

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FOLKETINGSSÅRBOG

1967—68

VED

ARNE MARQUARD

PROTOKOLSEKRETÆR

VED

FOLKETINGET

J. H. SCHULTZ FORLAG

KØBENHAVN

1968

FOLKETINGSAARBOG

1967—68

VED

ARNE MARQUARD

PROTOKOLSEKRETÆR

VED

FOLKETINGET

J. H. SCHULTZ FORLAG

KØBENHAVN

1968

Ved udarbejdelsen af nærværende folketingsårbog har nedennævnte medarbejdere ved folketingssekretariatet medvirket:

Protokolsekretær *Christian Beiner*, fuldmægtig *Henning Vecht*, fuldmægtig *Jørgen Bang Jespersen*, sekretær *Poul K. Johannesen* og fuldmægtig *Arne Hansen*.

INDHOLD

	Side
Folketingsåret 1967—68	1
Ministeriet Krag	7
Ministeriet Baunsgaard	8
Folketingets medlemmer	9
Partigrupperingen i folketinget	31
Dansk interparlamentarisk gruppes bestyrelse	32
Partiernes bestyrelser i folketinget	33
Folketingets præsidium og tingsekretærer	35
Stående udvalg	35
Folketingets åbningsmøde	41
Regeringserklæring ved åbningen af folketingsårets 2. samling	54
Statsministerens udtalelse af 15. februar	62
— — - 5. marts	66
Folketingsvalget	76
Ministeriet	81
Folketingets ombudsmand	88
Nordisk Råd	91
Budget- og regnskabsoversigter	95
Vedtagne lovforslag	105
Ikke-vedtagne lovforslag	389
Vedtagne forslag til folketingsbeslutning	511
Ikke-vedtagne forslag til folketingsbeslutning	536
Forespørgsler	573
Redegørelser fra ministre	609
Spørgsmål til ministrene	611
Valgs prøvelse	633
Valg til kommissioner og hverv	640
Fortegnelse over de i folketingsåret behandlede sager	656
Sagregister	671

Folketingsåret 1967—68.

Det 119. *folketingsår* begyndte i henhold til grundlovens § 36 tirsdag den 3. oktober 1967 og varede til tirsdag den 1. oktober 1968. Folketingsåret omfattede 2 *samlinger*, idet der den 23. januar 1968 afholdtes almindelige valg til folketinget.

Mødeperioden varede i 1. samling fra 3. oktober til 15. december 1967. I 2. samling strakte mødeperioden sig — bortset fra en kortere afbrydelse foranlediget af Nordisk Råds 16. session i Oslo i dagene 17. til 22. februar — fra 6. februar til 31. maj 1968.

På årets 95 mødedage afholdtes 102 møder eller 1 mere end i 1966-67.

Der fremsattes i 1. samling 82 *lovforslag*, hvoraf 1 under behandlingen i folketinget deltes i 2 selvstændige lovforslag. I 2. samling fremsattes 121 lovforslag, derunder 44, som var genfremsatte lovforslag fra 1. samling. I alt fik folketinget således 159 lovforslag til behandling eller 160, når hensyn tages til den nævnte deling af et lovforslag i 1. samling. Som det fremgår af omstående oversigt, var antallet af fremsatte lovforslag (203) en del højere end i det foregående år (168), antallet lå i 1964-65 og 1965-66 derimellem (184 og 180), men var væsentligt lavere i en årrække forud for 1964-65.

Mundtlig fremsættelse af lovforslag forekom i det forløbne år i 15 tilfælde, hvoraf de 6 angik private forslag. Hvad angår forslag til folketingsbeslutning, forekom mundtlig fremsættelse i 5 tilfælde, der alle drejede sig om private forslag.

Af de til behandling værende lovforslag blev 129 *vedtaget*. De øvrige lovforslag bortfaldt, dels fordi de var henvist til udvalg, som ikke færdigbehandlede dem, dels — i et par tilfælde — derved, at de blev forkastet, og endelig ved, at en

række — fortrinsvis private — lovforslag ikke genfremsattes i 2. samling. Det bemærkes i øvrigt, at 1 af de i 1. samling vedtagne lovforslag (forslag til lov om engangsskat for personer for skatteåret 1968-69) ikke blev indstillet til kgl. stadfæstelse. I alt var der i 2. samling 14 regeringslovforslag, som ikke gennemførtes, men om flere af disse gælder det, at man allerede ved fremsættelsen havde regnet med, at behandlingen af dem ikke kunne tilendebringes i det løbende folketingsår. Størstedelen af de vedtagne lovforslag — 104 af 129 — blev vedtaget *enstemmigt* (således at ingen stemte imod, medens der i 29 af tilfældene var et eller flere af de tilstedeværende medlemmer, som afholdt sig fra at stemme).

Til belysning af udviklingen med hensyn til antallet af fremsatte og vedtagne lovforslag i de senere år anføres følgende oversigt, der tillige viser benyttelsen af henholdsvis den skriftlige og den mundtlige fremsættelsesform.

	Fremsatte lovforslag				I alt	Vedtagne lovforslag			
	Regeringsforslag		Andre			I alt	Regerings-	Andre	I alt
	Skriftligt	Mundtligt	Skriftligt	Mundtligt					
1957-58.....	126	13	5	4	148	126	1	127	
1958-59.....	116	15	2	7	140	123	1	124	
1959-60.....	143	2	6	6	157	137	2	139	
1960-61.....	89	16	6	3	114	100	—	100	
1961-62.....	143	1	4	2	150	133	1	134	
1962-63.....	127	9	8	6	150	126	1	127	
1963-64.....	115	17	17	1	150	129	2	131	
1964-65.....	149	22	13	—	184	133	1	134	
1965-66.....	151	10	19	—	180	127	5	132	
1966-67.....	151	3	13	1	168	143	2	145	
1967-68.....	179	9	9	6	203	128	1	129	

Den i 1962 trufne aftale om, at regeringens lovforslag og forslag til folketingsbeslutning, som påregnes gennemført inden udgangen af det løbende folketingsår, skal fremsættes *senest den 15. marts*, medmindre regeringen finder det påkrævet at fravige

denne frist (se herom årbog 1961-62, side 37), har siden været fulgt. I 1967-68 medførte valget dog — i lighed med det foregående år — at der blev fremsat et noget større antal regeringslovforslag efter 15. marts end sædvanligt, nemlig 19 mod eksempelvis kun 10 i folketingsåret 1965-66. Antallet af *vedtagne* lovforslag, som var fremsat efter 15. marts, var 10 i året 1967-68 mod 23 i 1966-67 og 3 i 1965-66.

Af de 129 vedtagne lovforslag blev 119 henvist til *udvalgsbehandling*. Til fornyet udvalgsbehandling mellem 2. og 3. behandling kom 50 af de vedtagne lovforslag, og der blev angående 37 af disse afgivet *tillægsbetænkning*. I alt blev således kun 10 lovforslag vedtaget uden at have været undergivet udvalgsbehandling.

Der behandlede i folketingsåret 28 *forslag til folketingsbeslutning*, hvoraf 11 vedtoges. Af de sidstnævnte var 3 regeringsforslag, 4 fremsat af medlemmer af folketinget og 4 fremkommet i form af indstillinger fra folketingsudvalg. De 17 forslag, der ikke vedtoges, blev alle fremsat af medlemmer af folketinget.

Antallet af besvarede *forespørgsler* (jfr. forretningsordenens § 21) var 10, af *redegørelser* fra ministre (jfr. forretningsordenens § 19) 6 og af besvarede *spørgsmål* (jfr. forretningsordenens § 20) 311. Efter anmodning af spørgerne blev 93 af disse spørgsmål besvaret skriftligt, i de fleste tilfælde for at de pågældende spillere kunne få spørgsmålet besvaret uden for folketingets mødeperioder. Kun 3 spørgsmål besvaredes skriftligt inden for mødeperioderne.

Til belysning af udviklingen i de senere år anføres følgende oversigt over antallet af besvarede forespørgsler, antallet af redegørelser og antallet af besvarede spørgsmål til ministre:

	Antal forespørgsler	Antal redegørelser	Antal spørgsmål heraf besvaret skriftligt	
1957-58.....	4	4	42	1
1958-59.....	9	4	65	—
1959-60.....	5	4	111	6
1960-61.....	6	2	105	25
1961-62.....	8	4	131	9
1962-63.....	5	6	149	31
1963-64.....	2	3	160	27
1964-65.....	3	5	199	50
1965-66.....	6	8	188	39
1966-67.....	2	7	202	54
1967-68.....	10	6	311	93

Antallet af besvarede spørgsmål var i 1967-68 det højeste, som nogen sinde er forekommet, og udviser i forhold til det foregående år en stigning på mere end 50 pct.

Af spørgsmålene rettedes i det forløbne år 35 til justitsministeren, 34 til undervisningsministeren, 29 til ministeren for offentlige arbejder, 28 til indenrigsministeren, 25 til socialministeren, 18 til arbejdsministeren, 18 til boligministeren og 17 til finansministeren. Af de øvrige ministre havde tre hver 15, en 12, en 11 og resten hver under 10 spørgsmål at besvare. I det foregående år havde undervisningsministeren det største antal spørgsmål til besvarelse.

Antallet af spørgere var 118 mod 84 året før. Af disse stillede 38 hver 1 spørgsmål, medens 15 stillede fra 5 til 9 spørgsmål hver. Dog stillede en 10 og en 15 spørgsmål. Efter spørgernes partigruppering fordelte spørgsmålene sig således: socialdemokratiet 113 (året før 29), det konservative folkeparti 47 (51), venstre 23 (31), det radikale venstre 37 (32), socialistisk folkeparti 60 (45), venstresocialisterne 20 og liberalt centrum 5. Hertil kom 4 spørgsmål fra de i Grønland valgte medlemmer og 2 spørgsmål fra medlemmer uden for partierne (Hanne Rein-toft og Kai Moltke efter deres udmeldelse af partiet venstresocialisterne).

Der nedsattes i folketingsåret 9 *stående udvalg* med hjemmel i forretningsordenens § 7, stk. 1, og 6 andre årligt tilbagevendende folketingsudvalg med hjemmel enten i forretningsordenens § 7, stk. 4 og 5, eller i herom vedtagne folketingsbeslutninger. Yderligere nedsattes som i tidligere år et meget stort antal af de i forretningsordenens § 7, stk. 6, omhandlede — til dels kun kortvarige — *særlige udvalg*. Det drejede sig i 1967-68, for så vidt angår 2. samling, om i alt 61 udvalg, af hvilke de fleste kun havde et enkelt lovforslag eller forslag til folketingsbeslutning til behandling. Det samlede antal udvalg kom herved op på 76, hvilket betyder en nedgang i forhold til de foregående år, idet tallet i 1965-66 var 120 og i 1966-67 92. Nedgangen skyldes først og fremmest, at adskillige lovforslag henvises til de stående udvalg, herunder de tre nye stående udvalg, som for første gang blev nedsat i 1966-67.

Afvigelser fra forretningsordenens regler om det tidsrum, der skal hengå mellem lovforslags fremsættelse og 1. behandling, mellem 1. og 2. behandling samt mellem 2. og 3. behandling, er i 1966-67 forekommet ved behandlingen af i alt 15 lovforslag, svarende til tallet i 1966-67 mod 12 i 1965-66 og kun 6 i 1964-65.

Den i grundlovens § 42, stk. 7, indeholdte bestemmelse, hvorefter et lovforslag, som kan undergives folkeafstemning, i særdeles påtrængende tilfælde kan stadfæstes af kongen straks efter dets vedtagelse, når forslaget indeholder en bestemmelse herom, blev i folketingsåret bragt i anvendelse i 3 tilfælde.

Af *dagsordensforslag* i henhold til forretningsordenens § 24 blev der i folketingsåret stillet 16, hvoraf 5 vedtoges, 7 forkastedes og 4 bortfaldt (jfr. herom sagregisteret bagest i bogen).

Afstemning ved *navneopråb* forekom kun i 2 tilfælde, nemlig i 1. samling ved 3. behandling af lovforslagene om ændret dyrtidsregulering af lønninger m. v. og om engangsskat for personer for skatteåret 1968-69.

Ifølge beretning fra udvalget for forretningsordenen, afgivet den 30. september 1968 (till. B. sp. 1575), har udvalget vedtaget ændrede regler for den *kontorbistand til partierne*, som indførtes ifølge beslutning af udvalget den 9. december 1965 (se årbog 1965-66, side 6 og 529).

Som det fremgår af beretningen, har den kontorbistand, som folketinget efter de hidtidige regler har betalt for partierne, overvejende været anvendt af partiernes formænd, sekretærer og evt. de politiske ordførere samt til sekretariatsarbejde, medens der i almindelighed ikke har været mulighed for også at yde bistand til andre af partiernes medlemmer.

Det siges i beretningen bl. a.:

„For at muliggøre, at der i et vist omfang kan ydes skrivehjælp til partiernes medlemmer, ydes bistanden til partierne ifølge beslutning af udvalget for forretningsordenen af 5. april 1968 fra 1. oktober 1968 efter følgende regler:

1	heldags	medhjælper	til et parti	med	1-9	mandater	
2	—	—	- -	—	10-19	—	
3	—	—	- -	—	20-29	—	
4	—	—	- -	—	30-39	—	

osv.

De anførte mandattal er (i modsætning til den tidligere ordning) partiernes mandattal, efter at medlemmer, der er ministre, er fratrukket.

Der er i meddelelsen til partigrupperne om nyordningen gjort opmærksom på, at dens formål er at muliggøre skrivehjælp til folketingets medlemmer, og at det yderligere antal kontormedhjælpere, der stilles til rådighed for hvert parti, fortrinsvis skal benyttes som bistand til partiets folketingsmedlemmer.“

Ministeriet Krag II

Udnævnelsesdato: 26. september 1964.

- Statsminister: *J. O. Krag*, f. 14. ¹⁾
 Udenrigsminister: *Hans Tabor*, f. 22. ²⁾
 Finansminister: *Henry Grünbaum*, f. 15. ³⁾
 Minister for kulturelle anliggender: *Bodil Koch*, f. 03. ⁴⁾
 Indenrigsminister: *Hans Hækkerup*, f. 07. ⁵⁾
 Socialminister: *Kaj Bundvad*, f. 04. ⁶⁾
 Minister for Grønland: *Carl P. Jensen*, f. 06. ⁷⁾
 Forsvarsminister: *Victor Gram*, f. 10. ⁸⁾
 Arbejdsminister: *Erling Dinesen*, f. 10. ⁹⁾
 Boligminister: *Kaj Andresen*, f. 07.
 Justitsminister: *K. Axel Nielsen*, f. 04.
 Landbrugsminister: *Chr Thomsen*, f. 09.
 Undervisningsminister: *K. B. Andersen*, f. 14.
 Fiskeriminister: *Jens Risgaard Knudsen*, f. 25. ¹⁰⁾
 Økonomiminister og minister for europæiske markedsanliggender:
Ivar Nørgaard, f. 22. ¹¹⁾
 Minister for offentlige arbejder: *Svend Horn*, f. 06. ¹²⁾
 Kirkeminister: *Orla Møller*, f. 16. ¹³⁾
 Minister for familiens anliggender: *Camma Larsen-Ledet*, f. 15. ¹⁴⁾
 Handelsminister (minister for handel, håndværk, industri og søfart) og
 minister for nordiske anliggender: *Ove Hansen*, f. 09. ¹⁵⁾

¹⁾ Minister for handel, industri og søfart ¹³/₁₁ 1947—¹⁶/₉ 1950. Minister uden portefølje ³⁰/₉—¹/₁₁ 1953. Økonomi- og arbejdsminister ¹/₁₁ 1953—²⁸/₅ 1957. Minister for udenrigsøkonomi ²⁸/₅ 1957—⁸/₁₀ 1958. Udenrigsminister ⁸/₁₀ 1958—³/₉ 1962. Statsminister siden ³/₉ 1962. Tillige udenrigsminister ²⁸/₁₁ 1966—²/₁₀ 1967. ²⁾ Udenrigsminister siden ²/₁₀ 1967. ³⁾ Økonomiminister ⁸/₁₀ 1964—²⁴/₈ 1965. Tillige minister for nordiske anliggender ⁸/₁₀ 1964—¹⁵/₇ 1965. Finansminister siden ²⁴/₈ 1965. ⁴⁾ Kirkeminister ¹⁶/₆—³⁰/₁₀ 1950 og ³⁰/₉ 1953—²⁸/₁₁ 1966. ⁵⁾ Justitsminister ³⁰/₉ 1953—²⁶/₉ 1964. Indenrigsminister siden ²⁶/₉ 1966. ⁶⁾ Arbejds- og boliginister ²⁸/₅ 1957—³¹/₃ 1960. Arbejdsminister ³¹/₃ 1960—⁷/₉ 1961. Tillige socialminister ⁷/₉ 1961—²⁷/₈ 1963. Socialminister siden ²⁷/₈ 1963. ⁷⁾ Boliginister ³¹/₃ 1960—²⁶/₉ 1964. Minister for Grønland siden ²⁶/₉ 1964. ⁸⁾ Forsvarsminister siden ¹⁵/₁₁ 1962. ⁹⁾ Arbejdsminister siden ²⁷/₈ 1963. ¹⁰⁾ Fiskeriminister siden ⁸/₁₀ 1964. ¹¹⁾ Økonomiminister siden ²⁴/₈ 1965. Fra ¹/₁₀ 1967 tillige minister for europæiske markedsanliggender. ¹²⁾ Minister for offentlige arbejder siden ²⁸/₁₁ 1966. ¹³⁾ Kirkeminister siden ²⁸/₁₁ 1966. ¹⁴⁾ Minister for familiens anliggender siden ministeriets oprettelse ²⁸/₁₁ 1966. ¹⁵⁾ Handelsminister og minister for nordiske anliggender siden ¹/₁₀ 1967.

Ministeriet Baunsgaard.

Udnævnelsesdatum: 2. februar 1968. Med ændring af 28. februar 1968.

Statsminister: *Hilmar Baunsgaard*, f. 20.¹⁾

Udenrigsminister: *Poul Hartling*, f. 14

Finansminister: *Poul Møller*, f. 19.

Fiskeriminister og minister for Grønland: *A. C. Normann*, f. 04.²⁾

Minister for kulturelle anliggender og minister for teknisk samarbejde med udviklingslandene samt nedrustningsspørgsmål: *K. Helveg Petersen*, f. 09.³⁾

Indenrigsminister: *Poul Sørensen*, f. 04.⁴⁾

Justitsminister: *Knud Thestrup*, f. 00.

Forsvarsminister: *Erik Ninn-Hansen*, f. 22.

Landbrugsminister: *Peter Larsen*, f. 24.

Handelsminister (minister for handel, håndværk, industri og søfart):
Knud Thomsen, f. 08.

Minister for offentlige arbejder: *Ove Guldberg*, f. 18.

Boligminister og minister for statens lønnings- og pensionsvæsen:
Aage Hastrup, f. 19.⁵⁾

Socialminister: *Nathalie Lind*, f. 18.

Undervisningsminister: *Helge Larsen*, f. 15.

Arbejdsminister: *Lauge Dahlgaard*, f. 19.

Økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender: *P. Nyboe Andersen*, f. 13.

Kirkeminister: *Arne Fog Pedersen*, f. 11.

---

¹⁾ Handelsminister $\frac{7}{9}$ 1961- $\frac{26}{9}$ 1964. ²⁾ Fiskeriminister $\frac{18}{11}$ 1960- $\frac{26}{9}$ 1964. ³⁾ Undervisningsminister $\frac{7}{9}$ 1961- $\frac{26}{9}$ 1964. ⁴⁾ Arbejds- og socialminister $\frac{30}{10}$ 1950- $\frac{30}{9}$ 1953. ⁵⁾ Boligminister siden $\frac{2}{2}$ 68. Til-lige minister for statens lønnings- og pensionsvæsen fra $\frac{28}{2}$ 68.

Folketingets medlemmer.

I. Folketingsårets I. samling.

Efter folketingsvalget den 22. november 1966.

Partibetegnelser: S = socialdemokratiet. RV = det radikale venstre. KF = det konservative folkeparti. V = venstre. SF = socialistisk folkeparti. LC = liberalt centrum. UP = uden for de i valgloven af 31. marts 1953 omhandlede partier.

Medlemskab af det tidligere landsting betegnes med (L).

	Født	Medlem
A. Hovedstadens område.		
I. Søndre storkreds.		
Edvin Dose, overassistent (S)	29/9 07	28/10 47-21/9 53 (L); 14/5 57 ¹⁾
Børge Schmidt, arkivar (S)	29/8 08	22/9 64
Ib Kolbjørn, rådmænd (S)	29/4 05	30/10 45 ²⁾
Lis Møller, programsekretær (KF)	22/12 18	22/11 66
Kai Moltke, redaktør (SF)	28/11 02	15/11 60 ³⁾
Sigurd Ømann, ekspeditionssekretær (SF)	16/8 23	28/10-17/12 65; 6/10-18/10 66; 4/11-10/11 66; 22/11 66 ⁴⁾
II. Østre storkreds.		
K. B. Andersen, undervisningsminister (S)	1/12 14	14/5 57
Frode Jakobsen, fhv. minister (S)	21/12 06	30/10 45-20/4 53; 22/9 53 ⁵⁾
Helge Nielsen, forretningsfører (S)	12/10 18	15/11 60
Karl Max Rasmussen, skoleinspektør (S)	15/12 07	22/9 64

¹⁾ Orlov 2/5-13/9 61, 12/2-30/9 63 og fra 30/3 66 (sygdom).

²⁾ Orlov 3/10-9/12 62 og 8/2-20/4 64 (sygdom).

³⁾ Orlov 30/11 61-15/1 62 (sygdom), 1/11-25/12 62, 28/10-17/12 65 (off. hverv) og 6/10-10/11 66 (sygdom).

⁴⁾ Orlov 19/10-3/11 66 (off. hverv).

⁵⁾ Orlov 2/11 56-18/3 57, 9/10-21/12 62, 2/10 63-15/3 64, 1/12 64-22/2 65, 11/5-10/6 65 og 2/11-21/12 65 (off. hverv).

	Født	Medlem
Astrid Skjoldbo, frue, borgerrepræsentant (S).....	18/6 98	14/4 47-21/9 53 (L); 14/5 57
Else-Merete Ross, frue, lektor, cand. mag. (RV).....	27/2 03	15/11 60
E. Haunstrup Clemmensen, direktør (KF).....	19/9 20	15/11 60
Hanne Budtz, frue landsrettsagfører (KF).....	21/9 15	21/4 53
O. Weikop, fhv. minister, borgmester (KF).....	21/4 97	28/10 47
Per Møller, redaktør (V).....	27/7 14	22/9 64 ¹⁾
Aksel Larsen, fhv. minister (SF).....	5/8 97	16/11 32 ²⁾
Erik Sigsgaard, lærer, borgerrepræsentant (SF).....	7/2 38	22/9 64
Gert Petersen, journalist (SF).....	19/8 27	22/11 66
Børge Diderichsen, professor, dr. theol. (LC).....	13/11 06	22/9 64
Under Per Møllers orlov 5/10-6/11 67 indtrådte midlertidigt: Marie Louise Truels-Christensen, frue (V).....	7/12 00	21/4-21/9 53; 5/10-6/11 67
III. Vestre storkreds.		
Viola Nørløv, frue (S).....	13/2 00	1/11 48 ³⁾
Kr. Albertsen, rådmand (S).....	27/2 17	15/11 60
Anker Jørgensen, forretningsfører (S) ..	13/7 22	22/9 64
Carl P. Jensen, minister for Grønland (S)	3/1 06	22/9 53
Rigmor Christensen, dommerfuldmægtig (RV).....	18/9 14	22/11 66
A. Stæhr Johansen, borgmester (KF) ..	3/4 07	30/10 45-27/10 47; 5/9 50-12/1 55; 9/11 56-13/5 57; 22/9 64

¹⁾ Orlov 1/11-6/12 65, 2/11 66 og 5/10-6/11 67 (off. hverv).

²⁾ Ved præsidiebeslutning tillagt anciennitet også for perioden 3/4 43-16/5 45 og for perioden 16/5-29/10 45 (orlov). Orlov 21/9-23/10 62 (off. hverv) og 7/4-19/5 64 (sygdom).

³⁾ Orlov 24/5-18/6 67.

	Født	Medlem
Clara Munck, rådmænd (KF)	22/12 14	28/4-21/9 53 (L); 15/11 60
Arne Larsen, jord- og betonarbejder (SF)	29/1 17	15/11 60
Poul Kæmp, teknisk tegner (SF)	28/5 26	22/11 66
B. Øernes område.		
I. Københavns amtskreds.		
Lis Groes, frue, fhv. minister, cand. polit. (S)	2/11 10	10/1 60
Per Hækkerup, fhv. udenrigsminister (S)	25/12 15	5/9 50 ¹⁾
Ove Hansen, handelsminister (S)	24/9 09	21/4 53
Niels Matthiasen, sekretær (S)	21/7 24	15/11 60 ²⁾
Erhard Jakobsen, borgmester, cand. polit. (S)	25/2 17	22/9 53
Ivar Nørgaard, økonomiminister (S)	26/7 22	22/11 66
Kjeld Olesen, sekretær (S)	8/7 32	22/11 66
Grethe Philip, frue, cand. ocean. (RV)	14/8 16	15/11 60
Arthur Jacobsen, borgmester (RV)	25/5 09	22/11 66
Aage Hastrup, redaktør (KF)	22/11 19	22/9 64
N. Gottschalck-Hansen, sognepræst (KF)	21/11 09	5/9 50
Poul Schlüter, advokat (KF)	3/4 29	22/9 64 ³⁾
Marie Antoinette von Lowzow, frue (KF)	30/8 99	5/9 50
Knud Thomsen, direktør, civilingeniør (KF)	16/1 08	15/11 60
Knud Enggaard, civiling., cand. polyt. (V)	4/6 29	22/9 64
Eva Ree, programredaktør (V)	30/8 20	22/11 66
Morten Lange, professor, dr. phil. (SF)	24/11 19	15/11 60
Pia Dam, socialrådgiver (SF)	10/8 32	22/11 66
Hanne Reintoft, socialrådgiver (SF)	3/3 34	22/11 66
Poul Dam, højskoleforstander (SF)	29/10 21	22/9 64
Niels Westerby, fuldmægtig (LC)	1/11 25	22/9 64
Inger-Lise Bech Hansen, overlærer (LC)	11/10 16	22/11 66

1) Orlov 20/6-15/7 56 (sygdom).

2) Orlov 14/12 65-11/1 66, 6/10-4/11 66 og 6/11-16/12 67 (off. hverv).

3) Orlov 11/11-15/12 65 (off. hverv).

	Født	Medlem
Under Niels Matthiasens orlov $6/_{11}$ - $16/_{12}$ 67 indtrådte midlertidigt: Kristian Josef Nielsen, savværksfor- mand (S)	$12/_{3}$ 24	$6/_{11}$ - $16/_{12}$ 67
II. Frederiksborg amtskreds.		
Knud Holm Tved, sekretær (S)	$2/_{10}$ 09	$22/_{9}$ 64
N. Mørk, maskinarbejder (S)	$23/_{9}$ 09	$28/_{10}$ 47
Johs. Herløv Larsen, sekretær (S)	$20/_{8}$ 19	$18/_{3}$ 64 ¹⁾
Niels Helveg Petersen, sekretær (RV) . .	$17/_{1}$ 39	$22/_{11}$ 66
Poul Møller, landsretssagfører, statsre- visor (KF)	$13/_{10}$ 19	$1/_{3}$ - $30/_{4}$ 50; $5/_{9}$ 50
Henry Christensen, chefredaktør (V) . .	$5/_{1}$ 22	$22/_{9}$ 53
Ove Krøg Hansen, kedelsmed (SF)	$4/_{10}$ 33	$22/_{11}$ 66
III. Holbæk amtskreds.		
Ejner Nielsen, overpolitibetjent (S) . . .	$4/_{9}$ 15	$14/_{8}$ 66
Chr. Rasmussen, statshusmand (S)	$3/_{6}$ 98	$22/_{9}$ 53- $13/_{5}$ 57; $15/_{11}$ 60
K. Skytte, fhv. minister (RV)	$31/_{3}$ 08	$28/_{10}$ 47
Jørgen Jensen, underdirektør, cand. polit. (KF)	$10/_{6}$ 15	$15/_{11}$ 60
Ove Guldberg, direktør, cand. polyt & jur. (V)	$2/_{12}$ 18	$22/_{9}$ 64
IV. Sorø amtskreds.		
Egon Jensen, overassistent (S)	$14/_{3}$ 22	$15/_{11}$ 60
Kaj Bundvad, socialminister (S)	$8/_{7}$ 04	$3/_{4}$ 43 ²⁾
Erik Ninn-Hansen, landsretssagfører (KF)	$12/_{4}$ 22	$21/_{4}$ 53
Jens Peter Jensen, chefredaktør (V) . .	$25/_{2}$ 22	$22/_{9}$ 64
Bjørn Larsen, lærer (SF)	$7/_{5}$ 36	$22/_{11}$ 66
V. Præstø amtskreds.		
Erik Holst, ingeniør (S)	$21/_{6}$ 22	$22/_{11}$ 66
Hans Hækkerup, indenrigsminister (S) .	$25/_{12}$ 07	$30/_{10}$ 45- $27/_{10}$ 47; $5/_{7}$ 48

1) Orlov $26/_{10}$ - $21/_{11}$ 66 og $8/_{12}$ - $23/_{1}$ 67 (sygdom).2) Orlov $5/_{3}$ - $16/_{4}$ 63 (sygdom).

	Født	Medlem
Hans Jørgen Lembourn, forfatter, cand. polit. (KF)	26/3 23	22/9 64
Holger Hansen, gårdejer (V)	16/5 29	15/11 60
VI. Bornholms amtskreds.		
Carl Bertel Pedersen, sekretær (S)	11/3 14	22/11 66
Conrad Kofoed, gårdejer (V)	17/5 06	22/9 53 ¹⁾
VII. Maribo amtskreds.		
Arne W. Larsen, kranfører (S)	6/9 19	22/11 66
R. Lysholt Hansen, overlærer (S)	21/10 19	5/9 50-20/4 53; 22/9 53 ²⁾
Gerda Møller, frue, oberstinde (KF)	7/1 14	19/10 62-4/3 63; 22/9 64
Robert Christensen, forstander (V)	8/7 16	22/9 64
VIII. Odense amtskreds.		
Poul Søgaard, remisearbejder (S)	12/11 23	21/2 59 ³⁾
Erling Dinesen, arbejdsminister (S)	25/2 10	22/9 64
Carl Nielsen, husmand, skatterådsformand (S)	25/12 02	30/6 48-21/9 53 (L); 15/11 60 ⁴⁾
Kaj Rasmussen, erhvervsvejleder (S)	17/10 17	15/5-24/8 62
Hilmar Baunsgaard, fhv. minister (RV)	26/2 20	14/5 57
Poul Sørensen, fhv. minister (KF)	25/6 04	26/9 41-27/10 47; 5/9 50
Chr. R. Christensen, gårdejer (KF)	8/4 03	11/1 41-27/10 47; 22/9 64
Peter Larsen, forpagter (V)	29/6 24	21/4 53
J. Skræppenborg-Nielsen, forretningsfører (SF)	10/3 17	15/11 60 ⁵⁾
Under Poul Søgaards orlov 5/10-6/11 67 indtrådte midlertidigt:		
Robert Dalskov Andersen, elektriker (S)	7/11 34	18/1-31/3 67 5/10-9/11 67

1) Orlov 25/4-2/8 61 (sygdom).

2) Orlov 13/11-19/12 63 og 6/10-2/11 65 (off. hverv).

3) Orlov 5/10-6/11 67 (off. hverv).

4) Orlov 26/8-30/9 62, 13/5-30/6, 1/4-24/5 66 og 18/1-31/3 67 (sygdom)

5) Orlov 30/5-25/7 67 (sygdom) og 5/10-1/12 67 (off. hverv).

	Født	Medlem
Under J. Skræppenborg-Nielsens orlov $5/10-1/12$ 67 indtrådte midlertidigt: Alfred Andersen, murerarbejdsmand (SF)	$2/9$ 21	$30/5-25/7$ 67; $5/10-1/12$ 67
IX. Svendborg amtskreds.		
Jørgen Peder Hansen, toldkontrollør (S)	$2/12$ 23	$15/11$ 60
Svend Horn, minister for offentlige arbejder (S)	$11/3$ 06	$3/4$ 39
K. Helveg Petersen, undervisningsdirektør, fhv. minister (RV)	$29/11$ 09	$22/9$ 64
Knud Bro, cand. polit. (KF)	$13/2$ 37	$22/9$ 64 ¹⁾
Niels Eriksen, gårdejer (V)	$5/6$ 02	$28/10$ 47
Finn Poulsen, landsretssagfører (V)	$30/10$ 10	$30/5$ 48- $4/9$ 50; $15/11$ 60 ²⁾
Under Knud Bros orlov $5/10-4/11$ 67 indtrådte midlertidigt: Kirsten Gersbo, frue (KF)	$11/3$ 25	$5/10-4/11$ 67
C. Jyllands område.		
X. Hjørring amtskreds.		
Jens Risgaard Knudsen, fiskeriminister (S)	$14/4$ 25	$22/9$ 64
Poul Chr. Dalsager, bankfuldmægtig (S)	$5/3$ 29	$31/10$ 64
J. Hindkjær Pedersen, forstander (KF)	$22/6$ 09	$22/9$ 64
Jens Frandsen, bankkasserer (V)	$18/12$ 19	$22/9$ 64
Søren Andersen, gårdejer (V)	$14/3$ 12	$28/10$ 47- $20/4$ 53; $28/4-21/9$ 53 (L); $22/9$ 53
Henry Sørensen, fiskeskipper (V)	$16/7$ 10	$22/11$ 66
XI. Thisted amtskreds.		
Thomas Have, borgmester (S)	$6/7$ 20	$5/11$ 62
H. C. Toft, gårdejer (KF)	$7/1$ 14	$14/5$ 57
K. Damsgaard, konsulent, statsrevisor (V)	$9/6$ 03	$9/6$ 40- $2/4$ 43; $30/10$ 45- $20/4$ 53; $22/9$ 53

1) Orlov $5/10-4/11$ 67 (off. hverv).2) Orlov $20/10$ 65- $20/1$ 66 (sygdom).

	Født	Medlem
XII. Ålborg amtskreds.		
Evald Kristensen, arbejdsmand (S) . . .	16/5 13	22/9 53-13/5 57; 12/12 58
Orla Møller, kirkeminister (S)	7/5 16	5/12 64
Peter Nielsen, statsrevisor (S)	14/3 10	5/9 50-20/4 53; 22/9 53 ¹⁾
K. Axel Nielsen, justitsminister (S) . . .	10/2 04	21/4 53
Erik Hansen, erhvervsvejleder (RV) . . .	17/2 24	10/1-19/2 62; 22/11 66
Ib Stetter, direktør (KF)	1/3 17	15/10-13/12 63; 22/9 64
Knud Østergaard, oberstløjtnant (KF) .	21/3 22	22/9 64 ²⁾
Søren Jensen, gårdejer (V)	16/5 22	14/5 57
Alfred Bøgh, gårdejer (V)	19/9 00	22/7 51-21/9 53 (L); 22/9 53
Chr. Madsen, jord- og betonarbejder (SF)	5/11 12	15/11 60 ³⁾
Under Knud Østergaards orlov 6/11- 15/12 67 indtrådte midlertidigt: Adelbert Fuglsang-Damgaard, semina- rierektor (KF)	10/5 04	6/10-31/10 66; 5/11-15/12 67
XIII. Viborg amtskreds.		
Chr. Thomsen, landbrugsminister (S) . .	6/1 09	21/4 53
Axel Ivan Pedersen, fhv. borgmester (S)	27/8 05	15/9 39-29/10 45; 22/9 53
Svend Haugaard, forstander (RV)	30/4 13	22/9 64
Erik Kragh, generalmajor (KF)	29/5 01	15/11 60
G. Holmberg, gårdejer (V)	8/10 11	8/10 47
P. E. Eriksen, konsulent (V)	28/7 20	15/11 60
XIV. Randers amtskreds.		
J. O. Krag, statsminister (S)	15/9 14	28/10 47-4/10 50; 24/5 52 ⁴⁾

1) Orlov 5/5-31/5 67 (sygdom).

2) Orlov 6/10-31/10 66 og 5/11-15/12 67 (off. hverv).

3) Orlov 20/10 64-30/3 65 (sygdom).

4) Orlov 5/10 50-23/6 52.

	Født	Medlem
Otto Mørch, overpolitibetjent (S)	16/3 22	28/8 62-14/1 63; 22/9 64
Poul Hansen, højskoleforstander (S)	7/9 97	30/10 45-4/9 50; 5/10 50-23/5 52; 21/4 53 ¹⁾
Asger Jensen, fabrikant (KF)	23/12 10	5/9 50-20/4 53; 28/4-21/9 53 (L); 14/5 57
Anders Andersen, gårdejer (V)	1/10 12	21/4 53
Evan Jensen, sekretær (V)	22/3 30	22/11 66
Thomas Christensen, redaktør (SF)	20/2 98	7/2 67
XV. Århus amtskreds.		
Henry Grünbaum, finansminister (S)	15/1 15	26/10 66
Peter Jørgensen, maskinarbejder (S)	17/4 11	5/9 50
Waldemar Laursen, maskinmester (S)	19/12 98	14/5 57 ²⁾
Th. Mikkelsen, maskinarbejder (S)	11/6 08	5/9 50
Bernhard Baunsgaard, rektor (RV)	26/1 18	22/11 66
S. A. Fanger, direktør, civilingeniør (KF)	5/9 97	21/4 53
Ellen Strange Petersen, frue, journalist (KF)	8/9 13	22/1 59
Per Bendix, stud. scient. pol. (KF)	3/1 40	22/11 66
Per Federspiel, fhv. minister, landsrets- sagfører (V)	9/4 05	28/10 47-4/9 50; 14/4 51-21/9 53 (L); 14/5 57
Holger Vivike, matros (SF)	23/8 10	15/11 60
Poul Antonsen, fuldmægtig (LC)	7/2 31	22/11 66
XVI. Skanderborg amtskreds.		
Kaj Andresen, boligminister (S)	7/4 07	28/10 47
Jens Kampmann, sekretær, cand. polit. (S)	30/3 37	22/11 66

1) Orlov 28/8 62—14/1 63 (sygdom).

2) Orlov 4/11—31/12 61 (sygdom).

	Født	Medlem
O. Vestergaard Poulsen, gårdejer, fabrikant (KF)	18/5 07	15/11 60
Viggo Hauch, administrationschef (V)	14/5 05	30/10 45-21/9 53; 15/11 60-21/9 64; 22/11 66 ¹⁾
Peer Skov Thulesen, gårdejer (V)	23/5 18	15/11 60
Svend Lund, materialforvalter (SF)	19/1 11	25/9 22/10 47; 22/11 66
XVII. Vejle amtskreds.		
K. Lindberg, fhv. minister (S)	10/12 99	14/4 27/10 47 (L); 28/10 47
Victor Gram, forsvarsminister (S)	30/1 10	3/4 43
Bernhard Tastesen, assurandør (S)	10/1 26	22/9 64
Eigil Schytt, landpostbud (S)	13/5 27	22/9 64
Jens Bilgrav-Nielsen, lærer (RV)	14/5 36	22/11 66
Niels Ravn, dyrlæge (KF)	19/7 10	7/12 57
Poul Hartling, seminarirektor (V)	14/8 14	14/5 57-14/11 60; 22/9 64
Ib Thyregod, højesteretssagfører (V)	29/7 21	15/11 60
Ejner Kristensen, gårdejer (V)	29/5 04	14/5 57
Gunhild Due, frue (SF)	18/5 29	22/9 64
XVIII. Ringkøbing amtskreds.		
Bodil Koch, minister for kulturelle anliggender (S)	25/10 03	28/10 47 ²⁾
Poul Nilsson, cigarsorterer (S)	30/10 01	7/5 46-28/10 47; 7/10 52-21/9 53 (L); 14/5 57
Normann Andersen, overpostbud (S)	27/12 19	22/11 66
K. Thestrup, dommer (KF)	27/8 00	28/10 47
Niels Jørgen Nielsen, konsulent (V)	10/7 10	22/11 66
Kr. Østergaard, gårdejer (V)	13/12 15	22/9 53
Knud Raunkjær, gårdejer (V)	26/6 23	15/11 60-21/9 64; 22/11 66
XIX. Ribe amtskreds.		
Jul. Bomholt, fhv. minister (S)	11/6 96	24/3 29
Hans Lund, skatterådsformand (S)	18/2 17	22/9 64

1) Orlov 24/3—20/4 53 (sygdom).

2) Orlov 19/11—20/12 63 (off. hverv).

	Født	Medlem
Camma Larsen-Ledet, minister for familiens anliggender (S)	22/10 15	22/9 64
A. C. Normann, fhv. minister (RV) . . .	23/3 04	5/9 50 ¹⁾
Adam Møller, oberst (KF)	12/7 09	2/9 57-14/1 58; 22/11 66
A. Chr. Andersen, gårdejer (V)	31/8 12	22/9 64
Erik Eriksen, fhv. statsminister (V) . . .	20/11 02	22/10 35
Sv. E. Kjær Rasmussen, kommunelærer (SF)	9/4 36	22/11 66
XX. Haderslev m. fl. amters amtskreds.		
Peter Gorrsen, lærer (S)	27/8 09	14/5 57
Jens D. Bladt, arbejdsmand (S)	26/5 00	21/4 53
Andreas Hansen, barbermester (S)	9/2 98	5/9 50-20/4 53; 17/6 54
Fr. W. Teichert, husmand (S)	8/11 02	1/10 46-13/5 57; 15/11 60
Mads Eg Damgaard, fabrikant (KF) . . .	1/10 13	22/9 64
Johannes Burgdorf, gårdejer (KF) . . .	16/2 17	11/11-15/12 65; 22/11 66
S. From, gårdejer (V)	23/8 04	3/4 43
Johan Philipsen, gårdejer (V)	27/4 11	25/2-3/10 60; 25/1-30/9 61; 22/9 64; 22/11 66 ²⁾
Færøerne.		
Poul Adrian Andreassen, fiskeskipper (valgt af folkeflokket, Færøerne)	1/10 24	22/9 64
P. Mohr Dam, lagmand (S) (valgt af det færøske socialdemokrati)	8/11 98	28/10 47-13/5 57; 22/9 64-31/1 67 ³⁾
Under P. Mohr Dams orlov indtil 1/11 67 indtrådte midlertidigt og efter hans mandatnedlæggelse 2/11 67 indtrådte: Johan Nielsen, sognepræst (S)	15/3 19	15/11 60-21/9 64; 6/10-8/11 65; 12/10-21/11 66; 1/2 67 ⁴⁾

1) Orlov 26/10—21/11 66 (sygdom).

2) Orlov 8/12 66—16/1 67 (sygdom).

3) Orlov 8/10—8/11 65 (sygdom), 12/10—21/11 66 (off. hverv) og 1/2—1/11 67. Nedlagde mandatet 2/11 67.

4) Orlov 27/11 63—31/1 64 (sygdom).

	Født	Medlem
Grønland.		
Knud Hertling, fuldmægtig, cand jur. (UP)	$\frac{7}{1}$ 25	$\frac{22}{9}$ 64
Nikolaj Rosing, seminarlærer (UP) ..	$\frac{4}{4}$ 12	$\frac{31}{1}$ 59

II. Folketingsårets 2. samling.

Efter folketingsvalget den 23. januar 1968.

Partibetegnelse: S = socialdemokratiet, RV = det radikale venstre, KF = det konservative folkeparti, V = venstre, SF = socialistisk folkeparti, VS = venstresocialisterne, UP = uden for de i valgloven af 31. marts 1953 omhandlede partier.

Medlemskab af det tidligere landsting betegnes med (L).

	Født	Medlem
A. Hovedstadens område.		
I. Søndre storkreds.		
Edvin Dose, overassistent.....	29/9 07	23/10 47-21/9 53 (L); 14/5 57 ¹⁾
Børge Schmidt, arkivar (S).....	29/8 08	22/9 64
Orla Pedersen, major (S).....	5/1 08	30/1 55—13/5 57; 2/5 13/9 61; 3/6 62-21/11 66; 23/1 68
Åge Valbak, rektor (RV).....	19/7 20	23/1 68
Lis Møller, journalist (KF).....	22/12 18	22/11 66
K. Bøgholm, redaktør (KF).....	11/7 98	3/4 43-10/1 46; 1/10 46-27/10 47; 5/9 50-20/4 53; 22/9 53-14/11 60; 1/11 65-21/11 66; 23/1 68 ²⁾
Sigurd Ømann, ekspeditionssekretær (SF).....	16/8 23	28/10-17/12 65; 6/10-18/10 66; 4/11-10/11 66; 22/11 66 ³⁾

1) Orlov 2/5—13/9 61, 12/2—30/9 63, 30/3—25/8 66 og fra 16/5 68 (sygdom).

2) Orlov 11/1—30/9 46.

3) Orlov 19/10—3/11 66 (off. hverv).

	Født	Medlem
Under Edvin Doses orlov fra $16/5$ 68 indtrådte midlertidigt: Ib Kolbjørn, rådmænd (S).....	$29/4$ 05	$30/10$ 45- $22/1$ 68; $16/5$ 68 ¹⁾
II. Østre storkreds.		
K. B. Andersen, fhv. minister (S).....	$1/12$ 14	$14/5$ 57
Frode Jakobsen, fhv. minister, kommitteret for hjemmeværnet (S).....	$21/12$ 06	$30/10$ 45- $20/4$ 53; $22/9$ 53 ²⁾
Helge Nielsen, forretningsfører (S)....	$12/10$ 18	$15/11$ 60
Karl Max Rasmussen, skoleinspektør (S)	$15/12$ 07	$22/9$ 64
Lene Christensen, frue (S).....	$10/5$ 36	$23/1$ 68
Else-Merete Ross, frue, lektor, cand. mag (RV).....	$27/2$ 03	$15/11$ 60
Helge von Rosen, statsaut. revisor (RV)	$15/6$ 09	$23/1$ 68
E. Haunstrup Clemmensen, direktør (KF).....	$19/9$ 20	$15/11$ 60
Hanne Budtz, frue, landsretssagfører (KF).....	$21/9$ 15	$21/4$ 53
Palle Simonsen, prokurist (KF).....	$6/5$ 33	$23/1$ 68
Per Møller, redaktør (V).....	$27/7$ 14	$22/9$ 64 ³⁾
Aksel Larsen, fhv. minister, statsrevisor (SF).....	$5/8$ 97	$16/11$ 32 ⁴⁾
Kurt Brauer, typograf (SF).....	$29/7$ 37	$23/1$ 68
Erik Sigsgaard, lærer (VS).....	$7/2$ 38	$22/9$ 64
III. Vestre storkreds.		
Kristian Albertsen, forretningsfører (S).	$27/2$ 17	$15/11$ 60
Mogens Camre, sekretær, cand. polit. (S)	$29/3$ 36	$23/1$ 68
Anker Jørgensen, forbundsformand (S)	$13/7$ 22	$22/9$ 64
Carl P. Jensen, fhv. minister (S).....	$3/1$ 06	$22/9$ 53

1) Orlov $3/10$ — $9/12$ 62 og $8/2$ — $20/4$ 64 (sygdom).

2) Orlov $2/11$ 56— $18/3$ 57, $9/10$ — $21/12$ 62, $2/10$ 63— $15/3$ 64, $1/12$ 64— $22/2$ 65, $11/5$ — $10/6$ 65 og $2/11$ — $21/12$ 65 (off. hverv).

3) Orlov $1/11$ — $6/12$ 65, $2/11$ 66 og $5/10$ — $8/11$ 67 (off. hverv).

4) Ved præsidiibeslutning tillagt anciennitet også for perioden $3/4$ 43— $16/5$ 45 og for perioden $16/5$ — $29/10$ 45 (orlov). Orlov $21/9$ — $23/10$ 62 (off. hverv) og $7/4$ — $19/5$ 64 (sygdom).

	Født	Medlem
Rigmor Christensen, dommerfuldmægtig (RV)	18/9 14	22/11 66
A. Stæhr Johansen, borgmester (KF)	3/4 07	30/10 45-27/10 47; 5/9 50-12/1 55; 9/11 56-13/5 57; 22/9 64 ¹⁾
Clara Munck, rådmand (KF)	22/12 14	28/4-21/9 53 (L); 15/11 60
Arne Larsen, jord- og betonarbejder (SF)	29/1 17	15/11 60
B. Øernes område.		
I. Københavns amtskreds.		
Lis Groes, frue, fhv. minister, cand. polit. (S)	2/11 10	10/1 60
Erhard Jakobsen, borgmester, cand. polit. (S)	25/2 17	22/9 53
Niels Matthiasen, sekretær (S)	21/7 24	15/11 60 ²⁾
Ivar Nørgaard, fhv. minister (S)	26/7 22	22/11 66
Ove Hansen, fhv. minister (S)	24/9 09	21/4 53
Kjeld Olesen, sekretær (S)	8/7 32	22/11 66
Grethe Philip, frue, cand. oecon. (RV)	14/8 16	15/11 60
Sven Skovmand, journalist (RV)	29/9 36	23/1 68
Arthur Jacobsen, borgmester (RV)	25/5 09	22/11 66
Aage Hastrup, boligminister og minister for statens lønnings- og pensionsvæsen (KF)	22/11 19	22/9 64
Knud Thomsen, handelsminister (KF)	16/1 08	15/11 60
Poul Schlüter, advokat, viceborgmester (KF)	3/4 29	22/9 64 ³⁾
N. Gottschalck-Hansen, sognepræst (KF)	21/11 09	5/9 50 ⁴⁾
Ejvind Juul-Madsen, proprietær (KF)	24/12 21	24/3-20/4 53; 1/12 60-30/9 61; 1/11 61-30/9 62; 27/2 63-21/11 66; 23/1 68

1) Orlov 13/1 55—8/11 56.

2) Orlov 14/12 65—11/1 66, 6/10—4/11 66 og 6/11—16/12 67 (off. hverv).

3) Orlov 11/11—15/12 65 (off. hverv).

4) Orlov fra 2/4 68 (sygdom).

	Født	Medlem
Ulla Worm, viceborgmester (KF)	11/1 08	23/1 68
Eva Ree, programredaktør (V)	30/8 20	22/11 66
Knud Enggaard, civilingeniør (V)	4/6 29	22/9 64
Morten Lange, professor, dr. phil. (SF) .	24/11 19	15/11 60
Poul Dam, højskoleforstander (SF)	29/10 21	22/9 64
Hanne Reintoft, socialrådgiver (UP) *). .	3/3 34	22/11 66
Under N. Gottschalck-Hansens orlov fra 2/4 68 indtrådte midlertidigt:		
Jørgen Langkilde, politiassessor (KF) .	24/1 17	22/9 64, 21/11 66; 2/4 68
II. Frederiksborg amtskreds.		
N. Mørk, maskinarbejder (S)	23/9 09	28/10 47
Knud Holm Tved, sekretær (S)	2/10 09	22/9 64
Niels Helveg Petersen, sekretær, cand. jur. (RV)	17/1 39	22/11 66
Poul Møller, finansminister (KF)	13/10 19	1/3, 30/4 50; 5/9 50
Hans Kjær, møbelhandler (KF)	25/11 18	23/1 68
Henry Christensen, chefredaktør (V) . .	5/1 22	22/9 53
Merete Bjørn Hansen, journalist (V) . .	24/11 29	23/1 68
Ove Krog Hansen, kedelsmed (SF)	4/10 33	22/11 66
III. Holbæk amtskreds.		
Ejner Nielsen, overpolitibetjent (S) . . .	4/9 15	14/8 66
Chr. Rasmussen, statshusmand (S)	3/6 98	22/9 53-13/5 57; 15/11 60
K. Skytte, fhv. minister (RV)	31/3 08	28/10 47
Jørgen Jensen, underdirektør, cand. polit. (KF)	10/6 15	15/11 60
Ove Guldberg, minister for offentlige arbejder (V)	2/12 18	22/9 64
IV. Sorø amtskreds.		
Egon Jensen, overassistent (S)	14/3 22	15/11 60
Kaj Bundvad, fhv. minister (S)	8/7 04	3/4 43 ¹⁾
Erik Nordqvist, landsretssagfører (RV)	13/12 23	23/1 68

*) Var ved samlingens begyndelse medlem af VS. Udmeldte sig 29/8 68 sammen med Kai Moltke af partiet. Dannede sammen med denne en gruppe („Den socialistiske arbejdsgruppe“).

1) Orlov 5/3—16/4 63 (sygdom).

	Født	Medlem
Erik Ninn-Hansen, forsvarsminister (KF)	12/4 22	21/4 53
Jens Peter Jensen, chefredaktør (V)	25/2 22	22/9 64
V. Præstø amtskreds.		
Erik Holst, ingeniør (S)	21/6 22	22/11 66
Hans Hækkerup, fhv. minister (S)	25/12 07	30/10 45-27/10 47; 5/7 48
Arne Stinus, sekretariatschef (RV)	7/7 32	23/1 68
Hans Jørgen Lembourn, forfatter, cand. polit (KF)	26/3 23	22/9 64
Holger Hansen, gårdejer (V)	16/5 29	15/11 60
VI. Bornholms amtskreds.		
Carl Bertel Pedersen, sekretær (S)	11/3 14	22/11 66
Niels Anker Kofoed, gårdejer (V)	21/2 29	23/1 68
VII. Maribo amtskreds.		
A. W. Larsen, kranfører (S)	6/9 19	22/11 66
R. Lysholt Hansen, overlærer (S)	21/10 19	5/9 50-20/4 53; 22/9 53 ¹⁾
Arne Lindegaard Rasmussen, forpagter (RV)	8/1 25	23/1 68
Gerda Møller, frue, oberstinde (KF)	7/1 14	19/10 62-4/3 63; 22/9 64
Robert Christensen, forstander (V)	8/7 16	22/9 64
VIII. Odense amtskreds.		
Poul Søgaard, remisearbejder (S)	12/11 23	21/2 59 ²⁾
Erling Dinesen, fhv. minister (S)	25/2 10	22/9 64
Finn Christensen, rejsesekretær (S)	14/2 32	23/1 68
Hilmar Baunsgaard, statsminister (RV)	26/2 20	14/5 57
Dagmar Andreasen, fabrikant (RV)	6/11 20	23/1 68
Poul Sørensen, indenrigsminister (KF)	25/6 04	26/9 41-27/10 47; 5/9 50

¹⁾ Orlov 13/11—19/12 63 og 6/10—2/11 65 (off. hverv).

²⁾ Orlov 5/10—8/11 67 (off. hverv).

	Født	Medlem
Chr. R. Christensen, gårdejer (KF) . . .	8/4 03	11/1 41-27/10 47; 22/9 64
Peter Larsen, landbrugsminister (V) . . .	29/6 24	21/4 53
Gert Petersen, redaktør (SF)	19/8 27	22/11 66
IX. Svendborg amtskreds.		
Jørgen Peder Hansen, toldkontrollør (S)	2/12 23	15/11 60
Svend Horn, fhv. minister (S)	11/3 06	3/4 39
K. Helveg Petersen, minister for kultu- relle anliggender og min. f. teknisk samarbejde med udviklingslandene samt nedrustningsspørgsmål (RV) . .	29/11 09	22/9 64
Knud Bro, cand. polit. (KF)	13/2 37	22/9 64 ¹⁾
Niels Eriksen, gårdejer (V)	5/6 02	28/10 47
C. Jyllands område.		
X. Hjørring amtskreds.		
Jens Risgaard Knudsen, fhv. minister (S)	14/4 25	22/9 64
Poul Dalsager, bankfuldmægtig (S)	5/3 29	31/10 64
Ejnar Amtoft, civilingeniør (RV)	27/4 30	23/1 68
J. Hindkjær Pedersen, forstander (KF)	22/6 09	22/9 64
Jens Frandsen, bankkasserer (V)	18/12 19	22/9 64
Henry Sørensen, fiskeskipper (V)	16/7 10	22/11 66
Jens Chr. Christensen, gårdejer (V)	22/11 06	30/10 45-27/10 47; 21/4 53-21/11 66; 23/1 68
XI. Thisted amtskreds.		
Thomas Have, borgmester (S)	6/7 20	5/11 62
Martin Pedersen, amtsbogholder (RV) . .	15/6 08	23/1 68
H. C. Toft, gårdejer, statsrevisor (KF).	7/1 14	14/5 57
K. Damsgaard, konsulent, statsrevisor (V)	9/6 03	9/6 40-2/4 43; 30/10 45-20/4 53; 22/9 53

1) Orlov 5/10—4/11 67 (off. hverv).

	Født	Medlem
XII. Ålborg amtskreds.		
Evald Kristensen, arbejdsmand (S) . . .	16/5 13	22/9 53-13/5 57; 12/12 58
Orla Møller, fhv. minister (S)	7/5 16	5/4 64
Peter Nielsen, statsrevisor (S)	14/3 10	5/9 50-20/4 53; 22/9 53 ¹⁾
K. Axel Nielsen, fhv. minister (S)	10/2 04	21/4 53
Erik Hansen, erhvervsvejleder (RV) . . .	17/2 24	10/4 1-19/2 62; 22/11 66
Ib Stetter, direktør (KF)	1/3 17	15/10 1-13/12 63; 22/9 64
Knud Østergaard, oberstløjtnant (KF) .	21/3 22	22/9 64 ²⁾
Søren Jensen, gårdejer (V)	16/5 22	14/5 57
Niels Andersen, direktør (V)	14/8 17	14/5 57-14/11 60; 23/1 68
Chr. Madsen, jord- og betonarbejder (SF)	5/11 12	15/11 60 ³⁾
Sv. E. Kjær Rasmussen, kommunelærer (VS)	9/4 36	12/11 66
XIII. Viborg amtskreds.		
Chr. Thomsen, fhv. minister (S)	6/1 09	21/4 53
Axel Ivan Pedersen, fhv. borgmester (S)	27/8 05	15/9 39-29/10 45; 22/9 53
Sv. Haugaard, forstander (RV)	30/4 13	22/9 64
Erik Kragh, generalmajor (KF)	29/5 01	15/11 60
G. Holmberg, gårdejer (V)	8/10 11	8/10 47
P. E. Eriksen, konsulent (V)	28/7 20	15/11 60
XIV. Randers amtskreds.		
J. O. Krag, fhv. statsminister (S)	15/9 14	28/10 47-4/10 50; 24/5 52 ⁴⁾
Otto Mørch, overpolitibetjent (S)	16/3 22	28/8 62-14/1 63; 22/9 64

1) Orlov 5/5—31/5 67 (sygdom).

2) Orlov 6/10—31/10 66 og 5/11—15/12 67 (off. hverv).

3) Orlov 20/10 64—30/3 65 (sygdom).

4) Orlov 5/10 50—23/5 52.

	Født	Medlem
Søren B. Jørgensen, sekretær (S)	9/10 26	23/1 68
Jørgen Andersen, repræsentant (RV) . .	16/7 08	23/1 68
Asger Jensen, fabrikant (KF)	23/12 10	5/9 50-20/4 53; 28/4-21/9 53 (L); 14/5 57
Anders Andersen, gårdejer (V)	1/10 12	21/4 53
Evan Jensen, sekretær (V)	22/3 30	22/11 66
XV. Århus amtskreds.		
Henry Grünbaum, fhv. minister (S) . . .	15/1 15	26/10 66
Peter Jørgensen, maskinarbejder (S) . . .	17/4 11	5/9 50
Waldemar Laursen, maskinmester (S) . .	19/12 98	14/5 57 ¹⁾
Th. Mikkelsen, maskinarbejder (S)	11/6 08	5/9 50
Bernhard Baunsgaard, rektor (RV) . . .	26/1 18	22/11 66
Meta Ditzel, viceskoleinspektør (RV) . .	6/10 10	23/1 68
S. A. Fanger, direktør, civilingeniør (KF)	5/9 97	21/4 53
Ellen Strange Petersen, frue, journalist (KF)	8/9 13	22/1 59
Per Federspiel, fhv. minister, landsrets- sagfører (V)	9/4 05	28/10 47-4/9 50; 14/4 51-21/9 53 (L); 14/5 57
Holger Vivike, matros (SF)	23/8 10	15/11 60
Kai Moltke, redaktør (UP)*	28/11 02	15/11 60 ²⁾
Under Kai Moltkes orlov ^{24/4-28/5} 68 indtrådte midlertidigt: Chr. Bundgård, socialrådgiver (VS) . . .	3/4 32	24/4-28/5 68
XVI. Skanderborg amtskreds.		
Jens Kampmann, sekretær, cand. polit. (S)	30/3 37	22/11 66
Kaj Andresen, fhv. minister (S)	7/4 07	28/10 47
Ole Samuelson, adjunkt (RV)	7/4 32	23/1 68
O. Vestergaard Poulsen, gårdejer, fabri- kant (KF)	18/5 07	15/11 60

¹⁾ Orlov ^{4/11-31/12} 61 (sygdom).

²⁾ Orlov ^{30/11} 61—^{15/1} 62 (sygdom), ^{1/11-25/12} 62, ^{28/10-17/12} 65 (off. hverv), ^{9/10-10/11} 66 og ^{24/4-28/5} 68 (sygdom).

*) Var ved samlingens begyndelse medlem af VS. Se i øvrigt note ved Hanne Reintoft, Københavns amtskreds.

	Født	Medlem
Viggo Hauch, administrationschef (V) .	14/5 05	30/10 45-21/9 53; 15/11 60-21/9 64; 22/11 66 ¹⁾
XVII. Vejle amtskreds.		
K. Lindberg, fhv. minister (S)	10/12 99	14/4-27/10 47 (L); 28/10 47
Victor Gram, fhv. minister (S)	30/1 10	3/4 43
Bernhardt Tastesen, assurandør (S) . . .	10/1 26	22/9 64
Jens Bilgrav-Nielsen, lærer (RV)	14/5 36	22/11 66
Niels Ravn, dyrlæge (KF)	19/7 10	7/12 57
Erik Hansen, købmand (KF)	10/3 18	23/1 68
Poul Hartling, udenrigsminister (V) . . .	14/8 14	14/5 57-14/11 60; 22/9 64
Arne Christiansen, direktør (V)	9/10 25	23/1 68
Ib Thyregod, højesteretssagfører (V) . .	29/7 21	15/1 60
Gunhild Due, frue (SF)	18/5 29	22/11 64
XVIII. Ringkøbing amtskreds.		
Bodil Koch, fhv. minister (S)	25/10 03	28/10 47 ²⁾
Poul Nilsson, cigarsorterer (S)	30/10 01	1/5 46-28/10 47; 7/10 52-21/9 53 (L); 14/5 57
Jacob Kirkegaard, gårdejer, statsrevisor (RV)	20/8 01	5/9 50-21/11 66; 23/1 68 ³⁾
K. Thestrup, justitsminister (KF)	27/8 00	28/10 47
Jens Foged, konsulent (V)	24/2 10	30/10 45-21/11 66; 23/1 68
Niels Jørgen Nielsen, konsulent (V) . . .	10/7 10	22/11 66
Kr. Østergaard, gårdejer (V)	13/12 15	22/9 53
XIX. Ribe amtskreds.		
Per Hækkerup, fhv. udenrigsminister (S)	25/12 15	5/9 50 ⁴⁾

1) Orlov 24/3—20/4 53 (sygdom).

2) Orlov 19/11—20/12 63 (off. hverv).

3) Orlov 14/5—13/6 63 (sygdom).

4) Orlov 20/6—15/7 56 (sygdom).

	Født	Medlem
Hans Lund, skatterådsformand (S)	18/2 17	22/9 64
A. C. Normann, fiskeriminister og minister for Grønland (RV)	23/3 04	5/9 50 ¹⁾
Adam Møller, oberst (KF)	12/7 09	2/10 57-14/1 58; 22/11 66
Nathalie Lind, socialminister (V)	1/10 18	22/9 64-21/11 66; 23/1 68
A. Chr. Andersen, gårdejer (V)	31/8 12	22/9 64
XX. Haderslev m. fl. amters amtskreds.		
Peter Gorrsen, overlærer (S)	27/8 09	14/5 57
Knud Nielsen, adjunkt (S)	17/9 28	23/1 68
Fr. W. Teichert, husmand (S)	8/11 02	1/10 46-13/5 57; 15/11 60
Jens Peter Jensen, husmand (RV)	5/8 99	15/11 60-21/11 66; 23/1 68
Mads Eg Damgaard, fabrikant (KF)	1/10 13	22/9 64
Johs. Burgdorf, gårdejer (KF)	16/2 17	11/11-15/12 65; 22/11 66
S. From, gårdejer (V)	23/8 04	3/4 43
Johan Philipsen, gårdejer (V)	27/4 11	25/2-3/10 60; 25/1-30/9 61; 22/9 64 ²⁾
Færøerne.		
P. Mohr Dam, lagmand (S) (valgt af det færøske socialdemokrati)	11/8 98	28/10 47-13/5 57; 22/9 64-31/1 67; 23/1-1/3 68 ³⁾
Hákun Djurhuus, lærer, fhv. lagmand (valgt af folkeflokken, Færøerne)	11/12 08	6/7 57-14/11 60; 23/1 68
Efter P. Mohr Dams mandatnedlæggelse 1/3 68 indtrådte:		

¹⁾ Orlov 26/10—21/11 66 (sygdom).

²⁾ Orlov 8/12 66—16/1 67 (sygdom).

³⁾ Orlov 6/10—8/11 65 (sygdom), 12/10—21/11 66 (off. hverv), 1/2—1/11 67. Nedlagde mandatet 2/11 67 og (efter valget 23/1 68) 1/3 68.

	Født	Medlem
Johan Nielsen, sognepræst (S) (valgt af det færøske socialdemokrati)	15/3 19	15/11 60-21/9 64; 6/10-3/11 65; 12/10-21/11 66; 1/2 67-22/1 68; 1/3 68 ¹⁾
Grønland.		
Knud Hertling, fuldmægtig, cand. jur. (UP)	7/1 25	22/9 64
Nikolaj Rosing, seminarielærer (UP)	4/4 12	31/1 59

1) Orlov 27/11 63—31/1 64 (sygdom).

Partigrupperingen i folketinget i folketingsåret 1967—68.

Folketingsårets 1. samling.

	Antal medlemmer
Socialdemokratiet ¹⁾	70
Det radikale venstre	13
Det konservative folkeparti	34
Venstre	35
Socialistisk folkeparti	20
Liberal centrum	4
Uden for de i valgloven af 31. marts 1953 om- handlede partier:	
Valgt i Grønland	2
Valgt på Færøerne	1
	179

Folketingsårets 2. samling.

	Antal medlemmer
Socialdemokratiet ¹⁾	63
Det radikale venstre	27
Det konservative folkeparti	37
Venstre	34
Socialistisk folkeparti	11
Venstresocialisterne ^{*)}	2
Uden for de i valgloven af 31. marts 1953 om- handlede partier:	
Den socialistiske arbejdsgruppe ^{*)}	2
Valgt i Grønland	2
Valgt på Færøerne	1
	179

¹⁾ Herunder 1 medlem af socialdemokratiet, Færøerne.

^{*)} Hanne Reintoft og Kai Moltke var ved samlingens begyndelse medlemmer af partiet venstresocialisterne. Udmeldte sig ²⁶/₈ 68 af partiet og dannede en gruppe („Den socialistiske arbejdsgruppe“).

Dansk interparlamentarisk gruppes bestyrelse.

Folketingsårets 1. samling.

Bestyrelsen består af folketingets formand, Julius Bomholt, samt følgende medlemmer valgt på et møde den 7. marts 1967:

Folketingsmand Poul Hansen [formand], fhv. udenrigsminister Per Hækkerup, folketingsmand Niels Matthiasen, fhv. minister Frode Jakobsen, folketingsmand Erhard Jakobsen, fhv. minister Per Federspiel, folketingsmand Per Møller, folketingsmand Viggo Hauch, folketingsmand K. Thestrup, medlem af folketinget Hanne Budtz, folketingsmand Knud Østergaard, folketingsmand Sigsgaard, medlem af folketinget Pia Dam og fhv. minister A. C. Normann.

Folketingsårets 2. samling.

Bestyrelsen består af folketingets formand, Karl Skytte, samt følgende medlemmer valgt på et møde den 4. april 1968:

Folketingsmand Viggo Hauch [formand], fhv. minister Per Federspiel, folketingsmand Per Møller, folketingsmand Knud Østergaard, medlem af folketinget Ellen Strange Petersen, folketingsmand Poul Schlüter, folketingsmand Svend Haugaard, medlem af folketinget Else-Merete Ross, fhv. udenrigsminister Per Hækkerup, folketingsmand Niels Matthiasen, fhv. minister Frode Jakobsen, folketingsmand Erhard Jakobsen, folketingsmand Egon Jensen og folketingsmand Poul Dam.

Partiernes bestyrelser i folketinget.

Folketingsårets 1. samling.

Socialdemokratiet.

Per Hækkerup [formand], Axel Ivan Pedersen [næstformand], Helge Nielsen [sekretær], Bomholt, Grünbaum, Lysholt Hansen, J. O. Krag, Lindberg, Niels Matthiasen, Niels Mørk, Peter Nielsen og Poul Nilsson.

Venstre.

Poul Hartling [formand], Kristen Østergaard [næstformand], P. E. Eriksen [sekretær], Anders Andersen, Henry Christensen, Damsgaard, From og Jens Peter Jensen.

Det konservative folkeparti.

Poul Sørensen [formand], Thestrup [næstformand], Hanne Budtz, Fanger, Gottschalck-Hansen, Poul Møller, Ninn-Hansen, H. C. Toft og Weikop.

Socialistisk folkeparti.

Aksel Larsen [formand], Morten Lange [næstformand], Poul Dam, Kjær Rasmussen og Sigsgaard.

Det radikale venstre.

Skytte [formand], Else-Merete Ross [næstformand], Hilmar Baunsgaard, A. C. Normann og K. Helveg Petersen.

Liberalt centrum.

Niels Westerby [formand] og Diderichsen [næstformand].

Folketingsårets 2. samling.*Socialdemokratiet.*

J. O. Krag [formand], K. B. Andersen [næstformand], Helge Nielsen [sekretær], Kaj Andresen, Erling Dinesen, Lysholt Hansen, Per Hækkerup, Lindberg, Orla Møller, Niels Mørk, Peter Nielsen og Ivar Nørregaard.

Det konservative folkeparti.

H. C. Toft [formand], Asger Jensen [næstformand], Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen, Fanger, Gottschalck-Hansen, Juul-Madsen, Ninn-Hansen og Poul Sørensen.

Venstre.

Henry Christensen [formand], Kristen Østergaard [næstformand], P. E. Eriksen [sekretær], Anders Andersen, Damsgaard, Enggaard, From og Jens Peter Jensen (Sorø amt).

Det radikale venstre.

Skytte [formand], Else-Merete Ross [næstformand], Svend Haugaard, Kirkegaard og Grethe Philip.

Socialistisk folkeparti.

Morten Lange [formand], Krog Hansen [næstformand], Poul Dam og Aksel Larsen.

Venstresocialisterne.

Sigsgaard [formand] [indtil 26/8 68 Hanne Reintoft] og Kjær Rasmussen [sekretær].

Præsidium og tingsekretærer samt stående udvalg.

Folketingsårets 1. samling.

Folketinget sattes den 3. oktober 1967 ved, at der under aldersformandens (Bomholts) forsæde valgtes et præsidium bestående af 1 formand og 4 næstformænd samt 4 tingsekretærer.

Til *formand* valgtes: fhv. minister *Bomholt* (S), til *1. næstformand*: gårdejer *From* (V), til *2. næstformand*: dommer *Thestrup* (KF), til *3. næstformand*: professor, dr. phil. *Morten Lange* (SF), og til *4. næstformand*: fhv. minister *Skytte* (RV) (F. sp. 1).

Til *tingsekretærer* valgtes: forretningsfører *Helge Nielsen* (S), bankkasserer *Jens Frandsen* (V), oberstinde, fru *Gerda Møller* (fra ¹⁵/₁₁ cand. polit. *Knud Bro*) (KF) og jord- og betonarbejder *Arne Larsen* (SF) (F. sp. 1).

Den 4. oktober 1967 nedsatte tinget de i forretningsordensens § 7 foreskrevne *stående udvalg*, nemlig:

- 1) *Udvalget for forretningsordenen*, bestående af tingets præsidium: Bomholt [formand], From [næstformand], Thestrup, Morten Lange og Skytte, samt følgende valgte medlemmer: Per Hækkerup, Lis Groes, Poul Hansen (fra ¹/₁₁ Lysholt Hansen), Niels Mørk, Helge Nielsen, Viola Nørlov, Børge Schmidt, Hilmar Baunsgaard, Poul Hartling, Erik Eriksen, Kristen Østergaard, Poul Sørensen, Hanne Budtz, Weikop, Aksel Larsen og Poul Dam (F. sp. 52).
- 2) *Udvalget til valgs prøvelse*: Lis Groes [formand], Evald Kristensen, Arne W. Larsen, Niels Matthiasen (fra ⁹/₁₁ Taste-sen), Th. Mikkelsen, Kaj Rasmussen, Holm Tved, Søren Andersen, Niels Jørgen Nielsen, Finn Poulsen, Skov Thulesen, Burgdorf, Gerda Møller [næstformand], Hindkjær Pedersen, Arne Larsen, Kjær Rasmussen og Rigmor Christensen (F. sp. 52).

- 3) *Finansudvalget*: Lysholt Hansen [formand], Dose, Gorrsen [næstformand], Egon Jensen, Evald Kristensen, Poul Nilsson, Søgaard (fra $\frac{5}{10}$ - $\frac{8}{11}$ Helge Nielsen), Søren Andersen, Damsgaard, Jens Peter Jensen, Finn Poulsen, Gottschalck-Hansen, Jørgen Jensen, H. C. Toft, Poul Dam (fra $\frac{5}{12}$ Skræppenborg-Nielsen), Ømann og Grethe Philip (F. sp. 52).
- 4) *Boligudvalget*: Niels Mørk [formand], Albertsen, Jørgen Peder Hansen, Erhard Jakobsen, Herløv Larsen, Viola Nørlov, Axel Ivan Pedersen, Guldborg, A. Chr. Andersen, Enggaard, Ib Thyregod, Hastrup, Poul Schlüter, Knud Østergaard, Kai Moltke [næstformand], Kampp og Else-Merete Ross.
Stedfortrædere: Poul Dalsager, Eva Ree, Lis Møller, Arne Larsen og Rigmor Christensen (F. sp. 53).
- 5) *Udvalget for undervisning og uddannelse*: Kaj Rasmussen [formand], Poul Hansen, Anker Jørgensen, Peter Jørgensen, Kolbjørn, Astrid Skjoldbo, Søgaard (fra $\frac{5}{10}$ Waldemar Laursen), Poul Hartling, Robert Christensen, Holger Hansen [næstformand], Skov Thulesen, Gottschalck-Hansen, Lembourn, Ellen Strange Petersen, Poul Dam, Sigsgaard og K. Helveg Petersen.
Stedfortrædere: Waldemar Laursen (fra $\frac{5}{10}$ Karl Max Rasmussen), Enggaard, Bendix, Morten Lange og Bernhard Baunsgaard (F. sp. 53).
- 6) *Lønningsudvalget*: Jørgen Peder Hansen [formand], Lysholt Hansen, Thomas Have, Egon Jensen, Axel Ivan Pedersen, Karl Max Rasmussen, Eigil Schytt, Henry Christensen [næstformand], Enggaard, P. E. Eriksen, Jens Frandsen, Adam Møller, Hindkjær Pedersen, Stetter, Krog Hansen, Ømann og Svend Haugaard (F. sp. 53).
- 7) *Indfødsretsudvalget*: Søgaard (fra $\frac{5}{10}$ Kjeld Olesen), Bladt, Andreas Hansen [formand], Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Carl Nielsen, Bertel Pedersen, Niels Jørgen Nielsen, Peter Larsen [næstformand], Johan Philipsen, Eva Ree,

Burgdorf, Clara Munck, Ellen Strange Petersen, Pia Dam, Kjær Rasmussen og Rigmor Christensen (F. sp. 54).

- 8) *Ombudsmandsudvalget*: Bomholt [formand], Albertsen, Frode Jakobsen, Waldemar Laursen, Axel Ivan Pedersen, Astrid Skjoldbo, Søgaard (fra ⁵/₁₀ Normann Andersen), Erik Eriksen [næstformand], Jens Peter Jensen, Per Møller (fra ⁵/₁₀-⁹/₁₁ Marie Louise Truels-Christensen), Ib Thyregod, Asger Jensen, Lembourn, Ninn-Hansen, Pia Dam, Gert Petersen og Niels Helveg Petersen (F. sp. 54).
- 9) *Udvalget angående videnskabelig forskning*: Bomholt [formand], Lis Groes, Holst, Per Hækkerup, Frode Jakobsen, Anker Jørgensen, Niels Matthiasen (fra ⁹/₁₁ Kolbjørn), Guldberg, Henry Christensen, Johan Philipsen, Ib Thyregod, Knud Thomsen, Bendix (fra ¹⁵/₁₁ Knud Bro) [næstformand], Ellen Strange Petersen, Morten Lange, Bjørn Larsen og K. Helveg Petersen (F. sp. 54).

Til at føre tilsyn med *jolketingets bibliotek* valgtes: Kolbjørn og Kristen Østergaard (F. sp. 54).

Til at føre det i grundlovens § 71 omhandlede *tilsyn med behandlingen af personer, som er underkastet frihedsberøvelse*, valgtes: Niels Mørk [formand], Ejner Nielsen, Tastesen, Erik Hansen, Ejner Kristensen, Ib Thyregod, Clara Munck [næstformand], Gerda Møller (fra ¹⁵/₁₁ Knud Bro) og Hanne Reintoft (F. sp. 54).

Folketingsårets 2. samling.

I et møde den 6. februar valgte folketinget i henhold til forretningsordenens § 1, stk. 1, under aldersformandens (Aksel Larsens) ledelse en midlertidig formand. Efter forslag fra det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre valgtes *Skytte* (RV) til midlertidig formand (F. sp. 1).

I samme møde foretoges i henhold til forretningsordenens § 1, stk. 2, valg af et udvalg på 21 medlemmer til at prøve valgene (F. sp. 14), og i et møde den 7. februar godkendtes samtlige valg, bortset fra valget i Grønlands 1. opstillingskreds, som først afholdtes på et senere tidspunkt. Derefter sattes folketinget

ved, at der valgtes et præsidium, bestående af 1 formand og 4 næstformænd, samt 4 tingsekretærer.

Til *formand* valgtes: fhv. minister *Skytte* (RV), til *1. næstformand*: fhv. minister *Kaj Andresen* (S), til *2. næstformand*: landsretssagfører, fru *Hanne Budtz* (KF), til *3. næstformand*: gårdejer *From* (V), og til *4. næstformand*: professor, dr. phil. *Morten Lange* (SF) (F. sp. 25).

Til *tingsekretærer* valgtes: cand. polit. *Knud Bro* (KF), bankkasserer *Jens Frandsen* (V), erhvervsvejleder *Erik Hansen* (Ålborg amt) (RV) og forretningsfører *Helge Nielsen* (S) (F. sp. 25).

Samme dag nedsatte tinget de i forretningsordenens § 7 foreskrevne *stående udvalg*, nemlig:

- 1) *Udvalget for forretningsordenen*, bestående af tingets præsidium: *Skytte* [formand], *Kaj Andresen* [næstformand], *Hanne Budtz*, *From* og *Morten Lange*, samt følgende valgte medlemmer: *H. C. Toft*, *Hanne Budtz* (fra $13\frac{1}{2}$ *Haunstrup Clemmensen*), *Gottschalck-Hansen* (fra $26\frac{1}{4}$ *Fanger*), *Asger Jensen*, *Henry Christensen*, *P. E. Eriksen*, *Kristen Østergaard*, *Else-Merete Ross*, *Kirkegaard*, *Lis Groes* (fra $14\frac{1}{2}$ *K. Axel Nielsen*), *Hans Hækkerup*, *Per Hækkerup*, *J. O. Krag*, *Helge Nielsen*, *Peter Nielsen* og *Aksel Larsen* (F. sp. 26).
- 2) *Udvalget til valgs prøvelse*: *Burgdorf*, *Gerda Møller* [formand], *Hindkjær Pedersen*, *Ulla Worm*, *Niels Andersen*, *Niels Jørgen Nielsen*, *Ib Thyregod* [næstformand], *Else-Merete Ross*, *Rigmor Christensen*, *Arthur Jacobsen*, *Lis Groes*, *Evald Kristensen*, *A. W. Larsen*, *Niels Matthiasen*, *Th. Mikkelsen*, *Holm Tved* og *Arne Larsen* (F. sp. 26).
- 3) *Finansudvalget*: *Gottschalck-Hansen* [formand] (fra $26\frac{1}{4}$ *Stetter*), *Jørgen Jensen*, *Clara Munck*, *Niels Ravn*, *Damsgaard* [næstformand], *Foged*, *Jens Peter Jensen* (Sorø amt), *Grethe Philip*, *Bilgrav-Nielsen*, *Lindegaard Rasmussen*, *Lysholt Hansen*, *Gorrsen*, *Evald Kristensen*, *Helge Nielsen*, *Poul Nilsson*, *Søgaard* og *Ømann* (F. sp. 26).
- 4) *Boligudvalget*: *Clara Munck*, *Lis Møller*, *Poul Schlüter*, *Knud Østergaard*, *A. Chr. Andersen*, *Enggaard* [næstformand], *Ib Thyregod*, *Else-Merete Ross* [formand], *Rigmor*

Christensen, Skovmand, Kaj Andresen, Albertsen, Ove Hansen, Erhard Jakobsen, Niels Mørk, Axel Ivan Pedersen og Arne Larsen.

Stedfortrædere: Hans Kjær, Eva Ree, Nordqvist, Poul Dalsager og Kurt Brauer (F. sp. 26).

- 5) *Udvalget for undervisning og uddannelse*: Lembourn, Gerda Møller, Hindkjær Pedersen, Ellen Strange Petersen [næstformand], Robert Christensen, Enggaard, Holger Hansen, Svend Haugaard [formand], Bernhard Baunsgaard, Bilgrav-Nielsen, K. B. Andersen, Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Peter Jørgensen, Bodil Koch, Karl Max Rasmussen og Morten Lange.

Stedfortrædere: Simonsen (fra $\frac{7}{8}$ Knud Bro), Evan Jensen, Meta Ditzel, Orla Møller og Gunhild Due (F. sp. 27).

- 6) *Lønningsudvalget*: Adam Møller [næstformand], Hindkjær Pedersen, Ellen Strange Petersen (fra $\frac{26}{4}$ Langkilde), Stetter, Henry Christensen, Enggaard [formand], Jens Frandsen, Svend Haugaard, Bernhard Baunsgaard, Martin Pedersen, Ivar Nørgaard, Jørgen Peder Hansen, Lysholt Hansen, Thomas Have, Egon Jensen, Axel Ivan Pedersen og Krog Hansen (F. sp. 27).
- 7) *Indfødsretsudvalget*: Burgdorf, Erik Hansen (Vejle amt), Ellen Strange Petersen [formand], Ulla Worm, Merete Bjørn Hanssen, Niels Jørgen Nielsen, Johan Philipsen [næstformand], Jens Peter Jensen (Agerskov), Meta Ditzel, Nordqvist, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Ejner Nielsen, Kjeld Olesen, Bertel Pedersen, Tastesen og Kurt Brauer (F. sp. 27).
- 8) *Ombudsmandsudvalget*: Hanne Budtz, Asger Jensen, Lembourn, Poul Schlüter [formand], Jens Peter Jensen (Sorø amt), Per Møller, Ib Thyregod [næstformand], Rigmor Christensen, Nordqvist, Niels Helveg Petersen, Hans Hækkerup, Albertsen, Frode Jakobsen, Søren B. Jørgensen, Waldemar Laursen, K. Axel Nielsen og Poul Dam (F. sp. 28).
- 9) *Udvalget angående videnskabelig forskning*: Knud Bro [næstformand], Bøgholm, Lembourn, Ellen Strange Petersen,

Arne Christiansen, Johan Philipsen, Ib Thyregod, Bernhard Baunsgaard [formand], Niels Helveg Petersen, Samuelsen, Bodil Koch, K. B. Andersen, Holst, Frode Jakobsen, Niels Matthiasen, Orla Møller og Morten Lange (F. sp. 28).

Til at føre tilsyn med *folкетинgets bibliotek* valgtes: Lembourn og Børge Schmidt (F. sp. 28).

Til at føre det i grundlovens § 71 omhandlede *tilsyn med behandlingen af personer, som er underkastet frihedsberøvelse*, valgtes: Knud Bro, Bøgholm [formand], Merete Bjørn Hanssen, Ib Thyregod, Erik Hansen (Ålborg amt) [næstformand], Samuelsen, K. Axel Nielsen, Hans Hækkerup og Niels Mørk (F. sp. 28).

Folketingets åbningsmøde.

I henhold til grundlovens § 36 samledes folketingets medlemmer tirsdag den 3. oktober 1967 kl. 12 i folketingssalen på Christiansborg.

Til stede var Deres Majestæter *Kongen og Dronningen* og Deres kongelige Højheder *Tronfølgeren og Prins Henrik* samt *fire repræsentanter for højesteret*.

Mødet åbnedes af aldersformanden, *Bomholt*, under hvis ledelse der foretoges valg af formand, næstformænd og tingsekretærer.

I samme møde fremsatte statsminister *J. O. Krag* en redegørelse, hvoraf gengives:

„Under henvisning til grundlovens § 38 skal jeg over for folketinget give en redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger.

Jeg skal tillade mig at begynde med det udenrigspolitiske, der jo har en vis aktualitet.

Dansk udenrigspolitik må selvsagt have Danmarks sikkerhed og varetagelsen af danske interesser for øje, det er et ledende motiv for dansk udenrigspolitik at bidrage til at nedbryde den mur af gensidig mistillid, som i efterkrigsårene opstod mellem øst og vest. Kun ved en gradvis fjernelse af mistilliden og ved fortsatte fremskridt i retning af *afspænding og forhandling* kan freden sikres. Danmark bidrager aktivt til disse mål i nært samarbejde med *de nordiske lande*, der for os er det naturlige udgangspunkt i enhver udenrigspolitisk vurdering. Vi finder, at *De Forenede Nationer* — trods skuffelser og midlertidige tilbageslag — er et godt forum for denne politik. Vi har i *NATO* søgt at fremme en udvikling, som i stigende grad kan bringe afspændingspolitikken ind i alliancens politiske overvejelser. Endelig har vi ved direkte kontakter med andre lande — her-

under også en række østlige lande — medvirket til at fremme afspændingen.

Vi anser det for et vigtigt resultat af den tilnærmelse, der på visse områder har kunnet iagttages mellem *Amerikas Forenede Stater og Sovjetunionen*, at disse to lande har fremlagt enslydende udkast til en *aftale, der forhindrer spredning af kernevåben* til flere regerings selvstændige disposition. Danmark vil støtte, at denne aftale bliver gennemført, og den danske regering vil selv være rede til at underskrive en sådan traktat.

For Danmarks vedkommende vil vor traditionelle atompolitik blive fastholdt. Der er ikke og der påtænkes *ikke* placeret *atomvåben på dansk område*.

Trods tendenserne til større forståelse og afspænding er der stadig alvorlige konflikter, som kan udsætte verdensfreden for alvorlig fare.

Krigen i *Vietnam* giver for hver dag, der går, anledning til stadig mere alvorlig bekymring. Den militære indsats øges fra begge sider, senest ved amerikanske luftangreb mod mål i og omkring Hanoi og Haiphong og på mål betænkeligt nær ved den kinesiske grænse. Den danske regering har allerede tidligere taget afstand fra bombeangreb, der inddrager store befolkningscentre i krigsførelsen. En fortsættelse af krigsførelsen kan få uoverskuelige konsekvenser for verdensfreden.

Den senere og seneste tids udvikling har bestyrket regeringen i den opfattelse, at fred i *Vietnam* kun kan tilvejebringes ved *forhandlinger*, i hvilke parterne må være rede til at gøre indrømmelser. Krigsaktiviteten fra begge sider må nedsættes og fredsforhandlinger indledes med deltagelse af de interesserede parter, herunder alle krigsførende. Det synes ikke at være realistisk at forvente, at en sådan udvikling kan komme i gang, uden at *bombardementerne af Nordvietnam indstilles*.

Senest i september måned har jeg direkte over for den amerikanske regering redegjort for den danske regerings holdning og har ved denne lejlighed givet udtryk for den opfattelse, at USA som et første skridt henimod forhandling bør indstille bombardementerne uden betingelser.

Regeringen følger udviklingen med den største opmærk-

somhed og er rede til at udnytte enhver mulighed, der måtte vise sig for at fremme en fredelig løsning.

Sideløbende hermed vil regeringen overveje, hvilke muligheder vi måtte have for sammen med andre lande at bistå det vietnamesiske folk i det store genopbygningsarbejde, som vil blive nødvendigt, den dag krigshandlingerne indstilles i Vietnam.

FN kom på en alvorlig prøve under *krisen i Mellemøsten* i sommer. Danmark havde et særligt ansvar derved, at vi netop i juni måned, da krisen slog over i militær konflikt, havde formandskabet i FNs sikkerhedsråd.

Vi har anlagt to hovedsynspunkter, for det første at alle medlemslandes ret til fredelig eksistens skal anerkendes, for det andet at våbensejr ikke bør medføre territoriale udvidelser. Disse synspunkter indebærer både, at Israeli bør anerkendes af sine naboer, og at de israelske tropper bør trækkes tilbage fra de besatte områder, samt at alle de tilgrundliggende problemer må løses såsom flygtningespørgsmålet, Jerusalem's status, sikringen af grænserne og den frie passage gennem Suezkanalen og Akababugten, og endelig at våbenkapløbet må bringes til ophør.

Regeringen vil fortsat støtte De Forenede Nationers bestræbelser på en afvikling af tilbageværende kolonitilstande, ligesom den vil deltage aktivt i arbejdet for en løsning af problemerne i det sydlige Afrika i overensstemmelse med befolkningstallets ønsker.

Danmarks sikkerhedspolitik er uændret. Under de drøftelser, der for tiden foregår i *NATO* om ajourføring af alliancens politiske målsætning, er det fra alle sider accepteret, at *NATO*-alliancen til stadighed må tilpasse sig den storpolitiske udvikling og yde sit selvstændige bidrag til fremme af den internationale forståelse.

Den bebudede redegørelse for Danmarks sikkerhedspolitik fra 1948-49 til begyndelsen af 1966 vil foreligge inden længe og vil snarest blive fulgt op med en supplerende redegørelse for den seneste udvikling inden for *NATO* frem til slutningen af indeværende år. Det er regeringens håb, at offentliggørelsen af dette omfattende materiale vil bidrage til at skabe et bredere

grundlag for den løbende debat om vore sikkerhedspolitiske problemer.

Regeringen har fra første færd taget klar afstand fra det militære kup i *Grækenland* og givet udtryk for håbet om, at de nuværende tilstande må blive af kort varighed, således at de mange politiske fanger må blive frigivet, og at *Grækenland* snarest må vende tilbage til frie og demokratiske forhold.

Regeringen følger til stadighed situationen, og Danmark, Norge og Sverige har i fællesskab indgivet klage over *Grækenland* til den europæiske kommission for menneskerettigheder under Europarådet.“

Statsministeren omtalte herefter regeringens bestræbelser for at søge opnået en yderligere *forenkling af forsvarets* organisationer og virksomhed med henblik på den bedst mulige udnyttelse af forsvarets ressourcer. Forsvarsindsatsen burde afpasses efter afspændingstendenserne i den europæiske udvikling under fortsat hensyntagen til Danmarks sikkerhedspolitiske interesser.

Om *den europæiske markedssituation* sagde statsministeren:

„Den europæiske markedssituation er atter sat i bevægelse. Den 11. maj i år søgte Storbritannien, Irland og Danmark på samme dag nye forhandlinger om medlemskab i De europæiske Fællesskaber. Senere har Norge gjort det samme, ligesom Sverige har søgt forhandlinger med fællesmarkedet. Østrig har for længst indledt forhandlinger om en form for tilslutning.

Regeringen lægger stor vægt på, at Danmark kan forhandle parallelt med Storbritannien og indtræde samtidig med dette land i De europæiske Fællesskaber. Der må samtidig lægges vægt på, at den toldfrihed for industrivarer, der er opnået mellem de nordiske lande, ikke mistes, og at der for alle de nordiske lande kan opnås tilfredsstillende løsninger. Kun *en bred europæisk løsning* tilfredsstillende Danmarks handelspolitiske behov og ønske om aktivt at tage del i det fremtidige Europas tilblivelse.

Fællesmarkedets organer behandler nu den danske anmodning om medlemskab, og det er regeringens håb, at forhandlinger herom hurtigt vil kunne påbegyndes. Den politiske

usikkerhed, der hersker omkring disse forhandlinger og deres varighed, burde efter dansk opfattelse kunne fjernes.

Der er enighed mellem de nordiske lande om at holde sig i nær kontakt med hinanden om markedsudviklingen. Forhandlingerne i Nordisk Råd herom og resultaterne af det nordiske samarbejde under Kennedytoldforhandlingerne opmuntrer hertil.“

Statsministeren bemærkede, at samhandelen med de *øst-europæiske lande* havde stigende tendens. Der var truffet aftaler med en række af disse lande om økonomisk samkvem, ligesom det kulturelle samkvem var blevet udbygget.

Samarbejdet med og bistanden til *udviklingslandene* var blevet et afgørende led i den udadvendte politik. Regeringen havde skabt det fornødne grundlag for Danmarks deltagelse i løsningen af, hvad statsministeren betegnede som „de nærmeste årtiers største internationale problem.“

I sin omtale af *de økonomiske problemer* fastslog statsministeren indledningsvis, at det trods svækkede konjunkturer i udlandet var lykkedes at fastholde et højt beskæftigelsesniveau, selv om ledigheden var steget noget.

Regeringen ville støtte alle bestræbelser for at fremme en industriel udvikling i de egne af landet, hvor der var særlige beskæftigelsesmæssige problemer.

Det var fortsat et hovedformål for regeringens økonomiske politik at fastholde en høj og stabil *beskæftigelse*.

Statsministeren fortsatte:

„Erhvervenes investeringer er ret stabile og er fortsat meget omfattende, sådan at der sker en stadig fornyelse og forøgelse af erhvervenes produktionsanlæg. Produktion og beskæftigelse har som helhed vist fortsat opgang som følge af forøget privat og offentligt forbrug og større bygge- og anlægsvirksomhed. Jeg skal tillade mig at give et par tal for *byggeriet*. I første halvår af 1967 blev der fuldført 21.500 boliger; det er 2.200 flere boliger end i samme tidsrum i fjor. Ved udgangen af juni måned i år var der godt 57.000 boliger under opførelse, det vil sige 6.000 flere end på samme tidspunkt sidste år og det største antal i landets historie.

Væksten i fuldførelserne er navnlig stor i de områder, hvor der findes et særligt behov, f. eks. i Sjællands- og hovedstadsområdet, hvor der i første halvår i år er fuldført 17 pct. flere boliger end sidste år mod en vækst på 8 pct. i det øvrige land.

Med *eksporterhvervenes* store vægt i dansk økonomi vil det ikke være realistisk at gå ud fra, at forløbet i Danmark kan være upåvirket af en konjunkturdæmpning i udlandet. En række danske eksporterhverv har da også mødt vanskeligheder i afsætningsforholdene. I andet halvår af 1966 kom stigningen i industrieksporten ned på ca. 6 pct. mod en årlig stigning tidligere på 10-15 pct. Væksten i industrieksporten til vore tre hovedmarkeder — England, Vesttyskland og Sverige — var fra 1965 til 1966 væsentlig mindre end i de tidligere år; men det er værd at bemærke, at omsvinget i de tre landes import af industrivarer har været af mindst samme styrke. Der er altså ikke tale om nogen tilbagegang i vor andel af disse landes import.

Når den danske eksport som helhed i første halvår 1967 kun er en smule højere end i fjor, hænger det sammen med, at også fiskeriets og landbrugets eksport har mærket vanskeligheder. Hertil kommer, at fællesmarkedets landbrugspolitik påvirker vort landbrugs afsætningsvilkår i ugunstig retning.

Regeringen tilstræber såvel i sin almindelige handelspolitik som i sin markedspolitik at yde danske eksporterhverv den bedst mulige støtte, ligesom regeringen ved sin deltagelse i internationalt samarbejde, herunder i EFTA og GATT søger at sikre de bedst mulige afsætningsvilkår for dansk erhvervsliv.

I erkendelse af *landbrugets* særlige eksportproblemer forhandlede regeringen sig i foråret til enighed med landbrugets organisationer om en forlængelse af hjemmemarkedsordningerne og den øvrige landbrugsstøtte.

Regeringens politik har taget sigte på at opnå en roligere *pris- og omkostningsudvikling*.

En styrkelse af forbrugeroplysningen vil imødekomme et behov hos befolkningen ved at give bedre muligheder for at bedømme sammenhængen mellem pris og kvalitet. Der er et tilsvarende behov for, at monopoltilsynet udnytter sine beføjel-

ser til nøje at følge prisudviklingen på vareområder, hvor der kan være risiko for uberettigede stigninger i priser og avancer.

Under *forårets indkomstforhandlinger* lykkedes det at undgå såvel en ny indkomstinflation som en odelæggende arbejdskonflikt, der begge ville have truet eksporten. Der er grund til at udtrykke tilfredshed med, at arbejdsmarkedets parter selv fandt en løsning på overenskomstssituationen.

Arbejdsministeren nedsatte i forsommeren et udvalg til behandling af spørgsmålene om 4 ugers ferie og om 40 timers arbejdsuge. Udvalget vil afgive indstilling inden udløbet af folketingsåret.

Regeringen påregner at kunne fremsætte forslag til ændring af løn- og ansættelsesvilkår for statens tjenestemænd på grundlag af de forslag til ny tjenestemandsløvslov, der ventes fra den i 1965 nedsatte kommission.

Den fortsatte opgang i forbrug og bygge- og anlægsvirksomhed har også i 1967 måttet tilsige en *stram linje i den økonomiske politik*. Det er dette hensyn, der har ligget til grund for udformningen af den statsfinansielle politik og af penge- og kreditpolitikken.

Den høje indenlandske aktivitet har, som man måtte vente, givet anledning til yderligere opgang i importen, som derfor — i sammenhæng med konjunkturdæmpningen af eksportstigningen — har bidraget til et betydeligt underskud på betalingsbalancen.

Det har under disse vilkår været af stor værdi, at landets valutalikviditet i modsætning til, hvad der var tilfældet i 1950'erne, har været så rummelig, at det har været muligt at undgå et tilbageslag i dansk produktion.

Det er nødvendigt at bevare balancen i landets indre økonomi, så der ikke herfra udgår tendenser til yderligere svækkelse af betalingsbalancen. Kun derved vil landet have mulighed for at genoptage en stærkere fremgang i eksport og produktion, når den internationale konjunktur til sin tid på ny bevæger sig opad.

Regeringen vil gennem sin økonomiske politik og sin erhvervs politik fortsat bidrage til at styrke erhvervenes konkur-

renceevne, ligesom vi vil medvirke til at udbygge samarbejdet mellem erhvervene, arbejdsmarkedets parter og regeringen om foranstaltninger til fremme af produktiviteten. Den samordnede indsats med sigte på at sikre skibsværftsindustriens fremtid er et eksempel på disse bestræbelser.

En væsentlig betingelse for, at produktivitetsfremmende foranstaltninger kan gennemføres med tilfredsstillende resultat, vil være, at der på arbejdspladserne hersker et godt samarbejds-klima og dermed en indbyrdes tillid til, at der tages rimeligt hensyn til alle parterens interesser.

Jeg skal nu vende mig til det *skattepolitiske*.

På det skattepolitiske område vil hovedopgaven i det kommende folketingsår blive at *videreføre skattereformbestræbelserne* i henhold til den plan, som blev fastlagt under forårets forhandlinger i folketinget.

Efter at selve kildeskatteloven nu er vedtaget, vil der blive fremsat lovforslag om *kildeskattens ikrafttrædelse* den 1. januar 1969. Der skal gennemføres en række overgangsbestemmelser. Ved kildeskattens administration vil EDB-teknikken blive udnyttet overalt, hvor det er hensigtsmæssigt. Samarbejdet med kommunerne er også en væsentlig forudsætning for, at ordningen kan virke. Der er truffet aftale mellem finansministeriet og de kommunale organisationer herom.

Interessen samler sig klart om den *udskrivningsskala*, der skal anvendes i de kommende år. Den principielle beslutning om at søge skattefradragets regel ophævet fra begyndelsen af næste skatteår er taget, og konsekvenserne heraf vil vise sig allerede i det forslag om udskrivningslov for 1968-69, som vil blive fremsat i nær fremtid.

Det ene hovedspørgsmål er udskrivningsskalaen, det andet er de specielle overgangsregler, som er nødvendige for at tilgodese bl. a. de skatteydere, der i indeværende skatteår betaler en i forhold til deres indtægt særlig høj skat.

Udskrivningsloven vil blive baseret på det i foråret fastlagte princip, hvorefter der for fremtiden arbejdes med fast skala, sådan at ændringer i det samlede udskrivningsbehov giver sig udslag i, at skatten på alle indtægtstrin år for år for-

højes eller nedsættes med samme procent. Udskrivningsprocentens størrelse vil bero på statens øvrige indtægter og samlede udgifter og tillige på udsigterne for den almindelige økonomiske udvikling, der bliver afgørende for, hvor stort et kasseoverskud man behøver.

Sammen med kildeskatten og som led i denne vil der blive gennemført en selvstændig beskatning af den udearbejdende *hustrus indtægt* ved lønarbejde og ved egen erhvervsvirksomhed m. v.

Arbejdet med en *effektivisering af skatteligningen* vil blive videreført på basis af den nye og forbedrede kontrollov.

Hvad angår *punktafgifterne* er en teknisk gennemgang påbegyndt med det formål at belyse mulighederne for en forenkling og harmonisering. Der skal i denne sammenhæng blandt andet tages stilling til spørgsmålene om de enkelte afgifters andel af varepriserne og om afgifternes eventuelle værdiregulering. Folketinget vil få stillet materialet til rådighed.

Der vil blive fremsat forslag til skærpelse af *kapitalvindingsafgiften* på fast ejendom, dog således at almindelige parcelhuse som hidtil holdes uden for denne afgift.

Jeg skal dernæst gå over til en række *socialpolitiske spørgsmål*.

Det er regeringens hensigt hurtigt at give folketinget anledning til en principdebat om *den almindelige tillægspension* omfattende alle medborgere. På grundlag af den betænkning, der blev afgivet i foråret, vil der i tinget blive givet en redegørelse for, hvordan ordningen tænkes udformet. Det er regeringens håb, at lovforslag kan fremsættes allerede i indeværende folketingssamling.

Regeringen sigter mod en ordning, der omfatter alle, både selvstændige og ansatte, sådan at alle borgere bliver ligestillet. Vi ønsker en værdisikret ordning, byggende på de erfaringer, der er gjort i Norge og Sverige. Der må sikres borgerne en pension, som står i et passende forhold til den hidtidige indtægt, men med et maksimum og et minimum, som sikrer social balance. Det solidariske princip, som ATP-ordningen bygger på, bør videreføres i den almindelige tillægspensionsordning.“

Idet statsministeren tillige henviste til den mere detalje-

rede *skriftlige redegørelse i tilslutning til åbningstalen*, som omdeltes til tingets medlemmer i samme møde, fastslog han, at regeringen ville videreføre de senere års fremskridtslinje i socialpolitikken i takt med den øvrige samfundsudvikling. Der ville således ske lempelser i adgangen til folkepension, forhøjelser af pensionerne, udbygning af omsorgen for invalide- og folkepensionister og fortsatte forbedringer inden for særforsovsområdet.

Hvad *uddannelsesområdet* angik, fremhævede statsministeren, at antallet af unge under uddannelse var i meget stærk stigning. Stigningen var stærkest inden for de pr. elev dyreste uddannelsesområder, og der ville derfor kræves betydelige midler for blot at fastholde den nuværende uddannelsesstandard. Hertil kom behovet for forbedring af uddannelserne på en lang række områder.

I fortsættelse af den principdebat, der fandt sted i folketinget i foråret, ville regeringen fremsætte forslag til beslutning om *udvidelse af undervisningspligten*.

Inden for *erhvervsuddannelsesområdet* arbejdedes med reformer vedrørende uddannelsesstrukturen for de faglige grunduddannelser, en fortsat udvikling af efteruddannelsesordningen for faglærte arbejdere og funktionærer og uddannelsen af ikke-faglærte arbejdere.

Statsministeren oplyste i øvrigt, at der inden samlingens slutning ville blive fremsat forslag til principbeslutning om *Store-Bæltspøjet*, og at der ville blive tilvejebragt grundlag for en drøftelse af *Københavns lufthavns* fremtid og en ordning for nye provinslufthavne.

Regeringen ville søge belyst, hvorledes *partsoffentlighedsloven* har virket i praksis for på grundlag heraf at kunne tage stilling til spørgsmålet om indførelse af det almindelige offentlighedsprincip.

Arbejdet for at forbedre *den grønlandske befolknings* levefod ville blive fortsat. Som områder, der ville stille særlig aktuelle opgaver i det kommende år, nævnte statsministeren fiskeriet, socialvæsenet og skolevæsenet. Et sagkyndigt udvalg ville søge klarhed over, på hvilke punkter det folkeoplysende arbejde kunne styrkes.

Der var forhandlinger i gang mellem de nordiske landes regeringer med henblik på en positiv løsning af spørgsmålet om *Færøernes repræsentation i Nordisk Råd*.

Grænseegnene var fortsat præget af en harmonisk udvikling, og regeringen ville vedblivende støtte det kulturelle, det sociale og det kirkelige danske arbejde i Sydslesvig.

Om *jordlovgivningen* udtalte statsministeren bl. a., at skabelsen af en tidssvarende jordlovgivning vedblivende stod som et centralt problem i dansk politik.

Hvad administrationen af jordlovene angik, ville regeringen i videst muligt omfang stræbe mod en decentralisering af opgaverne til de lokale organer. Den ved kommunalreformen tilsigtede styrkelse af det kommunale selvstyre ville virke i denne retning. Udflytningen måtte være forbundet med en landsplanlægning, der angav hovedrammerne for den decentraliserede forvaltning. Også opgave- og byrdefordelingen mellem staten og kommunerne agtede regeringen at gennemgå.

Som mål for den kommende jordlovgivning stod desuden en forenkling af den administration, der var knyttet til planlægningen af bebyggelsen og jordens anvendelse.

Det var fremdeles regeringens håb, at der ville være bred tilslutning til en intensivering af det egentlige fredningsarbejde og af en hensigtsmæssigt tilrettelagt udvikling af bebyggelsen i det åbne land. Forslag til en ny lov om naturfredning, til visse ændringer i planlægningslovgivningen og til ny vandforsyningslov og vandløbslov kunne ventes fremsat i denne samling.

„Regeringen anser det for en afgørende opgave“, fortsatte statsministeren, „at få løst de jordproblemer, som navnlig områderne omkring de store byer er stillet over for. Den ene af disse opgaver må sigte på at sikre et tilstrækkeligt udbud af byggemoden jord for herigennem at bremse den voldsomme, urimelige og samfundsskadelige prisstigning på byggegrunde og parceller. Da imødegåelse af disse prisopgange på fast ejendom overhovedet er et af de vigtigste mål i jordpolitikken, tillægger regeringen det meget stor betydning, at der med oprettelsen af statens boligfond er skabt mulighed for en forstærket indsats i disse spørgsmål.“

I forbindelse med den påtænkte forøgelse af boligfonden vil der blive stillet større midler til rådighed for kommunerne til opkøb af jord og til finansiering af byggemodning, sådan at udbuddet af jord til udstykning og bebyggelse kan blive forøget. Det må overvejes, om de byggegrunde, kommunerne erhverver ved finansiering fra boligfonden, bør stilles til rådighed for private på lejevilkår eller med tilbagefaldspligt.

Regeringen vil tilskynde kommunerne til i videst mulig udstrækning at lade byggemodning finansiere af grundsælgerne, når der er tale om privat udstykning.

En anden opgave knytter sig til spørgsmålet om, hvorvidt samfundet får rimelig andel i de værdistigninger, der i særlige tilfælde konstateres ved store ejendomssalg. Blandt de ting, der indgår i regeringens overvejelser, er muligheden af en frigørelsesafgift for landbrugsjord, der overgår til anden anvendelse, samt spørgsmålet om en tilbudspligt over for det offentlige for jord, der bringes til salg. Et regeringsudvalg arbejder videre med disse spørgsmål, og med de her nævnte mulige elementer er en planlægnings- og jordlovgivning selvsagt ikke udtømmende beskrevet.

Regeringen har i forbindelse med Danmarks anmodning om tilslutning til De europæiske Fællesskaber sin opmærksomhed henvendt på de jordpolitiske spørgsmål, som denne tilslutning kan give anledning til.

Da regeringen ønsker at fremme dette arbejde mest muligt, vil den fremsætte forslagene til vedtagelse, efterhånden som de bliver færdige.

Regeringen ønsker i det arbejde, der forestår, at holde alle forhandlingsmuligheder åbne og lægger stor vægt på at indbyde til bred forhandling om udformningen af denne lovgivning. Jeg tror, at det frugtbare resultat opnås ved en lovgivning om dette spørgsmål, som er vedtaget af mere end to partier.

Regeringen håber at vinde bred tilslutning i folketinget til samarbejdet om løsningen af de vigtige opgaver, der knytter sig til opbygningen af en moderne jordlovgivning.“

Regeringen kaldte til bredt samarbejde om de store opga-

ver, tinget ville blive stillet over for, og betonedede, at der i folketinget var tradition for, at den altovervejende del af lovene blev gennemført med støtte fra et flertal af folketingets partier. Regeringen tillagde dette forhold stor betydning og beklagede navnlig, hvis større lovgivning måtte gennemføres uden den tilslutning, regeringen tilstræbte.

Samtlige partier i folketinget ville således snarest blive indbudt til en drøftelse af samarbejdet om jordlovgivningen.

Statsministeren sluttede sin redegørelse således:

„Endelig ønsker jeg at minde om, at Danmark trods mindre gunstigt økonomisk vejr i landene omkring os kan glæde sig over fortsat vækst i produktion og beskæftigelse. Et konkurrencedygtigt erhvervsliv er den første forudsætning for landets økonomiske sundhed — og tillige for en forstærket fremgang, når verdenskonjunkturerne igen skaber nye muligheder herfor. Det må i det nye folketingsår være et mål for dette ting at opretholde den ligevægt i den indre økonomi og den fasthed i statsfinanserne, som er betingelsen for, at dansk erhvervsliv kan bevare sin konkurrenceevne.

En sund økonomi og et veludrustet erhvervsliv er ikke goder, som et land har sikret sig én gang for alle og derefter roligt kan forlade sig på. Det er goder, hvis fortsatte bevarelse kræver en støt indsats af alle.

Jeg foreslår, at folketinget indleder sit arbejde med at udbringe et leve for vort land.

Danmark leve!“

(Statsministerens opfordring besvaredes med et trefoldigt hurra).

Herefter forlod Deres Majestæter Kongen og Dronningen og Deres Kongelige Højheder Tronfølgeren og Prins Henrik med følge samt repræsentanterne for højesteret salen ledsaget af præsidiets medlemmer.

Forinden åbningsmødet afholdtes samme dag kl. 10 i Christiansborg slotskirke en gudstjeneste, ved hvilken biskop over Fyns stift *K. C. Holm* prædikede.

Regeringserklæring ved åbningen af folketingsårets 2. samling.

I folketingets første møde efter folketingsvalget, hvilket møde afholdtes tirsdag den 6. februar 1968, valgtes — under ledelse af aldersformanden, *Aksel Larsen* — *Skytte* til midlertidig formand.

Efter at der var givet meddelelse om regeringens omdannelse og om det fra indenrigsministeriet fremsendte valgmateriale m. v., fremsatte statsminister *Hilmar Baunsgaard* følgende regeringserklæring (F. sp. 6):

„Den regering, som i dag fremstiller sig for det nyvalgte folketing, er et resultat af valget den 23. januar og de påfølgende forhandlinger mellem partierne. Bag regeringen og den erklæring, som jeg i dag skal fremsætte, står 3 partier, som gennem forhandlinger har tilvejebragt enighed om et fælles grundlag for den kommende tids politik.

De 3 partier er overbevist om, at der i den øjeblikkelige situation er brug for en arbejdsdygtig og en handlekraftig regering.

Regeringen bygger på det største flertal for en regering gennem mange år. Alligevel ønsker jeg at udtale, at regeringen ikke agter at være sig selv nok. Den møder folketinget med en oprigtig vilje til samarbejde om de betydelige og krævende — men også inspirerende — opgaver, der venter alle her i tinget.

Der er alvorlige træk i udsigterne for landets økonomi, og der er derfor hårdt brug for en samfundspolitik og en samfundspolitisk indsats. På regeringens vegne skal jeg udtale vilje til samarbejde såvel om de kommende måneders påtrængende opgaver som om de store reformer, der er nødvendige, for at vort land kan tilpasse sig den moderne tids kulturelle, tekniske og økonomiske krav.

Denne tiltrædelseserklæring sigter ikke mod at dække alle

sider af regeringens politik. Jeg vil således ikke komme nærmere ind på de mange betydningsfulde spørgsmål, der vedrører undervisning og forskning, den sociale lovgivning, kulturpolitik, trafikinvesteringer, boliglovgivning samt Grønlands og Færøernes fortsatte udvikling og andre væsentlige spørgsmål. Det gælder om alle disse betydningsfulde sider af samfundslivet, at vore muligheder for at yde en indsats både ved offentlige og private midler står i nøje forbindelse med to afgørende forhold, nemlig den almindelige udvikling i verden omkring os og vor egen økonomiske udvikling. Derfor vil mine følgende bemærkninger i særlig grad beskæftige sig med de udenrigspolitiske og samfundsøkonomiske problemer.

Regeringen vil arbejde for at bevare en bred enighed om de grundlæggende principper for dansk *udenrigspolitik*.

Regeringen betragter *medlemskab af FN* som et grundelement i dansk udenrigspolitik og vil virke for en styrkelse af FNs autoritet og handlekraft, ikke mindst i det fredsbevarende arbejde. Det er herunder af vigtighed, at der sker en udbygning af FN-styrkernes mulighed for at øve deres virksomhed. Regeringen vil undersøge mulighederne for en opbygning af særlige danske FN-styrker med speciel uddannelse.

I forholdet til de afro-asiatiske folk vil regeringen i FN udfolde en indsats for principperne om selvbestemmelse, racelighed og endelig afvikling af kolonisystemet.

Danmarks udenrigspolitik bygger fortsat på *medlemskab af NATO* i overensstemmelse med den gældende traktat, herunder dennes opsigelsesbestemmelse. På grundlag af de forskydninger i de internationale forhold, der har fundet sted siden traktatens indgåelse, er det regeringens hensigt at gennemføre en samlet undersøgelse og vurdering af dansk sikkerhedspolitik under fuld hensyntagen til samtlige foreliggende forudsætninger.

Regeringen vil virke for tilvejebringelse af en samlet europæisk sikkerhedsordning, der imødekommer alle europæiske landes ønske om sikkerhed og indbefatter en løsning af Tysklandsspørgsmålet, der anerkender det tyske folks ønske om selvbestemmelse og genforening.

Regeringen går ind for afholdelse af en konference om

Europas sikkerhed, når grundige forberedelser har vist, at den kan forventes at ville føre til nyttige resultater. En sådan konference bør foruden øst- og vesteuropæiske lande også omfatte USA og Canada.

Vi vil også på anden måde søge at bidrage til afspænding og øgede kontakter mellem Øst- og Vesteuropa.

Regeringen vil inden for NATO virke for, at der føres en aktiv afspændingspolitik.

Det er regeringens politik, at der ikke må findes kernevåben inden for dansk område. Dette gælder også for Grønland og for grønlandsk luftrum.

Regeringen har med tilfredshed bemærket sig fremlæggelsen i 18 magts komitéen i Genève af et fuldstændigt amerikansk-sovjetisk udkast til en international aftale til forhindring af yderligere spredning af kernevåben. Det er regeringens håb, at dette skridt snarest må føre til undertegnelse af aftalen, som Danmark bør medundertegne på et tidligt tidspunkt.

Regeringen vil i det hele aktivt virke for gennemførelsen af nedrustningsforanstaltninger og fremme arbejdet med en dybere analyse af internationale konflikters årsager og løsning.

Regeringen ser med dyb uro på konflikten i Vietnam og den seneste tids øgede krigsaktivitet. Vietnamkonflikten frembyder en alvorlig hindring for fortsat afspænding i verden. Det er regeringens opfattelse, at konflikten kun kan løses ved forhandlinger, hvori parterne må deltage og være villige til at gøre indrømmelser. Ud fra en realistisk vurdering må en indstilling af de amerikanske luftbombardementer i Nordvietnam uden betingelser være en første forudsætning for, at sådanne forhandlinger kan komme i gang. Regeringen vil være opmærksom på muligheder for et dansk mæglingsinitiativ.

Vi vil fortsætte og styrke *samarbejdet mellem de nordiske lande* på de udenrigspolitiske områder, herunder FN-politikken, hvor de nordiske lande følger fælles retningslinjer.

Danmark fastholder sin ansøgning om optagelse i *De europæiske Fællesskaber* og fortsætter de hidtidige bestræbelser for at bringe markedsdelingen i Europa til ophør. Et europæisk marked omfattende fællesmarkedslandene, Storbritan-

nien og de EFTA-lande, der ønsker det, herunder i første række de skandinaviske lande, er regeringens mål. Regeringen vil bestræbe sig for på enhver måde at opretholde og udvide afsætningsmulighederne for Danmarks eksport, og det er regeringens hensigt at søge forhandlinger med Forbundsrepublikken Tyskland om den fremtidige afsætning af danske landbrugsvarer.

Såvel inden for Norden som i EFTA vil den danske regering arbejde for at opretholde og udbygge kontakten med fællesmarkedslandene med henblik på at etablere et samarbejde på alle sådanne områder, hvor fælles foranstaltninger vil kunne bidrage til at formindske markedsdelingens skadelige virkninger.

I EFTA vil regeringen gå ind for at udbygge samarbejdet på de områder, hvor dette er ønskeligt og praktisk gennemførligt.

Regeringen vil optage forhandlinger med EFTA-landene om en udvidelse af samhandelen med fødevarer mellem disse lande.

Også i forhold til de andre nordiske lande vil regeringen udnytte alle bestående muligheder for at styrke samarbejdet.

Over for *udviklingslandene* vil regeringen tilstræbe, at rammerne i den bistandsplan, som blev velvilligt modtaget af alle tingets partier i slutningen af maj sidste år, bliver udfyldt. Derudover vil regeringen overveje, om der findes muligheder for yderligere at styrke den danske bistandsindsats.

Den ny regerings mest påtrængende opgave er at gennemføre en politik, som kan bringe det danske samfund ind i en *ny og stabil økonomisk fremgang*. Det kan ikke gøres, uden at der i den øjeblikkelige situation må bringes ofre, men regeringen er overbevist om, at befolkningen vil acceptere disse ofre, når de fordeles efter evne og er led i en politik, som kan skabe tillid til fremtiden.

Regeringen tiltræder i en situation, der er præget af betydelige økonomiske vanskeligheder. Arbejdsløsheden har været stigende, virksomheder har måttet lukke og standse betalingerne, og det i forvejen store underskud på betalingsbalancen over for udlandet blev i 1967 større end nogen side. Derfor har også det høje renteniveau vist yderligere stigning.

Hertil er kommet det indtægtstab, især for dansk landbrug, som den engelske devaluering har fremkaldt, og som kun delvis er blevet afbødet af den danske devaluering. Nedskrivningen af kronens værdi har givet en lettelse for andre erhverv, der konkurrerer med udlandet, men vil samtidig forstærke stigningen i priser og omkostninger.

Dyrtidsreguleringen og de i fjor aftalte lønforhøjelser samt arbejdstidsforkortelse vil i det første halve år medføre betydelige stigninger i omkostninger, indtægter og priser. Disse stigninger vil atter forhøje reguleringspristallet til sommer og medføre en ny omgang forhøjelser af pengeindtægter, omkostninger og priser til efteråret.

Man kan herefter befrygte, at *lønniveauet* ved begyndelsen af 1969 vil ligge op til 13 pct. højere end for øjeblikket, hvilket væsentligt vil overstige den lønstigning, der kan forventes i de lande, vi i særlig grad konkurrerer med.

Nogle tror måske, at de tjener på denne udvikling. Det vil vise sig at være en illusion. Hele den samfundsökonomiske balance forrykkes. Stigningen i pengeindtægter åbner mulighed for en større forbrugsudvidelse, end stigningen i produktionen kan dække. Danmark havde i 1967 et underskud på *betalingsbalancen* på henved 2 milliarder kr. Det må befrygtes at stige til et endnu større tal i 1968. Samtidig vil mulighederne for at importere kapital udefra til dækning af dette underskud blive ringere på grund af den internationale økonomiske udvikling. En væsentlig del af det ventede underskud må derfor dækkes ved brug af valutareserverne.

Også *statsfinansernes balance* vil blive alvorligt forrykket. Regeringen har efter sin tiltrædelse fået forelagt nye overslag over den finansielle stilling i 1968-69. De viser en stigning i udgifterne på statsbudgettet på ca. 800 mill. kr. ud over de overordentlig store stigninger, der indeholdes i det finanslovsforslag, som blev fremsat i november. Denne voldsomme stigning i statens udgifter fører til en yderligere udvidelse af det samlede forbrug i forhold til den mulige produktionsstigning.

Uden indgreb vil den her beskrevne udvikling fortsætte ind i 1969. Konkurrenceevnen over for udlandet vil da blive

udhulet så stærkt, at det for alvor vil blive svært at fastholde en høj og stabil beskæftigelse og en tilfredsstillende økonomisk vækst.

Regeringen overtager således på det økonomiske område fra 1967 en arv, der nødvendiggør omgående og effektiv indgriben, som kan bringe de farlige kræfter, der spiller så stor en rolle i dansk økonomi i disse år, under fornøden kontrol.

Det er regeringens hensigt at løse disse problemer ved en *samordnet indsats på flere områder af den økonomiske politik* og ikke ved hjælp af et enkelt universalmiddel. Det er efter regeringens opfattelse nødvendigt hurtigt at gennemføre en *finansiel stramning* af en så betydelig størrelsesorden, at efterspørgslen kan holdes inden for rammer, der er forenelige med samfundsøkonomisk balance.

Denne stramning vil blive gennemført både gennem en *begrænsning af statens udgifter* og ved at tilføre staten øgede indtægter. Regeringen vil omgående iværksætte en gennemgang af statsbudgettet med henblik på at beskære stigningen i de civile og militære udgifter med i alt 600 mill. kr. og vil derefter iagttage streng tilbageholdenhed over for krav om nye statsudgifter. Forslag til besparelser vil blive fremlagt i form af ændringsforslag til finanslovsforslaget, således at samtlige partier i folketinget får fuld adgang til at tage stilling.

Regeringen vil snarest optage forhandlinger med forsvarsforligets parter med henblik på at opnå enighed om besparelser på forsvarets budget. Vi tilstræber inden for forsvarsforligets rammer at opnå besparelser i forsvarets drifts- og anlægsbudget på ca. 125-150 mill. kr.

Regeringen anser det for nødvendigt at supplere disse besparelser på statens udgiftsside med foranstaltninger, der kan medføre *øgede indtægter*, for derved at begrænse stigningen i det private forbrug. Det er regeringen magtpåliggende, at sådanne foranstaltninger såvel som de nødvendige besparelser gennemføres på en socialt betryggende måde.

Regeringen vil søge at tilrettelægge en samordnet økonomisk politik, som kan danne grundlag for en ny og stabil fremgang. Med dette sigte vil regeringen optage drøftelser med

arbejdsmarkedets parter, med funktionær- og tjenestemandsoorganisationerne og med erhvervslivets organisationer om foranstaltninger, der kan dæmpe stigningen i omkostninger, avancer og priser. Et positivt resultat af disse drøftelser vil mærkbart kunne formindske omfanget af den nødvendige statsfinansielle stramning.

Det er naturligvis ikke et mål i sig selv at begrænse stigningen i forbruget, men i den foreliggende situation er det et nødvendigt middel til at skabe et sundt og holdbart grundlag for den stigning i *produktion, eksport og beskæftigelse*, som regeringen lægger afgørende vægt på. En stabil økonomisk fremgang forudsætter en indkomstpolitik, som tager de nødvendige hensyn til erhvervenes konkurrenceevne over for udlandet. Den forudsætter endvidere, at alle den økonomiske politiks virkemidler samordnes på rationel måde. Regeringen vil i denne forbindelse rådføre sig med det økonomiske råd.

Der må gives erhvervene de bedst mulige betingelser for at tilpasse sig skiftende ydre vilkår, gennemføre prissænkende rationaliseringer og oprette nye arbejdspladser. Derfor må man søge at undgå yderligere rentestigning, og der må skabes forudsætninger for en gradvis normalisering af kreditmarkedet og et lavere renteniveau. Såvel landbrug som byerhverv må sikres den kapitaltilførsel, som er nødvendig for at finansiere virksomhedernes udbygning og produktionens effektivisering. Regeringen vil også søge gennemført en forbedring af afskrivningsreglerne.

Regeringen vil tilskynde arbejdsmarkedets parter til øget samarbejde med sigte på at fremme industriens konkurrencedygtighed. Et godt samarbejde er både i store og små virksomheder af afgørende betydning til fremme af erhvervslivets produktivitet og vækst.

Regeringen tillægger det stor betydning, at den nødvendige begrænsning i efterspørgslen i videst muligt omfang sker gennem en forøgelse af den private opsparing. Regeringen vil derfor fremlægge forslag, som kan støtte og opmuntre den private opsparing.

Det er ikke muligt for landbruget selv at bære det tab,

der i særlig grad har ramt dette erhverv som følge af den engelske devaluering. Regeringen vil straks optage forhandlinger med landbrugets organisationer om erstatning for dette tab.

Regeringen lægger stor vægt på, at der også ud over finansåret 1968-69 sikres en fornuftig ramme for de offentlige udgifter og en hensigtsmæssig fordeling af dem, og vil derfor fortsætte arbejdet med langtidsprioriteringen af de offentlige opgaver i samarbejde med folketinget.

Det er regeringens opfattelse, at *kildeskatten* bør sættes i kraft 1. januar 1969, men endelig stillingtagen kan ikke ske, før regeringen har haft mulighed for at vurdere de forarbejder, der er foretaget. Finansministeren vil snarest give en redegørelse herfor i folketinget.

Samtidig med kildeskattens indførelse vil regeringen foreslå overgang til en enhedsskala, hvorved sambeskatningen ophæves. I denne sammenhæng vil man søge en ordning af beskatningen for medhjælpende hustruer. Ophævelse af fradragsretten for kommunale skatter har skabt yderligere vanskeligheder for en række kommuner, som i forvejen har en særlig høj skatteprocent. Regeringen vil optage hele dette spørgsmål til fornyet overvejelse for at finde en løsning, som allerede i det kommende skatteår kan lette problemerne for disse kommuner. Regeringen vil endvidere tilstræbe en rationel løsning af byrdefordelingen mellem stat og kommuner.

Regeringen har sat sig som opgave at få taget fat på udformningen og gennemførelsen af en tidssvarende *jordlovgivning*. Regeringen vil fremsætte forslag til en ny naturfredningslov og agter senest i løbet af det kommende folketingsår, 1968-69, at søge gennemført nye jordlove, som effektivt bidrager til at øge udbuddet af jord og at fremme byggemodningen.

Det er regeringens hensigt at søge *socialreformkommissionens arbejde* fremskyndet og at virke for den fortsatte udvikling af et socialt tryghedsnet omfattende alle befolkningsgrupper. Som et vigtigt led i denne brede bestræbelse vil regeringen udvikle princippet om en folkepension ens for alle og reguleret i forhold til den almindelige velstandsudvikling.

Vi har nu et valg bag os og arbejdet foran os. Efter rege-

ringens opfattelse samler øjeblikkets krav sig i allerførste række om en stabilisering af landets økonomiske situation. Det vil være nødvendigt uden tøven at tage fat på at bekæmpe inflationen og de valutavanskeligheder, der kan imødeses på grund af den hidtidige økonomiske udvikling.

Regeringen appellerer derfor til alle partier i folketinget om at gå ind i et arbejde med sigte på en løsning, som socialt er rimelig og økonomisk er effektiv, og som derfor kan vække tillid i befolkningen. Regeringen vil fremlægge sine planer og står rede til et sagligt og alvorligt samarbejde om udformningen af den kommende lovgivning. Vi nærer samtidig fortrøstning til, at det skal lykkes gennem folketingets arbejde at lægge grunden til en sund fremgang i dansk økonomi og dermed skabe forudsætninger for en omfattende reformlovgivning på længere sigt.

Regeringen tilsiger det nye folketing vilje til godt samarbejde.“

Udtalelse af statsministeren vedrørende regeringens økonomiske politik (I).

I folketingets møde den 15. februar 1968 fremsatte statsministeren, *Hilmar Baunsgaard*, en udtalelse af særlig karakter i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 2. Udtalelsen havde følgende ordlyd (F. sp. 251):

„I den erklæring, regeringen afgav her i tinget den 6. februar, bebudedes det bl. a., at regeringen ville optage *drøftelser med arbejdsmarkedets parter, med funktionær- og tjenestemandorganisationerne og med erhvervslivets organisationer om foranstaltninger, der kan dæmpe stigningen i omkostninger, avancer og priser.*

Som indledning til disse forhandlinger har jeg i formiddags sammen med de ministre, der i særlig grad er ansvarlige for disse spørgsmål, haft et møde med de nævnte organisationer. Der blev på dette møde givet en orientering om den nuværende vanskelige økonomiske situation, og vi skitserede de foranstaltninger, som regeringen finder vil være egnede til at løse de foreliggende problemer, samtidig med at regeringen opfordrede organisationerne til at samarbejde om en effektiv stabiliserings-

politik, der kan styrke produktionen, beskæftigelsen og betalingsbalancen.

Jeg fremhævede de træk i den økonomiske udvikling, som vi fremdrog over for folketinget den 6. februar, og understregede, at vi kan risikere, at den fordel, som navnlig industrieksporten har fået gennem den danske devaluering, vil blive mere end opvejet af omkostningsstigninger allerede i løbet af 1968. Bliver pris- og omkostningsstigningerne ikke dæmpet i år, må vi yderligere se i øjnene, at vi lægger grunden til fortsatte stigninger i 1969, så forringelsen af erhvervenes konkurrencemuligheder fortsætter gennem en længere periode. Vi vil erved forspilde den chance for en væsentlig stigning i vor eksport, som ellers er det største lyspunkt i den øjeblikkelige situation. Bliver resultatet et lige så stort eller større underskud på betalingsbalancen som i fjor, da det var henved 2 milliarder kr., må vi regne med, at en væsentlig del af dette underskud må dækkes ved forbrug af vor valutareserve. Både ydre og indre forhold virker således i retning af, at det valutamæssige grundlag for at holde en høj og stabil beskæftigelse vil blive undergravet.

Jeg drog den konklusion med hensyn til *regeringens økonomiske politik*, at vi vil sætte ind på at dæmpe stigningen i priser og pengeindtægter og begrænse det offentlige og det private forbrug. Vi vil føre en produktionsvenlig politik, der tager sigte på at stimulere erhvervslivets investeringer, udnytte mulighederne for en stigende eksport og dermed skabe størst mulig produktiv beskæftigelse.

Jeg bebudede, at handelsministeren som et led i prisstabiliseringspolitikken vil fremsætte et *lovforslag om kontrol med de vejledende priser og om et midlertidigt stop for prisforhøjelser for tjenesteydelser*. Vi foreslår, at loven får gyldighed til 1. november, og at *avancestoploven* forlænges til samme dato. (Se om de nævnte lovforslag side 277 og 281). Da handelsministeren agter at fremsætte de to lovforslag allerede i dag, skal jeg ikke gå nærmere ind på dem.

Som et led i bestræbelserne for at opnå en stabilisering af prisniveauet vil regeringen endvidere optage *spørgsmålet om hjemmemarkedspriserne for danske landbrugsvarer* til drøftelse

med landbrugets organisationer. Regeringen er ganske opmærksom på, at en nedbringelse af prisniveauet i givet fald i betragtning af landbrugets økonomiske vanskeligheder vil forudsætte økonomisk kompensation i en form, som nærmere må aftales.

For at dæmpe stigningen i det offentlige og private forbrug vil regeringen stille forslag om en *statsfinansiel stramning*, som vil omfatte forslag dels om *besparelser på statsbudgettet* til et omfang af ca. 600 mill. kr., dels om *forøgelse af statens indtægter ved en forhøjelse af skatter og afgifter* til et samlet beløb af ca. 400 mill. kr. Det vil bero på en række forudsætninger, som jeg senere skal vende tilbage til, om der ud over dette vil være behov for yderligere væsentlige skatteforhøjelser.

Den finanspolitiske stramning og de øvrige forholdsregler vil efterhånden give mulighed for, at vi kan påbegynde en *gradvis normalisering af kreditmarkedet* og nå frem til *et lavere renteniveau*. Vi vil derved aflaste pengepolitikken for de alt for store byrder, den har måttet bære i de senere år. Dette vil i sig selv være til gavn for erhvervslivets investeringer.

På kortere sigt vil vi søge udvej for at øge tilførslen af *kapital til produktionen*, herunder ikke mindst eksporten. Vi vil udnytte de muligheder, der måtte foreligge for en øget import af kapital til erhvervslivet, og der bør sikres størst mulige udlån for Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk.

Vi finder det ønskeligt, at der ved tilpasning af kvotaerne inden for den gældende *obligationsrationering* tages særlige hensyn til landbruget og til byerhvervene.

Regeringen henstillede endvidere til vore pengeinstitutter, at de i deres *kreditgivning* tager skyldige hensyn til behovet inden for den del af erhvervslivet, der gennem *eksport* eller ved *produktion i konkurrence med importen* er af særlig betydning for valutabalancen.

Jeg fremhævede dernæst, at regeringen lægger vægt på, at man ved fremme af konkurrencen og produktiviteten kan yde bidrag til at bremse stigningen i omkostninger og priser. Vi vil have dette for øje under den igangværende revision af erhvervslovgivningen og ved tilrettelæggelse af forbrugerpolitikken. Regeringen vil overveje mulighederne for at sænke

omkostningerne ved kreditforsikring af eksporten under statens eksportkreditråd.

Regeringen agter at tage *erhvervslivets afskrivningsregler* op til ændring. Vi vil på grundlag af afskrivningsudvalgets betænkning, som snart foreligger, tage stilling til spørgsmålet med det sigte at tilvejebringe regler, der kan stimulere erhvervenes investeringsevne.

Jeg pegede på, at den dybtgående strukturændring inden for dansk erhvervsliv, der foregår i disse år, stiller såvel mange virksomheder som de beskæftigede over for vanskelige omstillingsproblemer.

Regeringen vil derfor tage skridt til en gennemgang af lovgivningen og den administrative praksis på alle områder af betydning for strukturtilpasningen og er indstillet på i den kommende tid at drøfte disse spørgsmål med erhvervenes og arbejdsmarkedets organisationer.

Jeg understregede derefter, at allerede januarpristallet, de lønstigninger pr. 1. marts, der følger af de gældende overenskomster, og arbejdstidsforkortelsen pr. 1. juni vil betyde en lønstigning på 7-8 pct., og at allerede denne lønstigning vil gøre et væsentligt indhug i den konkurrencemæssige fordel, som kronedevalueringen har givet. De forholdsregler, vi nu vil træffe for at dæmpe prisstigningen og begrænse købekraften, vil vel mærkbart formindske den stigning, der ellers kunne ventes i det lønregulerende julipristal. Men selv om denne stigning kun udløser én dyrtidsportion, vil det dog yderligere forstærke lønstigningen i Danmark i forhold til andre lande. Chancerne for at forbedre betalingsbalancen gennem øget eksport vil dermed være forspildt.

På denne baggrund rettede jeg en indtrængende *henstilling til arbejdsmarkedets hovedorganisationer* om at optage forhandlinger med hinanden med det sigte at medvirke til den *stabiliseringspolitik*, som det er i alles interesse at gennemføre. Jeg gav udtryk for, at vi fra regeringens side er rede til at deltage i drøftelserne, hvis vi derigennem kan bidrage til at sikre et positivt resultat, og at regeringen vil indbyde til drøftelser

med organisationerne fra forskellige andre områder, som naturligt må inddrages under en samordnet stabiliseringspolitik. Det er klart, at ethvert resultat af sådanne forhandlinger må bygge på særlig hensyntagen til grupper med små indtægter og i det hele taget må forudsætte samordnede indgreb, der sikrer ligestilling mellem de forskellige befolkningsgrupper. Jeg gav endelig udtryk for, at regeringen er rede til at fremsætte de nødvendige lovforslag, såfremt forhandlingerne fører til en enighed mellem organisationer og regering om de løsninger, der kræver lovgivningsmagts medvirken. Jeg bad organisationerne om at fremskynde deres overvejelser og drøftelser, så regeringen kan få deres svar inden for de nærmeste 14 dage.

Regeringen er klar over, at vi med dette har lagt overordentlig vanskelige opgaver på arbejdsmarkedets hovedorganisationer, på de øvrige lønmodtagerorganisationer og på erhvervslivets organisationer. Men vi gør det, fordi vi skønner, at det er nødvendigt at få en hurtig stabilisering af den økonomiske situation, og derfor appellerede jeg til slut til *organisationernes ledere* om ad de veje, jeg her har beskrevet, at *medvirke til at forhindre, at der skabes en købekraft, som driver priserne op, fordi den ikke modsvares af en stigning i produktionen*. Det kan ikke være til gavn for nogen, at hovedparten af befolkningen får en sådan fiktiv købekraft. Tværtimod, den svækkelse, den umiddelbart skaber i konkurrenceevnen, vil blive til stor skade for den overvejende del af befolkningen. Skabes den alligevel, har regeringen ingen anden udvej end at foretage yderligere skatteforhøjelser. Vi vil i tilfælde af et negativt resultat af denne appel til organisationerne ikke tøve med at stille forslag i folketinget herom.“

Udtalelse af statsministeren vedrørende regeringens økonomiske politik (II).

I folketingets møde den 5. marts 1968 fremsatte statsministeren, *Hilmar Bavnsgaard*, en udtalelse af særlig karakter i henhold til forretningsordenens § 19, stk. 2. Udtalelsen havde følgende ordlyd (F. sp. 553):

„I regeringens tiltrædelseserklæring og i min redegørelse her i tinget den 15. februar redegjorde jeg for regeringens syn på den økonomiske situation og for hovedlinjerne i regeringens økonomiske politik. Det centrale indhold i vurderingen af den økonomiske situation var, at både ydre og indre forhold virker i retning af at undergrave det valutamæssige grundlag for at opretholde en høj og stabil beskæftigelse. For at imødegå disse vanskeligheder må der føres en økonomisk politik, der er udtryk for en samordnet indsats på en række punkter.

Der må for det første lægges afgørende vægt på, at den alt for stærke *stigning i priser, avancer og omkostninger*, som har præget de senere år, afbrydes.

For det andet bør der igen skabes *ligevægt mellem produktionen og efterspørgslen* på et niveau, som både på kortere og længere sigt sikrer en *høj beskæftigelsesgrad*.

For det tredje skal den økonomiske politik og erhvervspolitikken igen tilrettelægges på en sådan måde, at *eksporten* bliver stimuleret, og sådan, at *erhvervene* får mulighed for at udfolde sig og for at foretage de investeringer, som er nødvendige i den nuværende situation, som er præget af en skærpet konkurrence, og hvor der er et stort behov for en smidig tilpasning til de skiftende ydre vilkår.

Der er en betydelig sammenhæng mellem disse tre hovedproblemer, og regeringen fremhævede stærkt, at den bedste løsning af de øjeblikkelige alvorlige problemer ville vi opnå, hvis en dæmpning af stigningen i priser, avancer og omkostninger kom til at indtage en dominerende plads i den økonomiske politik.

En lang række organisationer inden for erhvervslivet har givet udtryk for enighed om denne vurdering, som var baggrund for den indtrængende *henstilling*, som regeringen den 15. februar *rettede til erhvervslivets og arbejdsmarkedets hovedorganisationer* om at medvirke til den stabiliseringspolitik, som det er i alles interesse at gennemføre.

Det er med rette, at *henstillingen til arbejdsmarkedets hovedorganisationer om at optage forhandlinger med hinanden med det sigte at bremse den meget kraftige lønudvikling* har

tildraget sig særlig interesse. I den givne økonomiske situation findes der intet middel, der i samme grad som en *opbremsning af lønudviklingen* ville kunne have en gavnlig virkning på alle områder af det økonomiske liv. Jeg vil gerne fremhæve, at regeringen fra første færd har været klar over, at det var en overmåde vanskelig opgave, vi hermed bad arbejdsmarkedets hovedorganisationer om at løse.

Man har stærkt advaret regeringen mod enhver tanke om indgreb i rettigheder i henhold til kollektive lønoverenskomster. Regeringen deler betænkelighederne ved sådanne indgreb, men i den foreliggende situation mente vi, at de burde kunne overvindes, hvis der ved forhandlinger mellem parterne kunne opnås enighed om en form for regulering, som ville være til gavn for alle parter.

Man har endvidere bebrejdet regeringen, at den ikke fremsatte helt konkrete forslag, som arbejdsmarkedets parter kunne tage stilling til. Regeringen har netop ikke ønsket at binde parterne til et ganske bestemt og konkret forhandlingsgrundlag, som kunne have medført en uønsket begrænsning af forhandlingsmulighederne. Men det betyder ikke, at forhandlingerne mellem de to hovedorganisationer kom til at svæve i et lufttomt rum.

Det er blevet fremhævet over for dem, at et negativt resultat ville åbne vejen for en omkostningsstigning, som igennem en forringelse af konkurrenceevnen kan rejse vanskeligheder for produktionen og beskæftigelsen.

Det er også blevet stærkt fremhævet, at en stigning i pengeindkomsterne af det omfang, vi nu må regne med, vil muliggøre en stigning i forbrugsefterspørgslen, som det er absolut nødvendigt at neutralisere. Nåedes der ikke en tilfredsstillende løsning, var en kraftig forhøjelse af skatterne nødvendig — og merværdiafgiften måtte her træde i forgrunden, fordi den muliggjorde en hurtig virkning.

Dernæst har det været gjort ganske klart for de to parter, at lønmæssig resignation inden for det af de to hovedorganisationer dækkede område også af regeringen forudsattes fulgt op af tilsvarende ordninger for andre lønmodtagergrupper. End-

videre har der for de to parter været skitseret principper, hvorefter indkomster af ikke-lønmæssig karakter kunne blive gjort til genstand for en tilsvarende beskæring som den, lønmodtagerne eventuelt måtte påtage sig. Herudover har parterne kendt omridset af regeringens almindelige økonomiske politik, som jeg redegjorde for på mødet med arbejdsmarkedets parter, funktionær- og tjenestemandorganisationerne og erhvervs- og livets organisationer den 15. februar.

Med hensyn til formerne for lønmæssig resignation har arbejdsministeren og jeg i møder med de to hovedorganisationers formænd peget på visse muligheder uden dog at give disse prioritet fremfor andre muligheder, som organisationerne selv måtte være opmærksom på. Der har således været nævnt den tanke, at udløsning af dyrtidsportioner skete i overensstemmelse med overenskomsterne, men dog således, at hver dyrtidsportion i perioden fra 1. marts i år til 1. marts næste år kun kom til udbetaling med det halve beløb. Der har også været nævnt den tanke, at man lod forårets dyrtidsportioner, overenskomstportioner og arbejdstidsnedsættelse med tilhørende forhøjelse af timelønnen komme til udbetaling, men gav afkald på dyrtidsregulering til efteråret. Denne sidste fremgangsmåde ville selvsagt ikke virke lige så hurtigt som den første og derfor ikke fuldstændig overflødig gøre visse finanspolitiske indgreb.

Kendskabet til regeringens økonomiske politik og sikkerhed for, at lønmæssig resignation inden for det af de to hovedorganisationer dækkede område ville kunne ske under fuld ligestilling med den øvrige befolkning, hvad angår pålagte byrder, har altså ikke været tilstrækkelig til, at et resultat har kunnet opnås, og det beklager jeg. Der er nemlig ikke tvivl om — og jeg tror, meget store dele af befolkningen deler denne opfattelse — at det ville have haft den største betydning for genskabelsen af balance i vor samfundsøkonomi og for den fortsatte velstandsstigning, om et resultat var blevet opnået. Jeg vil gerne udtale håbet om, at organisationerne i den kommende tid tænker videre på sammenhængen mellem udviklingen i lønninger, indkomster, priser og avancer på den ene side og produktion, beskæftigelse og valutamæssig balance på den anden, og at

man tænker på det medansvar, som organisationerne i vort samfund har med hensyn til at bidrage til, at sammenhængen mellem de af organisationerne varetagne opgaver og den øvrige økonomiske politik ikke går tabt. Der er jo her tale om forhold, der atter og atter vil få aktualitet.

Da regeringen i fredags havde modtaget svar fra arbejdsmarkedets parter, traf vi beslutning om den finanspolitiske stramning, som under disse omstændigheder er bydende nødvendig. Det er ikke nogen ideel løsning af de aktuelle økonomiske problemer. Det er, hvad der vel træffende er blevet kaldt den næstbedste løsning.

Der vil, således som det tidligere er bebudet, blive søgt gennemført *begrænsning af den meget kraftige stigning i statsudgifterne* med 600 mill. kr. fordelt på de civile og militære budgetter.

Jeg vil gerne understrege — hvad man i den offentlige diskussion er tilbøjelig til at glemme — at der ikke er tale om en nedsættelse af de offentlige udgifter, men alene om en opbremsning af den meget kraftige udgiftsstigning. Det gælder således, at for det næste finansår er de offentlige anlægsudgifter budgetteret 12 pct. højere end for indeværende finansår. Selv når de af regeringen foreslåede besparelser tages i betragtning, vil der være tale om en betydelig stigning fra i år til næste år. Det må endvidere tages i betragtning, at der sker en meget kraftig vækst også i de kommunale budgetter, og der er derfor ikke tvivl om, at der fra den offentlige sektor som helhed i den kommende tid vil udgå en stigende efterspørgsel efter produktion og arbejdskraft. Regeringens forslag til besparelser på finanslovforslaget behandles for tiden i finansudvalget. Jeg går ud fra som en selvfølge, at finansudvalget har tilrettelagt sit arbejde på en sådan måde, at der ikke bliver besvær med at få finanslovforslaget færdigbehandlet her i tinget inden den 1. april.

Dernæst foreslår regeringen, at *merværdiafgiften fra 1. april forhøjes fra 10 til 12½ pct.* Finansministeren vil som bebudet i dag fremsætte lovforslag herom. (Forslaget er omtalt side 211). I forbindelse med momsforhøjelsen vil der blive foreslået de

sociale kompensationer, som er ønskelige af hensyn til bevarelsen af den sociale balance.

Endvidere vil der blive stillet forslag om en ordning, hvorefter den *private opsparing kan blive stimuleret*. Vi vil bl. a. fremme en hurtigere opsparing gennem afdragene på realkreditlån ved at foreslå en begrænsning af løbetiden for tillægslån.

De forholdsregler, jeg her har nævnt, hører til dem, som man kan kalde *forbrugsbegrænsende indgreb*. Regeringens økonomiske program omfatter også visse forholdsregler, der tager sigte på at *dæmpe pris- og lønudviklingen*. Der er således som bekendt allerede gennemført en skærpet prislov omfattende avancementstop, pligt til anmeldelse til monopoltilsynet af alle vejledende priser for efterfølgende omsætningsled og en bestemmelse om, at sådanne priser herefter ikke må forhøjes uden monopoltilsynets godkendelse, samt endelig et midlertidigt stop for prisforhøjelser på hele området for tjenesteydelser.

Hvad angår *fødevarepriserne*, kan jeg oplyse, at landbrugsministerens forhandlinger med landbruget endnu ikke er afsluttet. Landbruget har imidlertid givet til kende, at man er rede til at medvirke til en begrænsning af prisstigningerne ved en *midlertidig udsættelse af de forhøjelser, som landbruget er berettiget til nu, idet hjemmemarkedspriserne ikke har været omkostningsreguleret siden midten af 1967*. Jeg vil i den forbindelse på regeringens vegne rette en tak til landbrugets organisation for den fordomsfrihed, de har vist ved behandlingen af disse problemer. Lad mig samtidig understrege, at der i regeringen er fuld forståelse for de problemer, dansk landbrug kæmper med. Vi håber, at disse vanskeligheder kun er af midlertidig karakter, og regeringen er enig med landbruget i, at der i denne overgangsperiode må sikres landbruget sådanne vilkår, at landbrugets produktionsapparat og valutaindtjening kan opretholdes. Det har derfor også været vort udgangspunkt, at landbruget måtte have kompensation for hjemmemarkedspriserne, ligesom det var regeringens opfattelse, at landbruget ikke under de nuværende forhold selv kunne bære tabene ved den engelske devaluering. Jeg har forhåbning om, at spørgsmålene omkring landbrugets indkomstudvikling og likviditetsproblemer kan

blive løst på en efter omstændighederne tilfredsstillende måde.

Blandt de pris- og løndæpende forholdsregler skal jeg endelig nævne, at regeringen har taget op til undersøgelse spørgsmålet om at gøre *faste priser og tidsfrister* til et vilkår *ved licitationer af offentlige bygge- og anlægsarbejder*.

Det er regeringens opfattelse, at disse foranstaltninger vil kunne danne baggrunden for en udvikling på penge- og kapitalmarkedet, som vil være til stor gavn for virksomhederne og lette finansieringen af de investeringer, der spiller så stor en rolle for den fortsatte udvikling i produktion og beskæftigelse.

Der skulle nu være mulighed for at gennemføre en *sænkning af det høje renteniveau*, som gennem en årrække har belastet både erhvervslivet og boligbyggeriet. Der skulle således tilvejebringes en lettelse af erhvervenes finansieringsforhold, og regeringen vil i den forbindelse over for forretningsbankerne fremhæve, at en *kreditlettelse* i første række bør komme de erhverv til gode, som konkurrerer med udlandet.

Det er endvidere regeringens opfattelse, at der nu må være grundlag for en tilpasning af *kvotaerne i obligationsrationeringen*, og at der i den forbindelse bør gives højeste prioritet for udvidelse af lån til erhvervsformål.

Regeringen finder det formålstjenligt, at der inden for nærmere fastsatte regler åbnes adgang for erhvervsvirksomheder til optagelse af *lån i udlandet*.

Regeringen fører i øjeblikket forhandlinger med Danmarks Nationalbank om gennemførelsen af en kreditpolitik efter de linjer, jeg her har ridset op.

Vi har forstået, at Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk arbejder på en udvidelse af sine udlånsmuligheder. Regeringen ser med stor sympati på disse bestræbelser, og vi er villige til at overveje, at instituttet får adgang til udenlandske lån enten direkte eller i form af genudlån af et udenlandsk statslån.

Under de forhandlinger, der siden den 15. februar har været ført med erhvervslivet og lønmodtagernes organisationer, er der

fremført en række synspunkter og ønsker. Mange af disse kan på værdifuld måde indgå i forhandlinger med organisationerne i den kommende tid. Om andre tror jeg, det gælder, at de vil være besvaret positivt med det økonomisk-politiske program, regeringen nu fremlægger.

Det gælder bl. a. *afskrivningsreglerne*, hvor erhvervslivet jo har været bekymret over de ændringer, der blev gennemført sidste år, idet man understreger afskrivningsreglernes betydning for virksomhedernes muligheder for at opsamle kapital til finansiering af investeringerne. Finansministeren vil i nær fremtid fremsætte forslag, som retter op på afskrivningsmulighederne, og som samtidig giver mere hensigtsmæssige regler for afskrivninger på bygninger og inventar. (Forslaget er omtalt side 196).

Boligministeren vil senest til efteråret ophæve de resterende restriktioner for erhvervsbyggeri, det vil sige reguleringerne af kontorbyggeri, butikksbyggeri m. v. i hovedstadsområdet.

I mødet med erhvervenes og arbejdsmarkedets organisationer den 15. februar var jeg også inde på, at de dybtgående *strukturændringer inden for dansk erhvervsliv*, der foregår i disse år, stiller såvel mange erhvervsvirksomheder som de beskæftigede over for vanskelige omstillingsproblemer. Der er her tale om spørgsmål, som rækker ud over den helt aktuelle situation. De enkelte ministerier har allerede taget skridt til en gennemgang af lovgivningen og den administrative praksis på de områder, der er af betydning for strukturtilpasningen. Det kan påregnes, at disse forhold i den kommende tid vil blive taget op til drøftelse mellem de enkelte ministerier og erhvervenes og arbejdsmarkedets organisationer.

Sammenfattende kan man karakterisere regeringens økonomiske program som en alvorlig bestræbelse på at forskyde vægten i den økonomiske politik, således at kreditstramning og rentepolitik kommer til at antage en mindre restriktiv karakter, og således at den fornødne afbalancering af samfundsøkonomien i stærkere grad end hidtil sker over finanspolitikken. Det er et meget betydeligt skridt, der tages i denne retning.

Der opnås besparelser på statsbudgettet på 600 mill. kr.

Forbruget begrænses gennem en forhøjelse af merværdiomsen, som netto har en forbrugsvirkning på godt 950 mill. kr.

Der gennemføres prisdæpende foranstaltninger, som medfører, at vi undgår dyrtidsportion nr. 2 efter julipristallet. Den fiktive købekraft, den ville have skabt, kommer altså ikke til udbetaling.

Den private opsparing stimuleres.

Nye licitationsvilkår vil bidrage til at dæmpe byggeriets omkostninger.

Regeringens foranstaltninger åbner vejen for en kreditlempelse og en sækning af renteomkostningerne, som ikke mindst har betydning for eksporterhvervene, der yderligere støttes gennem sænkning af eksportkreditpræmien.

Erhvervenes mulighed for at skaffe kapital øges gennem en forbedring af afskrivningsreglerne.

Der er her ikke udelukkende tale om en økonomisk linje, der er dikteret af den aktuelle situation — omend denne i særlig grad gør denne omlægning påkrævet — men også om en linje, som det er regeringens hensigt at fastholde i de kommende år.

Jeg har tidligere givet udtryk for, at de alvorlige vanskeligheder, dansk økonomi er stillet over for, ikke kan klares ved et enkelt mirakelmiddel. Derfor bygger regeringens økonomiske politik også på en lang række af foranstaltninger; men jeg vil gerne understrege, at der er en sammenhæng mellem disse foranstaltninger. De trækker alle i samme retning: at *genskabe ligevægten i dansk økonomi*. Det har været magtpåliggende for regeringen at udforme en økonomisk politik af en sådan styrke, at den kan genskabe den tillid til fremtiden, som er så nødvendig for erhvervslivet og for alle i befolkningen.

Men en stabil økonomi er ikke noget, man skaber én gang for alle. Der må føres en målbevidst politik for at hindre, at der kan komme nye ting, som kan ødelægge ligevægten.

I den forbindelse vil jeg gerne pege på de indkomstpolitiske problemer, vi bliver stillet over for på lidt længere sigt. Det er jo desværre sådan, at de omkostningsstigninger, der kommer i 1968, allerede er for store ud fra hensynet til konkurrenceevnen og ligevægten i samhandelen med udlandet. Det

kan blive skæbnesvangert for dansk økonomi, for produktionen og for beskæftigelsen, hvis denne udvikling skulle fortsætte også i 1969.

Vi bør imidlertid allerede nu se i øjnene, at der er en risiko, hvis vi ikke når en højere grad af økonomisk samordning. Den fuldautomatiske dyrtidsregulering indebærer stadig en risiko for en ny indkomstexplosion. Til næste forår kommer de store opgør om pengeindkomsterne — både forhandlingerne mellem arbejdsmarkedets parter om nye overenskomster og forhandlingerne om landbrugsstøtten. De midlertidige skærper af prisloven udløber til november.

Der er således faktorer nok, der kan sætte et nyt kapløb i gang mellem omkostninger og priser i 1969.

Regeringen vil udfolde alle anstrengelser for, at der gennem en frivillig samordning af de forskellige indkomstpolitiske faktorer opnås en væsentlig dæmpning af stigningen i pengeindkomsterne. Den må begrænses til, hvad produktionen og konkurrenceevnen over for udlandet kan bære.

Vi vil søge at samle de forskellige samfundsgrupper om en sådan indkomstpolitik, som naturligvis må være præget af lighed over for alle parter. Lykkes det, vil der samtidig ske en væsentlig aflastning af finanspolitikken.

Denne redegørelse skal slutte med en opfordring til folketinget om at medvirke positivt til gennemførelsen af en økonomisk politik, som vil være til gavn for alle grupper i det danske samfund. Der skal samtidig lyde en appel til erhvervslivet og til arbejdsmarkedet om at udnytte de muligheder, der bliver åbnet gennem den økonomiske stabilisering, regeringen hermed lægger op til. Det er gennem et tillidsfuldt samarbejde mellem regeringen, erhvervslivet og lønmodtagerne, at vi har de bedste betingelser for at skabe økonomisk fremgang og større velstand for alle grupper i befolkningen.“

Folketingsvalget.

Ved kongeligt åbent brev af 15. december 1967 blev det bestemt, at almindeligt valg til folketinget skulle afholdes *tirsdag den 23. januar 1968*. Som begrundelse for fastsættelsen af dette tidspunkt anførtes, at det måtte anses for ønskeligt, at der blev givet folketingsvælgerne lejlighed til at tage stilling til forskellige vigtige foranstaltninger i forbindelse med den økonomiske situation, i særdeleshed foranstaltninger til opretholdelse af beskæftigelsen. For Færøernes og Grønlands vedkommende overlodes det henholdsvis rigsombudsmanden og landshøvdingen at bestemme dagen for valgets afholdelse. Valget fandt herefter sted den 23. januar 1968 også på Færøerne og i Grønlands 2. opstillingskreds og den 29. februar 1968 i Grønlands 1. opstillingskreds.

Ved folketingsvalget — bortset fra valgene på Færøerne og i Grønland, der omtales særskilt nedenfor — afgav 2.864.805 af i alt 3.208.646 valgberettigede personer deres stemme. *Valgdeltagelsen* var således 89,3 pct. mod 88,6 pct. ved det nærmest foregående valg i november 1966. Til sammenligning anføres den højeste og laveste procent i tiden siden 1932: 89,5 i 1943 og 79,2 i 1939. I hovedstaden var der en lille tilbagegang (fra 86,5 til 86,4), hvorimod valgdeltagelsen i Jyllands område steg (fra 88,5 til 89,5) og ligeledes i Øernes område (fra 89,7 til 90,3). Øernes område havde stadig den højeste valgdeltagelse.

Af samtlige ved valget afgivne stemmesedler var 6.799 blanke og 3.359 *ugyldige* af andre grunde mod henholdsvis 5.152 og 3.145 i 1966.

I valget deltog følgende 11 *partier*: socialdemokratiet (liste A), det radikale venstre (liste B), det konservative folkeparti (liste C), venstre (liste D), Danmarks retsforbund (liste E), socialistisk folkeparti (liste F), Danmarks kommunistiske parti (liste K), liberalt centrum (liste L), slesvigsk parti

(liste S), de uafhængige (liste U) og venstresocialisterne (liste Y). De 4 førstnævnte partier samt socialistisk folkeparti og liberalt centrum kunne umiddelbart deltage i valget, da de ved sidste folketingsvalg opnåede repræsentation i folketinget og ved valgets udskrivning fortsat var repræsenteret i dette, jfr. valglovens § 23, stk. 1. Partierne de uafhængige, Danmarks kommunistiske parti, Danmarks retsforbund og venstresocialisterne indgav i henhold til valglovens § 23, stk. 2 og 3, anmeldelse til indenrigsministeriet om deltagelse i valget. Partianmeldelserne godkendtes af indenrigsministeriet for de uafhængige den 21. december 1967, for Danmarks kommunistiske parti, Danmarks retsforbund og venstresocialisterne henholdsvis 4., 9. og 11. januar 1968. Det tyske mindretals parti — slesvigsk parti — anmeldte i henhold til valglovens § 23, stk. 2, sin deltagelse i valget for indenrigsministeriet den 4. januar 1968. Foruden partiernes kandidater opstilledes der i østre storkreds en kandidat (Kristine Heide), i vestre storkreds en kandidat (Alf Bruhn) og i Københavns amtskreds tre kandidater (Kr. Thode Karlsen, Kirsten Lonning og H. Søndersted Andersen) *uden for partierne*.

I hele landet opstilledes der i alt 1.156 kandidater (heraf 164 kvinder), hvilket er 131 flere end ved valget i 1966. Hovedårsagen til denne stigning er, at det nye parti, venstresocialisterne, opstillede 104 kandidater. Samtlige partier opstillede i alle 23 stor- og amtskredse, bortset fra slesvigsk parti, der kun opstillede i Haderslev m. fl. amters amtskreds. Flere af partierne opstillede dog ikke i samtlige 126 opstillingskredse. Socialistisk folkeparti og liberalt centrum opstillede ikke i 5 henholdsvis 7 kredse, medens venstresocialisterne, de uafhængige, retsforbundet og det kommunistiske parti ikke opstillede i henholdsvis 14, 19, 27 og 28 kredse. I disse kredse har der derfor kun kunnet stemmes enten på det pågældende parti eller på en af partiets kandidater fra stor- eller amtskredsens øvrige opstillingskredse. Sideordnet opstilling var ikke foretaget i nogen opstillingskreds af socialdemokratiet, socialistisk folkeparti, det kommunistiske parti og venstresocialisterne, og det forekom ret sjældent for det konservative folkeparti,

retsforbundet og liberalt centrum. Derimod var sideordnet opstilling ret hyppig for det radikale venstre, de uafhængige og venstre. Af de 1.151 kandidater, der var opstillet for de 11 partier, var 968 opstillet i kun 1 kreds, medens 72 var opstillet i 2 kredse og 111 i 3 eller flere kredse. Socialdemokratiet var det eneste parti, der opstillede én og kun én kandidat i hver af de 126 opstillingskredse.

Følgende oversigt viser, hvordan de gyldige stemmer fordelte sig over partierne ved valgene i september 1964, november 1966 og januar 1968.

Af samtlige gyldige stemmer blev 43 pct. i 1968 afgivet som *personlige stemmer* mod 39 pct. i 1966 og 41 pct. i 1964. Den nedgang i den personlige stemmeafgivning, som har gjort sig gældende siden valget i 1945, er således nu blevet brudt. Den personlige stemmeprocent nåede i 1945 helt op på 70 pct.

	Stemmetal i tusinder			Stemmeprocent		
	Sept. 1964	Nov. 1966	Jan. 1968	Sept. 1964	Nov. 1966	Jan. 1968
A. Socialdemokratiet . .	1103,7	1068,9	974,8	41,9	38,2	34,2
B. Radikale venstre . . .	139,7	203,9	427,3	5,3	7,3	15,0
C. Konservativ folkeparti	527,8	522,0	581,1	20,1	18,7	20,4
D. Venstre	547,8	539,0	530,2	20,8	19,3	18,6
E. Retsforbundet	34,2	19,9	21,1	1,3	0,7	0,7
F. Socialistisk folkeparti	151,7	304,4	174,6	5,8	10,9	6,1
K. Kommunistiske parti	32,4	21,6	29,7	1,2	0,8	1,0
L. Liberalt centrum . . .	.	69,2	37,4	.	2,5	1,3
M. Fredspolitisk folkeparti	9,1	.	.	0,3	.	.
R. Dansk samling	9,7	.	.	0,4	.	.
S. Slesvigsk parti	9,3	.	6,8	0,4	.	0,2
U. De uafhængige	65,8	45,0	14,4	2,5	1,6	0,5
Y. Venstresocialisterne .	.	.	57,2	.	.	2,0
Uden for partierne . . .	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0
	2631,4	2794,0	2854,7	100,0	100,0	100,0

Mandatfordelingen ved de to sidste valg — stadig bortset fra Færøerne og Grønland — fremgår af nedenstående oversigt, i hvilken antallet af kreds- og tillægsmandater er anført for hvert enkelt parti.

	Nov. 1966			Jan. 1968		
	Kredsmand.	Tillægsmand.	I alt	Kredsmand.	Tillægsmand.	I alt
Socialdemokratiet	60	9	69	55	7	62
Radikale venstre	4	9	13	21	6	27
Konservative folkeparti	27	7	34	28	9	37
Venstre	30	5	35	27	7	34
Socialistisk folkeparti . .	13	7	20	4	7	11
Liberal centrum	1	3	4	—	—	—
Venstresocialisterne	.	.	.	—	4	4
	135	40	175	135	40	175

Af de i 1968 valgte 175 folketingsmedlemmer var 19 *kvinder*, hvilket er samme tal som i 1966 mod 17 i 1964.

Den gennemsnitlige *alder* for samtlige folketingsmedlemmer var i 1968 51,6 år mod 52,0 år i 1966. Gennemsnitsalderen ligger ca. 11 år over gennemsnitsalderen for befolkningen som helhed. Der er ingen væsentlig forskel i alderen for de valgte mænd og kvinder. Hvad angår partierne, udskiller alene socialistisk folkeparti og venstresocialisterne sig med en gennemsnitsalder i 1968 på henholdsvis 47,5 og 40,3.

Ved folketingsvalget på *Færøerne* i 1968 afgaves 12.476 gyldige stemmer, hvortil kom 40 ugyldige. Stemmeprocenten var 56,6 mod 48,8 i 1966 og 50,2 i 1964. I valget deltog 4 partier: socialdemokratiet, folkeflokk (det radikale selvstyreparti), sambandspartiet og fremskridtspartiet, og der var anmeldt valgforbund mellem folkeflokk og fremskridtspartiet. Resultatet af valget fremgår af følgende oversigt:

Antal gyldige stemmer	1964	1966	1968
Fremskridtspartiet	631	.	889
Folkefløkken	2.622	3.549	4.294
Sambandspartiet	3.121	3.156	3.242
Socialdemokratiet	4.133	3.864	4.051
I alt . . .	10.507	10.569	12.476

Valgt blev 1 medlem af socialdemokratiet (lagmand *Peter Mohr Dam*) og 1 medlem af folkefløkken (lagtingsmand *Håkun Djurhuus*).

I *Grønland* valgtes i 1. opstillingskreds *Knud Hertling* med 3.193 stemmer eller 66,5 pct. af de afgivne gyldige stemmer. *Lars Chemnitz* fik 33,5 pct. af stemmerne.

I 2. opstillingskreds valgtes *Nikolaj Rosing* med 3.396 stemmer eller 53,0 pct. af de gyldige stemmer. *Jonathan Motzfeldt* fik 47,0 pct. af stemmerne.

Stemmeprocenten var i 1. opstillingskreds 60,4 pct. og i 2. opstillingskreds 53,6 pct.

Udførlige oplysninger om folketingsvalget findes i et hæfte af Statistiske Meddelelser, udgivet af Danmarks Statistik i september 1968.

Ministeriet.

Som følge af resultatet af folketingsvalget tirsdag den 23. januar 1968 indgav *statsminister J. O. Krag* onsdag den 24. januar ministeriets afskedsbegæring til *Hans Majestæt Kongen*, der modtog den. I henhold til grundlovens § 15 fungerede det hidtidige ministerium, indtil et nyt var udnævnt.

Om torsdagen rådførte kongen sig med repræsentanter for partierne angående regeringsforhandlingerne. Da der i flere af partierne var ønske om afholdelse af gruppemøder, forinden det endelige råd til kongen blev givet, holdtes på ny konferencer mellem kongen og partiernes repræsentanter om fredagen, efter at der i løbet af torsdagen havde været afholdt gruppemøder i partiernes folketingsgrupper.

Resultatet af de stedfundne konferencer blev følgende:

Socialdemokratiet ønskede den fungerende statsminister som forhandlingsleder og pegede på en bred flertalsregering, som kunne føre socialdemokratisk politik under den fungerende statsministers ledelse.

Det konservative folkeparti foreslog, at regeringsforhandlingerne skulle ledes af *Hilmar Baunsgaard* (RV), og ønskede en liberal flertalsregering uden socialdemokratisk medvirken.

Også *venstre* udpegede *Hilmar Baunsgaard* som forhandlingsleder og ønskede en liberal flertalsregering.

Det radikale venstre foreslog ligeledes *Hilmar Baunsgaard* til forhandlingsleder. Partiet ønskede en regering, der kunne formidle et samarbejde i folketinget, og fandt, at forhandlingslederen burde opfordres til at undersøge mulighederne for den bredest mulige regering.

Socialistisk folkeparti foreslog den fungerende statsminister som forhandlingsleder og en regering baseret på socialdemokratiets, det radikale venstres og socialistisk folkepartis stemmer.

På denne baggrund, hvorefter partier, som repræsenterede et flertal af mandaterne i folketinget, havde peget på Hilmar Baunsgaard som forhandlingsleder, opfordrede kongen denne til at lede regeringsforhandlingerne med henblik på at søge dannet den bredest mulige flertalsregering. Denne beslutning meddelte kongen samme dag — fredag den 26. januar — den fungerende statsminister, J. O. Krag.

Det bemærkes, at partiet *venstresocialisterne* ikke deltog i partiernes rådgivning til kongen, da det på tidspunktet for forhandlingerne endnu var uvist, om partiet ville blive repræsenteret i folketinget (se side 636). *Sigsgaard* (VS) udtalte imidlertid offentligt, at partiet ville have anbefalet at lade den fungerende statsminister lede forhandlingerne.

Efter at Hilmar Baunsgaard havde påtaget sig den stillede opgave, orienterede han sig i løbet af fredagen hos lederne af de fire øvrige partier om deres stilling til mulighederne for en regeringsdannelse og sammenkaldte derefter om lørdagen partiernes repræsentanter til en fælles drøftelse af spørgsmålet.

Socialdemokratiet havde foreslået en regering bestående af socialdemokratiet og det radikale venstre — en mulighed, som klart blev afvist af det radikale venstre — og havde i øvrigt som forudsætning for deltagelse i et regeringssamarbejde opstillet det krav, at regeringen måtte være under socialdemokratisk (J. O. Krag's) ledelse.

Såvel det konservative folkeparti som venstre havde under forhandlingerne udtalt, at man ikke var interesseret i en socialdemokratisk ledet regering og heller ikke i en regering med socialdemokratisk deltagelse.

Det radikale venstre havde udtalt interesse i en fireparti-regering, hvis en sådan kunne etableres, men var ikke interesseret i en regering under socialdemokratisk ledelse.

Socialistisk folkeparti tilstræbte en regering bestående af socialdemokratiet, det radikale venstre og socialistisk folkeparti med socialdemokratiet som leder af regeringen.

Da en regering med socialdemokratisk deltagelse herefter måtte anses for udelukket, indkaldte Hilmar Baunsgaard repræsentanter for det konservative folkeparti, venstre og det

radikale venstre til forhandlinger, som fandt sted i den følgende uge.

Efter mandagens forhandlinger mellem de tre partier orienterede Hilmar Baunsgaard om tirsdagen kongen herom. Han skønnede, at den eneste mulighed nu var at søge dannet en regering bestående af det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre, og fandt, at de hidtidige forhandlinger gjorde det rimeligt at fortsætte.

De følgende dages fortsatte forhandlinger resulterede i, at der om onsdagen opnåedes enighed om det politiske grundlag for en regering bestående af de tre partier med Hilmar Baunsgaard som statsminister. Dette meddeltes om torsdagen kongen, som derefter opfordrede Hilmar Baunsgaard til at danne en sådan regering.

I løbet af torsdagen tilvebragtes en ministerliste, og fredag den 2. februar afskedigede kongen det gamle ministerium og udnævnte det nye, hvis sammensætning findes anført side 8.

I forbindelse med regeringsskiftet bestemtes det, at det hidtidige *ministerium for familiens anliggender* nedlægges, og at de ved allerhøjeste resolution af 7. december 1966 under dette ministerium henlagte sagsområder overføres til følgende ministerier:

til *socialministeriet*:

lovgivningen vedrørende børnetilskud og andre familieydelser, mødrehjælpsinstitutionerne, lovgivningen vedrørende husmoderafløsning, børne- og ungdomsforsorgen, jfr. lov nr. 193 af 4. juni 1964, herunder de kommunale børne- og ungdomsværn og deres virksomhed, familievejledning, daginstitutioner m. v. (vuggestuer, børnehaver, fritidshjem, ungdomsklubber og rådgivningscentre), plejetilladelser m. v., børne- og ungdomshjem, herunder de af staten drevne hjem, uddannelse af personale til børne- og ungdomsforsorgens institutioner, direktoratet for børne- og ungdomsforsorgen, landsnævnet for børne- og ungdomsforsorg, bidragsfonden, jfr. lov nr. 131 af 7. maj 1937 om børn uden for ægteskab, samt børne- og ungdomsforsorgens pædagogiske nævn og børne- og ungdomsforsorgens økonomiske nævn,

til *indenrigsministeriet*:

statens husholdningsråd samt sager vedrørende støtte til husholdningsorganisationernes konsulentvirksomhed, og

til *handelsministeriet*:

Nordisk Komité for konsumentspørgsmål og sager vedrørende støtte til Forbrugerrådet.

Det bestemtes endvidere, at *sager vedrørende nordiske anliggender*, herunder Nordisk Råd og det nordiske økonomiske samarbejde samt „Dansk-islandsk Fond“, „Fondet for dansk-finsk Samarbejde“, „Fondet for dansk-islandsk Samarbejde“, „Fondet for dansk-norsk Samarbejde“ og „Fondet for dansk-svensk Samarbejde“ overføres fra handelsministeriet til økonomiministeriet.

Endelig bestemtes det, at de hidtil under udenrigsministeren hørende *spørgsmål vedrørende teknisk samarbejde med udviklingslandene samt nedrustningsspørgsmål* henlægges under minister K. Helveg Petersen, således at den departementale ekspedition af sager vedrørende disse forretningsområder fortsat sker i udenrigsministeriet under ledelse af minister Helveg Petersen og på hans ansvar, samt at den departementale ekspedition af *sager vedrørende europæiske markedsanliggender* fortsat sker i udenrigsministeriet og under ledelse af minister P. Nyboe Andersen og på hans ansvar.

Det bemærkes i øvrigt — som det fremgår af det nye ministeriums sammensætning — at fiskeriministeriet og ministeriet for Grønland efter regeringsskiftet er henlagt under en fælles minister (A. C. Normann).

I forbindelse med regeringsskiftet opstod et spørgsmål om udbetaling af det ministrene tilkommende *vederlag*.

Ved sin tiltræden modtog statsminister *Hilmar Baronsgaard* fra den afgående statsminister *J. O. Krag* en skrivelse af følgende ordlyd:

„Ifølge lov nr. 194 af 5. juni 1959 om vederlag og pension m. v. til ministre § 1, stk. 2, udbetales det ministrene tilkommende vederlag månedligt forud fra den første dag i den efter

udnævnelsen følgende måned og til udgangen af den måned, i hvilken afgangsen fra ministerstillingen finder sted. Tilsvarende udbetalingsregler er fastsat for det statsministeren og udenrigsministeren tilkommende repræsentationstillæg og det tillæg, der ydes ministre, som ikke er medlemmer af folketinget.

Under hensyn til, at ministeriet under ledelse af undertegnede Jens Otto Krag er afgået ifølge kongelig resolution af 2. februar 1968, må jeg anse det for rimeligt, at de lønninger, repræsentationstillæg med videre, som i henhold til ministerlønningssloven er udbetalt for februar måned til medlemmer af det afgåede ministerium, tilbagebetales og stilles til disposition for medlemmer af det nuværende ministerium, og at der i stedet fra 1. februar 1968 udbetales ventepenge i henhold til lovens § 3.

Jeg skal herefter henstille, at statsministeren vil foranledige, at der sker tilbagebetaling af de til det afgåede ministeriums medlemmer udbetalte ministerlønninger m. v. for februar måned 1968, og at der fra 1. februar 1968 alene udbetales de pågældende ventepenge.“

Efter at spørgsmålet var drøftet på et regeringsmøde den 3. februar 1968, afsendte statsminister Hilmar Baunsgaard en skrivelse til J. O. Krag af følgende indhold:

„I skrivelse af 2. februar 1968 har De henstillet til mig at foranledige, at de til det afgåede ministeriums medlemmer udbetalte ministerlønninger m. v. for februar måned 1968 tilbagebetales og stilles til disposition for medlemmerne af det nuværende ministerium, og at der i stedet udbetales de afgåede ministre ventepenge fra 1. februar 1968.

I denne anledning skal jeg meddele, at der i henhold til lov nr. 194 af 5. juni 1959 om vederlag og pension m. v. for ministre ikke er nogen hjemmel til at udbetale vederlag til det nuværende ministeriums medlemmer før fra den første dag i den efter udnævnelsen følgende måned, d. v. s. den 1. marts 1968, ligesom der ikke er hjemmel til at lade medlemmerne af det afgåede ministerium oppebære ventepenge før fra den 1. marts 1968.“

Herefter besluttede de afgående ministre at lade differencen mellem de udbetalte ministerlønninger og ventepenge for februar måned 1968 — et samlet beløb på ca. 75.000 kr. — tilfalde Dansk Blindesamfund, Vanførefonden og Børnenes Kontor med en tredjedel til hver af de nævnte velgørende institutioner.

Ved kongelig resolution af 28. februar 1968 oprettedes et *ministerium for statens lønnings- og pensionsvæsen*, således at der til dette ministerium fra 28. februar 1968 at regne fra økonomiministeriet overførtes følgende sagsområder:

Det under lønnings- og pensionsdepartementet henhørende sagsområde, herunder spørgsmål om fortolkning og ændringer af lov nr. 154 af 7. juni 1958 om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd og lov nr. 5 (B) af 7. juni 1950 om normering og klassificering af statstjenestemandstillinger samt spørgsmål vedrørende lov nr. 157 af 7. juni 1958 om pensionering af civile funktionærer, håndværkere og arbejdere ved hæren og søværnet. Udarbejdelse af det årlige normeringslovforslag samt udfærdigelse af generelle bestemmelser om statstjenestemænds løn under ferie, sygdom m. v., arbejdstidsregler, særlige ydelser, honorarer, pensionsspørgsmål m. v. Spørgsmål vedrørende statens overenskomster om løn- og arbejdsvilkår for arbejdere, funktionærer m. v. Det i medfør af lov nr. 154 af 7. juni 1958 nedsatte lønningsråd og den i medfør af samme lov nedsatte voldgiftsret i statstjenestemandssager samt nævnet for helbredsbedømmelser i tjenestemandssager og statens centrale samarbejdsudvalg samt Danmarks Forvaltningshøjskole, jfr. lov nr. 43 af 10. marts 1965.

Samtidig udnævntes *boligminister Aage Hastrup* til *minister for statens lønnings- og pensionsvæsen*, således at han tillige fortsat skulle beklæde stillingen som boligminister.

Det bestemtes endvidere, at der fra den 28. februar 1968 at regne foretoges følgende ændringer i ministeriernes forretningsområder:

Fra økonomiministeriet overførtes til *handelsministeriet* (ministeriet for handel, håndværk, industri og søfart) sager ved-

rørende nordiske anliggender, herunder Nordisk Råd og det nordiske økonomiske samarbejde, samt „Dansk-islandsk Fond“, „Fondet for dansk-finsk samarbejde“, „Fondet for dansk-islandsk samarbejde“, „Fondet for dansk-norsk samarbejde“ og „Fondet for dansk-svensk samarbejde“, således at den departementale ekspedition af sager vedrørende disse forretningsområder skulle ske i handelsministeriet, men under ledelse af *økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender Poul Nyboe Andersen* og på hans ansvar.

Fra økonomiministeriet overførtes til *arbejdsministeriet* de hidtil under økonomiministeriet hørende sager vedrørende administrationsrådet, statens nævn for papir- og tryksager samt statens trykningskontor, statens annonce- og reklamekontor og statens hulkortcentral.

Ved kongelig resolution af 2. april 1968 bestemtes, at den kgl. veterinær- og landbohøjskole samt de med henblik på etablering af en veterinær- og landbohøjskole ved Odense erhvervede ejendomme „Hollufgaard“ og „Nørregaard“ fra 1. april 1968 at regne overføres fra landbrugsministeriet til *undervisningsministeriet*, og at statens husholdningsråd samt sager vedrørende støtte til husholdningsorganisationernes konsulentvirksomhed fra samme dato at regne overføres fra indenrigsministeriet til *handelsministeriet* (ministeriet for handel, håndværk, industri og søfart).

Folketingets ombudsmand.

I september 1968 udsendte folketingets ombudsmand, professor, dr. jur. *Stephan Hurwitz*, sin *beretning* for 1967. Af denne fremgår, at der i årets løb registreredes 1.095 sager, hvilket omtrent svarer til tallet for 1966. Af sagerne vedrørte 132 den kommunale forvaltning. 14 blev optaget af egen drift, heraf 5 vedrørende den kommunale forvaltning. Fordelt efter kvartaler stiller *antallet af registrerede sager* sig for de sidste år således:

	1963	1964	1965	1966	1967
Januar kvartal	238	412	361	410	295
April —	246	360	278	242	256
Juli —	313	305	252	220	251
Oktober —	333	293	255	234	293
Året	1.130	1.370	1.146	1.106	1.095

Af det forløbne års 1.095 sager blev 766 *afvist*, i de fleste tilfælde fordi klagen kunne indbringes for højere administrativ myndighed, eller fordi den angik forhold uden for ombudsmandens kompetence. I andre tilfælde drejede det sig eksempelvis om for sent indgivne klager, om anonyme og åbenbart grundløse henvendelser eller om forespørgsler m. v. uden egentlig klage. 123 af de afviste sager angik den kommunale forvaltning, og det oplyses i beretningen, at 295 sager blev oversendt til andre myndigheder.

Sagsbehandlingen er som i tidligere år fremskyndet, således at der den 1. juni 1968 som *uafsluttede* kun henstod 6 af de i 1966 til behandling optagne sager og ingen fra tidligere år. I alt blev der i perioden 1. juni 1967-31. maj 1968 færdigbehandlet 338 sager. Medens de fleste af disse (301 sager) hverken gav anledning til kritik eller til at rette henstilling til vedkommende myndighed, gav 29 sager anledning til kritik

og eventuelt henstillinger m. v. og 8 sager anledning til henstilling alene.

Kritik og henstillinger fordelte sig på de forskellige myndigheder således:

	Kritik og eventuelt henstilling m. v.	Hentilling m. v. alene
Ministerierne	7	8
Politiet og anklagemyndigheden . . .	3	0
Andre statsmyndigheder	16	0
Kommunale myndigheder	3	0
	<hr/> 29	<hr/> 8

I alt 97 af de klager, som der toges stilling til i den nævnte periode, angik justitsministeriet (heraf 78 departementet og 19 direktoratet for fængselsvæsenet); men resultatet af undersøgelserne blev, at ombudsmanden i intet tilfælde fandt grund til at kritisere dette ministeriums administration, der kun gav anledning til et par henstillinger.

Hvad de til behandling optagne klager drejede sig om, fremgår for perioden 1. juni 1967-31. maj 1968 af nedenstående oversigt, hvis tal på grund af en ændret opgørelsesmåde ikke kan sammenlignes med tallene for årene før 1965.

	Stats- myndigheder	Kommunale myndigheder	Tilsammen
Generelle spørgsmål	38	1	39
Afgørelser	172	3	175
Ansættelse, afskedigelse, løn- ning, pension m. v.	24	---	24
Sagsbehandling	36	3	39
Behandlingstid	49	2	51
Optræden, udtalelser m. m. .	10	---	10
	<hr/> 329	<hr/> 9	<hr/> 338

Der gøres i beretningen rede for et stort antal af de behandlede sager. Nogle af disse har givet anledning til en del

presseomtale. Nævnes kan således ombudsmandens kritik af en kommunalbestyrelse for uden den fornødne kompetence at have meddelt en bygherre tilladelse til at overskride udnyttelsesgraden i bygningsvedtægten og for at have været urimeligt længe om at besvare boligministeriets henvendelser om sagen. Også påvisningen af, at undervisningsministeriet havde begået en fejl ved at lade et spørgsmål om vederlag til lederen af Byggeadministrationen for de højere Lærestalter afvente udfaldet af nogle disciplinærsager. Denne sag gav endvidere anledning til en henstilling til undervisningsministeriet om at tage spørgsmålet om ydelse af vederlag til den fhv. chef for Byggeadministrationen for de højere Lærestalter op til fornyet overvejelse.

Henstillinger vedrørende generelle spørgsmål drejede sig i øvrigt for en stor del om at overveje ændringer af gældende lovbestemmelser.

Som i tidligere år har ombudsmanden i beretningsåret foretaget en del inspektioner. Disse omfattede Næstved Kaserne, Vordingborg Kaserne, Østerbrogades Kaserne, Avedørelejren, Sjælsmarks Kaserne og Farum Kaserne. Besøgene på Gardehusarkasernen i Næstved og Østerbrogades Kaserne gav anledning til en kritik af utilfredsstillende toiletforhold og henstillinger herom til forsvarsministeren. I samme forbindelse henstilledes til ministeriet at overveje spørgsmålet om omfanget af de værnepligtiges frirejser. Ved de forskellige kaserner fremførte talsmændene i øvrigt ingen klager, der gav anledning til kritik eller henstillinger, men en række ønsker, der drøftedes med regimentscheferne, som i nogle tilfælde indgav senere rapport om enkelte forhold.

Nordisk Råd.

Den danske delegation valgtes 4. oktober 1967, men efter folketingsvalget 23. januar 1968 nyvalgtes den den 7. februar. Dens sammensætning findes anført side 649. Efter at den i oktober 1967 havde konstitueret sig med Poul Hartling som formand og Per Hækkerup som næstformand og — foruden disse — med Julius Bomholt, Aksel Larsen, Karl Skytte og Knud Thestrup som medlemmer af arbejdsudvalget, konstituerede den sig efter folketingsvalget på ny 8. februar 1968, nu med Jens Otto Krag som formand, Henry Christensen som næstformand samt Aksel Larsen, Karl Skytte og H. C. Toft som medlemmer af arbejdsudvalget. Delegationens generalsekretær var cand. mag. Frantz Wendt.

Rådet holdt sin 16. session i Stortinget i Oslo i dagene 17.-22. februar 1968.

Til at deltage i sessionen som danske regeringsrepræsentanter blev 6. februar 1968 udpeget statsminister Hilmar Baunsgaard, udenrigsminister Poul Hartling, justitsminister Knud Thestrup, minister for offentlige arbejder Ove Guldberg, undervisningsminister Helge Larsen og økonomiminister og minister for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender P. Nyboe Andersen.

Til rådets præsident indtil følgende ordinære session valgtes stortingsrepræsentant, advokat Sverre Stray, Norge, og til vicepræsidenter for samme periode fhv. statsminister Jens Otto Krag, Danmark, riksdagsman, vicehäradshövding Eino Sirén, Finland, præsident i Altinget, chefredaktør Sigurður Bjarnason, Island, og andra vicetalman i andra kammaren, lantbrukare, jur. kand. Leif Cassel, Sverige.

Ved sessionen nedsattes de sædvanlige 5 udvalg. De danske medlemmer fordeltes i udvalgene på følgende måde:

Juridisk udvalg:

Jørgen Jensen
Ivar Nørgaard og
Grethe Philip

Kulturudvalget:

K. B. Andersen
Jens Bilgrav-Nielsen og
Niels Eriksen

Socialpolitisk udvalg:

Kaj Bundvad
Per Hækkerup og
Gerda Møller

Trafikudvalget:

Kresten Damsgaard
Svend Horn og
Aksel Larsen

Økonomisk udvalg:

Henry Christensen
Jens Otto Krag
Karl Skytte og
H. C. Toft

Af de danske medlemmer nyvalgte Ivar Nørgaard til formand for Juridisk udvalg efter Knud Thestrup og nyvalgte K. B. Andersen til næstformand for Kulturudvalget efter Julius Bomholt.

Regeringsrepræsentanterne modtog en generel indbydelse til at deltage i udvalgsmøderne under sessionen.

Af de forslag, som var rejst i rådet, optoges 53 medlemsforslag og 2 regeringsforslag på sagslisten, mens de øvrige forslag endnu ikke havde afsluttet deres forberedende behandling i udvalgene.

Ved sessionen blev der vedtaget 38 *rekommendationer*. Rådet erklærede 28 tidligere vedtagne rekommandationer for helt og 1 for delvis færdigbehandlet for rådets vedkommende.

De 38 rekommandationer behandlede følgende emner:

1. Kollegium for vildtforskning.
2. Fredning af dyr og fugle.
3. Samvirke om jagttider.
4. Naturparker i Finland, Norge og Sverige.
5. Stipendier for islændinge til specialiseret faguddannelse.
6. Samarbejde om uddannelse af faglærere.
7. Revision af erhvervsklassificeringen.
8. Tjenestemandsudveksling i lokal- og regionalstyrelserne.
9. Udvidet transittrafik over Trondheim m. m.
10. Permanent flyveforbindelse Trondheim-Østersund.
11. Udvidet statistiksamarbejde.
12. Udvidet postsamarbejde.

13. Samarbejde mellem forskningsrådene.
14. Skattevidenskabeligt forskningsråd.
15. Organiseret forskning om økonomisk samarbejde.
16. Sygehussamarbejde i Tornedalen.
17. Pligt til at vidne i andet land.
18. Lovgivning om arbejdstageres opfindelser.
19. Erstatning for skader forvoldt af flygtede internerede.
20. Foranstaltninger mod ulovlig indførsel af narkotika.
21. Europæiske og nordiske markedsspørgsmål.
22. Storlufthavn på Saltholm og fast Øresundsforbindelse.
23. Støtte til standardisering og materialekontrol.
24. Samarbejde om personbeskatningen.
25. Samarbejde om produktion af jernbanevogne.
26. Fiskeafgifter.
27. Fælles trafiklovgivning.
28. Ibero-amerikansk institut.
29. Parasitologisk forskning.
30. Vulkanologisk institut på Island.
31. Forbud mod olieudtømning i havet m. m.
32. Træbeskyttelsesforskning.
33. Sameinstitut.
34. Hyppigere uddeling af musikpris.
35. Lovgivning om rejsebureauvirksomhed.
36. Modernisering af matematikundervisningen.
37. Nordisk deltagelse i verdensudstillingen i Osaka.
38. Forhøjelse af Nordisk Kulturfond.

Sessionens dominerende emne var det nordiske økonomiske samarbejde, set på baggrund af Fællesmarkedets afvisning af medlemskab for Storbritannien, Danmark, Norge og Eire. Som resultat af de indgående drøftelser, der navnlig prægedes af indlæg fra medlemmer af den danske ministerielle og parlamentariske delegation, vedtoges rekommandation nr. 21, hvis fulde ordlyd var følgende:

Nordisk Råd rekommanderer regjeringene

1. i nær kontakt med regjeringene i øvrige EFTA-land opmærksomt å følge det europæiske markedsspørgsmåls udvikling

med sikte på å utnytte de muligheter som kan bidra til en bred løsning av dette spørsmål;

2. på ny å overveie mulighetene for et nordisk initiativ med sikte på å utbygge EFTA-samarbeidet;

3. å inndra et bredere utsnitt av de nordiske lands innbyrdes økonomiske forbindelser i overveielene, med sikte på at en utvidelse av samarbeidet kan tilgodese vesentlige økonomiske interesser i hvert av de nordiske land og at de organisatoriske forutsetninger som måtte være påkrevet likeledes inngår i disse overveielser og

4. å ta sikte på en utformning av det nordiske økonomiske samarbeid som letter disse lands deltagelse i en bred europeisk markedsløsning og som er forenlig med de nordiske lands forpligtelser overfor de øvrige EFTA-land.

Rekommandationen dannede udgangspunktet for mødet af stats-, udenrigs- og handelsministrene på Frederiksberg 22. og 23. april 1968, hvor det besluttedes at søge tilvejebragt en helhedsløsning på en række økonomiske samarbejdsproblemer.

Ved siden af spørgsmålene om økonomisk samarbejde spillede forslagene om storlufthavnen på Saltholm og den faste forbindelse mellem Skåne og Danmark hovedroller i debatten.

Til medlemmer af redaktionskomiteen for *Nordisk Kontakt* valgtes i stedet for Lis Groes og Poul Møller K. B. Andersen og Henry Christensen og til medlem af styrelsen for *Nordisk Kulturfond* i 1969 og 1970 K. B. Andersen efter Julius Bomholt. Som suppleant i styrelsen for samme periode nyvalgtes Grethe Philip efter Poul Hartling. Til revisor for Kulturfonden i 1968 nyvalgtes den tidligere suppleant K. Damsgaard efter Poul Møller, mens H. C. Toft nyvalgtes til den derved ledigblevne post som suppleant for revisor, ligeledes for året 1968.

Ved et festmøde på Oslo rådhus den 17. februar 1968 tildeles „Nordisk Råds Litteraturpris“ for 1968 forfatteren Per Olof Sundman for hans roman „Ingenjör Andréés luftfärd“, mens Nordisk Råds Musikpris, som uddeltes for anden gang, tildeltes komponisten Joonas Kokkonen for hans „Symfoni nr. 3“.

Budget- og regnskabsoversigter.

Oversigt over statens drifts- og anlægsbudget for finansåret 1968—69.

96

	Efter finanslovsforslaget		Efter finansloven	
	Udgift	Indtægt	Udgift	Indtægt
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
§				
1. Skatter og afgifter.....	905.000.000	21.193.479.000	1.315.000.000	22.058.470.000
2. Statsvirksomhederne.....	40.409.000	»	31.845.000	»
3. Rentekonto.....	»	275.592.600	»	264.741.800
4. Adskillige indtægter.....	»	347.920.000	»	372.920.000
5. Kongen.....	5.259.300	»	5.259.300	»
6. Det kongelige hus.....	1.505.900	»	1.505.900	»
7. Folketinget.....	24.721.200	»	24.721.200	»
8. A. Statsministeriet.....	7.834.700	»	7.740.900	»
8. B. Økonomiministeriet....	22.353.900	»	21.953.900	»
8. C. Min. f. statens lønnings- og pensionsvæsen.....	10.084.100	»	9.744.100	»
9. Ministeriet for Grønland...	219.073.600	»	212.593.000	»
10. Udenrigsministeriet.....	284.756.300	»	302.594.500	»
11. Landbrugsministeriet.....	1.013.862.400	»	1.192.404.100	»
12. Fiskeriministeriet.....	18.010.700	»	18.156.100	»
13. Indenrigsministeriet.....	2.048.778.300	»	2.091.295.700	»

Budget- og regnskabsoversigter.

1967/
1968

14. Boligministeriet	672.509.800	»	410.303.800	»
15. A. Socialministeriet	5.841.935.200	1.070.000.000	5.659.176.500	1.075.000.000
15. B. Arbejdsministeriet	393.699.300	109.400.000	393.655.100	109.400.000
16. Ministeriet for off. arbejder.	74.777.000	»	74.777.000	»
17. Handelsministeriet	101.392.000	»	102.954.000	»
18. Justitsministeriet	620.346.500	»	617.221.600	»
19. Kirkeministeriet	95.481.400	»	95.880.700	»
20. Undervisningsministeriet . .	3.114.465.500	»	3.117.329.500	»
21. Min. for kulturelle anlegg.	278.438.100	»	279.103.900	»
22. Forsvarsministeriet	1.969.562.600	»	1.896.872.600	»
23. Finansministeriet	2.409.771.500	»	2.945.353.100	»
24. Pensionsvæsenet	419.170.000	»	419.170.000	»
25. Særlige fonde	»	152.241.500	»	153.858.900
26. De til vejformål m. v. be- stemte indtægter	1.251.122.200	1.523.765.000	1.256.122.200	1.523.765.000
27. Anlægsudgifter	1.504.936.800	»	1.376.327.800	»
28. Tilskud til anlægsarbejder .	127.050.900	»	123.321.900	»
I alt . . .	23.476.308.200	24.672.389.100	24.002.383.400	25.558.155.700
Merindtægt . . .	1.196.080.900	»	1.555.772.300	»
	24.672.389.100	24.672.389.100	25.558.155.700	25.558.155.700

1967/
1968

Budget- og regnskabsoversigter.

Oversigt over statens drifts- og anlægsbudget samt tillægsbevillinger for finansåret 1967-68.

98

	Budget efter finansloven		Tillægsbevillinger	
	Udgift	Indtægt	Udgift	Indtægt
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
§				
1. Skatter og afgifter	»	17.035.140.000	»	÷ 295.228.000
2. Statsvirksomhederne	250.182.000	»	2.622.700	»
3. Rentekonto	»	243.714.800	»	÷ 7.544.800
4. Adskillige indtægter	»	285.559.200	»	31.119.000
5. Kongen	5.125.600	»	344.000	»
6. Det kongelige hus	765.300	»	637.100	»
7. Folketinget	22.956.600	»	1.719.000	»
8. A. Statsministeriet	7.097.100	»	916.300	»
8. B. Økonomiministeriet	30.930.100	»	1.720.500	»
9. Ministeriet for Grønland	190.267.800	»	4.836.000	»
10. Udenrigsministeriet	244.407.300	»	9.959.300	»
11. Landbrugsministeriet	310.071.000	»	632.615.100	»
12. Fiskeriministeriet	16.751.000	»	460.400	»
13. Indenrigsministeriet	1.801.232.200	»	63.190.500	»
14. Boligministeriet	250.512.000	»	7.010.300	»
15. A. Socialministeriet	3.891.424.400	»	180.736.700	»

Budget- og regnskabsoversigter.

1967/
1968

15. B. Arbejdsministeriet	149.022.300	»	108.020.400	»
15. C. Min. f. familiens anlegg.	294.111.300	»	54.700.400	»
16. Ministeriet for off. arbejder.	67.778.700	»	3.105.000	»
17. Handelsministeriet	90.681.200	»	3.733.700	»
18. Justitsministeriet	578.654.400	»	47.368.800	»
19. Kirkeministeriet	104.900.800	»	8.492.200	»
20. Undervisningsministeriet . .	2.805.119.400	»	276.925.000	»
21. Min. for kult. anliggender . .	238.931.500	»	28.944.200	»
22. Forsvarsministeriet	1.883.308.100	»	179.553.000	»
23. Finansministeriet	2.062.079.700	»	÷ 1.692.732.500	»
24. Pensionsvæsenet	414.920.000	»	19.424.000	»
25. Særlige fonde	»	84.868.900	»	17.204.900
26. De til vejformål m. v. bestemte indtægter	1.101.940.200	1.418.885.000	94.339.700	÷ 39.820.000
27. Anlægsudgifter	1.333.732.500	»	27.055.600	»
28. Tilskud til anlægsarbejder .	132.401.600	»	÷ 24.401.600	»
I alt . . .	18.279.304.100	19.068.167.900	41.295.800	÷ 294.268.900
Merindtægt . . .	788.863.800	»	÷ 335.564.700	»
	19.068.167.900	19.068.167.900	÷ 294.268.900	÷ 294.268.900

Oversigt over statens drifts- og anlægsregnskab for finansåret 1966—67.

	Budget		Regnskab	
	Udgift	Indtægt	Udgift	Indtægt
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
§				
1. Skatter og afgifter	»	15.402.034.500	»	15.400.078.403
2. Statsvirksomhederne	255.147.000	»	242.880.697	»
3. Rentekonto	»	176.158.700	»	193.640.918
4. Adskillige indtægter	»	191.286.000	»	199.623.016
5. Kongen	5.192.500	»	5.192.405	»
6. Det kongelige hus	768.900	»	768.877	»
7. Folketinget	23.805.100	»	23.549.235	»
8. A. Statsministeriet	6.796.300	»	6.610.140	»
8. B. Økonomiministeriet	25.887.100	»	25.583.887	»
9. Ministeriet for Grønland	172.788.500	»	169.830.773	»
10. Udenrigsministeriet	212.207.900	»	208.554.532	»
11. Landbrugsministeriet	887.639.600	»	877.386.515	»
12. Fiskeriministeriet	16.387.100	»	16.055.116	»
13. Indenrigsministeriet	1.467.370.500	»	1.446.015.174	»
14. Boligministeriet	224.915.000	»	216.896.154	»

15. A. Socialministeriet	3.779.434.500	»	3.773.286.154	»
15. B. Arbejdsministeriet	107.187.000	»	104.915.867	»
16. Ministeriet for off. arbejder .	75.481.100	»	73.478.412	»
17. Handelsministeriet	85.293.000	»	79.804.201	»
18. Justitsministeriet	568.115.200	»	565.069.971	»
19. Kirkeministeriet	106.243.500	»	105.651.051	»
20. Undervisningsministeriet . .	2.704.091.900	»	2.682.161.914	»
21. Min. for kult. anliggender . .	220.393.000	»	214.220.467	»
22. Forsvarsministeriet	1.821.613.800	»	1.821.930.956	»
23. Finansministeriet	308.309.200	»	300.622.089	»
24. Pensionsvæsenet	409.192.300	»	404.070.380	»
25. Særlige fonde	»	49.805.200	»	65.169.866
26. De til vejformål m. v. be- stemte indtægter	957.041.600	1.308.009.000	956.453.898	1.311.216.644
27. Anlægsudgifter	1.137.941.100	»	1.070.099.369	»
28. Tilskud til anlægsarbejder .	105.534.500	»	97.895.360	»
I alt . . .	15.684.777.200	17.127.293.400	15.488.983.607	17.169.728.850
Merindtægt . .	1.442.516.200	»	1.680.745.243	»
	17.127.293.400	17.127.293.400	17.169.728.850	17.169.728.850

Øversigt over statsfinanserne efter „Økonomisk Årversigt, marts 1968“.

Mill. kr.	1964-65	1965-66	1966-67	1967-68 ¹⁾	1968-69 ²⁾
Oms og moms	1.399	1.925	2.230	3.365	5.750
Andre forbrugsafgifter	6.172	6.837	7.944	8.055	8.555
Personskatter, inkl. folkepensionsbidr. og arveafgift	5.007	6.070	7.453	8.220	9.510
Selskabsskatter	599	783	729	695	800
Andre driftsindtægter	382	435	509	710	835
I alt driftsindtægter	13.559	16.050	18.865	21.045	25.450
Folke-, invalide- og enkepension, brutto- udgift	2.390	2.796	3.323	3.865	4.110
Børne- og persontilskud	624	786	822	1.210	1.310
Øvrige sociale udgifter	1.839	2.160	2.688	3.385	3.620
Landbrugsordninger	513	447	617	775	940
Undervisning m. v.	1.901	2.417	2.860	3.300	3.395
Øvrige civile driftsudgifter ³⁾	1.833	2.298	2.624	3.050	3.295
Statsvirksomheder	83	91	206	200	»
Civile anlægsudgifter	1.196	1.663	1.882	2.300	2.420
Forsvar og civilforsvar	1.817	1.912	2.025	2.350	2.170
Bevillingsreserve til driftsbudgettet . . .	»	»	»	»	60
Reserve til merudgifter ved løn- og pris- stigninger på driftsbudgettet	»	»	»	»	2.450
I alt drifts- og anlægsudgifter	12.196	14.570	17.047	20.435	23.770

Overskud på drifts- og anlægsbudgettet	1.363	1.480	1.818	610	1.680
Indbetaling af bunden opsparing	170	»	»	»	»
Afdrag på udlån m. v.	204	193	204	230	235
I alt kapitalindtægter	374	193	204	230	235
Nye udlån, ekskl. genudlån	355	454	472	585	770
Genudlån af udenlandske statslån	59	66	22	»	»
Tilbagebetaling af bunden opsparing . .	»	106	115	125	130
Afdrag på indenlandsk gæld	214	215	211	210	205
Afdrag på udenlandsk gæld	63	66	95	105	100
Diverse kapitaludgifter	68	102	106	} 40	} 190
Udgifter over restancekonti	÷ 144	268	111		
I alt kapitaludgifter	615	1.277	1.132	1.065	1.395
Saldo på kapitalbudgettet	÷ 241	÷ 1.084	÷ 928	÷ 835	÷ 1.160
Reserve til merudgifter ved ny lovgivning	»	»	»	»	20
Kasseoverskud	1.122	396	890	÷ 225	500

¹⁾ Skøn.

²⁾ Finanslovsforslag med ændringsforslag. Med enkelte undtagelser er de enkelte udgiftsbevillinger anført i det i april 1967 gældende pris- og lønniveau (ekskl. de i nævnte måned gennemførte overenskomstsmæssige lønforhøjelser). Dette niveau er typisk ca. 4 pct. lavere end det gennemsnitlige for 1967-68.

³⁾ Herunder i 1968-69 boligsikring 160 mill. kr. De hidtidige huslejetilskud er i 1964-65 til 1967-68 medtaget under sociale pensioner og andre sociale udgifter med 10-15 mill. kr. hvert sted.

Statens status pr. 31. marts 1964—1967.

	1964	1965	1966	1967
	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.	Mill. kr.
<i>I. Aktiver:</i>				
A. Ejendomme og anlæg	6.621	7.543	8.535	9.668
B. Beredskabslagre	68	68	69	72
C. Udlån og tilgodehavender	7.351	7.523	7.801	8.106
D. Værdipapirer	406	430	454	577
E. Kassebeholdning	67	58	122	161
F. Aktivkonto for særlige statsforskrivninger	2.187	2.199	2.454	2.474
G. Aktiver for særlige fonde	855	919	962	1.027
H. Kursreguleringskonto	439	423	405	381
I alt aktiver	<u>17.994</u>	<u>19.163</u>	<u>20.802</u>	<u>22.466</u>
 <i>II. Passiver:</i>				
A. Indenlandsk statsgæld	4.714	4.709	4.465	4.185
B. Udenlandsk statsgæld	1.709	1.877	1.989	1.920
C. Skillemønt	»	12	42	73
D. Mellemværende med Danmarks Nationalbank	89	÷1.140	÷1.613	÷3.321
E. Finansministeriets mellemregning med ministerier og institutioner	÷ 436	÷ 491	÷ 739	35
F. Særlige statsforskrivninger	1.811	1.814	1.816	1.819
G. Kapitaler for de under I.G. opførte særlige fonde	855	919	962	1.027
H. Andre særlige kapitaler	4.399	5.011	5.283	5.641
J. Balancekonto	4.853	6.452	8.597	11.087
I alt passiver	<u>17.994</u>	<u>19.163</u>	<u>20.802</u>	<u>22.466</u>

Oversigt over de i folketingsåret behandlede sager.

A.

Lovforslag.

I. Vedtagne.

Folketingsårets 1. samling.

1. Lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten. (Finansminister *Grünbaum*. [A. sp. 1195. C. sp. 73].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁₀ (F. sp. 461). 1. beh. ²⁵/₁₀ (F. sp. 638). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Ninn-Hansen, Ømann, Niels Helveg Petersen (Hilmar Baunsgaard) og Niels Westerby (Poul Antonsen). Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Peter Nielsen, Lis Groes, Per Hækkerup [formand], Egon Jensen, Hans Lund, Chr. Rasmussen, Børge Schmidt, Eigil Schytt, Henry Christensen, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Finn Poulsen, Ib Thyregod, Ninn-Hansen [næstformand], Haunstrup Clemmensen, Hastrup, Stetter, Ømann, Aksel Larsen, Hilmar Baunsgaard og Niels Helveg Petersen). Betænkning (B. sp. 45) afgivet ⁵/₁₂. 2. beh. ⁷/₁₂ (F. sp. 2006). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 75) afgivet ⁷/₁₂. 3. beh. ⁸/₁₂ (F. sp. 2177). *Loven stadfæstet 8. december 1967.* (Lovt. nr. 452).

Ved loven gennemførtes i lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, jfr. lovbekendtgørelse nr. 446 af 19. december 1966 som ændret ved lov nr. 142 af 2. maj 1967, en række ændringer, der var nødvendiggjort af den igangværende reform af den direkte beskatning.

1. Ved lovens § 1, nr. 1 og 8, og § 3 gennemførtes det allerede i folketingsåret 1966-67 (2. samling) fremsatte forslag om at afskaffe *skattefradragsreglen* fra og med skatteåret 1968-69. I

forhold til det dengang fremsatte lovforslag indeholder de ved loven gennemførte regler kun redaktionelle ændringer, og der kan derfor henvises til omtalen i årbog 1966-67, side 494. Der er dog efter henvendelse fra Den danske Købstadforening foretaget en teknisk ændring vedrørende *beregningsgrundlaget for reguleringsfradraget*. Endvidere er der indsat en ny regel (§ 3, stk. 4) om adgang til at *overføre uudnyttet reguleringsfradrag* til skatteåret 1969-70. Desuden er der i § 3, stk. 6, indsat særlige *overgangsregler* vedrørende skattepligtige, der ansættes efter reglerne om *tilflyttere fra udlandet*.

Endelig kan det nævnes, at der som § 3, stk. 7, ved 3. behandling indsattes en ny bestemmelse efter forslag af finansministeren. Bestemmelsen går ud på, at *medlemmer af anerkendte trossamfund* uanset ophævelsen af fradragsretten for kirkelige afgifter skal være berettiget til ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst for skatteåret 1968-69 at fratække halvdelen af de i indkomståret betalte, forfaldne bidrag til trossamfundet, for så vidt bidraget er pålignet på grundlag af den skattepligtige indkomst for skatteåret 1967-68 eller tidligere skatteår. Ændringen begrundedes med, at de nævnte trossamfund først på et ret sent tidspunkt har haft rimelig anledning til at indrette sig på fradragsreglens bortfald.

2. På forskellige områder foretoges ændring og forenkling af *skattefradrag m. v.* Dette gjaldt således reglerne om fradrag for *befordringsudgifter*. Efter ændringen skal reglen om fradrag for befordringsudgifter som følge af skiftende arbejdssted eller flere samtidige arbejdssteder kun gælde, når den skattepligtige har haft 2 eller flere arbejdssteder uden for sin bopæl eller dennes umiddelbare nærhed. Samtidig foretoges en forhøjelse af beløbsgrænserne i reglen om begrænset fradrag for udgifter til befordring mellem hjemmet og arbejdspladsen.

Endvidere ophævedes reglen i ligningslovens § 13 om fradragsret for udgifter til udarbejdelse og trykning af *doktorafhandlinger*, der antages af en højere læreanstalt. I forbindelse hermed udtaltes det i folketingsudvalgets betænkning, at finansministeren over for udvalget havde oplyst, at det var tanken i stedet at søge bevilling til at give et skattefrit tilskud

på 60 pct. af de udgifter, som har kunnet fradrages efter den nævnte bestemmelse.

Efter lovens § 1, nr. 2, ændres ligningslovens § 7, litra a, således at der ikke mere skal være fuldstændig skattefrihed for visse *hædersgaver* fra offentlige midler, legater m. v. Fremtidig skal der svares særlig indkomstskat af sådanne hædersgaver.

Endelig begrænsedes ved ændring af ligningslovens § 14, stk. 3, og § 17 fradragsretten for *løbende ydelser og gældsrenter*, som den skattepligtige betaler til såkaldte *familiefonds*.

3. Ifølge forslag af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning tilvejebragtes der ved ændring af ligningslovens § 7, litra i, lovhjemmel for, at *ydelser i henhold til revalideringslovens §§ 3 og 4* ikke skal medregnes ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst.

4. Der er endvidere ved ændring af ligningslovens § 7, litra o, tilvejebragt lovhjemmel for, at der ikke skal svares indkomstskat af *beboerindskud* samt indekstillsæg hertil inden for det almennyttige boligbyggeri.

5. Endelig forhøjedes som følge af det i sin tid indgåede boligforlig *lejeværdien af bolig i eget enfamilieshus fra 2¼ til 2½ pct. af ejendomsværdien*.

De nævnte ændringer har virkning *fra og med skatteåret 1968-69*, idet der dog i lovens § 2, stk. 2-5, er forskellige specielle ikrafttrædelsesbestemmelser.

Lovforslaget behandlede i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m. v., forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds og forslag til lov om ændring af lov om sømandsskat*, se nedenfor side 110, 120 og 111. Ved 1. behandling anbefalede de af *Peter Nielsen* (S). Der havde været divergerende meninger om, hvorvidt man skulle opretholde fradragsretten for kommuneskat, hvilket kunne skabe en vis udjævning mellem de stærkt varierende kommuneskattesatser. Efter Peter Niensens mening måtte dette spørgsmål imidlertid løses ved ændring af reglerne om byrdefordelingen mellem stat og kommune. Med hensyn til overgangsreglerne kunne man under udvalgsbehandlingen se, om man kunne komme retfærdigheden stort nærmere end ved det fremsatte lovforslag. *Alfred Bøgh* (V) fremhævede, at der i lovforslaget ikke fandtes bestemmelser om et skatteeft. For venstre drejede det sig om ikke blot at afskaffe skattefradragsreglen, men at afløse

den med andre regler om skatte loft. I øvrigt fandt han det forkert at afskaffe fradragsreglen for kommunale indkomstskatter. Det ville uddybe uligheden mellem borgerne i de forskellige kommuner. De foreslåede overgangsregler fandt han utilstrækkelige. I udvalget måtte man beregne virkningerne af de forskellige muligheder. Hans stilling til lovforslagene ville afhænge af regeringens imødekommethed. *Ninn-Hansen* (KF) gentog de af hans parti tidligere fremsatte advarsler imod, at man ophævede skattefradragsreglen inden overgangen til kildeskat. Med hensyn til overgangsreglerne måtte man i udvalget se på, om det ikke var rimeligt at indrømme dem, der ikke havde forudbetalt skat, den samme ret til et halvt års skattefradrag, som var opnået af dem, der havde forudbetalt. Når man i lovforslaget havde ajourført befodringsfradraget, havde det så ikke også været rimeligt at ajourføre hustrufradraget, som ikke var blevet ajourført i 21 år? Også *Ømann* (SF) beklagede, at de foreslåede overgangsregler ikke havde skabt ligestilling mellem dem, der havde forudbetalt skat, og dem, der ikke havde. Man måtte i udvalget gå aktivt ind for løsning af dette spørgsmål. At finansministeren ikke nu havde foreslået at ophæve ligningslovens § 8 A og stærkt begrænse § 14, fandt han uheldigt. Disse regler måtte ikke komme til at gælde under kildeskatte systemet. Han kunne i øvrigt anbefale lovforslagene. *Niels Helveg Petersen* (RV) var af den opfattelse, at afskaffelsen af fradraget for kommuneskat ville få uheldige virkninger under de rådende forskelligheder i den kommunale beskatning. De foreslåede overgangsregler gav en særlig fordel til dem, der på trods af finansministerens advarsel havde forudbetalt skat. Han håbede, at man i udvalget kunne nå frem til, at denne urimelighed kunne undgås. De øvrige ændringer i ligningslovforslaget ville hans parti positivt medvirke til en kritisk gennemgang af i udvalget. Her måtte også fradragsreglerne gennemgås med henblik på forenkling. *Niels Westerby* (LC) udtalte sin tilslutning til afskaffelsen af skattefradragsreglen, men forudsætningen var, at ophævelsen kombineredes med et skatte loft. Han foreslog i forbindelse hermed, at man låste forholdet mellem indkomstbeskatningen og forbrugsbeskatningen fast. Ligestilling mellem borgerne i de rige og de fattige kommuner skulle ikke, som af nogle foreslået, søges tilvejebragt ved bevarelse af fradragsreglen for kommuneskatter, men ved en udligningsordning og ændring af refusionsreglerne. Også han var utilfreds med, at ligningslovforslaget ikke havde løst det af flere talere omtalte problem vedrørende forudbetalingerne af skat.

Efter 1. behandling henvises lovforslagene til behandling i et udvalg. Den 5. december 1967 afgav udvalget betænkning, hvori det bl. a. udtales:

„..... Udvalgets drøftelser har i væsentlig grad drejet sig om forskellige muligheder for overgangsordninger i forbindelse med ophævelse af skattefradragsreglen.

Socialdemokratiets, socialistisk folkepartis og det radikale venstres medlemmer af udvalget finder ikke, at der gennem drøftelserne og de i forbindelse hermed foretagne undersøgelser af mulige løsninger er tilvejebragt grundlag for en overgangsordning, der giver rimeligere resultater end lovforslagets § 3 sammenholdt med de tilsvarende regler i forslag til lov om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat), når hensyn tages til, at det skal være muligt at administrere ordningen på forsvarlig måde.

På forespørgsel har finansministeren bl. a. oplyst, at de skattebeløb, der udskrives efter udskrivningslovforslagets regler om personfradrag, skalaer m. v., skal forhøjes med 13,6 pct., hvis man indrømmer fradragsret for de i 1967 betalte skatter vedrørende skatteår forud for skatteåret 1967-68.

Et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) har henvist til det af disse partier for et år siden fremsatte forslag om at opretholde fradragsretten, indtil kildeskatten træder i kraft. Det konservative folkepartis medlemmer har under henvisning hertil forsøgt at opnå tilslutning til en overgangsordning, hvor fradragsretten for betalte skatter opretholdes, mens retten til forudbetaling af skatter bortfalder. Mindretallet har desuden anført, at der i forbindelse med en sådan overgangsordning burde gennemføres et fradrag for merindkomster. Forslaget er imidlertid blevet afvist af finansministeren, der ligeledes har afvist et forslag om adgang til at fradrage de i 1967 betalte skatter vedrørende skatteåret 1966-67.
.....“

Til supplerung af lovforslagets bestemmelser om reguleringsfradrag stillede mindretallet et ændringsforslag, hvorefter den skattepligtige efter ansøgning i stedet for reguleringsfradrag skulle kunne få et andet, særligt fradrag. Dette fradrag skulle beregnes på grundlag af en sammenligning mellem på den ene side de pålignede og betalte statsskatter og folkepensionsbidrag for skatteåret 1967-68 og på den anden side de statsskatter og folkepensionsbidrag, der for dette skatteår ville være pålignet, såfremt udskrivningsreglerne for skatteåret 1968-69 havde været gældende. Mindretallet stillede endvidere ændringsforslag om forhøjelse af hustrufradraget til 3.000 kr. og om et særligt fradrag for medhjælpende hustruer på 1.500 kr. Sammen med det radikale venstres medlemmer af udvalget stillede mindretallet ændringsforslag om opretholdelse af fradragsreglen for kommunale skatter og for kirkelige afgifter.

Efter at de nævnte ændringsforslag af mindretallet og de radikale medlemmer af udvalget var forkastet ved lovforslagenes 2. behandling, medens nogle af finansministeren stillede ændringsforslag vedtoges, vedtoges det ændrede lovforslag ved 3. behandling med yderligere en ændring, der er omtalt ovenfor, enstemmigt med 88 stemmer. 72 medlemmer undlod at stemme.

2. Lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m. v. (Finansminister *Grünbaum*). A. sp. 1225. C. sp. 79].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁₀ (F. sp. 461). 1. beh. ²⁵/₁₀ (F. sp. 639). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Ninn-Hansen, Ømann, Niels Helveg Petersen (Hilmar Baunsgaard) og Niels Westerby (Poul Antonsen). Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, se foranstående sag. Betænkning (B. sp. 45) afgivet ⁵/₁₂. 2. beh. ⁷/₁₂ (F. sp. 2006). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 75) afgivet ⁷/₁₂. 3. beh. ⁸/₁₂ (F. sp. 2186). *Loven stadfæstet 8. december 1967.* (Lovt. nr. 453).

Loven er en følge af, at *skattefradragreglen* ved lov nr. 452 af 8. december 1967 om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten er ophævet fra og med skatteåret 1968-69.

Efter nedslagsreglerne i lov nr. 374 af 1. december 1962 om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m. v. indrømmes der nedslag i skatteansættelsen for personer over 67 år, der har indtægter i form af renter, løbende udbetalinger fra renteforsikringer eller løbende pensionsudbetalinger. Renteudgifter fradrages, før nedslaget beregnes.

Ved den her omhandlede ændringslov tilpasses indtægtsgrænserne i den nævnte lovs § 3 til en ordning, hvor den skattepligtige indkomst opgøres uden skattefradrag. Der er samtidig foretaget en mindre korrektion af nedslagsprocent og beløbsgrænser. Efter loven affattes § 3 således:

„§ 3. Nedslaget i den skattepligtige indkomst andrager 30 pct. af summen af de beløb, der opgøres efter § 2, stk. 2-5. Nedslaget kan ikke overstige 3.500 kr.

Stk. 2. Det nedslagsbeløb, der beregnes efter stk. 1, ned sættes med 50 kr. for hver fulde 100 kr., hvormed den skattepligtige indkomst før nedslaget overstiger 22.000 kr.“

Ifølge det fremsatte lovforslag var i § 3, stk. 1, procenten foreslået fastsat til 25 og maksimumsbeløbet for nedslaget til 3.000 kr.; som beløbsgrænse i § 3, stk. 2, var foreslået 20.000 kr. Disse tal æn-

dredes imidlertid under folketingsbehandlingen efter forslag af et flertal i udvalget (udvalget med undtagelse af Ømann og Aksel Larsen (SF)). Baggrunden for ændringsforslaget var den ved devalueringen indtrådte forværring af selv pensionisternes kår.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten m. fl. lovforslag. Efter at den nævnte ændring var vedtaget uden afstemning ved lovforslagets 2. behandling, vedtoges det ændrede lovforslag ved 3. behandling med 144 stemmer mod 2. 17 medlemmer undlod at stemme.

3. Lov om ændring af lov om sømandsskat. (Finansminister Grünbaum). [A. sp. 1261. C. sp. 81].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁₀ (F. sp. 461). 1. beh. ²⁵/₁₀ (F. sp. 639). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Ninn-Hansen, Ømann, Niels Helveg Petersen (Hilmar Baunsgaard) og Niels Westerby (Poul Antonsen). Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, se ovenfor side 105. Betænkning (B. sp. 45) afgivet ⁵/₁₂. 2. beh. ⁷/₁₂ (F. sp. 2006). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 75) afgivet ⁷/₁₂. 3. beh. ⁸/₁₂ (F. sp. 2187). *Loven stadfæstet 8. december 1967.* (Lovt. nr. 454).

Loven er en følge af, at *skattefradragsreglen* ved lov nr. 452 af 8. december 1967 om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten er ophævet fra og med skatteåret 1968-69.

For de sømandsbeskattede har der i realiteten kun været tale om skattefradrag ved beskatningen af de bevarede indtægter i land. Selve sømandsbeskatningen er sket uden skattefradrag på grundlag af ligevægtsskatteskalaer. Ændringsloven indeholder dels en teknisk omformning af de regler i sømandsskatteoven, hvor der henvises til skattefradragsreglen, og dels bestemmelser om reguleringsfradrag ved beskatningen af bevarede indtægter i land. Reguleringsfradraget kommer således til at virke ind netop på det område, hvor skattefradragsreglen hidtil har været virksom. Reglerne om reguleringsfradrag svarer

i øvrigt i princippet ganske til bestemmelserne i den nævnte lov om ændring af ligningsloven.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med forslaget til den nævnte lov om ændring af ligningsloven m. fl. lovforslag. Ved 3. behandling vedtoges det med nogle få ændringer enstemmigt med 88 stemmer. 75 medlemmer undlod at stemme.

4. Forslag til lov om engangsskat for personer for skatteåret 1968-69. (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 1857. C. sp. 125].

Mundtlig fremsættelse $\frac{5}{12}$ (F. sp. 1905). 1. beh. $\frac{7}{12}$ (F. sp. 2052). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Henry Christensen, Poul Møller, Aksel Larsen, Hilmar Baunsgaard, Niels Westerby og Knud Hertling. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Per Hækkerup, Jørgen Peder Hansen, Lysholt Hansen, Egon Jensen, Anker Jørgensen, Helge Nielsen [formand], Peter Nielsen, Henry Christensen, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Poul Hartling, Poul Møller, Ninn-Hansen, Poul Sørensen, Aksel Larsen, Morten Lange [næstformand] og Hilmar Baunsgaard.) Betænkning (B. sp. 91) afgivet $\frac{11}{12}$. 2. beh. $\frac{13}{12}$ (F. sp. 2332). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. 3. beh. $\frac{15}{12}$ (F. sp. 2491). Det vedtagne lovforslag *ikke indstillet til stadfæstelse*. (F. sp. 2655).

Efter folketingets vedtagelse af lovforslaget ved 3. behandling havde det følgende ordlyd:

„§ 1. Personer, der er fuldt skattepligtige til staten for skatteåret 1968-69, svarer engangsskat til staten efter reglerne i denne lov.

Stk. 2. Der svares ikke engangsskat, såfremt den skattepligtige i det indkomstår, der ligger til grund for skatteåret 1968-69, har haft indtægt, der berettiger til lønmodtagerfradrag på 800 kr. efter ligningslovens § 9, stk. 1, 1. punktum, eller indtægt af tilsvarende størrelse, som enten berettiger til fradrag efter ligningslovens § 9 A eller er beskattet efter sømandsskatte-loven. Hvor den skattepligtige sambeskattes med sin ægtefælle, gælder fritagelsen dog kun, såfremt enten begge ægtefæller har haft lønindtægt som nævnt i 1. punktum, eller kun den ene

ægtefælle har haft sådan lønindtægt og den anden ikke har haft overskud ved selvstændig virksomhed.

Stk. 3. Sambeskattes den skattepligtige med et barn, der har haft lønindtægt, medregnes barnets lønindtægter ikke ved opgørelsen af den skattepligtiges lønindtægt efter stk. 2.

§ 2. Engangsskatten beregnes som 3 pct. af den skalaindkomst, der anvendes ved beregning af indkomstskat til staten.

Stk. 2. Engangsskattebeløb under 100 kr. opkræves ikke.

Stk. 3. Indtræder fuld skattepligt i 1. kvartal af skatteåret 1968-69 eller pr. 1. juli 1968, beregnes engangsskatten med $1\frac{1}{2}$ pct. af den i stk. 1 nævnte indkomst. Indtræder skattepligten med virkning fra et senere tidspunkt, svares der ikke engangsskat.

Stk. 4. Ophører den fulde skattepligt i skatteårets løb, nedsættes engangsskatten med et beløb, der forholdsmæssigt svarer til de kvartaler, for hvilke skattepligten er ophørt.

§ 3. Er den skattepligtige ikke fritaget for engangsskat efter § 1, stk. 2, nedsættes den beregnede engangsskat med 450 kr., såfremt den pågældende eller den med ham sambeskattede ægtefælle har haft indtægt, der berettiger til lønmodtagerfradrag efter ligningslovens §§ 9, stk. 1, 1. punktum, eller 9 A, eller som er beskattet efter sømandsskatteoven.

§ 4. Engangsskatten forfalder til betaling i skatteåret 1968-69. Finansministeren fastsætter nærmere regler om forfaldstid, indbetalingsfrist samt om kommunernes opkrævning af skatten og indbetalingen i statskassen.

§ 5. Børnetilskud og persontilskud kan ikke modregnes i engangsskatten.

Stk. 2. Engangsskatten medregnes ikke ved opgørelsen af det grundbeløb, der indgår i beregningen af reguleringsfradrag efter § 3 i lov af 8. december 1967 om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten og § 3 i lov af 8. december 1967 om ændring af lov om sømandsskat.

Stk. 3. De i lovgivningen om indkomst- og formueskat til stat og kommune indeholdte regler finder anvendelse på engangsskatten med de afvigelser, der følger af nærværende lov.

§ 6. For beregningen og opkrævningen af engangsskatten ydes der de pågældende myndigheder et vederlag, hvis størrelse fastsættes af finansministeren.

§ 7. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.“

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *finansministeren* ved fremsættelsen bl. a.:

„..... Forslaget er den tredje af de foranstaltninger, som regeringen har ønsket gennemført i forbindelse med den begrænsede danske *devaluering*, der blev en følge af den britiske devaluering. Den første foranstaltning var jo det allerede vedtagne *avanceslop*. Den anden foranstaltning er det af arbejdsministeren fremsatte lovforslag om en *ændret dyrtidsregulering* som lønmodtagernes bidrag til stabilisering af den økonomiske udvikling. Regeringen lægger afgørende vægt på, at de nødvendige indgreb ikke vender sig ensidigt imod nogen enkelt samfundsgruppe, og efter det forslag, jeg her fremsætter, skal derfor ikke-lønmodtagerne betale en engangsskat som deres bidrag til stabiliseringen af de økonomiske forhold. Engangsskatten skal efter forslaget betales med 3 pct. af den skalaïndkomst, der anvendes ved statskatteberegningen for skatteåret 1968-69. Ved fastsættelsen af en procentsats på 3 er det tilstræbt, at engangsskattebyrden gennemsnitlig skal svare nogenlunde til den byrde, som pålægges lønmodtagerne ved forslaget vedrørende dyrtidsreguleringen.

.....

Ved at beregne engangsskatten på basis af skalaïndkomsten, altså efter de forskellige fradrag, man selv kan foretage på selvangivelsen, og efter fradrag f. eks. af personfradraget, er der taget hensyn til skatteydere med lave indkomster. De vil i øvrigt også få gavn af reglen om, at skattebeløb på under 100 kr. ikke skal opkræves. Disse 100 kr. svarer til et yderligere skattefrit indkomstbeløb på ca. 3.300 kr.

Provenuet af den foreslåede engangsskat kan skønmæssigt anslås til mellem 300 og 350 mill. kr. ....“

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med forslag til lov om ændret dyrtidsregulering af lønninger m. v., se nedenfor side 407.

Ved 1. behandling fremhævede *Per Hækkerup* (S), at det ikke var spørgsmålet, om der skulle devalueres, der skulle diskuteres, men spørgsmålet om den situation, der var opstået ved den britiske devaluering og den følgende mere begrænsede danske devaluering. Den britiske devaluering havde påført det danske samfund tab på mellem $\frac{1}{2}$ og $\frac{3}{4}$ milliard kr., der ville berøre både vor betalingsbalance og befolkningens realindkomst, og det på et tidspunkt, hvor den danske økonomi led under virkningerne af en afmatning af den internationale konjunktur. Den internationale konjunktur så dog nu ud til at ville rette sig i løbet af det kommende år.

Målet måtte under disse forudsætninger være at sikre en stigende beskæftigelse og opnå en forbedring af betalingsbalancen. Man måtte udnytte den konkurrencemæssige fordel, som kronedevalueringen havde medført, og tilrettelægge foranstaltningerne på en sådan måde, at de tab, den britiske devaluering havde medført, blev fordelt på en socialt rimelig måde.

Ud fra disse forudsætninger havde socialdemokratiet tilsluttet sig de af regeringen foreslåede foranstaltninger. Denne politik havde fundet tilslutning hos det altovervejende flertal af lønmodtagerne under den udtrykkelige forudsætning, at indgrebet over for dyrtidsreguleringen fulgtes op af foranstaltninger, der skabte ligestilling mellem lønmodtagere og ikke-lønmodtagere.

Som mulige alternativer til regeringens politik nævnte Per Hækkerup, at man kunne lade stå til. Så ville der komme løn- og prisstigninger, der udlignede hinanden, men skadede konkurrenceevnen. Man kunne søge betalingsbalanceproblemerne klaret ad finansiel vej, enten gennem nedskæring af statens udgifter, hvilket ville sætte en væsentlig del af den samfundsmæssige udbygning i stå, gennem kraftigt øget beskatning eller gennem en kombination af udgiftsbegrænsning og skatteforøgelse, hvilket formentlig ville have samme negative virkning på produktion og beskæftigelse som de andre alternativer. Endelig kunne man føre en strammere kreditpolitik, hvilket ville betyde umiddelbar nedskæring af investeringer, produktion og beskæftigelse.

Hvilken anden sagligt holdbar politik havde oppositionen? Hvis man valgte at vælge regeringens politik ved afstemning i folketinget, måtte det betyde, at saglige hensyn tilsidesattes, for at man kunne opnå partipolitiske formål.

Henry Christensen (V) var af den opfattelse, at en indsats for at forbedre det danske konkurrenceniveau ville have været så meget desto mere påkrævet, hvis Danmark ikke havde devalueret. Devalueringen skulle isoleret betragtet have øget vor konkurrenceevne. I øvrigt var Danmarks økonomi også bortset fra den britiske devaluering i en så dårlig forfatning, at en omfattende økonomisk sanering var nødvendig. På tredje år havde Danmark kæmpeunderskud på sin betalingsbalance. Også inden 18. november lå vi i spidsen med inflation og omkostningsforøgelser, og uanset stærke bestræbelser på at bringe renteniveauet ned var renten stadig rekordagtig høj. Det, man nu stod over for, var følgerne af den økonomiske politik, der var ført.

Den dyrtidsportion, som regeringsforslaget handlede om, var ikke en følge af devalueringen, men af den i forvejen eksisterende inflatoriske udvikling. *Henry Christensen* ville imidlertid anerkende den gryende erkendelse af, at det måske ikke ubetinget var en fordel, at Danmark i modsætning til alle andre lande fastholdt en automatisk dyrtidsregulering, der fungerede, uanset om udsvinget i pristallet

skyldtes, at landet var blevet fattigere. Et indgreb i løbende overenskomster, som regeringen nu havde foreslået, var imidlertid en meget alvorlig sag, og det var overraskende, at man kun havde forhandlet med den ene af parterne, inden man traf sin beslutning.

Den foreslåede engangsskat var ganske urimelig. Alle de medborgere, som i særlig grad var bragt i økonomiske vanskeligheder, som havde haft økonomisk nedgang, skulle nu pålægges ekstraskat. Denne skat skulle være ikke-lønmodtagernes bidrag til stabiliseringen, men den begrænsede efterspørgslen og strammede erhvervenes likviditet yderligere. Denne skat måtte sammen med de forringede afskrivningsregler nødvendigvis begrænse produktion og beskæftigelsesmuligheder.

For at landets økonomi kunne saneres, måtte der skabes sammenhæng i den økonomiske politik, og stigningen i de offentlige udgifter måtte afpasses efter den beskedne produktionsstigning. Der måtte ske et skifte i indstillingen over for erhvervslivet, som måtte mødes med tillid i stedet for med straffeekspeditioner. Der måtte gives borgerne bedre opsparingsmuligheder, og erhvervslivet måtte have prioritet til de for knappe lånemuligheder, ikke som nu det offentlige.

Det var *Poul Møllers* (KF) indtryk, at højere skatter var det eneste middel, regeringen havde i sin økonomiske politik. Derfor var vi havnet i den paradoksale situation, at en regering, der kaldte sig en arbejderregering, først ved beslutning om kronenedskæring fordyrede forbrug og produktion og dernæst af frygt for følgerne forbyrde dækning for fordyrelsen ved indgreb i bestående overenskomster.

Gennem en lang række foranstaltninger, f. eks. de nye afskrivningsregler, revisionen af opsparingsordningerne, afvisningen af regler om skatteloft, den nye skatteskala, momsens indførelse uden tilsvarende skattelettelser, havde regeringen skabt utryghed i samfundet, hvilket bevirkede rentestigninger, prisstigninger og skattestigninger.

Så kom i november regeringens 13 punkts program, men man prøvede ikke, om dette program kunne have medført, at vi kunne have undladt kronenedskæringen. Man burde have kæmpet for kronen og for prisstabiliteten, men man sagde, at kronen måtte nedskæres af hensyn til beskæftigelsen. Nu kom disse lovforslag, også af hensyn til beskæftigelsen. På kort sigt kunne beskæftigelsen ikke være blevet forringet som følge af kronenedskæringen, men man påstod, at forholdet var anderledes, fordi vi ikke fulgte Storbritannien helt. Selvfølgelig var der et problem med eksporten til Storbritannien, og der måtte her kunne blive tale om støtte.

Hvis man imidlertid fulgte regeringens tankegang og antog, at kronenedskæringen virkelig med alle dens øvrige ulykker for folket også havde medført fare for beskæftigelsen, kunne de foreslåede foranstaltninger så hjælpe? Det, der var meningen, var natur-

ligvis, at prisstigningerne ved devalueringen skulle slå igennem, så forbruget blev tvunget ned, samme år, hvor man gennem en mer-værdiafgift på milliardbeløb i forvejen havde tvunget forbruget ned. Poul Møller kunne imidlertid ikke forestille sig, hvordan en nedskæring af forbruget skulle kunne skabe højere beskæftigelse, for det var jo ikke sådan, at eksportindustrien manglede arbejdskraft.

Også Poul Møller påtalte, at regeringen med hensyn til dyrtidsreguleringen kun havde forhandlet med den ene af parterne, og han udtalte i forbindelse hermed frygt for, at lønmodtagernes offer ville være forgæves, fordi det var led i en forkert økonomisk politik.

Med hensyn til særskatten fandt Poul Møller det tvivlsomt, om lønmodtagerfradraget var det rigtige kriterium. Det var f. eks. ikke rimeligt, at pensionisterne både skulle miste et dyrtidstillæg og betale ekstraskat, men også i øvrigt ramte skatten uretfærdigt. Den ramte forretninger med faldende omsætning, og den ramte dem, der i særlig grad var ramt af kronenedskæringen, f. eks. landbruget og selvpensionisterne. Hvis formålet var at dæmpe efterspørgslen, ville det så ikke være rimeligere også at lade det offentlige forbrug begrænse?

Poul Møller sluttede med at gennemgå rækken af regeringens seneste skattepolitiske foranstaltninger, idet han opfordrede til, at disse revideredes med henblik på på ny at skabe tillid og orden i det offentlige styre.

Aksel Larsen (SF) fastslog, at den britiske devaluering med 14,3 pct. måtte påføre Danmark tab på op imod 1 milliard kr. årligt, hvoraf måske 500-600 mill. kr. ville ramme landbruget. Den danske regering havde valgt at nedskære kronen med 8 pct. efter at have rådført sig med folketingets partier. Kronenedskæringens første følger ville blive en forbedret beskæftigelsessituation, men efterhånden ville prisstigningerne udefra slå igennem og bevirke omkostningsstigninger, og det, det drejede sig om, var at træffe foranstaltninger til at forsinke og bremse disse omkostningsstigninger.

De fremsatte lovforslag tilsigtede at fordele devalueringens byrder ligeligt på befolkningsgrupperne. Lovforslagene skulle endvidere efter regeringens beregninger modvirke omkostningsstigningerne og sikre staten midler til at imødegå udgiftsstigninger forårsaget bl. a. af nødvendig kompensation til landbruget.

Det var imidlertid en alvorlig sag at gribe ind i bestående oversenskoster, og socialistisk folkeparti måtte nære stor betænkelighed herved. Det måtte dog tillægges betydelig vægt, at lønmodtagerorganisationerne var gået ind for lovforslaget, og alternativet havde formentlig været en ekstraskat, der havde kostet lønmodtagerne mere end dyrtidsportionen. Der kunne dog være ting at rette i lovforslaget. Timetillægget pr. portion var for voksne arbejdere 20 øre, og et afkald herpå betød mere for de lavtlønnede end for andre. Der var

også et særligt problem med søfolkene i udenrigsfart, hvis hyre var blevet mindre værd efter devalueringen.

Lovforslagene var korttidsforanstaltninger, der måtte følges op af en permanent udbygning af pris- og avancelovgivningen. En af de væsentligste inflationskilder var stigningen i jord- og ejendomspriserne, og det kunne forhåbentlig forventes, at regeringen ville fremskynde arbejdet med forslag til nye jordlove. Som øjeblikkeligt virkende foranstaltninger burde på dette område gennemføres noget, der svarede til avancementstoppen, og enten et stop for tillægslån eller en særavgift på sådanne lån. Aksel Larsen pegede tillige på lempelser i kreditpolitikken, selektive rentenedsættelser og differentierede afskrivningsregler som egnede midler til at forbedre danske eksport- erhvervs konkurrenceevne.

Yderligere bedring af statsfinanserne kunne nås ved besparelser, og Aksel Larsen pegede her især på de militære udgifter.

Hilmar Baunsgaard (RV) fandt, at der ved første betragtning kunne være en delvis logik i at lade lovforslaget om bortfald af en dyrtidsportion ledsage af lovforslaget om ekstraskat, men hvis det, der tilstræbtes, var, at ingen fik en indtægtsforøgelse som følge af devalueringen, var ekstraskatten hverken retfærdig eller rimelig, idet den ramte også dem, der havde fået tab som følge af devalueringen. Tre grupper nævntes som eksempler herpå: selvpensionisterne, landbruget og de, der var omfattet af loven om avancementstop. Den foreslåede lovgivning var ikke sagligt forsvarlig.

Skulle den økonomiske situation afbalanceres, var det nødvendigt at lade statens budget bidrage. Det var ikke holdbart, at man i en situation med stagnation i eksporten og tilbagegang i beskæftigelsen lod de offentlige udgifter lægge beslag på hele produktionstilvæksten. Fra det radikale venstres side var man rede til at se på statens budget og lade såvel civile som militære udgifter indgå i vurderingen. Så længe regeringen ikke gjorde dette, var det næsten ligeegyldigt, hvad den ellers ville gøre: der ville fra de offentlige budgetter udgå en tendens til yderligere omkostningsstigninger og yderligere inflation. Hvis man ikke fra regeringens side havde været så afvisende over for disse tanker, var det ikke sikkert, man nu havde befundet sig i den tvangssituation at skulle foreslå en ekstraskat, hvis urimelighed alle kunne se.

Niels Westerby (LC) fremhævede, at den britiske devaluering med ét slag havde gjort Danmark 600 mill. kr. fattigere, men derudover befandt Danmark sig allerede på devalueringstidspunktet i betydelige økonomiske vanskeligheder med stigende arbejdsløshed, betydelige valutatab, rekordhøjt renteniveau og kraftige stigninger i pris- og omkostningsniveau. Kronenedskæringen havde medført øjeblikkelig fordele for eksporten, fordele, der imidlertid hurtigt kunne blive slugt af pris- og omkostningsstigninger. Når der skulle sættes ind over for disse vanskeligheder, måtte hovedopgaven være at holde igen på pris- og omkostningsstigningerne.

Lovforslaget om en ekstraskat havde en række svagheder, og Niels Westerby foreslog som en forbedring, at de ikke-lønmodtagere, der i 1968 fik en mindre indkomststigning end den gennemsnitlige for lønmodtagere, skulle have tilbagebetalt engangsskatten. Kunne regeringen tillige love, at den ikke ville gennemføre lovforslag alene sammen med socialistisk folkeparti, ville liberalt centrum stemme for de fremsatte lovforslag.

Efter 1. behandling henvises de to lovforslag til behandling i et udvalg, hvor der imidlertid ikke opnåedes enighed om lovforslagene. Efter at der ved 2. behandling uden afstemning var vedtaget nogle henholdsvis af finansministeren og arbejdsministeren stillede ændringsforslag, gik lovforslagene tilbage til udvalget. Heller ikke i denne omgang opnåedes imidlertid enighed, og efter at følgende af *Sigsgaard* (SF) stillede forslag om motiveret dagsorden:

„Det folkettinget udtaler, at regeringen uanset resultatet af afstemningen om lovforslag nr. 61 fortsat har folketingets tillid, fortsætter tinget behandlingen af de foreliggende lovforslag“,

ved 3. behandling var forkastet med 156 stemmer mod 7, medens 16 medlemmer undlod at stemme, *vedtoges forslag til lov om engangsskat for personer for skatteåret 1968-69 ved navneopråb* med 91 stemmer mod 86, medens 2 medlemmer undlod at stemme.

Afstemningen over *forslag til lov om ændret dyrtidsregulering af lønninger m. v.*, der var det i dagsordenforslaget nævnte lovforslag nr. 61, foregik også ved *navneopråb*. Ved afstemningen *forkastedes* lovforslaget med 92 stemmer mod 85, medens 2 medlemmer undlod at stemme. Lovforslaget var dermed bortfaldet.

Mødet udsattes derefter efter statsministerens anmodning, og da det efter ca. ½ times forløb genoptoges, fremsatte *statsministeren* følgende udtalelse:

„De to lovforslag, tinget for kort tid siden stemte om, udgør en helhed, som tilsammen skulle bremse stigninger i priser og omkostninger og derigennem styrke erhvervslivet og opretholde fuld beskæftigelse.

Folketinget har nu forkastet lovforslaget om ændret dyrtidsregulering. Sammenhængen i de foreslåede lovforslag er dermed slået i stykker, og den bremsning af omkostningsstigningerne, der af erhvervspolitiske og beskæftigelsesmæssige grunde var så afgørende for regeringen, har ikke kunnet gennemføres.

Under disse omstændigheder finder regeringen *ikke grundlag for at indstille lovforslaget om engangsskat til stadfæstelse*. Regeringen må drage den konklusion af afstemningerne, at det ikke under de nuværende parlamentariske forhold er muligt at gennemføre en effektiv politik til sikring af erhvervslivets konkurrenceevne og beskæftigelsen.

Jeg skal herefter *indstille til kongen, at der udskrives valg til folketinget*.“

5. Lov om ændring af lov om investeringsfonds. (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 1229. C. sp. 85].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁₀ (F. sp. 461). 1. beh. ²⁵/₁₀ (F. sp. 639). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Ninn-Hansen, Ømann, Niels Helveg Petersen (Hilmar Baunsgaard) og Niels Westerby (Poul Antonsen). Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, se ovenfor side 105. Betænkning (B. sp. 45) afgivet ⁵/₁₂. 2. beh. ⁷/₁₂ (F. sp. 2006). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 75) afgivet ⁷/₁₂. 3. beh. ⁸/₁₂ (F. sp. 2187). *Loven stadfæstet 8. december 1967.* (Lovt. nr. 455).

I § 4, stk. 1, i lov om investeringsfonds, jfr. lovbekendtgørelse nr. 265 af 23. juni 1965, som ændret ved lov nr. 201 af 8. juni 1966, findes en bestemmelse om, at det overskud, hvoraf henlæggelse til investeringsfonds beregnes, skal opgøres uden fradrag for betalte personlige skatter.

Den her omhandlede ændringslov går ud på at lade denne bestemmelse udgå som følge af, at *skattefradragetsreglen* ved lov nr. 452 af 8. december 1967 er ophævet fra og med skatteåret 1968-69. Der er ikke sket nogen realitetsændring i investeringsfondsloven.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten* m. fl. lovforslag. Ved 3. behandling vedtoges det uden ændringer enstemmigt med 88 stemmer. 75 medlemmer undlod at stemme.

6. Lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v. (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 1249. C. sp. 121].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁₀ (F. sp. 461). 1. beh. ²⁵/₁₀ (F. sp. 711). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Ib Thyregod, Fanger, Ømann, A. C. Normann (Hilmar Baunsgaard) og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Peter Nielsen, Per Hækkerup [formand], Egon Jensen, Hans Lund, Chr. Rasmus-

sen, Børge Schmidt, Eigil Schytt, Ib Thyregod, Alfred Bøgh, Henry Christensen, Finn Poulsen, Fanger, Haunstrup Clemmensen, Knud Thomsen, Ømann [næstformand], Aksel Larsen og Hilmar Baunsgaard). Betænkning (B. sp. 83) afgivet $\frac{8}{12}$. 2. beh. $\frac{12}{12}$ (F. sp. 2287). 3. beh. $\frac{14}{12}$ (F. sp. 2408). *Loven stadfæstet 15. december 1967.* (Lovt. nr. 461).

Ved loven foretoges i lov om indkomstbeskatningen af aktieselskaber m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 343 af 31. juli 1967, fra og med skatteåret 1968-69 forskellige ændringer, der var følger af, at *skattefradragsreglen* for personer og dødsboer var ophævet, jfr. lov nr. 452 af 8. december 1967 om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten.

Ved loven ophævedes således selskabers og foreningers adgang til at fradrage halvdelen af de betalte *skatter*, og *skatteprocenterne* tilpassedes til en sådan ordning. For de i aktieselskabskattelovens § 1, stk. 1, nr. 1 og 2, nævnte aktieselskaber og andre selskaber samt de i § 1, stk. 1, nr. 3, nævnte skattepligtige foreninger nedsattes *skatteprocenten* fra 44 til 36, for de i § 1, stk. 1, nr. 3 a og 4, nævnte indkøbsforeninger og produktions- og salgforeninger fra 15 til 14, og for de i § 1, stk. 1, nr. 5, nævnte gensidige forsikringsforeninger, de i § 1, stk. 1, nr. 6, nævnte foreninger m. v. samt de i § 2 nævnte udenlandske selskaber og foreninger fra 41 til 34. Ved fastsættelsen af skatteprocenterne er det tilsigtet, at selskabsskatterne skal indbringe samme provenu som efter de tidligere gældende regler.

Da selskabsskatten er proportional, og da der er forholdsvis ringe afstand mellem de tidligere gældende skatteprocenter og de procenter, hvormed selskabsskatterne skal udskrives efter de nye regler, er der ikke som ved personbeskatningen indført særlige overgangsregler om et reguleringsfradrag.

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget anbefalede det kort af *Peter Nielsen* (S) og *Ømann* (SF). *Ib Thyregod* (V) ville i udvalget se nærmere på de forskellige situationer for at se, om der i alle tilfælde var tale om en uændret beskatning. Han fremhævede i øvrigt vigtigheden af, at befolkningen blev gjort interesseret i opsparring, herunder i aktiebesiddelse, og hertil kunne en lempelse af aktieselskabsskatteloven tjene. *Fanger* (KF) mente, at der også for selskabsskatten måtte indføres en ordning med reguleringsfradrag

som for personbeskatningen. Afskaffelsen af retten til at fradrage skatter betalt i udlandet betød en alvorlig merbeskatning af dansk indtjening i udlandet. Også for efterbetalingssager, der stadig kunne medføre krav om 44 pct. skat, men nu uden ret til fradrag, betød lovforslaget en urimelig merbeskatning. Fanger foreslog til slut, at indkomstfradraget forhøjedes fra 2½ pct. til 5 pct. af aktiekapitalen. A. C. Normann (RV) anbefalede lovforslagets hovedtendens, men tog dog forbehold over for bestemmelsen om, at skatter betalt i udlandet ikke skulle kunne fradrages. Man måtte se nærmere på virkningerne heraf i udvalget. Også han ville finde det rigtigt, om der indførtes en reguleringsfradragsordning som for personer. Niels Westerby (LC) udtalte sig med hensyn til fradraget for skatter, betalt i udlandet, på linje med A. C. Normann, men kunne i øvrigt tiltræde lovforslaget.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i et udvalg. I udvalgets betænkning stillede et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) ændringsforslag om forhøjelse af indkomstfradraget for de i aktieselskabsskatte-lovens § 1, stk. 1 og 2, nævnte aktieselskaber og andre selskaber fra 2½ pct. til 5 pct. Endvidere stillede mindretallet sammen med det radikale medlem af udvalget ændringsforslag om en overgangsordning til fordel for selskaber, foreninger m. v., der for skatteåret 1967-68 har betalt en særlig stor skat i forhold til indkomsten.

Ved lovforslagets 2. behandling forkastedes de to ændringsforslag, hvorefter lovforslaget uden ændringer ved 3. behandling vedtoges enstemmigt med 140 stemmer.

7. Lov om ændring af toldloven. (Finansminister Grünbaum). [A. sp. 131. C. sp. 129].

Skriftlig fremsættelse ⁴/₁₀ (F. sp. 95). 1. beh. ¹³/₁₀ (F. sp. 439). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Jens Peter Jensen, Jørgen Jensen, Krog Hansen, Niels Helveg Petersen og Poul Antonsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Peder Hansen, Lis Groes [formand], Hans Lund, Helge Nielsen, Poul Nilsson, Kjeld Olesen, Chr. Rasmussen, Jens Peter Jensen [næstformand], A. Chr. Andersen, Henry Christensen, Holmberg, Jørgen Jensen, Stetter, H. C. Toft, Poul Dam, Krog Hansen og Niels Helveg Petersen). Betænkning (B. sp. 27) afgivet ²¹/₁₁. 2. beh. ²³/₁₁ (F. sp. 1653). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 79) afgivet ⁷/₁₂.

3. beh. ¹⁵/₁₂ (F. sp. 2490). *Loven stadfæstet 15. december 1967.* (Lovt. nr. 459).

Loven gennemfører de toldnedsættelser, der var en følge af Danmarks tiltrædelse af den som resultat af Kennedy-runden oprettede Genèveprotokol. (Se den samtidig forelagte folketingsbeslutning angående Danmarks tiltrædelse af Genèveprotokollen m. v. side 511). Toldnedsættelserne påbegyndtes 1. juli 1968 med ²/₅ og fortsættes med ¹/₅ hver den 1. januar i årene 1970, 1971 og 1972.

Derudover indeholder loven nogle ændringer i toldtariffen, hvorved man imødekommer visse ønsker fra erhvervsside om toldlempelser samt visse andre ændringer i toldtariffen og i toldlovens øvrige bestemmelser.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at den forventede nedgang i toldindtægten, når toldaftrapningen som følge af Kennedy-runden er afsluttet, vil andrage ca. 105 mill. kr. på årsbasis beregnet på grundlag af importværdien i 1965, og at de ændringer i toldtariffen, der ikke er en følge af Kennedyrunden, og som fandtes i det fremsatte forslag, indebærer en årlig nedgang i toldindtægten på ca. 800.000 kr. Under behandlingen i folketinget blev der vedtaget en række ændringer, hvorved man imødekom ønsker fra erhvervsside om toldlempelser.

Loven indeholder bestemmelser om toldfrihed for visse varer af interesse for udviklingslandene, idet det var et af formålene med Kennedyrunden at skaffe udviklingslandene handelsmæssige fordele, uden at de selv skulle give indrømmelser, der svarede til de fordele, de opnåede. Som en yderligere særlig indrømmelse til udviklingslandene blev der skabt mulighed for at indrømme toldfrihed på basis af en særlig certifikatordning for håndvævede, flerfarvede bomuldsstoffer.

Ved 1. behandling behandlede forslaget sammen med *forslag til folketingsbeslutning angående Danmarks tiltrædelse af Genèveprotokollen m. v.* (se side 511). Det blev anbefalet af alle ordførerne. Forslaget blev underkastet udvalgsbehandling både mellem 1. og 2. behandling og mellem 2. og 3. behandling, hvilket resulterede i enstemmige udvalgsbetænkninger, der indstillede forslaget til vedtagelse med en række af finansministeren foreslåede ændringer, der var ønsket fra erhvervsside. Ved 3. behandling blev forslaget enstemmigt vedtaget med 170 stemmer.

8. Lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift. (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 1841. C. sp. 117].

Skriftlig fremsættelse ³⁰/₁₁ (F. sp. 1857). 1. beh. ⁵/₁₂ (F. sp. 1911). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Knud Thomsen, Morten Lange, Hilmar Baunsgaard og Poul Antonsen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift [af Henry Christensen m. fl.]. (Se side 469). Betænkning (B. sp. 87) afgivet ⁸/₁₂. 2. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2293). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 143) afgivet ¹²/₁₂. 3. beh. ¹⁴/₁₂ (F. sp. 2408). *Loven stadfæstet 15. december 1967*. (Lovt. nr. 462).

Lovændringerne er tilpasninger på grundlag af indhøstede erfaringer af lov om almindelig omsætningsafgift (se årbog 1966-67, side 176). Der gennemførtes en forlængelse på en måned for angivelses- og betalingsfristen for samtlige registrerede virksomheder. Kravene til fakturaernes indhold lempedes, når det drejer sig om salg til et samlet beløb af højst 100 kr. Størrelsesgrænsen for skibe, der kan afsættes afgiftsfrit, nedsattes fra 20 til 5 registertons brutto. Det kan endvidere nævnes, at finansministeren fik mulighed for at fastsætte regler om, at der skal svares afgift af vederlaget for ydelser, der indkøbes i udlandet, men udnyttes her i landet. Der er her navnlig tænkt på udenlandske arkitekt- og ingeniørfirmaers projekter vedrørende byggeri her i landet. Under folketingsbehandlingen blev der gennemført flere ændringer. Merværdiafgiftslovens bestemmelser medførte oprindeligt, at virksomheder, der udlejer personbiler, ved salg af de brugte biler kom til at svare relativt højere afgift end den, der betaltes af tilsvarende nye køretøjer. Ved et ændringsforslag blev der gennemført en lempelse af afgiftsberegningen i disse tilfælde. Et andet ændringsforslag åbnede adgang til, at afgiftsberigtigelse af bøger, tidsskrifter, noder og frimærker m. v., der indføres fra udlandet, kan foretages af importøren på grundlag af periodiske angivelser. Sportskampe inddrages under afgiftspligten, når der deltager professionelle sports- og idrætsudvøvere. Endelig blev der ved et ændringsforslag mulighed for at yde godtgørelse for betalt

afgift for alt byggeri. Det er dog i bemærkningerne til ændringsforslaget oplyst, at det ikke er hensigten at yde godtgørelsen til sommerhus- og garagebyggeri.

I sin fremsættelsestale anførte ministeren, at det udvalg, der skulle behandle lovforslaget, hvis det ønskede det, kunne få materiale vedrørende punktafgifterne stillet til rådighed. Fristforlængelsen var i fremsættelsestalen skønnet at betyde en forbedring af erhvervslivets likviditet med 300-400 mill. kr.

Ved 1. behandling fik lovforslaget en velvillig modtagelse. *Henry Christensen* (V) og *Knud Thomsen* (KF) ønskede valgfrihed mellem leverance- og betalingsmetoden. *Hilmar Baunsgaard* (RV) ønskede spørgsmålet om momsfrigørelse for den resterende del af byggeriet drøftet i det kommende udvalgsarbejde. *Poul Antonsen* (LC) ønskede en debat i tinget om punktafgifterne på grundlag af en redegørelse fra ministeren. Til det sidste svarede ministeren: „Den kan vi jo få, når kulegravningen har fundet sted i udvalget.“

Udvalgsarbejdet resulterede i en række ændringsforslag, der er omtalt ovenfor. De havde tilslutning af hele udvalget og blev ved 2. og 3. behandling vedtaget uden afstemning, hvorefter det således ændrede forslag blev vedtaget enstemmigt med 136 stemmer.

9. Lov om tillæg til lov om indenlandsk skillemønt. (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 1279. C. sp. 29].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁₀ (F. sp. 468). 1. beh. ²⁷/₁₀ (F. sp. 776). Partiernes ordførere: *Kaj Rasmussen*, *Johan Philipsen*, *Kirsten Gersbo*, *Morten Lange*, *Rigmor Christensen* og *Diderichsen*. 2. beh. ²/₁₁ (F. sp. 941). 3. beh. ⁹/₁₁ (F. sp. 1068). *Loven stadfæstet 15. november 1967*. (Lovt. nr. 425).

Loven bemyndiger finansministeren til at lade udmønte en indenlandsk skillemønt af møntsølv lydende på 10 kr. i anledning af prinsesse Benediktes bryllup.

Det fremgik af bemærkningerne til lovforslaget, at sølvtikronen skulle sælges for 20 kr., og at kongen skulle disponere over halvdelen af overskuddet, medens den anden halvdel skulle gå til forskellige humanitære formål. Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle ordførere undtagen SFs. Ved 3. behandling blev forslaget vedtaget med 119 stemmer mod 19 (SF + 4 RV).

10. Lov om ændring af lov om udførsel af fisk og fiskevarer. (Fiskeriminister *Risgaard Knudsen*). [A. sp. 1363. C. sp. 35].

Skriftlig fremsættelse $1/_{11}$ (F. sp. 934). 1. beh. $8/_{11}$ (F. sp. 1051). Partiernes ordførere: Poul Dalsager, Henry Sørensen, Bjørn Larsen, Thestrup og Poul Antonsen. 2. beh. $14/_{11}$ (F. sp. 1192). 3. beh. $16/_{11}$ (F. sp. 1319). *Loven stadfæstet 6. december 1967.* (Lovt. nr. 447).

Ved loven er en *lovrevision*, som oprindeligt var fastsat til folketingsåret 1966-67 og senere fastsat til folketingsåret 1967-68, nu *udsat til folketingsåret 1970-71*.

I bemærkningerne til lovforslaget udtaltes følgende:

„Loven gennemførtes i sin tid bl. a. med henblik på at undgå, at de lande, hvortil Danmark har en betydelig eksport af fisk og fiskeriprodukter, skulle gennemføre foranstaltninger med henblik på beskyttelse mod urimelig priskonkurrence fra dansk side.

Loven har været anvendt som grundlag for fastsættelse af mindsteeksportpriser for levende ørreder til en række europæiske lande og for ispakkede ørreder til Forbundsrepublikken Tyskland.

Endvidere er der i medfør af nævnte lov fastsat mindsteeksportpriser for fersk torskefilet til Schweiz og Italien.

For så vidt angår den betydningsfulde eksport af sild til Forbundsrepublikken Tyskland, har forholdene hidtil ikke nødvendiggjort fastsættelse af mindsteeksportpriser. Imidlertid blev der under Kennedy-rundeforhandlingerne med virkning indtil 1. juli 1970 fra det europæiske økonomiske fællesskabs side givet visse koncessioner med hensyn til importen af sild på betingelse af overholdelse af en referencepris. Manglende overholdelse af denne vil medføre, at der pålægges importen en særlig kompensationsafgift.

Det blev dog samtidig i en brevveksling mellem fællesskabets og Danmarks delegationer fastslået, at den nævnte kompensationsafgift ikke vil blive bragt i anvendelse over for Danmark, hvis man herfra er i stand til at garantere og træffe foranstaltninger til, at referenceprisen respekteres. Til sikring heraf vil lovens bestemmelser være nødvendige. Hertil kommer, at det europæiske økonomiske fællesskab endnu ikke fuldt ud har vedtaget en fælles fiskeripolitik, således at det ikke kan udelukkes, at der også for andre fiskearters vedkommende vil blive behov for fastsættelse af mindsteprisordninger for eksport til fællesskabet for at søge en markedsintervention fra dets side overflødiggjort.

Af de nævnte grunde foreslås lovens revision i overensstemmelse med en fra det i lovens § 2 nedsatte eksportudvalg afgiven indstilling udsendt, og da aftalen om referencepriser på sild til fællesmarkedet

udløber 1. juli 1970, foreslås det, at revisionen afventer resultatet af eventuelle nye forhandlinger om dette spørgsmål.“

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning af alle ordførere og blev uden at være gjort til genstand for udvalgsbehandling enstemmigt vedtaget ved 3. behandling.

11. Patentlov. (Handelsminister *Ove Hansen*). [A. sp. 1457. C. sp. 93].

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₁ (F. sp. 1054). 1. beh. ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1206). Partiernes ordførere: Holm Tved, Ib Thyregod, Knud Thomsen, Poul Dam, Erik Hansen og Poul Antonsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Holm Tved, Lis Groes [formand], Thomas Have, Kolbjørn, Waldemar Laursen, Th. Mikkelsen, Helge Nielsen, Ib Thyregod, Guldborg, Conrad Kofoed, Johan Philipsen, Knud Thomsen, Haunstrup Clemmensen, Thestrup, Poul Dam [næstformand], Ømann og Erik Hansen). Betænkning (B. sp. 67) afgivet ⁷/₁₂. 2. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2260). 3. beh. ¹⁴/₁₂ (F. sp. 2400). *Loven stadfæstet 20. december 1967.* (Lovt. nr. 479).

Lovforslaget, der fremsattes sammen med de side 422 ff omtalte *lovforslag om ændringer i lov om hemmelige patenter og om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser*, var i det store og hele enslydende med det lovforslag, som første gang fremsattes den 12. maj 1966, og som genfremsattes den 2. november 1966 og på ny den 7. december samme år.

Om baggrunden for lovforslaget samt om dettes nærmere indhold henvises i det hele til den udførlige omtale i folketingsårbogen 1965-66, side 466.

Ved den fornyede genfremsættelse af lovforslaget var dog foretaget ændringer på enkelte punkter i forhold til de tidligere lovforslag. Blandt disse ændringer, som var foreslået af det tidligere folketingsudvalg, og som havde fundet principiel tilslutning i de øvrige nordiske lande, fremhæves følgende:

I forhold til tidligere fremsatte lovforslag er bestemmelsen i § 6, stk. 1, ændret, således at det er muligt at anerkende *prioritet*

på grundlag af patentansøgninger i lande, der ikke er officielt anerkendt af den danske regering.

Med hensyn til *tvangslicensbestemmelserne* er i § 45, stk. 2, foretaget den ændring, at fritagelse for kravet om udøvelse af opfindelsen her i landet kun er mulig, når opfindelsen i stedet gøres til genstand for udøvelse i et af de øvrige nordiske lande. Denne ordning er endvidere knyttet til indførelsen af nordiske patentansøgninger i henhold til kapitel III. Der stilles ikke krav om gensidighed, men det er forudsat, at der i forbindelse med reglerne om nordiske patentansøgninger udfærdiges bestemmelser, hvorefter udøvelse i et af de nordiske lande er tilstrækkelig til at hindre, at tvangslicens i noget nordisk land bevilges.

Vedrørende § 47, som indeholder en regel om ret til at få tvangslicens i tilfælde, hvor dette er begrundet i *almene interesser*, er der for at give domstolene friere muligheder for at skønne over vægten af de almene interesser, som skal kunne begrunde tvangslicens, foretaget en sproglig ændring, idet ordene „*tungvejende almene interesser*“ er blevet ændret til: „*vigtige almene interesser*“.

Som en betydningsfuld ændring er i overgangsbestemmelserne kapitel XI, punkt 1, sket den ændring, at man i en *overgangperiode* opretholder det hidtidige *forbud mod patent på fremgangsmåder ved tilvirkning af næringsmidler*. Denne ændring er foretaget, efter at landbrugets og industriens organisationer meget stærkt havde fastholdt deres ønske om, at der ikke for tiden burde ske forandringer i denne undtagelsesbestemmelse.

Danmark står herefter alene i de nordiske lande med en regel, hvorefter der i en overgangstid ikke kan meddeles patent på fremgangsmåder ved tilvirkning af næringsmidler.

Ændringen betyder, at nordiske patentansøgninger, som vedrører en fremgangsmåde til fremstilling af næringsmidler, ikke kan indleveres her i landet, og at en sådan ansøgning, der indleveres i et af de øvrige lande, ikke kan føre til patent her i landet.

Loven trådte i kraft den 1. januar 1968.

Ved fremsættelsen kunne *handelsministeren* henvise til indholdet af tidligere fremsættelsestaler. Ministeren fandt dog lejlighed til at

fremhæve, at de senest foreslåede ændringer var et resultat af stedfundet samarbejde mellem parlamentsudvalg fra Finland, Norge, Sverige og Danmark, samt at det var en forudsætning for patentlovforslagets bestemmelser om nordisk patentansøgning, at der var enighed i de nordiske lande på de væsentlige punkter. De foran omtalte ændringer i forhold til de tidligere lovforslag var alle blevet accepteret af de øvrige nordiske lande, hvilket også gjaldt forslaget om, at man indtil videre skulle opretholde forbuddet mod at meddele patent på opfindelser vedrørende fremgangsmåder ved tilvirkning af næringsmidler. Om denne bestemmelse udtalte ministeren i øvrigt:

„Denne undtagelse fra patenterbarhed findes kun her i landet, men ikke i nogen af de øvrige nordiske lande. Der er under udvalgsarbejdet fremkommet stærke ønsker fra erhvervslivets side om at opretholde denne undtagelse i en overgangsperiode, og under de tidligere nævnte nordiske forhandlinger har man fra de andre landes side ment at kunne give efter for de indtrængende danske ønsker. Under hensyn hertil og til ønsket om at opnå en bredere tilslutning til gennemførelsen af lovforslaget er bestemmelsen medtaget, selv om jeg ud fra saglige synspunkter kan have visse betænkeligheder ved denne særstilling for Danmarks vedkommende.“

Ved 1. behandlingen kunne også ordførerne påny stort set henvisne til tidligere afgivne udtalelser, og lovforslaget modtoges således igen med overvejende velvilje, selv om flere af ordførerne ytrede betænkelighed ved nogle af principændringerne. Dette gjaldt således Ib Thyregod (V), der advarede imod at man for tidligt ophævede de gældende undtagelsesbestemmelser for lægemidler, nærings- og nydelsesmidler, fremgangsmåder ved fremstilling af næringsmidler og kemiske forbindelser. Dansk landbrug og industri ville blive vanskeligt stillet, hvis man for tidligt ophævede de gældende undtagelsesbestemmelser.

Knud Thomsen (KF) fandt, at man burde undersøge mulighederne for at aflaste de nordiske patentvæsener på anden måde end foreslået i lovforslaget. Han henviste herved til, at samtlige patentvæsener verden over var overbelastede, og at man på international basis søgte at løse disse problemer efter den såkaldte BIRPI-plan, jfr. nedenfor, og at man i visse lande allerede havde vedtaget eller indført et system med udskudt prøvning eller provisoriske patenter.

Også Erik Hansen (RV) omtalte BIRPI-planen og fandt, at et fælles nordisk nyhedsprøvningsinstitut kombineret med udskudt prøvning og også gerne et fælles nordisk patenterbarhedsinstitut måtte være det, man skulle bygge fremtiden på.

I sin betænkning fremhævede folketingsudvalget, at man med hensyn til tidspunktet for ikrafttrædelsen af kapitel III om nordiske patentansøgninger ønskede at fastholde et af daværende handelsminister Lars P. Jensen tidligere givet tilsagn om at ville forelægge overenskomsten om ikraftsættelsen for folketinget.

Fra betænkningen anføres i øvrigt følgende:

„Det fremhæves endvidere, at der under de førte fælles nordiske forhandlinger er opnået enighed om, at bestemmelsen i kapitel XI, nr. 1, stk. 2, hvorefter patent på opfindelser af næringsmidler og lægemidler samt patent på fremgangsmåder ved tilvirkning af næringsmidler først vil kunne meddeles efter et af handelsministeren efter lovens ikrafttrædelsestidspunkt fastsat senere tidspunkt, ikke bør anvendes, førend tilsvarende ændringer er gennemført i et flertal af de større industrilande.

I lovforslagets § 18, stk. 2, er fastsat, at såfremt der er fremsat begæring om overførelse af en patentansøgning, må ansøgningen ikke henlægges, afslås eller imødekommes, før der er taget endelig stilling til begæringen. Det er oplyst over for udvalget, at ordet „henlægges“ også omfatter det tilfælde, at ansøgeren ønsker ansøgningen trukket tilbage, idet en sådan tilbagekaldelse af ansøgningen efter systemet i lovforslaget medfører ansøgningens henlæggelse.

Udvalget er opmærksom på, at patentproblemerne er genstand for international behandling, og at der i særdeleshed med udgangspunkt i de administrative vanskeligheder, som danner grundlag for nærværende lovforslag, og som har vist sig at foreligge i samtlige de lande, der udsteder patenter efter en forudgående prøvelse, er en indgående international meningsudveksling i gang. Det er udvalgets opfattelse, at det nordiske samarbejde vil styrke de nordiske landes position i det kommende internationale samarbejde.

Den fremgangsmåde, hvorefter andre lande søger en øjeblikkeligt virkende løsning på deres patentvæseners overbelastning, er den såkaldte udskudte prøvning (deferred examination), der principielt hviler på den konstatering, at kun et fåtal af patenter, der er udstedt i lande, som har en dybtgående forundersøgelse, forbliver i kraft mere end nogle ganske få år. Man har derfor skønnet det urimeligt at ofre den fuldstændige forundersøgelse (complete examination) på samtlige patentansøgninger og går i stedet for den vej, at et provisorisk patent udstedes uden nogen forundersøgelse, men til gengæld bortfalder efter en kortere årrækkes forløb, såfremt enten ikke ansøgeren eller tredjemand — hvad der kan gøres når som helst — begærer fuldstændig prøvning (complete examination).

Systemet med udskudt prøvning (deferred examination) er gennemført i Holland fra 1963 og i Vesttyskland i efteråret 1967. Endvidere vil formentlig også fællesmarkedet bygge på dette system, ligesom USA synes at være positivt interesseret deri.

Det internationale samarbejde er beskrevet i den såkaldte BIRPI-plan, hvori foreslås, at egentlige dybtgående forundersøgelser henlægges til de eksisterende patentinstitutioner i Washington, Haag, München, Moskva og Tokio.

Udvalget har indgående drøftet den ovenfor beskrevne udvikling og har fundet det hensigtsmæssigt, at der for Nordisk Råd fremsættes

forslag om, at de nordiske regeringer undersøger mulighederne for, hvorledes det nordiske samarbejde på patentområdet bedst muligt kan koordineres med de principper, der er lagt til grund i andre landes patentlovgivning. Som led i undersøgelsen bør indgå mulighederne for en nordisk tilslutning til BIRPI-planen, herunder også mulighederne for oprettelse af et fællesnordisk nyhedsprøvningsinstitut, der kan anerkendes på linje med institutterne i Washington, Haag, München, Moskva og Tokio.

Et hertil sigtende forslag er allerede afleveret til Nordisk Råd.

Udvalget finder det ønskeligt, at de foreslåede undersøgelser foretages, inden lovforslagets kapitel III sættes i kraft.

Som anført foran ønsker udvalget at fastholde et tidligere givet tilsagn om at ville forelægge overenskomsten vedrørende tidspunktet for ikraftsættelsen af kapitel III for folketinget. Udvalget finder det i denne forbindelse værdifuldt, om et folketingsudvalg løbende kunne blive holdt orienteret såvel om den igangværende internationale udvikling på patentområdet som om resultatet af de undersøgelser, der er indeholdt i forslaget til Nordisk Råd. Udvalget vil endvidere kunne modtage oplysning dels om de nordiske regeringers planer vedrørende ikraftsættelsestidspunktet for kapitel III, dels om, hvornår de i kapitel XI, nr. 1, stk. 2, omhandlede opfindelser af næringsmidler og lægemidler samt fremgangsmåder ved tilvirkning af næringsmidler bør undergives fri patenteringsret.

Med henblik herpå agter udvalget derfor til sin tid, når betænkning skal afgives over lovforslagene om hemmelige patenter og arbejdstageres opfindelser i *henhold til forretningsordenens § 7, stk. 6, at indstille til folketinget, at udvalget vedbliver at bestå indtil folketings-samlingens slutning*. Endvidere bør i begyndelsen af næste samling fremsættes forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et tilsvarende folketingsudvalg til modtagelse af de omhandlede oplysninger.

Udvalget indstiller herefter lovforslaget til vedtagelse uændret.“

Ved 2. behandling stillede *Poul Antonsen og Inger-Lise Bech Hansen* (LC) ændringsforslag til § 3 gående ud på, at patentretten ikke omfatter en genstand, der er erhvervet i detailomsætning her i landet, medmindre patenthaveren ellers ville lide urimelig og stor skade.

Hverken handelsministeren eller de øvrige partiers ordførere kunne gå ind for forslaget, bl. a. fordi det af hensyn til den nordiske enighed om patentlovgivningen i givet fald ville være nødvendigt at forelægge ændringsforslaget for de øvrige nordiske lande, og det stillede ændringsforslag blev herefter forkastet med 129 stemmer mod 4 (LC), medens 1 medlem tilkendegav hverken at stemme for eller imod.

Ved 2. behandling gav ministeren 180 nye ledt tryk job og 11 led

med hensyn til denne komplicerede og meget tekniske lovgivning var blevet udført et stort arbejde af folketingsudvalget, og at han var taknemmelig for, at samtlige partier i udvalget var blevet enige om at indstille lovforslaget til vedtagelse.

Efter at et af folketingets formand fremsat forslag om at lade sagen overgå direkte til 3. behandling uden fornyet udvalgsbehandling var blevet vedtaget efter afstemning herom, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 132 stemmer.

12. Lov om avancestop. (Handelsminister *Ove Hansen*).
[A. sp. 1701. C. sp. 39].

Mundtlig fremsættelse ²⁰/₁₁ (F. sp. 1421). 1. beh. ²⁰/₁₁ (F. sp. 1426). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Henry Christensen, Poul Møller, Poul Dam, Hilmar Baunsgaard og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Per Hækkerup, Lis Groes, Lysholt Hansen, Anker Jørgensen, Helge Nielsen [formand], Viola Nørløv, Axel Ivan Pedersen, Henry Christensen, Anders Andersen, Poul Hartling, Jens Peter Jensen, Poul Møller, Jørgen Jensen, Poul Sørensen, Poul Dam [næstformand], Kai Moltke og Hilmar Baunsgaard). Betænkning (B. sp. 23) afgivet ²⁰/₁₁. 2. beh. ²⁰/₁₁ (F. sp. 1494). 3. beh. ²⁰/₁₁ (F. sp. 1511). *Loven stadfæstet 21. november 1967.* (Lovt. nr. 427).

Loven har følgende ordlyd:

„§ 1. Virksomheder inden for industri, håndværk og handel, herunder offentlige værker og koncessionerede virksomheder, må ved salg her i landet af varer af enhver art hverken beregne højere procentvis eller absolut bruttoavance pr. vareenhed end den umiddelbart før den 18. november 1967 sædvanligt beregnede for samme eller tilsvarende varer.

Stk. 2. Ved bruttoavance i stk. 1 forstås for industri- og håndværksvirksomheder forskellen mellem salgspris og direkte udgifter til råvarer, hjælpematerialer og direkte arbejds løn og for importører, grossister og detaillister forskellen mellem salgspris og indkøbspris med tillæg af sædvanlige hjemtagelsesomkostninger.

Stk. 3. Uanset bestemmelserne i stk. 1 og 2 vil virksomhederne kunne forhøje bruttoavancerne med de beløb, som er nødvendige til dækning af såvel de ved lovens ikrafttræden gæl-

dende overenskomster aftalte lønstigninger i 1968 som overenskomstmæssige dyrtidstillæg.

Stk. 4. For tjeneste- og transportydelse finder bestemmelserne i stk. 1-3 tilsvarende anvendelse.

§ 2. Tilsyn med avanceberegning efter denne lov udøves af monopoltilsynet.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan i særlige tilfælde undtage fra bestemmelserne i § 1.

§ 3. Med hensyn til monopoltilsynets beføjelser til at kræve oplysninger m. v. og med hensyn til klage over tilsynets afgørelser finder reglerne i § 15, jfr. § 20, og § 18 i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger tilsvarende anvendelse.

§ 4. Overtrædelse af bestemmelserne i § 1 straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der undlader at meddele oplysninger, som afkræves ham i henhold til § 3, jfr. monopollovens § 15.

Stk. 3. Den, som i forhold, der er omfattet af loven, meddeler monopoltilsynet eller det i monopollovens § 18 omhandlede nævn urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier forhold af betydning for den pågældende sags afgørelse, straffes med bøde eller hæfte, medmindre strengere straf er forskyldt efter borgerlig straffelov.

Stk. 4. Er overtrædelse begået af et aktieselskab, andels-selskab eller lignende, kan bødeansvar pålægges virksomheden som sådan.

Stk. 5. Ved behandlingen af sager i henhold til denne bestemmelse finder de i lov om rettens pleje, kapitel 69, indeholdte regler anvendelse i samme omfang som i sager, der påtales af statsadvokaten.

§ 5. Denne lov, der kan stadfæstes straks, jfr. grundlovens § 42, stk. 7, træder i kraft den 21. november 1967.

§ 6. Denne lov bortfalder fra det tidspunkt, der fastsættes af handelsministeren, dog senest den 1. juli 1968.

§ 7. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.“

Lovens hensigt var at hindre, at den stedfundne *devaluering* af kronen, der var en følge af den engelske nedskæring af pundet,

omgående medførte betydelige prisforhøjelser, der kunne igangsætte en selvforstærkende prisstigningsproces.

Umiddelbart inden fremsættelsen af lovforslaget gav *statsministeren* (J. O. Krag) i henhold til folketingets forretningsorden § 19, stk. 3, en redegørelse for den stedfundne devaluering. Redegørelsen er omtalt på side 610.

Efter statsministerens redegørelse fremsatte *handelsministeren* lovforslaget, idet han bl. a. anførte følgende:

„Devalueringen af den danske krone i forbindelse med sterlingdevalueringen vil uundgåeligt udløse tendenser til stigning i det danske priseniveau. Dette følger umiddelbart af stigningen i priserne på de importerede varer, som indføres fra lande, over for hvilke den danske krones værdi er nedskrevet. Også den øgede indtjening for eksporten, som kronedevalueringen giver anledning til, kan give impulser til prisstigning. Af hensyn til udviklingen i det danske pris- og omkostningsniveau og hermed til erhvervenes konkurrenceevne anser regeringen det for overordentlig betydningsfuldt, at der træffes foranstaltninger til at sikre, at disse tendenser modvirkes mest muligt. Det vil være særlig vigtigt at holde avanceberegningen under kontrol i den første tid efter devalueringen, hvor risikoen for, at hele prisudviklingen kommer i skred, vil være størst.

Regeringen har i denne situation fundet det rigtigt at fremsætte dette lovforslag om et midlertidigt avancementstop....

Udformningen af et sådant avancementstop understreger stærkt nødvendigheden af lovens midlertidige gyldighed. På nogle områder kan det få uheldige konsekvenser at fastholde avancementstrukturen fra tiden umiddelbart før devalueringen. Regeringen er endvidere opmærksom på, at en række virksomheder, måske særlig inden for industrien, i de seneste måneder har arbejdet med meget små bruttoavancer — i visse tilfælde måske uden nettoavance — for at opretholde produktion og beskæftigelse. I tilfælde, hvor det vil virke urimeligt, selv for en kortere periode, at fastholde det hidtidige avanceniveau, vil monopoltilsynet kunne gøre brug af sin adgang efter lovforslagets § 2 til at undtage fra avancementstopet. Uanset denne dispensationsadgang kan det imidlertid næppe undgås, at en fastholdelse af givne bruttoavancer blot på lidt længere sigt vil give alvorlige problemer for erhvervslivet, der kan få uønskede konsekvenser for investering og beskæftigelse. Ud fra disse hensyn er det ikke anset for muligt at opretholde et sådant generelt avancementstop ud over en kort overgangsperiode.“

Med folketingets samtykke kom lovforslaget til 1., 2. og afsluttende behandling allerede samme dag.

Ved *I. behandlingen* kunne *Per Hækkerup* (S) give sin fulde tilslutning til regeringens beslutning om devaluering af kronen uden fuldt ud at følge den engelske devaluering. Han kunne endvidere tilslutte sig det fremsatte lovforslag og den af regeringen bebudede

ordning, hvorefter lønmodtagerne skulle give afkald på den dyrtidsregulering, som devalueringen ellers ville udløse (se herom side 407). Når hertil kom, at regeringen ville optage forhandlinger med de erhvervsgrupper, som givetvis måtte få en kontant indtægtsnedgang som følge af devalueringen, måtte det være hans opfattelse, at der var taget rimelige byrdefordelings hensyn.

På venstres vegne beklagede *Henry Christensen* (V), at det havde været nødvendigt at skride til en devaluering, som han fandt var en følge af en fejlslagen økonomisk politik. Uden at ville afvise devaluering i den givne situation som et middel fandt han, at man på baggrund af de parlamentariske magtforhold ikke havde anden mulighed end at notere den trufne beslutning som en kendsgerning. Han omtalte derefter regeringens bebudede forslag om ekstraordinær beskatning af de borgere, som ikke havde fuldautomatisk lønregulering, og han fandt forslaget højst besynderligt. Tværtimod gjaldt det såvel ud fra retfærdighedshensyn som ud fra ønsket om ikke at svække tilliden til den private opsparing om at hjælpe bl. a. selv-pensionisterne i den givne situation.

Poul Møller (KF) udtalte, at det efter hans opfattelse ikke havde været nødvendigt at foretage en kronenedskæring, hvilket han karakteriserede som en af de alvorligste beslutninger, en regering kunne tage. Indgrebet var så meget mere unødvendigt, som finansministeren kort forinden havde bebudet snarlige konjunkturf forbedringer, der kunne lette Danmarks afsætningsvanskeligheder i udlandet. Efter hans mening havde det været bedre at give landbruget det beløb, som den engelske devaluering måtte koste landbruget, og eventuelt også bevilge fiskerierhvervet det beløb, som var nødvendigt for, at dette erhverv kunne komme igennem vanskelighederne.

Poul Dam (SF) udtalte, at man i hans parti ikke var begejstret for den trufne beslutning, men han forstod regeringens argumentation og havde ladet sig overbevise af detaljer i den, idet han samtidig erkendte egen mangel på evne til at overskue alt med samme overblik, som regeringen forhåbentlig havde. Da devalueringen nu var en kendsgerning, var man i socialistisk folkeparti stærkt interesseret i at være med til en indsats, som kunne formindske de eventuelt skadelige følger af devalueringen. Han kunne derfor støtte det fremsatte lovforslag.

Hilmar Baunsgaard (RV) fandt, at Danmark på baggrund af den engelske devaluering måtte være nødsaget til at foretage sig noget for at påvirke den økonomiske udvikling. I situationen kunne dette være en beslutning om devaluering, men det kunne også have været en beslutning om at tage andre midler i anvendelse. Imidlertid var beslutning om devaluering taget, og på det grundlag var det rigtigt at medtage avancerne i bedømmelsen af det samlede billede. Et avancementstop kunne imidlertid ikke stå alene, men måtte suppleres på forskellig måde. Imidlertid vidste man på daværende tidspunkt

kun i beskedent omfang noget om, i hvilken rækkefølge og i hvilket omfang lovforslaget ville blive fulgt af andre forholdsregler, og før man havde viden herom, kunne man ikke bedømme rigtigheden af devalueringsskridtet.

For liberalt centrum udtalte endelig *Niels Westerby*, at der ikke var større grund til at opholde sig ved devalueringen eller devalueringens graden, idet realitetsbeslutning allerede var truffet herom. Det afgørende måtte være den økonomiske politik, man agtede at føre efter devalueringen. Punkt 1 i denne situation måtte være en indkomstpoltisk indsats over et bredt felt over for både de selvstændige og lønmodtagerne, punkt 2 en kreditpolitisk lettelse og punkt 3 en finanspolitisk stramning. Han satte et stort spørgsmålstegn ved det foreliggende lovforslags tekniske anvendelighed, men ikke ved selve ideen i det.

Efter at statsministeren derefter på ny havde redegjort for den trufne devalueringsbeslutning og handelsministeren havde besvaret en række spørgsmål vedrørende lovforslaget, blev forslaget, efter at ordførerne igen havde fået ordet, henvist til et udvalg, som allerede samme dag afgav betænkning.

Et *flertal* i udvalget (udvalget med undtagelse af venstres og det konservative folkepartis medlemmer) indstillede lovforslaget til vedtagelse med nogle af handelsministeren foreslåede mindre ændringer, som alle er medtaget i den foran givne omtale af loven.

Et *mindretal inden for flertallet* (det radikale venstres medlem af udvalget) fremhævede, at da den af regeringen besluttede devaluering uden ledsagende lovgivning over for pris- og omkostningsproblemerne kunne medføre en uheldig økonomisk udvikling, ville man stemme for lovforslaget med de af handelsministeren stillede ændringsforslag. Det radikale venstre havde taget sin stilling ud fra en forventning om, at de af statsministeren bebudede indgreb over for de direkte prismæssige virkninger af devalueringen ville blive gennemført så hurtigt, at virkningerne ikke tidsmæssigt blev forskudt i forhold til lovforslaget.

Endelig udtalte et *mindretal* (venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget), at man ikke kunne medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Efter at de stillede ændringsforslag var blevet vedtaget ved 2. behandling uden afstemning, overgik sagen direkte til 3. behandling, idet yderligere udvalgsbehandling fandtes upåkrævet.

Ved 3. *behandlingen* vedtoges lovforslaget enstemmigt med 94 stemmer, mens 68 medlemmer (V + KF) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

13. Lov om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 1181. C. sp. 89].

Skriftlig fremsættelse $12/10$ (F. sp. 392). 1. beh. $26/10$ (F. sp. 725). Partiernes ordførere: Hans Lund (Herløv Larsen), Enggaard, Stæhr Johansen, Sigsgaard, Arthur Jacobsen og Poul Antonsen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om lån til betaling af ejendomsskatter for visse parcel- og rækkehuse, se nærmest følgende sag. Betænkning (B. sp. 41) afgivet $5/12$. 2. beh. $7/12$ (F. sp. 2051). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 71) afgivet $7/12$. 3. beh. $8/12$ (F. sp. 2202). *Loven stadfæstet 15. december 1967.* (Lovt. nr. 464).

Ved loven foretoges med virkning fra og med skatteåret 1968-69 enkelte ændringer i lov vedrørende personlig skat til kommunen, jfr. lovbekendtgørelse nr. 40 af 5. februar 1966.

Den væsentligste af ændringerne går ud på at *ophæve det særlige progressive beskatningssystem i hovedstadsområdet*, således at der fremtidig kun bliver *en kommunal beskatningsordning*. Ophævelsen står i forbindelse med ophævelsen af skattefradragreglen.

I hovedstadsområdet, d. v. s. København, Frederiksberg og de københavnske omegnskommuner, pålignedes efter de tidligere regler opholdskommuneskatten efter en progressiv rateskala. Af de på grundlag af denne skala udfundne beløb — grundbeløbene — beregnedes kommuneskatten med vedkommende kommunes udskrivningsprocent, der fastsattes for det enkelte skatteår på grundlag af kommunens udskrivningsbehov.

I landets øvrige kommuner beregnedes kommuneskatten derimod med en for alle kommunens skatteydere fælles beskatningsprocent, altså efter et proportionalt skattesystem.

Forinden skatten beregnes, nedsættes såvel i hovedstadsområdet som i det øvrige land indkomsten — d. v. s. den statskattepligtige indkomst — med personfradrag samt eventuelt hustrufradrag, dette sidste beregnet efter statskatte reglerne.

Samtidig foretoges nogle i det væsentlige teknisk begrund-

dede forhøjelser af de beløbsgrænser, der i kommuneskatte-lovens §§ 33, stk. 3, sidste punktum, og 34, stk. 2, er fastsat som afgørende for, om *den kommunale andel af selskabsskatten* skal fordeles mellem flere kommuner.

Ved 1. behandling af lovforslaget modtoges det med velvilje fra alle sider. *Hans Lund* (S) ville dog have fundet det rimeligere, om den i lovforslaget indeholdte skattefri bundgrænse havde været ansat højere, så den havde fulgt statsskatteskaalen, og hertil sluttede *Sigsgaard* (SF) sig. Flere af ordførerne fremhævede behovet for en snarlig revision af den kommunale opgave- og byrdefordeling.

Efter udvalgsbehandling vedtoges lovforslaget uden ændringer ved 3. behandling enstemmigt med 156 stemmer.

14. Lov om ændring af lov om lån til betaling af ejendoms-skatte for visse parcel- og rækkehuse. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 1177. C. sp. 87].

Skriftlig fremsættelse ¹²/₁₀ (F. sp. 393). 1. beh. ¹⁹/₁₀ (F. sp. 508). Partiernes ordførere: *Hans Lund*, *Enggaard*, *Poul Schlüter*, *Poul Dam*, *Hilmar Baunsgaard* (A. C. *Normann*) og *Poul Antonsen*. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (*Hans Lund*, *Per Hækkerup* [formand], *Erhard Jakobsen*, *Egon Jensen*, *Herløv Larsen*, *Chr. Rasmussen*, *Eigil Schytt*, *Enggaard*, *A. Chr. Andersen*, *Alfred Bøgh*, *Holger Hansen*, *Poul Schlüter*, *Stæhr Johansen*, *Knud Thomsen*, *Poul Dam* [næstformand], *Kampp* og *A. C. Normann*). Betænkning (B. sp. 41) afgivet ⁵/₁₂. 2. beh. ⁷/₁₂ (F. sp. 2045). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 71) afgivet ⁷/₁₂. 3. beh. ⁸/₁₂ (F. sp. 2202). *Loven stadfæstet 15. december 1967.* (Lovt. nr. 465).

Ved loven foretoges med virkning fra og med skatteåret 1968-69 enkelte ændringer i lov nr. 231 af 11. juni 1965 om lån til betaling af ejendomsskatte for visse parcel- og rækkehuse.

Efter de tidligere regler var det bl. a. en betingelse for at opnå lån til betaling af ejendomsskatte efter nævnte lov, at ejeren var mindstbemidlet, således som dette begreb nærmere var bestemt i den tidligere lovgivning om boligbyggeri. Da denne lovgivning imidlertid nu har *forladt begrebet mindst-*

bemidlethed, jfr. den nye lov om boligbyggeri af 8. juni 1967, må betingelserne for at opnå lån til betaling af ejendoms-skatte udformes på en anden måde. I stedet for en ny fast indtægtsgrænse har man derfor nu *overladt den økonomiske trans-bedømmelse til kommunalbestyrelsen*, der herved vil få mulighed for også at tage andre momenter end låntagerens indtægtsforhold i betragtning. Der vil således blive adgang til at yde lån i tilfælde, hvor ansøgerens indtægt vel overstiger den hidtidige grænse, men hvor det alligevel vil være rimeligt at yde ham lån, f. eks. fordi han er bebyrdet med særlige udgifter.

Ved en ændring af lovens § 1, stk. 2, nr. 3, herefter nr. 2, åbnedes der samtidig mulighed for at yde lån *også i tilfælde, hvor ejeren har udlejet enkelte værelser*, samt i tilfælde, hvor det drejer sig om et *tofamilieshus, der foruden den af ejeren beboede lejlighed indeholder en mindre lejlighed, der er udlejet*.

Den sidstnævnte ændring indføjedes i loven efter forslag i folketingsudvalgets betænkning af et *flertal* i udvalget (socialdemokratiets, socialistisk folkepartis og det radikale venstres medlemmer af udvalget).

Ved lovforslagets 1. behandling modtoges det med velvilje af *Hans Lund* (S), *Enggaard* (V), *Poul Schlüter* (KF) og *Hilmar Baunsgaard* (RV). *Enggaard* (V) betonedede dog, at hans parti fortsat var imod hovedloven, og *Poul Schlüter* (KF) udtalte tvivl med hensyn til behovet for lovgivning på dette område. *Poul Dam* (SF) anså lovgivningen for hensigtsmæssig, men han ville finde det rimeligt, om man i ændringslovforslaget havde angivet nogle retningslinjer, som kunne sikre en ensartet administration. *Poul Antonsen* (LC) indskrænkede sig til at anerkende behovet for, at loven blev taget op til revision.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i et udvalg. Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med den ovenfor omtalte ændring med 103 stemmer mod 5, medens 55 medlemmer undlod at stemme.

15. Lov om indfødsrets meddelelse. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 673. C. sp. 9].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 91). 1. beh. $\frac{10}{10}$ (F. sp. 331). Henvist til indfødsretsudvalget. Betænkning (B. sp. 15)

afgivet ¹⁹/₁₀. 2. beh. ²⁴/₁₀ (F. sp. 537). 3. beh. ²⁶/₁₀ (F. sp. 724).
Loven stadfæstet 15. november 1967. (Lovt. B. nr. 29).

Ved lovens § 1 meddeles indfødsret til i alt 327 personer, for 20 ansøgeres vedkommende dog kun på betingelse af, at de senest den 30. april 1970 godtgør at være løst fra under-såtligt eller statsborgerligt forhold til en fremmed stat.

Ifølge § 2 har loven virkning fra ugedagen efter dens stad-fæstelse.

Lovforslaget blev undergivet en kort udvalgsbehandling, der ikke resulterede i ændringsforslag.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt.

16. Lov om indfødsrets meddelelse. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 1763. C. sp. 53].

Skriftlig fremsættelse ²²/₁₁ (F. sp. 1530). 1. beh. ²⁹/₁₁ (F. sp. 1841). Henvist til indfødsretsudvalget. Betænkning (B. sp. 39) afgivet ³⁰/₁₁. 2. beh. ⁵/₁₂ (F. sp. 1908). 3. beh. ⁷/₁₂ (F. sp. 2004).
Loven stadfæstet 15. december 1967. (Lovt. B. nr. 30).

Ved lovens § 1 meddeles indfødsret til i alt 255 personer, for 13 ansøgeres vedkommende dog kun på betingelse af, at de senest den 30. april 1970 godtgør at være løst fra under-såtligt eller statsborgerligt forhold til en fremmed stat.

Ifølge § 2 har loven virkning fra ugedagen efter dens stadfæstelse.

Lovforslaget blev undergivet en kort udvalgsbehandling, der ikke resulterede i ændringsforslag.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt.

17. Lov om ændring af lov om levedsmidler m. m. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 1297. C. sp. 123].

Skriftlig fremsættelse ¹⁹/₁₀ (F. sp. 505). 1. beh. ²⁷/₁₀ (F. sp. 771). Partiernes ordførere: Lis Groes, Søren Jensen, Niels Ravn, Morten Lange, Erik Hansen og Diderichsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Lis Groes, Carl Nielsen, Viola Nørløv,

Axel Ivan Pedersen [formand], Chr. Rasmussen, Karl Max Rasmussen, Holm Tved, Søren Jensen, Per Federspiel, Ejner Kristensen, Johan Philipsen, Niels Ravn, Chr. R. Christensen, Ellen Strange Petersen [næstformand], Gunhild Due, Morten Lange og Svend Haugaard). Betænkning (B. sp. 65) afgivet ⁶/₁₂. 2. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2259). 3. beh. ¹⁴/₁₂ (F. sp. 2400). *Loven stadfæstet 20. december 1967.* (Lovt. nr. 478).

Ved loven ændres § 1, stk. 6, i lov nr. 174 af 28. april 1950 om levnedsmidler m. m., hvilken bestemmelse hidtil har haft følgende ordlyd:

„For så vidt en kommunes sundhedsvedtægt eller bestemmelser udfærdiget med hjemmel i sundhedsvedtægten indeholder strengere bestemmelser end de i denne lov og de i medfør heraf fastsatte bestemmelser, gælder sundhedsvedtægts regler. I forbindelse med udfærdigelse af bestemmelser i henhold til denne lov kan indenrigsministeren dog bestemme, *at regler i kommunernes sundhedsvedtægter vedrørende mælk, fløde og mælkevarer samtidig skal bortfalde.*“

Der gives nu bestemmelsens 2. punktum følgende ordlyd:

„I forbindelse med udfærdigelse af bestemmelser i henhold til denne lov kan indenrigsministeren dog bestemme, *at regler i kommunernes sundhedsvedtægter eller bestemmelser udfærdiget med hjemmel i sundhedsvedtægterne samtidig skal bortfalde.*“

Om baggrunden for lovforslagets fremsættelse anføres følgende i bemærkningerne:

„Tilvirkning og forhandling af levnedsmidler var tidligere et overvejende lokalt spørgsmål, som naturligt reguleredes ved bestemmelser i lokale vedtægter. Udviklingen har imidlertid medført, at lokale bestemmelser på dette område nu virker mindre rimelige og skaber vanskeligheder for forhandling af levnedsmidler over kommunegrænserne. De lokale bestemmelser kan endvidere give anledning til uheldige forskelle i konkurrencevilkårene for levnedsmiddelvirksomheder placeret i forskellige områder af landet.

Ved lov nr. 239 af 8. juni 1966 om ændring af lov om levnedsmidler m. m. gennemførtes ud fra betragtninger som de anførte en ændring af levnedsmiddelovens § 1, stk. 6, således at indenrigsministeren i forbindelse med udfærdigelse af bestemmelser med hjemmel i levnedsmiddeloven kan bestemme, at lokale regler vedrørende *mælk, fløde og mælkevarer samtidig skal bortfalde.*

De lokale bestemmelser om mælk, fløde og mælkevarer har lang tradition bag sig. Derimod har det ikke været almindeligt at udfærdige lokale bestemmelser om andre levnedsmiddelgrupper, bortset fra kød og kødvarer, der er omfattet af loven om indenrigs kødkontrol. I den senere tid er der imidlertid opstået interesse for at udfærdige bestemmelser med hjemmel i sundhedsvedtægterne om *andre levnedsmidler*. For sådanne bestemmelser gør de samme betragtninger, som er anført ovenfor, sig gældende, idet lokale bestemmelser, f. eks. om fremstilling, emballering, transport, opbevaring og forhandling af salater, får virkning ikke alene for producenterne inden for det pågældende område, men også for producenter uden for området, som ønsker at afsætte deres produkter inden for dette.

Indenrigsministeriet har overvejet, hvorvidt det anførte burde give anledning til en bestemmelse i levnedsmiddeloven om, at der ikke for fremstilling, emballering, transport, opbevaring eller forhandling af levnedsmidler kan udstedes lokale bestemmelser med hjemmel i sundhedsvedtægten. Da hele spørgsmålet om sundhedskommissionernes organisation og kompetence m. m. for tiden er under overvejelse i den af indenrigsministeren nedsatte kommission vedrørende den offentlige hygiejne, har man imidlertid fundet det rigtigst at afvente udfaldet af denne kommissions overvejelser og i stedet foreslå, at levnedsmiddeloven ændres således, at indenrigsministeren i forbindelse med udfærdigelse af bestemmelser med hjemmel i levnedsmiddeloven kan bestemme, at lokale regler om de samme levnedsmidler samtidig skal bortfalde.“

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning fra de forskellige partiers ordførere, idet dog *Niels Ravn* (KF) under henvisning til, at der var tale om et indgreb i det kommunale selvstyre ønskede at tage forbehold for sit partis endelige stillingtagen, indtil der forelå oplysninger om, hvorledes de kommunale organisationer måtte stille sig til problemet.

Lovforslaget blev henvist til behandling i et udvalg, i hvis betænkning det bl. a. siges:

„Der er i udvalget modtaget skriftlige henvendelser fra Dansk Iskremforening, Den danske Købstadforening og Industrirådet.

Udvalget har over for indenrigsministeren rejst spørgsmålet, hvornår hygiejnekommisionens arbejde kan forventes afsluttet. Ministeren har oplyst, at der endnu ligger et stort arbejde foran kommissionen, og at de organisatoriske spørgsmål nære sammenhæng med den fremtidige kommunale struktur — herunder inddelingen i sekundærkommuner — og overvejelserne i socialref. rkmmissionen gør det vanskeligt med sikkerhed at sige, hvornår arbejdet kan afsluttes. Det forventes dog, at dette vil kunne ske i løbet af 1969.

Udvalget har drøftet spørgsmålet om en liberalisering af detailsalget af mælk og fløde og har forespurgt handelsministeren, hvornår

mulighederne herfor måtte foreligge. Ministeren har svaret, at de igangværende undersøgelser endnu ikke er tilendebragt, men at det forventes, at handelsministeriets mælkeudvalg vil afgive delbetænkning omhandlende detailhandelen med mælk og fløde i løbet af nogle få måneder.“

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 121 stemmer.

18. Lov om ændring af lov om sundhedsplejerskeordninger. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 669. C. sp. 69].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 92). 1. beh. $\frac{10}{10}$ (F. sp. 346). Partiernes ordførere: Lis Groes, P. E. Eriksen, Asger Jensen, Gunhild Due, Rigmor Christensen og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Lis Groes, Bladt, Th. Mikkelsen, Niels Mørk, Johan Nielsen, Kjeld Olesen, Astrid Skjoldbo [formand], P. E. Eriksen, Evan Jensen, Raunkjær, Eva Ree, Clara Munck, Kirsten Gersbo (fra $\frac{15}{11}$ Gerda Møller), Vestergaard Poulsen, Gunhild Due [næstformand], Hanne Reintoft og Rigmor Christensen). Betænkning (B. sp. 37) afgivet $\frac{30}{11}$. 2. beh. $\frac{5}{12}$ (F. sp. 1908). 3. beh. $\frac{7}{12}$ (F. sp. 2005). *Loven stadfæstet 15. december 1967.* (Lovt. nr. 463).

Loven udskyder fristen for revisionen af lov nr. 227 af 31. maj 1963 om sundhedsplejerskeordninger til folketingsåret 1970-71.

Om baggrunden for lovforslaget anførte *indenrigsministeren* i sin fremsættelse bl. a., at det under behandlingen af forslaget til den nugældende lov i foråret 1963 overvejedes at pålægge kommunerne spædbørnssundhedsplejen som en obligatorisk foranstaltning for at skabe ensartede forhold på dette område i alle kommuner.

Selv om dette ikke skete, bl. a. på grund af, at der ikke fandtes det tilstrækkelige antal uddannede sundhedsplejersker, var der siden lovens vedtagelse sket en stærk stigning i antallet af nye sundhedsplejerskestillinger i hidtil udækkede områder.

Tilgangen af uddannet personale havde imidlertid ikke holdt trit hermed. Fra 1964 til 1966 var antallet af normerede stillinger steget med 85, men antallet af besatte stillinger kun med 38, og der ville i dag være behov for yderligere omkring 150 sundhedsplejersker, hvis landet skulle dækkes med en traditionelt udformet spædbørnssundhedspleje. Den årlige tilgang oversteg imidlertid knebent det antal, der i de kommende år ville gå fra praktisk tjeneste.

Heroverfor måtte man sætte ind dels med en udbygning af uddannelsen med henblik på en øget tilgang, dels ved en ændret tilrettelæggelse af arbejdet med henblik på en bedre udnyttelse af sundhedsplejerskernes arbejdskraft.

Det sidste indeholdt interessante perspektiver og rejste en række spørgsmål, som krævede en nærmere undersøgelse. Det var således tvivlsomt, om der i dag var et reelt behov for et almindeligt rutinemæssigt helbredstilsyn af det hidtidige tilsnit. For de børn, der havde størst behov for støtte, hørte vanskelighederne ikke op med 1 års alderen, hvorfor det måske var urimeligt, at tilsynet ophørte på dette tidspunkt. Det var også et spørgsmål, om sundhedsplejersken ikke burde bringes ind i et nærmere arbejdsmæssigt fællesskab med andre områder inden for sundheds- og sygeplejen. Endelig var det ikke sikkert, at den traditionelle tilrettelæggelse af tilsynet dannede den mest hensigtsmæssige ramme om støtten til den uerfarne moder.

Spørgsmålet om uddannelse måtte behandles i det nyligt etablerede uddannelsesnævns for sundhedsvæsenet, de øvrige spørgsmål i et af sundhedsstyrelsen nedsat udvalg, som måtte have tid til sine undersøgelser og overvejelser.

Tiden var derfor ikke moden til at foretage realitetsændringer i den gældende lov.

Lovforslaget blev mødt med tilslutning fra samtlige partiers ordførere, omend der fra flere sider blev udtrykt beklagelse over, at det var nødvendigt at udskyde tidspunktet for lovens revision.

I betænkningen fra det udvalg, der behandlede sagen, udtaltes bl. a.:

„Udvalget har med ministeren bl. a. drøftet spørgsmålet om oprettelse af en sundhedsplejerskeskole i København for herigennem at øge tilgangen af sundhedsplejersker. Udvalget har noteret sig ministerens positive stilling til dette spørgsmål.

Udvalget har ligeledes drøftet, hvorvidt man i kommuner, hvor der ikke findes sundhedsplejerskeordning, bør have mulighed for at tilbyde mødre med spædbørn ret til et ekstra lægetilsyn af barnet inden for dets første 6 levemåned. Udvalget peger på, at der allerede er ret til lægebesøg ved barnets 5. leveuge og ved dets 5. levemåned. Udvalget kunne tænke sig, at der gives mulighed for et ekstra lægebesøg omkring barnets 10.-12. leveuge, og skal henstille til ministeren at tage dette spørgsmål op til velvillig overvejelse.

Udvalget indstiller lovforslaget til vedtagelse uændret.“

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 135 stemmer.

19. Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelser vedrørende visse internationale investeringstvister m. v. (Justitsminister *K. Axel Nielsen*). [A. sp. 1705. C. sp. 71].

Skriftlig fremsættelse ²⁰/₁₁ (F. sp. 1424). 1. beh. ²⁹/₁₁ (F. sp. 1841). Partiernes ordførere: Thomas Have, Per Federspiel, Knud Thomsen, Ømann, Niels Helveg Petersen og Inger-Lise Bech Hansen. 2. beh. ⁵/₁₂ (F. sp. 1911). 3. beh. ⁷/₁₂ (F. sp. 2005). *Loven stadfæstet 15. december 1967.* (Lovt. nr. 466).

Loven tager sigte på at gennemføre de ændringer i dansk lovgivning, som er en forudsætning for, at Danmark kan ratificere *konventionen af 18. marts 1965 om bilæggelse af investeringstvister mellem stater og andre landes statsborgere.*

Konventionen, der er udarbejdet af verdensbanken, har til formål at fremme kapitaltilførsel til udviklingslandene. Der oprettes i tilknytning til verdensbanken et internationalt center bestående af et administrativt råd og et sekretariat. Centret skal oprette en liste over forligsmæglere og voldgiftsmænd. Personer til optagelse på listen udpeges af de kontraherende stater og centrets administrative råd.

Centrets formål er at yde bistand til forligsmægling og voldgiftsbehandling af investeringstvister. Dens kompetence omfatter enhver retstvist mellem en kontraherende stat og en anden kontraherende stats statsborgere, som hidrører direkte fra en investering, og som parterne skriftlig har samtykket i at henvise til centret.

En stat, der har ratificeret konventionen, skal anerkende en voldgiftskendelse som bindende og skal inden for sit territorium fuldbyrde de pengeforpligtelser, der er pålagt ved kendelsen, som var den en endelig retsafgørelse truffet af en domstol i denne stat.

Ved 1. behandling fik forslaget enstemmig tilslutning og overgik til 2. behandling uden udvalgsbehandling. Ved 3. behandling blev forslaget enstemmigt vedtaget med 143 stemmer.

20. Lov om ændring af lov om udførsel af kød m. m. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 1167. C. sp. 1].

Skriftlig fremsættelse $5/_{10}$ (F. sp. 109). 1. beh. $12/_{10}$ (F. sp. 410). Partiernes ordførere: Chr. Rasmussen, Søren Jensen, Niels Ravn, Thomas Christensen, Svend Haugaard og Niels Westerby. 2. beh. $17/_{10}$ (F. sp. 475). 3. beh. $24/_{10}$ (F. sp. 534). *Loven stadfæstet 15. november 1967.* (Lovt. nr. 424).

Loven *udskyder tidspunktet for revisionen* af lov nr. 215 af 16. juni 1958 om udførsel af kød m. m. *til folketingsåret 1970-71.*

Om baggrunden for lovforslaget anførte *landbrugsministeren* ved fremsættelsen, at der ikke siden den seneste udskydelse af revisionsfristen i 1965 var indhøstet erfaringer, der kunne begrunde en ændring af loven.

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning fra de forskellige partiers ordførere undtagen *Niels Ravn* (KF), der var af den opfattelse, at loven var overflødig, fordi de handelspolitiske aspekter i loven lige så vel tilgodeses i loven om afsætning af danske landbrugsvarer. Der var i øvrigt enighed om, at loven — der var til revision for 4. gang i løbet af 9 år — virkede tilfredsstillende, og spørgsmålet blev derfor rejst, om tiden ikke var inde til at gøre loven permanent. Hertil svarede *landbrugsministeren*, at han i og for sig godt kunne gå med til, at revisionsbestemmelsen blev udeladt, men at han alligevel af hensyn til markedsforholdene fandt en vis rimelighed i at tage loven op til fornyet revision om 3 år.

Lovforslaget overgik til 2. og 3. behandling uden udvalgsbehandling.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 112 stemmer med et af landbrugsministeren stillet ændringsforslag, som var af redaktionel karakter; 26 medlemmer (KF) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

21. Lov om ændring af lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 1285. C. sp. 41].

Skriftlig fremsættelse $17/_{10}$ (F. sp. 470). 1. beh. $27/_{10}$ (F. sp. 779). Partiernes ordførere: Chr. Rasmussen, Søren Jensen, Niels Ravn, Morten Lange, Erik Hansen og Poul Antonsen (Inger-Lise Bech Hansen). Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Chr. Rasmussen, Bladt, Lis Groes, Th. Mikkelsen, Otto Mørch, Viola Nørlov, Teichert [formand], Søren Jensen, Holger Hansen, Johan Philipsen, Eva Ree, Niels Ravn [næstformand],

Burgdorf, Gerda Møller, Morten Lange, Gunhild Due og Svend Haugaard). Betænkning (B. sp. 21) afgivet ^{18/11}. 2. beh. ^{22/11} (F. sp. 1556). 3. beh. ^{23/11} F. sp. 1652). *Loven stadfæstet 29. november 1967.* (Lovt. nr. 431).

I § 16, stk. 2, i lov nr. 48 af 10. marts 1965 om ændring af lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m. blev det bestemt, at forslag om revision af loven skulle fremsættes for folketinget i folketingsåret 1967-68.

Ved nærværende lov *forlænges lovens gyldighed* med visse mindre ændringer.

Det er således blevet præciseret, at undtagelsesbestemmelsen i lovens § 1, stk. 1, 3. punktum, der giver ægproducenter adgang til fra deres ejendom at sælge æg af egen produktion direkte til forbrugere — det såkaldte *staldørsalg* — ikke omfatter producenter, på hvis ejendom der findes *butik*, og heller ikke personer eller virksomheder, der er autoriseret til kvalitets-sortering af æg, eller æggrossister.

Endvidere har man i lovens § 1, stk. 1, 5. punktum, tydeliggjort hjemmelen til at forbyde producenter, der samtidig driver *erhvervsmæssig virksomhed* på en anden ejendom end den, hvor æggene er produceret, at anvende æg af egen produktion i erhvervsvirksomheden.

Endelig har man *undladt at forny bestemmelsen om lovens revision til et nærmere angivet tidspunkt.*

Om baggrunden for at forlænge lovens gyldighed anføres i bemærkningerne til lovforslaget, at de motiver, der lå til grund for lovens fremsættelse, stadig er til stede. Der nævnes specielt hjemmemarkedsordningen for æg og de deraf nødvendiggjorte bestemmelser, hvorefter æghandelen ledes over autorisationshavere, der vil kunne undergives fornøden kontrol.

Ved 1. behandling i folketinget fik lovforslaget tilslutning fra de forskellige partiers ordførere undtagen *Niels Ravn* (KF), der betegnede lovforslaget som en lille ændring til en dårlig lov.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkning det anføres, at opbevaringsforholdene for æg både hos producenten og i detailhandelen efter udvalgets opfattelse i visse tilfælde lader meget tilbage at ønske.

Et *flertal* (socialdemokratiets, venstres, socialistisk folkepartis og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstillede lovforslaget

til *vedtagelse* uændret. Et *mindretal* (det konservative folkepartis medlemmer af udvalget) ønskede at redegøre for sin stilling ved 2. behandling.

Ved 2. behandling blev ægloven stærkt kritiseret af *Niels Ravn* (KF), der mente, at loven havde været årsag til, at ægsalget havde vist en svagt faldende tendens, uanset at forbruget af æg utvivlsomt er stærkt stigende. Dette måtte skyldes, at salget til hjemmemarkedet i betydeligt omfang går direkte fra producent til forbruger, hvorved detailhandelen unddrages en betragtelig omsætning, ligesom producenterne unddrages hjemmemarkedsafgifterne. *Søren Jensen* (V) mindede om, at loven er udformet efter ønske fra ægproducenterne, og at der igennem hjemmemarkedsafgiften i henhold til loven er sikret ægproducenterne på årsbasis 60-80 mill. kr.

Lovforslaget vedtoges ved 3. behandling enstemmigt med 82 stemmer, mens 19 medlemmer (KF) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

22. Lov om ændring af lov om folkepension. (Om ophævelse af fradragsretten for folkepensionsbidrag). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 1305. C. sp. 477].

Skriftlig fremsættelse ²⁵/₁₀ (F. sp. 611). 1. beh. ²/₁₁ (F. sp. 965). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Ninn-Hansen, Aksel Larsen, Kampp, Hilmar Baunsgaard og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten. Betænkning (B. sp. 149) afgivet ¹³/₁₂. 2. beh. ¹⁴/₁₂ (F. sp. 2411). 3. beh. ¹⁵/₁₂ (F. sp. 2489). *Loven stadfæstet 20. december 1967.* (Lovt. nr. 480).

Ved loven er *folkepensionslovens § 34, stk. 5*, hvori det hed: „*Bidraget kan bringes til fradrag ved opgørelsen af yderens skattepligtige indkomst*“, *ophævet* med virkning fra og med *skatteåret 1968-69*.

Lovforslaget, der blev behandlet sammen med *forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1968-69*, og som under 1. behandlingen ikke gav anledning til særlige bemærkninger, indeholdt herudover forslag til *ændring af folkepensionslovens § 34, stk. 3, om folkepensionsbidragets beregning*.

I den af udvalget afgivne betænkning stillede socialministeren et

ændringsforslag, tiltrådt af udvalget, hvorefter *lovforslaget deltes i et lovforslag vedrørende ophævelse af § 34, stk. 5*, hvilket lovforslag udvalget indstillede til vedtagelse uændret, og *et lovforslag vedrørende ændring af § 34, stk. 3*, hvorom udvalget indstillede, at 2. behandling standsedes, således at lovforslaget blev vist tilbage til udvalget til fortsat behandling. Delingen fandt sted på grund af tidnød.

For så vidt angår det sidstnævnte lovforslag, henvises til det på side 455 anførte.

Nærværende lovforslag, der var en *følge af skattefradragsreglens bortfald* fra og med skatteåret 1968-69, gav ikke anledning til særlige bemærkninger ved 1. eller 2. behandling. Lovforslaget blev ved 3. behandling vedtaget enstemmigt.

23. Lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 97. C. sp. 45].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 86). 1. beh. $\frac{10}{10}$ (F. sp. 313). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Søren Andersen, Clara Munck, Chr. Madsen, Grethe Philip og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. Betænkning (B. sp. 17) afgivet $\frac{15}{11}$. 2. beh. $\frac{23}{11}$ (F. sp. 1654). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillæggsbetænkning (B. sp. 35) afgivet $\frac{23}{11}$. 3. beh. $\frac{30}{11}$ (F. sp. 1861). *Loven stadfæstet 6. december 1967.* (Lovt. nr. 443).

Lovforslaget fremsattes og behandledes sammen med *for-slag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser m. v.)*, *for-slag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.)* samt *for-slag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Forhøjelse af beløb til personlige fornødenheder)*.

Ved loven er med virkning fra den 1. april 1968 gennemgort dels en forhøjelse af grundbeløbet for den indtægtsbestemte folkepension, dels en lettere adgang til at tillægge en person folkepension før den pågældendes fyldte 60. år.

Forhøjelsen af grundbeløbet udgør i forhold til de beløb, der kom til udbetaling pr. 1. april 1967, normalt 42 kr. månedlig

for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget til pension, og 28 kr. månedlig for andre.

Forhøjelsen fremkommer for det første derved, at det midlertidige tillæg, der — som kompensation for lønforbedringerne på arbejdsmarkedet — er blevet ydet pensionisterne i tiden indtil 1. april 1968, fra dette tidspunkt indregnes i pensionernes grundbeløb som forudsat i bemærkningerne til forslaget om det nævnte tillæg. Tillægget udgør normalt 25 kr. månedlig for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget til pension, og 17 kr. månedlig for andre.

Dernæst er der som forudsat ved gennemførelsen af det midlertidige tillæg foretaget en forhøjelse af grundbeløbet, der skal modsvare de lønforbedringer, som lavtlønnede mandlige arbejdere vil opnå i overenskomstperiodens 2. år. Denne del af forhøjelsen, der udgør 17 kr. månedlig for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget til pension, og 11 kr. månedlig for andre, er medregnet i de forannævnte beløb på henholdsvis 42 kr. og 28 kr.

Efter den hidtil gældende dispensationsbestemmelse i folkepensionslovens § 2, stk. 3, er der adgang til undtagelsesvis at tillægge en person folkepension allerede fra det fyldte 60. år. Dispensation, der hidtil så godt som udelukkende er givet, når der foreligger svigtende helbred, meddeles af kommunalbestyrelsen med samtykke af et i henhold til folkepensionslovens § 2, stk. 4, nedsat centralt udvalg. Det måtte imidlertid anses for ønskeligt, at det centrale udvalg, der har den endelige afgørelse af dispensationsansøgningerne, i noget højere grad får adgang til at tage også sociale hensyn i betragtning. Efter den nu gennemførte ændring, der bringer dispensationsbestemelsen på linje med enkepensionslovens dispensationsbestemmelse, vil der i større omfang end hidtil kunne ydes pension, hvor det i det konkrete tilfælde måtte findes særligt påkrævet.

I forbindelse med lempelsen af dispensationsbestemelsen har man ud fra retsbeskyttelseshensyn indført en adgang til rekurs således, at kommunalbestyrelsernes afslag på ansøgning om førtidig folkepension skal kunne efterprøves af det foran nævnte centrale udvalg.

Lovforslaget fik en velvillig modtagelse ved 1. behandling, idet dog *Chr. Madsen* (SF) udtrykte tvivl om, hvorvidt forhøjelserne var tilstrækkelige.

Det fremgår af den af udvalget afgivne betænkning, at man har overvejet yderligere forbedring af ydelserne til pensionisterne, men at der i udvalget var enighed om, at dette spørgsmål måtte finde sin løsning samtidig med vedtagelsen af en almindelig tillægspensionsordning, jfr. dels betænkning nr. 452, som er afgivet i 1967 af det af socialministeren i 1964 nedsatte tillægspensionsudvalg, dels den redegørelse, socialministeren gav i folketinget den 12. oktober 1967 for regeringens planer med hensyn til en kommende almindelig tillægspensionsordning (se side 609).

Det fremgår endvidere af folketingsudvalgets betænkning, at udvalget har overvejet problemer omkring fradragsreglerne og herunder har taget til efterretning, at en eventuel ændring af disses indhold må afvente en betænkning fra et af socialministeren nedsat embedsmandsudvalg.

Under udvalgsbehandlingen blev der af socialministeren stillet et ændringsforslag, tiltrådt af udvalget, hvorefter rekurs af afgørelsen om tilkendelse af førtidig pension skal iværksættes inden 8 uger regnet fra det tidspunkt, da ansøgeren har modtaget underretning om kommunalbestyrelsens afgørelse.

Ved 2. behandling blev ændringsforslaget såvel som lovforslagets overgang til 3. behandling vedtaget uden afstemning. Det således ændrede lovforslag blev efter fornyet udvalgsbehandling enstemmigt vedtaget ved 3. behandling.

24. Lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser m. v.). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 113. C. sp. 47].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 86). 1. beh. $\frac{10}{10}$ (F. sp. 313). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Søren Andersen, Clara Munck, Chr. Madsen, Grethe Philip og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. Betænkning (B. sp. 17) afgivet $\frac{15}{11}$. 2. beh. $\frac{23}{11}$ (F. sp. 1654). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægset betænkning (B. sp. 35) afgivet $\frac{23}{11}$. 3. beh. $\frac{30}{11}$ (F. sp. 1861). *Loven stadfæstet 6. december 1967.* (Lovt. nr. 444).

Lovforslaget fremsattes og behandlede sammen med forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (*Forhøjelse af grundbeløb m. v.*), forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp

til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.) samt forslag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Forhøjelse af beløb til personlige fornødenheder).

Ved loven er med virkning fra den 1. april 1968 gennemført en forhøjelse af grundbeløbet for invalidepension og invalidepensionslovens satser for invaliditetsbeløb, erhvervsudygtighedsbeløb, bistands- og plejetillæg og invaliditetsydelse.

Forhøjelsen af grundbeløbet udgør i forhold til de beløb, der kom til udbetaling pr. 1. april 1967, normalt 42 kr. månedlig for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget til pension, og 28 kr. månedlig for andre.

Forhøjelsen fremkommer for det første derved, at det midlertidige tillæg, der — som compensation for lønforbedringerne på arbejdsmarkedet — er blevet ydet pensionisterne i tiden indtil 1. april 1968, fra dette tidspunkt indregnes i pensionernes grundbeløb som forudsat i bemærkningerne til forslaget om det nævnte tillæg. Tillægget udgør normalt 25 kr. månedlig for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget til pension, og 17 kr. månedlig for andre.

Dernæst er der — som forudsat ved gennemførelsen af det midlertidige tillæg — foretaget en forhøjelse af grundbeløbet, der skal modsvare de lønforbedringer, som lavtlønnede mandlige arbejdere vil opnå i overenskomstperiodens 2. år. Denne del af forhøjelsen, der udgør 17 kr. månedlig for ægtepar, når begge ægtefæller er berettiget til pension, og 11 kr. månedlig for andre, er medregnet i de forannævnte beløb på henholdsvis 42 kr. og 28 kr.

Endvidere er invalidepensionslovens satser for invaliditetsbeløb, erhvervsudygtighedsbeløb, bistands- og plejetillæg samt invaliditetsydelse forhøjet, idet disse ydelser efter gældende lov andrager beløb, der er sat i et bestemt forhold til grundbeløbet. Såvel invaliditetsbeløbet som erhvervsudygtighedsbeløbet svarer til halvt grundbeløb, medens bistandstillægget og plejetillægget svarer til henholdsvis halvt og helt grundbeløb. Invaliditetsydelsen svarer til halvt grundbeløb. Ved de gennemførte forhøjelser opretholdes forholdet mellem de nævnte ydelser og grundbeløbet.

Endelig er der ved loven gennemført en forhøjelse af arbejdsgiverbidraget til den lovpligtige ulykkesforsikring fra 14 kr. 25 øre til 21 kr. for hver beskæftiget helårsarbejder. Årsagen til forhøjelsen er den stedfundne prisudvikling.

Lovforslaget fik en velvillig modtagelse ved 1. behandling, idet dog *Chr. Madsen* (SF) udtrykte tvivl om, hvorvidt forhøjelserne var tilstrækkelige.

Det fremgår bl. a. af udvalgets betænkning, at dette har overvejet problemer omkring fradragsreglerne og herunder har taget til efterretning, at en eventuel ændring af disses indhold må afvente en betænkning, som et af socialministeren i 1965 nedsat embedsmands-udvalg har fået til opgave at udarbejde om spørgsmålet. Denne betænkning er nu afgivet i februar 1968 som betænkning nr. 485.

Efter at lovforslaget mellem 2. og 3. behandling påny havde været behandlet i udvalget, blev det vedtaget enstemmigt ved 3. behandling.

25. Lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 107. C. sp. 49].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 86). 1. beh. $\frac{10}{10}$ (F. sp. 313). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Søren Andersen, Clara Munck, Chr. Madsen, Grethe Philip og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister, se side 455. Betænkning (B. sp. 17) afgivet $\frac{15}{11}$. 2. beh. $\frac{23}{11}$ (F. sp. 1654). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 35) afgivet $\frac{23}{11}$. 3. beh. $\frac{30}{11}$ (F. sp. 1862). *Loven stadfæstet 6. december 1967.* (Lovt. nr. 445).

Lovforslaget fremsattes og behandlede sammen med *for-slag til lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.), forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser m. v.)* samt *for-slag til lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister (Forhøjelse af beløb til personlige fornødenheder)*.

Ved loven er med ikrafttræden den 1. april 1968 bl. a. gennemført en ændring, hvorefter *en kommunalbestyrelses afslag* på at yde *førtidig enkepension* i henhold til enkepensionslovens

§ 1, stk. 2, kan indbringes for det i folkepensionslovens § 2, stk. 4, nævnte udvalg, der består af direktøren for sygekassevæsenet som formand samt 2 af socialministeren udpegede medlemmer, af hvilke det ene skal være en af de til direktoratet for sygekassevæsenet knyttede lægekonsulenter, medens det andet skal repræsentere kommunerne. Endelig er der indført en *smidigere forretningsgang* for de tilfælde, hvor en *kvinde*, der har fået tillagt førtidig enkepension, *flytter til en anden kommune*.

Forhøjelsen af grundbeløbet udgør i forhold til de beløb, der kom til udbetaling pr. 1. april 1967, normalt 28 kr. månedlig.

Forhøjelsen fremkommer for det første derved, at det midlertidige tillæg, der — som kompensation for lønforbedringerne på arbejdsmarkedet — er blevet ydet pensionisterne i tiden indtil 1. april 1968, fra dette tidspunkt indregnes i pensionernes grundbeløb som forudsat i bemærkningerne til forslaget om det nævnte tillæg. Tillægget udgør 17 kr. månedlig.

Dernæst er der — som forudsat ved gennemførelsen af det midlertidige tillæg — gennemført en forhøjelse af grundbeløbet, der skal modsvare de lønforbedringer, som lavtlønnede mandlige arbejdere vil opnå i overenskomstperiodens 2. år. Denne del af forhøjelsen udgør 11 kr. månedlig.

Lovforslaget fik ved 1. behandling en velvillig modtagelse, idet dog *Chr. Madsen* (SF) udtrykte tvivl om, hvorvidt forhøjelserne var tilstrækkelige.

Det fremgår af den af udvalget afgivne betænkning, at man har overvejet yderligere forbedring af ydelserne til pensionisterne, men at der i udvalget var enighed om, at dette spørgsmål måtte finde sin løsning samtidig med vedtagelsen af en almindelig tillægspensionsordning, jfr. dels betænkning nr. 452, som er afgivet i 1967 af det af socialministeren i 1964 nedsatte tillægspensionsudvalg, dels den redegørelse, socialministeren gav i folkettinget den 12. oktober 1967 for regeringens planer med hensyn til en kommende almindelig tillægspensionsordning (årbogen side 609).

Det fremgår endvidere af folketingsudvalgets betænkning, at udvalget har overvejet problemer omkring fradragsreglerne og herunder har taget til efterretning, at en eventuel ændring af disses indhold må afvente en betænkning, et af socialministeren nedsat embedsmandsudvalg har fået til opgave at udarbejde om spørgsmålet. Denne betænkning er nu afgivet i februar 1968 som betænkning nr. 485.

Under udvalgsbehandlingen blev der af socialministeren stillet et ændringsforslag, tiltrådt af udvalget, hvorefter rekurs af afgørelsen

om tilkendelse af førtidig pension skal iværksættes inden 8 uger regnet fra det tidspunkt, da ansøgeren har modtaget underretning om kommunalbestyrelsens afgørelse.

Ved 2. behandling blev ændringsforslaget såvel som lovforslagets overgang til 3. behandling vedtaget uden afstemning. Det således ændrede lovforslag blev efter fornyet udvalgsbehandling enstemmigt vedtaget ved 3. behandling.

26. Lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Forhøjelse af beløb til personlige fornødenheder). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 121. C. sp. 51].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 86). 1. beh. $\frac{10}{10}$ (F. sp. 313). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Søren Andersen, Clara Munck, Chr. Madsen, Grethe Philip og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister, se side 455. Betænkning (B. sp. 17) afgivet $\frac{15}{11}$. 2. beh. $\frac{23}{11}$ (F. sp. 1654). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillæggsbetænkning (B. sp. 35) afgivet $\frac{23}{11}$. 3. beh. $\frac{30}{11}$ (F. sp. 1862). *Loven stadfæstet 6. december 1967.* (Lovt. nr. 446).

Lovforslaget fremsattes og behandledes sammen med *forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.), forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser m. v.) og forslag til lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.)*.

Ved loven er med virkning fra den 1. april 1968 gennemført en forhøjelse af beløbet til personlige fornødenheder til pensionister på alderdomshjem og plejehjem med 5 kr. månedlig i forhold til det beløb, der kom til udbetaling pr. 1. april 1967. Denne forhøjelse skyldes, dels at det midlertidige beløb til personlige fornødenheder på 3 kr. månedlig, som er blevet ydet indtil 1. april 1968, indregnes i det i omsorgsloven til dette formål fastsatte beløb, dels at man har fundet det rimeligt at give en yderligere forhøjelse på 2 kr. månedlig.

Lovforslaget fik ved 1. behandling en velvillig modtagelse og blev ved 3. behandling vedtaget enstemmigt.

27. Lov om ændring af lov om krigs-ulykkesforsikringsrente til enker efter visse fiskere. (Forhøjelse af renten). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 125. C. sp. 7].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 89). 1. beh. $\frac{10}{10}$ (F. sp. 329). Partiernes ordførere: Bomholt, Søren Andersen, Clara Munck, Chr. Madsen og A. C. Normann. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister, se side 455. Betænkning (B. sp. 13) afgivet $\frac{18}{10}$. 2. beh. $\frac{10}{10}$ (F. sp. 536). 3. beh. $\frac{25}{10}$ (F. sp. 724). *Loven stadfæstet 15. november 1967.* (Lovt. nr. 426).

Ved loven er med virkning fra den 1. april 1968 gennemført forhøjelser af krigsulykkesforsikringsrenten til enker efter visse fiskere, hvorefter den til enhver tid udgør et beløb svarende til det fulde grundbeløb for pension i medfør af lov om pension og hjælp til enker m. fl.

Det fremgik af bemærkningerne til lovforslaget, at der oprindeligt blev tillagt enker efter krigsforliste fiskere en kapitalerstatning, hvorimod de ikke fik den supplerende krigs-ulykkesforsikringsrente, som i øvrigt blev udbetalt. For at råde bod på denne forskelsbehandling, der skyldtes fiskerierhvervets egne forhold, gennemførtes lov af 19. december 1959 om krigs-ulykkesforsikringsrente til enker efter visse fiskere.

Ved loven blev der tillagt de omhandlede enker en årlig rente på 3.228 kr., der dengang svarede til det højeste grundbeløb i kommune-gruppe II i henhold til lov om pension og hjælp til enker m. fl. Beløbet pristalsreguleredes og pristalsreguleres fortsat efter de for regulering af enkepensionslovens grundbeløb gældende regler.

Ud over de som følge af pristalsreguleringerne stedfundne forhøjelser af enkepensionens grundbeløb er dette grundbeløb blevet forhøjet ved indregninger i grundbeløbet af de pensionisterne ved særlige love tillagte midlertidige tillæg. Medvirkende til stigningen i grundbeløbet efter enkepensionsloven har også været den ved lov nr. 373 af 29. oktober 1960 gennemførte ændring af enkepensionsloven, hvorfor pensionen ydes med samme grundbeløb over hele landet.

Disse love har ikke medført tilsvarende ændringer i loven om krigs-ulykkesforsikringsrente til fiskerenkerne. Herefter udgjorde det maksimale grundbeløb efter enkepensionsloven pr. 1. oktober 1967

530 kr. månedlig, medens der i henhold til loven om krigs-ulykkesforsikringsrente til enker efter visse fiskere kun tilkom disse en månedlig rente på 407 kr.

Lovforslaget fik tilslutning fra alle sider ved 1. behandling og blev enstemmigt vedtaget ved 3. behandling.

Folketingsårets 2. samling.

1. Lov om diplomatiske forbindelser. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard* på udenrigsminister *Poul Hartlings* vegne). [A. sp. 1995. C. sp. 503].

Skriftlig fremsættelse $^{14}/_3$ (F. sp. 1087). 1. beh. $^{5}/_4$ (F. sp. 2328). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Bøgholm, Per Federspiel, Else-Merete Ross og Gert Petersen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Bøgholm [næstformand], Erik Kragh, Poul Schlüter, Knud Østergaard, Per Federspiel [formand], Per Møller, Johan Philipsen, Else-Merete Ross, Svend Haugaard, Stinus, K. Axel Nielsen, Finn Christensen, Frode Jakobsen, Kampmann, Per Hækkerup, Niels Matthiasen og Gert Petersen). Betænkning (B. sp. 1009) afgivet $^{22}/_5$. 2. beh. $^{28}/_5$ (F. sp. 3691). 3. beh. $^{31}/_5$ (F. sp. 3925). *Loven stadfæstet 18. juni 1968.* (Lovt. nr. 252).

Loven har følgende ordlyd:

„§ 1. Fremmede staters diplomatiske repræsentationer og de til sådanne repræsentationer knyttede personer nyder den immunitet og de rettigheder, som er fastsat ved den i Wien den 18. april 1961 udfærdigede konvention og den til konventionen knyttede protokol om erhvervelse af statsborgerskab.

§ 2. Udenrigsministeren kan gøre sådanne afvigelser fra konventionen, som ifølge dennes artikel 47, stk. 2, litra a, måtte være berettigede i forhold til stater, der anvender konventionen begrænsende over for danske diplomatiske repræsentationer og de dertil knyttede personer.

Stk. 2. Udenrigsministeren kan ligeledes gøre afvigelse i forhold til stater, der ikke har tiltrådt konventionen.

§ 3. Der kan ved kgl. anordning fastsættes nærmere bestemmelser til lovens gennemførelse.

§ 4. Tidspunktet for lovens ikrafttræden bestemmes af udenrigsministeren.“

Som det fremgår af fremsættelsen tilsigter loven at skabe forudsætning for Danmarks ratifikation af den i Wien den 18. april 1961 undertegnede konvention om diplomatiske forbindelser.

Denne konvention er, som det fremgår af lovforslagets bemærkninger, for størstedelen af indholdets vedkommende en kodifikation af allerede gældende folkeretlig sædvane og praksis. Den indeholder kun få nydannelser, men formulerer faste regler for de rettigheder og immuniteter, der ydes diplomatiske repræsentationer og deres personale i henhold til den sædvane og praksis, der følges i forholdet mellem de lande, som har en lang tradition for diplomatiske forbindelser. Konventionen vil derfor især være af værdi for det store antal stater, der er blevet oprettet inden for det sidste ti-år, og som kun har begrænset tradition at bygge på på dette område. Om konventionens nærmere indhold henvises til konventionen, der er optrykt som bilag til lovforslaget, og til lovforslagets bemærkninger.

Af bemærkningerne til lovforslaget anføres følgende:

„Wienerkonventionen er af en særegen karakter derved, at dens indhold ikke følger traditionel lovgivningssystematik, men berører så forskellige områder som retspleje, straffelovgivning, sociallovgivning, post- og telekommunikationslovgivning m. m.

For at skabe tilstrækkelig sikkerhed for en effektiv gennemførelse af konventionen og undgå vanskeligheder i forbindelse med dens anvendelse her i landet, har man fundet det *mest hensigtsmæssigt at foreslå vedtagelsen af en særlig lov*, ved hvilken de af konventionens bestemmelser, hvis gennemførelse kræver lovgivningsmagtsens medvirken, sættes i kraft som lov. Virkningen heraf vil være, at ældre lovbestemmelser, som måtte være uforenelige med de pågældende konventionsbestemmelser, ændres eller bortfalder.

En sådan fremgangsmåde, hvorved en konventionstekst — i dette tilfælde dog kun delvis — sættes i kraft her i landet som lov, har ikke tidligere været anvendt i Danmark, hvorimod den benyttes i adskillige andre lande. Fra et forfatningsretligt synspunkt findes der ikke at være noget til hinder for at anvende denne fremgangsmåde. Der kan påvises adskillige eksempler på, at lovgivningsmagten på

forhånd har bemyndiget regeringen til at træffe overenskomster med fremmede stater af nærmere angivet indhold. Overenskomster indgået i henhold til lovbestemmelser af denne type er, efter behørig bekendtgørelse i Lovtidende, umiddelbart anvendelige som bestanddel af dansk ret for så vidt deres egen formulering muliggør en sådan umiddelbar anvendelse. Når det således forekommer, at en mellemfolkelig overenskomst gøres til umiddelbar bestanddel af dansk ret ved en på forhånd vedtaget lovbestemmelse, kan det så meget mindre være betænkeligt, at en overenskomst — helt eller delvis — gøres umiddelbart anvendelig ved en lov, der direkte tager sigte på netop denne konkret foreliggende overenskomst.“

Selve konventionens indhold gav kun anledning til få bemærkninger fra ordførernes side ved lovforslagets 1. behandling, idet det stort set var en kodifikation af gældende sædvane og praksis og i første række havde betydning for stater med manglende tradition på det diplomatiske område.

Nogle af ordførerne beskæftigede sig med den ovenfor omtalte fremgangsmåde, hvorefter der skulle vedtages en særlig lov, ved hvilken de af konventionens bestemmelser, hvis gennemførelse krævede lovgivningsmagts medvirken, sattes i kraft som lov. Det principielle i dette spørgsmål ønskedes drøftet i et udvalg.

Som bilag til udvalgets betænkning er bl. a. optrykt en skrivelse fra justitsministeriets lovkontor indeholdende justitsministeriets bemærkninger angående fremgangsmåden ved ratificering af konventionen.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 147 stemmer.

2. Finanslov for finansåret 1. april 1968-31. marts 1969.

(Finansminister *Poul Møller*). [D. sp. 1. D. sp. 769].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{2}$ (F. sp. 35). 1. beh. $\frac{8}{2}$ (F. sp. 48). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Arthur Jacobsen, Aksel Larsen og Kai Moltke. Henvist til finansudvalget. Betænkning (D. sp. 161) afgivet $\frac{7}{3}$. 2. beh. $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1063). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (D. sp. 701) afgivet $\frac{14}{3}$. 3. beh. $\frac{28}{3}$ (F. sp. 1764). *Loven stadfæstet 29. marts 1968.* (Lovt. B. nr. 15).

Finanslovforslaget svarede ved fremsættelsen ganske til det forslag, finansministeren i den forrige regering havde fremsat den 30. november 1967.

Finanslovforslagets drifts- og anlægsbudget udviste ved fremsættelsen indtægter til et beløb af 24.672 mill. kr. og udgifter til et beløb af 23.476 mill. kr., således at der var budgetteret et overskud på 1.196 mill. kr. Disse beløb ændredes under sagens behandling i folketinget til henholdsvis 25.558 mill. kr., 24.002 mill. kr. og 1.556 mill. kr., hvorved det anslåede overskud følgelig forøgedes med 360 mill. kr.

Ved fremsættelsen fremhævede *finansministeren*, at tidspunktet for folketingsvalgets udskrivelse havde medført, at det ikke var muligt at give folketinget de normale 4 måneder til behandling af finanslovforslaget. For at det nye folketing og finansudvalg hurtigst muligt kunne påbegynde arbejdet med gennemgangen af næste års statsbudget, havde han fundet det rigtigst at genfremsætte det tidligere finanslovforslag som arbejdsgrundlag. Regeringen ville senere gennem fremsættelse af ændringsforslag søge gennemført begrænsninger i statens udgiftsstigninger i overensstemmelse med den af statsministeren kort tid forinden afgivne redegørelse til folketinget.

Efter sædvane indledtes finanslovens 1. behandling af partiernes finanspolitiske ordførere. Endvidere havde *Rosing* (Grønland) og *Søren Jensen* (V) ordet. Derpå talte *statsministeren*, *udenrigsministeren* og *finansministeren*.

Under sit første indlæg fremsatte *Aksel Larsen* (SF) følgende forslag til motiveret dagsorden:

„Idet folketinget går ud fra, at regeringen vil søge fremskaffet absolutte garantier for, at der ikke oplagres kernevåben i Grønland, og for, at det grønlandske luftrum holdes som atomvåbenfri zone, opfordrer tinget regeringen til at tage skridt til afvikling af USAs baser ved Thule og andetsteds i Grønland.

Tinget fortsætter dermed behandlingen af forslag til finanslov for finansåret 1968-69.“

Fremsættelsen af dette forslag førte til, at *Per Hækkerup* (S) fremsatte sålydende forslag til motiveret dagsorden:

„Idet folketinget går ud fra, at regeringen ved at søge fremskaffet absolutte garantier for, at der ikke oplagres kernevåben i Grønland, og for, at det grønlandske luftrum holdes som atomvåbenfri zone, vil sikre, at den danske atompolitik opretholdes i alle dele af riget, og dansk suverænitet respekteres,

fortsætter tinget behandlingen af forslag til finanslov for finansåret 1968-69.“

Endelig fremsatte *Kai Moltke* (VS) følgende forslag til motiveret dagsorden:

„Da folketinget ikke finder, at de hidtidige regeringer har fremkaffet tilstrækkelige garantier for, at der ikke oplagres kernevåben i Grønland, eller at dansk territorium ikke overflyves med atombevæbnede fly,

opfordrer tinget regeringen til at opsigte aftalen med USA om tilladelse til at have baser i Grønland.

Tinget fortsætter dermed behandlingen af forslag til finanslov for finansåret 1968-69.“

Alle tre forslag indgik i den videre finanslovdebat og kom til afstemning ved debattens afslutning. Her vedtoges den af Per Hækkerup foreslåede dagsorden enstemmigt med 156 stemmer; 3 medlemmer (VS) tilkendegav dog, at de hverken stemte for eller imod.

Efter at forhandlingen var afsluttet, henvistes finanslovsforslaget til finansudvalget, der den 7. marts afgav en betænkning med følgende indhold:

„Udvalget har gennemgået finanslovsforslagets enkelte paragrafer og har herunder stillet en række spørgsmål til ministrene, hvis skriftlige besvarelser er ordnet efter paragrafrækkefølgen og anført i det til betænkningen hørende bilag.

Der er endvidere holdt samråd med følgende ministre: udenrigsministeren, finansministeren, fiskeriministeren og ministeren for Grønland, ministeren for kulturelle anliggender og for teknisk samarbejde med udviklingslandene, indenrigsministeren, justitsministeren, forsvarsministeren, landbrugsministeren, ministeren for offentlige arbejder, boligministeren, socialministeren, undervisningsministeren og kirkeministeren, og de under samrådene behandlede emner er ligeledes ordnet efter paragrafrækkefølgen og anført i bilaget.

De af ministrene under udvalgsbehandlingen foreslåede ændringer vil sammen med eventuelle af udvalgets medlemmer stillede ændringsforslag ligesom i tidligere folketingsår blive stillet som ændringsforslag til lovforslaget ved dets 3. behandling.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget, Ømann) erklærer, at hans parti ved lovforslagets 2. behandling vil stemme imod følgende bevillingsforslag: § 10.2.01.67. Danmarks bidrag til Den Nordatlantiske Traktats Organisation (NATO), § 10.2.01.67. Danmarks bidrag til Det Atlantiske Institut, § 13.3. Udskrivningsvæsenet, § 22. Forsvarsministeriet (hovedkontiene 10., 11.-27., 30., 40., 50., 60., 62., 78., 79., 80., 81 og 82), § 27.2.22. Forsvarsministeriet. Militærafsnit (01. og 02.) og Internationale anlægsprogrammer m. v. (100.), § 30.I.A.2.22. Forsvarsministeriet. 2. Tilgang. 3. Erhvervelse af arealer ved Oksbøl, og hverken vil stemme for eller imod § 13.4. Civilforsvaret.“

Ved 2. *behandling*, der blev ganske kortvarig, vedtoges lovforslagets paragraffer med eller uden afstemning.

Lovforslaget gik derefter til fornyet behandling i finansudvalget, der afgav en tillægsbetænkning med i alt 423 ændringsforslag.

I sin tillægsbetænkning anførte finansudvalget følgende:

„Finansudvalget har efter gennemgangen af finanslovforslaget modtaget 403 ændringsforslag fra ministrene, hvortil kommer, at der af nedennævnte mindretal er stillet yderligere 20 ændringsforslag som alternative forslag til nogle af regeringens ændringsforslag.

Vedrørende en del af disse ændringsforslag har udvalget haft samråd med følgende ministre: statsministeren i hans egenskab af fungerende udenrigsminister under dennes fravær på grund af rejse til udlandet, finansministeren, ministeren for Grønland, ministeren for kulturelle anliggender og for teknisk samarbejde med udviklingslandene, indenrigsministeren, justitsministeren, forsvarsministeren, landbrugsministeren, ministeren for offentlige arbejder, boligministeren, socialministeren og undervisningsministeren.

For så vidt angår de af ministrene stillede ændringsforslag, er motiveringer og bemærkninger anført i det til tillægsbetænkningen hørende bilag 1 under numrene 1-88, ligesom der kan henvises til bilag 2, der indeholder en række fra ministrene modtagne skrivelser i besvarelse af spørgsmål fra udvalget vedrørende en del af ændringsforslagene. I de tilfælde, hvor de af ministrene stillede ændringsforslag ikke er tiltrådt af hele udvalget, vil mindretallets motivering for deres stilling blive fremført ved finanslovforslagets 3. behandling. Det samme gælder med hensyn til de af mindretallet selv stillede alternative ændringsforslag.“

Et *flertal* (det konservative folkepartis medlemmer, venstres medlemmer samt det radikale venstres medlemmer) indstillede herefter finanslovforslaget til *vedtagelse* med en række af ministrene stillede ændringsforslag, der var tiltrådt af *hele udvalget*.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget, Gorrson, Lysholt Hansen, Evald Kristensen, Helge Nielsen, Poul Nilsson og Søgaard) udtalte følgende:

„Ved finanslovforslagets 1. behandling i 1967 gav socialdemokratiet udtryk for vilje til at gennemgå finanslovens enkelte paragraffer med henblik på at opnå besparelser, der ikke måtte føre til svækkelse af beskæftigelse, uddannelse, sociale områder og andre væsentlige samfundsfelter.

Denne grundindstilling har været udgangspunktet for vor stillingtagen til regeringens forslag om besparelser på ca. 600 mill. kr. Socialdemokratiet kan herefter give tilslutning til ca. 200 mill. kr. af de foreslåede besparelser.

Socialdemokratiet afviser de øvrige besparelser, der vil virke stærkt hæmmende på en fortsat udvikling af vort samfund. En række af nedskæringsforslagene vil føre til en direkte nedgang i beskæftigelsen, forringede uddannelsesmuligheder, svækkelse af forskningen og af den sociale forsyn, ligesom den rationalisering af statsadmini-

strationen, som socialdemokratiet lægger afgørende vægt på, forsinkes.

Nedskæringen på statens boligfond er en håndsregning til fortsat grundspekulation, ligesom den forringer mulighederne for en fornuftig planlægning af udviklingen i landets kommuner. Da denne nedskæring yderligere vil føre til forsinkelse og fordyrelse af boligbyggeriet, afviser socialdemokratiet denne besparelse.

Efter drøftelserne i finansudvalget med landbrugsministeren er det uklart, hvorledes regeringen er kommet til et devalueringstab på 177 mill. kr. Først i løbet af den kommende tid vil det være muligt mere eksakt at gøre landbrugets devalueringstab op, og socialdemokratiet, der vedkender sig sit tilsagn om at yde dækning for dette tab til landbruget, må derfor anse det for nødvendigt, at man pr. 30. juni foretager en fornyet bedømmelse af devalueringstab, inden det endelige erstatningsbeløb fastlægges. Partiets stilling til den på finansloven foreslåede bevilling på 177 mill. kr. vil derfor afhænge af, om regeringen er villig til at imødekomme dette socialdemokratiske ønske.

I øvrigt har den korte tid ikke givet mulighed for den ønskede kulegravning af finanslovens enkelte paragraffer. En betydelig del af de foreslåede nedskæringer er kun udskydelser, der i følgende år vil medføre unødvendige forhøjelser af omkostninger, som skal afholdes. Andre forslag er korrektioner, der heller ikke dækker reelle besparelser. Hertil kommer, at regeringen har undladt i sin opgørelse over besparelserne at medtage de betydelige merudgifter, der samtidig er stillet forslag om.

Socialdemokratiet vil ved 3. behandling nærmere redegøre for sin stilling og stiller i øvrigt de under nr. . . . anførte ændringsforslag, medens man stemmer imod følgende ændringsforslag, der er stillet af regeringen: . . . .“

Det hedder videre i tillægsbetænkningen:

„Et andet mindretal (socialistisk folkepartis medlem af udvalget, Ømann) må anse den overvejende del af regeringens spareforslag på ca. 600 mill. kr. for skadelige. Dette gælder især nedskæringen på 262 mill. kr. af den statslige boligfond. I en lang række tilfælde består besparelserne i udskydelse af foranstaltninger og anlæg, som derved bliver dyrere, også fordi en tidligere lagt plan brydes. Endelig har regeringen som resultat af sin spareindsats opført en række ændringer, som enten er konsekvenser af tidligere vedtagelser eller udslag af korrigerede budgetskøn. Disse ændringer hører til de sædvanlige korrektioner, der foretages under finanslovsforlaget behandling, og de har derfor intet specielt med regeringens spareindsats at gøre. Over for disse ændringer står udgiftsstigninger, som regeringen ikke har indregnet i sin besparelsesoversigt.

De militære budgetter, som socialistisk folkeparti ved 2. behandling har stemt imod, er af regeringen foreslået nedsat med 118 mill. kr.

De egentlige besparelser inden for dette beløb — hovedsagelig lønudgifter til medhjælp — er meget beskedne. Såvel på driften som på de militære anlæg er der overvejende tale om udskydelser, som vil gøre sig gældende med forøgede beløb på de efterfølgende finanslove. Bl. a. det fastholdte bebudede køb af jagere til ca. 500 mill. kr. vil medvirke til en kraftig fremtidig udgiftsstigning. Socialistisk folkeparti ønsker at påpege, at de fremsatte besparelsesforslag ikke er udtryk for et ønske om en nedskæring af militæret, men at udgifterne hertil, hvis regeringen følger sine nuværende forudsætninger, vil stige kraftigt i de kommende år.

Socialistisk folkeparti anser det for rigtigt, at der ydes landbruget en erstatning for tab ved devalueringen, men må nære mistillid til beregningsgrundlaget for resultatet på 177 mill. kr. Man foreslår derfor erstatningen ændret til 115 mill. kr., der er mere i overensstemmelse med administrationens skøn.

For at afbøde de groveste virkninger af de stillede ændringsforslag stiller socialistisk folkeparti de under de nedennævnte numre opførte alternative ændringsforslag: . . . ., der, for så vidt angår numrene . . . ., er sammenfaldende med de af socialdemokratiets medlemmer af udvalget stillede ændringsforslag. I øvrigt må socialistisk folkeparti i overensstemmelse med de ovenfor anførte synspunkter stemme imod ændringsforslagene under nr. . . . .“

Ud over de i tillægsbetænkningen stillede ændringsforslag var der ved 3. behandlingen stillet 57 ændringsforslag af finansministeren og 4 ændringsforslag af Sigsgaard m. fl. (VS).

Ved 3. *behandling* blev de af ministrene stillede ændringsforslag efter nogen forhandling vedtaget, mens mindretalsændringsforslagene forkastedes. Finanslovforslaget som helhed vedtoges derefter med 125 stemmer mod 4 (VS).

3. Lov om tillægsbevilling for finansåret fra 1. april 1967 til 31. marts 1968. (Finansminister *Poul Møller*). [D. sp. 1201, 1585. D. sp. 2689].

Skriftlig fremsættelse $\frac{2}{5}$ (F. sp. 2610). 1. beh. $\frac{8}{5}$ (F. sp. 2779). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Haunstrup Clemensen, Henry Christensen, Niels Helveg Petersen, Morten Lange og Sigsgaard. Henvist til finansudvalget. Betænkning (D. sp. 2685) afgivet $\frac{17}{5}$. 2. beh. $\frac{28}{5}$ (F. sp. 3679). 3. beh. $\frac{30}{5}$ (F. sp. 3792). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. B. nr. 19).

Tillægsbevillingsloven for 1967-68 udviser, for så vidt angår drifts- og anlægsbudgettet, en mindreindtægt på 294,3 mill.

kr. og en merudgift på 41,3 mill. kr. sammenlignet med finanslovens tal. Der skulle herefter kunne påregnes en formindskelse af det på finansloven budgetterede overskud med 335,6 mill. kr. Beløbene undergik ingen ændringer under sagens behandling i folketinget, da der ligesom i tidligere år ikke stilledes ændringsforslag i finansudvalgets betænkning angående tillægsbevillingslovforslaget.

Ved fremsættelsen anførte *finansministeren*:

„Efter indførelsen af rammebevillingsordningen for statsbudgettets driftsudgifter udarbejdedes tillægsbevillingsloven for første gang i en længere årrække i 1966-67 med henblik på at registrere samtlige bevægelser i forhold til finanslovens bevillinger. Forslaget til tillægsbevillingslov for 1967-68 er tilsvarende udarbejdet som en „fuldstændig tillægsbevillingslov“, således at summen af finanslovens bevillinger og tillægsbevillingslovens skulle ligge meget nær det endelige regnskabstal for 1967-68.

I 1966-67 var der en afvigelse på ca. ½ pct. mellem regnskabstal og bevillingerne på finanslov og tillægsbevillingslov, idet regnskabet udviste et kasseoverskud, der var ca. 100 mill. kr. større end forudsat ved bevillingerne. Det må ved vurderingen af denne afvigelse erindres, at der ikke var lejlighed til for de enkelte ministerier at stille ændringsforslag til tillægsbevillingslovforslaget.

Da der heller ikke i år er forudsat adgang til fremsættelse af ændringsforslag, må den „fuldstændige tillægsbevillingslov“ for 1967-68 tages med det forbehold, at der i finansårets sidste måned og i supplementperioden kan forekomme bevægelser, der indebærer begrænsede afvigelser fra bevillingstallene.

Hovedtrækkene i det statsfinansielle forløb i 1967-68 tegner sig efter tillægsbevillingslovforslaget således:

På finanslov 1967-68 var de samlede drifts- og anlægskonti budgetteret med indtægter på 19,1 milliarder kr. og udgifter på ca. 18,3 milliarder kr. og et overskud på knap 800 mill. kr. Ved forslaget til tillægsbevillingslov er indtægterne nedsat med små 300 mill. kr. og udgifterne forøget med ca. 40 mill. kr., således at overskuddet er reduceret til godt 450 mill. kr.

Skatteindtægterne viser en forøgelse på godt 100 mill. kr., medens til gengæld told- og forbrugsafgifterne har indbragt ca. 400 mill. kr. mindre end forudsat på finansloven. Den almindelige omsætningsafgift — engrosomsen og fra juli måned moms — er indgået nogenlunde som budgetteret, medens der for en række punkt-skatters vedkommende er tale om svigtende provenu. Brugtbilsafgiften har indbragt små 100 mill. kr. mindre end budgetteret som følge af denne afgifts ophævelse i slutningen af maj. De øvrige nedgange, ikke mindst for omsætningsafgiften af biler, må tilskrives den

i finansårets løb indtrufne konjunkturafmatning og den dermed følgende mindre omsætning af de afgiftsbelagte varer. Nationalbankens overskud er blevet 26 mill. kr. større end budgettet. Den kursgevinst, banken opnåede på sin dollarbeholdning ved devalueringen, indgår ikke i dette tal.

Drifts- og anlægsbudgettets udgiftsside viser som helhed ganske god overensstemmelse mellem finanslovens tal og det faktiske forbrug. Der er som nævnt en nettooverskridelse på ca. 40 mill. kr., hvilket er mindre end $\frac{1}{4}$ pct. af summen af finanslovbevillinger. Denne meget beskedne afvigelse kan med erfaringerne fra i fjor forventes yderligere indsnævret ved det endelige regnskabstal og måske ændret til et direkte mindreforbrug i forhold til finansloven.

Inden for dette samlede resultat forekommer der på nogle områder enkeltbevægelser i op- og nedadgående retning. I det store og hele ophæver disse bevægelser hinanden, og jeg skal ikke kommentere dem nærmere ved denne lejlighed, men tillade mig at henvise til de enkelte bevillingskonti med tilhørende forklaring i anmærkningerne. Derimod skal jeg omtale de tværgående oversigter over finanslovens driftsparagraffer — §§ 2 og 5-25 —, der i lighed med sidste år er optaget i indledningen af anmærkningerne. Særlig kan henvises til sammendraget, der bl. a. viser, at de samlede pris- og lønstigninger på statens driftsbudget er beregnet til 1.043 mill. kr., hvilket tal skal sammenholdes med den på finansloven for 1967-68 afsatte reserve til imødegåelse af pris- og lønstigninger på 1 milliard kr. I den nu opgjorte pris- og lønstigning indgår virkningerne af devalueringen af den danske krone i efteråret 1967.

Jeg skal endvidere henvise til oversigten i anmærkningerne over indbetalinger til og udbetalinger fra statskassen samt statens kasseoverskud i finansåret 1967-68. Ved beregningen af kasseoverskud er der ligesom på finansloven set bort fra statens optagning af lån og fra indtægterne ved udmøntning; endvidere er specielt for 1967-68 overførslen af 1 milliard kr. til statens byggefond holdt udenfor, idet der jo her alene er tale om en omlægning af mellemværendet mellem staten og Nationalbanken. Med disse korrektioner ændrer tillægsbevillingslovforslaget finanslovens kasseoverskud på 165,7 mill. kr. til et kasseunderskud på 360,3 mill. kr., en reduktion på godt 500 mill. kr. Denne skyldes dels den før omtalte nedsættelse af drifts- og anlægsbudgettets merindtægt med små 350 mill. kr., og dels at kommunernes restancer ved indbetaling af statsskatter ved finansårets afslutning var ca. 140 mill. kr. større end året før. Denne forøgelse af restancerne kan ikke ses på § 1, hvor statsskatterne bevilges med de beløb, der skulle have været indbetalt, men den fremgår af kapitalregnskabet.“

Ved 1. behandling henvises tillægsbevillingslovforslaget uden forhandling til *finansudvalget*, i hvis betænkning om sagen det hedder: „Finansudvalget har gennemgået lovforslaget og de deri opførte

forslag om tillægsbevillinger og haft samråd med udenrigsministeren, ministeren for kulturelle anliggender og for teknisk samarbejde med udviklingslandene og landbrugsministeren.

Herudover har udvalget ved skrivelser til finansministeren, ministeren for Grønland, indenrigsministeren, handelsministeren, undervisningsministeren og arbejdsministeren udbedt sig en række supplerende oplysninger vedrørende en del af de i lovforslaget opførte tillægsbevillingsforslag.

Et *flertal* (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstiller herefter lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget), der ligeledes kan medvirke til lovforslagets vedtagelse, ønsker dog at tilkendegive, at socialdemokratiet ved lovforslagets 2. behandling hverken vil stemme for eller imod den under § 11. Landbrugsministeriet, opførte hovedkonto 10.05. Erstatning til landbruget for tab ved devalueringen.

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) udtaler, at hans parti kan medvirke til gennemførelse af lovforslaget med undtagelse af de deri opførte bevillinger til erstatning til landbruget for tab ved devalueringen og til militære formål, hvorfor man ved lovforslagets 2. behandling vil stemme imod § 11. Landbrugsministeriet (hovedkonto 10.05) og § 22. Forsvarsministeriet (hovedkontiene 10, 11-15, 17, 20, 22-25, 27, 30, 40, 50, 60, 62, 81 og 82), medens man hverken vil stemme for eller imod § 2. Statsvirksomhederne, § 10. Udenrigsministeriet, § 13. Indenrigsministeriet, § 27. Anlægsudgifter, og § 30. Bevægelserne på statens formue- og kapitalkonti.

Ved 2. behandling vedtog man efter en kortvarig debat lovforslagets paragraffer med eller uden afstemning, hvorefter det overgik direkte til 3. behandling, idet en fornyet udvalgsbehandling af sagen fandtes upåkrævet.

3. *behandling* formede sig efter sædvane som en *almindelig politisk debat*. Under denne havde foruden de politiske ordførere følgende medlemmer ordet: *Knud Hertling* (Grønl.), *Erik Kragh* (KF), *Peter Jørgensen* (S), *Ivar Nørgaard* (S), *Kai Moltke* (VS), *Lis Groes* (S) og *J. O. Krag* (S). Af ministrene talte *statsministeren*, *udenrigsministeren* og *finansministeren*.

Der stilledes ikke under debatten forslag til motiveret dagsorden. Tillægsbevillingsforslaget vedtoges med 146 stemmer mod 4 (VS).

4. Lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1968-69. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1. C. sp. 49].

Skriftlig fremsættelse $7/2$ (F. sp. 36). 1. beh. $13/2$ (F. sp. 177). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Foged, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen (Ømann) og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen, Poul Schlüter, Stetter [formand], Foged, Anders Andersen [næstformand], Henry Christensen, Niels Helveg Petersen, Martin Pedersen, Helge von Rosen, Grünbaum, Lis Groes, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Peter Nielsen og Ømann). Betænkning (B. sp. 37) afgivet $15/3$. 2. beh. $20/3$ (F. sp. 1382). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. 3. beh. $22/3$ (F. sp. 1522). *Loven stadfæstet 22. marts 1968.* (Lovt. nr. 87).

De årlige udskrivningslove indeholder regler om beregningen af indkomst- og formueskatten til staten for personer og dødsboer samt om ydelsen af børnetilskud og persontilskud. De tidligere regler fandtes i lov nr. 83 af 18. marts 1967 om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1967-68. Den her omhandlede lov fastsætter de tilsvarende regler for skatteåret 1968-69.

Bortset fra de nedenfor omtalte satser for børnetilskud og persontilskud, der blev ændret under folketingsbehandlingen, er loven i det væsentlige enslydende med det af den tidligere finansminister den 25. oktober 1967 fremsatte tilsvarende lovforslag, idet der ved genfremsættelsen heraf kun var foretaget enkelte rent tekniske ændringer. Der kan derfor med hensyn til indholdet af loven henvises til den udførlige omtale af det tidligere lovforslag side 391.

Ved genfremsættelsen byggede lovforslaget således stadig på den forudsætning, at det ville være muligt at nå at få kildeskatteordningen sat i kraft den 1. januar 1969. For skalaernes vedkommende fandt denne forudsætning ikke udtryk i selve lovforslaget, idet den nødvendige begrænsning til første skattehalvår oprindeligt var indeholdt i ikrafttrædelseslovforslaget til kildeskatteloven. Derimod var reglerne om børnetilskud og persontilskud i udskrivningslovforslaget begrænset til kun at omfatte et halvår, svarende til den periode, i hvilken første halvdel af skatten for skatteåret 1968-69 betales. Denne begrænsning skyldtes for børnetilskuddenes vedkommende, at de nye regler

om tilskud i lov nr. 236 af 3. juni 1967 om børnetilskud og andre familiedydelser vil træde i kraft samtidig med kildeskatteordningen (lovens § 4). For persontilskuddenes vedkommende var det hensigten, at der i forbindelse med overgangen til kildeskat skulle søges gennemført en afvikling af ordningen, mod at der på anden måde blev skaffet compensation for merværdiafgiften til de persongrupper, der hidtil har fået persontilskud.

Forudsætningerne om kildeskattens ikrafttræden pr. 1. januar 1969 viste sig imidlertid ikke at kunne holde, jfr. lov nr. 190 af 31. maj 1968 om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat), der fastsætter *kildeskattelovens ikrafttrædelsestidspunkt til 1. januar 1970*, og der stilledes derfor af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning ændringsforslag om helårige børnetilskud og persontilskud.

Hertil kom, at det måtte anses for rimeligt at yde familier med børn en vis dækning for den forøgelse af forbrugsudgifterne, der ville blive en følge af, at *merværdiafgiften* ved lov nr. 64 af 15. marts 1968 *var forhøjet fra 10 til 12 1/2 pct. fra den 1. april 1968*. De helårige børnetilskud var derfor i forhold til skatteåret 1967-68 forhøjet med 75 kr. pr. barn.

Endelig var satsen for tillægget til børnetilskuddet for personer, der ikke er sambeskattet med en ægtefælle, jfr. lovens § 18, stk. 2, forhøjet fra 350 kr. til 400 kr. pr. barn.

Lovens §§ 18 og 25, der indeholder satserne for henholdsvis *børnetilskud* og *persontilskud*, fik herefter følgende affattelse:

„§ 18. Børnetilskuddet udgør:

For 1 barn	855 kr.
For 2 børn	1.710 -
For 3 børn	2.565 -
For 4 børn	3.420 -
For hvert barn ud over 4 børn	905 -

Stk. 2. For personer, der er fuldt skattepligtige til staten, men ikke er sambeskattet med en ægtefælle, *forhøjes børnetilskuddet med 400 kr. for hvert barn.*“

og

„§ 25. Til personer, der for skatteåret 1968-69 er fuldt skattepligtige til staten, ydes et tilskud (persontilskud), der beregnes på grundlag af den ansatte skattepligtige indkomst, nedsat med hustrufradrag i henhold til ligningslovens § 23 og reguleringsfradrag i henhold til § 3 i lov nr. 452 af 8. december 1967 om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten og § 3 i lov nr. 454 af samme dato om ændring af lov om sømandsskat, efter følgende satser:

A. Familieforsørgere.

Indkomst	Persontilskud
under 8.200 kr.	350 kr.
8.200 kr.-8.799 -	200 -
8.800 - -9.599 -	100 -
9.600 - og derover	0 -

B. Andre skattepligtige.

Indkomst	Persontilskud
under 8.500 kr.	200 kr.
8.500 kr. og derover	0 - “

Det kan endelig nævnes, at kommunernes opkrævningsvederlag, jfr. lovens § 15, efter forslag af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning forhøjedes fra 19 kr. til 20 kr. pr. skatteyder.

Ved fremsættelsen af lovforslaget bemærkede *finansministeren* bl. a.:

„Det forslag til udskrivningslov for skatteåret 1968-69, som den daværende finansminister fremsatte i oktober 1967, blev ikke færdigbehandlet inden folketingsvalget den 23. januar 1968. Det har ikke været muligt for den nuværende regering at tage endelig stilling til skatteudskrivningen i det kommende skatteår. Som et udgangspunkt for det videre arbejde har regeringen ladet forslaget fra oktober 1967 og de bemærkninger, der ledsagede forslaget, genoptrykke med et par rent tekniske ændringer af lovhenvvisninger. Det er dette genoptrykte forslag, der hermed fremsættes; men det sker kun af praktiske grunde og er altså ikke udtryk for en endelig stillingtagen fra regeringens side. Eventuelle ændringsforslag fra regeringens side vil blive fremsat så hurtigt som muligt. . . .“

Lovforslagets 1. behandling prægedes af, at der endnu ikke fra regeringens side var taget stilling til lovforslaget. *Grünbaum* (S) stillede sig afventede, men udtalte dog, at socialdemokratiet ville

vende sig mod en skattepolitik, der gennem ændring af den af ham oprindelig foreslåede udskrivningsskala ville medføre en socialt urimelig forskydning af skattebyrderne. *Haustrup Clemmensen* (KF) fremhævede nødvendigheden af et hurtigt udvalgsarbejde. Man havde fra konservativ side gerne set fradragsretten for kommunale skatter bevaret og ville søge at få den genindført. *Foged* (V) udtalte håbet om, at regeringen hurtigt måtte kunne danne sig et skøn over indtægter og udgifter og fremkomme med talmaterialet. Også han så gerne fradragsretten for kommunale skatter genindført. Ellers måtte man på anden måde hjælpe kommuner med ringe indkomstmasse. Som andre problemer, der måtte tages op under udvalgsbehandlingen, pegede han på sambeskatningsproblemerne, persontilskudsordningen og formuebeskatningen. *Niels Helveg Petersen* (RV) anerkendte de mange forbedringer, der indeholdtes i lovforslaget, selv om det ikke indeholdt bestemmelser om sambeskatningens ophævelse eller, hvad han havde ønsket, en grundskala i forbindelse med en udskrivningsprocent. *Aksel Larsen* (SF) gav lovforslaget sin bedste anbefaling. Han havde ikke ændret mening, siden lovforslaget sidste gang var til 1. behandling. Han beklagede, hvis det skulle vise sig, at regeringen ikke ville fastholde forslaget. Med hensyn til kommunernes problemer håbede han i løbet af kort tid at kunne fremlægge en skitse til, hvorledes problemet kunne løses i forbindelse med skatteudskrivningen. *Sigsgaard* (VS) var ikke tilfreds med lovforslaget og frygtede, at regeringen yderligere ville forværre det. Han fandt formuebeskatningen meget lemældig og overvejede ændringsforslag om forhøjelse. Indkomstskatteskalaen burde ændres i mere progressiv retning, idet der kunne tilføjes yderligere et trin for de højeste indkomster.

Det udvalg, hvortil lovforslaget henvistes efter 1. behandling, afgav betænkning den 15. marts 1968. I betænkningen stillede *finansministeren de ovenfor omtalte ændringsforslag*. Herudover indeholdt betænkningen nogle *ændringsforslag, stillet af et mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget). Om disse ændringsforslag udtaler mindretallet i betænkningen:

„ . . . Som det fremgår af forhandlingerne om forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift, anser mindretallet ikke de af regeringen i anledning af forhøjelsen af merværdiafgiften foreslåede kompensationer for tilstrækkeligt omfattende, selv om mindretallet med tilfredshed noterer, at finansministeren har tiltrådt et af mindretallets oprindelige forslag om forhøjelse af det særlige børnetilskud for enlige forsørgere. Mindretallet har derfor foreslået persontilskudssatserne forhøjet med 50 pct. for personer, der ikke får kompensation gennem lovforslaget om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold. Da mindretallet endvidere er af den opfattelse, at den af regeringen foreslåede finansielle

stramning går for vidt i sine virkninger, har mindretallet foreslået, at en del af de midler, der tilvejebringes ved regeringens forskellige foranstaltninger, anvendes til en videreførelse af skattereformen ved, at skatteprocenten på 1. trin af indkomstskatteskalaen nedsættes fra 18 til 17, og at overgrænsen for proportionalstrækket hæves fra 17.000 kr. til 18.000 kr.“

Til 2. behandling forelå endvidere nogle ændringsforslag af *Sigsgaard m. fl.* (VS), der foreslog dels en forhøjelse af person- og bofradraget med 500 kr. — for familieforsørgere, der er fuldt skattepligtige, dog med 1.000 kr. — samt en nedsættelse af alle trin i indkomstskatteskalaen med 1.000 kr., dels en fordobling af formueskatten for alle formueskatteydere.

Ved 2. behandling vedtoges finansministerens ændringsforslag uden afstemning, medens de af henholdsvis udvalgets mindretal og *Sigsgaard m. fl.* stillede ændringsforslag forkastedes. Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget derefter enstemmigt med 133 stemmer. 4 medlemmer undlod at stemme.

5. Lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 35. C. sp. 7].

Skriftlig fremsættelse $7\frac{1}{2}$ (F. sp. 37). 1. beh. $13\frac{1}{2}$ (F. sp. 163). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Stetter, Foged, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen og Hanne Reintoft. 2. beh. $15\frac{1}{2}$ (F. sp. 259). 3. beh. $16\frac{1}{2}$ (F. sp. 346). *Loven stadfæstet 19. februar 1968.* (Lovt. nr. 31).

Ved loven gennemførtes i uændret skikkelse de ændringer i lov nr. 14 af 1. februar 1967 om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl., hvorom den tidligere finansminister havde stillet forslag den 14. december 1967. Der henvises til omtalen af dette tidligere lovforslag, der ikke nåede at blive gennemført inden folketingsvalget den 23. januar 1968, side 406.

Loven har til formål at tilpasse de særlige beskatningsregler for folke- og invalidepensionister m. fl. til de stigninger i pensionerne, der har fundet sted fra 1966 til 1967. Kort fortalt går ændringerne ud på, at satsen for det faste nedslag forhøjes fra 2.500 kr. til 3.000 kr., indkomstgrænsen for ydelsen af det indtægtsbestemte nedslag forhøjes fra 16.000 kr. til 18.000 kr., og overgrænsen for nedslagsbeløbet forhøjes fra 6.000 kr. til 7.000 kr. Loven har virkning fra og med skatteåret 1968-69.

Efter ved 1. behandling at være blevet anbefalet af alle ordførerne vedtoges lovforslaget uden udvalgsbehandling ved 3. behandling enstemmigt med 113 stemmer.

6. Lov om ændring af lov om sømandsskat. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1201. C. sp. 157].

Skriftlig fremsættelse $29\frac{1}{2}$ (F. sp. 487). 1. beh. $14\frac{1}{3}$ (F. sp. 1110). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Hindkjær Pedersen, Jens Peter Jensen (Sorø amt) (Jens Frandsen), Niels Helveg Petersen, Vivike og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hindkjær Pedersen, Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen [formand], Stetter, Jens Peter Jensen (Sorø amt) [næstformand], Foged, Jens Frandsen, Niels Helveg Petersen, Helge von Rosen, Martin Pedersen, Helge Nielsen, Grünbaum, Ove Hansen, Egon Jensen, Peter Nielsen, Holm Tved og Vivike). Betænkning (B. sp. 259) afgivet $24\frac{1}{4}$. 2. beh. $26\frac{1}{4}$ (F. sp. 2600). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. 3. beh. $3\frac{1}{5}$ (F. sp. 2691). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 159).

Loven indeholder forskellige ændringer i lov om sømandsskat, jfr. lovbekendtgørelse nr. 5 af 3. januar 1968.

Ved det ene sæt ændringer forhøjes det i sømandsskatte- lovens § 5, stk. 4, omhandlede særlige skattefri *udenrigsart- fradrag* fra 350 kr. til 450 kr. om måneden med virkning fra 1. juli 1968.

Med 1. juli 1968 som ikrafttrædelsestidspunkt kan det forhøjede fradrag ikke nå at blive indarbejdet i sømandsskatte- tabellerne. Det tager i almindelighed 4-5 måneder at få tabel- værkerne udarbejdet og udsendt til skibene.

Det bliver således nødvendigt at fortsætte med at anvende de tabeller, der er udarbejdet og sat i kraft for lønningsåret 1968. I konsekvens heraf må der i tiden fra 1. juli 1968 og indtil løn- ningsårets udløb, forinden sømandsskat beregnes efter tabellerne for udenrigsfart, ydes et særligt fradrag på 100 kr. månedlig. Da det i § 9, stk. 4, i sømandsskatteoven er forudsat, at inde- holdelsen af sømandsskatten skal kunne ske direkte på grund- lag af sømandsskattetabeller, indeholder ændringsloven en be-

myndigelse for finansministeren til at fastsætte nærmere regler for, hvorledes sømandsbeskatningen skal gennemføres i perioden 1. juli-31. december 1968.

Efter § 5, stk. 4, 3. punktum, i sømandsskatteloven kan udenrigsfartfradraget for ikke-forsørgere højst udgøre 15 pct. af indtægten om bord efter forskellige fradrag. Denne begrænsning af fradraget vil være vanskelig at indpasse i den beregningsmåde, der skal anvendes i tiden 1. juli-31. december 1968. Finansministeren skal derfor efter ændringsloven yderligere være bemyndiget til at bestemme, at det månedlige fradrag for denne gruppe sømænd uden hensyn til størrelsen af indtægten om bord skal udgøre 100 kr. mere end efter de gældende regler i lovbe- kendtgørelse nr. 5 af 3. januar 1968.

Om baggrunden for forhøjelsen udtalte *finansministeren* ved fremsættelsen af lovforslaget bl. a.:

„... Den foreslåede lempelse af skatten må ses på baggrund af den danske devaluering og de merudgifter, der herved er påført søfolkene. Gennem devalueringen er danske sømænds forbrug i lande, der ikke har devalueret, blevet fordyret. Det er ikke muligt at komme med noget sikkert skøn over størrelsen af disse merudgifter. De vil variere stærkt fra sømand til sømand og afhænge af, hvor stort forbrug der er i lande, som ikke har devalueret....“

Ved fremsættelsen af lovforslaget var det foreslået, at forhøjelsen af udenrigsfartfradraget først skulle træde i kraft den 1. januar 1969, fordi fradraget var indarbejdet i de særlige sømandsskattetabeller, der af tekniske grunde ikke kunne udskiftes før pr. 1. januar 1969. Det lykkedes dog alligevel at finde udvej, således at *ikrafttrædelsen* ifølge et af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning stillet ændringsforslag kunne rykkes frem til 1. juli 1968.

Ved loven ændres endvidere de i sømandsskattelovens § 9 indeholdte *skalaer* med det formål at tilpasse sømandsskatten for perioden efter 1. januar 1969 til ændringerne i den almindelige indkomstbeskatning for skatteåret 1968-69. I forbindelse med skattefradragets afskaffelse er der indført nye udskrivningsregler for indkomstskatten til staten, for folkepensionsbidraget og for kommuneskatten. Samtidig er der sket en forhøjelse af kommuneskatteniveauet i Københavns kommune, hvis beskatning lægges til grund ved fastsættelsen af sømandsskatten.

Sømandsskatten ifølge de nye skalaer er på alle indkomsttrin lidt lavere end de beregnede beløb for indkomstskatten i land.

Der er i skalaerne ikke taget hensyn til forhøjelsen af børnetilskuddene og til de særlige persontilskud, idet disse tilskud skal udbetales også til personer, der omfattes af sømandsskatteordningen.

De nye skalaer skønnes at ville medføre et provenutab for staten af en størrelsesorden på omkring 3 mill. kr.

Ændringen af skalaerne indføjedes i loven efter et af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning stillet ændringsforslag, idet skatteudskrivningen i land endnu ikke ved lovforslagets fremsættelse var endeligt fastlagt.

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget mødtes det med velvilje fra alle ordførerne. *Helge Nielsen* (S), *Vivike* (SF) og *Sigs-gaard* (VS) udtalte dog, at ikrafttrædelsesdatoen for forhøjelsen af udenrigsfarttillægget, der i lovforslaget var foreslået fastsat til 1. januar 1969, burde rykkes frem, ligesom man mente, at den foreslåede forhøjelse ikke gav søfolkene tilstrækkelig dækning for devalueringstab.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i et udvalg. Under udvalgsbehandlingen stillede finansministeren de ovenfor omtalte ændringsforslag. Et *mindretal*, bestående af socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget, kunne imidlertid ikke erklære sig tilfreds hermed, hvorfor mindretallet i udvalgets betænkning stillede ændringsforslag, der gik ud på dels en fordobling af den af ministeren foreslåede forhøjelse af udenrigsfartfradraget, dels at lade forhøjelsen træde i kraft den 1. juni 1968, med en yderligere fordobling i tiden 1. juni 1968-30. november 1968. Baggrunden for dette sidste forslag var, at finansministerens ændringsforslag ikke ville give dækning for devalueringstab i tiden fra devalueringens gennemførelse til 1. juli 1968. Den af mindretallet foreslåede yderligere fordobling tilsigtede at give søfolkene dækning for dette tab.

Efter at mindretallets ændringsforslag var forkastet og finansministerens ændringsforslag vedtaget ved 2. behandling, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 115 stemmer.

7. Lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1545. C. sp. 465].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 965). 1. beh. $^{27}/_3$ (F. sp. 1718). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen, Poul Schlüter, Stetter [formand], Niels Andersen [næstformand], Henry Christensen, Foged, Niels Helveg Petersen, Helge von Rosen, Martin Pedersen, Grünbaum, Lis Groes, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Peter Nielsen og Ømann.) Foreløbig beretning (B. sp. 101) afgivet $^{3}/_4$. Betænkning (B. sp. 857) afgivet $^{17}/_5$. 2. beh. $^{22}/_5$ (F. sp. 3417). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1035) afgivet $^{29}/_5$. 3. beh. $^{31}/_5$ (F. sp. 3925). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 189).

Ved loven foretoges en lang række ændringer af lov nr. 100 af 31. marts 1967 om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). De fleste af ændringerne er dog konsekvensændringer, ændringer af redaktionel art og mindre tekniske ændringer. De væsentligste af ændringerne står i forbindelse med sambeskatningens ophævelse eller drejer sig om selve trækordningen, de standardiserede fradrag, beskatningen af børn og beskatningen af danske i Grønland:

1. Ifølge et af finansministeren i folketingsudvalgets betænkning stillet ændringsforslag indføjedes i loven en bestemmelse om indsættelse af en ny paragraf, § 37 A, i kildeskatte-loven. I denne paragraf tages stilling til forskellige spørgsmål i forbindelse med den ved kildeskattelovens § 4, stk. 2, indførte *særskilte beskatning af gifte kvinder*.

Den særskilte beskatning vil, når hustrufradraget ikke opretholdes, bevirke, at en del ægtepar med samlet indtægt under proportionalsskattegrænsen kommer til at betale højere skat end efter de gældende regler, dersom de hidtil har opnået hustrufradrag. Hvis de har haft ret til det fulde hustrufradrag på 2.000 kr., vil der efter de gældende udskrivningsregler kunne blive tale om en skattestigning på ca. 600-700 kr.

For at undgå dette bestemmes det, at der ved beregningen af skatten af hustruens særskilte indkomst indrømmes et fra-

drag, der ligesom det nuværende hustrufradrag udgør et beløb svarende til halvdelen af hustruindkomsten, dog højst 2.000 kr. Overgrænsen for fradraget nedsættes med 100 kr. for hver fulde 1.000 kr., hvormed hustruindtægten overstiger 10.000 kr. Fradraget bortfalder således, når hustruindtægten er 30.000 kr. eller mere.

Frdraget indrømmes kun i særskilt indkomst af den art, der efter de gældende regler giver ret til hustrufradrag. Frdrag gives således ikke, hvis hustruens indtægt består af pension. Hustrufradraget indrømmes ligesom efter gældende ret med det fulde beløb, selv om hustruen kun har haft den selvstændige beskæftigelse i en del af indkomståret. I det omfang frdraget under hensyntagen til hustruens personfradrag ikke kan udnyttes, foretages det i mandens skattepligtige indkomst.

Når det i forbindelse med indgivelsen af selvangivelsen oplyses, at den med en mand sambeskattede hustru i det pågældende indkomstår har deltaget i væsentligt omfang i driften af mandens eller ægteparrets fælles erhvervsvirksomhed, skal mandens indkomstskat beregnes, som om 25 pct. af den skattepligtige indkomst, dog højst 12.000 kr., var indtjent af hustruen som særskilt indkomst. Skatten af denne „hustruindkomst“ skal beregnes på sædvanlig måde, altså således at hustruens personfradrag fragår i indkomsten, forinden skatten beregnes. Denne skat sammenlægges med den af mandens indkomst ÷ hustruindkomsten beregnede skat, og den samlede skat opkræves hos manden efter sædvanlige regler.

Efter bestemmelsen skal der gives et fast fradrag på 1.200 kr. i den indkomst, der henføres til hustruen. Frdraget nedsættes dog med 100 kr. for hver fulde 1.000 kr., hvormed ægtefællernes samlede indkomst overstiger 30.000 kr. Hvor frdraget ikke kan udnyttes fuldt ud, skal det overskydende beløb frdrages hos manden.

I stk. 3 bestemmes det, at ægtefæller ikke skal beskattes efter reglerne for medhjælpende hustruer, hvis hustruen har særskilt indkomst.

Det er som nævnt en betingelse, at hustruen i „væsentligt“ omfang har deltaget i mandens eller den fælles virksomhed. Om

dette er tilfældet, må bero på en konkret afgørelse. Der vil her ved navnlig kunne henses til, om hustruens deltagelse i virksomheden har strakt sig over hele eller den overvejende del af indkomståret, og om hendes indsats i det hele har haft en fastere karakter og lagt beslag på en betydelig del af hendes arbejdskraft. På den anden side kan det næppe generelt være udelukket at indrømme fradrag i tilfælde, hvor hustruens indsats har været koncentreret over en mindre del af året.

I tilslutning hertil udtales det i folketingsudvalgets betænkning:

„I forbindelse med ændringsforslag nr. 9 har udvalget indgående drøftet de nye regler om beregning af indkomstskat for gifte kvinder, der er særskilt ansat til skat, eller som i væsentligt omfang har deltaget i driften af mandens eller ægtefællernes fælles erhvervsvirksomhed. Udvalget har hos finansministeren indhentet oplysninger til belysning af reglerens indhold og virkning i forhold til de øvrige i kildeskatteloven indeholdte udskrivningsregler, og der er som bilag til betænkningen optrykt et af skattedepartementet udarbejdet notat herom.

Udvalget har bl. a. drøftet, hvilket nærmere omfang den medhjælpende hustrus arbejdsindsats skal have, for at der kan ske beskatning efter reglerne for medhjælpende hustruer. Udvalget ønsker at understrege lovbestemmelsens ord „i væsentligt omfang“, og finansministeren har herom henvist til bemærkningerne til ændringsforslaget, hvorefter der normalt skal være tale om medhjælp, der har en fastere karakter og lægger beslag på en betydelig del af hustruens arbejdskraft. Det vil således i almindelighed ikke være tilstrækkeligt, at hustruen har passet mandens forretningstelefon o.lign. Arbejde med regnskabsføring vil dog efter omstændighederne kunne begrunde beskatning som medhjælpende hustru under forudsætning af, at erhvervsvirksomheden har et sådant omfang, at regnskabsføringen i sig selv eller sammen med andre opgaver virkelig stiller betydelige krav til hustruens arbejdsindsats. Sæsonarbejde af kortere varighed vil ikke være tilstrækkeligt.

På denne baggrund har man drøftet det hensigtsmæssige i, at der i selve lovteksten foretages en nærmere afgrænsning af de betingelser, der skal opfyldes, for at der kan ske beskatning efter reglerne for medhjælpende hustruer. Finansministeren har givet tilsagn om, at udkast til vejledende cirkulære på dette område vil blive forelagt medlemmerne af det folketingsudvalg, der til den tid beskæftiger sig med skattespørgsmål, med henblik på overvejelser af at søge lovbestemmelserne udbygget med den nævnte nærmere afgrænsning.

I tilknytning til sin tiltrædelse af ændringsforslaget udtaler udvalget, at der i forbindelse med kildeskattens ikrafttræden som led

i skattereformen bør foretages en generel forhøjelse af børnetilskuddene i henhold til kapitel 1 i lov om børnetilskud og andre familiefordelinger. Denne forhøjelse bør foretages uanset en eventuel samtidig ajourføring af satserne for tilskuddet.“

2. Efter kildeskatteloven skal arbejdsgiverne som hovedregel beregne skatten for deres medarbejdere ved hjælp af opkrævningstabeller, som de skal have fra skattemyndighederne.

Fra arbejdsgiverside har man peget på, at en ordning med generelt procenttræk vil egne sig bedre for den moderne EDB-teknik og i øvrigt i andre henseender må foretrækkes fremfor den i loven fastsatte ordning. Det har hele tiden været hensigten at tilrettelægge kildeskatteordningen på en sådan måde, at arbejdsgivernes opgaver lettes mest muligt. Det har også betydning for den kontrol, der må føres med indeholdelserne. Af disse grunde ændres *trækordningen*, således at beregningen af A-skat altid sker ved anvendelse af en fast procentsats. Inden beregningen skal der foretages fradrag efter skattekortet. Den procentsats, der skal anvendes i de enkelte tilfælde, fastsættes af ligningsmyndighederne. Ved fastsættelsen tages der hensyn til, hvad skatteyderens samlede årsindtægt må forventes af udgøre.

Under forhandlingerne med Dansk Arbejdsgiverforening om kildeskatteordningens praktiske tilrettelæggelse har det vist sig, at beregningen og indeholdelsen af A-skat og udfærdigelsen af redegørelser herom til skattemyndighederne vil blive lettet, hvis arbejdsgiverne ikke som fastsat i lovens § 47 skal bortse fra de dér omhandlede pensionsbidrag m. v., forinden skatten beregnes. Under hensyn hertil ophæves bestemmelsen i § 47.

Efter lovens § 43 skal indeholdelse af skat ved kilden ske i en række *andre indtægter end lønindtægt*. Det gælder bl. a. bestyrelses honorarer, pensioner, herunder folke- og invalidepension, arbejdsløshedsunderstøttelse og løbende udbetalinger efter renteforsikringer. Der kan imidlertid vise sig praktisk behov for at holde enkelte af de omhandlede indtægtsarter uden for indeholdelsesordningen i hvert fald i de første år. Finansministeren bemyndiges derfor til at træffe en sådan afgørelse. Ved indførelsen af kildeskat i Norge havde man en tilsvarende ordning.

I tilslutning til denne ændring udtales det i udvalgets betænkning:

„Udvalget har endvidere drøftet den ændrede udformning af kildeskattelovens § 43, hvorefter indeholdelsesordningen til at begrænse med begrænses til lømindtægt m. v., idet finansministeren bemyndiges til at bestemme, hvornår de i paragraffen nævnte andre indtægtsarter skal inddrages under indeholdelsesordningen. Finansministeren har givet tilsagn om at bestræbe sig for, at indeholdelsesordningen straks fra kildeskattens ikrafttræden kommer til at omfatte så mange af de nævnte andre indtægtsarter, som der er praktisk mulighed for.

Der er fra forskellig side rejst spørgsmål om, hvilke muligheder der foreligger for at inddrage pengeinstitutterne i arbejdet med opkrævningen af kildeskatten. Finansministeren har oplyst, at det ikke kræver lovændring at etablere en ordning, hvorefter pengeinstitutterne yder arbejdsgivere bistand med afregninger og redegørelser vedrørende kildeskatten. Der har været afholdt forhandling med repræsentanter for pengeinstitutterne herom, og herunder er det aftalt, at den nærmere tilrettelæggelse af eventuelle bistandsaftaler mellem pengeinstitutter og arbejdsgivere kan drøftes med finansministeriet.“

Ændringen bevirker, at der vil blive tale om flere arter af B-indtægt. Derved begrænses anvendelsesmulighederne for reglen i § 27 om fritagelse for beskatning af mindre B-indtægter. Ifølge et af finansministeren i udvalgets betænkning stillet ændringsforslag er det derfor bestemt, at de i § 43, stk. 2, a-f, omhandlede indtægter ikke skal omfattes af reglen i § 27, så længe de ikke er henregnet til A-indkomst. Derved undgås den nævnte afsvækkelse af den praktiske betydning af reglen i § 27.

3. Kildeskatteloven indeholder bestemmelser om to former for *standardiseret fradrag*. Det drejer sig om det faste lønmodtagerfradrag og standardfradraget. De to faste fradrag gælder ikke for den samme personkreds, og det er forskellige udgiftsarter, der dækkes af fradragene.

Ved ændringsloven ophæves bestemmelserne om standardfradraget.

Finansministeren udtalte om baggrunden herfor ved fremsættelsen af lovforslaget:

„Under behandlingen af kildeskattelovforslaget var der ikke udelt tilfredshed med reglen om standardfradrag. Det blev bl. a. fremhævet, at reglen vil virke for gunstigt for de skatteydere, der har relativt små udgifter af den art, som standardfradraget skal

dække. Det drejer sig navnlig om lønmodtagerudgifter ud over det faste lønmodtagerfradrag, udgifter til sygeforsikring, beløb indbetalt på indekstrakter, præmier til renteforsikringer, der ikke er led i pensionsordninger, præmier til kapitalforsikringer og indskud på børne- og opsparingskonti samt renteudgifter bortset fra prioritetsrenter. Det blev også anført, at standardfradraget ville svække tilskyndelsen til at sikre alderdommen ved forsikringstegning eller indskud på opsparingsbegunstigede konti.

Standardfradraget blev indført med henblik på en forenkling af ligningsarbejdet. Når dette skal opnås, må standardfradraget omfatte en meget stor udgiftskreds, og det må være forholdsvis stort. Hensynet til lighed mellem skatteyderne og provenumæssige hensyn taler imidlertid imod at sætte standardfradraget højt. Under arbejdet med tilrettelæggelsen af kildeskattens administration har det vist sig, at de ligningsmæssige fordele ved standardfradraget med dets nuværende størrelse ikke kan opveje de praktiske ulemper, der er forbundet med at arbejde med to standardiserede fradrag....“

Ophævelsen af standardfradraget medfører, at lovens § 81 om anvendelse af en erklæring i stedet for egentlig selvangivelse ikke kan opretholdes i sin hidtidige form. Man må jo nu i alle tilfælde have oplysning fra skatteyderne om, hvilke fradrag de har ud over det faste lønmodtagerfradrag. Erklæringsordningen passer også dårligt til den moderne elektroniske databehandling, hvor man helst skal kunne anvende ensartet materiale. Der kan dog være praktisk behov for i et vist omfang at anvende et mindre omfattende oplysningsmateriale end den fuldstændige selvangivelse, og § 81 er derfor erstattet med en regel, hvorefter finansministeren kan fastsætte nærmere bestemmelse om en sådan ordning.

I forbindelse med ophævelsen af reglen om standardfradrag har man fundet det hensigtsmæssigt at ophæve den særlige bestemmelse om gifte kvinders fradrag. Den går ud på, at en særskilt ansat hustru i visse tilfælde ikke får fradrag for lønmodtagerudgifter ud over det faste lønmodtagerfradrag, idet det overskydende beløb i stedet fradrages hos manden. Ophævelsen af denne regel indebærer en forenkling. Der ligger også en forenkling i, at standardfradragets bortfald har gjort det muligt at ophæve bestemmelsen i § 27, stk. 3, hvorefter der ikke opnås fritagelse for beskatning af mindre B-indtægter, når der kræves fradrag ud over standardfradraget.

4. De hidtidige regler om *børns beskatning* er overført til kildeskatteloven. Reglerne er temmelig komplicerede. Det beror bl. a. på, at det efter det nuværende system har betydning for retten til børnetilskud, om barnet ansættes selvstændigt til skat eller ikke. Børnetilskudsordningen skal imidlertid samtidig med kildeskattens indførelse løsrives fra den hidtidige sammenhæng med beskatningsreglerne. Herefter er det blevet muligt at gennemføre en væsentlig forenkling af reglerne om børns beskatning. Det er også ønskeligt for at opnå den mest rationelle administration af kildeskatteordningen.

De nye regler går ud på, at børn skal ansættes selvstændigt til skat uanset deres alder, og uanset om de har ophold hos forældrene eller ej. Efter de gældende regler skal et hjemmenværende barn ikke beskattes af indtægtsnydelse eller formue og afkast af denne, når indtægtsnydelsen eller formuen er modtaget som gave fra forældrene. Hjemmenværende børn under 15 år skal heller ikke beskattes af løn for arbejde i forældrenes erhvervsvirksomhed. Beskatningen sker i disse tilfælde hos forældrene. Efter ændringen opretholdes disse regler i en form, der er tilpasset nyordningen. Det bliver uden betydning for beskatningen, om barnet er hjemmenværende eller ikke, og i gavetilfældene skal beskatningen ske hos den af forældrene, der har givet gaven, uanset om forældrene senere ophører med at være sambeskattede. De ændrede regler medfører bl. a., at underholdsbidrag til børn fremtidig altid bliver beskattet hos barnet, hvilket som regel vil være en fordel for de pågældende.

I et stort antal tilfælde vil børnene imidlertid ikke have skattepligtig indkomst eller formue. Af praktiske grunde er det derfor bestemt, at børn under 15 år ikke skal indgive selvangivelse og ikke ansættes til skat, når de ikke har skattepligtig indkomst eller formue for det pågældende indkomsthår.

5. Reglerne om *beskatningen af danske under ophold i Grønland* blev ændret for et par år siden. Hidtil var personer, der opgav deres bopæl her i landet under Grønlandsopholdet, altid helt fri for beskatning her i landet. Efter de nye regler skal skattepligten opretholdes, men med den vigtige begrænsning, at den ophører, hvis opholdet i Grønland varer 2 år eller mere.

Ophøret har virkning tilbage fra udrejsen. Det drejer sig navnlig om enlige skatteydere. For personer, der bevarer deres bopæl her i landet under opholdet i Grønland, som regel gifte, gælder de hidtidige almindelige regler for beskatningen under ophold i udlandet. Efter disse regler ophører skattepligten her først, når opholdet i Grønland har fået varig karakter, efter praksis efter ca. 3 års forløb. Også i disse tilfælde får skattepligtens ophør virkning fra udrejsens tidspunkt.

Ved kildeskatteloven indføres skærpede regler for skattepligtens ophør ved udrejse af landet. Hvis bopælen her i landet bevares, bortfalder skattepligten ikke, uanset hvor længe skatteyderen opholder sig i udlandet. Selv om bopælen her i landet opgives, skal skattepligten bestå i de første 4 år efter udrejsen, medmindre skatteyderen godtgør, at han bliver indkomstbeskattet i det fremmede land. Da der ikke findes indkomstbeskatning i Grønland, ville disse reglers anvendelse betyde, at danske, der rejser til Grønland, altid ville være skattepligtige til Danmark i de første 4 år efter udrejsen. For skatteydere, der bevarer bopælen her i landet, ville skattepligten endda blive opretholdt uanset varigheden af opholdet i Grønland.

Disse regler er nu ændret, således at danske, der tager ophold i Grønland, kun fastholdes under beskatningen, hvis opholdet bliver af kortere varighed end 2 år, og dette skal også gælde, hvor bopælen her i landet bevares. Ophøret af skattepligten efter de 2 års forløb skal ligesom nu have virkning fra udrejsen.

Samtidig er bestemmelserne om *beskatning ved fraflytning til udlandet* ændret. Den nævnte regel om, at skattepligt her til landet fastholdes i de første 4 år efter fraflytningen, medmindre skatteyderen bliver indkomstbeskattet i et fremmed land, kan herefter kun anvendes, når den pågældende har haft fast bopæl her i landet i en samlet periode af mindst 4 år.

6. *Den foreløbige skat* svares som hovedregel på grundlag af de senest foreliggende skatteansættelser. Dette vil i sig selv rumme en fare for uoverensstemmelser mellem foreløbig skat og endelig skat. Der kan være erhvervsområder, hvor man allerede ved forskudsligningen kan se, at forskydninger i indtjeningen

må forventes. Det bestemmes derfor, at finansministeren får adgang til for sådanne erhverv at foretage en almindelig procentvis forhøjelse eller nedsættelse af forskudsskattegrundlaget. En sådan bestemmelse skal efter ændringen kunne træffes for en eller flere erhvervsgrupper, herunder også lønmodtagere.

7. Ifølge et af udvalget i betænkningen stillet ændringsforslag er bestemmelsen i lovens § 73, stk. 4, om *lønindeholdelse* hos den ene ægtefælle for den andens ægtefælles skatteilsvar ophævet. Udvalget henviser i denne forbindelse til den af justitsministeriets ægteskabsudvalg afgivne betænkning IV og oplyser, at finansministeren over for udvalget har givet tilsagn om, at han, når arbejdet med tilrettelæggelsen af kildeskatteordningen tillader det, vil lade en arbejdsgruppe nærmere undersøge, hvilke muligheder der foreligger for at indpasse de øvrige af ægteskabsudvalget stillede forslag i det kildeskattesystem, der er under opbygning. Resultatet af arbejdsgruppens undersøgelse vil, så snart det foreligger, blive forelagt for det folketingsudvalg, der til den tid beskæftiger sig med skattespørgsmål.

8. Det kan endelig nævnes, at der ved ændringsloven er sket ændring af bestemmelserne i lovens §§ 61 og 62 om *rente-tillæg* til restskat og *godtgørelse* på 6 pct. af overskydende skat.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat)*, *forslag til lov om ændring af lov om kommunal indkomstskat* og *forslag til lov om ikrafttræden af lov om kommunal indkomstskat*, jfr. side 186, 295 og 296. Ved 1. behandling anbefaledes lovforslaget med enkelte forbehold af alle ordførerne. *Grünbaum* (S) kunne dog ikke tiltræde ophævelsen af standardfradraget, som han anså for et vigtigt led i bestræbelserne på at opnå en mere forenklet skatteligning, og han betragtede det som et tilbageskridt, at man genindførte pligt til at afgive selvangivelse. Han forstod ikke, hvorfor finansministeren ikke havde fulgt det af justitsministeriets ægteskabsudvalg fremsatte forslag om ophævelse af lovens § 73, stk. 4, og han efterlyste forslag til, hvorledes særbeskatningen af hustruindkomst skulle gennemføres. *Haustrup Clemmensen* (KF) ønskede undersøgt, om det var muligt at sætte særbeskatningen af ægtefæller i kraft allerede fra 1. juni 1969, og han gav samtidig udtryk for, at han fandt de gældende regler specielt urimelige over for de medhjælpende hustruer, hvorfor også dette spørgsmål måtte tages op i forbindelse med særbeskatningen. Hertil

sluttede sig *Niels Andersen* (V), og han gjorde endvidere opmærksom på, at man fra venstres side ville arbejde for, at der ved tilbageholdelse af skatten blev indregnet de forskellige tryghedsbidrag. *Niels Helveg Petersen* (RV) lagde megen vægt på den betænkning, der var afgivet af justitsministeriets ægteskabsudvalg. Han håbede, at man i folketingsudvalget måtte komme noget videre med realisation af ægteskabsudvalgets forslag, end ministerens pessimistiske bemærkninger i fremsættelsestalen gav udtryk for. Også han lagde vægt på at få forslagene om særbeskatningen frem så hurtigt som muligt, og han så gerne særbeskatningen gennemført før kildeskattens ikrafttræden. *Ømann* (SF) udtalte sig med hensyn til ophævelsen af standardfradraget og genindførelsen af pligten til at afgive selvangivelse på linje med Grünbaum. Med hensyn til særbeskatningen havde han bange anelser. Særbeskatningen var nøje knyttet til kildeskatten, men dens gennemførelse måtte ikke bevirke en for brat overgang fra den nuværende fordeling mellem de forskellige relevante grupper. *Sigsgaard* (VS) lagde som flere af de andre ordførere megen vægt på ægteskabsudvalgets betænkning, og han henstillede, at finansministeren lod udarbejde ændringsforslag i overensstemmelse med betænkningen. Også han var betænkelig ved standardfradragets ophævelse, og han udtalte håbet om, at folketingsudvalget ville nå frem til en bedre løsning.

Efter 1. behandling henvises lovforslagene til behandling i et udvalg. Såvel i udvalgets betænkning som i tillægsbetænkningen stilledes en række ændringsforslag af *finansministeren* og af *udvalget*. De væsentligste af ændringsforslagene er omtalt i det foregående. Derudover var der af et *mindretal*, bestående af socialdemokraterne og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget, stillet ændringsforslag om opretholdelse af lovens bestemmelser om standardfradrag. Udvalgets tillægsbetænkning indeholdt ud over ændringsforslagene følgende bemærkning om et særligt problem, der havde været drøftet i udvalget:

„Udvalget har drøftet den fremtidige skattemæssige stilling for sådanne enlige, som efter de gældende regler beskattes som familieforsørgere. Det drejer sig navnlig om folkepensionister, invalidepensionister og enkepensionister samt personer, der opfylder aldersbetingelsen for at oppebære folkepension.

Under kildeskatteordningen ophæves forsørgerbegrebet, idet alle vil blive beskattet efter samme enhedsskala. Beskatningens graduering efter familieforholdene vil ske ved anvendelse af personfradrag, og også de nævnte enlige vil herved få ét personfradrag.

Udvalget er opmærksom på de problemer, der opstår herved og ved det påtænkte bortfald af de særlige nedslagsregler, og udvalget opfordrer finansministeren til sammen med socialministeren at tage problemerne op til løsning i forbindelse med kildeskattens ikrafttræden.“

Efter at finansministerens og udvalgets ændringsforslag var vedtaget og mindretallets ændringsforslag forkastet, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 155 stemmer.

8. Lov om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1615. C. sp. 477].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 965). 1. beh. $\frac{27}{3}$ (F. sp. 1717). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) m. fl. lovforslag, se side 175. Foreløbig beretning (B. sp. 101) afgivet $\frac{3}{4}$. Betænkning (B. sp. 857) afgivet $\frac{17}{5}$. 2. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 3417). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1035) afgivet $\frac{29}{5}$. 3. beh. $\frac{31}{5}$ (F. sp. 3925). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 190).

Ved loven fastsættes tidspunktet for ikrafttrædelsen af lov nr. 100 af 31. marts 1967 om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) til *1. januar 1970*. I forhold til det den 9. november 1967 af den tidligere finansminister fremsatte tilsvarende lovforslag, der er omtalt side 398, medfører denne udskydelse af ikrafttrædelsestidspunktet fra 1. januar 1969 en række konsekvensændringer.

Nu bliver 1969 og ikke 1968 det såkaldt skattefrie år, og i stedet for 1967 bliver 1968 halvt skattefrit. Som følge heraf indeholder loven en bestemmelse om, at kun halvdelen af de statsskatter, der skal udskrives næste forår for skatteåret 1969-70, kommer til opkrævning.

De særlige regler om beskatning af overført og overskydende indkomst skal nu gælde for året 1969 og ikke for 1968.

I ændringsloven af december 1967 til ligningsloven findes bestemmelser om et reguleringsfradrag for skatteåret 1968-69. Dette fradrag indrømmes, hvor de i 1967 betalte skatter overstiger de beregnede skatter for dette år. Formålet er at afbøde de uheldige virkninger af skattefradragets reglens ophævelse, hvor skatteyderen i 1967 har haft en særlig stor skattebetaling i for-

hold til sin normale indtægt. I det tidligere fremsatte ikrafttrædelsesforslag fandtes i § 20 en regel om, at halvdelen af et reguleringsfradrag indrømmet for skatteåret 1968-69 skal overføres til fradrag i 1969.

Efter den nu foreliggende lov bliver der ikke trang til en sådan regel vedrørende reguleringsfradrag for 1968-69, idet skatterne for dette skatteår nu skal opkræves fuldt ud. For det følgende skatteår 1969-70, er der endnu ikke gennemført regler om reguleringsfradrag. Ved udarbejdelsen af sådanne regler må der tages hensyn til, at kun halvdelen af statsskatten for skatteåret 1969-70 kommer til opkrævning, og det kan eventuelt ske ved, at halvdelen af reguleringsfradraget overføres til fradrag i 1970.

§ 20 i det tidligere forslag indeholdt også en regel om reguleringsfradrag for 1968, men da der ikke skulle ske nogen beskatning af indkomsten for dette år, var det fastsat, at fradraget skulle gives i indkomsten for 1970. Nu bliver det som nævnt 1969, der ikke kommer til at danne grundlag for beskatning. I 1969 vil der normalt ikke blive betalt skatter, der er på lignet efter skalaer, som forudsætter fradragsret. Der er derfor ikke behov for en regel om reguleringsfradrag for dette år.

I tilslutning hertil udtalte *finansministeren* ved fremsættelsen af lovforslaget:

„... Der opstår et problem, hvor skatteydere efter udløbet af 1968 betaler restancer vedrørende skatteåret 1967-68 og tidligere skatteår. Det kan f. eks. bero på, at der er indrømmet henstand med betalingen. Der er ikke længere fradragsret, og beløbene har ikke kunnet tages i betragtning ved opgørelsen af eventuelt reguleringsfradrag, hvor jo kun betalte skatter regnes med. Det er tanken, at der i forbindelse med gennemførelsen af regler om reguleringsfradrag for skatteåret 1969-70 skal udformes bestemmelser, hvorved der tages hensyn til dette forhold....“

I forhold til det tidligere ikrafttrædelseslovforslag er der i øvrigt kun foretaget enkelte ændringer.

For at lette administrationen af reglerne om beskatning af overført indkomst i 1969 er det bestemt, at beskatning undlades, når beløbet er under 10.000 kr.

Endvidere er der indsat en bestemmelse om beskatningen af visse medlemmer af det kgl. hus. De pågældende har efter de hidtidige regler været fritaget for at svare indkomst- og formueskat til staten samt folkepensionsbidrag. Kommuneskat har de derimod ikke været

fritaget for. Ved kildeskatteloven begrænses statsskattefriheden for medlemmer af kongehuset til kun at gælde dem, der er børn af danske konger, eller for hvem der er fastsat årlige indkomster i henhold til grundlovens § 11. Under hensyn til den forrykkelse i de økonomiske forhold, bestemmelsen vil medføre for de nuværende medlemmer af kongehuset, der ikke opfylder de nævnte betingelser, har man fundet det rimeligt, at de fortsat bliver fri for betaling af statsskat.

Lovforslaget behandlede i Folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat)* m. fl. lovforslag, jfr. side 175. Ved lovforslagets 1. behandling anbefalede det med enkelte forbehold af alle ordførerne. Den nye bestemmelse om, at beskatning af overført indkomst ikke skal finde sted, når det overførte indkomstbeløb er under 10.000 kr., vendte både *Grünbaum* (S), *Ømann* (SF) og *Sigsgaard* (VS) sig imod, idet de fandt, at den gav de erhvervsdrivende en fordel fremfor lønmodtagerne. *Ømann* (SF) udtalte i tilslutning hertil, at spekulationsgevinster burde føres hen under reglerne om overført indkomst.

Under den påfølgende udvalgsbehandling stillede socialdemokratiets og socialistiske folkepartis medlemmer af udvalget som *mindretal* ændringsforslag om, at 10.000 kr.s reglen skulle bortfalde. Efter at dette ændringsforslag ved 2. behandling var forkastet med 91 stemmer mod 64, medens nogle af finansministeren stillede ændringsforslag, i det væsentlige af teknisk art, vedtoges, blev lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt vedtaget med 155 stemmer.

9. Lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2529. C. sp. 489].

Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{4}$ (F. sp. 2071). 1. beh. $\frac{18}{4}$ (F. sp. 2458). Partiernes ordførere: *Grünbaum*, *Haunstrup Clemmensen*, *Foged* (Niels Andersen), *Dagmar Andreasen* (Niels Helveg Petersen), *Ømann* og *Sigsgaard*. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) m. fl. lovforslag, se side 175. Betænkning (B. sp. 857) afgivet $\frac{17}{5}$. 2. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 3418). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1035) afgivet $\frac{29}{5}$. 3. beh. $\frac{31}{5}$ (F. sp. 3926). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 191).

Ved loven foretoges med virkning fra indkomståret 1970 en række ændringer i lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, jfr. lovbekendtgørelse nr. 491 af 19. december 1967. Ændringerne står i forbindelse med *kildeskattens indførelse den 1. januar 1970*. De væsentligste af ændringerne er følgende:

1. Personer, der af den danske stat udsendes til tjeneste uden for riget, er efter de gældende regler ikke skattepligtige under opholdet i *udlandet*. Denne skattefrihed bortfalder under kildeskatteordningen. De udsendte modtager under udlandsopholdet visse tillæg til lønnen til dækning af merudgifter i anledning af tjenesten. Det drejer sig navnlig om udetillæg, hjemflytningstillæg og bosættelsespenge. Tillæggene er efter det oplyste fastsat således, at de medgår til dækning af merudgifterne, og det er derfor nu bestemt, at de ikke skal medregnes til den skattepligtige indkomst.

2. I lønindtægt indtjent i *Grønland* indrømmes et særligt fradrag (Grønlandsfradrag). Efter den i det fremsatte lovforslag foreslåede affattelse af reglen, der i det væsentlige er overensstemmende med de gældende regler, opnår en gift kvinde, der har arbejde i Grønland, fradrag med 2.400 kr., medens fradraget udgør 4.200 kr. for manden. Den lave sats, 2.400 kr. for hustruen, gælder også, hvor manden ikke opholder sig i Grønland. Dette ændredes imidlertid under folketingsbehandlingen i henhold til et af udvalget i betænkningen stillet ændringsforslag. Herefter indrømmes Grønlandsfradraget til alle gifte personer, hvis ægtefælle ikke har lønindtægt i Grønland, med 4.200 kr., hvorimod fradraget, når begge ægtefæller har arbejde i Grønland, udgør 2.400 kr. for hver. Da dette imidlertid ville kunne medføre, at ægtefællernes samlede Grønlandsfradrag bliver mindre end 4.200 kr. i tilfælde, hvor en af ægtefællerne kun har lønindtægt i Grønland i en del af året, skal den anden ægtefælles Grønlandsfradrag i sådanne tilfælde forhøjes således, at de samlede Grønlandsfradrag kommer op på 4.200 kr.

3. *Underholdsbidrag til børn* vil under kildeskatteordningen altid blive beskattet hos barnet. Efter de gældende regler har

bidragyderen altid fradragsret for underholdsbidraget, også selv om barnet opholder sig hos den pågældende. Barnet vil kun sjældent komme til at svare skat af underholdsbidraget, og bl. a. under hensyn hertil har man fundet det rimeligt at afskære bidragyderen fra at opnå fradrag for bidraget, når han eller hun har barnet hos sig.

4. I henhold til boligforliget af 18. januar 1966 fastsættes *lejeværdien af bolig* i eget enfamilieshus for indkomståret 1970 til $3\frac{1}{4}$ pct. af ejendomsværdien ved 13. almindelige vurdering eller en senere vurdering inden 14. almindelige vurdering.

5. I statsskatteloven er fastsat visse *frister* for udførelsen af arbejdet ved skatteligningen og for klagebehandlingen ved skatterådet. For nogle år siden blev der ved ligningslovens § 32 B indført en forlængelse af fristen for tilendbringelsen af skatterådets arbejde med ligningen til udløbet af november måned. Desuden blev der indført hjemmel til, at finansministeren kan forlænge fristen yderligere. Denne hjemmel er benyttet i en række tilfælde. Under kildeskatteordningen og den omlægning af arbejdsgangen, som denne ordning medfører, er det tvivlsomt, om de fastsatte frister vil kunne anvendes. Da det drejer sig om mere teknisk betonedede regler, er finansministeren efter de nye regler blevet bemyndiget til at fastsætte andre frister. Det er en klar forudsætning, at der vil blive forhandlet med de kommunale organisationer og andre interesserede, inden der sker en endelig fastlæggelse af fristerne.

I folketingsudvalgets betænkning er om disse bestemmelser anført følgende:

„Efter lovforslaget overlades det til finansministeren at fastsætte andre frister for ligningsarbejdet og for indgivelse af klage end de efter statsskatteloven gældende. Finansministeren træffer endvidere bestemmelse om, hvilke myndigheder der skal varetage de forskellige beregnings- og opkrævningsopgaver under kildeskatten. Der er fremsat ønske om, at sådanne bestemmelser efter en vis overgangstid optages i selve lovteksten. Finansministeren kan tiltræde, at reglerne gives i lovsform, når de har nået den endelige udformning på grundlag af de i kildeskatteordningens første tid indhøstede erfaringer.“

6. I overensstemmelse med den aftale, der er truffet med de kommunale organisationer om *fordelingen af opgaverne* under kildeskatteordningen, bestemmes det, at de kommunale ligningsmyndigheder skal udføre arbejdet med forskudsligningen og de ændringer, der bliver tale om i årets løb. Der findes i statskatte-loven en del regler om optagelse af mandtal og om, i hvilken kommune den skattepligtige skal ansættes til statskat. Som en mere praktisk ordning har man nu bestemt, at finansministeren bemyndiges til at fastsætte sådanne regler, der er af rent teknisk natur. Med en tilsvarende begrundelse skal finansministeren kunne fastsætte særlige regler om indgivelse af selvangivelse, skatteligning samt betaling og opkrævning af skat for de tilfælde, hvor skattepligtsforholdene ændres i årets løb. Det drejer sig bl. a. om fraflytning, indgåelse og ophævelse af ægteskab samt dødsfald. Det er ikke fastsat i kildeskatteloven, hvilke myndigheder der skal varetage de store opgaver med beregning og opkrævning af skatterne under kildeskatteordningen. Man har fundet det mest praktisk, at finansministeren træffer bestemmelse herom. Der har i øvrigt været ført en række forhandlinger om disse spørgsmål med de kommunale organisationer, og der er i det store og hele opnået enighed om, hvorledes opgaverne skal fordeles mellem stat og kommune.

Efter loven skal der ikke være adgang til at indbringe ligningsmyndighedens afgørelse med hensyn til forskudsskattegrundlaget for skatterådet. Der er i kildeskatteloven hjemlet adgang for den enkelte skatteyder til at begære forskudsskattegrundlaget ændret i årets løb, når hans indkomstforhold ændres væsentligt. Når indkomståret er udløbet, skal der som hidtil foretages en endelig ansættelse af den skattepligtige indkomst, og denne ansættelse kan, som det også nu er tilfældet, indbringes for skatterådet og senere for landsskatteretten.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.* (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden). Ved lovforslagets 1. behandling modtoges det med velvilje af *Grünbaum* (S), *Havnstrup Clemmensen* (KF), *Foged* (V) og *Dagmar Andreasen* (RV), idet der dog blev givet udtryk for usikkerhed over for de foreslåede regler om skatteligningens foretagelse og adgangen til klage herover, som man ønskede

drøftet nærmere i udvalget. *Ømann* (SF) udtalte sin utilfredshed med, at man ikke var nået længere med skattereformen, men stadig arbejdede med den samme uoverskuelige lovgivning. Han var utilfreds med, at der ikke var foreslået ændring af ligningslovens § 8 A om skattefri gaver og § 14 om forsørgelseskontrakter. Også § 27 om etableringslempelse burde ophæves. Formålet kunne mere hensigtsmæssigt realiseres gennem andre love. Han fandt det inkonsekvent, at lejeværdien af bolig i egen ejendom skulle beregnes som en procentdel af ejendomsværdien ved 13. almindelige vurdering, medens vedligeholdelsesfradraget skulle beregnes på grundlag af den aktuelle vurdering. *Sigsgaard* (VS) fandt de nye bestemmelser om skatte-ligningen for uklare og ønskede oplysning om, hvad man var nået frem til ved forhandlingerne med de kommunale organisationer. I øvrigt mente han, at ligningen burde overgå til de statslige myndigheder. Ligningen burde effektiviseres, og der måtte skaffes det mand-skab, der var nødvendigt, for at dette kunne ske.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) m. fl. lovforslag.

I udvalgets betænkning var der ud over det af udvalget stillede ændringsforslag vedrørende Grønlandsfradraget, der er omtalt ovenfor, af *Ømann* (SF) stillet ændringsforslag om ophævelse af ligningslovens §§ 8, 8 A og 27 samt om en væsentlig begrænsning af reglen i ligningslovens § 14. Ved 2. behandling vedtoges udvalgets ændringsforslag, medens de af *Ømann* stillede ændringsforslag alle forkastedes. Lovforslaget vedtoges herefter ved 3. behandling enstemmigt med 156 stemmer.

10. Lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2575. C. sp. 485].

Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{4}$ (F. sp. 2071). 1. beh. $\frac{18}{4}$ (F. sp. 2459). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Føged (Niels Andersen), Dagmar Andreasen (Niels Helveg Petersen), *Ømann* og *Sigsgaard*. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) m. fl. lovforslag, se ovenfor side 175. Betænkning (B. sp. 857) afgivet $\frac{17}{5}$. 2. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 3418). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1035) afgivet $\frac{29}{5}$. 3. beh. $\frac{31}{5}$ (F. sp. 3926). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 192).

Ved loven foretoges med virkning fra indkomståret 1970 en række ændringer i lov om særlig indkomstskat m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 40 af 22. februar 1968. Ændringerne står i forbindelse med *kildeskattens indførelse den 1. januar 1970*. De væsentligste af ændringerne er følgende:

Den særlige indkomstskat er holdt uden for kildeskatteloven og skal for så vidt opretholdes som en særordning under kilde-skattesystemet. Det betyder navnlig, at der ikke skal foretages nogen forskudsligning vedrørende særlig indkomst. Derimod skal kildeskattens skattepligtsregler også gælde for den særlige indkomstskat. Det betyder, at det er afgørende for skattepligten af en særlig indkomst, om den pågældende er skattepligtig her til landet ved erhvervelsen.

Særlig indkomst skal altså som hidtil normalt først selvangives efter udløbet af det indkomstår, hvori den er erhvervet. Derefter foretages på sædvanlig måde ansættelse af den særlige indkomst. Den særlige indkomstskat opkræves til samme terminer som statsskatten. Man har fundet det mere praktisk, at skatten under den nye ordning forfalder til betaling i de samme 3 terminer som restskatten for det pågældende indkomstår.

Ved kildeskatteloven indføres særskilt beskatning af *gifte kvinder* for så vidt angår deres indkomst ved selvstændig erhvervsvirksomhed, lønarbejde, arbejdsløshedsunderstøttelse m. v. Den særskilte beskatning bør også omfatte særlig indkomst, når den ligger inden for det område, hvor der er indført særskilt beskatning af den almindelige indkomst. Det drejer sig især om fortjeneste eller tab ved afståelse af formuegoder, der hører til hustruens selvstændige virksomhed, samt gratialer og fratrædelsesgodtgørelser fra hustruens arbejdsgiver. Det bestemmes derfor, at særlig indkomst af denne art beskattes særskilt hos den gifte kvinde.

Efter de gældende regler kan den skattepligtige kræve en særlig indkomst beskattet som *almindelig indkomst over 3 år*. Der indrømmes i så fald ikke det særlige fradrag på 1.000 kr. Efter ophævelsen af skattefradragsreglen vil der næppe være større trang til en sådan valgmulighed, og den ville i øvrigt

ikke passe godt til en kildeskatteordning. Bestemmelsen er derfor *ophævet*. For at undgå, at der spekuleres i den hele eller delvise skattefrihed af indkomsten i overgangsårene, skal ophævelsen have virkning fra og med indkomståret 1968.

Ophævelsen af bestemmelsen kan imidlertid have uheldige virkninger, hvor en skatteyder har underskud på sin almindelige indkomst i et år, hvor han har en særlig indkomst. Under folketingsbehandlingen indføjedes derfor i henhold til et af finansministeren i udvalgets betænkning stillet ændringsforslag en bestemmelse i ændringsloven, hvorefter underskuddet i sådanne tilfælde skal kunne bringes til fradrag i den særlige indkomst.

Hvis skatteyderen vælger at fradrage underskuddet i den særlige indkomst, skal hele underskuddet fradrages, når det er mindre end eller lig med den særlige indkomst. Er underskuddet større end den særlige indkomst, skal der fradrages så meget, at den særlige indkomst udlignes helt. Det overskydende beløb overføres til fradrag i det eller de følgende år efter reglerne i ligningslovens § 15.

Lovforslaget behandlede i folketinget sammen med forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst og formueskat til staten (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden). Ved lovforslagets 1. behandling anbefalede det af alle ordførerne, men *Foged* (V) udtalte dog ønsket om, at man, når kildeskatten var trådt i kraft, genindførte adgangen til at få særlig indkomst beskattet som almindelig indkomst over 3 år.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskate) m. fl. lovforslag. Om et særligt problem, der drøftedes i udvalget, indeholdt udvalgets betænkning følgende bemærkning:

„Udvalget har bl. a. i forbindelse med flere af de skriftlige henvendelser til udvalget drøftet de foreslåede ændringer af reglerne om beskatning af dødsboer. Finansministeren har i tilslutning til disse drøftelser oplyst, at han overvejer senere at stille forslag om sådanne ændringer i kildeskatteloven og andre skattelove, at man undgår den likviditetsmæssige belastning ved beskatning af urealiserede fortjenester i dødsboer.“

Med den ovenfor omtalte ændring og yderligere en af finansministeren i tillægsbetænkningen foreslået ændring vedtoges lovforslaget derefter ved 3. behandling enstemmigt med 156 stemmer.

11. Lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 43. C. sp. 9].

Skriftlig fremsættelse $7/2$ (F. sp. 37). 1. beh. $13/2$ (F. sp. 165). Partiernes ordførere: Grünbaum, Stetter, Foged, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. 2. beh. $15/2$ (F. sp. 259). 3. beh. $16/2$ (F. sp. 346). *Loven stadfæstet 19. februar 1968.* (Lovt. nr. 32).

Ved loven foretoges nogle ændringer af lov om særlig indkomstskat, jfr. lovbekendtgørelse nr. 122 af 6. april 1967:

Ved ændring af lovens § 2 bestemmes, at *visse hædersgaver* fremtidig skal medregnes ved opgørelsen af særlig indkomst. Det drejer sig om gave- og legatbeløb, som er ydet én gang for alle af offentlige midler, legater, kulturelle fonds o. lign., og som udelukkende har karakter af en anerkendelse af modtagerens fortjenester. Sådanne gaver var tidligere helt skattefri for modtageren; men denne fuldstændige skattefrihed blev ophævet ved lov nr. 452 af 8. december 1967 om ændring af ligningsloven.

Det var en forudsætning for denne ændring, at de pågældende hædersgaver herefter skulle beskattes som særlig indkomst, og denne forudsætning opfyldes nu ved ændringsloven.

Ifølge ændring af lovens § 17 kan finansministeren fremtidig tillade, at *dusører og belønninger for fortjenstfulde handlinger*, som det ikke hører til den pågældendes erhverv at udføre, beskattes efter reglerne om særlig indkomstskat. Som eksempler på sådanne handlinger nævnes i bestemmelsen indsats for at redde menneskeliv samt medvirken ved opklaring af forbrydelser. De omhandlede dusører og belønninger beskattes ellers som almindelig indkomst.

Endelig bestemmes, at nogle *dispensationsbeføjelser*, der var tillagt finansministeren, skal kunne overdrages til en anden instans.

Den først omtalte af ændringerne finder anvendelse på gave- og legatbeløb, der er ydet 1. januar 1968 eller senere, og bestemmelsen vedrørende dusører og belønninger for fortjenstfulde handlinger har virkning fra og med skatteåret 1968-69.

Ændringerne udgjorde en del af det tilsvarende lovforslag, som den tidligere finansminister fremsatte den 13. oktober 1967,

jfr. side 403, men som ikke blev færdigbehandlet inden folke-tingvalget den 23. januar 1968.

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget beklagede *Grünbaum* (S) og *Ømann* (SF), at finansministeren ikke havde genfremsat hele den tidligere finansministers lovforslag og således medtaget den meget væsentlige bestemmelse om *skærpelse af skatten på gevinster ved afhændelse af fast ejendom*. Dette var en alvorlig mangel ved det nu fremsatte lovforslag, fordi denne skærpelse var påkrævet som led i reformen af skattelovgivningen. Nu skulle formentlig skatten på arbejde, på personlig indsats skærpes, men ikke beskatningen af arbejdsfri indkomster. Det var ikke socialt rimeligt, og Grünbaum m. fl. havde derfor den 8. februar fremsat et lovforslag, hvorved disse bestemmelser genfremsattes. Finansministerens lovforslag anbefalede af *Stetter* (KF), *Foged* (V) og *Niels Helveg Petersen* (RV). Både *Stetter* og *Niels Helveg Petersen* mente, at spørgsmålet om beskatning af gevinster ved salg af fast ejendom måtte løses i forbindelse med jordlovgivningen. *Sigsgaard* (VS) sluttede sig til Grünbaums og Ømanns beklagelser over, at bestemmelserne om kapitalgevinsterne på fast ejendom ikke var medtaget i lovforslaget. Ville regeringen slet ikke gøre noget ved dette spørgsmål nu?

Uden udvalgsbehandling vedtoges lovforslaget derefter ved 3. behandling med en enkelt redaktionel ændring enstemmigt med 117 stemmer.

12. Lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2081. C. sp. 337].

Skriftlig fremsættelse $14/3$ (F. sp. 1090). 1. beh. $2/4$ (F. sp. 2030). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Arthur Jacobsen, Krog Hansen (Aksel Larsen) og Kjær Rasmussen (Sigsgaard). Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Haunstrup Clemmensen, Chr. R. Christensen, Hans Kjær, *Stetter* [formand], Jens Peter Jensen (Sorø amt) [næstformand], Anders Andersen, Niels Andersen, Arthur Jacobsen, Lindegaard Rasmussen, Helge von Rosen, Grünbaum, Lis Groes, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Peter Nielsen og Krog Hansen (fra $2/5$ Aksel Larsen)). Betænkning (B. sp. 467) afgivet $14/5$. 2. beh. $17/5$ (F. sp. 3151). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 999) afgivet $21/5$. 3. beh. $24/5$ (F. sp. 3526). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 183).

Ved loven foretoges en række betydningsfulde ændringer i lov om skattefri afskrivninger m. v., jfr. lovebekendtgørelse nr. 267 af 15. juni 1967.

De mest omfattende af ændringerne angår reglerne om *afskrivning på bygninger og særlige installationer i bygninger*. På grundlag af en flertalsindstilling fra det afskrivningsudvalg, der er nedsat under finansministeriet, er hele lovens afsnit IV ændret.

Ændringerne angår dels området for bygningsafskrivningerne, dels afskrivningsmetoden og endelig reglerne om den skattemæssige behandling af fortjeneste og tab ved afhændelse eller nedrivning af bygninger.

Området for bygningsafskrivningerne er efter de tidligere gældende regler afgrænset på den måde, at der kun kan afskrives på en bygning, når den er udsat for et sådant fysisk slid, at værdien ikke kan opretholdes ved normal vedligeholdelse. De nye regler er udformet ud fra det hovedsynspunkt, at ikke blot erhvervsbygningernes værdiforringelse som følge af fysisk slid, men også deres værdiforringelse som følge af teknisk-økonomisk forældelse skal tages i betragtning. Afskrivningsretten er derfor udvidet, så den foruden de landbrugs-, industri-, håndværks- og lagerbygninger m. v., som i dag er afskrivningsberettigede, kommer til at omfatte yderligere 3 hovedområder.

Det drejer sig for det første om en mindre gruppe industri- og håndværksbygninger, som ikke har været afskrivningsberettigede ud fra kriteriet fysisk forringelse.

For det andet udvides afskrivningsretten til at omfatte alle lagerbygninger. Det betyder, at en del lagerbygninger, hvorpå der hidtil ikke har kunnet afskrives, kommer med.

For det tredje skal der kunne afskrives på butikbygninger. De har hidtil som altovervejende hovedregel ikke været afskrivningsberettigede.

Derimod er der ikke indført afskrivningsret for beboelsesbygninger og i almindelighed heller ikke for kontorbygninger. Der skal dog kunne afskrives på kontorbygninger og kontorlokaler, der er beliggende sammen med afskrivningsberettigede

bygninger og tjener driften af den virksomhed, hvortil disse bygninger anvendes. Under de samme betingelser skal der kunne afskrives på udgravninger, veje, gårdspladser, parkeringspladser, hegn o. lign., der knytter sig til en virksomheds afskrivningsberettigede bygninger. Efter de gældende regler kan der normalt ikke afskrives på den slags anlæg.

Anvendes under 30 pct. af en bygnings etageareal til formål, der berettiger til afskrivning, kan der kun afskrives på bygningen, såfremt dette etageareal udgør mindst 300 kvadratmeter. I det fremsatte lovforslag var procentgrænsen foreslået fastsat til 25.

De nye regler vedrørende afskrivningsmetoden afskaffer den nugældende sondring mellem almindelige afskrivninger og ekstraafskrivninger, men adgangen til at foretage forholdsvis store begyndelsesafskrivninger bevares. Afskrivningerne bliver mere smidige og ubundne end efter de gældende regler, idet de skattepligtige inden for bestemte overgrænser for de enkelte års afskrivning vil kunne sprede eller samle afskrivningerne over en kortere eller længere årrække.

De afskrivningsberettigede bygninger opdeles i 2 hovedgrupper med hver sit sæt afskrivningsprocenter. Også når man anvender kriteriet teknisk-økonomisk forældelse, må der antages at være en væsentlig forskel i „levetiden“ for bygningerne.

Den første hovedgruppe omfatter landbrugsbygninger, industribygninger, håndværksbygninger og en række hermed ligestillede bygninger. Endvidere henhører butikbygninger under denne hovedgruppe i henhold til en ændring af den oprindeligt foreslåede regel, der foretoges under folketingsbehandlingen efter forslag af folketingsudvalgets *flertal*, der bestod af det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget. På bygninger i denne gruppe kan der afskrives indtil 6 pct. årlig i de første 10 år efter erhvervelsen og derefter indtil 2 pct. årlig. For bygninger i denne gruppe bliver den mindste afskrivningsperiode herefter 30 år.

Den anden hovedgruppe omfatter en række bygninger, der anvendes til lettere erhvervsvirksomhed. Under denne gruppe er i henhold til et af folketingsudvalget i udvalgets betænkning

stillet ændringsforslag medtaget alderdoms- eller plejehjem, der omfattes af § 7 i lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. På bygninger i denne gruppe skal der kunne afskrives indtil 4 pct. årlig i de første 10 år efter erhvervelsen og derefter indtil 1 pct. årlig. Den mindste afskrivningsperiode for bygninger i denne gruppe bliver herefter 70 år.

Efter nærmere regler skal afskrivningsprocenterne kunne forhøjes i særlige tilfælde, men det nuværende system med en række vanskeligt overskuelige afskrivningssatser vil blive væsentligt forenklet.

Loven afskaffer den gældende adgang til at foretage almindelig afskrivning over en særlig kort restlevetid, når en ældre bygning skifter ejer eller forbedres.

Særlige installationer i afskrivningsberettigede bygninger skal som hovedregel afskrives efter samme system som bygninger. Dog skal afskrivningssatsen her være indtil 8 pct. årlig i de første 10 år efter anskaffelsen og derefter indtil 4 pct. årlig.

De højere begyndelsesafskrivninger på indtil 6 og 4 pct. årlig, for særlige installationer 8 pct. årlig, skal kun gælde anskaffelser efter 15. marts 1968. For bygninger, der er anskaffet før skæringsdagen, giver loven ejeren adgang til at foretage en evt. ikke-udnyttet ekstraafskrivning efter de hidtil gældende regler.

Hvad dernæst angår beskatningsreglerne i den gældende afskrivningslovs § 28 samt § 2, nr. 2, i loven om særlig indkomstskat, sker der den ændring, at disse regler skal anvendes i alle tilfælde, hvor den skattepligtige har foretaget skattemæssige afskrivninger på den afhændede bygning. Efter gældende lov anvendes reglerne kun, når der foruden almindelige afskrivninger har været foretaget ekstraafskrivning, forlods afskrivning eller forskudsafskrivning.

Har den skattepligtige erhvervet bygningen før den 15. marts 1968, og har han hidtil alene foretaget almindelige afskrivninger, men hverken ekstraafskrivning, forlods afskrivning eller forskudsafskrivning, skal han ved opgørelsen af det skattepligtige beløb kun tage hensyn til de afskrivninger, der er

foretaget ved indkomstopgørelsen for skatteåret 1969-70 og følgende skatteår.

Dok- og beddingsanlæg, der er beregnet til bygning og reparation af skibe, skulle efter de almindelige regler afskrives efter reglerne om afskrivning på bygninger. Handelsministeriets kontaktudvalg vedrørende skibsværftsindustrien har imidlertid i en rapport af 11. september 1967 fremhævet, at der på grund af den tekniske udvikling er sket en forældelse af værfternes faste anlæg, som ikke har været mindre hurtig end udskiftningsbehovet for maskiner m. v. For at imødekomme en henstilling herom fra kontaktudvalget er der derfor efter et af *finansministeren* i folketingsudvalgets betænkning stillet ændringsforslag indføjet en ny paragraf, § 29 D, i afskrivningsloven, hvorefter de nævnte dok- og beddingsanlæg samt de til selve dokken eller beddingen hørende bygninger, installationer m. v. skal kunne tillades afskrevet efter reglerne i afskrivningslovens afsnit I om maskiner, inventar o. lign. driftsmidler. Det er derimod ikke tanken, at reglen skal omfatte bygninger osv., der har en mere indirekte betydning for dokken eller beddingen, f. eks. kontor- eller administrationsbygninger. Tilladelsen kan kun gives, når der i et indkomstår anskaffes aktiver af den omhandlede art til en samlet anskaffelsessum af mindst 200.000 kr., og den skal betinges af, at salgsavancer m. v. på de pågældende aktiver også behandles efter reglerne i lovens afsnit I.

Også uden for bygningsområdet ændredes afskrivningsloven på enkelte punkter.

For det første bestemtes det, at den i 1967 indførte halvering af førsteårsafskrivningen på *maskiner, inventar og lignende driftsmidler* kun skal gælde for driftsmidler, der er anskaffet i sidste halvår af indkomståret.

Endvidere forhøjedes den i 1957 fastsatte beløbsgrænse 800 kr. for såkaldte „*småaktiver*“, hvis anskaffelsessum kan fradrages på én gang ved indkomstopgørelsen i stedet for at afskrives sammen med de øvrige driftsmidler, til 1.200 kr.

I folketingsudvalgets betænkning udtaltes om denne forhøjelse:

„Udvalget har drøftet forslaget om at forhøje beløbsgræn-

sen i afskrivningslovens § 3, stk. 1, fra 800 kr. til 1.200 kr. Under drøftelserne er det gjort gældende, at det kan føre til mindre rimelige resultater, når anskaffelsessummen for sådanne aktiver kan fradrages fuldt ud i den skattepligtige indkomst for anskaffelsesåret, også når der er tale om, at et betydeligt antal „småaktiver“ anskaffes på én gang.

Finansministeren har givet tilsagn om at overveje det rejste spørgsmål, evt. således at ændringsforslag kan stilles til 3. behandling af lovforslaget.“

I henhold til dette tilsagn indføjedes der efter et af finansministeren i udvalgets tillægsbetænkning fremsat forslag den begrænsning i reglen, at den i det indkomstår, hvori en virksomhed påbegyndes, og det følgende indkomstår kun kan anvendes på driftsmidler til en samlet anskaffelsessum på indtil 50.000 kr. Begrænsningen skal dog kun finde anvendelse, når virksomheden påbegyndes den 1. januar 1969 eller senere.

Ved loven ændredes desuden overgrænsen for, hvor stor en del af anskaffelsessummen for visse *automobiler m. v.* der kan gøres til genstand for afskrivning, fra 35.000 kr. til 40.000 kr.

Endelig kan det nævnes, at betegnelsen „skattefri afskrivning“, der anvendes i afskrivningslovens titel og talrige steder i lovens tekst, overalt ændredes til det mere neutrale udtryk „skattemæssig afskrivning“.

De nye regler skal første gang finde anvendelse ved indkomstopgørelsen for skatteåret 1969-70, idet der dog i loven var talrige overgangsbestemmelser.

Ved fremsættelsen af lovforslaget fremkom *finansministeren* med nogle bemærkninger om de såkaldte forskudsafskrivninger på planlagte nyanskaffelser af særlig bekostelige maskiner, inventar og lignende driftsmidler samt bygninger. Finansministeren udtalte bl. a.:

„... De særlige regler herom har i en årrække været givet i bekendtgørelser, som finansministeriet har udstedt med hjemmel i en tekstanmærkning til finansloven; af praktiske grunde vil jeg foreslå, at man her følger den samme fremgangsmåde i hvert fald endnu i år.

Forskudsafskrivning har hidtil kunnet foretages på den del af den samlede planlagte investering i afskrivningsberettigede maskiner og bygninger, som overstiger 1 mill. kr. Ved et ændringsforslag til finanslovforslaget for finansåret 1968-69 vil jeg foreslå, at denne

beløbsgrænse ændres til 700.000 kr., så en noget større kreds af virksomheder bliver opmuntret til at udvide eller forny produktionsapparatet til gavn for konkurrenceevnen og beskæftigelsesmulighederne. . . .“

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v.* Ved lovforslagets 1. behandling betegnede *Grünbaum* (S) de nye regler om bygningsafskrivninger som et betydeligt fremskridt, selv om der var enkeltheder, som måtte overvejes nærmere i folketingsudvalget. Han fandt det rimeligt, at der nu skulle kunne afskrives på butikbygninger, men det var et spørgsmål, hvor meget butiksindehaverne ville få ud af det. Man måtte se på, om det var muligt at sikre, at afskrivningerne kom dem til gode, der drev butikkerne. Med hensyn til forhøjelsen af begrænsningen vedrørende visse automobiler ønskede han dokumentation for, at forslaget var rimeligt. Han var betænkelig ved den foreslåede ændring vedrørende førsteårsafskrivningerne på maskiner m. v. og kunne ikke tiltræde forhøjelsen af beløbsgrænsen for de såkaldte småaktiver. Der fandt mange urimeligheder sted inden for dette område. *Havnstrup Clemmensen* (KF) anbefalede lovforslaget men ønskede i udvalget at se på, om det var rimeligt, at butikker var henført under gruppen med de laveste afskrivningssatser. Han fremhævede, at han fortsat ville være på vagt over for muligheder for misbrug og medvirke til at modvirke alle tendenser hertil. Også *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V) hilste lovforslaget med tilfredshed som led i en erhvervsvenlig politik. Det var af stor psykologisk betydning, at afskrivningsreglerne lå fast for en årrække, så de erhvervsdrivende vidste, hvad de havde at disponere over. Der var en del enkeltheder, som han ønskede nærmere drøftet i udvalget, men den forenkling, der var tale om, påskønnede han i høj grad. Med hensyn til den foreslåede ændring vedrørende førsteårsafskrivning på maskiner m. v. havde han foretrukket, at man var vendt tilbage til den tidligere regel med fuld førsteårsafskrivning. *Arthur Jacobsen* (RV) fremhævede, at man ved tilrettelæggelsen af afskrivningsreglerne burde afveje hensynet til erhvervslivets behov for indkomst- og skatteudjævning med ønsket om at undgå skatteomgåelse. Han kunne tiltræde lovforslaget. *Krog Hansen* (SF) fandt det gældende afskrivningssystem forældet, fordi afskrivningerne var ens for eksportvirksomheder og hjemmemarkedsvirksomheder, og uanset om dispositionerne var samfundsmæssigt hensigtsmæssige. Hvorfor skulle arbejdskraft og kapital ikke enes om investeringerne i en virksomhed? Der burde nedsættes brancheudvalg, der bl. a. skulle undersøge, hvilke investeringer der i den enkelte virksomhed var nødvendige af hensyn til en rationalisering. På basis af brancheudvalgenes undersøgelser skulle afskrivningsprocenterne i de enkelte industrier fastsættes. *Kjær Rasmussen* (VS) mente, at lovforslaget ville medføre skattemæssige fordele

først og fremmest for de besiddende. Investeringerne burde afstemmes efter den økonomiske politik. Han kunne ikke tiltræde lovforslaget og efterlyste oplysninger om dets provenumæssige virkninger.

Efter den påfølgende udvalgsbehandling kunne det socialdemokratiske *mindretal* i udvalget ikke tiltræde forhøjelsen fra 35.000 kr. til 40.000 kr. af beløbsgrænsen for afskrivningerne på visse automobiler. Hertil sluttede *Aksel Larsen* (SF) sig, idet han dog heller ikke kunne tiltræde ændringen af førsteårsafskrivningen på maskiner, inventar og lignende driftsmidler. De pågældende stillede i udvalgets betænkning ændringsforslag i overensstemmelse hermed.

Ved 2. behandling forkastedes disse ændringsforslag, medens nogle henholdsvis af *finansministeren*, *udvalget* og *et flertal*, bestående af det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget, i betænkningen stillede ændringsforslag, hvoraf de væsentligste er omtalt i det foregående, vedtoges. Med disse ændringer og yderligere nogle af finansministeren til 3. behandling stillede ændringsforslag vedtoges lovforslaget ved den endelige afstemning med 152 stemmer mod 14.

13. Lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2139. C. sp. 335].

Skriftlig fremsættelse $14/3$ (F. sp. 1090). 1. beh. $2/4$ (F. sp. 2030). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Arthur Jacobsen, Krog Hansen (Aksel Larsen) og Kjær Rasmussen (Sigsgaard). Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v., jfr. side 196. Betænkning (B. sp. 467) afgivet $14/5$. 2. beh. $17/5$ (F. sp. 3151). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 999) afgivet $21/5$. 3. beh. $24/5$ (F. sp. 3527). *Loven stadfæstet 31. maj 1968*. (Lovt. nr. 184).

Loven går ud på at *genindføre de regler om nedskrivning på varelagre og varepartier indkøbt på bindende kontrakt*, som var gældende indtil varelagerloven, lov nr. 200 af 3. juni 1967 om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v.

Efter de regler, der genindføres ved loven, er den højeste lovlige nedskrivningssats 30 pct. på begge disse områder. Efter 1967-loven skulle denne sats for varelagrenes vedkommende nedsættes gradvis til 10 pct. i løbet af en 10 års periode, der

begyndte med skatteåret 1968-69. For varepartier indkøbt på bindende kontrakt bestemte 1967-loven, at nedskrivningsadgangen gradvis skulle afskaffes helt i løbet af en 6 års periode, der ligeledes begyndte med skatteåret 1968-69.

Den nye lov finder første gang anvendelse ved skatteligningen for skatteåret 1969-70.

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *finansministeren* ved lovforslagets fremsættelse bl. a.:

„.... Varelagerlovens indgreb i disse nedskrivningsregler vil efter regeringens opfattelse medføre en alvorlig belastning af erhvervslivets likviditet og dermed på længere sigt af beskæftigelsesmulighederne. Når indgrebene medfører en likviditetsbelastning, skyldes det, at den skattecredit, som erhvervslivet har opnået ved hjælp af nedskrivningerne, skal indfries, efterhånden som varelagerlovens afviklingsregler begynder at virke. Navnlig i den nuværende situation vil en sådan likviditetsbegrænsning kunne få uheldige virkninger for produktion og beskæftigelse, og forslaget om at vende tilbage til de tidligere regler må først og fremmest ses på denne baggrund.

Også på længere sigt er det regeringens opfattelse, at de hensyn, der ligger bag nedskrivningsreglerne, vil have mindst samme vægt som hidtil. For det første anser regeringen det for rimeligt, at erhvervsvirksomhederne ved hjælp af disse regler kan tage risikoen for prisudsving i betragtning ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst. For det andet bør virksomhederne ligesom tidligere have adgang til inden for nedskrivningsreglernes rammer at udjævne svingende årsindtægter, så de opnår en mere jævn og stabil skattebetaling....“

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v.* Ved lovforslagets 1. behandling afvistes det af *Grünbaum* (S). Hovedsynspunktet for ham var, at man skal fremme den erhvervsmaessige investering, men fjerne de afskrivningsmuligheder, der ikke fremmede produktionen, eller som indebar en skattemæssig forskelsbehandling over for de andre skatteydere. *Haunstrup Clemmensen* (KF) advarede mod det synspunkt, at lagerbeholdninger ikke var en produktiv investering, og han anbefalede lovforslaget ud fra de synspunkter, som ministeren havde fremhævet ved lovforslagets fremsættelse. Hertil sluttede *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V) sig. For *Arthur Jacobsen* (RV) var varelagernedskrivningerne mere et likviditetsproblem end et spørgsmål om et produktivt nødvendigt investeringsmiddel, og hensynet til den økonomiske situation og til beskæftigelsen talte mod en afkortning af nedskrivningerne. Hverken *Krog Hansen* (SF) eller *Kjær Rasmussen* (VS) kunne tiltræde lovforslaget.

Efter udvalgsbehandling stillede et *mindretal* i udvalget, bestående af socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer

af udvalget, i udvalgets betænkning ændringsforslag, hvorefter der gives finansministeren bemyndigelse til for produktionsvirksomheder, der af teknisk-økonomiske grunde må arbejde med et lager, der er særlig stort i forhold til virksomhedens årlige forædlingsværdi, at fastsætte en nedskrivningsprocent, der er højere, end det er fastsat i lovens § 1, stk. 4. Ændringsforslaget gik i øvrigt ud på, at reglerne i den dagældende lov opretholdtes uændret. Ved 2. behandling forkastedes ændringsforslaget med 77 stemmer mod 62, hvorefter lovforslaget ved 3. behandling vedtoges uændret med 93 stemmer mod 75.

14. Lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2599. C. sp. 329].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{4}$ (F. sp. 2233). 1. beh. $\frac{18}{4}$ (F. sp. 2483). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen (Jens Peter Jensen (Sorø amt)), Dagmar Andreasen (Arthur Jacobsen), Ømann (Aksel Larsen) og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. m. fl. lovforslag, se side 196. Betænkning (B. sp. 467) afgivet $\frac{14}{5}$. 2. beh. $\frac{17}{5}$ (F. sp. 3181). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 999) afgivet $\frac{21}{5}$. 3. beh. $\frac{24}{5}$ (F.sp. 3527). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 185).

Ved loven foretoges i lov om særlig indkomstskat m. v., jfr. lovebekendtgørelse nr. 40 af 22. februar 1968, nogle ændringer, der var rent redaktionelle følger af de ved lov nr. 183 af 31. maj 1968 om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. gennemførte ændringer af afskrivningsloven.

Lovforslaget gav ikke anledning til særlige bemærkninger under behandlingen i folketinget og vedtoges ved 3. behandling enstemmigt med 168 stemmer.

15. Lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2605. C. sp. 325].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{4}$ (F. sp. 2233). 1. beh. $\frac{18}{4}$ (F. sp. 2484). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmen-

sen, Niels Andersen (Jens Peter Jensen (Sorø amt)), Dagmar Andreasen (Arthur Jacobsen), Ømann (Aksel Larsen) og Sigs-gaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. m. fl. lovforslag, se side 196. Betænkning (B. sp. 467) afgivet $^{14}/_5$. 2. beh. $^{17}/_5$ (F. sp. 3181). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetæn-king (B. sp. 999) afgivet $^{21}/_5$. 3. beh. $^{24}/_5$ (F. sp. 3527). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 186).

Ved loven foretoges som følge af de ved lov nr. 183 af 31. maj 1968 om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. gennemførte ændringer af afskrivningsloven nogle ændringer i § 35 A i lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 1 af 3. januar 1968.

Selskabsskattelovens § 35 A indeholder regler om, hvorledes der skattemæssigt skal forholdes, når de i lovens § 1, stk. 1, nr. 3, og § 1, stk. 2, 1. pkt., nævnte brugsforeninger og hovedforeninger overgår til beskatning på grundlag af det regnskabs-mæssige overskud. Denne overgang skal finde sted i perioden fra skatteåret 1968-69 til og med skatteåret 1971-72. Efter den nu ændrede formulering af selskabsskattelovens § 35 A vil de ændrede afskrivningsregler også komme til at gælde for brugsforeninger og hovedforeninger, når de overgår til beskatning efter de nye regler. Loven finder anvendelse for samme skatteår som afskrivningsloven i dens ændrede form.

Lovforslaget gav ikke anledning til særlige bemærkninger under behandlingen i folketinget og vedtoges ved 3. behandling uden ændringer med 153 stemmer mod 11, medens 4 medlemmer undlod at stemme.

16. Lov om ændring af lov om investeringsfonds. (Fi-nansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2615. C. sp. 331].

Skriftlig fremsættelse $^{4}/_4$ (F. sp. 2233). 1. beh. $^{18}/_4$ (F. sp. 2484). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmen-sen, Niels Andersen (Jens Peter Jensen (Sorø amt)), Dagmar Andreasen (Arthur Jacobsen), Ømann (Aksel Larsen) og Sigs-

gaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. m. fl. lovforslag, se side 196. Betænkning (B. sp. 467) afgivet $^{14}/_5$. 2. beh. $^{17}/_5$ (F. sp. 3181). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 999) afgivet $^{21}/_5$. 3. beh. $^{24}/_5$ (F. sp. 3527). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 188).

Ved loven foretoges som følge af de ved lov nr. 183 af 31. maj 1968 om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. gennemførte ændringer af afskrivningsloven nogle konsekvensændringer i lov om investeringsfonds, jfr. lovbekendtgørelse nr. 504 af 29. december 1967.

Endvidere indeholder loven en ændring, hvorefter de finansministeren ved investeringsfondslovens § 6, stk. 2, § 9, stk. 2, samt § 10, stk. 3 og 4, tillagte dispensationsbeføjelser efter ministerens bestemmelse skal kunne varetages af en anden myndighed.

Endelig foretoges for at tydeliggøre lovteksten nogle mindre ændringer af rent redaktionel art.

Lovforslaget gav ikke anledning til særlige bemærkninger under behandlingen i folketinget og vedtoges ved 3. behandling uden ændringer enstemmigt med 153 stemmer. 15 medlemmer undlod at stemme.

17. Lov om ændring af lov om indskud på etableringskonto. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2625. C. sp. 333].

Skriftlig fremsættelse $^4/_4$ (F. sp. 2233). 1. beh. $^{18}/_4$ (F. sp. 2484). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen (Jens Peter Jensen (Sorø amt)), Dagmar Andreasen (Arthur Jacobsen), Ømann (Aksel Larsen) og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. m. fl. lovforslag, se side 196. Betænkning (B. sp. 467) afgivet $^{14}/_5$. 2. beh. $^{17}/_5$ (F. sp. 3181). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 999) afgivet $^{21}/_5$. 3. beh. $^{24}/_5$ (F. sp. 3527). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 187).

Ved loven foretoges som følge af nogle ved andre love gennemførte ændringer af ligningsloven og afskrivningsloven forskellige konsekvensændringer i lov nr. 222 af 4. juni 1965 om indskud på etableringskonto. Endvidere indeholder loven en ændring, hvorefter de finansministeren ved etableringskonto-lovens § 5, stk. 3, § 8, stk. 2, § 9, stk. 2 og 3, samt § 11, stk. 3, tillagte dispensationsbeføjelser efter ministerens bestemmelse skal kunne varetages af en anden myndighed.

Lovforslaget gav ikke anledning til særlige bemærkninger under behandlingen i folketinget og vedtoges ved 3. behandling uden ændringer enstemmigt med 153 stemmer. 15 medlemmer undlod at stemme.

18. Lov om opsparingspræmiering. (Finansminister Poul Møller). [A. sp. 2077. C. sp. 365].

Skriftlig fremsættelse $14/3$ (F. sp. 1088). 1. beh. $2/4$ (F. sp. 2011). Partiernes ordførere: Egon Jensen, Hans Kjær, Jens Frandsen, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen (Ømann) og Sigsgaard (Hanne Reintoft). Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hans Kjær, Chr. R. Christensen, Jørgen Jensen, Clara Munck [formand], Jens Frandsen, Henry Christensen, Foged [næstformand], Niels Helveg Petersen, Martin Pedersen, Helge von Rosen, Egon Jensen, Lis Groes, Grünbaum, Ove Hansen, Per Hækkerup, Peter Nielsen og Aksel Larsen). Betænkning (B. sp. 837) afgivet $18/5$. 2. beh. $22/5$ (F. sp. 3394). 3. beh. $28/5$ (F. sp. 3679). *Loven stadfæstet 7. juni 1968.* (Lovt. nr. 237).

Ordningen opererer med *kontante sparepræmier* i stedet for skattemæssige begunstigelser for opsparingsbeløb eller renteindtægter. Staten præmierer opsparing, der finder sted på særlige opsparingskonti i tiden fra 1. juli 1968 til den 30. juni 1970. Den *præmieringsberettigede opsparing* kan *højest* udgøre 3.000 kr. for hver person og kan kun foretages af personer, der for *skatteåret 1968-69* er pålignet en *indkomstskat* til staten på *højest 15.000 kr.*, og for tiden efter 1. juli 1969 kun af dem, der for *1. halvdel af skatteåret 1969-70* er pålignet en *indkomstskat* til staten på *højest 7.500 kr.* For hvert *opsparingsbeløb* på

500 kr. ydes af statskassen en præmie på 100 kr., som tilskrives opsparingen den 1. april eller 1. oktober, som følger nærmest efter det tidspunkt, da retten til præmie er opnået. Opsparingskonti kan oprettes ved indskud i banker, sparekasser og andelskasser til højeste indlånsrente eller ved indskrivning af obligationer af åbne serier udstedt af obligationsudstedende foreninger eller af institutter, der er godkendt af staten. Der er endvidere åbnet mulighed for, at investeringsforeninger kan blive godkendt til at modtage sådanne indskud.

I sin fremsættelsestale anførte *finansministeren* bl. a.:

„Opsparingen under den foreslåede ordning vil kunne gennemføres af den største del af befolkningen. For i videst muligt omfang at sikre, at der bliver tale om reel nyopsparing og ikke blot om overflytning af tidligere opsparing til præmieret opsparing, er det dog foreslået, at ordningen begrænses til at omfatte personer under et vist indkomstniveau. Grænsen er dog sat forholdsvis højt, idet præmieret opsparing kan foretages af personer med en skattepligtig indkomst på ca. 60.000 kr. årligt — for ikke-forsørgere ca. 55.000 kr. årligt.

Ved 1. behandlingen udtalte *Egon Jensen* (S), at man ingen tiltro havde til, at der gennem ordningen ville blive skabt en opsparing, der ellers ikke ville være blevet foretaget. Ordningen blev ligeledes kritiseret af *Ømann* (SF), der lagde vægten på, at enhver opsparingsgodtgørelse belønnede dem, der havde penge, samt af *Hanne Reinioft* (VS), der var tilhænger af offentlig investering og opsparing fremfor denne form for privatopsparing. Ordningen blev forsvaret af *Hans Kjær* (KF), der dog fandt, at det var en væsentlig skønhedsfejl ved forslaget, at det begrænsede virkningerne til sparere under et fast indkomstniveau, af *Jens Frandsen* (V), der rejste det spørgsmål, om man ikke også burde medtage investeringsforeninger, samt af *Niels Helveg Petersen* (RV), der udtrykte glæde over, at ordningen ikke var en ordning med fradrag i indkomsten, men en præmiering som et direkte tilskud. Han fandt ligeledes, at det var rimeligt, at der var en overgrænse for, hvor høje indtægter der kunne udnytte ordningen.

Et flertal af det nedsatte udvalg (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) indstillede lovforslaget til vedtagelse med visse af finansministeren foreslåede ændringer. Et mindretal (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) kunne ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse. De foreslåede ændringer, der ved 2. behandling blev vedtaget uden afstemning, udvidede kredsen af pengeinstitutter, der kan modtage præmieringsberettigede indskud, til også at omfatte andelskasser, og åbnede mulighed for, at investeringsforeninger kunne

blive omfattet af ordningen, samt skabte adgang for, at personer, der er omfattet af sømandsskatteordningen, kunne få adgang til at foretage præmieret opsparing.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget med 90 stemmer (KF, V, RV) mod 66 (S, SF, VS), medens I (Rosing) undlod at stemme.

19. Lov om forsøg med en ny toldbehandlingsprocedure.

(Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1521. C. sp. 245].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 963). 1. beh. $\frac{2}{4}$ (F. sp. 2059). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Jørgen Jensen, Holmberg, Helge von Rosen og Morten Lange. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Haunstrup Clemmensen, Hans Kjær [formand], Stetter, Holmberg, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Henry Sørensen [næstformand], Dagmar Andreasen, Svend Haugaard, Helge von Rosen, Jørgen Peder Hansen, Lis Groes, Grünbaum, Hans Lund, Kjeld Olesen, Chr. Rasmussen og Krog Hansen). Betænkning (B. sp. 365) afgivet $\frac{9}{5}$. 2. beh. $\frac{17}{5}$ (F. sp. 3147). 3. beh. $\frac{21}{5}$ (F. sp. 3193). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 201).

Ifølge loven bemyndiges finansministeren til at iværksætte forsøg med en ny toldbehandlingsprocedure. Finansministeren kan herunder fravige alle i toldloven indeholdte toldforvaltningsbestemmelser og tilsvarende bestemmelser i forbrugsafgiftslovgivningen vedrørende indførsel af varer. Finansministeren kan endvidere bestemme, at der ikke skal svares afgift i henhold til lov om almindelig omsætningsafgift ved indførsel fra udlandet til registrerede virksomheder af varer, der omfattes af den pågældende forsøgsvirksomhed.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget og af ministerens fremsættelsestale, at toldkommissionen for tiden overvejer en ny toldbehandlingsprocedure. Efter denne skal de indførte varer, i stedet for som nu at blive oplagt hos toldvæsenet, blot hurtigt registreres af toldvæsenet, således at man får tilstrækkelige oplysninger til varernes identifikation, hvorefter de straks vil kunne føres til importørens private lager og oplægges der. Importøren kan herefter straks indsende en klareringsangivelse over varerne til toldvæsenet, og når denne er godkendt, hvilket skal kunne ske, uden at impor-

tøren behøver at være til stede, får han meddelelse om told- og afgiftsbeløbenes størrelse, hvorefter han frit kan disponere over varerne. Det fremgår endvidere af fremsættelsestalen, at man påtænker at lade Lolland-Falster med undtagelse af færgehavnen i Rødbyhavn være forsøgsområdet, og at vareklareringen for hele området i så fald skal foregå ved Nykøbing Falster toldkammer. Det nævnes endvidere, at toldkommissionen overvejer et system med periodisk indbetaling af told- og afgiftsbeløbene, således at indførerne på én gang betaler for hele deres indførsel i en periode, hvorved der opnås en vis kredit. Til brug ved den nærmere udarbejdelse af de nye toldbehandlingsregler vil der muligvis også være behov for at foretage forsøg med en sådan kreditordning.

I et bilag til lovforslaget findes en gennemgang af de igangværende rationaliseringsbestrebelselser, der finder sted på grundlag af en betænkning fra toldvæsenets rationaliseringsudvalg, „Betænkning om toldvæsenets struktur“, der blev afgivet i februar 1967. Et vigtigt led i denne rationalisering er nedlæggelse af en lang række toldkamre.

Forslaget fik ved 1. behandling i almindelighed en velvillig behandling. *Jørgen Peder Hansen* (S) og *Morten Lange* (SF) udtrykte dog betænkelighed ved bemyndigelsen til at udsætte opkrævningen af merværdiafgiften. Det nedsatte udvalg indstillede enstemmigt lovforslaget til vedtagelse uændret. I et bilag til betænkningen er optrykt et af departementet for told- og forbrugsafgifter udarbejdet notat vedrørende de finansielle konsekvenser ved en eventuel ændring af lov om almindelig omsætningsafgift i forholdet til importøren. Ved 3. behandling blev forslaget enstemmigt vedtaget med 146 stemmer.

20. Lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1237. C. sp. 21].

Skriftlig fremsættelse $\frac{5}{3}$ (F. sp. 562). 1. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 803). Partiernes ordførere: J. O. Krag og Per Hækkerup, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Grethe Philip, Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Haunstrup Clemmensen [formand], Hans Kjær, Stetter, H. C. Toft, Henry Christensen, Anders Andersen, Jens Frandsen [næstformand], Grethe Philip, Niels Helveg Petersen, Helge von Rosen, J. O. Krag, Bundvad, Lis Groes, Grünbaum, Per Hækkerup, Peter Nielsen og Aksel Larsen). Betænkning (B. sp. 13) afgivet $\frac{11}{3}$. 2. beh. $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1012). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 27) afgivet $\frac{13}{3}$. 3. beh. $\frac{15}{3}$ (F. sp. 1183). *Loven stadfæstet 15. marts 1968.* (Lovt. nr. 64).

Ved lovændringen forhøjes merværdiafgiften fra 10 pct. af værdien af de afgiftspligtige varer og ydelser til $12\frac{1}{2}$ pct. med virkning fra den 1. april 1968.

I bemærkningerne til forslaget er det oplyst, at en sådan afgiftsforhøjelse for et helt år vil indbringe ca. 1.250 mill. kr. På grund af merværdiafgiftens afregningsregler vil merindtægten for finansåret 1968-69 dog kun blive ca. 1.000 mill. kr. Der er ved beregningerne ikke taget hensyn til, at statens udgifter forøges, fordi statsinstitutionernes indkøb bliver fordyret med afgiftsforhøjelsen. Det skønnes, at denne udgiftsforøgelse vil være af en størrelse på omkring 125 mill. kr. årlig.

I fremsættelsestalen var det oplyst, at det var meningen, at familier med børn og persongrupper med særlig lav indkomst skulle have en vis dækning. Det skulle ske ved forhøjede børnetilskud i forbindelse med udskrivningsloven, ved højere sociale pensioner og større støtte til unge under uddannelse. Socialministeren ville fremsætte lovforslag om forhøjelse af folke- og invalidepensioner samt enkepensioner til et samlet årsbeløb på ca. 62 mill. kr. Endvidere ville undervisningsministeren foreslå, at de beløb, der var til rådighed for ungdommens uddannelsesfond, blev forøget med 20 mill. kr.

Forslaget blev ved 1. behandling behandlet sammen med følgende forslag: *forslag til lov om beregning af almindelig omsætningsafgift af parfumer, toiletmidler m. v., forslag til lov om ændring af lov om tobaksafgifter, forslag til lov om ændring af lov om afgift af spiritus, vin og øl og forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.*

Ved 1. behandling tog S, SF og VS afstand fra forslaget, medens KF, V og RV kunne anbefale det. Forslaget gav anledning til drøftelse af den økonomiske politik i almindelighed.

Et flertal af det nedsatte udvalg (KF, V og RV) indstillede forslaget til vedtagelse med en af finansministeren foreslået ændring (en præcisering af, at forhøjelsen, for så vidt angik mejeriprodukter, skulle bæres af forbrugerne). Et mindretal (S, SF) kunne ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse. En sådan forhøjelse kunne ikke undgå at få skadelige virkninger for produktion og beskæftigelse samtidig med, at omkostningsniveauet yderligere blev sat i vejret. Mindretallet fandt heller ikke compensationerne tilstrækkelige. Det fremgår af betænkningen, at en del problemer i forbindelse med merværdiafgiften var blevet drøftet, bl.a. merværdiafgift af udlejning af hotelværelser. Det henstilles til regeringen, at spørgsmålet om en eventuel ophævelse af merværdiafgiften ved udlejning af hotelværelser tages op til snarlig overvejelse. Det fremgår endvidere, at man har forhandlet med finansministeren vedrørende den igangværende

undersøgelse af hele punktafgiftsområdet. „Det er udvalgets opfattelse, at der er et udtalt behov for en fremskyndelse af en sådan gennemgang af området med deraf følgende revision.“

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget med 94 stemmer (KF, V, RV) imod 65 (S, SF, VS), medens én afholdt sig fra at stemme (Svend Haugaard (RV)).

21. Lov om beregning af almindelig omsætningsafgift af parfumer, toiletmidler m. v. (Finansminister Poul Møller).

[A. sp. 1247. C. sp. 25].

Skriftlig fremsættelse $\frac{5}{3}$ (F. sp. 562). 1. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 804). Partiernes ordførere: J. O. Krag og Per Hækkerup, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Grethe Philip, Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift (se side 211). Betænkning (B. sp. 13) afgivet $\frac{11}{3}$. 2. beh. $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1012). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 27) afgivet $\frac{13}{3}$. 3. beh. $\frac{15}{3}$ (F. sp. 1184). *Loven stadfæstet 15. marts 1968.* (Lovt. nr. 65).

Lovforslaget blev fremsat og behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift, forslag til lov om ændring af lov om tobaksafgifter, forslag til lov om ændring af lov om afgift af spiritus, vin og øl og forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.*

Lovændringen er foranlediget af det samtidigt fremsatte *lovforslag om forhøjelse af den almindelige omsætningsafgift.*

Efter parfumeafgiftsloven angiver prismærket varens højeste salgspris medregnet såvel parfumeafgift som almindelig omsætningsafgift. Lovændringen gav tilladelse til, at handlende kunne forhøje priserne på varer, der var afgiftsberigtiget før 1. april 1968, med et beløb svarende til forhøjelsen af den almindelige omsætningsafgift.

Et *flertal* af det nedsatte udvalg (KF, V, RV) indstillede forslaget til vedtagelse uændret, medens et *mindretal* (S, SF) ikke kunne medvirke til forslaget gennemførelse. Ved 3. behandling blev forslaget vedtaget med 95 stemmer (KF, V, RV) imod 65 (S, SF, VS).

22. Lov om ændring af lov om tobaksafgifter. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1249. C. sp. 29].

Skriftlig fremsættelse $\frac{5}{3}$ (F. sp. 562). 1. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 804). Partiernes ordførere: J. O. Krag og Per Hækkerup, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Grethe Philip, Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift (se side 211). Betænkning (B. sp. 13) afgivet $\frac{11}{3}$. 2. beh. $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1012). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 27) afgivet $\frac{13}{3}$. 3. beh. $\frac{15}{3}$ (F. sp. 1184). *Loven stadfæstet 15. marts 1968.* (Lovt. nr. 67).

Lovforslaget blev behandlet sammen med følgende forslag: *for-
slag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift, forslag til
lov om beregning af almindelig omsætningsafgift af parfumer, toilet-
midler m. v., forslag til lov om ændring af lov om afgift af spiritus, vin
og øl og forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og
enkempensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til
underhold.*

Lovændringen var foranlediget af det samtidig fremsatte *lovforslag om forhøjelse af den almindelige omsætningsafgift.* For de mest almindelige cigaretter er tobaksafgiftssatserne forhøjet med gennemsnitlig 0,15 øre pr. cigaret, medens satsen for den almindeligste røgtobak er formindsket med 24 øre pr. kg. Ændringerne af tobaksafgiftssatserne medfører, at statskassens provenu vil stige med ca. 8 mill. kr. årligt.

Et *flertal* i det nedsatte udvalg (KF, V, RV) indstillede forslaget til vedtagelse uændret. Et *mindretal* (S, SF) kunne ikke medvirke til forslagets gennemførelse.

Ved 3. behandling blev forslaget vedtaget med 95 stemmer (KF, V, RV) imod 65 (S, SF, VS).

23. Lov om ændring af lov om afgift af spiritus, vin og øl. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1257. C. sp. 27].

Skriftlig fremsættelse $\frac{5}{3}$ (F. sp. 562). 1. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 804). Partiernes ordførere: J. O. Krag og Per Hækkerup, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Grethe Philip, Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om

ændring af lov om almindelig omsætningsafgift (se side 211). Betænkning (B. sp. 13) afgivet $^{11}/_3$. 2. beh. $^{13}/_3$ (F. sp. 1012). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 27) afgivet $^{13}/_3$. 3. beh. $^{15}/_3$ (F. sp. 1184). *Loven stadfæstet 15. marts 1968.* (Lovt. nr. 66).

Lovforslaget blev behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift, forslag til lov om beregning af almindelig omsætningsafgift af parfumer, toiletmidler m. v., forslag til lov om ændring af lov om tobaksafgifter og forslag til lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold.*

Lovændringen var foranlediget af det samtidig fremsatte *lovforslag om forhøjelse af den almindelige omsætningsafgift.*

Lovændringen nedsætter den gældende restaurationsafgift af stærke drikke fra 17 pct. til 15 pct. af den afgiftspligtige omsætning.

Ændringen medfører, at statskassens provenu af restaurationsafgiften vil formindskes med ca. 25 mill. kr. årligt, beregnet ud fra det forbrug af restaurationsafgiftspligtige varer, der er lagt til grund for forslaget til finanslov for 1968-69. Da den almindelige omsætningsafgift beregnes af beløb, hvori restaurationsafgiften indgår, vil nedsættelsen medføre, at det forventede provenu af den almindelige omsætningsafgift (inklusive den samtidig gennemførte forhøjelse af denne afgift) formindskes med ca. 3 mill. kr. årligt.

Det nedsatte udvalg indstillede enstemmigt lovforslaget til vedtagelse uændret.

Ved 3. behandling blev forslaget vedtaget med 156 stemmer mod 4 (VS).

24. Lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift. (Betalingsfrist for landbrug og fiskeri m. v.). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2927. C. sp. 495].

Skriftlig fremsættelse $^{14}/_5$ (F. sp. 2825). 1. beh. $^{21}/_5$ (F. sp. 3236). Partiernes ordførere: J. O. Krag, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Svend Haugaard, Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Haunstrup Clemmensen [formand], Hans Kjær, Stetter, H. C. Toft, Henry Christensen, Anders Andersen, Jens Frandsen [næstformand], Svend Haugaard, Erik Hansen (Ålborg amt), Kirkegaard,

J. O. Krag, Grünbaum, Per Hækkerup, Egon Jensen, Risgaard Knudsen, Chr. Thomsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 1025) afgivet $^{24}/_5$. 2. beh. $^{29}/_5$ (F. sp. 3777). 3. beh. $^{31}/_5$ (F. sp. 3932). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 200).

Som lovændringens undertitel angiver, omfatter lovændringen alene en ændring af den frist, inden for hvilken landbrugs- og fiskerivirksomheder skal indbetale merværdiafgiften til staten. Lovens oprindelige ordning var, at landbrugsbedrifterne m. v. skulle angive og indbetale afgiften to gange om året. Virksomheder, der har kalenderåret som regnskabsår, skulle angive og indbetale afgift den 20. marts og 20. september. Virksomheder med andet regnskabsår end kalenderåret skulle anvende de to halvdele af dette regnskabsår som afgiftsperioder og skulle så angive og indbetale afgiften for en afgiftsperiode 2 måneder og 20 dage efter periodens udløb. Denne ordning er til stadighed blevet kritiseret af landbruget, som lige siden merværdiafgiftens gennemførelse har fastholdt kravet om årsangivelse og efterfølgende indbetaling i kvartalsrater. Ved lovændringen skal virksomheder, der er optaget i det særlige register for landbrug og fiskeri, fortsat indsende angivelse 2 gange om året på de hidtil gældende tidspunkter, men indbetalingen af afgiften for hver periode deles i 2 rater, samtidig med at indbetalingsfristen for disse rater forlænges. De virksomheder, der har kalenderårsregnskab, og som hidtil har skullet indbetale afgiften for første halvår den 20. september, skal fremtidig indbetale dette beløb med halvdelen den 20. december og den anden halvdel den 20. marts i det følgende år.

I fremsættelsestalen var ændringen begrundet med de voksende økonomiske vanskeligheder, som landbruget kæmper med. Om virkningerne siges det:

„Ved denne forlængelse af betalingsfristen kan virksomhederne til stadighed råde over en del af de opkrævede afgiftsbeløb, og disse beløb vil virksomhederne være i stand til at investere i virksomhedernes drift. Det beløb, som i denne forbindelse især har interesse for virksomhederne, er den såkaldte minimale likviditetsforøgelse, hvorved forstås det afgiftsbeløb, som bliver tilbage hos virksomheder efter hver afgiftsindbetaling til toldvæsenet.

Den minimale likviditetsforøgelse for landbrug og fiskeri m. v.

udgør efter de nugældende afregningsregler og med en afgiftssats på 12½ pct. i alt godt 140 mill. kr., hvoraf de 115 mill. kr. vedrører det egentlige landbrug. Efter den foreslåede ændring af afregningsreglerne vil den minimale likviditetsforøgelse blive på ca. 460 mill. kr. Heraf vedrører ca. 370 mill. kr. det egentlige landbrug. Ved ændringen vil det egentlige landbrug således få tilført en yderligere likviditet på godt 250 mill. kr. svarende til et lån af samme størrelse til landbruget.

Denne kreditydelse løser ikke problemerne i forbindelse med landbrugets fremtidige udvikling. Der er behov for en helhedsvurdering af landbrugets forhold, og regeringen vil i den kommende tid forberede en drøftelse med landbruget med henblik på at nå frem til en sammenhængende og konstruktiv løsning af landbrugets problemer, således at en sådan kan afløse de nuværende støtteordninger, når disse udløber.“

Ved 1. behandling blev forslaget stærkt kritiseret af *J. O. Krag* (S), der fandt, at det var så kritisabelt, at det ikke burde have været fremsat. Forslaget gav landbrugerhvervet en generel støtteordning, hvorved også landmænd, der ikke havde denne støtte behov, fik den, samtidig med at udøvere af andre erhverv, handel, håndværk og industri, der kunne have brug for en sådan støtte, ikke fik noget. „Jeg tror, det ligger på kanten af, hvad der er i overensstemmelse med retsopfattelsen i den danske befolkning“. Han fremsatte følgende forslag til *motiveret dagsorden*:

„Det folketinget tager afstand fra, at regeringen søger gennemført ændringer af indbetalingsterminerne for skatteopkrævninger til camoufleret støtte for enkelte erhvervsgrupper og dermed bryder med det princip, at de på samfundets vegne opkrævede skatter indbetales til statskassen.

opfordres regeringen til i stedet at optage forhandlinger med de pågældende erhvervsgrupper, herunder landbrugets kompensationsudvalg, og tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.“

67 stemte for dagsordenen (S, SF, VS), 90 stemte imod (KF, V, RV), medens 3 afholdt sig fra at stemme (Rosing, Djurhuus og Grethe Philip).

Lovforslaget blev anbefalet af *Hauustrup Clemmensen* (KF), *Henry Christensen* (V) og *Svend Haugaard* (RV), medens *Aksel Larsen* (SF) og *Sigsgaard* (VS) gik imod.

Et *flertal* af det nedsatte udvalg (KF, V, RV) indstillede forslaget til vedtagelse uændret. Et *mindretal inden for flertallet* (Anders Andersen) beklagede, at det ikke ved ændring af betalingsterminerne for landbrug, gartneri og skovbrug havde været muligt at få gennemført årsafregning med de store administrative besparelser for både erhvervene og centraladministrationen. Et *mindretal* (S, SF) kunne ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse. Ved 3. behandling stemte 94 for lovforslaget (KF, V, RV), 65 (S, SF, VS) stemte imod. medens 1 afholdt sig fra at stemme (Grethe Philip (RV)).

25. Lov om forhøjelse af stempelafgift. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 427. C. sp. 37].

Skriftlig fremsættelse $14\frac{1}{2}$ (F. sp. 214). 1. beh. $27\frac{1}{2}$ (F. sp. 370). Partiernes ordførere: Peter Nielsen (Grünbaum), Stetter, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stetter, Haunstrup Clemmensen [formand], Asger Jensen, Poul Schlüter, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Søren Jensen, Ib Thyregod [næstformand], Niels Helveg Petersen, Svend Haugaard, Nordqvist, Peter Nielsen, Lis Groes, Grünbaum, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Egon Jensen og Aksel Larsen). Betænkning (B. sp. 11) afgivet $8\frac{1}{3}$. 2. beh. $7\frac{1}{6}$ (F. sp. 1107). 3. beh. $19\frac{1}{3}$ (F. sp. 1252). *Loven stadfæstet 22. marts 1968.* (Lovt. nr. 86).

Den *fordobling af stempelafgiften*, der gjaldt for finansåret 1967-68, og som første gang gennemførtes med virkning for finansåret 1965-66, *videreføres for finansåret 1968-69.*

Ved fremsættelsen udtalte *finansministeren* bl. a.:

„Reglerne om stempel- og tinglysningsafgift er på mange punkter utidssvarende, og en samlet reform af disse afgifter er derfor ønskelig. Arbejdet med en sådan reform er nu så langt fremme, at forslag til en ny stempellov vil kunne fremsættes i folketinget i indeværende samling (se side 479). Fremsættelsen vil imidlertid ikke kunne ske før 15. marts 1968, og forslaget kan derfor ikke gennemføres i denne samling. Hertil kommer, at der er tale om omfattende ændringer i det gældende afgiftssystem, og at færdigbehandlingen af forslaget i folketinget i næste samling derfor nødvendigvis må tage nogen tid. Det må i øvrigt også anses for nødvendigt, at borgerne og myndighederne får mulighed for at sætte sig ind i de nye regler i god tid, førend de skal anvendes.

Under hensyn hertil er det nødvendigt at opretholde den for de senere finansår gældende fordobling af stempelafgiften i hele det kommende finansår i stedet for — som forudsat ved udarbejdelsen af forslag til finanslov — for første halvår.“

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra *Stetter* (KF), *Ib Thyregod* (V) og *Niels Helveg Petersen* (RV), der alle begrundede det med, at finansministeren havde lovet en snarlig fremsættelse af et forslag til revision af stempellovgivningen. *Grünbaum* (S) fandt, at det var en rent finansiel lov, og at man ikke kunne tage stilling, før man kendte regeringens samlede plan for beskattningen. *Aksel Larsen* (SF) fandt det rimeligt at forlænge den igangværende forhøjede stempelafgift i hvert fald for 1 år, medens *Kjær Rasmussen* (VS) fandt, at

der var tale om en omsætningsskat, der ramte i flæng, og foreløbig ville forholde sig afventende.

Et *flertal* af det nedsatte udvalg, (det konservative folkepartis, venstres, det radikale venstres og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) indstillede lovforslaget til vedtagelse uændret, medens et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) nærmere ville redegøre for sin stilling ved lovforslagets 2. behandling. Ved 2. behandling oplyste *Peter Nielsen* (S), at man ville stemme for loven, medens *Kjær Rasmussen* (VS) meddelte, at man ville undlade at stemme. Ved 3. behandling blev forslaget herefter enstemmigt vedtaget med 143 stemmer, medens 3 afholdt sig fra at stemme (1 Grønl. + 2 VS).

26. Lov om ændring af lov om totalisatorspil. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1519. C. sp. 197].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 976). 1. beh. $^{27}/_3$ (F. sp. 1713). Partiernes ordførere: Lysholt Hansen, Adam Møller, Niels Jørgen Nielsen, Martin Pedersen og Arne Larsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Adam Møller, Hanne Budtz, Juul-Madsen [formand], Knud Østergaard, Søren Jensen, Niels Jørgen Nielsen, Ib Thyregod, Martin Pedersen, Kirkegaard, Jørgen Andersen [næstformand], Lysholt Hansen, Albertsen, Grünbaum, Kampmann, Peter Nielsen, Kjeld Olesen og Arne Larsen). Betænkning (B. sp. 301) afgivet $^{26}/_4$. 2. beh. $^{7}/_5$ (F. sp. 2710). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Mundtlig indstilling ved 3. beh. 3. beh. $^{9}/_5$ (F. sp. 2798). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 202).

Lovændringen går ud på at forhøje det ved lov nr. 206 af 31. maj 1963 indførte fradrag ved beregningen af totalisatorafgiften dels ved en forhøjelse af det faste fradrag fra 1.500 kr. for hestevæddeløb pr. dag og 2.000 kr. for cykelvæddeløb pr. dag til 3.000 kr. for begge væddeløb, dels ved at indføre et fradrag på 1 pct. af den del af omsætningen, der overstiger 150.000 kr. Det samlede fradrag må ikke overstige 5.000 kr. pr. dag.

I fremsættelsestalen og i bemærkningerne er forslaget motiveret med, at hestesports- og cykelvæddeløbsforeningernes økonomiske forhold var meget anstrengt. I det fremsatte forslag var de faste fra-

drag sat til 2.500 kr. for hestevæddeløb og 3.000 kr. for cykelvæddeløb. Provenutabet ved dette forslag udgjorde ca. 800.000 kr. anvendt på totalisatoromsætningen i 1967. I 1967 udgjorde totalisatorafgiften fra heste- og cykelvæddeløbsbanerne ca. 20 mill. kr., hvoraf 92 pct. tilfaldt staten og 8 pct. den pågældende købstad- eller amtskommune.

Under 1. behandling blev forslaget velvilligt modtaget af alle ordførerne. *Lysholt Hansen* (S) ønskede yderligere lettelser for de små baner, medens *Niels Jørgen Nielsen* (V) var betænkelig ved provenutabet.

Det nedsatte udvalg indstillede forslaget til vedtagelse med den af ministeren foreslåede ændring, hvorefter fradraget for hestevæddeløb blev forhøjet fra 2.500 kr. til 3.000 kr. Ved 2. behandling blev ændringsforslaget vedtaget uden afstemning, og ved 3. behandling blev forslaget enstemmigt vedtaget med 124 stemmer, idet 3 afholdt sig fra at stemme (1 (Færøerne), Poul Dam og Gunhild Due (SF)).

27. Lov om fornyelse af et statspræmieobligationslån.

(Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 417. C. sp. 13].

Skriftlig fremsættelse $14\frac{1}{2}$ (F. sp. 213). 1. beh. $27\frac{1}{2}$ (F. sp. 368). Partiernes ordførere: *Lysholt Hansen*, *Burgdorf*, *Ib Thyregod*, *Martin Pedersen*, *Aksel Larsen* og *Kjær Rasmussen*. Henvist til finansudvalget. Betænkning (B. sp. 7) afgivet $27\frac{1}{2}$. 2. beh. $5\frac{1}{3}$ (F. sp. 566). 3. beh. $7\frac{1}{3}$ (F. sp. 743). *Loven stadfæstet 13. marts 1968.* (Lovt. nr. 63).

Loven fornyer det præmieobligationslån på 100 mill. kr., som blev optaget i 1948 og som i 1958 blev fornyet for en periode af 10 år. Fornyelsen gennemføres ligesom i 1958 på den måde, at gyldigheden af de foreliggende obligationer forlænges for 10 år, og således at der i disse 10 år udtrækkes præmier til samme beløb og af samme antal som hidtil.

I finansministerens fremsættelsestale hed det bl. a.:

„Disse obligationer, der hver lyder på 50 kr., blev i sin tid hurtigt udsolgt og har siden ligget forholdsvis fast hos ejerne. . . . Da det må anses for ønskeligt at fastholde den private opsparing, der er sket ved optagelsen af dette lån, og da det endvidere er ønskeligt, at finansministeriet får mulighed for at fortsætte lånet på 100 mill. kr. til en renteudgift på 3,5 pct. p. a., foreslås det at forny lånet for en 10-årig periode.“

Forslaget fik ved 1. behandling tilslutning fra alle sider. Det blev

henvist til finansudvalget, der enstemmigt indstillede det til vedtagelse. Ved 3. behandling blev det enstemmigt vedtaget med 128 stemmer, medens 1 medlem (Rosing) afholdt sig fra at stemme.

28. Lov om optagelse af statslån i udlandet. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 1197. C. sp. 81].

Skriftlig fremsættelse $29/2$ (F. sp. 488). 1. beh. $14/3$ (F. sp. 1116). Partiernes ordførere: Lysholt Hansen, Jørgen Jensen, Damsgaard, Grethe Philip, Poul Dam og Kai Moltke. Henvist til finansudvalget. Betænkning (B. sp. 71) afgivet $26/3$. 2. beh. $2/4$ (F. sp. 2007). 3. beh. $5/4$ (F. sp. 2315). *Loven stadfæstet 17. april 1968.* (Lovt. nr. 123).

Loven bemyndiger finansministeren til at optage lån i udlandet til et samlet beløb af indtil 500 mill. kr. i udenlandsk valuta.

I bemærkningerne til lovforslaget hed det bl. a.:

„Den danske økonomi har i de senere år gennemgået en betydelig strukturforandring i retning af øget industrialisering. Denne udvikling er bl. a. kommet til udtryk i en høj investeringstakt. . . . Da stigningen i opsparingen imidlertid har været lidt mindre end investeringsfremgangen, er en mindre del af stigningen i investeringen blevet finansieret ved privat og offentlig låntagning i udlandet. . . .

Det er ikke hensigten at forcere optagelsen af statslån i udlandet; den foreslåede ramme på i alt 500 mill. kr. påregnes at dække behovet for de kommende 3-5 år.“

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle sider.

Finansministeren udtalte bl. a.: „Jeg vil gerne sige vedrørende anvendelsen, at det er da regeringens hensigt, at de lån, som måtte udspringe af denne bemyndigelseslov, først og fremmest skal anvendes til styrkelse af valutareserven, således at det store betalingsbalanceunderskud, vi havde i fjor, og som vi forhåbentlig kan få noget ned i år, men som vi ikke regner med kan forsvinde, ikke kommer til at tære for stærkt på vore valutareserver, således at vi skal føre en mere restriktiv politik, der kan blive farligere for beskæftigelsen og for den økonomiske aktivitet i samfundet.“

Forslaget blev henvist til finansudvalget, der enstemmigt indstillede det til vedtagelse. Ved 3. behandling blev forslaget enstemmigt vedtaget med 127 stemmer.

29. Lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløshedskasser). (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2161. C. sp. 451].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₃ (F. sp. 1164). 1. beh. ⁴/₄ (F. sp. 2233). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, P. E. Eriksen, Svend Haugaard, Chr. Madsen og Hanne Rein-toft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Asger Jensen [næstformand], Knud Bro, Gerda Møller, Simonsen, P. E. Eriksen, Robert Christensen, Jens Frandsen, Svend Haugaard, Valbak [formand], Erik Hansen (Ålborg amt), Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Helge Nielsen, Poul Nilsson, Bertel Pedersen og Chr. Madsen). Betænkning (B. sp. 959) afgivet ¹⁷/₅. 2. beh. ²⁸/₅ (F. sp. 3692). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1033) afgivet ²⁸/₅. 3. beh. ³¹/₅ (F. sp. 3930). *Loven stadfæstet 13. juni 1968.* (Lovt. nr. 248).

Loven træder i kraft den 1. april 1969 og indeholder bestemmelser om følgende:

a. Revision af diverse bestemmelser i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v., hvorved alene de offentlige arbejdsformidlingskontorer bliver berettiget til at anvise arbejde til ledige, og hvorved kontrollen med ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløshedskasser overgår til de offentlige arbejdsformidlingskontorer.

b. Udbygning af de offentlige arbejdsformidlingskontorer.

c. Revision og udbygning af den offentlige arbejdsanvisnings hjælpemidler.

d. Hjemmel til undtagelsesvis indførelse af særlige regler om ledighedskontrol på enkelte fagområder.

e. Nedsættelse af lokale arbejdsmarkedsnævn ved de enkelte arbejdsformidlingskontorer til afløsning af disses tilsynsråd.

f. Lempelse, hvorefter et medlem af en anerkendt arbejdsløshedskasse inden for tidsrummet 1. oktober 1967 til 30. september 1968 kan modtage dagpenge i højst 285 dage, medens

grænsen hidtil har været 270 dage. Denne bestemmelse blev indsat i lovforslaget ved ændringsforslag til 2. behandling.

Som en formel ændring — ligeledes indsat ved ændringsforslag til 2. behandling — er betegnelsen „arbejdsanvisningskontor“ erstattet af betegnelsen „arbejdsformidlingskontor“.

Loven må ses i sammenhæng med *lov af 22. februar 1967 om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v.* (Om forhøjelse af ydelser, ændring af tilskudsregler m. v.). Ved denne lov blev der gennemført vidtgående ændringer i arbejdsløshedsloven. Sætserne for arbejdsløshedsunderstøttelsen blev forhøjet væsentligt, og medlemskontingentet blev gjort ensartet for arbejdsløsheds-kasser med samme understøttelsessatser, således at bidraget er uafhængigt af ledigheden i såvel den enkelte kasse som i samfundet som helhed. I forbindelse hermed påtog det offentlige sig i forhold til kasserne og deres medlemmer ikke alene en forøget refusion af udgifterne under de daværende forhold med et forholdsvist lavt ledighedsniveau, men derudover tillige den fulde risiko for stigning i understøttelsesudgifterne som følge af forøgelse i ledigheden. Det skete ved indførelsen af en refusionsordning, hvorefter arbejdsløsheds-kasserne får fuld refusion af den del af deres understøttelsesudgifter, der ikke dækkes af det fastsatte medlemsbidrag. Der kan i øvrigt henvises til omtalen af loven i folketingsårbog 1966-67, side 311. Loven må endvidere ses i sammenhæng med, at der kan forventes yderligere ændringer af arbejdsløshedsloven i næste folketingsår, som vil have karakter af en teknisk revision og vil omfatte spørgsmålet om dagpengenes størrelse samt spørgsmålet om forsikring af deltidsbeskæftigede.

Lovforslaget var i sin oprindelige skikkelse en genfremsættelse af det i 1. samling fremsatte lovforslag, hvormed det var identisk, d. v. s. indeholdt de ovenfor under litra a-e nævnte bestemmelser. Det var udarbejdet i overensstemmelse med resultatet af overvejelser i en af arbejdsministeren nedsat arbejdsgruppe, hvori repræsentanter for arbejdsmarkedets hovedorganisationer, repræsentanter for en række andre interesserede organisationer samt repræsentanter for administrationen havde sæde. Bestemmelserne om oprettelse af arbejdsmarkedsnævn er dog foranlediget af et initiativ, taget af arbejdsmarkedsrådet.

Lovforslaget blev fremsat og behandlet sammen med *forslag til lov om privat arbejdsanvisning m. v.*

Vedrørende de ovennævnte grupper af ændringer bemærkes følgende:

Ad a. Bestemmelserne herom er fastsat i overensstemmelse med § 4 i ovennævnte lov af 22. februar 1967, hvori det er fast-

sat, at der inden udgangen af 1967 for folketinget skal fremsættes forslag til lov om overgang pr. 1. april 1968 til de offentlige arbejdsanvisningskontorer af de funktioner, der i henhold til lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. påhviler de anerkendte arbejdsløshedskasser med hensyn til kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer.

Overførelse af de anerkendte arbejdsløshedskassers arbejdsanvisningsvirksomhed til de offentlige arbejdsformidlingskontorer er opnået dels ved en ændring af lovens § 22, stk. 1, nr. 5, hvorefter der i anerkendte arbejdsløshedskassers vedtægter skal være indeholdt oplysninger om arbejdsanvisning for arbejdsløse medlemmer, og dels ved en ændring af loven angående privat arbejdsanvisning, hvorved forbudet mod privat arbejdsanvisning udvides. Om dette sidste henvises til det nedenfor anførte om lov om privat arbejdsanvisning m. v. *Overførelsen til de offentlige arbejdsformidlingskontorer af de anerkendte arbejdsløshedskassers funktion med kontrol af medlemmernes ledighed* er opnået dels ved indføjelse af en ny bestemmelse om kontorenes kontrolvirksomhed i lovens § 4 og dels ved ændring af lovens § 22. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at man som hovedregel vil kunne nøjes med at møde til kontrol én gang ugentlig.

Ad b. Det fremgår ligeledes af bemærkningerne til lovforslaget, at det som følge af de væsentligt forøgede — til dels helt nye — opgaver, der er tildelt *arbejdsformidlingskontorerne*, vil være nødvendigt at søge disse *udbygget*. For så vidt angår udbygningen af kontorerne *uden for hovedstadsområdet* (hvorved i denne forbindelse forstås Københavns og Frederiksberg kommuner samt det meste af Københavns amtsrådskreds), sker det på grundlag af en forudsætning om en *afstand af ca. 5-10 km mellem medlemmets bopæl og kontrolstedet*.

Hertil vil kræves ca. 400 afdelingskontorer af varierende størrelse. I *hovedstadsområdet* vil der blive *et fælleskontor* i København, udbygget med *6 distriktskontorer* samt et ikke nærmere angivet antal *mindre betjeningssteder*. Udbygningen forudsætter en personaleforøgelse på ca. 300 heltidsbeskæftigede. Det må i denne forbindelse nævnes, at det i loven er udtrykkeligt be-

stemt, at ansættelser finder sted „inden for styrelsen“, hvilket muliggør, at der kan foretages justeringer i ansættelsen. Om de med gennemførelsen af udbygningen forbundne udgifter siges det i bemærkningerne til lovforslaget:

„Statens tilskud til oprettelse og drift af de offentlige arbejdsformidlingskontorer udgør $\frac{3}{4}$ af de årlige udgifter, som på grund af de i lovforslaget omhandlede forøgede arbejdsopgaver forventes forøget med 13,0 mill. kr., der fordeler sig således:

Lønninger	8,5 mill. kr.
Husleje	2,0 - -
Driftsudgifter i øvrigt	2,5 - -

I alt . . . 13,0 mill. kr.

Etableringsudgifterne — herunder forudbetaling af husleje — i anledning af lovforslaget forventes at andrage 4,0 mill. kr.“

Hertil kommer en merudgift på ca. 950.000 kr. årligt som følge af forøgede opgaver for arbejdsdirektoratet. De nævnte skøn er udøvet på grundlag af priser og lønninger pr. 1. oktober 1967 og er ifølge sagens natur behæftet med usikkerhed.

Ad c. De former for *hjælp*, der kan ydes *ud over* arbejdsløshedsunderstøttelsens *dagpengehjælp* med det formål at *fremme arbejdskraftens bevægelighed* (rejsehjælp, flyttehjælp, hjælp til dobbelt husførelse og hjælp til fremskaffelse af bolig), administreres efter de hidtil gældende regler i vidt omfang af de anerkendte arbejdsløshedskasser. Herudover kunne der af de offentlige arbejdsanvisningskontorer ydes samme hjælp, dog i visse tilfælde til ikke-forsikrede med lavere satser. Administrationen af disse former for hjælp er nu *overført til de offentlige arbejdsanvisningskontorer* og reglerne ændret således, at *forsikrede og ikke-forsikrede stilles lige*. Endvidere er *hjælpeformerne udvidet* i overensstemmelse med synspunkter, som fremkom under *lovgivningsarbejdet i 1966-67*. Dette er sket, dels ved at hjælp til dobbelt husførelse suppleres med en godtgørelse af udgifterne til en månedlig rejse til hjemstedet, og dels ved at hjælp til fremskaffelse af bolig også kan ydes til ikke-forsørgere, samt endelig ved indførelse af helt nye hjælpeformer, nemlig

transporttilskud i visse snævert begrænsede tilfælde og etableringshjælp. Denne sidste hjælp ydes under tilsvarende betingelser som hjælp til boligfremskaffelse.

Ad d. Denne *dispensationsbestemmelse* er i første række tænkt bragt i anvendelse alene for følgende fagområder i en overgangsperiode:

a) Det fagområde, der er omfattet af arbejdsløhedskasserne for sømænd, søfyrbødere og sørestaurationernes personale, for så vidt angår København og i øvrigt de steder i landet, hvor kasserne driver arbejdsanvisning.

b) Den del af bageri- og konditoriarbejdernes arbejdsløhedskasses fagområde, der er dækket af den nuværende overenskomst mellem Bageri- og Konditoriarbejdernes Forbund og Københavns Bagerlaug.

Med hensyn til fravigelse af reglerne om arbejdsanvisning henvises til § 1, stk. 2, i loven om privat arbejdsanvisning.

Ad e. Hvert *nævn* — der nedsættes af arbejdsministeren — består af en formand og 10 medlemmer. Formanden, der beskikkes af arbejdsdirektøren, er uden for København vedkommende amtmænd eller en af ham udpeget person. Formanden for arbejdsmarkedsnævnet i København beskikkes efter indhentede erklæringer fra amtmanden over Københavns amt, overpræsidenten i København og Frederiksberg kommunalbestyrelse. 6 medlemmer udpeges af Landsorganisationen i Danmark og Dansk Arbejdsgiverforening.

Uden for København beskikkes som repræsentanter for kommunalbestyrelserne, herunder amtsrådet, 3 medlemmer udpeget af amtsrådet efter indhentede erklæringer fra de kommunale råd i de til kontorets område hørende købstadkommuner. I København beskikkes 3 medlemmer udpeget af Københavns borgerrepræsentation efter indhentede erklæringer fra Københavns amtsråd og Frederiksberg kommunalbestyrelse. Endelig beskikkes arbejdsformidlingschefen som medlem af nævnet. I det oprindelige lovforslag var *den kommunale repræsentation* mindre. Den blev *forøget* på grund af henvendelser fra de kommunale organisationer til folketingsudvalget. Nævnene skal virke koordinerende mellem arbejdsanvisningskontoret og de

lokale og regionale organer, der virker helt eller delvis inden for saglige områder af betydning for arbejdsmarkedet, eller hvori arbejdsmarkedets organisationer er repræsenteret. Endvidere vil formentlig efterhånden visse administrative beføjelser vedrørende arbejdsmarkedsforhold kunne overføres til nævnene. Såfremt de pågældende beføjelser ikke henhører under arbejdsministeriets ressort, forudsættes det, at overførslen forud forhandles mellem arbejdsministeriet og vedkommende styrelse.

I sin fremsættelsestale begrundede *arbejdsministeren* genfremsættelsen på følgende måde:

„For det første skal jeg henvise til den enighed mellem de implicerede parter, som der blev redegjort for ved første fremsættelse. Denne enighed er naturligvis et meget vægtigt argument for at søge forslagene gennemført.

Dernæst vil jeg gerne, ligesom også den daværende arbejdsminister gjorde det, fremhæve sammenhængen med de — betydelige — ændringer i reglerne for statens refusion af arbejdsløsheds-kassernes understøttelsesudbetalinger, der blev gennemført sidste år. Jeg er helt enig i, at når det offentlige bærer den fulde risiko for merudgifterne ved forøget ledighed, er det naturligt, at staten også overtager det fulde ansvar for arbejdsanvisningen og kontrollen med kassemedlemmernes ledighed.

Men yderligere skal jeg for det tredje fremhæve, at en koncentration af arbejdsanvisningen er hensigtsmæssig ved i princippet at samle al efterspørgsel og udbud af arbejdskraft.“

Lovforslaget gav ved 1. behandling anledning til en del meningsbrydninger.

Erling Dinesen (S) understregede lovforslagets sammenhæng med den i 1967 gennemførte ændringslov samt med forventede senere ændringer, hvorved man skulle nå frem til en egentlig erstatning for tabt arbejdsfortjeneste under arbejdsløshed. På baggrund af regeringsændringen havde han gerne set, at spørgsmålet om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste og de af nærværende lovforslag omhandlede spørgsmål var blevet fremlagt til behandling i folketinget samtidig. Han henviste herved navnlig til den stilling, venstres og det konservative folkepartis ordførere havde taget i 1967 til spørgsmålet om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste; venstres ordfører havde ment, at dette spørgsmål burde henvises til socialreformkommissionen, medens de konservative havde givet udtryk for, at de ønskede en såkaldt fælles tryghedsordning, som bl. a. står for udbetaling af ydelser til alle arbejdsledige.

Den socialdemokratiske ordfører fandt endvidere, at dagpengene allerede nu burde forhøjes fra 80 pct. til 90 pct. af den aktuelle arbejdsfortjeneste.

Knud Bro (KF) tilsluttede sig lovforslaget, og det samme gjorde *P. E. Eriksen* (V), som endvidere dels pegede på, at de nye regler måtte kunne indpasses i det sociale trykkesystem, som vil komme på grundlag af socialreformkommissionens overvejelser, og på ønskeligheden af en større kommunal repræsentation i de lokale arbejdsmarkedsnævne.

Svend Haugaard (RV) udtrykte ligesom i 1967 betænkelighed ved den administrative opdeling og fremførte, at også arbejdsløsheds-kassernes opkrævning af kontingent og udbetaling af dagpenge burde overgå til det offentlige. Han ønskede endvidere, at man i udvalget ville se nærmere på den forskelsbehandling, der kommer til udtryk ved den gamle bestemmelse om, at der fortrinsvis skal anvises arbejde til medlemmer af de anerkendte arbejdsløsheds-kasser. Det fremgik senere af udvalgets betænkning, at arbejdsministeren vil underkaste bestemmelsen en nærmere prøve i forbindelse med den kommende tekniske revision af arbejdsløshedsloven.

Chr. Madsen (SF) var meget kritisk over for lovforslaget, idet han bl. a. fandt, at de anerkendte arbejdsløsheds-kasser hidtil havde varetaget deres opgaver på en udmærket måde, ligesom han fandt, at lovforslagets bestemmelser om flyttehjælp m. v. var utilstrækkelige. *Hanne Reintoft* (VS) var afvisende over for lovforslaget, som hun fandt indebar en betydelig svækkelse af fagbevægelsen. Som afslutning på debatten udtalte *arbejdsministeren*, at spørgsmålet om ydelse af egentlig erstatning for tabt arbejdsfortjeneste i tilfælde af arbejdsløshed ligesom i den tidligere regerings tid var hensluttet til overvejelser i arbejdsløshedsudvalget af 1964, som var anmodet om at ville afgive betænkning senest 1. oktober 1968, ledsaget af udkast til lovforslag.

I den af udvalget afgivne betænkning behandlede man indgående spørgsmålet om lovforslagets forhold til det videre arbejde med kommunalreformen og med planerne for en *socialreform*. Det udtales herom: „Udvalget er opmærksom på, at lovforslaget må kunne indpasses i et kommende trykkesystem. Der er efter udvalgets opfattelse en nær sammenhæng, og det har derfor i udvalget været drøftet, hvorvidt der måtte antages at være behov for at udskyde lovforslagets vedtagelse eller for at fastsætte ikrafttrædelsestidspunktet under særlig hensyntagen til de nævnte reformer.

Der er over for udvalget fra de kommunale organisationers side blevet peget på, at den vedtagne kommunalreform tilsigter at etablere kommunerne som de naturlige bærere af den lokale administration, herunder varetagelsen af statslige opgaver. Det må efter disse organisationers opfattelse være en nærliggende mulighed allerede fra starten at overdrage de administrative opgaver, der efter lovforslaget skal varetages af nyoprettede afdelingskontorer (kontaktsteder), til forvaltning i kommunerne. Det forudsættes, at dette skulle ske i henhold til særlige aftaler med de pågældende kommunal-

bestyrelser. Efter de pågældende organisationers opfattelse bør der endvidere rejses spørgsmål om, hvorvidt arbejdsformidlingskontorerne i forbindelse med eller efter kommunalreformens gennemførelse bør overgå til forvaltning i kommunal regie, f. eks. under de nye amtsråd. I denne såvel som i anden sammenhæng er der endvidere blevet udtalt ønske om, at de arbejdsmarkedsnævne, som foreslås nedsat ved arbejdsformidlingskontorerne, får en anden sammensætning.

Alle de nævnte spørgsmål er blevet indgående drøftet i udvalget bl. a. på grundlag af ministerens udtalelse ved lovforslagets skriftlige fremsættelse. Af denne fremgik det, at der ved lovforslaget intet foregribes med hensyn til gennemførelsen af de kommende bredere reformer, og at det naturligvis er hensigten at administrere loven således, at der ikke skabes vanskeligheder i relation til en tilpasning til reformerne.

Spørgsmålene er endvidere blevet behandlet i et samråd med arbejdsministeren.

Det fremgik af ministerens udtalelser, at man ikke på indværende tidspunkt burde træffe beslutning om at lade arbejdsanvisningen overgå til forvaltning i kommunalt regie, bl. a. under hensyn til, at de overvejelser, som for tiden finder sted under administrationsrådet om den fremtidige opgavefordeling mellem bl. a. statslige og kommunale myndigheder, endnu ikke er tilendebragt. Ministeren kunne imidlertid stille i udsigt, at oprettelsen af afdelingskontorer (kontaktsteder) ville ske efter forhandling med vedkommende kommunalbestyrelse.

Under samrådet behandlede man endvidere spørgsmålet om *sammensætningen af arbejdsmarkedsnævnene og deres opgaver*. Ministeren kunne stille sig imødekommende med hensyn til et af de kommunale organisationer over for udvalget fremsat ønske om større repræsentation. I denne sammenhæng blev det tillige drøftet, hvorvidt arbejdsmarkedsnævnene burde nedsættes ved arbejdsministerens foranstaltning i stedet for som foreslået i lovforslaget ved arbejdsdirektørens foranstaltning eller som foreslået af de kommunale organisationer ved amtsrådets foranstaltning. Indførelsen af en sådan ordning, som måtte være en overgangsforanstaltning, ville være begrundet i ønsket om intet at foregribe i relation til de kommende reformer, et synspunkt, som en forøget kommunal repræsentation i nævnene også måtte være udtryk for.“

Det fremgår endvidere af betænkningen, at spørgsmålet om *byrdefordelingen mellem stat og kommune* med hensyn til arbejdsløshedslovgivningen bør tages op til overvejelse i forbindelse med den fortsatte revision af loven, som forventes at ville finde sted i folketingsåret 1968-69. Det fremgår fremdeles af betænkningen, at spørgsmålet om ydelse af *erstatning for tabt arbejdsfortjeneste* i tilfælde af arbejdsløshed har været behandlet i udvalget på baggrund af bemærkningerne

ved 1. behandling. I forbindelse hermed drøftede man spørgsmålet om at forhøje maksimum for henholdsvis dagpengenes procentvise størrelse og for længden af den periode, hvori de kan ydes. Under henvisning til, at disse spørgsmål er genstand for overvejelse i arbejdsløshedsudvalget af 1964, burde disse spørgsmål efter arbejdsministerens og *udvalgsløstallets* (venstres, det konservative folkepartis og det radikale venstres medlemmer af udvalget) opfattelse ikke tages op i forbindelse med lovforslaget. Arbejdsministeren stillede dog med tilslutning af udvalget ændringsforslag, jfr. den i indledningen under f. nævnte bestemmelse om periodens længde. Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) stillede ændringsforslag om forhøjelse af det gældende maksimum for dagpengenes procentvise størrelse, således at dette skulle være 90 pct. i stedet for som hidtil 80 pct. Som begrundelse herfor henvises til dette maksimums særlige betydning for de lavtlønnede.

Det ovennævnte *flertal* indstillede herefter lovforslaget til vedtagelse med de af arbejdsministeren stillede ændringsforslag, medens et *mindretal* (socialdemokratiets medlemmer af udvalget) udtalte, at man ikke på nuværende tidspunkt kunne medvirke til lovforslagets gennemførelse, idet baggrunden for mindretallets stilling var, at mindretallet hele tiden har betragtet denne lovgivning som et led i en yderligere udbygning af arbejdsløshedsforsikringen med det mål, som også er arbejdsløsheds-kassernes, at nå frem til en egentlig erstatning for tabt arbejdsfortjeneste under arbejdsløshed. Det udtalte endvidere:

„Mindretallet må vurdere hele denne lovgivning i sammenhæng og har derfor ønsket, at nærværende lovforslag og forslaget om en egentlig erstatning for tabt arbejdsfortjeneste blev behandlet samtidig, således at der blev en mulighed for at vurdere det samlede resultat.

Da gennemførelsen af nærværende lovforslag ikke er påkrævet i indeværende folketingsår, har mindretallet ønsket forslaget udskudt til næste år, således at en samlet vurdering af arbejdsløshedsreformen bliver mulig.“

Et *andet mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) kunne heller ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse, da det ikke opfyldte de krav, der måtte stilles i forbindelse med førelsen af en nutidig arbejdsmarkeds- og erhvervsuddannelsespolitik.

Uden for betænkningen stillede *Hanne Reintoft, Bundgaard, Kjær Rasmussen og Sigsgaard* (VS) en række ændringsforslag, hvorefter ledighedskontrollen fortsat skulle udøves af de anerkendte arbejdsløsheds-kasser for de fagområder, hvor disse på grund af eksisterende overenskomster eller fast sædvane alene har varetaget denne, og hvorefter den gældende $\frac{4}{5}$ -grænse for dagpengenes størrelse skulle erstattes af den gennemsnitlige arbejdsfortjeneste

pr. dag i vedkommende fag som grænse. Endvidere stillede de pågældende ændringsforslag om forbedring af en række ydelser.

Ved 2. behandling blev lovforslaget på ny debatteret indgående, navnlig spørgsmålet om dets vedtagelse i dette folketingsår.

Ved afstemningen efter 2. behandling blev de af arbejdsministeren stillede ændringsforslag vedtaget, medens de øvrige forkastedes.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget med 97 stemmer (KF, V og RV) mod 11 (SF og VS), medens 49 medlemmer (S) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

30. Lov om privat arbejdsanvisning m. v. (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2277. C. sp. 461].

Skriftlig fremsættelse $^{15}/_3$ (F. sp. 1164). 1. beh. $^{4}/_4$ (F. sp. 2234). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, P. E. Eriksen, Svend Haugaard, Chr. Madsen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløsheds-kasser), se side 222. Betænkning (B. sp. 959) afgivet $^{17}/_5$. 2. beh. $^{28}/_5$ (F. sp. 3695). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1033) afgivet $^{28}/_5$. 3. beh. $^{31}/_5$ (F. sp. 3931). *Loven stadfæstet 13. juni 1968.* (Lovt. nr. 249).

Loven, der træder i kraft den 1. april 1969, adskiller sig fra den gældende lov på følgende væsentlige punkter:

a. Udvidelse af det eksisterende *forbud mod privat arbejdsanvisning* mod vederlag til *også* at omfatte *vederlagsfri arbejdsanvisning*.

b. *Begrænsning* af de eksisterende *regler om undtagelse fra forbudet*.

c. En bemyndigelse for arbejdsministeren til at bestemme, at der udkræves *tilladelse* for at udøve virksomhed, der består i udlejning af arbejdskraft, *hvis ansættelse hos udlejeren kun omfatter det enkelte udlejningsforhold*, ligesom arbejdsministeren kan fastsætte regler for tilsynet med sådan virksomhed.

d. Der er indført *rekursadgang* med hensyn til de af ar-

bejdsdirektøren truffe afgørelser, således at de kan indbringes for arbejdsministeren.

Loven må ses i sammenhæng med lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløshedskasser).

Begge lovforslag var udarbejdet af en arbejdsgruppe, med hensyn til hvis sammensætning der henvises til det ovenfor på side 223 anførte.

Vedrørende de enkelte punkter bemærkes følgende:

Ad a. Forbuddet, der er generelt, er begrundet med beskyttelseshensynet og med hensynet til koncentrationen og effektiviseringen af arbejdsformidlingsapparatet, som er tilsigtet med ændringerne i arbejdsløshedsforsikringsloven.

Ad b. De samme synspunkter ligger bag den skete *begrænsning af undtagelsesbestemmelserne*. Den gældende lovs muligheder for anerkendelse og tilladelser, der undtager fra forbuddet mod privat arbejdsanvisning mod vederlag, er ret vidtrækkende, idet der under visse betingelser gives en egentlig ret til at opnå anerkendelse. Samtlige anerkendelser eller bevillinger bortfalder efter den nu vedtagne lov den 1. juli 1970, dog med mulighed for — under forudsætning af behov — at opnå arbejdsdirektørens tilladelse til fortsat virksomhed efter ansøgning, der skal være indsendt inden 31. marts 1970. Endvidere er arbejdsministeren bemyndiget til at give tilladelse til udøvelse af privat arbejdsanvisning inden for faglige eller stedlige områder, hvor behovet for arbejdsanvisning ikke kan tilfredsstilles på anden måde. Bemyndigelsen er i første række tænkt bragt i anvendelse for følgende fagområder i en overgangsperiode:

a) Det fagområde, der er omfattet af arbejdsløshedskasserne for sømænd, søfyrbødere og sørestaurationernes personale, for så vidt angår København og i øvrigt de steder i landet, hvor kasserne driver arbejdsanvisning.

b) Den del af bageri- og konditoriarbejdernes arbejdsløsheds-kasses fagområde, der er dækket af den nuværende overenskomst mellem Bageri- og Konditoriarbejdernes Forbund og Københavns Bagerlaug.

Ad c. Problemerne omkring denne bestemmelse har navnlig drejet sig om *vikarbureauerne*, hvorved forstås erhvervsmæssigt drevne private foretagender, der inden for kontorområdet for egen regning og risiko tilbyder eller stiller arbejdskraft til rådighed således, at arbejdskraft ansættes og aflønnes af bureauet for den normalt ret kortvarige periode, hvori den pågældende vikar udfører arbejde på en kundevirksomhed under dennes tilsyn og instruktion. Bestemmelsen er dog vidererækkende, idet den efter sin ordlyd ikke er begrænset til kontorområdet. Problemerne omkring vikar-

bureauerne er blevet undersøgt af et udvalg, og på grundlag af dettes resultater stillede arbejdsministeren i den af folketingsudvalget afgivne betænkning og med dettes tilslutning et ændringsforslag, således at § 3, stk. 2, fik den udformning, der er angivet ovenfor under c. Bestemmelsen, som har karakter af en rammebestemmelse, skal ifølge bemærkningerne til ændringsforslaget — foreløbig dog alene for kontorområdet — udfyldes således, at tilladelse til at fortsætte eller til at etablere et vikarbureau skal meddeles af arbejdsdirektøren under forudsætning af, at der mellem vikarbureauet og dets personale er en skriftlig kontrakt om løn- og arbejdsvilkår, som tillige henviser til relevante lovbestemmelser. Der skal være sikret den pågældende minimalløn eller mere, svarende til tariffen i den for området gældende kollektive overenskomst, og udbetaling skal være sikret også i tilfælde af visse uoverensstemmelser. Der vil endvidere blive opstillet en række yderligere betingelser, som er opregnet i bemærkningerne til ændringsforslaget.

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning af alle ordførere. Ordførerne for det konservative folkeparti og venstre understregede dog det behov, der kunne være for at meddele dispensationer, ligesom ordføreren for det radikale venstre var noget tvivlende over for nødvendigheden af skærpelsen.

I den af udvalget afgivne betænkning blev som ovenfor omtalt stillet ændringsforslag af ministeren tillige omfattende ikrafttrædelsestidspunktet. Uden for betænkningen stillede *Hanne Reintoft*, *Bundgaard*, *Kjær Rasmussen* og *Sigsgaard* ændringsforslag, hvorefter tilladelse efter § 1, stk. 1, skal meddeles anerkendte arbejdsløsheds-kasser, som på grund af eksisterende overenskomster eller i henhold til fast sædvane har varetaget arbejdsanvisningen alene. Der blev samtidig stillet ændringsforslag vedrørende kontrolbestemmelserne.

Ved afstemningen efter 2. behandling blev de af arbejdsministeren stillede ændringsforslag vedtaget, medens det uden for betænkningen stillede ændringsforslag blev forkastet med 84 stemmer mod 4; 57 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt; 3 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

31. Lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Om ophævelse af bestemmelser om bortfald af unge arbejdsløses understøttelsesret i visse tilfælde). (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2157. C. sp. 195].

Skriftlig fremsættelse $15/3$ (F. sp. 1173). 1. beh. $4/4$ (F. sp. 2264). Partiernes ordførere: Anker Jørgensen, Knud Bro, Robert

Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Chr. Madsen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløsheds-kasser). Betynkning (B. sp. 309) afgivet $\frac{2}{5}$. 2. beh. $\frac{7}{5}$ (F. sp. 2708), se side 222. 3. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2798). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 220).

Ved loven er med ikrafttræden den 1. juli 1968 bestemmelserne i § 17, stk. 1, nr. 12 og 13, ophævet. Ifølge disse bestemmelser måtte en anerkendt arbejdsløsheds-kasse ikke betale arbejdsløshedsunderstøttelse til medlemmer, som uden fyldestgørende grund vægrede sig ved at efterkomme henvisning i medfør af lov om beskæftigelse og uddannelse af unge til et i henhold til nævnte lov eller lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere iværksat kursus, hvorunder de havde ret til at oppebære en godtgørelse, som ikke var mindre end arbejdsløshedsunderstøttelsen. Tilsvarende gjaldt med hensyn til medlemmer, som uden fyldestgørende grund afbrød deltagelse i, eller som blev bortvist fra et af de i nr. 12 nævnte kurser, hvortil de var henvist i medfør af lov om beskæftigelse og uddannelse af unge.

Ændringen er en konsekvens af, at de nævnte bestemmelser om tvangsmæssig henvisning er ophævet ved den samtidig gennemførte lov om ændring af lov om beskæftigelse og uddannelse af unge. Forslagene til begge ændringslove blev fremsat og behandlet sammen. Der henvises derfor til det vedrørende ændringen af ungdomsuddannelsesloven på side 236 anførte, idet dog bemærkes, at det her omhandlede lovforslag ved 3. behandling blev vedtaget enstemmig; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

32. Lov om ændring af lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere. (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2293. C. sp. 191].

Skriftlig fremsættelse $\frac{15}{3}$ (F. sp. 1173). 1. beh. $\frac{4}{4}$ (F. sp. 2264). Partiernes ordførere: Anker Jørgensen, Knud Bro, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Chr. Madsen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om æn-

dring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløsheds-kasser), se side 222. Betænkning (B. sp. 309) afgivet $\frac{2}{5}$. 2. beh. $\frac{7}{5}$ (F. sp. 2708). 3. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2797). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 219).

Ved loven ophæves revisionsbestemmelsen i § 15, stk. 2, i lov nr. 194 af 18. maj 1960 om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere med senere ændringer.

Af arbejdsministerens fremsættelsestale og de til lovforslaget knyttede bemærkninger fremgår bl. a. følgende:

Arbejdsmarkedets hovedorganisationer har gennem deres repræsentanter i brancheudvalgene og uddannelsesrådet og i skolernes ledelse afgørende indflydelse på uddannelsernes art, indhold og omfang. Det etablerede uddannelsessystem med korte kurser af i almindelighed 3 ugers varighed, der også er taget i anvendelse inden for efteruddannelsen af faglærte, har gjort det muligt at foretage en smidig tilpasning af uddannelsen til den hurtige tekniske udvikling og til de enkelte branchers behov.

Et af arbejdsministeren nedsat udvalg med repræsentanter for arbejdsmarkedets hovedorganisationer har overvejet forslag til lovens revision og har herunder stillet forslag til ændring af tilmeldingsreglerne, ligesom man har peget på ændring af reglerne for godtgørelse til kursisterne for tab af indtægt eller arbejdsmuligheder. Udvalget har endvidere stillet en række andre forslag til ændringer, hvoraf størsteparten vil kunne gennemføres administrativt.

Dette gælder således et forslag om at smidiggøre adgangen til at lade unge under 18 år deltage i kurserne og om i et vist omfang at give adgang for faglærte, arbejdsledere og selvstændige erhvervsdrivende.

Ændringer i tilmeldingsreglerne og reglerne om godtgørelse for tab af indtægt måtte imidlertid efter udvalgets opfattelse afvente kommende ændringer i lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v., og da disse spørgsmål efter udvalgets opfattelse var de væsentligste, fandt udvalget det rimeligt helt at udsætte lovrevisjonen.

Arbejdsministeren tilsluttede sig i fremsættelsestalen dette forslag og udtalte vilje til at imødekomme det af hovedorganisationerne i betænkningen fremsatte ønske om en drøftelse af tilmeldings- og godtgørelsesreglerne senest 1 år efter, at en lov om nyordning inden for arbejdsanvisningsområdet var trådt i kraft.

Arbejdsministeren lovede endvidere at overveje en gennemførelse af de af udvalgets øvrige forslag, som kan foretages inden for lovens nuværende rammer.

Lovforslaget blev fremsat og behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om beskæftigelse og uddannelse af unge (om bortfald af bestemmelserne om tvungen henvisning)* og *forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (om ophævelse af bestemmelserne om bortfald af unge arbejdsløses understøttelsesret i visse tilfælde)*.

Lovforslaget fik tilslutning fra alle ordførere ved 1. behandling. Man var endvidere velvilligt indstillet over for den bebudede administrative ændring med hensyn til omfanget af den personkreds, som skulle kunne optages på kursus.

Lovforslaget blev ved 3. behandling enstemmigt vedtaget, medens 1 medlem (Færøerne) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

33. Lov om ændring af lov om beskæftigelse og uddannelse af unge. (Om bortfald af bestemmelserne om tvungen henvisning). (Arbejdsminister *Lauge Dahlggaard*). [A. sp. 2297. C. sp. 193].

Skriftlig fremsættelse $\frac{15}{3}$ (F. sp. 1173). 1. beh. $\frac{4}{4}$ (F. sp. 2264). Partiernes ordførere: Anker Jørgensen, Knud Bro, Robert Christensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Chr. Madsen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløsheds-kasser), se side 222. Betænkning (B. sp. 309) afgivet $\frac{2}{5}$. 2. beh. $\frac{7}{5}$ (F. sp. 2708). 3. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2797). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 218).

Ved loven er med ikrafttræden den 1. juli 1968 den særlige beføjelse, der ved lovens §§ 7 og 11 var tillagt de offentlige arbejdsanvisningskontorer til at henvise langvarigt arbejdsløse til de arbejdstekniske ungdomsskoler, med den virkning, at der til den, der ikke fulgte henvisningen eller forlod foranstaltningen i utide, ikke måtte ydes arbejdsløshedsunderstøttelse for henvisningsperioden, ophævet.

Endvidere er lovens revision udskudt til folketingsåret 1970-71.

Af arbejdsministerens fremsættelsestale samt af bemærkningerne til lovforslaget fremgår bl. a. følgende:

Loven om beskæftigelse og uddannelse af unge er en videreførelse af tidligere love om ungdomsarbejdsløsheden, som var i kraft i årene 1933-1960, og som navnlig havde til formål at imødekomme behovet for beskæftigelse og arbejdsmæssig optræning af unge arbejdsløse. Ungdomsloven af 1960 adskiller sig fra de tidligere ungdomsarbejdsløshedslove ved i højere grad at lægge vægten på at give de unge en erhvervmæssig undervisning af praktisk og teoretisk indhold. Ungdomsloven supplerer derved loven om erhvervmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere, som har karakter af en almindelig uddannelseslov for den voksne arbejdskraft, der har praktisk erfaring fra arbejdspladserne, og som gennem kortvarige kurser ønsker at dygtiggøre sig yderligere inden for bestemte arbejdsområder. Ved ungdomsloven er det hensigten at yde en særlig støtte til erhvervmæssig stabilisering af unge 18-24-årige med utilstrækkelig skolemæssig og uddannelsesmæssig baggrund eller sociale og personlige vanskeligheder.

I tiden siden 1964-65 har loven dannet grundlag for videreførelse af statens 3 arbejdstekniske ungdomsskoler med en samlet kapacitet på ca. 200 pladser.

Det i henhold til lovens § 2 nedsatte ungdomsudvalg har afgivet indstilling om lovens revision. I indstillingen har udvalgets flertal udtalt, at det er af betydning at bibeholde — i hvert fald endnu nogle år — de muligheder for den nævnte erhvervmæssige indføringsundervisning og den sociale og erhvervmæssige stabilisering, som loven frembyder. Flertallet har stillet en række konkrete forslag til administrativt at gennemføre en mere tidssvarende udformning af ungdomsforanstaltningerne og har anbefalet, at disse under udvalgets medvirken prøves under forsøgsmæssige former. Flertallet har derfor indstillet, at ungdomsloven forlænges i yderligere 3 år, men at lovens regler om tvangshenvisning ophæves.

Et mindretal har kunnet tiltræde behovet for disse foranstaltninger, men har ikke fundet tilstrækkelig grund til at opretholde loven og ungdomsudvalget, idet hjemmel til ungdomsforanstaltninger kunne tilvejebringes i et særligt kapitel i uddannelsesloven for ikke-faglærte arbejdere.

Arbejdsministeren erklærede sig i fremsættelsestalen enig med udvalgets flertal.

Lovforslaget blev fremsat og behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om erhvervmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere og forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (om ophævelse af bestemmelserne om bortfald af unge arbejdsløse understøttelsesret i visse tilfælde)*.

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning fra alle ordførere. I den af udvalget afgivne betænkning stillede arbejdsministeren

et ændringsforslag, hvorved loven fik den ovenfor anførte ikrafttrædelsesdato.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

34. Lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Almindelig revision). (Arbejdsminister *Lauze Dahlgaard*). [A. sp. 1281. C. sp. 373].

Skriftlig fremsættelse $\frac{6}{3}$ (F. sp. 733). 1. beh. $\frac{21}{3}$ (F. sp. 1503). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Niels Andersen, Valbak, Chr. Madsen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører), se side 249. Betænkning (B. sp. 849) afgivet $\frac{16}{5}$. 2. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 3455). 3. beh. $\frac{29}{5}$ (F. sp. 3772). *Loven stadfæstet 13. juni 1968.* (Lovt. nr. 245).

Lov om almindelig arbejderbeskyttelse af 1954 har ikke tidligere været gjort til genstand for almindelig revision. Den her omhandlede revisionslov kan næppe siges at være udtryk for en gennemgribende ændring af arbejderbeskyttelseslovgivningens indhold eller opbygning, men det er muligt, at en sådan ændring kan ventes inden for kortere tid på baggrund af udvalgets betænkning, der er omtalt nedenfor. Ved den her omhandlede lov er der dog foretaget en meget lang række ændringer med ikrafttræden den 1. april 1969, hvoraf de vigtigste er følgende:

1. Reglerne om *indretningen af arbejdslokalerne*, særlig i ældre virksomheder, der er etableret før arbejderbeskyttelseslovens ikrafttræden den 1. april 1955, og som derfor ikke fuldt ud har skullet opfylde lovens bestemmelser om arbejdslokaler.

I § 13, stk. 1, er opstillet en lang række krav til arbejdsstedets indretning og udstyr i sundheds- og velfærdsmæssig henseende. Dette gælder således med hensyn til loftshøjde, luftrum, gulve og dagslys. Kravene til håndværks- og industrivirksomheder med 3 arbejdere eller derunder har dog efter de

hidtil gældende reglers § 13, stk. 2, været mindre omfattende end kravene til større virksomheder. Endvidere har de hidtil gældende overgangsregler i § 77, stk. 1-8, indeholdt undtagelsesbestemmelser med hensyn til nogle af de i § 13 opstillede krav. Virksomheder, som *bestod ved 1954-lovens ikrafttræden den 1. april 1955*, var således i almindelighed undtaget fra krav med hensyn til loftshøjde, luftrum og gulvhøjde. Tilsvarende undtagelse har været gældende for håndværks- og industrivirksomheder, oprettet efter 1. april 1955, såfremt de beskæftigede 3 arbejdere eller derunder. Undtagelsesbestemmelserne har været gældende for virksomhedens oprindelige lokaler og for lokaler, hvortil virksomheden flyttede, når visse nærmere angivne betingelser var opfyldt. Administrationen af disse regler, til dels i kombination med andre regler, har voldt betydelige vanskeligheder. De er herefter blevet revideret i overensstemmelse med følgende synspunkter:

For så vidt angår arbejdslokaler, der er indrettet før 1. april 1955, består der ikke i dag det samme problem som i 1955, idet en lang række af de større virksomheder, der dengang faldt ind under lovens § 77 og dermed uden for de nye bestemmelsers område, nu i kraft af modernisering og udflytning fuldt ud er blevet omfattet af 1954-lovgivningen.

Til gengæld må det erkendes, at størsteparten af de virksomheder (store eller små), der ikke i den forløbne tid fuldt ud er blevet omfattet af 1954-lovgivningen, fortsat vil have næsten uoverstigelige vanskeligheder ved at skulle opfylde alle bestemmelserne i § 13, stk. 1. Det er navnlig kravene om loftshøjde i stk. 1, nr. 1, luftrum i stk. 1, nr. 2, gulvdybde i stk. 1, nr. 3, 2. pkt., og dagslys i stk. 1, nr. 5, 2. pkt., der giver problemer. En opfyldelse af kravet om loftshøjde kan som regel kun ske ved en udflytning, hvorved en kundekreds kan gå tabt, eller ved at nedrive ejendommen og genopføre den i anden skikkelse.

Det må herefter anses for rigtigst, at § 13, stk. 1, i fuld udstrækning skal gælde for alle virksomheder i nye eller væsentlig ombyggede lokaler (uanset virksomhedens størrelse) efter lovens ikrafttræden den 1. april 1969. For så vidt angår lokaler, der hidtil kun delvis har skullet opfylde kravene i § 13, stk. 1,

skal bestemmelserne om loftshøjde, gulvdybde og dagslys først opfyldes i tilfælde af væsentlig bygningsmæssig ændring, i visse tilfælde af ejerskifte samt i tilfælde, hvor der foreligger et særligt faremoment ved virksomheden. Disse begrænsninger i § 13s anvendelsesområde er fastsat i en overgangsbestemmelse i den her omhandlede lovs § 3.

2. Reglerne om *leverandørers, sælgers og udstilleres ansvar for maskiners indretning m. v.* er ændret for at bringe disse regler i overensstemmelse med ILO-konvention nr. 119 om sikring af maskineri (1963) med sigte på en eventuel ratifikation.

3. Reglerne om *støjbekæmpelse* er skærpet for at bringe disse regler i overensstemmelse med den tekniske udvikling.

Den nye bestemmelse i § 19, stk. 8, lyder således:

„Hvor arbejdet vil medføre støj eller rystelser af en sådan styrke, at arbejderne påvirkes skadeligt eller udsættes for væsentlig gene, skal der herimod træffes sådanne foranstaltninger, som med rimelighed kan kræves.“

Bestemmelsen adskiller sig på flere punkter fra den hidtil gældende bestemmelse i § 19, stk. 8. Bestemmelsen kan anvendes, uanset om støjen (rystelserne) stammer fra „maskineri eller andre tekniske hjælpemidler“ (f. eks. også på støj fra håndværktøj i en pladesmedje), og der kræves ikke længere påbud fra arbejdstilsynet, men arbejdsgiveren skal principielt selv sørge for, enten at støjen dæmpes (eller isoleres fra omgivelserne), eller at arbejderne beskyttes individuelt.

4. Reglerne om *dampkedler og andre beholdere* er ajourført under hensyn til den tekniske udvikling. Man har således medtaget beholdere, der indeholder væsker, som er opvarmet over kogepunktet ved atmosfærens tryk, ligesom man har skærpet de krav, der stilles til visse kedelpassere.

5. Reglerne om *personlige beskyttelsesmidler* er ajourført i overensstemmelse med udviklingen.

Den nærmere begrundelse herfor er, at det omfang, i hvilket der efter hidtil gældende regler kunne stilles krav om personlige beskyttelsesmidler, var forskelligt for hver af de 3 arbejderbeskyttelseslove, uden at dette, i alt fald som forholdene er i

dag, kan anses for begrundet i det område, lovene hver for sig omfatter.

For at råde bod på de heraf følgende urimeligheder og for i øvrigt at skabe ensartet hjemmel til at kræve personlige beskyttelsesmidler, hvad enten arbejdet foregår på fast arbejdsplads eller ej, og uanset om beskyttelsen skal bekæmpe sundhedsfare eller ulykkesrisiko, er det fundet hensigtsmæssigt at samle reglerne herom i *én bestemmelse*, hvilket er sket ved ny formulering af § 28, stk. 1, 1. pkt., der i medfør af § 11 i handels- og kontorloven finder anvendelse inden for denne lovs område, og som tillige er i overensstemmelse med den tilsvarende bestemmelse i § 20 i landbrugs-, skovbrugs- og gartneriloven.

6. Reglerne om *hviletid* er ændret, således at de dels fastsætter særlige hviletidsregler for lastning og losning, dels indfører en ændring af reglerne om hviletid ved skiftehold i overensstemmelse med de mellem hovedorganisationerne førte forhandlinger om disse spørgsmål.

7. I reglerne om *helligdagsarbejde* er der foretaget visse ændringer, herunder en omlægning af helligdagsdøgnet beliggenhed og en udvidelse af adgangen til at udføre arbejde på søn- og helligdage.

Omlægningen af helligdagsdøgnet er sket ved, at § 34, stk. 1, 1.-2. punktum, er affattet således:

„Det er med undtagelse af de i § 30 nævnte tilfælde forbudt at beskæftige arbejdere i et søn- og helligdagsdøgn. Dette skal ligge inden for tidsrummet fra kl. 22 aftenen før søn- og helligdagen til kl. 8 dagen efter søn- og helligdagen.“ I § 34, stk. 1, hed det tidligere: „Helligdagsdøgnet fastlægges til de 24 timer, der går forud for det klokkeslæt, hvorpå en arbejder normalt begynder arbejdet på søgnedage. — — —“

Adgangen til at udføre arbejde på søn- og helligdage er bl. a. tilvejebragt ved en udvidet dispensationsadgang. Denne omfatter nu tilfælde, hvor virksomheden er underleverandør, således at dispensation kan gives under forudsætning af, at den vil muliggøre en væsentlig højere produktion og beskæftigelse i en eller flere andre virksomheder. Tidligere har dispensation

kun kunnet meddeles med henblik på produktions- og beskæftigelsesforholdene inden for samme virksomhed.

8. Reglerne om *arbejdstid for unge mennesker* under 18 år er ajourført under hensyntagen til udviklingen.

Disse ændringer er bl. a. gennemført som følge af, at der i en række tilfælde for butikker, kiosker, udleveringssteder, lagre m. v. ikke i medfør af lukkeloven er fastsat noget tidspunkt om aftenen, efter hvilket de pågældende lokaler skal holdes lukket for publikum. Unge kan beskæftiges uden tidsmæssig begrænsning i sådanne virksomheder, i det omfang de holder åbent. Da dette strider mod grundreglerne om unges nattehvil, er der i lovens § 43 indsat en fast tidsgrænse for unges beskæftigelse. Denne grænse er kl. 22.

Denne begrænsning svarer til, hvad ILO-konvention nr. 90 om unge menneskers anvendelse til natarbejde i industrien (Rev. 1948) foreskriver.

Der er også herudover foretaget en række ændringer vedrørende arbejdstiden for unge mennesker under 18 år.

9. Der er endelig gennemført nogle ændringer af *administrativ og teknisk karakter*. Der er således tillagt direktøren for arbejdstilsynet beføjelse til i enkelttilfælde, hvor særlige forhold foreligger, at dispensere fra bestemmelserne om bedriftsfare. Endvidere er der gennemført visse ændringer vedrørende arbejdstilsynets organisation og personale, ligesom der er gennemført ændringer med sigte på udbygning af arbejderbeskyttelsesfondet under hensyn til, at erfaringerne viser, at der i større omfang end hidtil må lægges vægt på oplysning og propaganda for arbejdstilsynets virksomhed.

Lovforslaget blev fremsat og behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. (Almindelig revision)* og *forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri*.

Arbejdsministeren udtalte ved lovforslagenes fremsættelse bl. a. følgende:

„Det primære formål med lovgivningen om arbejderbeskyttelse er ved forebyggelse af ulykkes- og sundhedsfare på arbejdspladser og i virksomheder mest muligt at begrænse ulykker og lidelser og

derved som et mere subsidiært formål at fremme produktiviteten og nedbringe de omkostninger, som for den enkelte og samfundet følger af arbejdsulykker og skade på liv eller helbred.

Det er derfor nødvendigt, at denne lovgivning med mellemrum revideres, således at reglerne kan tilpasses bedst muligt til de ændringer, som stadig finder sted i produktions- og arbejdsforhold som følge af tekniske forandringer og af almindelige ændringer af forholdene i samfundet.

Dette er da også baggrunden for, at socialministeriet, under hvilket arbejderbeskyttelsen dengang henhørte, efter at de 3 arbejderbeskyttelseslove af 11. juni 1954 havde været i kraft i nogle år, tog spørgsmålet om en almindelig revision af disse love op på grundlag af de erfaringer, som i den forløbne tid måtte være indhøstet af de interesserede parter: arbejdstilsynet, arbejdsgivere og arbejdere og ministeriet selv.

De forslag til lovændringer, som hermed forelægges for det høje ting, er derfor ikke udtryk for teoretiske overvejelser med principielle ændringer af lovenes systematik og indhold til følge. Det drejer sig om en række forslag med meget forskellig begrundelse, bl. a. de praktiske erfaringer om lovreglernes anvendelse og anvendelighed i praksis, udviklingen på overenskomstområdet, som med rimelighed skønnes at burde følges op af lovgivningen, og endelig den almindelige udvikling i levestandarden og de almindeligt anerkendte krav til social sikkerhed og tryghed m. v.“

Ved lovforslagets 1. behandling kunne alle ordførerne tilslige det støtte.

Erling Dinesen (S) mente, at der var behov for hyppigere revisioner under hensyn til de betydelige og hyppigt forekommende ændringer i arbejdsforhold m. v., som den tekniske udvikling og udviklingen i øvrigt betinger. Han mente endvidere, at den siden 1954 skete udvikling kunne give anledning til at overveje at samle de tre arbejderbeskyttelseslove i én lov, således som det allerede havde været tilfældet ved fremsættelsen af lovforslag i 1954, hvor man imidlertid under folketingsforhandlingerne havde opdelt lovforslaget i de tre lovforslag, som blev gennemført. En række andre ordførere gav udtryk for de samme synspunkter, således *Simonsen* (KF), *Niels Andersen* (V) og *Valbak* (RV), der tillige fremdrog spørgsmålet om, i hvilket omfang bestemmelser skulle gives i lovsform eller i form af administrative forskrifter, givet i henhold til en bemyndigelse i loven. *Chr. Madsen* (SF) pegede på arbejdstidsproblemerne i forbindelse med arbejde i kontinuerlig drift, og *Hanne Reintoft* (VS) pegede på spørgsmålet om i videre omfang at fastsætte beskyttelsesregler for de selvstændigt erhvervsdrivende. Hun tog afstand fra den redaktionelle ændring, hvorved man foreslog det tydeliggjort, at arbejde, der udføres under militærtjeneste, ikke umiddelbart er omfattet af loven.

I den af udvalget afgivne betænkning, hvori lovforslagene blev

indstillet til vedtagelse uændret, er der givet udtryk for en række synspunkter, som må formodes at ville præge den fortsatte revision af arbejderbeskyttelseslovgivningen. Der er endvidere i betænkningen omtalt en række særlige problemer af betydelig økonomisk rækkevidde. Herom anføres følgende:

„Behovet for videregående ændringer må efter udvalgets opfattelse medføre, at de tre love om arbejderbeskyttelse tages op til fornyet revision snarest. Udvalget henstiller, at det i forbindelse med forberedelsen af denne lovrevision overvejes, hvorvidt bestemmelserne i de tre love bør samles i én lov, idet den efter 1954 skete udvikling efter udvalgets opfattelse muligvis har medført, at opdelingen i tre love er mindre hensigtsmæssig.

Udvalget henstiller endvidere, at det i forbindelse med en sådan lovrevision overvejes, hvorvidt udviklingen har medført, at forhold, som i gældende love er udførligt reguleret i selve lovbestemmelserne, fremtidigt bør reguleres ved administrativt fastsatte bestemmelser. Udvalget henstiller, at sådanne overvejelser fremmes mest muligt, således at folketinget i næste folketingsår kan orienteres herom.

Udvalget har endvidere på grundlag af henvendelser fra interesserede bl. a. indgående drøftet en række problemer i forbindelse med projektering, indretning og drift af *sygehuse*, som står i forbindelse med de krav, der stilles eller kan forventes stillet af direktoratet for arbejdstilsynet. Arbejdsministeren har over for udvalget oplyst, at direktoratet for arbejdstilsynet har indledt forhandlinger med sundhedsstyrelsen om snarlig udarbejdelse af en fællesvejledning om sygehusbyggeri, som på en række væsentlige punkter vil fjerne usikkerheden om de krav, der på grundlag af arbejderbeskyttelsesloven må stilles til arbejdsrum m. v. i sygehuse, og at ministeren derfor ikke finder, at der på nuværende tidspunkt er anledning til at ændre arbejderbeskyttelsesloven som foreslået.

Udvalget kan for nærværende tiltræde et sådant synspunkt, idet man herved forudsætter, at fællesvejledningen på fuldt tilstrækkelig måde vil tilgodese de særlige forhold, som gør sig gældende ved hospitalsdrift.

Det fremgår af de for udvalget foreliggende oplysninger, at én eller flere sagkyndige vil få til opgave at undersøge spørgsmålet om *dagslysadgang* til arbejdspladser. Udvalget, der er opmærksom på, at spørgsmål om eventuel ændring af reglerne vedrørende dagslysadgang foruden for hospitalsbyggeriet har betydning for en stor del af erhvervsbyggeriet, henstiller til arbejdsministeren at søge arbejdet fremmet mest muligt.

Under henvisning til det om udvalgets arbejde anførte skal man pege på, at det efter udvalgets opfattelse vil være hensigtsmæssigt at overveje foretagelse af *visse lovændringer* vedrørende forhold, som har været berørt under udvalgsarbejdet, *uden at afvente en fortsat almindelig lovrevision*. Udvalget skal i så henseende pege på følgende:

Spørgsmålet om uafklarede problemer inden for *hotel- og restaurationsområdet*, jfr. de herom gjorte bemærkninger ved 1. behandling af lovforslaget,

spørgsmålet om, hvorvidt det i lovforslagets § 1, nr. 29, omhandlede kriterium med hensyn til, hvornår *certifikat* er en betingelse for adgang til at forestå *pasning af de* i bestemmelsen *omhandlede anlæg*,

spørgsmålet om en ændret formulering af bestemmelsen i § 31, stk. 3, således som denne er foreslået affattet i lovforslagets § 1, nr. 40. Udvalget finder, at bestemmelsen ikke tydeligt viser, at de pågældende ikke må arbejde flere dage i træk,

spørgsmålet om, hvorvidt det er muligt og ønskeligt, at *søfolk* inddrages under loven i videre omfang, samt

spørgsmålet om, hvorvidt det er ønskeligt at ændre bestemmelsen i lovens § 60, stk. 3, om *regulering af bidragene til arbejderbeskyttelsesfonden*, således som denne bestemmelse er foreslået affattet ved § 1, nr. 70. Der tænkes herved på, om der kan findes en målestok, som har nærmere tilknytning til fondens virksomhed end reguleringspristallet.

Det henstilles, at eventuelt fornødent forslag til lovændringer fremsættes i *folketingsåret 1968-69*.

Sammenslutningen af *Landbrugets Arbejdsgiverforeninger* har over for udvalget rejst spørgsmål om opnåelse af *repræsentation i arbejdsrådet*. Arbejdsministeren har redegjort for baggrunden for arbejdsrådets nuværende sammensætning og peget på, at arbejdsrådets medlemmer udnævnes for 6 år, hvorfor sammensætningen af det i 1966 udnævnte arbejdsråd ikke vil kunne ændres før 1. oktober 1972, medmindre der ved lovændring fastsættes nye regler om rådets sammensætning, udpegningen af rådets medlemmer etc. Ministeren har endvidere udtalt, at spørgsmålet om arbejdsrådets sammensætning inden for rammen af den gældende lov pr. 1. oktober 1972 bør overvejes forud for en eventuel lovændring. Udvalget kan tiltræde dette.“

Det fremgik endvidere af betænkningen, at nogle for udvalget rejste spørgsmål om *arbejdstidsregler m. v. i bagerier og brødfabrikker* måtte afvente virkningen i praksis af den den 25. april 1968 vedtagne lovændring om spørgsmål af denne art. Det hedder videre i betænkningen:

„Udvalget har haft sin opmærksomhed henvendt på spørgsmålet om, hvorvidt der drives tilstrækkelig *informationsvirksomhed med hensyn til arbejderbeskyttelseslovgivningens regler*, ligesom man har drøftet spørgsmålet om *sikkerhedsrepræsentanter*. Udvalget anmoder ministeren om nøje at følge, hvorvidt disse to sider af arbejderbeskyttelsen tilgodeses i tilstrækkelig grad. Det bemærkes herved, at der i udvalget er givet udtryk for, at en videre udbygning bør overvejes. Udvalget skal derfor henstille, at der med henblik på en mere indgående udvalgsbehandling af disse spørgsmål ved den førstkomende ændring af arbejderbeskyttelseslovene tilvejebringes et fyldigt

materiale herom, bl. a. indeholdende en vurdering af, hvor mange sikkerhedsrepræsentanter og fabrikinspektører der burde være, samt en vurdering af fabrikinspektørernes arbejdsforhold.“

Ved 2. behandling modtog arbejdsministeren udvalgets betænkning på en velvillig måde, idet han bl. a. udtalte følgende:

„Jeg vil også meget gerne følge udvalgets henstilling om at undersøge en ændret struktur af lovene, herunder en samling af de tre arbejderbeskyttelseslove i én og *udskillelse af detailbestemmelser i lovene til administrativ fastsættelse*. Selv på dette sidste område er det jo vigtigt, at det gives til kende her fra folketinget, at man ønsker dette. At tage detailbestemmelser fra lovgivning og fremover måske prøve at klare det administrativt er jo noget, som man gerne først skal have en tilkendegivelse fra folketinget om, og den er altså kommet.

Jeg kan stille i udsigt, at de konkrete spørgsmål, man har nævnt i betænkningen om ændringer i loven til næste folketingssamling, vil kunne nås.“

Lovforslaget blev ved 3. behandling enstemmigt vedtaget.

35. Lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. (Almindelig revision). (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 1361. C. sp. 385].

Skriftlig fremsættelse $\frac{2}{3}$ (F. sp. 733). 1. beh. $\frac{21}{3}$ (F. sp. 1503). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Niels Andersen, Valbak, Chr. Madsen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører), se side 249. Betænkning (B. sp. 849) afgivet $\frac{16}{5}$. 2. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 3456). 3. beh. $\frac{29}{5}$ (F. sp. 3773). *Loven stadfæstet 13. juni 1968.* (Lovt. nr. 246).

Ved loven er med ikrafttræden den 1. april 1969 gennemført en række ændringer, som falder i to grupper:

A. Ved den umiddelbart ovenfor omtalte lov er *lov om almindelig arbejderbeskyttelse* blevet revideret. Da en række regler i arbejderbeskyttelseslovene er sammenfaldende, har man foretaget *en række konsekvensændringer*, der kort kan karakteriseres således:

1. Reglerne om *leverandørers, sælgeres og udstilleres ansvar for maskiners indretning m. v.* er ændret for at bringe disse regler i overensstemmelse med ILO-konvention nr. 119 om sikring af maskineri (1963) med en eventuel ratifikation for øje.

2. Reglerne om *personlige beskyttelsesmidler* er ajourført i overensstemmelse med udviklingen. Dette er dog sket ved, at henvisningen i § 11 til reglerne i lov om almindelig arbejderbeskyttelse har fået et andet indhold som følge af de nævnte reglers revision.

3. Reglerne om hviletid er ændret.

4. Reglerne om *helligdagsarbejde* er ændret, herunder ved en omlægning af helligdagsdøgnets beliggenhed og ved en udvidelse af adgangen til at udføre arbejde på søn- og helligdage.

5. Der er foretaget en række ændringer af *teknisk og administrativ karakter*.

B. Der er samtidig foretaget nogle ændringer, som er mere specielle for lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. Det drejer sig om følgende:

a. Lovens krav om *sundheds- og velfærdsforanstaltninger på arbejdspladsen* er bragt i anvendelse i en vis udstrækning på virksomheder, der er etableret før lovens ikrafttræden den 1. april 1955, og som derfor hidtil ikke har skullet opfylde disse bestemmelser. Ændringerne tilsigter at bringe arbejderbeskyttelsesloven i overensstemmelse med ILO-konvention nr. 120 om hygiejne i handels- og kontorvirksomhed med henblik på en eventuel ratifikation af konventionen.

b. Der er fastsat *hviletidsregler for kontorarbejde* i forbindelse med lastning og losning.

c. Arbejdstidsreglerne for personer under 18 år er ført å jour under hensyntagen til udviklingen.

Med hensyn til lovforslagets fremsættelse og behandling henvises til det herom anførte ved omtalen af lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Almindelig revision) side 238.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt ved 3. behandling.

36. Lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri. (Almindelig revision). (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 1397. C. sp. 393].

Skriftlig fremsættelse $\frac{2}{3}$ (F. sp. 733). 1. beh. $\frac{21}{3}$ (F. sp. 1503). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Niels Andersen, Valbak, Chr. Madsen og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører), se side 249. Betænkning (B. sp. 849) afgivet $\frac{16}{5}$. 2. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 3456). 3. beh. $\frac{29}{5}$ (F. sp. 3773). *Loven stadfæstet 13. juni 1968.* (Lovt. nr. 247).

Ved loven er med ikrafttræden den 1. april 1969 gennemført en række ændringer. Disse er *konsekvenser* af den stedfundne almindelige *revision af lov om almindelig arbejderbeskyttelse*, som er omtalt ovenfor, og skyldes, at en række regler i arbejderbeskyttelseslovene er sammenfaldende. Ændringerne kan kort karakteriseres således:

1. Reglerne om *leverandørers, sælgeres og udstilleres ansvar for maskiners indretning m. v.* er ændret for at bringe disse regler i overensstemmelse med ILO-konvention nr. 119 om sikring af maskineri (1963) med henblik på en eventuel ratifikation.

2. Reglerne om *støjbekæmpelse* er skærpet for at bringe disse regler i overensstemmelse med den tekniske udvikling.

3. Reglerne om *dampkedler og andre beholdere* er ajourført under hensyntagen til den tekniske udvikling.

4. Der er foretaget ændringer af *teknisk og administrativ karakter*.

Med hensyn til lovforslagets fremsættelse og behandling henvises der til det herom anførte ved omtalen af *lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse*. (Almindelig revision) side 238.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt ved 3. behandling.

37. Lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører). (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 507. C. sp. 133].

Skriftlig fremsættelse $^{15}/_2$ (F. sp. 342). 1. beh. $^{5}/_3$ (F. sp. 568). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Niels Andersen, Valbak, Chr. Madsen og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Simonsen, Hans Kjær, Hindkjær Pedersen [næstformand], Stetter, Niels Andersen, Jens Frandsen, Johan Philipsen, Valbak [formand], Amtoft, Erik Hansen (Ålborg amt), Erling Dinesen, Thomas Have, Anker Jørgensen, Helge Nielsen, Bertel Pedersen, Chr. Rasmussen, Chr. Madsen (fra $^{28}/_3$ Krog Hansen)). Betænkning (B. sp. 87) afgivet $^{3}/_4$. 2. beh. $^{23}/_4$ (F. sp. 2539). 3. beh. $^{25}/_4$ (F. sp. 2580). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 151).

Ved loven er med ikrafttræden fra den 1. juni 1968 gennemført ændringer af anvendelsesområdet for regler vedrørende arbejde, der udsætter de beskæftigede for *ioniserende stråling, samt ændring af arbejdstidsreglerne inden for brødfremstilling og transportvæsen*. Ændringerne har i et vist omfang karakter af bemyndigelsesbestemmelser for arbejdsministeren, således at han kan fastsætte de nærmere regler.

1. Ved en tilføjelse til § 1 i lov om almindelig arbejderbeskyttelse er dens § 27 A om arbejde, der udsætter de beskæftigede for *ioniserende stråling*, gjort anvendelig på alt sådant arbejde, uanset af hvem det udføres, hvorimod bestemmelsen tidligere kun har været anvendelig i tilfælde, hvor arbejdere (medhjælpere) anvendtes i en arbejdsgivers tjeneste. § 27 A lyder således:

„§ 27 A. Ved arbejde, der udsætter de beskæftigede for ioniserende stråling, skal der træffes fornødne foranstaltninger til at sikre de pågældende en effektiv beskyttelse mod ulykkes- og sundhedsfaren.

Stk. 2. Ingen arbejder må i strid med en sagkyndig læges råd beskæftiges eller vedblive at være beskæftiget ved arbejde, der vil kunne udsætte ham for ioniserende stråling.

Stk. 3. Socialministeren kan efter forhandling med direk-

tøren for arbejdstilsynet og arbejdsrådet samt indenrigsministeren fastsætte nærmere regler for arbejde, der udsætter de beskæftigede for ioniserende stråling, herunder fastsætte de højest tilladelige doser af ioniserende stråling, der må forekomme, samt fastsætte regler, der forbyder bestemte kategorier af arbejdere at være beskæftiget ved sådant arbejde.“

Ved denne lovændring er lov om almindelig arbejderbeskyttelse på dette punkt bragt i overensstemmelse med den under indenrigsministeriet hørende lovgivning om ioniserende stråling, jfr. lov af 31. marts 1953 om brug m. v. af radioaktive stoffer.

2. Ved tilføjelser til § 31 er der for det første ved tilføjelse af et nyt stykke 4 givet hjemmel for arbejdsministeren til efter forhandling med direktøren for arbejdstilsynet og arbejdsrådet i et regulativ at fastsætte særlige regler om *hvileperioden og kørselsperioder m. v. ved transportarbejde* under hensyn til de særlige forhold, der gør sig gældende for dette arbejde. For det andet er der ved tilføjelse af et nyt stykke 5 givet arbejdsministeren hjemmel til for *international vejtransport* at fastsætte regler om hvileperioden og om de maksimalt tilladelige kørselsperioder, som her i landet eller i udlandet skal iagttages af førere af køretøjerne, herunder regler, hvorved det pålægges førerne at føre kontrolbøger over arbejdstid, hvileperioder m. v. Disse regler udarbejdes ligeledes efter forhandling med direktøren for arbejdstilsynet samt tillige efter forhandling med justitsministeren. Vedrørende den formelle fremgangsmåde ved reglernes udarbejdelse bemærkes tillige, at de regler, som gives i henhold til stk. 4, skal fastsættes i form af et regulativ, hvilket sikrer, at parterne deltager i udformningen.

Vedrørende bestemmelsen i det nye stk. 4 bemærkes i øvrigt følgende:

Hviletidsbestemmelserne i lovens § 31 er gennemført af hensyn til de beskæftigedes sundhed og velfærd. Dette gælder også for et område som transportarbejde. På dette område og ganske specielt for chaufførers virksomhed har hviletidsbestemmelserne imidlertid også en anden betydning, idet de bidrager

til at forebygge, at ikke-udhvilede chauffører forårsager trafikulykker, der rammer andre.

Hensynet til den særlige ulykkesrisiko, som trætte, ikke-udhvilede chauffører frembyder, har ikke givet sig udtryk i forskrifter i færdselsloven om chaufførers arbejdstid, idet det er blevet anset for at være en opgave for en arbejderbeskyttelseslovgivning at fastsætte regler herom.

Imidlertid kan hensynet til denne særlige ulykkesrisiko ikke anses for behørigt fyldstgjort ved den gældende bestemmelse om 11 timers samlet døgnhvil, jfr. § 31, stk. 1, idet bestemmelsen ofte i praksis vil være for usmidig. Det må derfor anses for hensigtsmæssigt, at der åbnes mulighed for at etablere en mere smidig hviletidsregel for chaufførers arbejde end den gældende.

Vedrørende bestemmelsen i det nye stykke 5 samt bestemmelsen i en ny § 34 A, som knytter sig dertil, bemærkes følgende:

Bestemmelserne tilsigter at muliggøre Danmarks tiltræden af den europæiske overenskomst af 19. januar 1962 om arbejdsforhold for mandskab i international vejtransport. Medlemslandene er ved en enstemmig resolution, vedtaget i 1966 på Den europæiske Transportministerkonference, opfordret til at ratificere overenskomsten.

Ved tilføjelse til § 1, stk. 2, er det fastsat, at de bestemmelser, som gives i medfør af § 31, stk. 4 og 5, finder anvendelse, uanset af hvem kørslen udføres. Denne vide afgrænsning af personkredsen er i overensstemmelse med indholdet af den europæiske overenskomst. Hensynet til færdselssikkerheden tilsiger, at der også uden for international vejtransport fastsættes visse hviletidsregler for vognmænd og andre selvstændige erhvervsdrivende, der i erhvervsmæssigt øjemed selv fører deres køretøj. Det samme gælder de overordnede funktionærer, der ifølge lovens § 30, stk. 3, ikke er omfattet af lovens hviletidsbestemmelser.

3. Ved en ændret affattelse af § 31 har man lempet den principielle bestemmelse i § 31, stk. 2, hvorefter hvileperioden i *virksomheder, der bager til detailsalg*, skal omfatte tiden fra kl. 20 til kl. 4. Efter de nye regler gælder denne bestemmelse

ikke for perioden fra torsdag kl. 20 til søndag kl. 20. Den gælder endvidere heller ikke for arbejde i virksomheder, som har væsentlig produktion til sommerferieområder, for så vidt direktøren for arbejdstilsynet meddeler dispensation fra hvileperioden. Endelig har man ved indførelse af en almindelig regel om, at der i hviletiden fra kl. 20 til kl. 4 kun må arbejde én person i bageriet, ligestillet virksomhederne. Efter den hidtil gældende lov var der en vis forskel, efter som virksomheden blev drevet i selskabsform eller på anden måde.

Lovforslaget var i sin oprindelige form — bortset fra redaktionelle ændringer — enslydende med det i 1. samling fremsatte lovforslag, hvorom der henvises til det på side 411 anførte. Det blev fremsat og behandlet sammen med de ligeledes genfremsatte *lovforslag om ændring i lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed*. (Beskyttelse mod ioniserende stråling) og *om ændring i lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri*. (Beskyttelse mod ioniserende stråling).

Ved 1. behandling fik lovforslaget tilslutning fra alle sider. *Valbak* (RV) anbefalede en mere smidig lovgivningsteknik, således at de mere detaljerede regler fastsattes administrativt, medens *Chr. Madsen* (SF) pegede på de særlige problemer vedrørende minicabs.

I den af udvalget afgivne betænkning stillede arbejdsministeren med tilslutning af udvalget ændringsforslag, hvorved ikrafttrædelsestidspunktet blev det ovenfor angivne, ligesom der blev stillet et ændringsforslag nærmest af lovgivningsteknisk art. Det fremgik af udvalgets betænkning, at der i udvalget var enighed om at opfordre arbejdsministeren til at overveje, hvorvidt der er behov for at fastsætte særlige regler med hensyn til hvileperioder og kørselsperioder for førere af hyrevogne. Sådanne reglers udfærdigelse ville have hjemmel i de i loven indeholdte bestemmelser.

Efter at ændringsforslagene var blevet vedtaget ved 2. behandling, blev lovforslaget enstemmigt vedtaget ved 3. behandling.

38. Lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. (Beskyttelse mod ioniserende stråling). (Arbejdsminister *Lauge Dahlggaard*). [A. sp. 525. C. sp. 137].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 342). 1. beh. $\frac{5}{3}$ (F. sp. 568). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Niels

Andersen, Valbak, Chr. Madsen og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører), se side 249. Betænkning (B. sp. 87) afgivet $\frac{3}{4}$. 2. beh. $\frac{23}{4}$ (F. sp. 2540). 3. beh. $\frac{25}{4}$ (F. sp. 2580). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 152).

Bestemmelsen i § 27 A i lov om almindelig arbejderbeskyttelse, omhandlende arbejde, som udsætter de beskæftigede for *ioniserende stråling*, er med virkning fra den 1. juni 1968 gjort anvendelig inden for handels- og kontorvirksomhed i videre omfang, end det hidtil har været tilfældet. Den finder nu i overensstemmelse med en ny affattelse af § 11, stk. 2, 2. punktum, i lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed anvendelse på alt arbejde af den omhandlede karakter, uanset af hvem det udføres, hvorimod bestemmelsen tidligere kun har været anvendelig i tilfælde, hvor arbejdere (medhjælpere) beskæftigedes i en arbejdsgivers tjeneste. § 27 A lyder således:

„§ 27 A. Ved arbejde, der udsætter de beskæftigede for ioniserende stråling, skal der træffes fornødne foranstaltninger til at sikre de pågældende en effektiv beskyttelse mod ulykkes- og sundhedsfaren.

Stk. 2. Ingen arbejder må i strid med en sagkyndig læges råd beskæftiges eller vedblive at være beskæftiget ved arbejde, der vil kunne udsætte ham for ioniserende stråling.

Stk. 3. Socialministeren kan efter forhandling med direktøren for arbejdstilsynet og arbejdsrådet samt indenrigsministeren fastsætte nærmere regler for arbejde, der udsætter de beskæftigede for ioniserende stråling, herunder fastsætte de højst tilladelige doser af ioniserende stråling, der må forekomme, samt fastsætte regler, der forbyder bestemte kategorier af arbejdere at være beskæftiget ved sådant arbejde.“

Lovforslaget var i sin oprindelige form enslydende med det i 1. samling fremsatte lovforslag, hvorom der henvises til det side 411 anførte. Det blev fremsat og behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse og forslag til lov*

om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri, der begge indeholdt tilsvarende ændringer i anvendelsesområdet for § 27 A eller en dertil svarende bestemmelse.

Det vedtoges ved 3. behandling enstemmigt.

39. Lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri. (Beskyttelse mod ioniserende stråling). (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*).

[A. sp. 529. C. sp. 139].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₂ (F. sp. 342). 1. beh. ⁵/₃ (F. sp. 568). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Simonsen, Niels Andersen, Valbak, Chr. Madsen og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører), se side 249. Betænkning (B. sp. 87) afgivet ³/₄. 2. beh. ²³/₄ (F. sp. 2540). 3. beh. ²⁵/₄ (F. sp. 2581). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 153).

Ved en ændring i § 1, stk. 3, i lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri er dens § 19 A, stk. 1-4, om arbejde, der udsætter de beskæftigede for *ioniserende stråling*, gjort anvendelig på alt sådant arbejde, uanset af hvem det udføres, hvorimod bestemmelsen tidligere kun havde været anvendelig i tilfælde, hvor arbejdere (medhjælpere) anvendtes i en arbejdsgivers tjeneste. § 19 A lyder således:

„§ 19 A. Ved arbejde, der udsætter de beskæftigede for ioniserende stråling, skal der træffes fornødne foranstaltninger til at sikre de pågældende en effektiv beskyttelse mod ulykkes- og sundhedsfaren.

Stk. 2. Ingen arbejder må i strid med en sagkyndig læges råd beskæftiges eller vedblive at være beskæftiget ved arbejde, der vil kunne udsætte ham for ioniserende stråling.

Stk. 3. Socialministeren kan efter forhandling med direktøren for arbejdstilsynet og arbejdsrådet samt indenrigsministeren fastsætte nærmere regler for arbejde, der udsætter de beskæftigede for ioniserende stråling, herunder fastsætte de

højest tilladelige doser af ioniserende stråling, der må forekomme, samt fastsætte regler, der forbyder bestemte kategorier af arbejdere at være beskæftiget ved sådant arbejde.

Stk. 4. Ved arbejde, der udsætter de beskæftigede for ioniserende stråling, må personer under 18 år ikke anvendes.

Stk. 5. Ved arbejde, der udsætter de beskæftigede for ioniserende stråling, finder bestemmelserne i § 9 i lov nr. 226 af 11. juni 1954 om almindelig arbejderbeskyttelse tilsvarende anvendelse.“

Lovforslaget var i sin oprindelige form enslydende med det i 1. samling fremsatte lovforslag, hvorom der henvises til det på side 411 anførte. Det blev fremsat og behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse og forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed*, der begge indeholdt tilsvarende ændringer af anvendelsesområdet i den til § 19 A svarende bestemmelse i § 27 A i lov om almindelig arbejderbeskyttelse.

Lovforslaget vedtoges ved 3. behandling enstemmigt.

40. Lov om fornyelse af kollektive overenskomster mellem Danmarks Rederiforening og Dansk Styrmandsforening samt Radiotelegrafistforeningen af 1917. (Arbejdsminister *Lauge Dahlgaard*). [A. sp. 2933. C. sp. 351].

Mundtlig fremsættelse ¹⁴/₅ (F. sp. 2896). 1. beh. ¹⁴/₅ (F. sp. 2900). Partiernes ordførere: Erling Dinesen, Asger Jensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Erik Hansen (Ålborg amt), Aksel Larsen og Bundgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Asger Jensen, Haunstrup Clemmensen, Simonsen, H. C. Toft [næstformand], Jens Peter Jensen (Sorø amt), Enggaard, Jens Frandsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Niels Helveg Petersen, Valbak [formand], Erling Dinesen, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Anker Jørgensen, Kampmann, Helge Nielsen og Aksel Larsen). Betænkning (B. sp. 981) afgivet ²⁰/₅. 2. beh. ²²/₅ (F. sp. 3295). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1019) afgivet ²²/₅. 3. beh. ²⁴/₅ (F. sp. 3538). *Loven stadfæstet 24. maj 1968.* (Lovt. nr. 174).

Loven har følgende ordlyd:

„§ 1. De mellem Danmarks Rederiforening og Dansk Styrmandsförening samt Radiotelegrafistforeningen af 1917 indgåede kollektive overenskomster, der er opsagt til den 1. april 1967, fornys fra denne dato at regne med de ændringer, om hvilke der er opnået enighed mellem parterne, samt de ændringer, der følger af afgørelse efter § 3.

§ 2. De arbejdsstandsninger, der er iværksat som følge af uoverensstemmelserne mellem parterne, skal ophøre, således at arbejdet uden unødigt ophold genoptages snarest efter lovens ikrafttræden.

Stk. 2. Der må ikke fra nogen af parternes side finde fortrædigelse sted i anledning af forhold vedrørende konflikten.

Stk. 3. I den periode, for hvilken de i § 1 nævnte overenskomster fornys, er iværksættelse af arbejdsstandsninger i øvrigt forbudt efter samme regler, som gælder, når der er indgået kollektiv overenskomst.

§ 3. Uoverensstemmelserne mellem parterne afgøres af et nævn, der består af en formand og to øvrige uvildige medlemmer. Til formand beskikker præsidenten for højesteret en højesteretsdommer. Formanden for arbejdsretten beskikker de to øvrige medlemmer, der skal have praktisk kendskab til overenskomstforhold.

Stk. 2. Nævnets afgørelse skal træffes senest den 28. juni 1968.

§ 4. Spørgsmål vedrørende brud på eller forståelse af de i medfør af § 1 fornyede overenskomster behandles efter samme regler, som gælder, når der er indgået kollektiv overenskomst.

§ 5. Udgifterne til vederlag til nævnets formand og medlemmer samt til sekretariatsbistand m. v. for disse afholdes af statskassen.

§ 6. Lovforslaget kan stadfæstes straks efter dets vedtagelse.

§ 7. Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende.“

I bemærkningerne til lovforslaget anførtes følgende:

„Den af dette lovforslag omfattede kollektive overenskomst mellem Danmarks Rederiforening og Dansk Styrmandsförening blev

i 1965 afsluttet ved direkte partsforhandlinger. Mellem Danmarks Rederiforening og Radiotelegrafistforeningen af 1917 skete overenskomstfornyelsen i 1965 ved lov af 29. oktober 1965, jfr. folketingets forhandlinger 1965-66 sp. 625-28, 632-49 samt 662-68.

Den 21. og 22. december 1966 opsagde henholdsvis styrmandsforeningen og radiotelegrafistforeningen de nævnte overenskomster til ophør den 1. april 1967.

Da forhandlingerne om fornyelse af overenskomsterne ikke førte til resultat, afgav de to foreninger den 7. juli 1967 varsel om arbejdsstandsning over for rederiforeningen til iværksættelse den 8. november 1967.

Rederiforeningen bestred imidlertid varslerens lovlighed, og en mellem parterne aftalt særlig voldgiftsret afgjorde ved kendelse af 31. oktober 1967, at de af styrmandsforeningen og radiotelegrafistforeningen over for rederiforeningen afgivne varsler om arbejdsstandsning ikke var lovlige. Kendelsen fastslog, at det måtte være en forudsætning for at etablere lovlige konflikter, at styrmænd og radiotelegrafister deponerede individuelle opsigelser.

På grundlag af sådanne individuelle opsigelser varslede de to foreninger over for rederiforeningen på ny arbejdsstandsning til iværksættelse den 22. april 1968.

Efter at nye forhandlinger mellem parterne fremdeles ikke havde ført til resultat, videreførtes forhandlingerne i forligsinstitutionen. Forligsmanden udsatte i medfør af § 3, stk. 3, i lov om mægling i arbejdsstridigheder arbejdsstandsningen i 2 uger til den 6. maj 1968. De tre forligsmænd traf den 2. maj 1968 i medfør af mæglingslovens § 4, stk. 5, bestemmelse om yderligere udsættelse i 14 dage af arbejdsstandsning for så vidt angår transport af animalske landbrugsprodukter til fremmed havn. Bortset herfra blev den varslede arbejdsstandsning iværksat den 8. maj 1968.

Den 13. maj 1968 har forligsmanden, efter i overensstemmelse med mæglingslovens § 4, stk. 6, på ny at have optaget forhandlingerne med parterne, erklæret forhandlingerne for definitivt afsluttede, idet det ikke er lykkedes at skaffe grundlag for et mæglingsforslag, der har mulighed for at blive vedtaget af parterne.

Såfremt der herefter ikke gribes ind ved lovgivning, kan den allerede iværksatte arbejdsstandsning udvides til fra den 16. maj 1968 også at omfatte landbrugseksporten.

Regeringen er af den opfattelse, at en forlængelse af den allerede etablerede arbejdsstandsning meget hurtigt vil få vidtrækkende samfundsmæssige konsekvenser, der vil blive yderligere alvorlige som følge af konfliktens udvidelse til også at omfatte eksporten af landbrugsvarer m. v. Regeringen anser det derfor for nødvendigt ad lovgivningens vej at bringe den allerede iværksatte arbejdsstandsning til ophør, at forhindre den nævnte udvidelse af arbejdsstandsningen og at træffe afgørelse vedrørende uoverensstemmelse.

Ved lovforslaget foreslås overenskomsterne mellem parterne fornyet fra den 1. april 1967 at regne og med de ændringer, om hvilke der er opnået enighed mellem parterne, samt med de ændringer, der følger af en afgørelse efter forslaget § 3, herunder med hensyn til den periode, for hvilken overenskomsterne skal fornyes.

Uoverensstemmelserne mellem parterne foreslås afgjort af et nævn bestående af en af højesterets præsident beskikket højesteretsdommer som formand og to øvrige medlemmer, som beskikkes af formanden for arbejdsretten. Afgørelsen skal træffes inden den 14. juni 1968.“

Arbejdsministeren udtalte ved lovforslagets forelæggelse, at regeringen stadig var af den principielle opfattelse, at ordningen af arbejdsforholdene her i landet bør foregå ved aftaler mellem overenskomstparterne.

Arbejdsministeren udtalte endvidere, at arbejdsstandsningen kunne blive endog meget langvarig og accelerere i omfang, da de pågældende styrmænd og telegrafister efter de gældende regler ville gå i land, når skibet anløber dansk havn.

Med afvigelse fra den i forretningsordenen fastsatte frist blev lovforslaget gjort til genstand for *1. behandling samme dag, det blev fremsat*. Afgivelsen blev vedtaget ved en afstemning, der var nødvendiggjort ved, at *Hanne Reintoft* (VS) gjorde indsigelse mod fravigelsen af forretningsordenens frister. Afgivelsen blev vedtaget med 104 stemmer mod 5; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Erling Dinesen (S) fandt, at regeringens frygt for vidtgående samfundsmæssige konsekvenser var ubegrundet under hensyn til, at de pågældende mandskabsorganisationer havde erklæret sig for villige til betingelsesløst at undtage fra konflikten såvel landbrugs- som fiskerieksperten, ligesom man var villig til at undtage cementforsyningen. Han fandt endvidere, at den gældende tilstand, hvorefter disse mandskabsorganisationer ikke kunne anses for berettigede til at varsle kollektive arbejdsstandsninger, var uholdbar. Regeringen burde taget initiativet til nye forhandlinger mellem parterne. *Erling Dinesen* udtalte endelig, at man måtte gå imod lovforslaget, som man anså for ensidigt vendt mod funktionærerne. *Asger Jensen* (KF), *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V) og *Erik Hansen* (Ålborg amt) (RV) anbefalede lovforslaget, medens *Aksel Larsen* (SF) og *Bundgaard* (VS) gik imod lovforslaget af lignende grunde som de af *Erling Dinesen* anførte.

I den af udvalget afgivne betænkning stillede *Arbejdsministeren* med tilslutning af udvalget 3 ændringsforslag, der blev vedtaget uden afstemning ved 2. behandling. Det vigtigste af disse vedrørte sammensætningen af det i lovens § 3 omhandlede nævn. Ifølge lovforslaget skulle de to øvrige medlemmer opfylde betingelserne for at kunne beskikkes som dommere, men dette krav udgik, jfr. lovtæksten.

I betænkningen udtales i øvrigt følgende:

„Udvalget har overvejet, hvorvidt det i § 3 omhandlede nævn vil kunne behandle spørgsmålet om tilvejebringelse af forhandlingsregler mellem Danmarks Rederiforening og Dansk Styrmandsforening samt mellem Danmarks Rederiforening og Radiotelegrafistforeningen af 1917. Arbejdsministeren har over for udvalget oplyst, at nævnet efter derom af en af parterne nedlagt påstand vil kunne beskæftige sig med alle spørgsmål, om hvilke der har været uoverensstemmelse mellem parterne i den foreliggende konflikt.

Imidlertid har statsministeren efter forhandling med parterne meddelt udvalget, at regeringen vil nedsætte et udvalg, der inden den 15. oktober 1968 skal fremkomme med udkast til forhandlingsregler mellem Danmarks Rederiforening og Dansk Styrmandsforening samt mellem Danmarks Rederiforening og Radiotelegrafistforeningen af 1917.

Herefter indstiller et *flertal* (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) lovforslaget til *vedtagelse* med de af arbejdsministeren stillede ændringsforslag.

Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) udtaler: På alle områder har styrmænd og telegrafister efterkommet regeringens ønsker, således at samfundsvigtige interesser ikke er truet. Der er således ikke nogen saglig begrundelse for at gennemføre lovforslaget. Derfor har mindretallet stærkt opfordret regeringen til at trække lovforslaget tilbage. . . . Mindretallet kan . . . ikke medvirke til lovforslagets gennemførelse.“

Under 2. behandling beskæftigede man sig indgående med de forhandlinger, regeringen havde ført med parterne mellem 1. og 2. behandling, og som var endt med, at Danmarks Rederiforening havde fastholdt, at den varslede konflikt måtte iværksættes i fuldt omfang. *Erling Dinesen* (S) stillede følgende *forslag om motiveret dagsorden*:

„Idet folketinget anerkender, at styrmændenes og radiotelegrafisternes organisationer har efterkommet regeringens ønsker om at begrænse den løbende konflikt, således at samfundsvigtige interesser ikke trues af strejken, og idet folketinget henstiller til regeringen at drage omsorg for, at Danmarks Rederiforening på samme måde tager samfundsmæssige hensyn,

opfordrer folketinget regeringen til at trække lovforslaget tilbage. Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.“

Dette forslag blev forkastet med 95 stemmer (KF, V og RV) mod 69 (S, SF og VS).

Efter fornyet udvalgsbehandling og debat blev lovforslaget vedtaget ved 3. behandling med 91 stemmer (KF, V og RV) mod 71 (S, SF og VS).

41. Lov om ændringer i byggelov for købstæderne og landet. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 195. C. sp. 85].

Skriftlig fremsættelse $14/2$ (F. sp. 207). 1. beh. $23/2$ (F. sp. 453). Partiernes ordførere: Kaj Andresen, Asger Jensen, Hauch, Bernhard Baunsgaard, Arne Larsen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Asger Jensen, Chr. R. Christensen [formand], Erik Hansen (Vejle amt), Knud Østergaard, Hauch, A. Chr. Andersen, Niels Andersen, Bernhard Baunsgaard, Amtoft, Svend Haugaard, Kaj Andresen, Albertsen, Ove Hansen, Erhard Jakobsen, Niels Mørk [næstformand], Axel Ivan Pedersen og Arne Larsen). Betænkning (B. sp. 93) afgivet $3/4$. 2. beh. $17/4$ (F. sp. 2350). 3. beh. $19/4$ (F. sp. 2492). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 157).

Loven svarer i alt væsentligt til det lovforslag, som fremsattes i folketingsårets 1. samling den 4. oktober 1967. Om lovens indhold og begrundelsen for den henvises derfor til den udførlige omtale nedenfor side 412.

I forhold til det tidligere forslag var dog foretaget enkelte ændringer, som boligministeren ved fremsættelsen kommenterede således:

„Under 1. behandling af det tidligere lovforslag (folketingets forhandlinger sp. 487-503) opholdt de fleste ordførere sig en del ved ændringsforslaget i § 1, nr. 17. Dette forslag giver bygningsmyndighederne kontrol med *oplagspladser*, herunder de såkaldte *bilkirkegårde*. Det var under 1. behandling den almindelige opfattelse, at man burde overveje en udvidelse af forslagens bestemmelser, således at bygningsmyndighederne også fik adgang til at kræve uhensigtsmæssigt placerede virksomheder af denne art fjernet. Som forslaget nu er formuleret, er disse ønsker imødekommet. Såfremt bygningsmyndigheden stiller krav om nedlæggelse af en oplagsvirksomhed, som lovligt var etableret inden lovens ikrafttræden, skal der betales erstatning for det tab, som er en følge af kravet.

Også ændringsforslaget i § 1, nr. 30, som giver amtsrådene adgang til *ekspropriation til amtskommunale formål*, gav anledning til bemærkninger. Dette forslag fremsattes uændret, idet

jeg regner med, at drøftelserne vil blive fortsat i det folketingsudvalg, som jeg går ud fra vil blive nedsat efter 1. behandling.“

Endelig blev under sagens behandling indsat den bestemmelse i loven, at amtsrådene efter den nye § 59 a kun kan beslutte at foretage ekspropriationer til amtskommunale formål „*efter forhandling med den pågældende primærkommune*“.

Ved fremsættelsen fremhævede *boligministeren*, at det drejede sig om en begrænset revision, der senere agtedes fulgt op af en mere omfattende, dels i forbindelse med de igangværende overvejelser om en ændret planlægningslovgivning, dels som følge af kommunalreformene.

Da det drejede sig om en genfremsættelse, gav forslaget ikke ved 1. behandlingen anledning til særlig debat. Samtlige ordførere udtrykte tilfredshed med den foreslåede ændrede affattelse af bestemmelsen vedrørende de såkaldte bilkirkegårde.

I sin enstemmige betænkning udtalte det folketingsudvalg, hvortil lovforslaget blev henvist, at man med tilfredshed havde konstateret, at problemerne omkring bilkirkegårde var løst i det foreliggende lovforslag i så vidt omfang, som det formentlig var muligt inden for denne lovgivnings rammer. Udvalget forudsatte imidlertid, at de videregående problemer omkring de kasserede bilers destruktion blev taget op til drøftelse med vedkommende myndigheder, herunder handelsministeriet og naturfredningsmyndighederne.

Endvidere fremhævedes i betænkningen, at udvalget havde drøftet spørgsmålet om retshåndhævelsen i byggesager med boligministeren, idet det ofte var blevet hævdet, at afgørelserne i disse sager var uensartede, og at bøderne hyppigt var så små, at den tilsigtede præventive virkning ikke kunne forventes opnået. Boligministeren havde i den anledning oplyst, at spørgsmålet havde været drøftet med justitsministeriet, som havde tilkendegivet, at spørgsmålet om udformning af bødebestemmelser allerede var taget op til behandling i straffelovrådet.

Efter at de ovenfor nævnte ændringsforslag var blevet vedtaget ved 2. behandling uden afstemning, vedtoges det således ændrede lovforslag ved 3. behandling enstemmigt med 126 stemmer.

42. Lov om ændring af lov om boligsikring. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 565. C. sp. 65].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₂ (F. sp. 397). 1. beh. ⁹/₃ (F. sp. 643). Partiernes ordførere: Kaj Andresen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Arne Larsen og Kai Moltke. Hen-

vist til boligudvalget. Betænkning (B. sp. 61) afgivet $20/3$. 2. beh. $22/3$ (F. sp. 1527). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 69) afgivet $22/3$. 3. beh. $28/3$ (F. sp. 1579). *Loven stadfæstet 1. april 1968.* (Lovt. nr. 104).

Ved lov nr. 50 af 8. marts 1967 om boligsikring gennemførtes en social boligsikringsordning, der tilsigtede at give befolkningsgrupper med lavere indtægter bedre muligheder for at opretholde eller skaffe sig et rimeligt boligforbrug og således, at ydelserne i højere grad afpassedes efter den enkeltes økonomiske forhold. Der henvises til omtalen i folketingsårbogen 1966-67, side 272 ff.

Imidlertid gjorde de forestående ændringer i skattelovgivningen: ændring af indkomstbegrebet (bortfald af skattefradragetsret) i 1968-69 og derefter indførelse af kildeskattesystemet, jfr. lov nr. 100 af 31. marts 1967 om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v., det nødvendigt også at ændre loven om boligsikring, idet dennes *indkomstgrundlag* var den hidtil gældende skattepligtige indtægt.

Beregning af boligsikring sker nu efter lovændringen, der trådte i kraft den 1. april 1968, på følgende måde.

Som hidtil er det efter lovens § 2 en betingelse for ydelse af boligsikring, at lejen overstiger et vist *grænsebeløb*, nemlig det grænsebeløb, der efter særligt fastsatte regler, jfr. nedenstående tabel, svarer til boligtagerens husstandsindkomst.

Ved *husstandsindkomst* forstås i henhold til § 7, stk. 1, summen af de indkomster, der for boligtageren og medlemmerne af hans husstand er taget i betragtning ved fastlæggelsen af grundlaget for den foreløbige skattesvarelse for det pågældende indkomstår efter kildeskattelovens afsnit V. Beløbet afrundes nedad til nærmeste med 1.000 delelige kronebeløb. For husstande med børn fradrages inden afrundingen 2.500 kr. for det første barn og 1.500 kr. for hvert af de øvrige børn i husstanden.

Boligsikring ydes med $\frac{3}{4}$ af forskellen mellem den årlige leje og det omtalte grænsebeløb. Den årlige boligsikringsydelse kan dog ikke overstige de i skemaet angivne procenter af lejen.

Forholdet mellem husstandsindkomst, grænsebeløb og den maksimale boligsikring i procent af lejen er fastsat således:

Husstands- indkomst	Grænse- beløb	Maksimal boligsikring i procent af lejen		
		Hus- stande uden børn	Hus- stande med 1 barn	Tillæg for hvert barn i husstande ud over 1
Kr.	Kr.			
0—6.000	300	15	40	20
7.000	400	15	40	20
8.000	500	15	40	20
9.000	600	15	40	20
10.000	700	15	40	20
11.000	900	15	39	19,5
12.000	1.100	15	38	19
13.000	1.300	15	37	18,5
14.000	1.500	15	36	18
15.000	1.700	15	35	17,5
16.000	1.900	15	34	17
17.000	2.100	15	33	16,5
18.000	2.300	15	32	16
19.000	2.500	15	31	15,5
20.000	2.700	15	30	15
21.000	3.000	14,5	29	14,5
22.000	3.300	14	28	14
23.000	3.600	13,5	27	13,5
24.000	3.900	13	26	13
25.000	4.200	12,5	25	12,5
26.000	4.500	12	24	12
27.000	4.800	11,5	23	11,5
28.000	5.100	11	22	11
29.000	5.400	10,5	21	10,5
30.000	5.700	10	20	10
31.000	6.000	9,5	19	9,5
32.000	6.300	9	18	9
33.000	6.600	8,5	17	8,5
34.000	6.900	8	16	8
35.000	7.200	7,5	15	7,5

Husstands- indkomst	Grænse- beløb	Maksimal boligsikring i procent af lejen		
		Hus- stande uden børn	Hus- stande med 1 barn	Tillæg for hvert barn i husstande ud over 1
Kr.	Kr.			
36.000	7.500	7	14	7
37.000	7.800	6,5	13	6,5
38.000	8.200	6	12	6
39.000	8.600	5,5	11	5,5
40.000	9.000	5	10	5

Ifølge § 2, stk. 4, forhøjes procentsatsen for husstande med kun én voksen og ét barn med 5.

Endelig er i § 2 fastsat, at boligtagerens udgift til leje ikke ved boligsikring kan nedbringes til mindre end 1.200 kr. årligt, og at boligsikring ikke kan ydes, hvis husstandsindkomsten er højere end 40.000 kr.

For *pensionister m. fl.* indeholder § 3 gunstigere regler. De i § 2, stk. 3, nævnte procenter for husstande uden børn forhøjes, hvis husstandsindkomsten er:

0—12.000 kr. til 70 pct.
13.000 - - 60 -
14.000 - - 50 -
15.000 - - 40 -
16.000 - - 30 -
17.000 - - 20 -

Boligtagerens udgift til leje kan i dette tilfælde ikke ved boligsikring nedbringes til mindre end 900 kr.

Endvidere er ved lovændringen indført følgende nye bestemmelser:

Ved et nyt stykke 4 til § 4 er fastsat, at hvis *lejen overstiger halvdelen af boligtagerens indkomst* og det efter en samlet vurdering af hans økonomiske og personlige forhold findes urime-

ligt, at der ydes boligsikring efter lovens almindelige regler, kan kommunalbestyrelsen afslå ydelse af boligsikring eller bestemme, at denne skal ydes med nedsat beløb.

Et nyt stykke 5 til lovens § 4 fastsætter, at *den årlige boligsikringsydelse ikke kan overstige 8.100 kr.*, medmindre der i konkrete tilfælde efter kommunalbestyrelsens skøn foreligger særlige omstændigheder, som kan begrunde en højere ydelse. Denne bestemmelse indsattes først i lovforslaget under dets behandling i folketinget.

Ny er også lovens § 10, hvorefter løbende boligsikringsydelser *reguleres hver 1. juli* efter de ændringer i beregningsgrundlaget, der måtte være sket siden den sidst foretagne beregning.

Såfremt der imidlertid i *årets løb sker nedgang i husstandsindkomsten*, eller antallet af børn i husstanden forøges, eller lejen forhøjes, vil en hertil svarende forhøjelse af boligsikringsydelsen dog kunne ske med virkning fra begyndelsen af den måned, der følger nærmest efter indgivelse af ansøgning herom til kommunalbestyrelsen. Det er blevet pålagt kommunalbestyrelserne skriftligt at gøre boligtagerne bekendt med adgangen til disse forhøjelser af boligsikringen, samt at det er et vilkår for regulering, at ændringen i boligtagerens forhold er væsentlig og af varig karakter.

Også disse bestemmelser blev først indsat i loven under lovforslagets behandling i folketinget.

Ved fremsættelsen anførte *boligministeren* bl. a. om baggrunden for det fremsatte lovforslag:

„Det indkomstbegreb, som loven (den gældende lov) opererer med, er den skattepligtige indkomst, og ved skattelovgivningens ændring af dette begreb forrykkes således det grundlag, hvorpå boligsikringen beregnes. Det er derfor nødvendigt at foretage i hvert fald en rent talmæssig revision, men denne giver samtidig anledning til en række spørgsmål af forskellig art.

Der er først selve *indkomstgrundlaget*.

Ved behandlingen i sin tid af forslaget til lov om boligsikring blev dette spørgsmål drøftet meget indgående. Det var almindeligt erkendt, at den skattepligtige indkomst ikke i alle tilfælde giver korrekt udtryk for den enkelte lejers behov for boligsikring. Når man alligevel gik ind for dette begreb, var det hovedsagelig ud fra admini-

strative hensyn, men man lagde vægt på, at spørgsmålet blev taget op på ny i forbindelse med den lovændring, som nu forestår.

Det har derfor været overvejet meget nøje, om man nu burde vælge et andet indkomstgrundlag, men disse overvejelser er resulteret i forslag om, at den skattepligtige indkomst også i fremtiden danner grundlag for beregning af boligsikring.

Der er herved lagt vægt på, at de administrative hensyn stadig gør sig gældende med lige stor vægt. Såvel ved en lejers første ansøgning om boligsikring som ved de årlige reguleringer af boligsikringsydelsen skal de kommunale myndigheder kunne kontrollere indkomstgrundlaget. En sådan kontrol kan lettest etableres i samarbejde med skattemyndighederne, hvorimod en særlig „boligsikringsligning“ ville være forbundet med betydeligt administrativt besvær, fordi boligsikringsmyndighederne i så fald selv må udøve kontrollen.

Som der nærmere er redegjort for i bemærkningerne til lovforslaget, har spørgsmålet været rejst over for en række kommuner, og alle de største kommuner er ud fra samme hensyn gået ind for, at den skattepligtige indkomst bibeholdes som beregningsgrundlag.

For at råde bod på de urimeligheder, der i visse tilfælde kan blive resultatet af dette beregningsgrundlag, foreslås imidlertid indført en ny bestemmelse, hvorefter kommunalbestyrelsen kan afslå eller ned-sætte boligsikring, såfremt den kontraktlige *leje overstiger halvdelen af husstandsindkomsten* og det efter en samlet vurdering af bolig-tagerens økonomiske og personlige forhold skønnes urimeligt at yde boligsikring eller fuld boligsikring.

Det har ligeledes været overvejet, om man i forbindelse med kildeskattelovens ikrafttræden kunne indføre *større samtidighed* end hidtil mellem indkomst og boligsikring.

Ligesom skatterne foreslås boligsikringen beregnet på grundlag af den skønnede indkomst ved forskudsligningen. Men mens størrelsen af skatterne ret let kan bringes til at svinge i takt med stigninger og fald i indkomsten i årets løb, vil en tilsvarende automatik desværre ikke kunne opnås for boligsikringen. Skatterne udgør en vis procent af selve indkomsten, men boligsikringen beregnes såvel i forhold til indkomsten som til huslejen, nemlig som en procentdel (75 pct.) af forskellen mellem „grænsebeløbet“ og kontraktlejen og undergivet visse maksimale procentsatser, hvis størrelse ligesom „grænsebeløbet“ afhænger af indtægts størrelse.

Det lader sig derfor ikke gøre at etablere samme automatiske svingningsteknik som på skatteområdet, og samtidighed vil alene kunne opnås, hvis den ved årets begyndelse beregnede boligsikring senere reguleres, når den endelige faktiske indkomst er konstateret efter årets udgang. Ved afgørelsen af, hvor store indkomstafvigelse skal være, før man foretager regulering, og hvor hyppigt reguleringen skal ske, må man ligeledes tillægge de administrative hensyn stor vægt, og det foreslås derfor kun at foretage regulering

én gang årligt, og kun såfremt den endeligt ansatte skattepligtige indkomst afviger så meget fra den foreløbigt ansatte, at afgivelsen efter kommunalbestyrelsens skøn er væsentlig.

Endelig har det været overvejet at indføre en ny bestemmelse, hvorefter en lejers årlige *boligsikringsydelse højst kan udgøre et vist beløb*. I nybyggeriet uden rentesikring er den omkostningsbestemte leje jo efterhånden — i hvert fald i hovedstadsområdet — kommet op på ca. 150 kr. pr. m² etageareal. Denne høje leje motiverer selvfølgelig, at også boligsikringen må være høj — dette er jo baggrunden for hele ordningen — men der kan bl. a. som følge af indkomstbegrebet tænkes tilfælde, hvor kontraktlejen er så høj i forhold til indtægt og husstand, at boligsikringen står i fare for at løbe løbsk. Lovforslaget indeholder derfor en ny bestemmelse, hvorefter den årlige boligsikringsydelse ikke kan overstige 8.100 kr. eller 675 kr. om måneden.

Jeg vil imidlertid gerne fremhæve, at dette er en af de bestemmelser, som må gøres til genstand for nærmere drøftelse under de kommende udvalgsforhandlinger.“

Endvidere fremhævede ministeren, at der fra flere sider havde været rejst spørgsmål om *boligsikring til enkeltværelser*, enten i bred almindelighed eller til sådanne enkeltværelser, som bebos af unge under uddannelse.

Bestemmelser herom var imidlertid ikke optaget i lovforslaget, dels fordi det lå uden for selve boligsikringens formål at yde støtte til disse lejemål, dels fordi en sådan nyordning ville påføre kommunerne et administrativt besvær, der ikke ville stå i rimeligt forhold til, hvad værelselejere i givet fald ville kunne opnå i boligsikring.

Ved *1. behandlingen* kunne samtlige ordførere give principiel tilslutning til lovforslagets gennemførelse, idet der var enighed om, at ændringerne i skattelovgivningen måtte medføre et ændret beregningsgrundlag for boligsikringsydelse. Der var dog en række detaljer i lovforslaget, som ønskedes nærmere undersøgt under det kommende udvalgsarbejde.

Lovforslaget henvistes til boligudvalget, som med en række af boligministeren stillede ændringsforslag, hvoraf de væsentlige er omtalt foran, enstemmigt indstillede lovforslaget til vedtagelse.

Om udvalgets overvejelser anførtes følgende i udvalgets betænkning:

„I forbindelse med gennemgangen af lovforslaget er der i udvalget blevet rejst tvivl om, hvorvidt de i § 3 omhandlede husstande (invalider, folkepensionister m. fl.) kan opnå den i § 2, stk. 4, forhøjede boligsikring, der gives til husstande med kun 1 voksen og 1 barn. Boligministeren har imidlertid oplyst, at der ikke ved lovens ændrede formulering har været tilsigtet nogen realitetsændring på dette område. Til tydeliggørelse heraf har ministeren stillet nedenstående ændringsforslag nr. 2, som tiltrædes af hele udvalget.

Under samrådet med boligministeren har udvalget drøftet forslaget om at indføre en maksimumsgrænse på 8.100 kr. for ydelse af boligsikring.

Der er i tilknytning hertil blevet rejst spørgsmål om eventuelt at erstatte forslaget enten med:

1) en regel i tilknytning til lovens § 4, stk. 3, således at kommunerne fik beføjelse til inden for visse rammer at nedsætte boligsikringsydelsen, såfremt denne skønnes urimeligt høj, eller

2) en regel, hvorefter kommunerne fik mulighed for i tilfælde, hvor boligtagernes forhold taler derfor, at yde fuld boligsikring, uanset at denne vil overstige 8.100 kr.

I tilknytning til det afholdte samråd har udvalget fra boligministeren modtaget et notat af 14. marts 1968 om de rejste spørgsmål. Notatet indeholder nedenstående ændringsforslag nr. 3, som er tiltrådt af hele udvalget.

Udvalget har fundet det sigtsmæssigt, at man samtidig med, at boligtageren gøres opmærksom på, at væsentlige ændringer i indkomsten skal oplyses med henblik på eventuel reduktion af boligsikringsydelsen, ligeledes gør ham opmærksom på, at en nedgang i indkomsten i årets løb giver mulighed for en forøgelse af boligsikringen. Boligministerens nedenstående ændringsforslag nr. 4-8 om en ændret affattelse af §§ 7-11 imødekommer udvalgets ønske.

Under hensyn til, at boligsikringsordningens gennemførelse har medført en betydelig stigning i de udlæg, kommunerne skal foretage mod senere statsrefusion — en stigning, som navnlig vejer tungt i udviklingskommunerne — har udvalget drøftet spørgsmålet om forskudsvis udbetaling af statsrefusionen.

På den givne foranledning har boligministeren oplyst, at en ordning med forskudsvis refusion kunne tænkes gennemført enten som en generel ordning gældende for alle kommuner eller som en adgang til refusion i de tilfælde, hvor det skønnes, at forholdene gør det særlig påkrævet. En ordning som den sidstnævnte ville dog være meget vanskelig at administrere, idet der i givet fald skulle udøves konkret skøn i hvert enkelt tilfælde over vedkommende kommunes økonomiske stilling og med risiko for, at de kommuner, som fik afslag, ville føle, at de var genstand for en forskelsbehandling.

Boligministeriet har i skrivelse af 1. marts 1968 over for finansministeriet rejst spørgsmålet, om kommunernes likviditetsproblemer i forbindelse med boligsikringsordningen bør søges løst i forbindelse med løsningen af andre økonomiske mellemværender mellem staten og kommunerne, eller om der bør søges gennemført en særlig forskudsvis refusionsordning på dette område.“

Ved 2. *behandling* vedtoges de af boligministeren stillede ændringsforslag uden afstemning, og lovforslaget henvistes derefter til fornyet udvalgsbehandling.

I udvalgets tillægsbetænkning stillede boligministeren yderligere

et ændringsforslag, hvis formål dog alene var en tydeliggørelse af en i lovforslaget indeholdt henvisning til kildeskatteloven.

Ved 3. behandlingen stillede Kai Moltke (VS) 2 ændringsforslag, hvoraf det ene gik ud på, at boligsikringsloven skulle optages til revision, så at den reviderede lov kunne træde i kraft senest den 1. januar 1970. Ved det andet ændringsforslag tilsigtedes en ændring af beregningsgrundlaget for boligsikringsydelse i tilfælde af sygdom eller arbejdsløshed.

Imidlertid forkastedes de af mindretallet foreslåede ændringer, og lovforslaget vedtoges derefter med den af boligministeren foreslåede yderligere ændring med 145 stemmer, medens 4 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

43. Lov om ændring af lov om boligbyggeri af 1958. (Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 551. C. sp. 59].

Skriftlig fremsættelse $28/2$ (F. sp. 402). 1. beh. $6/3$ (F. sp. 644). Partiernes ordførere: Kaj Andresen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Arne Larsen og Kai Moltke.

Henvist til boligudvalget. Betænkning (B. sp. 61) afgivet $20/3$. 2. beh. $22/3$ (F. sp. 1527). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 69) afgivet $22/3$. 3. beh. $26/3$ (F. sp. 1580). *Loven stadfæstet 1. april 1968.* (Lovt. nr. 103).

Uanset gennemførelsen af lov nr. 50 af 8. marts 1967 om boligsikring og lov nr. 245 af 8. juni 1967 om boligbyggeri har den gamle lov om boligbyggeri af 1958 på enkelte områder bevaret sin gyldighed.

Dette gælder således opretholdelse af reglerne om huslejetilskud til familier, der ikke bor til leje, ligesom reglerne om indtægtsbestemt driftstilskud er blevet opretholdt.

Da det gældende indkomstbegreb i *lov om boligsikring* var foreslået ændret som følge af ændringerne i indkomstskatte-reglerne, se foregående sag, havde man fundet det påkrævet at ændre de gældende *beløbsgrænser* i de bestemmelser i den gamle boligbyggerilov, som stadigvæk opretholdtes, for at bringe reglerne i overensstemmelse med den nye skattelovgivning.

Med virkning fra den 1. april 1968 er indtægtsgrænsen for at oppebære fuldt huslejetilskud herefter blevet forhøjet med 3.000 kr. til 17.000 kr.

Endvidere er grundbeløbet for mindrebemidlede til at opnå eller oppebære indtægtsbestemt driftstilskud samtidig forhøjet med 6.500 kr. til 25.000 kr.

Lovens formål er at sikre, at samme befolkningsgrupper som hidtil er omfattet af tilskudsreglerne.

Lovforslaget fremsattes og behandlede i folketinget sammen med den i det foregående omtalte *ændring af lov om boligsikring* og den nedenfor omtalte sag om *ændring af lov om boligbyggeri af 1967*.

Da lovforslaget kun indeholdt konsekvensændringer i forhold til lovforslaget om ændring af boligsikringsreglerne, gav forslaget ikke anledning til særlig debat.

Efter at have været udvalgsbehandlet sammen med de øvrige to boliglovforslag vedtoges det enstemmigt ved 3. behandling med 147 stemmer; 4 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

44. Lov om ændring af lov om boligbyggeri af 1967.

(Boligminister *Hastrup*). [A. sp. 557. C. sp. 61].

Skriftlig fremsættelse $^{28}/_2$ (F. sp. 402). 1. beh. $^6/_3$ (F. sp. 644). Partiernes ordførere: Kaj Andresen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Else-Merete Ross, Arne Larsen og Kai Moltke. Henvist til boligudvalget. Betænkning (B. sp. 61) afgivet $^{20}/_3$. 2. beh. $^{22}/_3$ (F. sp. 1527). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 69) afgivet $^{22}/_3$. 3. beh. $^{26}/_3$ (F. sp. 1580). *Loven stadfæstet 1. april 1968*. (Lovt. nr. 102).

I henhold til lov nr. 245 af 8. juni 1967 om boligbyggeri beroede de indkomstkriterier, der er afgørende for fortrinsretten til at opnå bolig i almennyttigt byggeri og adgangen til at opnå indskudslån i sådant byggeri på de i lov nr. 50 af 8. marts 1967 fastsatte *huslejerelationstal*.

Da det gældende indkomstbegreb i *lov om boligsikring* var foreslået ændret som følge af ændringerne i indkomstskatte-reglerne, se sagen før nærmest foregående sag, var det fundet nødvendigt samtidig at ændre de gældende indkomstkriterier i boligbyggeriloven.

Loven tager sigte på at sikre, at samme befolkningsgrupper som hidtil er omfattet af reglerne.

Efter den vedtagne lov, som trådte i kraft den 1. april 1968, er det huslejerelationstal på 27, der efter den tidligere lov var afgørende for at opnå fortrinsret til at få bolig i almenyttigt byggeri, blevet afløst af en husstandsindkomst på 35.000 kr.

Med hensyn til lejligheder, der er opført med kapitaltilskud, har adgangen til at opnå en sådan bolig tidligere været betinget af et huslejerelationstal på 17. Dette kriterium er efter lovændringen ændret til en husstandsindkomst på 21.000 kr.

Under hensyn til lovforslagets nære sammenhæng med det foran omtalte lovforslag om ændring af lov om boligsikring gav lovforslaget ved behandlingen i folketinget ikke anledning til mange særlige bemærkninger.

Det henvistes sammen med de øvrige to fremsatte lovforslag vedrørende boliglovgivningen til boligudvalget, som med en af boligministeren foreslået mindre ændring indstillede det til vedtagelse.

Efter at ændringsforslaget var vedtaget ved 2. behandling, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling med 147 stemmer; 4 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

45. Lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v. (Minister for Grønland *A. C. Normann*). [A. sp. 539. C. sp. 129].

Skriftlig fremsættelse $27/2$ (F. sp. 366). 1. beh. $12/3$ (F. sp. 934). Partiernes ordførere: Carl P. Jensen, Lembourn, From, Svend Haugaard, Vivike og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Lembourn, Hindkjær Pedersen, Rosing [næstformand], Stetter, From, Holger Hansen, Henry Sørensen, Svend Haugaard [formand], Kirkegaard, Jørgen Andersen, Carl P. Jensen, Lis Groes, Grünbaum, Jørgen Peder Hansen, Knud Hertling, Johan Nielsen og Vivike). Betænkning (B. sp. 239) afgivet $5/4$. 2. beh. $18/4$ (F. sp. 2397). 3. beh. $23/4$ (F. sp. 2538). *Loven stadfæstet 30. april 1968.* (Lovt. nr. 135).

Lovændringen medfører en afgiftsstigning på øl og tobaksvarer, der indføres til Grønland. Ved lov om de offentlige

grønlandske kasser af 1950 er det bestemt, at landskassens midler tilvejebringes ved afgifter på visse af de til forbrug i Grønland bestemte varer, og at arten af og afgiftssatserne for sådanne varer fastsættes ved lov. For 1968 er landskassens udgifter, der fortrinsvis vedrører den sociale forsorg, budgetteret til 56 mill. kr., medens indtægterne på grundlag af de gældende afgiftssatser var budgetteret til 43 mill. kr. Til delvis dækning af det budgetterede underskud stillede landsrådet på sin ordinære samling i 1967 forslag om de her vedtagne forhøjelser. Ved lov nr. 270 af 14. juni 1951 for Grønland om indførselsafgifter m. v. blev der pålagt afgifter på sukker, chokolade og sukkervarer, malt, øl, vin, spirituosa, cigarer, cigaretter, røgtobak og cigaretpapir. Denne lov er ændret i 1957, 1962, 1965 og 1967 (se årbog 1966-67, side 97). For at afgiftsforhøjelserne ikke skal medføre en forhøjelse af det grønlandske løn- og prisniveau, er forhøjelserne i lighed med samtlige tidligere gennemførte afgiftsforhøjelser holdt uden for beregningen af de grønlandske særpristal og reguleringspristal.

I forbindelse med budgetlægningen for 1968 har landsrådet udarbejdet et overslag over landskassens forventede indtægter og udgifter i årene 1967-70. Afgiftsforhøjelserne anslås at ville indbringe landskassen en samlet merindtægt i årene 1968-70 på i alt 18,9 mill. kr.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at landsrådet ud over de her gennemførte afgiftsforhøjelser har stillet forslag om indførelse af en importafgift på personvogne, varevogne og motorcykler. Landsrådet har endvidere stillet forslag om, at en del af det budgetterede underskud dækkes ved gennemførelse af en statsrefusionsordning for de sociale udgifter (se *lov om statstilskud til socialforsorg m. v. i Grønland* s. 273). Endelig har landsrådet anmodet om, at ministeren for Grønland nedsætter en arbejdsgruppe, der skal udarbejde et forslag til et indkomstkattesystem i Grønland.

Ved 1. behandling fik forslaget i almindelighed en velvillig modtagelse. *Vivike* (SF) mente dog ikke, at man kunne fortsætte meget længere med kun indirekte beskatning. Der måtte indføres en indkomstbeskatning. *Knud Hertling* (Grl.) fandt det tvivlsomt, om landsrådet ville have stillet forslaget, hvis de havde kendt prisudviklingen, og rejste spørgsmålet om sociale kompensationer til de dårligst stillede. *Ministeren for Grønland* kunne oplyse, at spørgsmålet om motorkøretøjsafgifter var blevet udskudt til næste år i håb om at

finde „en mere praktisk og lettere gennemførlig og mere overskuelig ordning end den, der er gældende for disse afgifter hernelde“. Med hensyn til spørgsmålet om et nyt indkomstskattesystem havde ministeren nedsat et udvalg med professor Nørregaard Rasmussen som formand.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, der indstillede det til vedtagelse med en af ministeren foreslået ændring vedrørende lovens *ikrafttrædelsestidspunkt*, der fastsættes til den *1. maj 1968*. I udvalgets betænkning hedder det bl. a.:

„Under sine drøftelser har udvalget også været inde på pris- og lønudviklingen i Grønland og de sociale virkninger heraf, men man enedes om at afvente en nærmere behandling af disse spørgsmål, til forslag til lov om statstilskud til socialforsorg m. v. i Grønland kommer til behandling i et folketingsudvalg.

Endvidere har udvalget drøftet muligheden for ændring i forholdet mellem afgifter på stærk spiritus og afgifter på øl og henstiller, at ministeren tager dette spørgsmål op til overvejelse.“

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 133 stemmer.

46. Lov om statstilskud til socialforsorg m. v. i Grønland. (Minister for Grønland *A. C. Normann*). [A. sp. 2521. C. sp. 369].

Skriftlig fremsættelse $20/3$ (F. sp. 1457). 1. beh. $18/4$ (F. sp. 2398). Partiernes ordførere: Carl P. Jensen, Gerda Møller, Holger Hansen, Svend Haugaard, Vivike og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Lembourn, Hans Kjær, Gerda Møller, Ellen Strange Petersen, Holger Hansen, From, Henry Sørensen, Svend Haugaard [formand], Jørgen Andersen, Kirkegaard, Carl P. Jensen, Lis Groes, Knud Hertling, Johan Nielsen, Rosing [næstformand], Tastesen og Vivike). Betænkning (B. sp. 847) afgivet $16/5$. 2. beh. $21/5$ (F. sp. 3196). 3. beh. $28/5$ (F. sp. 3677). *Loven stadfæstet 6. juni 1968*. (Lovt. nr. 231).

Ved loven bemyndiges ministeren for Grønland til fra den 1. januar 1968 at yde *tilskud* til dækning af *indtil* $3/10$ af de udgifter, der afholdes af landsrådet og kommunerne i Grønland til *socialforsorg* og foranstaltninger med henblik på *arbejdsmarkedet*.

I de bemærkninger, der ledsagede lovforslaget ved fremsættelsen, var givet en udførlig redegørelse for den sociale udvikling i Grønland.

der havde ført til lovforslaget, herunder oplysninger om de gennem nyere tid gældende finansieringsordninger for de enkelte sociale områder. Det var tillige oplyst, at refusionsordningen ville medføre en merudgift for staten i 1968 på ca. 3,7 mill. kr. og for perioden 1968-70 en samlet merudgift på ca. 9 mill. kr.

Endelig var det anført i bemærkningerne, at statstilskud efter loven ikke vil blive ydet automatisk. Ansøgninger om statstilskud til anlægsarbejder vil indgå i de samlede prioriteringsovervejelser vedrørende Grønlandspolitikken og således fortsat blive behandlet af ministeriet for Grønland og Grønlandsrådet, ligesom ændringer i bestemmelserne for kontante ydelser og serviceydelser vil blive gennemført ved landsrådsvedtægter, der fortsat skal stadfæstes af ministeren for Grønland.

Ved fremsættelsen udtalte *Grønlandsministeren*, at lovforslaget havde et så enkelt formål, at det ikke krævede uddybende kommentarer ud over de udførlige bemærkninger, som var knyttet til det.

I stedet fremkom han med følgende bemærkninger vedrørende den sociale situation i dagens Grønland:

„Der investeres i disse år meget betydelige statsmidler i opbygningen af et moderne Grønland. Målet med denne investeringspolitik er i første række at koncentrere befolkningen med dennes relativt meget høje tilvækst i de områder, hvor klimatiske og andre forhold giver de bedste muligheder for hovederhvervet, fiskeriet med dertil hørende produktionsanlæg.

Siden nyordningen i 1950 er der i stadig stigende grad foregået en tilflytning til byerne og de større udsteder med deraf følgende nedlæggelse af bopladserne og de mindre udsteder. Denne udvikling har imidlertid først efterhånden taget fart og har på et tidspunkt, hvor forskellene i boligform og erhvervsmonster ikke var så store, givet befolkningen mulighed for en gradvis assimilering i de nye omgivelser og ændrede levevilkår. Heraf følger også, at de sociale og beskæftigelsesmæssige problemer først efterhånden har fået en foruroligende vækst.

På et tidspunkt, hvor åbentvandsbyerne Frederikshåb, Godthåb, Sukkertoppen og Holsteinsborg i løbet af mindre end et tiår vil have øget deres indbyggerantal med indtil flere gange det nuværende, er der imidlertid tale om omstillingsprocesser, der er af helt revolutionerende karakter for det grønlandske samfund. Denne omstillingsproces rammer generelt, altså også den etablerede del af befolkningen, men den rammer i første række hele tilflyttergruppen.

Der er et umådeligt spring fra den gamle grønlandske livsform til tilværelsen i moderne byer. Fra de små steders yderst beskedne boliger og en tilværelse, der er præget af svingende erhvervsmuligheder og en meget udtalt storfamilie- og naturaløkonomi, er omplantningen til moderne etageboliger i et ukendt miljø, til en lønbejdertilværelse i moderne fabrikker og til en gennemført penge-

økonomi en revolution for den enkelte familie. Det er en erfaring fra andre udviklingsområder, at så voldsomme ændringer i livsforholdene ikke gennemføres uden en meget betydelig forøgelse af de sociale tilpasningsvanskeligheder, ytrende sig i bl. a. øget alkoholforbrug, voksende ungdomsproblemer, stabilitetsproblemer på arbejdspladserne og børnepasningsproblemer.

Af det her sagte følger, at ikke blot almindelige medmenneskelige motiver, men også hensynet til den igangsatte modernisering af det grønlandske samfund på det bolig-, erhvervs- og uddannelsesmæssige område tilsiger, at socialpolitikken bør tildeles en væsentlig rolle i hele udviklingspolitikken med henblik på dels at afbøde virkningerne af de af udviklingen allerede skabte sociale konfliktsituationer, dels at forebygge forekomsten af sådanne situationer og hermed gribe aktivt ind i gennemførelsen af udviklingens målsætninger.

Dette er en situation, som er erkendt af alle ansvarlige instanser, der har med gennemførelsen af udviklingsprogrammet at gøre.

Denne erkendelse har givet sig udtryk i, at ministeriet i de sidste par år efter tilskyndelse fra Grønlands landsråd og Grønlandsrådet har arbejdet med en gennemgribende revision af den grønlandske socialforsorg. Væsentlige forslag fra dette arbejde er også på nuværende tidspunkt gennemført.

Det følger af forskellene i samfundsstruktur og udviklingstrin, at man på væsentlige områder må gå andre og mere forenklede veje end dem, der er nedlagt i den danske sociallovgivning. Det er imidlertid ikke blot en af forholdene betinget ordning, men også i overensstemmelse med moderne socialpolitisk tankegang, når man stræber efter opbygningen af en enhedsadministration, såvel lokalt som centralt, og et i videst muligt omfang koordineret system af sociale bestemmelser, der kommer til at omfatte de væsentlige områder i et udbygget forsorgsvæsen. For den enkelte familie, hvis sociale og beskæftigelsesmæssige problemer overvejende vil tage karakter af den stedfindende udviklingsproces i samfundet, er det af afgørende betydning, at der kan ske en samlet stillingtagen til forekommende beskæftigelsesproblemer, boligproblemer, økonomiske problemer eller børnepasningsproblemer.

Jeg skal her pege på, at der for nærværende er etableret et særskilt administrativt organ til varetagelse af de centrale opgaver på social- og arbejdsmarkedsområdet, at der endvidere arbejdes med udbygningen og uddannelsen af et nu etableret lokalt personale til varetagelse af disse opgaver, til hvis tilfredsstillende løsning kræves et intensivt opsøgende arbejde og tilvejebringelsen af en række økonomiske og institutionelle foranstaltningsmuligheder, og endelig at planerne for disse foranstaltningsmuligheder er langt fremme.

Dette reformarbejde stiller krav om investeringer, der ikke mindst på det administrative og institutionelle område går i væsentlig

grad ud over de hittidige forudsætninger for finansieringen af den grønlandske socialforsorg. Heri ligger hovedgrundlaget for nærværende forslag om en generel støtteordning for den grønlandske socialforsorg, men folketinget gives samtidig hermed lejlighed til at tilkendegive sin vurdering af socialpolitikkenes rolle i hele den igangværende udvikling, som staten investerer så betydeligt i.

Jeg finder, at der ved udformningen af forslaget om en generel støtteadgang for hele social- og arbejdsmarkedsområdet er taget væsentlige og helt rigtige hensyn til den ønskelige neutralitet i valg og prioritering af socialpolitiske foranstaltninger, hvortil kommer, at ministeriet og folketinget fuldt ud vil have kontrol med og indflydelse på statsmidlernes anvendelse.

Med det foreslåede statstilskud, der for perioden 1968-70 vil give landskassen en merindtægt på ca. 9 mill. kr., er der ikke etableret fuld dækning for landskassens samlede udgiftsbehov i den anførte periode. Landsrådet må derfor overveje andre indtægtsmuligheder, eventuelt i forbindelse med et vist forbrug af landskassens kapital.“

Ved 1. behandlingen kunne såvel ordførerne for de politiske partier som *Rosing* (Grønland) tilslutte sig forslaget, idet alle erkendte, at der var behov for en øget indsats på det sociale område i Grønland. *Carl P. Jensen* (S) påpegede, at et af de største problemer efter hans opfattelse måtte være at få tilvejebragt et effektivt arbejdsformidlingsorgan, og han opfordrede derfor arbejdsmarkedets parter i Grønland til selv i første række at interessere sig for denne nødvendige opgave. *Vivike* (SF) rejste spørgsmålet om at forhøje statskassens tilskud ud over de $\frac{3}{10}$, som var foreslået i lovforslaget. Endelig henstillede *Rosing* (Grønland), at Grønlandsministeren tog initiativ til en snarlig forhøjelse af børnetilskuddene og af aldersgrænsen for de børn, hvis forældre eller forsørgere modtager sådant tilskud.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, som enstemmigt indstillede det til vedtagelse, idet udvalget i sin betænkning anførte følgende:

„Med udgangspunkt i den konstaterede nedgang i indtægterne for flere grønlandske erhverv har udvalget med ministeren drøftet spørgsmålet om mulighederne for en forhøjelse af de ved lov nr. 49 af 25. februar 1964 om børnetilskud i Grønland hjemlede børnetilskud. Da det må erkendes, at det forekommer mindre hensigtsmæssigt at hjælpe på de svigtende indtægter ved en forhøjelse af børnetilskuddet, idet en sådan forhøjelse vil virke generelt for alle i det grønlandske samfund, mener udvalget, at det må være mere rigtigt at tage hele børnetilskudsordningen op til eventuel revision i forbindelse med spørgsmålet om indførelse af direkte beskatning i Grønland. Udvalget skal derfor henstille, at det udvalg, der er nedsat til undersøgelse af mulighederne for gennemførelse af en grønlandsk indkomstbeskatning, også inddrager den grønlandske børnetilskudsordning i sine overvejelser og i øvrigt meget stærkt fremskynder sit arbejde.

Herudover har to af udvalgets medlemmer (Knud Hertling og Rosing) ønsket at fremhæve, at de agter at anmode Grønlands landsråd om hurtigt at fremkomme med forslag til forhøjelse af børnetilskuddene i Grønland, indtil en endelig ordning kan etableres ved indførelsen af en eller anden form for beskatning.

Under gennemgangen af lovforslaget har udvalget været inde på spørgsmålet om størrelsen af udgifterne til sociale formål set i relation til de administrative udgifter og finder anledning til at udtale, at man forventer, at der for de egentlige administrationsudgifters vedkommende udvises stor tilbageholdenhed.

I bemærkningerne til lovforslaget er anført, at der på arbejdsmarkedsområdet endnu kun har været iværksat et lokalt forsøgsarbejde, idet det erkendes, at opbygningen af et generelt system vil være et meget væsentligt led i det igangværende reformarbejde.

Udvalget er enig heri. Det er udvalgets opfattelse, at den bedst mulige udnyttelse af det grønlandske produktionsapparat inden for alle erhverv kun vil være mulig ved en effektiv arbejdsformidling gennem særlige arbejdsanvisningsorganer. Udvalget peger dog på, at en effektiv arbejdsanvisning næppe vil kunne gennemføres, medmindre denne kombineres med mulighederne for at opnå en understøttelse, der kun kommer til udbetaling, såfremt arbejde ikke kan anvises, og bortfalder, hvis anvist arbejde ikke modtages.

I forbindelse hermed anmoder udvalget ministeren for Grønland om at henstille til arbejdsmarkedets parter i Grønland, at man i fælleskab tager dette problem op til forhandling med henblik på at finde frem til en forsikringsmæssig løsning i nært samarbejde med arbejds- og socialdirektoratet.

Lovforslaget vedtoges derefter enstemmigt ved 3. behandling med 147 stemmer.

47. Lov om vejledende priser og om prisstop for tjenesteydelser. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 433. C. sp. 1].

Mundtlig fremsættelse ¹⁵/₂ (F. sp. 256). 1. beh. ¹⁵/₂ (F. sp. 274). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Ove Hansen, Jørgen Jensen, Henry Christensen, Grethe Philip, Aksel Larsen (Ømann) og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Haunstrup Clemmensen [formand], Stetter, H. C. Toft, Henry Christensen, Anders Andersen, Jens Peter Jensen (Sorø amt) [næstformand], Grethe Philip, Erik Hansen (Ålborg amt), Niels Helveg Petersen, Per Hækkerup, Lis Groes, Grünbaum, Ove Hansen, Anker Jørgensen, J. O. Krag og Ømann. Betænk-

ning (B. sp. 1) afgivet $15/2$. 2. beh. $15/2$ (F. sp. 332). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. 3. beh. $15/2$ (F. sp. 338). *Loven stadfæstet 15. februar 1968.* (Lovt. nr. 29).

Loven har følgende ordlyd:

„§ 1. Virksomheder inden for industri, håndværk og handel, som den 14. februar 1968 for salg her i landet har fastsat eller tilkendegivet vejledende priser eller avancer ved videre salg i efterfølgende omsætningsled, skal senest den 1. marts 1968 til monopoltilsynet foretage anmeldelse heraf.

Stk. 2. Anmeldelse efter stk. 1 er dog uforholdsmæssig, såfremt virksomheden inden den 1. marts 1968 ved meddelelse til sine kunder har ophævet de pågældende vejledende priser eller avancer.

Stk. 3. Efter den 14. februar 1968 skal nye videresalgpriser eller -avancer for salg her i landet anmeldes til monopoltilsynet snarest muligt, senest samtidig med at de meddeles de efterfølgende omsætningsled.

§ 2. Videresalgpriser eller -avancer, der er anmeldt efter § 1, kan af monopoltilsynet kræves nedsat, såfremt de findes urimelige.

Stk. 2. Forhøjelse af anmeldte videresalgpriser eller -avancer må ikke finde sted uden monopoltilsynets tilladelse.

Stk. 3. Monopoltilsynet kan undtage fra bestemmelsen i stk. 2, herunder i form af generelle dispensationer.

§ 3. For tjenesteydelser her i landet må der efter den 14. februar 1968 ikke finde forhøjelse sted af priser, takster eller honorarer.

Stk. 2. Monopoltilsynet kan undtage fra bestemmelsen i stk. 1, herunder i form af generelle dispensationer.

Stk. 3. Løn- og arbejdsforhold omfattes ikke af bestemmelsen i stk. 1.

§ 4. Med hensyn til monopoltilsynets beføjelser til at kræve oplysninger m. v. og med hensyn til klage over tilsynets afgørelser finder reglerne i § 15, jfr. § 20, og § 18 i lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger tilsvarende anvendelse.

§ 5. Overtrædelse af § 1, stk. 1 og 3, § 2, stk. 2, og § 3, stk. 1, samt tilsidesættelse af påbud efter § 2, stk. 1, straffes med bøde eller hæfte.

Stk. 2. På samme måde straffes den, der undlader at meddele oplysninger, som afkræves ham i henhold til § 4, jfr. monopollovens § 15.

Stk. 3. Den, som i forhold, der er omfattet af loven, meddeler monopoltilsynet eller det i monopollovens § 18 omhandlede nævn urigtige eller vildledende oplysninger eller fortier forhold af betydning for den pågældende sags afgørelse, straffes med bøde eller hæfte, medmindre strengere straf er forskyldt efter borgerlig straffelov.

Stk. 4. Er overtrædelse begået af et aktieselskab, andels-selskab eller lignende, kan bødeansvar pålægges virksomheden som sådan.

Stk. 5. Ved behandlingen af sager i henhold til denne bestemmelse finder de i lov om rettens pleje, kapitel 69, indeholdte regler anvendelse i samme omfang som i sager, der påtales af statsadvokaten.

§ 6. Denne lov, der kan stadfæstes straks, jfr. grundlovens § 42, stk. 7, træder i kraft den 15. februar 1968.

§ 7. Denne lov bortfalder fra det tidspunkt, der fastsættes af handelsministeren, dog senest den 1. november 1968.

§ 8. Denne lov gælder ikke for Færøerne og Grønland.“

Lovforslaget, der fremsattes og behandlede sammen med det nedenfor omtalte forslag til *lov om ændring af lov om avancestop*, blev af folketinget behandlet meget hurtigt, idet samtlige behandlinger blev gennemført på dagen for som fremsættelsen med dispensation efter tingets forretningsorden.

Lovforslaget var et led i regeringens prisstabiliseringspolitik og skulle i henhold til de ledsagende bemærkninger betragtes som et supplement til det i november 1967 gennemførte midlertidige avancestop, der, jfr. den nedenfor omtalte sag, samtidig foresloges forlænget til 1. november 1968.

Med forslaget om at gennemføre anmeldelsespligt for vejledende videresalgspriser og -avancer var der taget hensyn til, at prisstigninger ikke ensidigt fremkommer som følge af øget efterspørgselspres, men at prisdannelsen også kan påvirkes fra udbudssiden.

Baggrunden for lovforslagets bestemmelser om anmeldelses-

pligt for bruttoprisfastsættelser var bl. a., at håndhævelsen af avancestoplovens bestemmelser på dette område var særdeles vanskelig.

Lovforslaget gennemgik under behandlingen i folketinget visse mindre ændringer, som vil blive omtalt nedenfor.

Umiddelbart inden fremsættelsen af lovforslaget fremsatte *statsministeren* (Hilmar Baunsgaard) en udtalelse af særlig karakter i henhold til folketingets forretningsorden § 19, stk. 2, angående regeringens påtænkte økonomiske politik. Udtalelsen er gengivet side 62 ff.

Ved 1. behandlingen kunne såvel *Per Hækkerup* som *Ove Hansen* på socialdemokratiets vegne erklære sig positivt indstillet over for lovforslaget. Efter at *Per Hækkerup* var fremkommet med en række bemærkninger til statsministerens udtalelse, udtalte *Ove Hansen* således, at man måtte medgive regeringen, at hvis der skulle sikres et stabilt prisniveau, ville en lovgivning af denne art formentlig være nødvendig, selv om det var et indgreb af vidtrækkende art.

Også *Jørgen Jensen* (KF), *Henry Christensen* (V) og *Grethe Philip* (RV) kunne give tilslutning til gennemførelsen af lovforslaget, idet der dog foresloges visse mindre ændringer. Efter det forelagte lovforslags § 1 skulle alle, der allerede havde vejledende bruttopriser, anmelde disse til monopoltilsynet. Det burde efter *Jørgen Jensens* opfattelse overvejes, om denne totale anmeldelsespligt ikke burde ændres således, at virksomheder, der agtede at ophæve deres vejledende priser og gjorde dette inden for en kort tidsfrist, kunne få lov til at undlade anmeldelsen.

Også socialistisk folkeparti havde to ordførere, idet *Aksel Larsen* først knyttede en række bemærkninger til statsministerens udtalelse, og *Ømann* derefter beskæftigede sig med det foreliggende lovforslag. Begge kunne imidlertid give tilslutning til lovforslaget.

Endelig udtalte *Sigsgaard*, at venstresocialisterne havde nogen sympati for forslaget, men derimod ikke større sympati for den helhed, det var en del af, og som man kun kendte konturerne af.

Efter 1. behandlingen henvistes lovforslaget til et udvalg, som enstemmigt indstillede det til vedtagelse med nogle af handelsministeren foreslåede ændringer. En af disse ændringer var at lette administrationen af loven ved at undgå anmeldelse af vejledende priser og avancer i henhold til § 1, hvor dette ikke kunne skønnes nødvendigt af hensyn til lovens formål, jfr. § 1, stk. 2.

Endvidere blev § 2, stk. 3, først indsat i loven efter udvalgsbehandlingen, ligesom § 3, stk. 2, først fik sin endelige udformning på dette tidspunkt.

Ved 2. behandlingen stillede et *mindretal* (venstresocialisterne) ændringsforslag om følgende affattelse af lovforslagets § 7:

„§ 7. Forslag til lov om revision af loven fremsættes for folketinget i folketingsåret 1969-70.“

Ændringsforslaget begrundedes med, at da de i lovforslaget omhandlede vejledende priser var af afgørende betydning for pris-

dannelsen og dermed for hele den økonomiske politik, burde loven ikke kunne ophæves uden folketingets medvirken.

Ved 2. behandlingen meddelte handelsministeren, at regeringen ikke kunne acceptere det af venstresocialisterne fremsatte forslag, som lå uden for de forudsætninger, hvorunder lovforslaget var blevet fremsat.

Efter at de af handelsministeren fremsatte ændringsforslag var blevet vedtaget og det af venstresocialisterne fremsatte ændringsforslag var blevet forkastet, henvistes lovforslaget til fornyet udvalgsbehandling.

Udvalget fremkom dog ikke med nogen tillægsbetænkning, men afgav i stedet mundtlig indstilling ved 3. behandling.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt med 150 stemmer.

48. Lov om ændring af lov om avancestop. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 439. C. sp. 5].

Skriftlig fremsættelse $^{15}/_2$ (F. sp. 256). 1. beh. $^{15}/_2$ (F. sp. 274). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Jørgen Jensen, Henry Christensen, Grethe Philip, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om vejledende priser og om prisstop for tjenesteydelser, se side 277. Betænkning (B. sp. 1) afgivet $^{15}/_2$. 2. beh. $^{15}/_2$ (F. sp. 332). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. 3. beh. $^{15}/_2$ (F. sp. 339). *Loven stadfæstet 15. februar 1968.* (Lovt. nr. 28).

Ved loven *forlænges gyldighedsperioden* for lov nr. 427 af 21. november 1967 om *avancestop til 1. november 1968*. Loven har herefter fået samme gyldighedsperiode som den foran omtalte *lov om vejledende priser og om prisstop for tjenesteydelser*, sammen med hvilken den i øvrigt behandledes i folketinget.

Også dette lovforslag var et led i regeringens prisstabiliseringspolitik, og der kan derfor om baggrunden for forslaget i det hele henvises til det i den foregående sag refererede.

Ved 1. behandlingen kunne samtlige ordførere tilsige støtte til gennemførelse af lovforslaget. Det udvalg, hvortil det henvistes, indstillede enstemmigt forslaget til vedtagelse uændret.

Inden den endelige afstemning fremsatte *handelsministeren* følgende udtalelse:

„Inden den sidste afstemning foretages vedrørende disse to lovforslag, som vi har behandlet en lang dag i folketinget, ville jeg meget gerne kunne benytte folketingets talerstol til at rette en ind-

trængende appel til hele det danske erhvervsliv om at yde en alvorlig og målbevidst indsats som bidrag til den saneringspolitik, regeringen nu har lagt op til, og hvis heldige gennemførelse er en afgørende og nødvendig forudsætning for, at landets økonomi kan rettes op.

Jeg appellerer derfor til alle erhvervsdrivende om at være omkostningsbevidste, om at udvise den størst mulige tilbageholdenhed med hensyn til prisforhøjelser.

Ligeså vil jeg også gerne appellere til forbrugerne og, som fru Grethe Philip så rigtigt sagde under førstebehandlingen, også til det offentlige som forbruger om at være mest muligt prisbevidste, sådan at man ved en indsats såvel fra erhvervsside som fra forbrugerside kan få begrænset prisstigningerne i de kommende måneder til det strengt nødvendige. En prisstigning af det omfang, som gennem en årrække har karakteriseret det danske samfund, må og skal bringes til ophør.

Regeringen vil i sin økonomiske politik søge samarbejde med alle kredse, og skal den sanering af dansk økonomi til fordel for alle, som regeringen nu lægger op til, lykkes, vil en positiv og ansvarlig reaktion fra både erhvervsliv og befolkning som helhed være en nødvendig forudsætning.“

Lovforslaget vedtoges ved 3. behandling enstemmigt med 151 stemmer.

49. Lov om ændring af lukkeloven. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 1415. C. sp. 445].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{3}$ (F. sp. 739). 1. beh. $\frac{21}{3}$ (F. sp. 1492). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Erik Hansen (Vejle amt), Jens Peter Jensen (Sorø amt), Rigmor Christensen, Aksel Larsen og Hanne Reintoft). Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Erik Hansen (Vejle amt), Hans Kjær [formand], Stæhr Johansen, Gerda Møller, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Holmberg, Eva Ree [næstformand], Rigmor Christensen, Nordqvist, Jørgen Andersen, Ove Hansen, Albertsen, Lis Groes, Ejner Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Tastesen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 357) afgivet $\frac{8}{5}$. 2. beh. $\frac{24}{5}$ (F. sp. 3569). 3. beh. $\frac{29}{5}$ F. sp. 3774). *Loven stadfæstet 6. juni 1968.* (Lovt. nr. 234).

Ved loven er følgende bestemmelser blevet indføjet i § 4, litra h, i lukkeloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 253 af 22. juni 1966:

„Såfremt et benzinsalgssted efter anmeldelse til politiet af den, for hvis regning og risiko benzinsalgsstedet drives, holdes åbent for forsyning af motorkøretøjer med benzin, olie, petroleum o. lign. på hverdage mindst fra kl. 7 til kl. 19 (på lørdage til kl. 15) og på folkekirkens helligdage mindst fra kl. 8 til kl. 13, må der fra salgsstedet eller i dertil knyttet salgslokale — også i den almindelige butikslukketid — forhandles de i en af handelsministeren herom udfærdiget bekendtgørelse angivne reservedele og tilbehørsgenstande til motorkøretøjer på betingelse af, at der ikke — ej heller i den almindelige åbningstid — fra benzinsalgsstedet, dets salgslokale eller dets automater forhandles andre varer end de i bekendtgørelsen angivne. Foranstående bestemmelser er ikke til hinder for, at sådanne benzinsalgssteder står i forbindelse med virksomhedens eventuelle værksteder og lagre af andre reservedele og tilbehørsgenstande. Det er tilladt fra sådanne benzinsalgssteder at sælge drikkevarer fra automat.“

Om de overvejelser, der havde ført til lovforslaget, sagde *handelsministeren* ved fremsættelsen følgende:

„Som bekendt opstod der forrige år en del røre om benzinservicestationernes lukketider. Anledningen var, at politiet var blevet gjort opmærksom på, at mange servicestationer overtrådte lukkeloven ved efter butikernes lukketider at sælge varer som f. eks. kaffe, legetøj, isenkramvarer og sportsartikler. Ved de undersøgelser, som politiet foretog, blev det konstateret, at der i et vist omfang blev solgt varer, som ikke på nogen måde kan opfattes som tilbehør til motorkøretøjer, ligesom der fra servicestationerne i strid med lukkeloven efter den almindelige butikslukketids indtræden solgtes visse reservedele og automobiltilbehør.

Da det må erkendes, at der er et praktisk behov, også af trafiksikkerhedsmæssige grunde, for, at der i den almindelige lukketid skal kunne købes visse reservedele og tilbehørsgenstande til motorkøretøjer, har spørgsmålet om eventuel ændring af lukkeloven på dette punkt været taget op til forhandling med olieselskaberne samt de interesserede organisationer. På grundlag af disse forhandlinger er lovforslaget udarbejdet.

Man har ment, at der ikke i almindelighed bør gives servicestationer adgang til salg af reservedele og tilbehørsgenstande i den almindelige butikslukketid, men at sådant salg må finde sted fra benzinsalgssteder, der forpligter sig til i et nærmere angivet omfang at holde åbent også i den almindelige butikslukketid. Dette er en

ordning, der svarer til den, der ved lov nr. 208 af 8. juni 1966 blev indført for kiosker, der må sælge aviser, tidsskrifter, billigbøger og andre kioskevarer. Kioskerne fik tilladelse til at sælge tobak samt chokolade- og sukkervarer i originalpakning, såfremt de forpligter sig til at holde åbent på hverdage mindst fra kl. 8 til kl. 22 og på helligdage fra kl. 8 til kl. 12.

Man har overvejet i den almindelige lukketid at give adgang til salg af reservedele og tilbehør i almindelighed, men flere af organisationerne er gået stærkt imod en sådan bestemmelse, idet det frygtes, at en så vid adgang til salg vil kunne medføre en uønskelig strukturændring inden for automobilbranchen. Man er derimod nået til enighed om, at vareområdet bør fastsættes ved en bekendtgørelse, og udkast hertil er optaget som bilag til lovforslaget. Når det foreslås, at der skal kunne sælges drikkevarer fra automat, skyldes det, at det kan være ønskeligt, at de motorkørende på benzinsalgsstederne kan købe varme og kolde drikke såsom kaffe, chokolade og læsedrikke. Det vil sikkert mange motorkørende, der kører over længere afstande, sætte pris på. Det følger af beværterloven, at der ikke må sælges stærke drikke fra automat.

Såfremt lovforslaget gennemføres, vil benzinsalgssteders forhold til lukkeloven herefter være:

Hvis benzinsalgsstedet holdes åbent mindst i det tidsrum, som er fastsat i lovforslaget, må der sælges reservedele og tilbehør, som er nævnt i bekendtgørelsen, i hele den tid, hvor benzinsalgsstedet har åbent, altså også efter almindelig butikslukketids indtræden, ligesom publikum har adgang til salglokalet. Fra salglokalet må ikke — heller ikke i den almindelige butiksåbningstid — forhandles andre varer.

Hvis benzinsalgsstedet vel har åbent i den almindelige butiks-lukketid, men ikke i et så langt tidsrum som fastsat i lovforslaget, må der i den almindelige butikslukketid ikke sælges reservedele eller tilbehør. Publikum har ikke adgang til salglokalet i den almindelige butikslukketid, såfremt der i den almindelige åbningstid forhandles reservedele eller tilbehør eller andre varer.

Hvis benzinsalgsstedet lukkes ved almindelig butikslukketids indtræden, vil der kunne forhandles varer af enhver art.“

Ved 1. behandlingen kunne så godt som alle ordførerne give ubetinget tilslutning til lovforslagets gennemførelse. *Hanne Reintoft* (VS) fandt det dog umiddelbart vanskeligt at give tilslutning og ønskede en nøjere begrundelse for forslagens berettigelse, så begrundelsen kunne svare til forslagets reelle indhold.

Efter 1. behandlingen henvistes det til et udvalg, som i sin betænkning bl. a. anførte følgende:

„I udvalget har været udtrykt nogen frygt for, at de i lovforslaget fastsatte minimumsåbningstider, som betinger adgangen til at handle med det udvidede vareområde, i praksis kan udvikle sig til

at blive faktiske maksimumsåbningstider i et omfang, der i modstrid med forbrugernes interesser kan vanskeliggøre de motorkørendes forsyning med benzin. Heroverfor har handelsministeren givet udvalget tilsagn om at følge udviklingen efter lovens vedtagelse og ikrafttræden nøje, således at forhandlinger, hvis der måtte blive anledning dertil, hurtigt kan indledes til afbødning af sådanne uønskede virkninger.

Blandt andet foranlediget af henvendelsen fra De Danske Skytte-, Gymnastik- og Idrætsforeninger har udvalget drøftet mulighederne for andre mindre revisioner af lukkeloven end de i lovforslaget indeholdte. Man har imidlertid fundet det betænkeligt at gennemføre andre ændringer i forbindelse med dette lovforslag, og der er i stedet opnået enighed om, at spørgsmålet om adgang til begrænset salg af sportsrekvisitter i idrætshaller og ved idrætsanlæg må tages op, når lukkeloven i sin helhed tages op til revision ved en senere lejlighed.“

I betænkningen stillede handelsministeren endvidere ændringsforslag, hvori det tydeliggjordes, at det påhviler den, for hvis regning og risiko et benzinsalgssted drives, at søge dispensation til udvidet salg mod udvidet åbningspligt. Det fremhævedes af udvalget, at handelsministeren havde oplyst, at ændringsforslaget ikke berørte de kontraktmæssige forpligtelser, der med hensyn til åbningstid består mellem benzinselskabet og den, for hvis regning og risiko benzinsalgsstedet drives.

Et *mindretal* i udvalget (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) fremsatte yderligere et ændringsforslag, som gik ud på, at der burde kunne oprettes kiosker med såkaldt „jernbanekiosk“status ved benzinsalgssteder, specielt ved større trafikårer uden for byerne. Ændringsforslaget var begrundet i, at de strukturændringer, der havde medført, at en stadig stigende del af persontrafikken afvikles ad vejnettet, havde skabt nye købebehov hos forbrugerne.

Det omtalte mindretalsændringsforslag forkastedes imidlertid ved 2. behandling, og lovforslaget vedtoges derefter enstemmigt ved 3. behandling med 154 stemmer.

50. Lov om ændring af lov om banker. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 269. C. sp. 15].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 208). 1. beh. $2\frac{2}{3}$ (F. sp. 494). Partiernes ordførere: Camre, Fanger, Jens Frandsen, Svend Haugaard, Vivike og Kai Moltke. 2. beh. $\frac{5}{3}$ (F. sp. 567). 3. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 743). *Loven stadfæstet 13. marts 1968.* (Lovt. nr. 60).

Ved loven er lov om banker, jfr. lovbekendtgørelse nr. 169 af 15. juni 1956, som ændret ved § 72 i lov nr. 213 af 4. juni 1965, sat i kraft for *Grønland* med virkning fra den 1. april 1968.

Samtidig er foretaget den udvidelse af bankloven, at *direktører, vicedirektører og underdirektører* samt *filialbestyrere* i bankfilialer med en balance over 5 mill. kr. uanset bestemmelsen i banklovens § 9, stk. 5, af handelsministeren kan opnå tilladelse til at deltage i ledelsen af banker og sparekasser i Grønland.

Lovforslaget var identisk med det tilsvarende i 1. samling fremsatte lovforslag, hvorfor der med hensyn til forslagets begrundelse henvises til omtalen nedenfor side 421.

Det gav ikke anledning til særlige bemærkninger fra ordførernes side. Det gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 3. behandling med 130 stemmer.

51. Lov om ændring af lov om sparekasser. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 271. C. sp. 17].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 208). 1. beh. $2\frac{1}{2}$ (F. sp. 494). Partiernes ordførere: Camre, Fanger, Jens Frandsen, Svend Haugaard, Vivike og Kai Moltke. 2. beh. $\frac{5}{3}$ (F. sp. 567). 3. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 743). *Loven stadfæstet 13. marts 1968*. (Lovt. nr. 61).

Ved loven er lov om sparekasser, jfr. lovbekendtgørelse nr. 8 af 15. januar 1960, som ændret ved lov nr. 338 af 24. november 1961 og § 92 i lov nr. 213 af 4. juni 1965, sat i kraft for *Grønland* med virkning fra den 1. april 1968.

Samtidig er sket den udvidelse af sparekasseloven, at *direktører og afdelingsbestyrere* i sparekasser uanset bestemmelsen i sparekasselovens § 8, stk. 1, af handelsministeren kan opnå tilladelse til at deltage i ledelsen af banker og sparekasser med hjemsted i Grønland.

Lovforslaget var enslydende med det tilsvarende i 1. samling fremsatte lovforslag. Om begrundelsen for lovforslaget henvises derfor i det hele til omtalen nedenfor side 421.

Det fremsattes sammen med det ovenfor omtalte *lovforslag om ændring af bankloven* og det nedenfor omtalte lovforslag om *ændring af lov om visse spare- og udlånsvirksomheder*. Det gav ikke anledning til debat og gennemførtes ligesom de to andre omtalte lovforslag uden udvalgsbehandling. Det vedtoges enstemmigt ved 3. behandling med 130 stemmer.

52. Lov om ændring af lov om visse spare- og udlånsvirksomheder. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 273. C. sp. 19].

Skriftlig fremsættelse $14\frac{1}{2}$ (F. sp. 209). 1. beh. $29\frac{1}{2}$ (F. sp. 494). Partiernes ordførere: Camre, Fanger, Jens Frandsen, Svend Haugaard, Vivike og Kai Moltke. 2. beh. $5\frac{1}{3}$ (F. sp. 568). 3. beh. $7\frac{1}{3}$ (F. sp. 744). *Loven stadfæstet 13. marts 1968*. (Lovt. nr. 62).

Ved loven er lov nr. 156 af 2. maj 1934 om visse spare- og udlånsvirksomheder som ændret ved § 34 i lov nr. 213 af 4. juni 1965 sat i kraft for *Grønlands* vedkommende med virkning fra den 1. april 1968.

Lovforslaget var identisk med det tilsvarende i 1. samling fremsatte lovforslag, hvorfor der med hensyn til begrundelsen for forslaget henvises til omtalen nedenfor side 422.

Det fremsattes sammen med de 2 foregående sager og gav ligesom disse ikke anledning til nogen debat.

Det gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 3. behandling med 130 stemmer.

53. Lov om ændringer i lov om hemmelige patenter. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 277. C. sp. 203].

Skriftlig fremsættelse $14\frac{1}{2}$ (F. sp. 211). 1. beh. $29\frac{1}{2}$ (F. sp. 505). Partiernes ordførere: Holm Tved, Hanne Budtz, Ib Thyregod, Erik Hansen (Ålborg amt), Poul Dam og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen, Poul Schlüter [formand], Simonsen, Ib Thyregod [næstformand], Kofoed, Johan Philip-

sen, Erik Hansen (Ålborg amt), Amtoft, Rigmor Christensen, Holm Tved, Lis Groes, Ove Hansen, Thomas Have, Waldemar Laursen, Th. Mikkelsen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 305) afgivet $\frac{2}{5}$. 2. beh. $\frac{7}{5}$ (F. sp. 2714). 3. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2802). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 215).

Loven har samme indhold som det lovforslag, der fremsattes af handelsministeren den 12. maj 1966, og som genfremsattes den 2. november og igen den 7. december samme år samt på ny den 9. november 1967.

Loven er en direkte følge af det i 1. samling vedtagne forslag til patentlov, idet den alene betyder en ændring af lovens henvisninger til den tidligere patentlov til de tilsvarende bestemmelser i den nye patentlov. I øvrigt henvises til omtalen i folketingsårbogen 1965-66, side 473.

Lovforslaget fremsattes og behandlede i folketinget sammen med det nedenfor omtalte *forslag til lov om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser*. Det gav som tidligere ikke anledning til særlige bemærkninger i folketinget og fik således på ny en velvillig modtagelse af samtlige ordførere bortset fra ordførerne for socialistisk folkeparti og venstresocialisterne.

Det udvalg, hvortil lovforslaget henvistes, udtalte følgende i sin betænkning:

„I overensstemmelse med den indstilling, der blev afgivet af det udvalg, som i folketingsårets 1. samling beskæftigede sig med den nu gennemførte patentlov, finder udvalget det værdifuldt, om et folketingsudvalg løbende kunne blive holdt orienteret såvel om den igangværende internationale udvikling på patentområdet som om resultatet af de undersøgelser, der er indeholdt i et tidligere afgivet dansk medlemsforslag til Nordisk Råd. Udvalget vil endvidere kunne modtage oplysning dels om de nordiske regerings planer vedrørende ikraftsættelsestidspunktet for patentlovens kapitel III, dels om, hvornår de i samme lovs kapitel XI, nr. 1, stk. 2, omhandlede opfindelser af næringsmidler og lægemidler samt fremgangsmåder ved tilvirkning af næringsmidler bør undergives fri patenteringsret.

Med henblik på modtagelse af de nævnte oplysninger indstiller udvalget derfor i henhold til forretningsordenens § 7, stk. 6, at folketinget beslutter, at *udvalget skal bestå indtil folketingssamlingens slutning*.

Endvidere bør i begyndelsen af næste samling fremsættes forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af et tilsvarende folketingsudvalg til modtagelse af de omhandlede oplysninger.“

Et *flertal* i udvalget (udvalget med undtagelse af Poul Dam) indstillede derefter lovforslaget til vedtagelse uændret.

Et *mindretal* (Poul Dam) kunne derimod ikke tiltræde lovforslaget, idet det var hans opfattelse, at der ikke eksisterede noget behov for en lovgivning om hemmelige patenter. Mindretallet stillede i stedet ændringsforslag om ophævelse af den gældende lov.

Efter at mindretallets ændringsforslag var blevet forkastet ved 2. behandling, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling med 121 stemmer mod 3 (VS), medens 7 medlemmer (SF) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Udvalgets indstilling om, at udvalget skulle vedblive at bestå indtil samlingens slutning, vedtoges uden afstemning.

54. Lov om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser.

(Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 285. C. sp. 205].

Skriftlig fremsættelse $14\frac{1}{2}$ (F. sp. 211). 1. beh. $29\frac{1}{2}$ (F. sp. 505). Partiernes ordførere: Holm Tved, Hanne Budtz, Ib Thyregod, Erik Hansen (Ålborg amt), Poul Dam og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som lov om ændringer i lov om hemmelige patenter, se side 287. Betænkning (B. sp. 305) afgivet $\frac{2}{5}$. 2. beh. $\frac{7}{5}$ (F. sp. 2714). 3. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2802) *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 216).

Ved loven *udskydes revisionen* af loven om arbejdstageres opfindelser til folketingsåret 1971-72.

Lovforslag om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser fremsattes af handelsministeren allerede den 12. maj 1966. Det gik dengang ud på en ophævelse af lovens § 14, hvorved pligten til at forelægge loven til revision i folketinget ville blive ophævet. Lovforslaget genfremsattes for folketinget i samme skikkelse i folketingsåret 1966-67 såvel i 1. som 2. samling, men fik sin nuværende udformning, da det igen blev genfremsat i folketingsåret 1967-68, 1. samling. Der henvises til omtalen side 423 samt folketingsårbogen 1965-66, side 473.

Lovforslaget gav som tidligere ikke anledning til særlige bemærkninger ved 1. behandling. Det henvistes sammen med den foregående sag til et udvalg, som med de almindelige bemærkninger vedrørende patentlovgivningen, som er omtalt i den foregående sag, enstemmigt indstillede lovforslaget til vedtagelse uden ændringer.

Det vedtoges ved 3. behandling med 130 stemmer; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

55. Lov om forsyningsmæssige foranstaltninger. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 1637. C. sp. 447].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 985). 1. beh. $^{29}/_3$ (F. sp. 1948). Partiernes ordførere: Lis Groes, Hans Kjær, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Erik Hansen (Ålborg amt) og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hans Kjær, Erik Kragh, Stæhr Johansen, Adam Møller [formand], Jens Peter Jensen (Sorø amt), Enggaard [næstformand], Holmberg, Erik Hansen (Ålborg amt), Rigmor Christensen, Jørgen Andersen, Lis Groes, Dose, Jørgen Peder Hansen, Carl P. Jensen, Chr. Rasmussen, Chr. Thomsen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 347) afgivet $^{7}/_5$. 2. beh. $^{22}/_5$ (F. sp. 3462). 3. beh. $^{29}/_5$ (F. sp. 3774). *Loven stadfæstet 6. juni 1968.* (Lovt. nr. 236).

Loven har følgende indhold:

„§ 1. Er der på grund af internationale forhold opstået — eller udsigt til, at der vil opstå — mangel på nødvendige varer, kan handelsministeren med tilslutning af det folketingsudvalg, som er nedsat i henhold til § 13 i lov nr. 372 af 23. december 1964 om valutaforhold m. v., fastsætte bestemmelser om anvendelse, fordeling og placering af landets varebeholdninger i det omfang, dette skønnes påkrævet.

Stk. 2. Såfremt fastsættelsen af bestemmelser efter stk. 1 ikke kan afvente forhandling med udvalget, kan fastsættelsen ske uden tilslutning fra dette. Udvalget skal da underrettes så hurtigt som muligt.

§ 2. Ministeren kan oprette de administrative organer, der er nødvendige til gennemførelsen af foranstaltninger efter § 1. Ministeren kan endvidere efter forhandling med indenrigsministeren henlægge dele af administrationen til kommunerne.

§ 3. Ministeren kan kræve afgivet de oplysninger, der er nødvendige til gennemførelsen af loven og de bestemmelser, som udfærdiges i medfør af loven.

§ 4. I forskrifter, som udstedes i henhold til loven, kan fastsættes straf af bøde, hæfte eller fængsel i indtil 2 år for overtrædelse af bestemmelser i forskrifterne, medmindre højere straf er forskyldt efter lovgivningen i øvrigt. For overtrædelser,

der er begået af uagtsomhed, kan der dog alene fastsættes straf af bøde.

Stk. 2. Den, der undlader rettidigt at meddele de oplysnin-
ger, der afkræves ham efter § 3, straffes med bøde.

Stk. 3. Er overtrædelsen begået af et aktieselskab el. lign.,
kan der pålægges selskabet som sådant bødeansvar.

§ 5. Sager om overtrædelse af forskrifter, der er udfærdiget
i medfør af loven, behandles som politisager. De retsmidler,
der omtales i retsplejelovens kap. 68, 69, 71 og 72, finder anvendelse
i samme omfang som i sager, det tilkommer statsadvokaten
at forfølge.

§ 6. Loven gælder ikke for Færøerne og Grønland.“

Ved fremsættelsen begrundede *handelsministeren* lovforslaget på
følgende måde:

„Den direkte årsag til, at regeringen fremsætter dette lovforslag,
er de erfaringer, man indhøstede under *krisen i sommeren 1967 i
det mellemste østen*, der medførte betydelig usikkerhed om vore for-
syningsmuligheder for olie og olieprodukter. Det blev her klart
understreget, at Danmark — som i øvrigt også andre vesteuropæiske
lande — i høj grad er afhængig af løbende tilførsler af vigtige råvarer
og drivmidler, og at man stillet over for svigtende tilførsler udefra
kan blive tvunget til med meget kort varsel at iværksætte foranstalt-
ninger til imødegåelse af de vanskeligheder, der vil blive en følge
heraf.

Regeringen indledte i sommermånederne 1967 en detailplan-
lægning for rationering af benzin. Lykkeligvis blev der ikke brug for
at føre en sådan rationering ud i livet, men den indvundne erfaring
afslørede klart, at de praktiske forberedelser på grund af den mang-
lende lovmæssige baggrund kun vil kunne føres frem til et vist
punkt, og at der i bedste fald må påregnes at ville medgå 3-4 uger
fra det tidspunkt, hvor lovhjemmel er tilvejebragt, til foranstaltning-
erne vil kunne iværksættes. Dette hænger i første række sammen
med, at man ikke længere har noget administrativt organ til rådighed
til varetagelse af de opgaver, som den konkrete foranstaltning vil
medføre, og at den manglende lovhjemmel sætter snævre grænser
for forberedelserne til hurtigt at stille et effektivt administrations-
apparat på benene.

Da der yderligere kan være særlige problemer forbundet med
gennemførelsen af den fornødne lovgivning, når en forsyningsmæssig
krise først er blevet en kendsgerning, vil kostbar tid kunne gå tabt,
inden myndighederne får mulighed for at foretage regulerende foran-
staltninger, der må anses for at være af vital betydning for vort
samfund.

Krisen i sommeren 1967 vedrørte — ligesom krisen i 1956 — alene olie og olieprodukter, og det vil vel fortsat være dette vareområde, der er mest udsat for forstyrrelser i tilførslerne. Ingen kan imidlertid garantere, at andre vigtige varer ikke vil blive berørt samtidig, eller at der ikke kan opstå selvstændige akutte forsyningsproblemer for andre varer. Lad mig f. eks. nævne vigtige varer som gummi, tin og kobber.

Det er på denne baggrund, at regeringen finder det påkrævet, at der skabes en *stående bemyndigelse* til hurtigt at foretage de regulerende indgreb, som måtte blive nødvendige som følge af internationale forhold.

Gennemførelsen af lovforslaget vil selvsagt ikke medføre udgifter for staten, medmindre der indtræffer en forsyningskrise af en sådan karakter, at regeringen beslutter, at forberedelserne til eventuelle regulerende indgreb skal føres så langt frem, at de umiddelbart vil kunne iværksættes.

Den foreslåede lov kan derfor betegnes som en beredskabslov, hvis formål alene er at sikre, at regeringen i tilfælde af internationale kriser, der har alvorlige forsyningsmæssige følger, får de bedste muligheder for at afbøde virkningerne af de svigtende tilførsler.

Vedtægelsen af det foreliggende lovforslag vil blot bringe Danmark på linje med andre vesteuropæiske lande, der så godt som alle i forvejen har gennemført en tilsvarende lovgivning.

Må jeg for en ordens skyld understrege, at gennemførelsen af eventuelle foranstaltninger i medfør af den foreslåede lov vil kræve tilslutning fra folketingets valutaudvalg, medmindre der er tale om foranstaltninger, der ikke tåler opsættelse, men i et sådant tilfælde skal udvalget underrettes hurtigst muligt. Med denne bestemmelse skulle der være skabt fornøden garanti for den rette anvendelse af loven.“

Ved 1. behandlingen fik lovforslaget tilslutning fra samtlige partier, selv om enkelte af ordførerne, herunder navnlig *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V) udtrykte betænkelighed ved de bemyndigelser, loven ville give handelsministeren. Der var i øvrigt i lovforslaget en række detaljer, som ønskedes drøftet nærmere i et udvalg.

I sin betænkning oplyste udvalget, at handelsministeren havde bekræftet, at det ikke med lovforslaget var tilsigtet at etablere et permanent organ hverken i centraladministrationen eller andetsteds.

Lovforslaget gennemførtes herefter uændret og vedtoges ved 3. behandling enstemmigt med 155 stemmer.

56. Lov om ændring i lov om Danmarks erhvervsfond.
(Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 275. C. sp. 45].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₂ (F. sp. 209). 1. beh. ²⁹/₂ (F. sp.

496). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Stetter, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Dagmar Andreasen, Poul Dam og Kai Moltke. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stetter, Haunstrup Clemmensen, Mads Eg Damgaard [formand], Jørgen Jensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Niels Andersen, Niels Eriksen, Dagmar Andreasen, Erik Hansen (Ålborg amt), Helge von Rosen, Jørgen Peder Hansen [næstformand], Poul Dalsager, Lis Groes, Thomas Have, Anker Jørgensen, Søren B. Jørgensen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 35) afgivet $^{15}/_3$. 2. beh. $^{20}/_3$ (F. sp. 1364). 3. beh. $^{22}/_3$ (F. sp. 1521). *Loven stadfæstet 29. marts 1968.* (Lovt. nr. 95).

I den oprindelige lov om Danmarks erhvervsfond af 4. april 1960 blev *beløbsrammen, inden for hvilken garantier og kautioner kan ydes*, sat til $1\frac{1}{2}$ milliard kr. Dette beløb blev ved lov af 21. februar 1962 og lov af 13. marts 1963 forhøjet til henholdsvis 2 og $2\frac{1}{2}$ milliard kr. I den nye lov om Danmarks erhvervsfond af 21. april 1965 forhøjedes beløbsrammen til 3 milliarder kr., og ved lov af 8. juni 1966 blev beløbet forhøjet til 4 milliarder kr.

Ved nærværende lov blev beløbsrammen *yderligere forhøjet til 5 milliarder kr.*

Om baggrunden for forhøjelsen oplyste *handelsministeren* følgende ved fremsættelsen:

„Der er kun gået ca. $1\frac{3}{4}$ år siden gennemførelsen af loven af 8. juni 1966, hvorved beløbsrammen for eksportkreditrådets garantier og kautioner forhøjedes fra 3 milliarder kr. til 4 milliarder kr. Når jeg allerede nu vender tilbage til folketinget og foreslår en ændring af loven, skyldes det, at *væksten i eksportkreditrådets forpligtelser* i den forløbne tid har været så stor, at man må påregne, at beløbsrammen på 4 milliarder kr. vil være nået i løbet af forholdsvis kort tid. Jeg erindrer om den betænkning, som folketingsudvalget afgav den 29. marts 1965 i forbindelse med revisionen af eksportkreditordningen, Folketingstidende 1964-65, tillæg B., sp. 477, og hvori det udtaltes, at en forhøjelse af garantisummen om nødvendigt må gennemføres med kort varsel. For at undgå, at eksportkreditrådet på grund af lovens maksimum skal blive nødt til at standse garantigivningen, inden folketinget træder sammen til efteråret, finder jeg det nødvendigt allerede nu at foreslå lovens maksimum forhøjet fra 4 milliarder kr. til 5 milliarder kr. i overensstemmelse med en indstilling, jeg har modtaget fra eksportkreditrådet.

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, har der i

finansåret 1966-67 og den forløbne del af finansåret 1967-68 været en betydelig stigning i eksportkreditrådets forpligtelser, særlig for så vidt angår kautioner for lån til eksportørerne, idet disse er steget med godt 38 pct. Dette hænger bl. a. sammen med, dels at *skibsværfterne* har haft en betydelig stigning i ordretilgangen, dels at Danmarks Skibskreditfond i 1965 ændrede sine lånebetingelser, således at lån til nybygninger på danske værfter for udenlandsk regning alene kan ydes mod kaution fra eksportkreditrådet, medens fondens muligheder for långivning på basis af sin garantikapital forbeholdes skibe, der skal registreres i Danmark. Disse forhold har bevirket, at de kautioner, eksportkreditrådet har stillet for lån til finansiering af værfternes udenlandske ordrer i den omhandlede periode, er steget med godt 28 pct.

Endvidere har der været en betydelig stigning i rådets kautioner for lån til *eksportører af andre varer end skibe*, idet rådets kautioner bortset fra skibe i periodens løb er steget med ca. 61 pct. Denne stigning hænger naturligvis sammen med stigningen i industrieksporten, men har formentlig også en vis forbindelse med, at kreditstramningen kan have gjort det nødvendigt for eksportørerne i højere grad at søge eksportkreditrådets bistand i forbindelse med finansiering af den stigende eksport.

Med en stigning i den faktiske maksimale forpligtelse siden 31. marts 1966 på 790 mill. kr. er forpligtelsen pr. 31. januar 1968 oppe på 3.586 mill. kr., således at der kun er 414 mill. kr. tilbage inden for lovens maksimum, et beløb, der vil kunne opbruges i løbet af kort tid, såfremt der måtte blive søgt garanti og kaution i forbindelse med nogle få store kontrakter. Jeg finder det derfor nødvendigt at foreslå den nævnte ændring af loven gennemført i denne samling, så vi ikke risikerer, at garantilovgivningen går i stå i løbet af sommeren.“

Lovforslaget mødte i folketinget velvilje fra samtlige partiers ordførere, idet alle kunne gå ind for den foreslåede forhøjelse. Det gennemgik efter 1. behandlingen en forholdsvis kortvarig udvalgsbehandling.

Af udvalgets betænkning fremgår, at man under et samråd med handelsministeren havde drøftet spørgsmål om garantiudstedelse i fremmed valuta og kurssikring samt de for eksporterhvervene hermed forbundne udgifter med henblik på muligheden for at aflaste erhvervene, ligesom man havde drøftet behovet for ændringer i den fulgte administrative praksis. Udvalget havde dog ikke fundet grundlag for en videregående drøftelse herom i forbindelse med lovforslaget. Et af Industrirådet fremsat ønske om større repræsentation i eksportkreditrådet havde udvalget ikke ment at kunne imødekomme.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt ved 3. behandling med 132 stemmer.

57. Lov om ændring af lov om kommunal indkomstskat. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 1649. C. sp. 497].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1072). 1. beh. $\frac{27}{3}$ (F. sp. 1718). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) m. fl. lovforslag, se side 175. Foreløbig beretning (B. sp. 101) afgivet $\frac{3}{4}$. Betænkning (B. sp. 857) afgivet $\frac{17}{5}$. 2. beh. $\frac{22}{5}$ (F. sp. 3417). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1035) afgivet $\frac{29}{5}$. 3. beh. $\frac{31}{5}$ (F. sp. 3925). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 193).

Loven går i det væsentlige ud på at indføje sådanne ændringer i lov nr. 101 af 31. marts 1967 om kommunal indkomstskat, der må anses for *konsekvenser* dels af lov nr. 189 af 31. maj 1968 om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat), dels af de ved lov nr. 464 af 15. december 1967 om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen indførte nye regler for den kommunale beskatning i hovedstadsområdet, hvorved den progressive beskatning i dette område blev afløst af den i den øvrige del af landet gældende proportionale beskatning. Endelig er de ved loven af 15. december 1967 foretagne ændringer af reglerne om fordeling af den kommunale andel af selskabsskatten indføjet i loven om kommunal indkomstskat.

Ved loven ændredes dog tillige reglerne om *beskatning af personer uden bopæl her i landet*.

Personer i udenrigstjenesten, der er omfattet af kildeskatte-lovens § 1, nr. 5, svarer efter lov om kommunal indkomstskat kommuneskat for de kalenderår, der følger efter udrejsen, til den kommune, hvori de havde ophold ved udrejsen, og denne kommune er endeligt berettiget til at beholde skatten.

Ved fremsættelsen af det her omhandlede lovforslag var det i lovforslagets nr. 2 og 5 foreslået, at samme regel skal gælde de af kildeskatte-lovens § 1, nr. 2, omfattede personer, der i et tidsrum af indtil 4 år kan fastholdes som skattepligtige her til landet som følge af en tidligere bopæl her.

Da en sådan regel, der navnlig vil få betydning for udenrigstjenestens medarbejdere, der i en årrække vil kunne have ophold uden for riget, undertiden kan virke tilfældigt, er det i henhold til et af indenrigsministeren i folketingsudvalgets betænkning stillet ændringsforslag nu bestemt, at de af kilde-skatteovens § 1, nr. 2 og 5, omfattede personer foruden den sædvanlige statsskat skal betale et til kommuneskatten i Københavns kommune svarende beløb, der tilfalder statskassen, og således at det nævnte beløb træder i stedet for den kommunale indkomstskat.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat)* m. fl. lovforslag, jfr. side 175, men gav ved 1. behandling ikke anledning til særlige bemærkninger fra ordførernes side. Efter en udvalgsbehandling, der resulterede i nogle af indenrigsministeren foreslåede ændringer, hvoraf de væsentligste er omtalt ovenfor, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 156 stemmer.

58. Lov om ikrafttræden af lov om kommunal indkomstskat. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 1641. C. sp. 501].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 1072). 1. beh. $^{27}/_3$ (F. sp. 1718). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigs-gaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) m. fl. lovforslag, se side 175. Foreløbig beretning (B. sp. 101) afgivet $^{3}/_4$. Betænkning (B. sp. 857) afgivet $^{17}/_5$. 2. beh. $^{22}/_5$ (F. sp. 3418). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1035) afgivet $^{29}/_5$. 3. beh. $^{31}/_5$ (F. sp. 3926). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 194).

Ved loven fastsættes ikrafttrædelsestidspunktet for lov nr. 101 af 31. marts 1967 om kommunal indkomstskat til *1. januar 1970*. Bortset fra denne udskydelse af ikrafttrædelsestidspunktet fra 1. januar 1969 og konsekvenserne heraf er loven enslydende med det af den tidligere indenrigsminister

den 9. november 1967 fremsatte tilsvarende lovforslag med enkelte redaktionelle ændringer. Der henvises derfor til omtalen af det tidligere lovforslag side 424.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat)* m. fl. lovforslag, jfr. side 175, men gav ikke anledning til særlige bemærkninger. Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget uden ændringer enstemmigt med 156 stemmer.

59. Lov om kommunernes styrelse. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 81. C. sp. 297].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{2}$ (F. sp. 44). 1. beh. $\frac{16}{2}$ (F. sp. 347). Partiernes ordførere: Hans Hækkerup, Vestergaard Poulsen, A. Chr. Andersen, Arthur Jacobsen, Krog Hansen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Vestergaard Poulsen, Chr. R. Christensen, Erik Hansen (Vejle amt), Asger Jensen [formand], Stæhr Johansen, A. Chr. Andersen, P. E. Eriksen, Holger Hansen, Hauch, Arthur Jacobsen, Lindegaard Rasmussen, Samuelsen, Hans Hækkerup, Gorrsen, Ove Hansen, Thomas Have, Erhard Jakobsen, Egon Jensen, Peter Jørgensen [næstformand], A. W. Larsen og Krog Hansen). Betænkning (B. sp. 275) afgivet $\frac{25}{4}$. 2. beh. $\frac{2}{5}$ (F. sp. 2655). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 575) afgivet $\frac{15}{5}$. 3. beh. $\frac{21}{5}$ (F. sp. 3186). *Loven stadfæstet 31. maj 1968*. (Lovt. nr. 223).

Lovforslaget var stort set identisk med det forslag, der første gang blev fremsat allerede i folketingsåret 1965-66 (se årbog 1965-66, side 437) og senere blev genfremsat henholdsvis $\frac{12}{10}$ 1966 (årbog 1966-67, side 453), $\frac{7}{12}$ 1966 (årbog 1966-67, side 498) samt $\frac{4}{10}$ 1967 (se side 428).

Om lovens nærmere indhold henvises til omtalen af lovforslaget i folketingsårbogen 1965-66 sammenholdt med de vigtigste under behandlingen i folketinget foretagne ændringer, der omtales nedenfor.

Som ved de fire tidligere 1. behandlinger blev lovforslaget modtaget med overvejende velvilje af de forskellige partiers ordførere.

Betydningen af forslaget snarlige gennemførelse af hensyn til den samlede kommunalreform blev understreget fra flere sider.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkning indenrigsministeren stillede i alt 58 ændringsforslag, hvoraf dog en del var af sproglig eller af redaktionel karakter. Af ændringsforslagene i øvrigt skal følgende omtales:

Medens *amtmanden* efter lovforslaget skulle *deltage i amtsrådets forhandlinger* (uden stemmeret), har man i lovens § 9, stk. 3, overladt det til amtmændens egen afgørelse, om han vil deltage i amtsrådets møder. Endvidere er bestemmelsen i lovforslagets § 20, stk. 5, om amtmændens ret til at overvære forhandlingerne i amtsrådets økonomiudvalg og i amtsrådets stående udvalg udgået, således at det er overladt til det enkelte amtsrådsudvalg selv at afgøre, om man vil tillade amtmænden at overvære møder i udvalget.

I lovens § 15 har man foreskrevet en almindelig ordning om, at *stedfortræderen* skal indtræde, når et medlem af kommunalbestyrelsen er forhindret i at varetage sit hverv i mindst 2 måneder, og at den fornødne indkaldelse skal ske ved kommunalbestyrelsens foranstaltning. Endvidere har man accepteret enhver lovlig forfaldsgrund som grundlag for stedfortræderindkaldelse, d. v. s. ikke blot sygdom eller udførelse af offentligt hverv. Når et udvalgsmedlem har forfald i mindst 2 måneder, kan den gruppe, der har indvalgt ham, på tilsvarende måde bestemme, at et andet medlem indtræder i udvalget, så længe hindringen varer, jfr. lovens § 28, stk. 2.

For så vidt angår reglerne om *ydelse af diæter*, kunne der efter lovforslaget forekomme tilfælde, hvor et medlem ved deltagelse i møder på indtil 4 timer ikke ville få dækning for tabt arbejdsfortjeneste gennem det fastsatte diætbeløb. Ved en tilføjelse til reglen i § 16, stk. 4, har man sikret, at der i alle tilfælde ydes erstatning for tabet, dog således at det beløb, der højst kan udbetales, svarer til diætbeløbet for møder, der varer mere end 4 timer.

I § 29 blev der under behandlingen i folketinget tilføjet en bestemmelse, hvorefter ingen, der er *ansat i kommunens tjeneste*, kan være medlem af udvalg, hvorunder spørgsmål vedrørende hans tjenesteforhold hører.

Som en konsekvens af kildeskattelovgivningene blev *tidsfristen* for økonomiudvalgets udarbejdelse af *årsbudget* ændret fra 1. februar til 1. september, ligesom tidsfristen for kommunalbestyrelsens 2. behandling af budgettet blev ændret fra senest 31. marts til senest 1. oktober. Tidsfristen for økonomiudvalgets aflæggelse af kommunens årsregnskab blev forlænget med 1 måned til inden udgangen af oktober måned.

I § 37, stk. 2, er der pålagt økonomiudvalget en pligt til, i det omfang det er fornødent for en forsvarlig bedømmelse af kommunens økonomi, at sørge for, at forslag til kommunens *årsbudget* ledsages af *investerings- og finansieringsplaner*.

Ved en ændring af § 47 er det bestemt, at *Frederiksberg* i lighed med Københavns kommune forbliver under indenrigsministeriets tilsyn, medens tilsynet med de øvrige primærkommuner varetages af tilsynsrådene.

Åremålet for kommunalbestyrelsens adgang til uden tilsynsmyndighedens samtykke at yde *garanti for de i § 57, stk. 2, omhandlede lån*, der optages af kommunens grundejere til dækning af udgifterne ved indlæggelse af gas m. v., forlængedes fra 15 til 20 år.

Endvidere blev der i loven tilvejebragt hjemmel for indførelse af en *magistratsordning* ikke alene i *Århus*, men også i *Ålborg* og på *Frederiksberg*, jfr. § 64.

Endelig skal det nævnes, at der under behandlingen i folketinget blev optaget to nye bestemmelser i loven, dels en regel svarende til bestemmelserne om *brandkommissioner og sundhedskommissioner* i den gældende købstadkommunallov, dels en regel om *havne* stort set svarende til indholdet af de gældende bestemmelser i købstadkommunalloven.

Loven træder i kraft den *1. april 1970*. Loven eller dele heraf kan dog efter indenrigsministerens bestemmelse sættes i kraft for *visse kommuner inden dette tidspunkt*.

Fra den af udvalget afgivne betænkning skal følgende anføres:
„Udvalget har drøftet de af Danske Dagblades Fællesrepræsentation og Dansk Journalistforbund fremsatte ønsker om, at der i loven fastsættes regler, der i højere grad sikrer *offentlighed* omkring det kommunale arbejde. Udvalget er enig i værdien af den størst mulige offentlighed omkring varetagelsen af de kommunale anlig-

gender, men må dog i denne forbindelse pege på, at der over for ønsket om offentlighed kan gøre sig en række modstående hensyn gældende som f. eks. hensynet til den enkelte borgers berettigede krav om, at hans rent personlige forhold ikke i forbindelse med sagsbehandlingen gøres til genstand for offentlig drøftelse, samt hensynet til kommunalbestyrelsens forhandlingsposition ved køb og salg af fast ejendom og andre retshandler.

Afvejelserne af disse hensyn må ifølge sagens natur ofte bero på et skøn, og udvalget har derfor ikke fundet det rigtigt i selve loven at angive bestemte kategorier af sager, der kan eller skal behandles for lukkede døre, men har ment at burde overlade til de enkelte kommunalbestyrelser at træffe afgørelse i så henseende. Udvalget ønsker imidlertid at understrege, at det af lovforslagets § 10 klart fremgår, at dørlukning må opfattes som undtagelsen fra et almindeligt princip om offentlighed omkring kommunalbestyrelsernes virksomhed.

Udvalget har med indenrigsministeren blandt andet drøftet spørgsmålet om anvendelsesområdet for lovforslagets § 59, stk. 1, 2. punktum, hvorefter indenrigsministeren kan bestemme, at visse *ejendomsdispositioner* kan finde sted uden tilsynsmyndighedens samtykke. Indenrigsministeren har over for udvalget udtalt, at der er grund til at forvente, at f. eks. enkeltstående ejendomsdispositioner op til en vis grænse, ekspropriationserhvervelser og overtagelser ved tvangsauktion vil blive undtaget fra kravet om samtykke. Endvidere kan der blive tale om at undtage erhvervelser til bestemte formål, f. eks. vejformål.

Indenrigsministeren har endvidere peget på, at indenrigsministeriet efter den gældende ordning har tilrettelagt sin tilsynspraksis således, at der i meget vidt omfang anvendes *generelle samtykker*, således at f. eks. indhentelse af samtykke til de enkelte parceller i forbindelse med en udstykning er ufnødent. Tilsynsrådenes praksis vil kunne tilrettelægges efter samme retningslinjer.

Udvalget ønsker allerede nu at påpege, at en række uafklarede problemer kan opstå i forbindelse med kommunalreformens gennemførelse og derfor nødvendiggøre en revision af loven inden dens ikrafttræden.

Et *flertal* (udvalget med undtagelse af socialistisk folkepartis medlem) indstillede lovforslaget til vedtagelse med de af indenrigsministeren stillede ændringsforslag, hvorom henvises til det ovenfor anførte.

Et *mindretal* (socialistisk folkepartis medlem af udvalget) stillede følgende 3 ændringsforslag, at maksimumstallet for kommunalbestyrelsens *medlemstal* forhøjes fra 25 til 29, at der ubetinget pålægges økonomiudvalget en pligt til at udarbejde fornødne *investerings- og finansieringsplaner* i forbindelse med udarbejdelsen af årsbudgettet, samt at der åbnes mulighed for oprettelse af *magistratsordning* i alle

kommuner med over 100.000 indbyggere. Sidstnævnte forslag indebar endvidere, at alle kommuner med over 30.000 indbyggere kan yde fast vederlag til 1 eller 2 kommunalbestyrelsesmedlemmer ud over borgmesteren for at sikre et større indslag af folkevalgte til at deltage i ledelsen af den daglige forvaltning i de større kommuner. Mindretallet indstillede herefter lovforslaget til vedtagelse med disse ændringsforslag samt de af indenrigsministeren stillede ændringsforslag bortset fra forslagene om udarbejdelse af investerings- og finansierungsplaner og om oprettelse af magistratsordninger, hvorom mindretallet som nævnt stillede videregående ændringsforslag.

Et andet mindretal (det radikale venstres medlemmer af udvalget) udtalte, „at man gerne havde set, at kommunalbestyrelsens medlems-tal, der faststætes i styrelsesvedtægten, havde et højere maksimumstal end 25, samt at økonomiudvalgets medlemstal kunne fastsættes til 2, 4 eller 6 af kommunalbestyrelsens øvrige medlemmer. Mindretallet håber imidlertid, at de væsentlige ændringer, der må forventes foretaget i styrelsesloven, inden den træder i kraft, også vil omfatte disse forhold.“

Ved 2. behandling gav lovforslaget anledning til en længere debat, hvorunder partiernes ordførere bl. a. i et vist omfang på ny benyttede lejligheden til at fremhæve deres kommunalpolitiske synspunkter. Herom må i det hele henvises til folketingets forhandlinger. Som afslutning på debatten vedtoges de af indenrigsministeren stillede ændringsforslag, medens mindretallets ændringsforslag forkastedes.

I den efter 2. behandling afgivne tillægsbetænkning indstillede udvalget lovforslaget til vedtagelse i den form, hvori det forelå efter afstemningen ved anden behandling.

Efter at *Sigsgaard* (VS) ved 3. behandling havde erklæret, at han kunne stemme for lovforslaget, omend uden større begejstring, fordi han ikke fandt de i loven indeholdte fremskridt tilstrækkelige, vedtoges lovforslaget enstemmigt med 147 stemmer.

60. Lov om ændring af lov om revision af den kommunale inddeling. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 1275. C. sp. 83].

Skriftlig fremsættelse $\frac{6}{3}$ (F. sp. 612). 1. beh. $\frac{19}{3}$ (F. sp. 1252). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Stæhr Johansen, A. Chr. Andersen, Kirkegaard og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om kommunernes styrelse (se side 297). Betænkning (B. sp. 77) afgivet $\frac{27}{3}$. 2. beh. $\frac{2}{4}$ (F. sp. 2008). 3. beh. $\frac{5}{4}$ (F. sp. 2315). *Loven stadfæstet 17. april 1968.* (Lovt. nr. 119).

Ved loven foretages en ændring af reglerne om *kommunalreformkommissionens sammensætning* — jfr. lov nr. 225 af 3. juni 1967 — ligesom der fastsættes en snævrere afgrænsning af de tilfælde, hvor et medlem af kommissionen på grund af *inhabilitet* afskæres fra at deltage i kommissionens behandling af en sag.

Om baggrunden for lovforslaget anførte *indenrigsministeren* ved fremsættelsen følgende:

„Ifølge den gældende lov består kommissionen af en formand beskikket af indenrigsministeren, et medlem udpeget af hvert af de i finansudvalget repræsenterede partier og 6 medlemmer beskikket af indenrigsministeren, hvoraf 5 efter indstilling fra de kommunale organisationer. Medlemmernes funktionsperiode er fastsat til 4 år ad gangen. Som følge af reglen om funktionsperioden er socialistisk folkeparti — der nu råder over 11 mandater i tinget, og som nu er repræsenteret i finansudvalget — ikke for tiden repræsenteret i kommissionen.

På grund af den landsinteresse, der knytter sig til ændringerne af den kommunale inddeling, og den bemyndigelse, der ved loven er tillagt indenrigsministeren til administrativt at gennemføre kommissionens forslag, må det tillægges afgørende betydning, at der i kommunalreformkommissionen ikke alene ved dens nedsættelse, men også under det videre arbejde er repræsentanter for de større partier i folketinget. Da disse synspunkter med samme vægt kan anføres i relation til de medlemmer, der repræsenterer de kommunale organisationer, er det fundet rigtigt ved en ændring af loven at åbne mulighed for, at der ved valg eller beskikkelse af nye medlemmer kan tilvejebringes sikkerhed for, at kommissionen til enhver tid bevarer den snævrere kontakt til de større partier i folketinget og til de kommunale organisationer.

Den foreslåede ændring i habilitetsreglen er begrundet i de erfaringer, der er indhøstet under kommissionens hidtidige arbejde. Bestemmelsen i lovens § 6, stk. 3, om, at et medlem ikke kan deltage i behandlingen af en sag, der vedrører det amt, hvori han er valgt eller har bopæl, har givet anledning til praktiske vanskeligheder. Da det må forudses, at bestemmelsen med sin nuværende formulering kan virke hæmmende for kommissionens arbejde med forslagene til en ny amtskommunal inddeling — hvær problemerne nødvendigvis må anskues for landet som helhed — foreslås habilitetskravet indsnævret, således at et medlem alene afskæres fra at deltage i behandlingen af inddelingsspørgsmål, der vedrører den købstad eller sognekommune, hvor den pågældende bor.“

Lovforslaget mødte ved 1. behandling tilslutning fra partiernes ordførere bortset fra *Sigsgaard* (VS), som påpegede flere betænkelig-

heder ved forslaget, ligesom han fandt det usagligt, fordi det efter hans opfattelse kun havde til formål at få partiet venstresocialisterne ud af kommunalreformkommissionen.

Forslaget henvistes til samme udvalg som forslag til lov om kommunernes styrelse. I udvalgsbetænkningen indstillede udvalget lovforslaget til vedtagelse uændret, og forslaget vedtoges herefter ved 3. behandling med 132 stemmer mod 2 (VS).

61. Lov om folkeregistrering. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 441. C. sp. 441].

Skriftlig fremsættelse $15/2$ (F. sp. 241). 1. beh. $5/3$ (F. sp. 581). Partiernes ordførere: Børge Schmidt, Asger Jensen, A. Chr. Andersen, Lindegaard Rasmussen, Kurt Brauer og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Knud Bro, Burgdorf, Asger Jensen [formand], Poul Schlüter, A. Chr. Andersen [næstformand], Holmberg, Kofoed, Lindegaard Rasmussen, Helge von Rosen, Arthur Jacobsen, Hans Hækkerup, Thomas Have, Kampmann, A. W. Larsen, Otto Mørch, Børge Schmidt og Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 821) afgivet $15/5$. 2. beh. $22/5$ (F. sp. 3460). 3. beh. $29/5$ (F. sp. 3774). *Loven stadfæstet 10. juni 1968.* (Lovt. nr. 239).

Ved loven er foretaget en revision af folkeregisterloven med henblik på at fjerne forældede bestemmelser og at foretage en sådan *modernisering af loven*, at der åbnes mulighed for en rationalisering af folkeregistervæsenet (personregistreringen) i overensstemmelse med *den tekniske udvikling* (elektronisk data-behandling). Endvidere er *det centrale personregister* (CPR) udtrykkeligt nævnt i loven.

Lovforslaget var — bortset fra, at ikrafttrædelsesdatoen den 1. januar 1968 var udgået — ganske enslydende med det lovforslag, som indenrigsministeren fremsatte den 28. november 1967, men som ikke nåede at blive færdigbehandlet, inden udskrivningen af folketingsvalget fandt sted, jfr. omtalen på side 426.

Behandlingen i folketinget medførte, at også *folkettinget* er blevet repræsenteret i det i lovens § 3 omhandlede *personregi-*

streringsråd, hvori kommunerne er repræsenteret, til at være rådgivende i personregistreringssspørgsmål.

Endvidere medførte behandlingen i folketinget en ændring af pligten til at foretage *anmeldelse om flytning* efter § 6, idet de i paragraffen nævnte personer nu kun er pligtige at foretage anmeldelser, når de har modtaget pålæg herom fra folkeregistret.

Ved 1. behandlingen fik lovforslaget en i det store og hele velvillig modtagelse.

Det henvistes til behandling i et udvalg, hvor indenrigsministeren stillede en række ændringsforslag, der tiltrådtes af udvalget, og hvoraf de væsentlige er omtalt ovenfor. Om baggrunden for ændringsforslaget om personregistreringsrådets sammensætning anføres i betænkningen:

„Det i lovforslagets § 3 omhandlede personregistreringsråd har i den tid, det har fungeret siden dets nedsættelse i 1965, i hovedsagen taget stilling til spørgsmål vedrørende planlægningen af det centrale personregistersystem.

Personregistreringsrådet må i fremtiden påregnes i større omfang at behandle spørgsmål om udnyttelsen af registret, og med forslaget om, at også folketinget repræsenteres i personregistreringsrådet, imødekommes et ønske fra folketinget om at få lejlighed til at følge rådets overvejelser navnlig med hensyn til muligheden af at udnytte det centrale personregister uden for den offentlige sektor.“

Det fremgår endvidere af betænkningen, at indenrigsministeren har tiltrådt, at folketinget repræsenteres i personregistreringsrådet således, at hvert af de i finansudvalget repræsenterede partier udpeger ét medlem.

Efter at indenrigsministeren ved 2. behandling på forespørgsel af ordføreren for venstresocialisterne havde meddelt, at oplysninger fra politiets og militærets efterretningstjeneste ikke vil blive indkodet på CPR, vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 153 stemmer.

62. Lov om indfødsrets meddelelse. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 993. C. sp. 217].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₂ (F. sp. 402). 1. beh. ⁵/₃ (F. sp. 581). Henvist til indfødsretsudvalget. Betænkning (B. sp. 401) afgivet ⁹/₅. 2. beh. ¹⁴/₅ (F. sp. 2831). 3. beh. ¹⁷/₅ (F. sp. 3140). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. B. nr. 18).

Med virkning fra ugedagen efter lovens stadfæstelse meddeles indfødsret til i alt 441 personer.

Endvidere meddeles indfødsret til 26 personer, såfremt de senest den 30. april 1970 godtgør at være løst fra undersåtligt eller statsborgerligt forhold til fremmed stat.

På det af indenrigsministeren fremsatte lovforslag var kun optaget 187 andragender. Resten kom til under lovforslagets behandling i folketinget.

Ved lovforslagets 2. behandling i folketinget redegjorde formanden for indfødsretsudvalget, *Ellen Strange Petersen* (KF), for udvalgets drøftelser om et nyt cirkulære om meddelelse af dansk indfødsret ogudtalte herom følgende:

„..... Sideløbende hermed har indfødsretsudvalget i alt 8 møder drøftet et af indenrigsministeriet udarbejdet udkast til et nyt cirkulære om meddelelse af dansk indfødsret ved naturalisation til afløsning af de to bestående cirkulærer af 24. marts 1952 og 23. juni 1956. Et sådant nyt cirkulære er først og fremmest blevet ønskeligt, fordi Nordisk Råd, som det formentlig vil være flere af folketingets medlemmer bekendt, i 1964 vedtog en rekommandation, hvorefter det antal år, statsborgere i nordiske lande skal opholde sig i et andet nordisk land for at blive naturaliseret dér, foreslås nedsat til 3 år. Denne rekommandation har været behandlet af en række sagkyndige fra Danmark, Finland, Norge og Sverige, og disse har i 1965 afgivet en betænkning, hvori der dels stilles forslag om nedsættelse af opholdsfristen for nordiske statsborgere til 3 år, dels stilles forslag om en række ændringer af den almindelige indfødsretslovgivning — for Danmarks vedkommende lov nr. 252 af 27. maj 1950 om indfødsret.

Ifølge cirkulæreudkastet nedsættes opholdsfristen for nordiske statsborgere fra 7 år til 3 år. I konsekvens heraf har man ment, at den frist på 10 år, som hidtil har været gældende for andre udlændinge, også burde nedsættes, og udkastet foreslår derfor her en frist på 7 år.

Jeg skal i øvrigt nævne, at hidtil har den lavere frist på 7 år kun været gældende for skandinaver, altså nordmænd og svenskere, mens de 3 år ifølge udkastet skal gælde for statsborgere fra alle de nordiske lande, altså også fra Finland og Island.

Man har samtidig gennemgået de andre afsnit i cirkulæret for at bringe dem i overensstemmelse med den udvikling, der er sket i mellemtiden.

Der er i indenrigsministeriet foretaget en bemærkelsesværdig undersøgelse af de afgørelser, der er truffet i indfødsretsudvalget i de senere år, afgørelser, der netop afspejler den udvikling, der er sket på forskellige områder. I overensstemmelse med en henstilling fra justitsministeriet har der fundet en betydelig forkortelse sted af de frister, der gælder for naturalisation af straffede personer. Afsnittet

om offentlig hjælp er omarbejdet, sådan at det nu er i overensstemmelse med lov om offentlig forsorg, som denne blev ændret i 1961. Det medfører, at modtagelse af offentlig hjælp i almindelighed ikke vil udgøre en hindring for, at en udlænding kan få dansk indfødsret.

Endelig skal jeg nævne, at man på grundlag af en omfattende praksis har fundet det rigtigt at have en udtrykkelig bestemmelse om skatterestancers betydning for mulighederne for at opnå naturalisation. I tilfælde, hvor skatterestance er opstået på grund af forhold, der ikke kan lægges ansøgeren til last, vil restancen ikke udgøre nogen hindring for naturalisation.

I forbindelse med udarbejdelsen af det ny cirkulære har man tilstræbt, at der finder en forenkling sted med hensyn til behandlingen af ansøgninger om dansk indfødsret, og det er bl. a. resulteret i, at disse ansøgninger i fremtiden ikke skal forelægges kommunalbestyrelser og amter til udtalelse.

Udkastet er blevet tiltrådt af samtlige udvalgsberettigede partier i folketinget. Med dette udkast til et nyt naturalisationscirkulære er den del af arbejdet med hensyn til ændringer i den nordiske statsborgerretslovgivning, som vedrører naturalisation, blevet gjort færdig, og jeg vil gerne gøre opmærksom på, at indfødsretsudvalget har forudsat, at de ændringer, som skal finde sted i den almindelige indfødsretslov, snarest bliver forelagt for folketinget.“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 126 stemmer.

63. Lov om ændring af lov om værnepligt. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 1669. C. sp. 169].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 1071). 1. beh. $^{29}/_3$ (F. sp. 1945). Partiernes ordførere: Finn Christensen, Adam Møller, Kristen Østergaard, Skovmand og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Adam Møller, Asger Jensen, Juul-Madsen [formand], Simonsen, Kristen Østergaard [næstformand], From, Holger Hansen, Skovmand, Bilgrav-Nielsen, Stinus, Finn Christensen, Victor Gram, Niels Matthiasen, Orla Pedersen, Søgaard, Tastesen og Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 253) afgivet $^{19}/_4$. 2. beh. $^3/_5$ (F. sp. 2697). 3. beh. $^7/_5$ (F. sp. 2707). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 222).

Ved loven skabes lovhjælp for indførelsen af et *samarbejde mellem det centrale personregister (CPR) og de værnepligtsadministrerende myndigheder.*

Samtidig åbnes mulighed for en *rationalisering* af den nuværende kartotekfortføring i udskrivningskredsene og af forskellige forretningsgange hos de værnepligtsadministrerende myndigheder, bl. a. derved, at formidlingen af oplysninger vedrørende de værnepligtige kan ske *direkte* til de personelforvaltende myndigheder fra det tidspunkt, hvor de værnepligtige er endeligt sessionsbehandledede. Dette betyder, at udskrivningskredsene fra det nævnte tidspunkt vil blive fritaget for at skulle registrere og videreeksperdere sådanne oplysninger.

Som en konsekvens heraf er kompetencen til at meddele *udsættelse* med indkaldelse til aftjening af værnepligt for så vidt angår værnepligtige, der er udskrevet eller overført til de militære værn eller korps, overført fra indenrigsministeren til forsvarsministeren.

Ordningen medfører tillige en lettelse for de værnepligtige, idet der er sket ophævelse af en nu foreskrevet kvitteringspligt.

Endelig vil det hidtidige lægdsrullenummer blive erstattet af det nye personnummer, som vil blive tildelt hver person i CPR.

Efter lovens § 2 fastsætter indenrigsministeren tidspunktet for lovens ikrafttræden.

Det fremgår af indenrigsministerens fremsættelsestale, at baggrunden for, at regeringen allerede nu har fundet det nødvendigt at fremsætte forslag om revision af værnepligtsloven, skyldes frekomsten af den elektroniske databehandlingsteknik, der har gjort det muligt at oprette et centralt personregister på magnetbånd. Dette register, der er lovfæstet ved lov nr. 239 af 10. juni 1968, vil bl. a. få til opgave på grundlag af meddelelser fra folkeregistrene at videregive folkeregisterdata til andre offentlige myndigheder, herunder de værnepligtsadministrerende myndigheder.

Lovforslaget fik i folketinget tilslutning fra de forskellige partiers ordførere bortset fra *Kjær Rasmussen* (VS), som ikke kunne stemme for det, „da vi er modstandere af det, værnepligten skal bruges til.“

Lovforslaget vedtoges efter en udvalgsbehandling, der ikke resulterede i ændringsforslag, enstemmigt ved 3. behandling med 136 stemmer; 4 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

64. Lov om terapiassistenter. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 1265. C. sp. 141].

Skriftlig fremsættelse $\frac{6}{3}$ (F. sp. 614). 1. beh. $\frac{19}{3}$ (F. sp. 1260). Partiernes ordførere: Lene Christensen, Gerda Møller, P. E. Eriksen, Rigmor Christensen, Poul Dam og Hanne Rein-toft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Gerda Møller [for-mand], Chr. R. Christensen, Erik Hansen (Vejle amt), Clara Munck, P. E. Eriksen, Per Federspiel, Eva Ree [næstformand], Rigmor Christensen, Samuelsen, Jørgen Andersen, Lene Chri-stensen, Camre, Finn Christensen, Hans Hækkerup, Niels Mørk, Børge Schmidt og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 251) afgivet $\frac{18}{4}$. 2. beh. $\frac{23}{4}$ (F. sp. 2542). 3. beh. $\frac{26}{4}$ (F. sp. 2599). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 154).

Loven indfører en *offentlig autorisationsordning* for per-soner, der har bestået eksamen ved en af de af indenrigsmini-steren godkendte terapiassistentskoler, herunder har gennem-gået den foreskrevne praktiske uddannelse. Endvidere kan auto-ri-sation meddeles personer, der i udlandet har gennemgået en uddannelse, der kan sidestilles hermed. Der er også mulighed for at fastsætte begrænsninger i en autorisation. De hidtil af Den almindelige danske Lægeforening meddelte autorisationer til ergoterapeuter (tidligere beskæftigelsesterapeuter) og fysio-terapeuter sidestilles med de offentlige autorisationer.

I lovens kapitel I indeholdes *betingelserne* for at opnå autorisation som ergo- eller fysioterapeut og reglerne om fra-tagelse af autorisation. I kapitel II findes regler om terapiassi-stenters *rettigheder og pligter*. Det bestemmes her, at kun auto-riserede terapiassistenter må betegne sig som henholdsvis ergo-terapeut, fysioterapeut eller terapiassistent. *Tilsynsregler* findes i kapitel III og *strafferegler* i kapitel IV.

Om baggrunden for lovforslaget anførte *indenrigsministeren* ved fremsættelsen følgende:

„Fysioterapeuterne og ergoterapeuterne (tidligere beskæftigel-sesterapeuterne) er hidtil blevet autoriseret af et af Den almindelige danske Lægeforening nedsat udvalg. Denne ordning har eksisteret lige siden 1914 for fysioterapeuternes vedkommende og siden 1953 for ergoterapeuternes vedkommende. I ordningen lå bl. a., at læge-

foreningen godkendte skolernes uddannelsesplaner, beskikkede censorer m. v.

I løbet af 1950'erne begyndte staten at yde tilskud til skolernes drift, og siden 1964 har staten dækket de fulde udgifter, således at undervisningen blev helt vederlagsfri for eleverne.

Endvidere er ansvaret for uddannelse af terapiassistenter nu fuldt ud overtaget af det under indenrigsministeriet i 1966 nedsatte uddannelsesnævn for sundhedsvæsenet.

Lægeforeningen har ganske billiget, at staten overtog dette uddannelsesområde, men har samtidig tilkendegivet, at foreningen så ikke bør have ansvaret for autorisationsordningen.

Jeg er for mit vedkommende helt enig i lægeforeningens synspunkt. Den hidtidige autorisationsordning har eksisteret i så mange år, at terapiassistenterne med rimelighed må kunne forvente, at den ikke uden videre ophæves. Staten bør nu tage skridtet fuldt ud og tilvejebringe den nødvendige lovhjemmel for en offentlig autorisationsordning med de hertil knyttede retsvirkninger.

Det forelagte lovforslag følger i hovedtræk principperne i de tilsvarende love for f. eks. sygeplejersker og jordemødre."

Lovforslaget, der i folketinget fik tilslutning fra alle sider, henvises til behandling i et udvalg, i hvis betænkning indenrigsministeren med udvalgets tilslutning stillede ændringsforslag om bortfald af den indenrigsministeren i lovforslagets § 9 tillagte bemyndigelse til at fastsætte nærmere regler for terapiassistenteres virksomhedsudøvelse med den begrundelse, at det ikke har været hensigten „nu“ at fastsætte disse regler. Endvidere stillede indenrigsministeren ændringsforlag, hvorefter loven skulle træde i kraft straks under hen-syn til, at der allerede i foråret 1968 var planlagt udstedelse af autorisationsbeviser.

Ved 3. behandling blev lovforslaget som ændret ved 2. behandling enstemmigt vedtaget med 124 stemmer.

65. Lov om ændring af lov om rettens pleje. (Ændringer i retskredsinddelingen m. v.). (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 1717. C. sp. 177].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 1075). 1. beh. $^{26}/_3$ (F. sp. 1628). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Poul Schlüter, Ib Thyregod og Nordqvist. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hanne Budtz, Adam Møller, Poul Schlüter [formand], Knud Østergaard, Ib Thyregod [næstformand], Per Federspiel, Per Møller, Nordqvist, Amtoft, Rigmor Christensen, K. Axel Nielsen, Thomas Have, Peter Jørgensen,

Otto Mørch, Knud Nielsen, Holm Tved og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 303) afgivet $\frac{20}{4}$. 2. beh. $\frac{3}{5}$ (F. sp. 2691). 3. beh. $\frac{7}{5}$ (F. sp. 2707). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 224).

Ændringen giver hjemmel for, at der ansættes to dommere ved Roskilde herredsret samt ved retterne i Helsingør og Sønderborg, og at Århus byret, Århus nordre herredsret og Århus søndre herredsret sammenlægges til én ret, Århus by- og herredsret, der organiseres som en kollegial ret med en præsident og 7 andre dommere efter i det væsentlige samme principper som Københavns byret. 3 landsdommerstillinger ved Østre Landsret, der siden 1965 med hjemmel på tekstanmærkning på finansloven har været besat ved konstitution, blev gjort permanente ved et ændringsforslag fremsat af justitsministeren i forbindelse med udvalgsbehandlingen i folketinget.

Det siges i bemærkningerne til lovforslaget, at baggrunden for revisionen dels var, at stigningen i befolkningstallet og sagsantallet havde medført, at det i adskillige retskredse ikke var muligt for dommeren — således som grundloven og retsplejeloven forudsætter — selv at behandle og pådømme den væsentligste del af de egentlige retssager, dels at der i „Betænkning vedrørende dommers uddannelse“ (1951) var stillet forslag om, at man i retskredse med over 50.000 indbyggere tog spørgsmålet om en reorganisation af dommerembedet op til overvejelse. For at skabe mulighed for en mere langsigtet planlægning havde justitsministeriet foretaget en undersøgelse af, hvilke ændringer i retskredsene og underretternes organisation som under hensyn til stigningen i befolkningstallet og sagsantallet måtte anses for nødvendige i hele landet indtil 1970. På grundlag af det således tilvejebragte materiale måtte det antages, at der i de nærmeste år ville være behov for oprettelse af yderligere ca. 15 stillinger som dommer ved underretterne uden for København. Bl. a. under hensyn til de personalemæssige og lokalemæssige problemer, der er forbundet med oprettelse af nye dommerembeder, havde justitsministeriet imidlertid anset det for rigtigst at søge denne forøgelse af embedernes antal gennemført gradvis.

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning af alle ordførerne. Det nedsatte udvalg indstillede forslaget til vedtagelse med ovennævnte ændring om forøgelsen af de faste dommere ved østre landsret.

Ved 3. behandling blev forslaget enstemmigt vedtaget med 141 stemmer.

66. Lov om ændring af lov om inddrivelse af skatter og afgifter til det offentlige m. m. (Inddrivelse af afgifter, som opkræves af toldvæsenet). (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 1705. C. sp. 207].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1074). 1. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 1625). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Jørgen Jensen, Niels Jørgen Nielsen, Jørgen Andersen og Aksel Larsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Hans Kjær, Niels Ravn [formand], Stetter, Niels Jørgen Nielsen, Jens Chr. Christensen [næstformand], Henry Sørensen, Jørgen Andersen, Amtoft, Nordqvist, K. Axel Nielsen, Jørgen Peder Hansen, Thomas Have, Otto Mørch, Ejner Nielsen, Holm Tved og Aksel Larsen). Betænkning (B. sp. 313) afgivet $\frac{2}{5}$. 2. beh. $\frac{8}{5}$ (F. sp. 2778). 3. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 2829). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 195).

Loven indfører en ordning, hvorefter udpantning for afgifter, der opkræves af toldvæsenet, kan foretages af en af toldvæsenet dertil bemyndiget person, på samme måde som udpantning for skatter og afgifter, der opkræves ved kommunernes foranstaltning, kan foretages af en af kommunalbestyrelsen ansat pantefoged.

Det fremgår af fremsættelsestalen, at baggrunden for loven er den nye *lov om almindelig omsætningsafgift*, der medfører en væsentlig forøgelse af antallet af virksomheder, der skal opkræve afgift. På grundlag af erfaringerne fra juli kvartal 1967 skønnes det, at det årlige antal udpantningsforretninger i forbindelse med merværdi-afgiften vil udgøre ca. 42.000, svarende til en stigning i forhold til engrosafgiften på ca. 35.000. Ordningen vil ikke alene betyde en aflastning af fogedretterne, men også en rationalisering af arbejdsgangen og en hurtigere og mere effektiv inddrivelse af de pågældende restancer.

Ved 1. behandling blev forslaget positivt modtaget. *K. Axel Nielsen* (S) kritiserede, at det var finansministeren alene, der skulle fastsætte de nærmere regler, idet han mente, at justitsministeren burde godkende disse. I betænkningen fra det nedsatte udvalg, der enstemmigt indstillede forslaget til vedtagelse uændret, siges det, at det er aftalt, at justitsministeriet skal gennemgå et udkast til de nærmere regler, der udarbejdes i tolddepartementet.

Ved 3. behandling blev forslaget vedtaget enstemmigt med 142 stemmer.

67. Lov om anmeldelse af fødsler og dødsfald. (Kirkeminister *Arne Fog Pedersen*). [A. sp. 459. C. sp. 173].

Skriftlig fremsættelse $^{15}/_2$ (F. sp. 247). 1. beh. $^{8}/_3$ (F. sp. 901). Partiernes ordførere: Orla Møller, Ulla Worm, Evan Jensen, Nordqvist, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Ulla Worm [næstformand], Burgdorf, Gottschalck-Hansen, Vestergaard Poulsen, Evan Jensen, Damsgaard [formand], Niels Jørgen Nielsen, Nordqvist, Else-Merete Ross, Jørgen Andersen, Orla Møller, Jørgen Peder Hansen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Ejner Nielsen, Karl Max Rasmussen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 299) afgivet $^{26}/_4$. 2. beh. $^{3}/_5$ (F. sp. 2692). 3. beh. $^{7}/_5$ (F. sp. 2707). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 225).

Loven tilvejebringer hjemmel for, at *fødsler og dødsfald* i alle tilfælde *skal anmeldes til folkekirkens ministerialbøger*.

Endvidere fastslås det, hvem *anmeldelsespligten* påhviler. Det hedder herom i § 2.

„Anmeldelse af fødsel skal foretages af barnets forældre, for barn uden for ægteskab af moderen.

Stk. 2. Anmeldelse af dødsfald skal foretages af afdødes ægtefælle, hvis samlivet bestod, og ellers af hans børn over 18 år eller af hans forældre i den nævnte rækkefølge.

Stk. 3. Findes der ingen anmeldelsespligtig efter stk. 1-2, der er i stand til at foretage anmeldelsen, skal denne foretages af tilstedeværende personer over 18 år, der hører til den fødendes eller afdødes husstand, eller hos hvem den pågældende har ophold.

Stk. 4. Har fødslen eller dødsfaldet fundet sted om bord i et skib eller et luftfartøj, skal anmeldelsen foretages af skibets eller luftfartøjets fører eller hans stedfortræder, såfremt ingen anmeldelsespligtig efter stk. 1-3 er til stede eller er i stand til at foretage anmeldelsen.

Stk. 5. Foretages der medicolegalt ligsyn eller politimæssig undersøgelse i anledning af et dødsfald, skal politiet foretage anmeldelse af dødsfaldet.“

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at det

er tanken, at anmeldelser af fødsler og dødsfald fremtidig skal afgives skriftligt på særlige blanketter, og at personligt fremmøde af anmeldere herefter normalt ikke vil være nødvendigt. Er en anmeldelse ufyldstgørende, kan ministerialbogsføreren dog pålægge den anmeldelsespligtige at afgive personlig forklaring til ham (§ 3).

Lovens ikrafttrædelsestidspunkt er fastsat til den 1. oktober 1968.

I sin fremsættelsestale udtalte *kirkeministeren* bl. a.:

„Forslaget er udarbejdet med henblik på at tilvejebringe tidsvarende bestemmelser om anmeldelse af fødsler og dødsfald samt at afhjælpe visse mangler ved den bestående retstilstand på dette område. Den direkte foranledning til forslagets fremsættelse er planerne om oprettelse af det centrale personregister, som omtales i det nyligt fremsatte *forslag til lov om folkeregistre*. Dette registers dataindhold tænkes, for så vidt angår børn, der fødes efter registrets oprettelse, tilvejebragt gennem indberetninger fra ministerialbogsførerne om stedfundne fødselsanmeldelser.

Efter de gældende bestemmelser, der findes i dåbsforordningen af 30. maj 1828, er fødselsregistreringen i ministerialbøgerne kun en foreløbig registrering, hvis formål oprindelig — under den dagældende dåbstvang — alene var at sikre kontrollen med, at alle børn blev døbt i rette tid. Der er følgelig ikke hjemlet adgang til at kræve fødselsanmeldelser afgivet i nogen særlig form eller til at kræve dokumentation for barnets familieretlige og navneretlige stilling fremlagt i forbindelse med afgivelse af fødselsanmeldelser.

Da fødselsregistreringen under nutidens forhold er den grundlæggende registrering, som også folkeregistrene og det centrale personregister skal bygge på, må det anses for påkrævet, at de gamle regler i dåbsforordningen afløses af nye, tidsvarende bestemmelser, der klart fastslår, hvem anmeldelsespligten påhviler, og som giver hjemmel for at fastsætte sådanne nærmere forskrifter om anmeldernes form og indhold, om fristerne for deres afgivelse samt om fremlæggelse af dokumentation, som kan tjene til at fremme registreringens hurtighed og nøjagtighed, således at fødselsregistreringen i ministerialbøgerne kan afgive et fyldestgørende grundlag for den efterfølgende registrering i folkeregistrene og det centrale personregister.

Praktiske hensyn i forbindelse med oprettelsen af sidstnævnte register gør det nødvendigt at ophæve den bestående adgang for medlemmer af de her i landet anerkendte trossamfund til at anmelden fødsler til trossamfundenes ministerialbøger. Under forhandlinger med repræsentanter for de anerkendte trossamfund har disse givet tilslutning hertil under forudsætning af, at der gives vedkommende

trossamfunds præst underretning om stedfundne fødselsanmeldelser fra medlemmer af hans menighed. Forslagets gennemførelse vil i øvrigt ikke berøre de anerkendte trossamfunds adgang til at føre egne ministerialbøger og til at udstede attester med borgerlig gyldighed efter disse.

Som omtalt i de forslaget ledsagende bemærkninger er pligten til at foretage anmeldelse til ministerialbøgerne om dødsfald ikke lovfæstet. Hensynet til ministerialbøgernes nøjagtighed såvel som til orden og konsekvens i personregistreringen taler imidlertid for, at der om afgivelse af dødsanmeldelser fastsættes tilsvarende regler som med hensyn til afgivelse af fødselsanmeldelser, herunder at anmeldelse i alle tilfælde skal ske til folkekirkens ministerialbøger.“

Lovforslaget fik i folketinget en velvillig modtagelse af *Orla Møller* (S), *Ulla Worm* (KF) og *Evan Jensen* (V). *Nordqvist* (RV) stillede sig kritisk over for forslaget, idet han mente, at statskassen kunne spares for store udgifter, hvis man gik over til civilregistrering, ligesom han fandt det uholdbart fortsat at opretholde en særordning for de sønderjyske landsdele. *Morten Lange* (SF) erklærede sig som en både principiel og praktisk modstander af den kirkelige registrering, og han anså det også for at være økonomisk fordelagtigt at gå over til civilregistrering. *Kjær Rasmussen* (VS) kunne ikke medvirke til at gennemføre lovforslaget, som han ikke mente ville indebære en rationalisering af personregistreringen. *Orla Møller* (S) understregede, at han ikke af principielle grunde havde noget imod en civilregistrering, men at det var hans opfattelse, at den ville medføre en betydelig fordyrelse af administrationen. *Kirkeministeren* udtalte bl. a., at man i kirkeministeriet havde betragtet lovforslaget som sigtende på en særdeles begrænset opgave, og at det ikke havde været været tanken med det at rejse en principdebat om den civile registrering.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkning forslaget indstilledes til vedtagelse med et af kirkeministeren stillet ændringsforslag vedrørende lovens ikrafttrædelsestidspunkt, som ændredes fra 1. april til 1. oktober 1968.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget med 126 stemmer mod 14 (SF og VS).

68. Lov om ændring af lov om menighedsråd. (Kirkeminister *Arne Fog Pedersen*). [A. sp. 455. C. sp. 145].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₂ (F. sp. 249). 1. beh. ⁸/₃ (F. sp. 912). Partiernes ordførere: *Orla Møller*, *Vestergaard Poulsen*, *Evan Jensen*, *Samuelsen*, *Morten Lange* og *Kjær Rasmussen*. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (*Vestergaard Poulsen*, *Burgdorf*, *Gottschalck-Hansen*, *Ulla Worm* [næstformand],

Evan Jensen, Damsgaard [formand], Niels Jørgen Nielsen, Samuelsen, Meta Ditzel, Kirkegaard, Orla Møller, Jørgen Peder Hansen, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Ejner Nielsen, Karl Max Rasmussen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 249) afgivet 18/4. 2. beh. 24/4 (F. sp. 2559). 3. beh. 26/4 (F. sp. 2599). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 155).

Loven har følgende ordlyd:

„I lov om menighedsråd, jfr. lovbekendtgørelse nr. 309 af 1. september 1966, affattes § 33 således:

„§ 33. Når et præsteembede bliver ledigt, skal det af kirkeministeriet opslås med angivelse af, hvorledes det er aflønnet. Opslag skal foretages snarest muligt, men kan dog efter forud indhentet erklæring fra og forhandling med vedkommende menighedsråd udsættes, hvis særlige grunde taler derfor. Ansøgningsfristen skal som regel være 3 uger. Forslag om revision af denne bestemmelse fremsættes for folketinget i folketingsåret 1972-73.“

Ved fremsættelsen af lovforslaget anførte *kirkeministeren* bl. a. følgende:

„Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, er formålet med dette at give kirkeministeriet bemyndigelse til i visse tilfælde at undlade opslag af præsteembeder „snarest muligt“, efter at de er blevet ledige.

Ønsket herom er begrundet i to hensyn:

For det første til den *omlægning af pastorater*, som ministeriet i samarbejde med kirkelige instanser søger gennemført i disse år. Den nugældende inddeling af pastorater — altså af de områder, de enkelte præster har fået overdraget at betjene — er af meget gammel dato, og den er helt skæv i forhold til den samfundsudvikling, der har fundet sted i nyere tid. Resultatet er, at nogle præster må betjene uoverkommeligt store pastorater, medens andre kun har nogle få hundrede mennesker at betjene.

Vi har her i landet ca. 1.700 præster til at betjene knap 5 millioner mennesker, hvoraf ca. 2 pct. i øvrigt står uden for folkekirken. Det vil sige, at der gennemsnitligt er en præst for hver 3.000 mennesker. Jeg finder det meget ønskeligt, at der bliver gjort noget effektivt for, at *arbejdet bliver mere rimeligt fordelt* mellem disse 1.700 præster. En stor del af landets pastorater er af en sådan størrelse, at det ikke kan give en præst en rimelig arbejdsdag.

Det andet hensyn er *den truende præstemangel*. Præsteembeder må i dag jævnligt opslås gang på gang, fordi der ikke er ansøgere,

og der er grund til at tro, at det i de kommende år bliver endnu vanskeligere at få embederne besat. Derfor har jeg tænkt mig, at man kunne lade en del embeder stå ubesat uden opslag indtil videre og lade dem betjene af andre præster. Dette vil dels give tid til forhandling med de implicerede menighedsråd om ændring af pastoratets størrelse, dels tid til at gennemprøve forsøgsvisse ordninger med embedernes betjening af nabopræster.

Med dette forudsætter, at ministeriet ikke har pligt til i alle tilfælde at opslå embeder „snarest muligt“, efter at de er blevet ledige.

Hvad den før omtalte sogneomlægning angår, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at man ikke på det kirkelige område har ment det rigtigt at gå så rigoristisk til værks, som man gør det på det kommunale område med henblik på ordning af kommunerne i storkommuner. Man har ikke udarbejdet samlede planer for hele landet eller enkelte stifter. Noget sådant er prøvet før, og det blev en fiasko. I stedet lemper man sig frem, når der er ledighed i embederne, og med den fornødne gode vilje kan det nu og da lykkes at få en rationalisering gennemført. I nogle tilfælde, hvor det ikke har været muligt at få de stedlige menighedsråds tilslutning til en omlægning, har man — som en forsøgsordning — benyttet den fremgangsmåde indtil videre at lade præsteembedet vakancebetjene ved en nabopræst, således at man kunne få et erfaringsmæssigt grundlag til brug ved den endelige afgørelse af, om embedet burde opretholdes eller sammenlægges med et andet.“

Lovforslaget fik i folketinget tilslutning fra samtlige partiers ordførere bortset fra *Kjær Rasmussen* (VS), som af principielle grunde ikke kunne medvirke ved behandlingen af lovforslaget.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkning forslaget enstemmigt indstilledes til vedtagelse med et af kirkeministeren stillet ændringsforslag, hvorved det i loven fastslås, at udsættelse af opslag kræver en forud indhentet erklæring fra vedkommende menighedsråd, ligesom det fastslås, at bestemmelsen vil være at underkaste revision i folketingsåret 1972-73.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget som ændret ved 2. behandling enstemmigt med 122 stemmer, mens 4 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

69. Lov om ændring af lov om kirkers brug, sognebåndslæsning m. m. (Kirkeminister *Arne Fog Pedersen*). [A. sp. 457. C. sp. 147].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 251). 1. beh. $\frac{2}{3}$ (F. sp. 921). Partiernes ordførere: Orla Møller, Vestergaard Poulsen, Evan Jensen, Samuelsen, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov

om menighedsråd (den foranstående sag). Betænkning (B. sp. 249) afgivet 18/4. 2. beh. 24/4 (F. sp. 2563). 3. beh. 29/4 (F. sp. 2599). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 156).

Loven har følgende indhold:

„I § 1 i lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m. m., jfr. lovbekendtgørelse nr. 151 af 30. maj 1961, indsættes som stk. 2:

„Stk. 2. Det gejstlige personel, som er ansat til betjening af forsvaret, har ret til at bruge kirkerne til gudstjenester for forsvaret efter regler, der fastsættes af kirkeministeren. Udgifterne ved sådan brug af kirkerne afholdes af statskassen.““

Om baggrunden for lovforslaget anførte *kirkeministeren* ved fremsættelsen følgende:

„Efter at der nu er truffet bestemmelse om ansættelse af gejstligt personel under forsvaret, omfattende 3 vænsprovster og et antal vænspræster (feltpræster, orlogspræster og flyverpræster) af linjen og reserven, er det et naturligt led i den således etablerede ordning med hensyn til den gejstlige betjening af forsvaret, at der tilvejebringes hjemmel for, at vænspræsterne på begæring kan få folkekirkens kirker overladt til afholdelse af gudstjenester for forsvaret. Den foreslåede bestemmelse herom vil navnlig være af betydning i tilfælde, hvor styrker af vænene i kortere eller længere tid har ophold på steder, hvor der ikke er fast garnison.

Bestemmelsen forudsætter, at der fastsættes nærmere regler om vænspræsternes brug af kirkerne, herunder om den betaling, der skal ydes for sådant brug. Disse regler tænkes udformet dels med henblik på tilfælde, hvor der er tale om periodisk tilbagevendende brug af en kirke, dels med henblik på lejlighedsvis brug af kirker, f. eks. under manøvrer. I den førstnævnte gruppe af tilfælde vil det antagelig vise sig praktisk at udfærdige regulativer for forsvarets brug af de pågældende kirker.

Da det ikke skønnes rimeligt, at de udgifter til opvarmning, belysning, rengøring m. v., som skyldes forsvarets brug af kirkerne, skal afholdes af den lokale kirkeligning, foreslås disse udgifter, som i øvrigt må antages at blive af et meget beskedent omfang, afholdt af statskassen.“

I folketinget anbefaledes lovforslaget af partiernes ordførere bortset fra *Morten Lange* (SF), der af principielle grunde måtte tage afstand fra, at udgifterne afholdes af statskassen, og *Kjær Rasmussen* (VS), der udtrykte dyb modvilje mod feltpræster.

Lovforslaget henvises til behandling i et udvalg, der indstillede det til vedtagelse uændret. Forslaget vedtoges ved 3. behandling med 119 stemmer mod 13 (SF og VS).

70. Lov om statsstøtte til musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg. (Minister for kulturelle anliggender *K. Helveg Petersen*). [A. sp. 533. C. sp. 247].

Skriftlig fremsættelse $27/2$ (F. sp. 364). 1. beh. $9/3$ (F. sp. 638). Partiernes ordførere: Bodil Koch, Adam Møller, Merete Bjørn Hanssen, Erik Hansen (Ålborg amt), Gunhild Due og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Adam Møller, Knud Bro, Lembourn, Stetter, Merete Bjørn Hanssen [næstformand], Robert Christensen, Søren Jensen, Erik Hansen (Ålborg amt) [formand], Else-Merete Ross (fra $13/3$ Amtoft), Meta Ditzel, Bodil Koch, Albertsen, Evald Kristensen, Walde-mar Laursen, Poul Nilsson, Søgaard og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 345) afgivet $7/5$. 2. beh. $17/5$ (F. sp. 3149). 3. beh. $21/5$ (F. sp. 3194). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 208).

Loven viderefører den statsstøtte, der hidtil er blevet givet i henhold til lov nr. 55 af 4. marts 1964 om statsstøtte til musikkonservatorier. Loven indeholder en bestemmelse om revision i folketingsåret 1970-71.

Lovforslaget var en genfremsættelse af et i 1. samling fremsat lovforslag (se side 434).

Ved 1. behandling fik lovforslaget tilslutning fra alle sider. Det nedsatte udvalg indstillede forslaget til vedtagelse med et af ministeren stillet ændringsforslag angående ikrafttrædelsesdatoen. Ved 3. behandling blev forslaget enstemmigt vedtaget med 147 stemmer.

71. Lov om ændring af lov om Statens Kunstfond. (Minister for kulturelle anliggender *K. Helveg Petersen*). [A. 1463. C. sp. 249].

Skriftlig fremsættelse $12/3$ (F. sp. 928). 1. beh. $29/3$ (F. sp. 1918). Partiernes ordførere: Bodil Koch, Ellen Strange Petersen, Merete Bjørn Hanssen, Else-Merete Ross, Gunhild Due og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Ellen Strange Petersen [næstformand], Hanne Budtz, Stæhr Johansen, Lembourn, Merete Bjørn Hanssen, From, Ib Thyregod, Else-Merete Ross [formand], Meta Ditzel, Stinus, Bodil Koch, Lis Groes, Jørgen Peder Hansen, Frode Jakobsen, Niels Matthiasen, Orla Møller og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 351) afgivet $8/5$.

2. beh. $17/5$ (F. sp. 3150). 3. beh. $21/5$ (F. sp. 3194). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 210).

Lovændringen udskyder en revisionsbestemmelse i lov nr. 170 af 27. maj 1964 om Statens Kunstfond fra folketingsåret 1967-68 til folketingsåret 1968-69.

Folketingsbehandlingen gav i øvrigt grundlag for en *større fleksibilitet*. Det hedder herom i det nedsatte udvalgs betænkning:

„Udvalget har i særlig grad drøftet det af kulturministeren fremsatte ønske om at skabe grundlag for en større fleksibilitet i fordelingsforholdet i kunststøtteordningen.

I lovens første 3-årige periode synes de administrerende kunstneriske udvalg at have følt sig stærkt bundet til streng udnyttelse inden for de enkelte underkonti til henholdsvis 3-årige stipendier på 20.000 kr. årlig, til engangsstipendier og for det ene billedkunstneriske udvalgs vedkommende til indkøb af billedkunst, således at man har afholdt sig fra i givet tilfælde at overføre beløb fra en af disse underkonti til en anden.

Indledningsvis ønsker man at understrege, at der efter lovens tekst, som den er udformet i § 2, intet er til hinder for at skabe den ønskede smidiggørelse inden for den allerede gældende lov. Når der i bemærkningerne til lovforslagets § 6 blev foretaget en opstilling over de midler, der skulle stå til rådighed for de enkelte udvalg, skete dette til en illustration af de økonomiske krav, loven stillede. Da lovens formål er på bedst mulig måde at yde støtte til den skabende kunst, og da loven tilstræber at tilvejebringe den størst mulige sagskundskab i de udvalg, der administrerer fondets midler, finder man det ikke betænkeligt at understrege, at det enkelte udvalg inden for udvalgets samlede beløbsramme må have en friere stilling med hensyn til anvendelsen af sine midler. Inden for de nævnte beløbsrammer må udvalgene derfor kunne skønne, om lovens formål fremmes mest gennem udnyttelse af adgangen til 3-årige stipendier af den angivne størrelse eller ved engangsydelser eller for det billedkunstneriske udvalgs vedkommende ved indkøb af kunstværker.

Uanset at de 3-årige stipendier á 20.000 kr. fortrinsvis er tiltænkt unge talenter, finder man dog, at der kan foreligge tilfælde, hvor en støtte af denne art i ganske særlig grad kan tænkes at ville kunne komme den noget mere modne kunstner til gavn, hvorfor man vil mene, at udvalgene også må have mulighed for at kunne disponere i så henseende over fondsmidlerne.“

I sin fremsættelsestale havde ministeren udtrykt ønske om den fleksibilitet, der gav sig udtryk i det ovennævnte afsnit fra betænkningen fra folketingsudvalget. I sin fremsættelsestale fremdrog ministeren i øvrigt problemer, der måtte grundigt diskuteres i forbindelse med den kommende lovrevision. Mulighederne for at inddrage *andre*

skabende kunstnere — bl. a. bygningskunstnere, kunsthåndværkere og kunstneriske formgivere — blev nævnt, ligesom behovet for støtte-muligheder for de udøvende kunstnere blev omtalt. Ministeren fandt det utvivlsomt, at der eksisterede et behov for støtte til udøvende kunstnere, uden at han dermed havde taget stilling til, om problemet var et kunstfondsproblem. Endelig blev det nævnt, at ordningen omkring de faste finanslovsydelsler og hædersgaver til kunstnere burde overvejes i forbindelse med kunstfondslovens revision.

Udskydelsen af revisionen til folketingsåret 1968-69 er i frem-sættelsestalen motiveret med følgende:

„For det første et hensyn til den i øjeblikket foreliggende økono-miske situation og for det andet et hensyn til folketinget og regerin-gen, som, når et forslag om en revision af kunstfondsloven ikke alle-rede tidligere er fremsat i dette folketingsår, må have et rimeligt krav på at få den fornødne tid til en mere dybtgående analyse af hele problematikken omkring kunstfondet.“

Bodil Koch (S) var positiv over for en større fleksibilitet i for-delingsforholdet, bl. a. sådan at mere modne kunstnere kunne støttes. Hendes parti kunne stemme for udsættelsen af revisionen.

Ellen Strange Petersen (KF) kunne ligeledes tiltræde revisionens udskydelse. „I den konservative gruppe mener vi, at det er kunst-nernes uddannelse og produktion, staten først og fremmest bør støtte.“ Det væsentligste problem i kunstfondsloven var: „hvordan man undgår at blande hæder og belønning sammen med sociale hensyn.“

Merete Bjørn Hanssen (V) kunne også tilslutte sig udskydelsen af revisionen og en større fleksibilitet. Det væsentligste problem om-kring kunstfonden var, „at dets klart afgrænsede og sikkert formu-lerede investeringstanke ikke er trængt folkeligt igennem i de år, loven nu har virket.“

Else-Merete Ross (RV), der kunne tilslutte sig udskydelsen af revisionen, fandt, at man principielt burde holde sig til billedkunst, digtning og musikkomposition. De 3-årige stipendier burde kunne gives til lidt ældre kunstnere.

Gunhild Due (SF), der kunne tilslutte sig udskydelsen, kunne ønske sig en oversigt over de gældende støttemuligheder også uden for kulturministeriets område. Hun kunne tilslutte sig ministerens ønske om større fleksibilitet.

Kjær Rasmussen (VS) kunne ligeledes tilslutte sig udsættelsen, men fandt, at der i hvert fald burde være sket en ajourføring af fondets rådighedsbeløb.

Uden for ordførernes række talte *Lembourn* (KF), der ønskede en kunststøtte, der i langt højere grad skulle være en støtte til værket i stedet for til kunstneren.

Det nedsatte udvalg indstillede enstemmigt forslaget til vedta-

gelse uændret. De i betænkningen indeholdte bemærkninger om større fleksibilitet er omtalt ovenfor.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 151 stemmer.

72. Lov om udlån til sammenlægning, supplerings samt oprettelse af jordbrug m. m. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 293. C. sp. 71].

Skriftlig fremsættelse $14\frac{1}{2}$ (F. sp. 212). 1. beh. $\frac{1}{3}$ (F. sp. 528). Partiernes ordførere: Chr. Rasmussen, Niels Ravn, Niels Eriksen, Lindegaard Rasmussen, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Burgdorf [næstformand], Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Niels Eriksen [formand], Søren Jensen, Kristen Østergaard, Svend Haugaard, Kirkegaard, Lindegaard Rasmussen, Chr. Rasmussen, Poul Dalsager, Kampmann, A. W. Larsen, Teichert, Chr. Thomsen og Morten Lange.) Betænkning (B. sp. 59) afgivet $20\frac{2}{3}$. 2. beh. $26\frac{2}{3}$ (F. sp. 1584). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 73) afgivet $27\frac{2}{3}$. 3. beh. $29\frac{2}{3}$ (F. sp. 1917). *Loven stadfæstet 3. april 1968.* (Lovt. nr. 113).

Ved loven stilles i overensstemmelse med reglerne i statshusmandsloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 117 af 10. april 1967, de fornødne midler til rådighed for finansåret 1968-69 til gennemførelse af den i statshusmandsloven omhandlede udlånsvirksomhed.

Lovforslaget var identisk med det forslag til lov om udlån til sammenlægning, supplerings samt oprettelse af jordbrug m. m., der blev fremsat i folketinget den 8. december 1967, men som ikke nåede at blive behandlet, inden valget blev udskrevet, jfr. omtalen på side 435.

Loven adskiller sig ikke væsentligt fra udlånsloven for finansåret 1967-68, men på grundlag af behandlingen i folketinget blev der af landbrugsministeren stillet en række ændringsforslag, hvorved der er sket en forenkling af lovteksten, ligesom landbrugsministeriet og statens jordlovsudvalg er blevet stillet friere med hensyn til fordelingen af de samlede rådighedsbeløb. Lovens §§ 1 og 2 har herefter følgende ordlyd:

„§ 1. I finansåret 1968-69 kan der af *jordfondens* midler disponeres over 15 mill. kr. til:

- 1) erhvervelse af fast ejendom til de i statshusmandslovens § 7, stk. 1, nr. 1-3, omhandlede formål,
- 2) udførelse af de i statshusmandslovens § 11, stk. 1-3, nævnte arbejder og anlæg på indkøbte arealer,
- 3) tilsagn om lån til el- og vandforsyningsanlæg i henhold til statshusmandslovens § 50, stk. 2 og 3, samt
- 4) tilsagn om tillægslån i henhold til statshusmandslovens §§ 55 og 56.

§ 2. I finansåret 1968-69 kan der af *statskassens* midler disponeres over 50,4 mill. kr. til tilsagn om lån til:

- 1) erhvervelse af tillægsjord m. m. i henhold til statshusmandslovens §§ 34, 55 og 56,
- 2) oprettelse af nye selvstændige brug og nye selvstændige gartnerier i henhold til statshusmandslovens §§ 31 og 33,
- 3) el- og vandforsyningsanlæg i henhold til statshusmandslovens § 50, stk. 2 og 3,
- 4) erhvervelse af fælles græsningsarealer i henhold til statshusmandslovens § 59,
- 5) omlægning af landbrug til gartnerier i henhold til statshusmandslovens § 60, stk. 1,
- 6) varmeanlæg i drivhuse til bestående gartnerier i henhold til statshusmandslovens § 60, stk. 2, samt
- 7) anlæg og drift m. m. af frugtplantager i henhold til statshusmandslovens § 61.

Stk. 2. I samme finansår kan der af statskassens midler disponeres over 0,3 mill. kr. til anlæg af adgangsveje i henhold til statshusmandslovens § 45, sidste punktum.“

Ved 1. behandling blev lovforslaget gennemgående velvilligt modtaget af de forskellige partiers ordførere med undtagelse af ordføreren for *venstresocialisterne*, som var af den opfattelse, at forslaget virkede konserverende på en i øvrigt forældet landbrugsstruktur. *Chr. Rasmussen* (S) rejste det principielle spørgsmål, om det er rimeligt, at havekolonier fortsat henhører under landbrugslovgivningen, bl. a. fordi de stort set kun oprettes i Københavnsområdet. *Landbrugsministeren* ville gerne tage spørgsmålet op til overvejelse, men fandt, at det naturligt måtte høre hjemme under de drøftelser, der

skal føres i regeringens planlægningsudvalg vedrørende den kommende jordlovgivning. Til ordførerne for socialistisk folkeparti og venstre-socialisterne udtalte landbrugsministeren, at han ikke mente, at en strukturdebat hørte hjemme under behandlingen af udlånsloven, men at der på et senere tidspunkt ville komme et udspil fra regeringens side om dette spørgsmål.

Flere ordførere kritiserede ved 1. behandlingen den af finansministeriet hævdede praksis, hvorefter en enkes overtagelse af statslåne kun tillades imod, at renten fremover betales efter de for nye lån fastsatte skærpede rentevilkår. I den af folketingsudvalget afgivne tillægsbetænkning henstiller udvalget til landbrugsministeren at ville foranledige denne praksis ændret, således at det, når en ejendom efter ejerens død eller ved skifte i levende live overtages af den anden ægtefælle, tillades denne at overtage låne på uændrede rentevilkår.

Efter at det ved 3. behandling var blevet bekræftet, at landbrugsministeren var enig i denne indstilling, og at han ville søge finansministeriets praksis ændret, vedtoges lovforslaget med de af landbrugsministeren stillede ændringsforslag enstemmigt med 112 stemmer, mens 3 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

73. Lov om udlån til arbejderboliger på landet. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 2345. C. sp. 161].

Skriftlig fremsættelse $^{15}/_3$ (F. sp. 1180). 1. beh. $^{26}/_3$ (F. sp. 1587). Partiernes ordførere: A. W. Larsen, Burgdorf, Niels Eriksen, Lindegaard Rasmussen, Gunhild Due og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Burgdorf, Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Niels Ravn, Niels Eriksen, Jens Chr. Christensen [formand], Søren Jensen, Lindegaard Rasmussen [næstformand], Svend Haugaard, Kirkegaard, A. W. Larsen, Anker Jørgensen, Th. Mikkelsen, Chr. Rasmussen, Teichert, Chr. Thomsen og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 243) afgivet $^{18}/_4$. 2. beh. $^{2}/_5$ (F. sp. 2650). 3. beh. $^{7}/_5$ (F. sp. 2706). *Loven stadfæstet 14. maj 1968.* (Lovt. nr. 168).

Ved loven stilles i overensstemmelse med reglerne i lov om opførelse af arbejderboliger på landet, jfr. lovbekendtgørelse nr. 118 af 10. april 1967, de fornødne midler til rådighed for finansåret 1968-69 til gennemførelse af den i den nævnte lov omhandlede udlånsvirksomhed m. v.

Lovforslaget fremsattes første gang af landbrugsministeren den 8. december 1967, men nåede ikke at blive behandlet, inden valget blev udskrevet, jfr. nærmere omtalen på side 437.

Loven er enslydende med det oprindeligt fremsatte lovforslag bortset fra følgende to ændringer, som var foreslået af landbrugsministeren ved fremsættelsen: Rådighedsbeløbet til udlån er ligesom i finansåret 1967-68 fordelt således, at 22 mill. kr. er stillet til rådighed efter reglerne i kap. IV til opførelse af arbejderboliger for arbejdernes regning, mens 3 mill. kr. er stillet til rådighed efter reglerne i kap. VI til opførelse af arbejderboliger for landmandens regning. I det forslag, der blev fremsat i folketinget den 8. december 1967 var rådighedsbeløbet til udlån foreslået fordelt med henholdsvis 23 mill. kr. og 2 mill. kr. Endvidere er renten for lån efter kap. IV, forhøjet fra en effektiv rente på $3\frac{1}{2}$ pct. p. a. til 5 pct. p. a.

Lovforslaget blev i folketinget mødt med tilslutning fra de forskellige partiers ordførere, og denne lovgivnings store menneskelige og sociale betydning blev især understreget af A. W. Larsen (S), Lindegaard Rasmussen (RV) og Gunhild Due (SF). Burgdorf (KF) var lige så lidt som tidligere begejstret for lovforslaget og mente, at rådighedsbeløbet kunne anvendes på en bedre og endnu mere fornuftig måde. Niels Eriksen (V) anførte, at man indenfor hans parti havde set med betydelig sympati på denne lovgivning igennem en lang årrække, men han rejste ligesom Burgdorf spørgsmålet, om tiden måske nu var inde til en revision med henblik på, at dette lovgivningsanliggende fremover overføres til boligministeriet. Landbrugsministeren var enig i, at der er tale om en egentlig boliglov, og at der som følge af de strukturændringer, der finder sted i landbruget, er opstået problemer, der ikke helt eksisterede, dengang man startede lovgivningen. Ministeren fandt det derfor rimeligt, at man prøver på at overveje — måske i landbokommissionen — om denne lovgivning bør opretholdes i den nuværende form.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkning landbrugsministeren stillede et ændringsforslag vedrørende *lovens ikrafttrædelsestidspunkt* (ændredes fra 1. april 1968 til: „straks“). Udvalget indstillede lovforslaget til vedtagelse med denne ændring.

Efter at landbrugsministeren ved 2. behandling havde bekræftet, at ministeriet på tilsvarende måde som ved udlån i henhold til statshusmandsloven fremover ville søge praksis ændret således, at en enkes overtagelse af statslånene kan ske på uændrede rentevilkår, vedtoges lovforslaget enstemmig ved 3. behandling med 139 stemmer.

74. Lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 2349. C. sp. 399].

Skriftlig fremsættelse $15/3$ (F. sp. 1181). 1. beh. $26/3$ (F. sp. 1595). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Niels Ravn, Anders Andersen, Svend Haugaard, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn [næstformand], Burgdorf, Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Anders Andersen, Niels Eriksen, Søren Jensen [formand], Svend Haugaard, Kirkegaard, Lindegaard Rasmussen, Chr. Thomsen, Poul Dalsager, Kampmann, A. W. Larsen, Chr. Rasmussen, Teichert og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 833) afgivet $15/5$. 2. beh. $22/5$ (F. sp. 3463). 3. beh. $29/5$ (F. sp. 3775). *Loven stadfæstet 6. juni 1968.* (Lovt. nr. 232).

Loven har følgende ordlyd:

„I lov nr. 259 af 9. juni 1967 om udlån til yngre landmænd indsættes efter § 7:

„§ 7 a. Landbrugsministeren kan endvidere yde tilskud til landmænd, der

- 1) første gang har overtaget en landbrugsejendom i tiden fra 1. januar 1961 til 31. marts 1968,
- 2) var under 40 år ved denne ejendoms overtagelse,
- 3) stadig ejer og driver en landbrugsejendom og har landbrug som hovederhverv
og
- 4) ikke opnår tilskud efter § 7.

Stk. 2. Ansøgning om tilskud skal indgives inden 1. januar 1969.

§ 7 b. Tilskud efter § 7 a beregnes i forhold til den skattemæssige værdi ved ansøgerens formueansættelse for skatteåret 1968-69 af hans nuværende landbrugsejendom med besætning, bortset fra pelsdyr. Er ejendommen erhvervet efter det tidspunkt, der danner grundlag for nævnte formueansættelse, beregnes tilskuddet i forhold til den for ejendommen på overtagelsestidspunktet ansatte ejendomsværdi med tillæg af værdien af besætningen — bortset fra pelsdyr — på samme tids-

punkt, ansat efter de ved skatteligningen for skatteåret 1968-69 fastsatte normalpriser. Tilskuddet kan dog højst beregnes i forhold til 600.000 kr. Ejendommens grundværdi kan ved beregningen af tilskuddet kun medregnes i det omfang, den efter § 6 i lov om beskatning til kommunerne af faste ejendomme kan være genstand for beskatning med nedsat grundskyldpromille.

Stk. 2. Tilskuddet udgør for landmænd, der første gang har overtaget en landbrugsejendom, i kalenderåret

1961.....	0,50 pct.
1962.....	0,75 -
1963 eller 1964.....	1,00 -
1965.....	1,25 -
1966, 1967 eller i 1. kvartal af 1968.....	1,50 -

af den efter stk. 1 beregnede værdi.““

Om baggrunden for lovforslaget anførte *landbrugsministeren* ved fremsættelsen, at der ved forhandlingerne mellem regeringen og landbruget om forbedring af landbrugserhvervets likviditet var opnået enighed om, at der er behov for yderligere støtte til yngre landmænd, idet landmænd, der har nyetableret sig gennem de senere år, har været særlig ramt af vanskeligheder på grund af det høje renteniveau og de høje ejendomspriser med lavere indtægter særlig ved husdyrholdet.

Ministeren oplyste, at det er tanken, at der kun skal være tale om en engangsforanstaltning, og at provenukravet kan anslås til mellem 20 og 25 mill. kr.

Ved 1. behandling kunne *Chr. Thomsen* (S) tiltræde princippet om at yde en speciel hjælp til yngre landmænd, men han fandt det naturligt at afvente regeringens øvrige beslutninger vedrørende landbrugets likviditetsproblemer, inden man fra socialdemokratisk side kunne tage endelig stilling til lovforslaget.

Niels Ravn (KF) kunne under hensyn til landbrugets store likviditetsvanskeligheder anbefale lovforslaget, ikke mindst fordi det måtte betragtes som en støtte til generationsskiftet. Han udtalte håbet om, at regeringen inden udløbet af de store, generelle landbrugsstøtteleve til næste år nøje ville undersøge, om sigtet i støtteordningerne er i overensstemmelse med de nutidige forhold både inden for og uden for landets grænser.

Anders Andersen kunne på venstres vegne tilsige lovforslaget en velvillig behandling. Det ville være nyttigt, hvis man fra samfundets side i højere grad ville acceptere og respektere den indsats, der af

mange af de unge udfoldes i bestræbelserne for at klare landbrugets økonomiske vanskeligheder. Han var enig i, at det var nødvendigt at overveje, om den hidtil førte landbrugspolitik fortsat er rigtig. Han fremhævede landbrugets store produktivitet og den betydning, erhvervet har både beskæftigelsesmæssigt og valutamæssigt. Det var i øvrigt hans opfattelse, at strukturudviklingen inden for landbruget nok går hurtigere, end det både af samfundsmæssige og rent menneskelige grunde er ret og rimeligt.

Svend Haugaard (RV) kunne ligeledes støtte lovforslaget, selv om han principielt måtte foretrække långivning fremfor tilskud. Han rejste spørgsmålet om videregående muligheder med henblik på ny-etableredes finansieringsforhold og mulighederne for en gældssanering for de allerede etableredes vedkommende.

Morten Lange (SF) udtalte en vis velvilje over for, at der ydes støtte til yngre landmænd, men han mente, at uddannelseskra- vet måtte være noget centralt i dansk landbrugslovgivning. Han var derfor ikke begejstret for det foreliggende lovforslag, i hvilken forbindelse han også efterlyste regeringens samlede politik over for landbruget, inden han på sit partis vegne kunne tage endelig stilling til forslaget.

Kjær Rasmussen (VS) ville gerne være med til at yde støtte til en uddannelsespolitik, men han kunne ikke anbefale det foreliggende lovforslag, som han mente ville kunne komme til at virke fuldkomment tilfældigt, og som var udtryk for en maskeret statsstøtte.

I sit svar til ordførerne udtalte *landbrugsministeren* bl. a., at han var enig i, at man fremover måtte lægge vægt på at bevare uddannelseskriteriet, som også fastholdes i hovedloven. Det var ministerens håb, at spørgsmålet om en løsning af landbrugets indkomst- og likviditetsproblemer snart måtte blive klaret, men han så nødigt, at det foreliggende lovforslag skulle blive forsinkeret af de forhandlinger, der skulle føres i den anledning.

I udvalgets betænkning indstillede et *flerstal* (udvalget med undtagelse af Morten Lange) lovforslaget til *vedtagelse* med 2 af landbrugsministeren stillede ændringsforslag, dels om *tidsfristen* for ansøgning om tilskud, som ændredes fra 1. august 1968 til 1. januar 1969, dels om en ændret formulering af bestemmelsen i den foreslåede nye § 7 b, stk. 1, 1. punktum, således at den blev i overensstemmelse med den af landbrugsministeriet påtænkte administration af loven. Et *mindretal* (Morten Lange) udtalte, at det ikke kunne medvirke til gennemførelse af lovforslaget, „idet mindretallet er af den opfattelse, at regeringens støttepolitik over for landbruget er så kaotisk, at det ikke kan tage medansvar for enkeltforslag, der er led i større aftale- områder, som folketingsret kun har overfladisk kendskab til.“

I øvrigt anføres følgende i betænkningen:

„Udvalget har bl. a. drøftet de uddannelseskrav, der er fastsat i henhold til § 1, nr. 4, i lov nr. 259 af 9. juni 1967 om udlån til yngre

landmænd, og udvalget skal i tilslutning hertil henstille til landbrugsministeren, at der efter forhandling med De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger ved ydelse af lån og tilskud efter nævnte lov søges gennemført en lempelse af kravet til teoretisk landbrugsuddannelse således, at der, når særlige omstændigheder taler derfor, kan ses bort fra uddannelseskravet, for så vidt angår ældre ansøgere.“

Efter at de af landbrugsministeren stillede ændringsforslag var blevet vedtaget ved 2. behandling, vedtoges det således ændrede lovforslag ved 3. behandling med 141 stemmer imod 15 (SF og VS).

75. Lov om ændring af lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 321. C. sp. 181].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 213). 1. beh. $\frac{1}{3}$ (F. sp. 543). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Niels Ravn, Niels Jørgen Nielsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Chr. R. Christensen, Mads Eg Damgaard [næstformand], Niels Ravn, Simonsen, Niels Jørgen Nielsen, Robert Christensen [formand], Per Federspiel, Erik Hansen (Ålborg amt), Kirkegaard, Lindegaard Rasmussen, Chr. Thomsen, Frode Jakobsen, Holst, A. W. Larsen, Chr. Rasmussen, Teichert og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 255) afgivet $\frac{2}{4}$. 2. beh. $\frac{2}{5}$ (F. sp. 2652). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 349) afgivet $\frac{7}{5}$. 3. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2796). *Loven stadfæstet 15. maj 1968.* (Lovt. nr. 169).

Lovforslaget var — bortset fra ikrafttrædelsestidspunktet — identisk med det i første samling fremsatte lovforslag, som ikke blev færdigbehandlet inden udskrivningen af folketingsvalget.

Om baggrunden for lovforslaget og om lovens nærmere indhold henvises derfor til omtalen på side 447, idet det her alene skal nævnes, at der under behandlingen i folketinget som ændringsforslag stillet af landbrugsministeren i betænkningen blev vedtaget 1) en bestemmelse, der sikrer brugen af *plante-nyhedens navn i forhold til private varemærker og lignende* og

derved styrker det egentlige navn, der tilhører almenheden, 2) en bestemmelse, der tilsigter i økonomisk henseende at *ligestille nytte- og næringsplanter med prydblplanter* for så vidt angår reglen i den nye formulering af hovedlovens § 14, stk. 2, med hensyn til den videre anvendelse i producentledet samt 3) en udskydelse af lovens *ikrafttrædelsestidspunkt* fra 1. april 1968 til 1. juni 1968.

Lovforslaget blev ved 1. behandling modtaget med velvilje fra samtlige partiers ordførere. Det henvistes til behandling i et udvalg, som tiltrådte de tre af landbrugsministeren stillede ændringsforslag, der er omtalt foran.

Efter en kortvarig fornyet udvalgsbehandling efter 2. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt ved 3. behandling med 121 stemmer, medens 1 medlem (Færøerne) undlod at stemme.

76. Lov om handel med frø og planter. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 313. C. sp. 189].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 213). 1. beh. $\frac{1}{3}$ (F. sp. 543). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Niels Ravn, Niels Jørgen Nielsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter. Betænkning (B. sp. 255) afgivet $2\frac{1}{4}$. 2. beh. $\frac{2}{5}$ (F. sp. 2652). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 349) afgivet $\frac{7}{5}$. 3. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2796). *Loven stadfæstet 15. maj 1968.* (Lovt. nr. 170).

Loven er — bortset fra ikrafttrædelsestidspunktet — enslydende med det i første samling fremsatte lovforslag, som ikke blev færdigbehandlet inden udskrivningen af folketingsvalget.

Om baggrunden for lovforslaget og om lovens nærmere indhold henvises derfor til omtalen på side 450.

Lovforslaget gav ikke ved 1. behandling anledning til særlige bemærkninger. Det henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkning landbrugsministeren stillede ændringsforslag med hensyn til lovens *ikrafttrædelsestidspunkt*, som ændredes fra 1. april 1968 til 1. juni 1968.

Det stillede ændringsforslag vedtoges ved 2. behandling, og efter en fornyet udvalgsbehandling vedtoges lovforslaget enstemmigt ved 3. behandling med 124 stemmer, medens 1 medlem (Færøerne) undlod at stemme.

77. Lov om kunstig sædooverføring på husdyr. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 307. C. sp. 321].

Skriftlig fremsættelse $14\frac{1}{2}$ (F. sp. 212). 1. beh. $\frac{1}{3}$ (F. sp. 538). Partiernes ordførere: Poul Dalsager, Niels Ravn, Kofoed, Erik Hansen (Ålborg amt), Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn [formand], Burgdorf, Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Kofoed, A. Chr. Andersen, Johan Philipsen, Erik Hansen (Ålborg amt) [næstformand], Svend Haugaard, Kirkegaard, Poul Dalsager, Kampmann, A. W. Larsen, Chr. Rasmussen, Teichert, Chr. Thomsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 333) afgivet $\frac{3}{5}$. 2. beh. $17\frac{1}{5}$ (F. sp. 3148). 3. beh. $21\frac{1}{5}$ (F. sp. 3193). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 211).

Loven er i alt væsentligt enslydende med det forslag til lov om kunstig sædooverføring på husdyr, som fremsattes af landbrugsministeren den 14. februar 1967, og som genfremsattes den 5. oktober samme år, men som ikke nåede at blive færdigbehandlet, inden udskrivningen af folketingsvalget fandt sted. Om baggrunden for lovforslaget og lovens nærmere indhold henvises derfor til omtalen i folketingsårbogen 1966-67, side 496-98.

Ved 1. behandling i folketinget mødte lovforslaget på ny tilslutning fra samtlige partiers ordførere. I betænkningen fra det udvalg, der behandlede sagen, udtaltes bl. a.:

„Udvalget har drøftet, hvilke sundhedsmæssige krav der bør stilles i henhold til lovforslagets § 1, stk. 1, og ministeren har i denne forbindelse henvist til de krav, der er skitseret i et udkast af 16. juni 1965 til bekendtgørelse om kunstig sædooverføring på kvæg samt i et udkast af 26. august 1965 til bekendtgørelse om kunstig sædooverføring på svin. På tilsvarende måde er de i lovforslagets § 1, stk. 2, omhandlede krav i henseende til afstamning og kvalitet skitseret i et af landsudvalget for svineavlens ledelse udarbejdet udkast af

29. december 1964 til bestemmelser vedrørende avlsmæssige forhold i forbindelse med ornecentraler med kunstig sædooverføring.

Spørgsmålet om, efter hvilke regler der vil ske godkendelse af virksomheder til at holde husdyr og til at opbevare sæden, jfr. lovforslagets § 2, stk. 1 og 2, er ligeledes omhandlet i de to foran nævnte udkast til bekendtgørelser af 16. juni 1965 og 26. august 1965. De nærmere betingelser for opnåelse af den krævede godkendelse indeholdes i et udkast af 17. marts 1967 til regler vedrørende indretning og drift af tyrestationer med kunstig sædooverføring.

Landbrugsministeren har over for udvalget fremhævet, at de omtalte udkast til bekendtgørelser endnu ikke har været endeligt forhandlet med de interesserede organisationer, og at det derfor ikke kan udelukkes, at der efter de afsluttende forhandlinger vil blive foretaget visse ændringer i den endelige udformning af bekendtgørelserne.

På udvalgets forespørgsel om, hvorvidt den i lovforslagets § 2, stk. 1, 2. punktum, omhandlede bestemmelse om, at der ikke må være andet dyrehold end den til virksomhedens drift nødvendige dyrebestand, vil være en hindring for bevarelse af de ved mange tyrestationer oprettede afkomsprøvestationer, har landbrugsministeren oplyst, at der vil blive givet dispensation på nærmere betingelser med hensyn til virksomhedens drift, hvor sådanne afkomsprøvestationer allerede er oprettet inden de nye bestemmelsers ikrafttræden, men at det er hensigten ikke i fremtiden at tillade oprettelse af tyrestation og afkomsprøvestation på samme ejendom.

Vedrørende spørgsmålet om, i hvilket omfang der i årenes løb er sket smitteoverførsler ved kunstig sædooverføring, har landbrugsministeren oplyst, at der i adskillige tilfælde er konstateret smitteoverførsel med vibrio fetus. Endvidere blev det i 1942 påvist, at der ved inseminering med inficeret sæd fra en tyr på Langeland blev overført smitsom kalvekastning til 70,8 pct. af de inseminerede hundyr.

Ud over de her nævnte tilfælde er der ifølge ministeren i henhold til de i veterinærdirektoratet beroende oplysninger ikke publiceret konkrete iagttagelser vedrørende smitteoverførsel i det praktiske insemineringsarbejde. Dette forhold må imidlertid ikke opfattes som et tegn på, at der ikke er forekommet smitteoverførsel — hvilket tværtimod må anses for mest sandsynligt — men som det også er kendt inden for det praktiske husdyrbrugsarbejde, vil det i påkommende tilfælde være særdeles vanskeligt at etablere en eksakt bevarelse for, ad hvilke veje en mere eller mindre ondartet smitsom lidelse er blevet overført til et kvægbrug.“

Udvalget indstillede lovforslaget til vedtagelse uændret.

Ved 3. behandling vedtoges forslaget enstemmigt med 147 stemmer.

78. Lov om bekæmpelse af enzootisk leukose hos kvæg.
(Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 769. C. sp. 165].

Skriftlig fremsættelse $28/2$ (F. sp. 406). 1. beh. $15/3$ (F. sp. 1240). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Juul-Madsen, Kofoed, Erik Hansen (Ålborg amt) og Gunhild Due. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Burgdorf [næstformand], Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Kofoed, Niels Eriksen, Søren Jensen [formand], Erik Hansen (Ålborg amt), Kirkegaard, Jens Peter Jensen (Agerskov), Chr. Thomsen, Poul Dalsager, Søren B. Jørgensen, Ejner Nielsen, Chr. Rasmussen, Teichert og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 241) afgivet $17/4$. 2. beh. $2/5$ (F. sp. 2654). 3. beh. $7/5$ (F. sp. 2706). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 214).

Loven, der har ikrafttrædelsestidspunkt 1. oktober 1968, indeholder en række bemyndigelser til landbrugsministeren.

Efter § 1 fastsætter landbrugsministeren bestemmelser om, under hvilke omstændigheder kvæg skal anses for at være angrebet af enzootisk leukose eller mistænkt herfor.

Der skal foretages kontrolundersøgelser i landets kvægbesætninger for enzootisk leukose, og i henhold til § 2 fastsætter landbrugsministeren regler om undersøgelsernes omfang og gennemførelse samt om, hvorledes de stedlige mejeriers ledelse skal deltage i tilrettelæggelsen af undersøgelserne.

I henhold til § 3 fastsætter landbrugsministeren bestemmelser om, hvilke foranstaltninger der skal træffes for at hindre udbredelse af smitte fra besætninger, der er angrebet af enzootisk leukose eller mistænkt herfor.

Landbrugsministeren fastsætter endvidere bestemmelser om diagnostiske undersøgelser i sådanne besætninger.

I § 4 bestemmes det, at kreaturerne ejer eller bruger uden vederlag skal yde dyrlægen den nødvendige hjælp ved undersøgelserne efter §§ 2 og 3. Hvis han ikke yder sådan bistand, kan veterinærdirektoratet antage den nødvendige medhjælp for hans regning.

Kreaturerne ejer, bruger eller den, der på deres vegne fører tilsyn med dyrene, skal efter anmodning give kredsdyrlægen eller anden fra veterinærdirektoratet udsendt dyr-

lægge alle oplysninger om besætningen, som kan have betydning for bedømmelsen af sygdommens forekomst og udbredelse.

Hvis ejeren lader et kreatur eller en besætning, der er angrebet af enzootisk leukose, slagte, ydes der tilskud af statskassen til delvis dækning af tabet efter regler, der fastsættes af landbrugsministeren. (§ 5).

Landbrugsministeren kan fastsætte regler for udstedelse af attester om kreaturers og besætningers sundhedstilstand, for så vidt angår enzootisk leukose. (§ 6).

De landbrugsministeren i medfør af denne lov givne beføjelser skal udøves efter forhandling med det af De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation nedsatte landsudvalg til bekæmpelse af smitsomme husdyrsygdomme, De samvirkende danske Landboforeninger og De samvirkende danske Husmandsforeninger. (§ 7).

Udgifterne ved de i §§ 2 og 3 omhandlede undersøgelser afholdes af statskassen. (§ 8).

Om baggrunden for lovforslaget anførte *landbrugsministeren* ved fremsættelsen:

„Da man i 1959 iværksatte bekæmpelse af den overførbare leukose hos kvæg og støttede bekæmpelsesarbejdet med en ordning, hvorefter der blev ydet tilskud til slagtning af de smittede besætninger, var det ud fra den antagelse, at det ville være muligt at fjerne det forholdsvis ringe antal besætninger, der var smittet, og dermed at få befriet dansk kvægbrug for denne sygdom. Udviklingen har vist, at denne antagelse var for optimistisk. Det har ikke været muligt på denne måde at komme sygdommen til livs. Udviklingen her i landet og udviklingen i andre lande har tillige vist, at det er nødvendigt at få kvægleukosen udryddet, hvis vi skal regne med fremtidig eksport af avlskvæg. Den ordning, der blev etableret i 1959, byggede på tilskud af landbrugets egne midler, og den ordning, der nu foreslås i lovforslaget, bygger ligeledes på, at landbruget selv stiller en del af de nødvendige midler til tilskud til nedslagning til rådighed.“

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at det forventes, at det vil være muligt at rense landets kvægbesætninger for enzootisk leukose i løbet af 6 år. De årlige udgifter i 6 år i forbindelse med leukosebekæmpelsen er anslået til at udgøre 5.246.000 kr., hvortil kommer engangsudgifter på ca. 300.000 kr. Den årlige udgift på ca. 670.000 kr., som efter den hidtidige ordning ydes af statskassen i tilskud til udsættelse af smittede besætninger og til betaling af

obduktion, bortfalder, når udbetaling af tilskud til de besætninger, der er konstateret smittet inden 1. oktober 1968, er afviklet. Landbrugsorganisationerne har givet tilsagn om at bidrage til leukosebekæmpelsen med 600.000 kr. årligt i 6 år.

Under 1. behandlingen i folketinget gav alle ordførerne tilslutning til lovforslaget. Det henvistes til behandling i et udvalg, og i udvalgets betænkning blev forslaget indstillet til vedtagelse med et af landbrugsministeren stillet ændringsforslag, som var af redaktionel karakter.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt.

79. Lov om garanti for lån og rentetilskud til skovejere i anledning af stormfaldet i 1967. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 597. C. sp. 77].

Skriftlig fremsættelse $28\frac{1}{2}$ (F. sp. 405). 1. beh. $15\frac{1}{3}$ (F. sp. 1228). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Mads Eg Damgaard, Johan Philipsen (A. Chr. Andersen), Kirkegaard, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Mads Eg Damgaard, Knud Bro, Gerda Møller, Niels Ravn [næstformand], Johan Philipsen [formand], A. Chr. Andersen, Kofoed, Kirkegaard, Lindegaard Rasmussen, Martin Pedersen, Chr. Thomsen, Poul Dalsager, Risgaard Knudsen, Knud Nielsen, Chr. Rasmussen, Teichert og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 79) afgivet $29\frac{1}{3}$. 2. beh. $2\frac{1}{4}$ (F. sp. 2009). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 83) afgivet $2\frac{1}{4}$. 3. beh. $5\frac{1}{4}$ (F. sp. 2316). *Loven stadfæstet 10. april 1968.* (Lovt. nr. 122).

Lovforslaget var med undtagelse af visse formelle ændringer og en ændring i bestemmelsen om ydelse af rentetilskud identisk med det forslag, landbrugsministeren fremsatte den 15. december 1967, men som ikke nåede at komme til behandling i folketinget inden udskrivningen af folketingsvalget. Om lovens indhold henvises derfor til omtalen på side 452, idet der her alene skal nævnes de punkter, hvor loven adskiller sig fra det oprindelige lovforslag.

For det første, som ovenfor nævnt, ændringen i bestemmelsen om ydelse af rentetilskud, idet den oprindeligt foreslåede

indtægtsgrænse på 40.000 kr. var bortfaldet ved lovforslagets genfremsættelse.

Dernæst blev der under behandlingen i folketinget foretaget en ændring af *tidspunktet for rentetilskuddets bortfald*, således at tilskuddet først bortfalder, når låntageren modtager betaling for det solgte træ, og ikke allerede ved salget.

Endelig indeholder loven følgende nye paragraf, der som ændringsforslag i tillægsbetænkningen blev stillet af landbrugsministeren og tiltrådt af udvalget:

„§ 4. Landbrugsministeren kan, hvor særlige forhold måtte tale derfor, tillade, at lån i henhold til § 1, litra b, ydes til investeringer med henblik på udvidelse af den træindustrielle virksomhed, hvortil skovejeren leverer sit stormfældede træ, såfremt sådan udvidelse i særlig grad vil være hensigtsmæssig til industriel bearbejdning af dette træ og i øvrigt fremtidig vil kunne virke fremmende på udnyttelsen og bearbejdelsen af træ.

Stk. 2. I disse tilfælde skal lånet have en løbetid på højst 8 år. Lånet må højst være afdragsfrit i 3 år fra udbetalingen af lånet eller dets 1. rate, hvorefter det skal afdrages i løbet af højst 5 år med lige store halvårslige afdrag. Den 31. december 1970 betales rente for den forløbne tid, og der ydes rentetilskud i henhold til § 3. Renten for tiden efter dette tidspunkt betales sammen med afdrag på lånet.“

Det fremgår af bemærkningerne til ændringsforslaget, at det er skovejerne, der skal stå som låntagere, og at lånene skal sikres ved pant i skovejernes ejendomme eller ved anden bankmæssigt betryggende sikkerhed efter reglerne i lovforslagets § 2, stk. 2.

Lovforslaget fik i folketinget en overvejende velvillig modtagelse fra de forskellige partiers ordførere bortset fra *ordføreren for venstre-socialisterne*, der ikke kunne tilsige sit partis medvirken til forslagens gennemførelse. Der var i øvrigt blandt ordførerne enighed om, at det var store samfundsmæssige værdier, der stod på spil, og at det derfor var af afgørende betydning at få lovforslaget gennemført så hurtigt som muligt.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, i hvis betænkninger landbrugsministeren med udvalgets tilslutning stillede de to foran omtalte ændringsforslag. Efter at disse forslag var vedtaget

ved henholdsvis 2. og 3. behandling, vedtoges det således ændrede lovforslag enstemmigt med 131 stemmer, medens 2 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

80. Lov om ændring af lov om afgift for ekspedition af udstykningsager. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 301. C. sp. 47].

Skriftlig fremsættelse $14/2$ (F. sp. 212). 1. beh. $1/3$ (F. sp. 541). Partiernes ordførere: Poul Dalsager, Niels Ravn, Kofoed, Erik Hansen (Ålborg amt), Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Ravn, Burgdorf, Chr. R. Christensen, Juul-Madsen [næstformand], Robert Christensen, Niels Eriksen [formand], Hauch, Amtoft, Nordqvist, Erik Hansen (Ålborg amt), Teichert, Evald Kristensen, Hans Lund, Otto Mørch, Chr. Rasmussen, Chr. Thomsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 33) afgivet $14/3$. 2. beh. $20/3$ (F. sp. 1423). 3. beh. $22/3$ (F. sp. 1526). *Loven stadfæstet 29. marts 1968.* (Lovt. nr. 97).

Loven, der trådte i kraft den 1. april 1968, og som tager sigte på ved en forhøjelse af udstykningsafgiften at bringe bedre overensstemmelse mellem matrikeldirektoratets indtægter og udgifter, er enslydende med et i 1. samling fremsat lovforslag, hvorom henvises til omtalen på side 445.

Lovforslaget fik i folketinget tilslutning fra alle sider og vedtoges efter en kort udvalgsbehandling enstemmigt ved 3. behandling med 145 stemmer.

81. Normeringslov for finansåret 1968-69. (Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen *Hastrup*). [A. sp. 1749. C. sp. 97].

Skriftlig fremsættelse $14/3$ (F. sp. 1098). 1. beh. $21/3$ (F. sp. 1462). Partiernes ordførere: Ivar Nørgaard, Adam Møller, Enggaard, Svend Haugaard, Ømann og Kjær Rasmussen. Henvist til lønningsudvalget. Betænkning (B. sp. 81) afgivet $20/3$. 2. beh. $17/4$ (F. sp. 2349). 3. beh. $19/4$ (F. sp. 2490). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. B nr. 17).

Som i det foregående år indeholder normeringsloven ingen bestemmelser om regulering af antallet af tjenestemandstillinger og om oprykning eller nedrykning af bestående stillinger, hvilke bestemmelser normalt er optaget i lovens § 1. Tildeling for enkelte tjenestemænd af pensions- og lønningsanciennitet og andre bestemmelser vedrørende enkelte tjenestemænd, der i tidligere normeringslove er optaget under § 2 og § 3, er derfor optaget som § 1 og § 2.

Ved fremsættelsen af lovforslaget oplyste *lønnings- og pensionsministeren*, at grunden hertil var, at tjenestemandskommissionen af 1965 forudsattes at afslutte sit arbejde, således at der i folketinget kunne fremsættes forslag bl. a. om ny normering og klassificering af tjenestemandstillingerne. Det var hensigten, at kommissionens forslag tillige skulle indbefatte de forslag om oprettelse af nye stillinger og om ændret placering af bestående stillinger, som normalt skulle være optaget i normeringslovens § 1 for hvert af finansårene 1967-68 og 1968-69.

Ligesom de tidligere år havde samtlige fra de forskellige ministerier indkomne forslag været forelagt lønningrådet, og det udarbejdede forslag var i overensstemmelse med rådets udtalelse over for ministeren.

Ved 1. behandlingen blev der givet tilslutning fra alle sider. Den socialdemokratiske ordfører *Ivar Nørgaard* og ordføreren for socialistisk folkeparti benyttede dog anledningen til at spørge, hvordan det gik med tjenestemandskommissionens arbejde, og om regeringen agtede at give den nye tjenestemandsløvs virkning fra den 1. april 1968. Ministeren svarede hertil, at det måtte komme an på kommissionens forslag, men at der i øvrigt i regeringen absolut var politisk vilje til at fremme denne sag så hurtigt som overhovedet muligt.

Lønningssudvalget, hvortil lovforslaget som sædvanligt blev henvist, indstillede enstemmigt lovforslaget til vedtagelse uændret, idet udvalget oplyste, at ministeren havde orienteret udvalget om tjenestemandskommissionens arbejde samt om planerne for fremsættelse af forslag til ny tjenestemandsløvgivning og tidspunktet for dennes ikrafttræden.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 123 stemmer.

82. Statsbanelov. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 1825. C. 257].

Mundtlig fremsættelse ¹⁴/₃ (F. sp. 1105). 1. beh. ²⁸/₃ (F. sp.

1902). Partiernes ordførere: Horn, Stæhr Johansen, Holmberg, Bilgrav-Nielsen, Arne Larsen og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stæhr Johansen, Bøgholm, Fanger, Niels Ravn, Holmberg, Jens Chr. Christensen, Enggaard [formand], Bilgrav-Nielsen [næstformand], Dagmar Andreasen, Kirkegaard, Horn, Søren B. Jørgensen, Waldemar Laursen, Lindberg, Hans Lund, Orla Pedersen og Arne Larsen). Betænkning (B. sp. 361) afgivet $14/5$. 2. beh. $16/5$ (F. sp. 3067). 3. beh. $21/5$ (F. sp. 3196). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 221).

Loven er i overvejende grad en *formel tilpasning af den hidtil gældende statsbanelov* fra 1959 med senere ændringer. Der er bl. a. tale om tilpasninger til de to *internationale konventioner* om befordring af personer og rejsegods på jernbaner (CIV) og af gods på jernbaner (CIM). Den væsentligste bestemmelse er lovens § 53, stk. 3, hvorefter ministeren kan foretage *forhøjelser eller nedsættelser af de anførte maksimaltakster* med samtykke af folketingets finansudvalg. Den anførte bestemmelse kom ind under folketingets behandling af forslaget, jfr. nedenfor. § 6, stk. 3, giver ministeren bemyndigelse til at fastsætte særlige regler, hvis statsbanerne på visse strækninger ophæver regelmæssig *billetkontrol*. I sin fremsættelsestale oplyste ministeren, at der i Københavns nærtrafik var tale om forsøgsvis at ophæve den almindelige billetkontrol på en ny strækning.

Det fremsatte lovforslag indeholdt i § 53, stk. 3, en bemyndigelse til ministeren til for hver fulde 3 points udsving i reguleringspristallet for januar og juli at foretage tilsvarende procentvise forhøjelser eller nedsættelser af de i forslaget nævnte maksimaltakster. Ved 1. behandling blev denne bestemmelse, som ministeren i sin fremsættelsestale havde fremlagt til åben diskussion, stærkt kritiseret, og i betænkningen fra det nedsatte udvalg fremsatte ministeren med hele udvalgets samtykke det vedtagne forslag om forhøjelser eller nedsættelser af taksterne med samtykke af folketingets finansudvalg. Med undtagelse af bestemmelsen om regulering af taksterne fik forslaget ved 1. behandling en velvillig modtagelse. I den konservative ordførers fravær gjorde *Niels Ravn* (KF) opmærksom på, at man i dette parti stadig var stærkt interesseret i tanken om at gøre DSB til et koncessioneret selskab. *Holmberg* (V) fandt, at det burde fremgå af regnskaberne, hvad det kostede DSB at give hel eller delvis friplads til en række persongrupper. *Hanne Reintoft* (VS) mente, at takstpoli-

tikken skulle være politisk bestemt og ikke blot rentabilitetsbestemt. Den kollektive trafik skulle være så god og billig, at den blev betragtet som bedre end private transportmidler.

Det nedsatte udvalg indstillede enstemmigt forslaget til vedtagelse med 2 af ministeren stillede ændringsforslag. Det ene var det ovenfor omtalte forslag om finansudvalgets samtykke til takstændringer. Det andet vedrørte beregningen af taksterne i forhold til den kilometerafstand, hvorover befordringen finder sted. Der åbnedes derved mulighed for at bevare en hidtil benyttet tarifieringsvej ved nedlægning af banestrækninger.

Det fremgår af betænkningen, at ministeren over for udvalget har tilkendegivet, at oplysning om muligheden for forhandling om særlige aftaler, bl. a. på Store-Bæltsoverfarten, må være tilgængelige for alle, og at meddelelse herom vil blive søgt givet i egnet form. Det fremgår endvidere, at man med ministeren har drøftet, hvorvidt det var ønskeligt, og i hvilket omfang der var hjemmel til, at statsbanerne oprettede datterselskaber, der kunne drives som privat forretning. Udvalget opfordrer ministeren til at lade dette spørgsmål nærmere undersøge. Det siges endelig i betænkningen, at udvalget har modtaget baneplanudvalgets betænkning I, og at man i den anledning har udtrykt ønske om, at folketinget får mulighed for en nærmere drøftelse af de perspektiver, som herved åbnes for DSBs fremtid.

Ved 2. behandling fik lovforslaget og de stillede ændringsforslag tilslutning fra alle sider med undtagelse af *Hanne Reintoft* (VS), der ønskede fuld offentlighed om takstpolitikken og vendte sig imod, at der ikke længere skulle kræves lovhjemmel til takstforhøjelser. Uden for ordførernes rækker kritiserede *Dagmar Andreassen* (RV) takstpolitikken på Store-Bælt. Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt med 154 stemmer.

83. Lov om visse hovedlandevejsstrækninger. (Minister for offentlige arbejder *Guldberg*). [A. sp. 1691. C. sp. 505].

Skriftlig fremsættelse $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1077). 1. beh. $\frac{28}{3}$ (F. sp. 1882). Partiernes ordførere: Horn, Juul-Madsen, Holmberg, Skovmand, Arne Larsen og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen, Bøgholm, Stæhr Johansen, Vestergaard Poulsen [næstformand], Holmberg, Henry Christensen [formand], Hauch, Skovmand, Bilgrav-Nielsen, Niels Helveg Petersen, Horn, Lis Groes, Holst, Kjeld Olesen, Axel Ivan Pedersen, Holm Tved og Arne Larsen). Betænkning (B. sp. 1005) afgivet $\frac{22}{5}$. 2. beh. $\frac{28}{5}$ (F. sp. 3731). 3. beh. $\frac{31}{5}$ (F. sp. 3931). *Loven stadfæstet 7. juni 1968.* (Lovt. nr. 238).

Ifølge lovens § 1 bemyndiges ministeren for offentlige arbejder til at anlægge følgende hovedlandeveisstrækninger som motorveje:

1. En hovedlandevej i forlængelse af Helsingørvejen fra dennes endepunkt ved Brønsholm til Helsingør købstads grænse.
2. En hovedlandevej i forlængelse af Ringvej B 4 fra dennes endepunkt ved Ballerup til Roskildevej vest for Klovtofte.
3. En hovedlandevej fra Ringvej B 3 i fortsættelse af den under udbygning værende nordlige gren af Vestmotorvejen til den i nr. 2 nævnte motorvejsstrækning med tilslutning til denne nord for Roskildevej og endvidere med forbindelse syd for Roskildevej til Vestmotorvejens sydlige gren i området omkring Ishøj.
4. En hovedlandevej fra motorringvejen ved dennes skæring med Jyllingevej til Ballerupvej med tilslutning til den i nr. 2 nævnte motorvejsstrækning.
5. En hovedlandevej fra Ølby i fortsættelse af den under udbygning værende hovedlandeveisstrækning København-Ølby til et punkt nord for Ringsted.
6. En hovedlandevej fra Høsten Torp i forlængelse af den under udbygning værende hovedlandeveisstrækning Ølby-Høsten Torp vest om Rønnede til landevejen Næstved-Fakse.

Ifølge § 2 bemyndiges ministeren til at anlægge en færgehavn ved østsiden af Tårsvig og en vejforbindelse fra færgehavnen, syd om Sandby, til landevejen Nakskov-Tårs ved Branderslev samt til at lade projektere en hovedlandevej fra ovennævnte strækning nord om Sæbyholm skov, syd om Halsted og Halstedkloster til hovedlandevejen (A 7) Nykøbing F.-Nakskov.

Ifølge § 3 bemyndiges ministeren til at lade projektere en forlægning af hovedlandevej (A 15) Århus-Ringkøbing syd om Ikast og Herning fra et punkt på hovedlandevejen øst for Bording til et punkt vest for Snejbjerg. Endelig bemyndiges ministeren til at klassificere landevejen (Ringvej B 4) fra Hareskovmotorvejen til Ballerup som hovedlandevej.

Det oplyses i fremsættelsestalen, at de samlede udgifter til de omhandlede motorvejsanlæg er anslået til 493 mill. kr. og udgifterne til anlægget af færgelejet ved Tårs med den tilsluttende 5,9 km hovedlandeveisstrækning til 11,4 mill. kr.

Under 1. behandling kunne *Horn* (S) anbefale forslaget. Han gav udtryk for, at vi burde have et transportøkonomisk forskningsorgan, som i et nordisk samarbejde kunne tage sig af alle de transportøkonomiske vurderinger. Han gav endvidere udtryk for, at såfremt vejene skulle udbygges sådan, at de kunne tage tungere lastbiler, så måtte denne fordyrelse bæres af dem, for hvis skyld de var lavet. *Juul-Madsen* (KF) kunne ligeledes anbefale. Han henstillede til ministeren, at man fremskyndede anlægget af Holbækmotorvejen fra Baldersbrønde til Ringvej B 4 ved Klovtofte dels for at opnå, at den kørende trafik ville gå uden om Høje-Tåstrup, dels for at kunne bevare Roskildevejen som en lokal vej, der kunne betjene såvel det kommandø storcenter som det planlagte institutionsbyggeri i området. *Holmberg* (V) kunne anbefale forslaget, men fandt, at Jylland tilsyneladende i nogen grad var blevet stedbarn. *Skovmand* (RV) kritiserede, at der var stillet forslag om bygning af en række motorvejsstrækninger, uden at det var angivet, hvilke strækninger der var de vigtigste. Det forekom ham ikke helt indlysende, at forlængelsen af Helsingørvejen skulle sættes i gang nu. Det forekom ham uheldigt, at man ikke med det samme førte Vestmotorvejens nordligste gren fra Tåstrup til Hedehusene i stedet for at nøjes med at føre vejen ned til Roskildevej vest for Tåstrup. *Arne Larsen* (SF) kunne tilsige sit partis velvillige medvirken. Han rejste spørgsmål i forbindelse med trafikplanlægningen i og omkring Helsingør, ligesom han udtrykte ønske om forøgede investeringer på den kollektive trafiks område. *Kjær Rasmussen* (VS) savnede en prioritering af trafikopgaverne. De fremsatte forslag kunne være rigtige, men han fandt, at der var et for spinkelt grundlag til at tage stilling.

Det nedsatte udvalg indstillede lovforslaget til vedtagelse uændret. Man henstillede til ministeren, at arbejdet med den storkøbenhavnse trafikprognose blev fremmet mest muligt, således at der snarest kunne foretages en samlet prioritering af motorvejsanlæggene i det storkøbenhavnse område. Det fremgår endvidere, at udvalget med ministeren har drøftet tilslutningerne af B 4 og den nordlige gren af Vestmotorvejen til Roskildevejen. Udvalget henstiller til ministeren på ny at overveje, om det ikke var muligt at undgå B 4s tilslutning til Roskildevejen vest for Tåstrup (B 4½) ved at fremme den del af Holbækmotorvejen, der ligger mellem Baldersbrønde og Klovtofte. Udvalget henleder ligeledes ministerens opmærksomhed på, at en aflastning af trafikken gennem Ringsted er et påtrængende problem. Endelig fremgår det, at det spørgsmål har været rejst, om de meromkostninger, specielt anlægsudgifter, der er forbundet med udbygning af vejnettet til at tåle trafik med de allertungeste køretøjer,

efter de nugældende afgiftsregler modsvares af de på disse køretøjer og deres brug hvilende afgifter.

Ved 2. behandling fik lovforslaget tilslutning fra alle talerne, og ved 3. behandling blev det enstemmigt vedtaget med 158 stemmer, idet 3 (VS) undlod at stemme. Kjær Rasmussen (VS) anførte ved 3. behandling, at man ingen mulighed havde for at vurdere, om lovforslaget var rigtigt eller forkert, og ville derfor undlade at stemme.

84. Lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1473. C. sp. 353].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 977). 1. beh. $^{27}/_3$ (F. sp. 1661). Partiernes ordførere: Albertsen, Clara Munck, P. E. Eriksen, Grethe Philip, Kurt Brauer og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Clara Munck, Erik Hansen (Vejle amt), Vestergaard Poulsen, Ulla Worm, P. E. Eriksen, Evan Jensen [formand], Eva Ree, Grethe Philip [næstformand], Valbak, Lindegaard Rasmussen, Albertsen, Bundvad, Dose, Bodil Koch, Th. Mikkelsen, Niels Mørk og Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 455) afgivet $^{14}/_5$. 2. beh. $^{21}/_5$ (F. sp. 3199). 3. beh. $^{28}/_5$ (F. sp. 3678). *Loven stadfæstet 6. juni 1968.* (Lovt. nr. 229).

Ved loven er med virkning fra 1. april 1968 gennemført følgende ændringer i forhold til den hidtil gældende lov af 1964:

Det er pålagt kommunerne at drage omsorg for en egentlig *vejledning af pensionisterne* med hensyn til deres rettigheder ifølge lovgivningen, ligesom det er pålagt kommunerne at yde hjælp ved *indretningen af en pensionists hjem*, således at det bliver bedre egnet som bolig for den pågældende. Det er endvidere pålagt kommunen at yde pensionisten hjælp til nødvendige *hjælpemidler* i det daglige, f. eks. til anskaffelse af telefon, således at de kan klare sig bedre i hjemmet.

Der stilles krav om, at *planer for oprettelse af daghjem*, d. v. s. institutioner for de alvorligst handicappede hjemmeboende pensionister, skal forelægges socialministeren til godkendelse. Det samme gælder for *rekreationshjem og andre særlige*

hjem for invalide- og folkepensionister. Der er samtidig givet hjemmel for ydelse af *refusion* til disse institutioner i medfør af § 17. Det er gjort *obligatorisk* for kommunerne at iværksætte eller yde støtte til omsorgsarbejdet, og der er åbnet adgang for *enképensionister på over 55 år* til at nyde godt af det. Endvidere er der givet hjemmel for, at dagcentre og de såkaldte aktiveringskurser skal kunne godkendes med den virkning, at der kan gives særlige bestemmelser om støtte til sådan omsorgsvirk-somhed i henhold til §§ 14 og 18.

Reglerne om, hvornår der skal indgås *overenskomst* mellem kommunen og et privat alderdoms- eller plejehjem, samt reglerne om, hvornår et sådant skal overgå til at være en *selvejende institution*, er blevet skærpet, således at det førstnævnte krav stilles, når der er indlagt 8 pensionister på hjemmet, medens det sidstnævnte krav stilles, når der er indlagt 10 pensionister på hjemmet. De nævnte krav forudsatte efter loven af 1964, at der på hjemmet var indlagt 12 personer, hvis ophold helt eller delvis betales af det offentlige. Det er ved en særlig bestemmelse i loven sikret, at denne skærpelse ikke får tilbagevirkende kraft.

Der er endvidere foretaget visse ændringer i reglerne om de *økonomiske forhold* i forbindelse med pensionisters ophold på de kommunale alderdoms- eller plejehjem eller på private alderdoms- eller plejehjem, med hvilke der er indgået overenskomst. Bortfald af pensionen sker således først med udgangen af den måned, der følger efter indlæggelsesmåneden, ligesom der af socialministeren fastsættes en øverste grænse for den betaling, der kan kræves af en person for ophold på et hjem. Der åbnes mulighed for ydelse af personlige tillæg til pensionister på alderdoms- og plejehjem, ligesom der gives forhøjede lommepenge til sådanne pensionister, når de er under 60 år.

Der er også givet hjemmel til, at socialministeren kan fastsætte regler for uddannelse af personale til alderdomshjem og plejehjem og personale til omsorgsarbejde. Denne bestemmelse vil dog først blive taget i anvendelse, når man har indhøstet yderligere erfaringer med omsorgsarbejdet. Der er endelig indsat en regel om, at socialministeren kan bestemme, at planlæg-

ning af opførelsen af plejehjemspladser og visitering af pensionister skal finde sted inden for et område omfattende et eller flere amter.

Lovforslaget var en genfremsættelse af det i 1. samling fremsatte lovforslag, hvorom der henvises til det på side 455 anførte. Det adskilte sig kun på to punkter væsentligt fra det først fremsatte lovforslag: Der var ingen skærpelse af kravet med hensyn til, hvornår et privat alderdoms- eller plejehjem skal overgå til at være en selvejende institution, hvorimod det i modsætning til det først fremsatte lovforslag indeholdt bestemmelse om, at loven skal revideres i folketingsåret 1971-72.

Lovforslaget fik ved 1. behandling en overvejende velvillig modtagelse.

Albertsen (S) var dog utilfreds med, at man havde udeladt skærpelsen af kravet om, hvornår et privat alderdoms- eller plejehjem skal overgå til at være en selvejende institution. *Clara Munck* (KF) og *P. E. Eriksen* (V) omtalte bl. a. refusionsspørgsmål, medens *Grethe Philip* (RV) understregede betydningen af et effektivt tilsyn. *Kurt Brauer* (SF) beskæftigede sig navnlig med spørgsmålet om beboernes indflydelse på alderdoms- og plejehjemmene. *Hanne Reintoft* (VS) havde en række kritiske synspunkter og hæftede sig navnlig ved den store mangel på plejehjemspladser, som foreligger.

I den af udvalget afgivne betænkning stillede socialministeren med tilslutning af udvalget en række ændringsforslag. Det drejede sig bl. a. om de ovenfor mere udførligt omtalte bestemmelser vedrørende obligatorisk omsorgsarbejde, om godkendelse af de såkaldte aktiveringskursus, om skærpede regler med hensyn til krav om status som selvejende institution, om forhøjede lomme penge til yngre pensionister samt om planlægning på grundlag af områder omfattende et eller flere amter.

Udvalgets betænkning indeholdt en almindelig vurdering af plejehjemssituationen. Det hedder herom:

„Udvalget har indgående drøftet den foreliggende situation med hensyn til antallet af eksisterende plejehjemspladser i forhold til det aktuelle og det fremtidige behov, deres standard, tilsynet med dem, personalets uddannelse samt det omfang, hvori reglerne om afslutning af overenskomst er gennemført.

Der foreligger utvivlsomt en meget betydelig mangel på plejehjem, hvortil kommer, at mange plejehjems bygningsmæssige og driftsmæssige standard er af en sådan art, at de ikke på længere sigt er anvendelige. Det må påregnes, at der vil gå en årrække, før der kan tilvejebringes plejehjemspladser i tilstrækkeligt antal og af tilfredsstillende standard. Under disse forhold er det af stor betydning, at tilsynet fungerer effektivt. Der er over for udvalget givet udtryk for, at tilsynet fungerer effektivt i almindelighed, men udvalget har

dog fundet anledning til at henstille, at man til stadighed har opmærksomheden henledt på, om alle tilsynsorganerne fungerer efter hensigten, ligesom man henstiller, at socialministeren i et cirkulære understreger lovens bestemmelser om, hvem ansvaret for tilsynets udøvelse påhviler.“

Det fremgår endvidere af betænkningen, at udvalget har beskæftiget sig med *refusionsproblemerne*. Det hedder herom:

„Refusions- og takstproblemerne har indtaget en fremskudt plads i udvalgets drøftelser. Efter udvalgets opfattelse er refusions-systemet utilfredsstillende, men udvalget må være enig med socialministeren, der har udtalt, at en omlægning af refusionsreglerne må afvente gennemførelsen af den almindelige ændring af byrdefordelingen mellem staten og kommunerne. Også takstsystemet kan efter udvalgets opfattelse kritiseres, men en almindelig ændring af dette må efter udvalgets opfattelse finde sin løsning i forbindelse med refusionsspørgsmålet. Udvalget har imidlertid med socialministeren drøftet det forhold, at mindre kommuners medvirken til indlæggelse af patienter på hjem, der er beregnet for patienter med særlige handicaps, undertiden kan være vanskelig at opnå på grund af den betydelige økonomiske byrde, der er forbundet hermed. Socialministeren har oplyst, at man overvejer administrativt at yde en højere refusion til sådanne hjem, og udvalget forventer, at problemet herved vil blive løst.“

De stillede ændringsforslag blev vedtaget ved 2. behandling, og ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt.

85. Lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1261. C. sp. 33].

Skriftlig fremsættelse $\frac{5}{3}$ (F. sp. 565). 1. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 804). Partiernes ordførere: J. O. Krag, Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Grethe Philip, Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift. se side 211, Betænkning (B. sp. 13) afgivet $\frac{11}{3}$, 2. beh. $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1012). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 27) afgivet $\frac{13}{3}$, 3. beh. $\frac{15}{3}$ (F. sp. 1184). *Loven stadfæstet 20. marts 1968*. (Lovt. nr. 79).

Ved loven er gennemført følgende:

Fra 1. april 1968 til 31. marts 1969 ydes til personer, der

opbærer indtægtsbestemt folkepension, invalidepension eller enkepension, et *midlertidigt tillæg* af følgende størrelse:

	Pensionister, som er beret- tiget til helt grundbeløb	Pensionister, som er beret- tiget til halvt grundbeløb
	Kr.	Kr.
Til ægtepar, når begge ægtefæller opfylder betingelserne for at opnå samme grundbeløb.	16	8
Til enlige og til ægtepar, når kun den ene ægtefælle opfylder betingelserne for at opnå pension.	11	5

Til ægtepar ydes, når den ene ægtefælle opfylder betingelserne for at opnå helt grundbeløb og den anden ægtefælle opfylder betingelserne for at opnå halvt grundbeløb, et midlertidigt tillæg på 13 kr. månedlig.

Endvidere ydes der i samme periode *forhøjede lommepege* til pensionister, som har ophold på de i lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister nævnte offentlige alderdomshjem og plejehjem, samt til pensionister, som har ophold på private hjem, med hvilke der skal foreligge overenskomst efter den nævnte lovs § 4. Forhøjelsen andrager 2 kr. pr. måned for enlige og 4 kr. pr. måned for ægtepar.

Endelig forhøjes grænsen for *almindelig transbestemt underholdshjælp* i henhold til forsorgsloven og i henhold til enkepensionsloven tilsvarende. Loven har til hensigt at give pensionisterne m. fl. *kompensation* for de udgiftsstigninger, som følger af den ved lov nr. 64 af 15. marts 1968 foretagne $2\frac{1}{2}$ pct.s forhøjelse af den almindelige omsætningsafgift. Udgiftsstigningen er for pensionisterne beregnet til 1,8 pct. af pensionens fulde grundbeløb svarende til de ovenfor anførte forhøjelser.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at regeringen har til hensigt i folketingsåret 1968-69 at fremsætte forslag om, at det midlertidige tillæg og det særlige lommepegebeløb indregnes i henholdsvis pensionens grundbeløb og satsen for lommepegebeløbet for tiden efter 1. april 1969. Fra samme tidspunkt vil en række ydelser efter invalidepensionsloven, nemlig invaliditetsbeløbet, erhvervsudygtighedsbeløbet og invaliditetsydelsen, der ydes med et beløb, svarende til halvt grundbeløb, samt bistandstillægget og plejetillægget,

der ydes med et beløb svarende til henholdsvis halvt og helt grundbeløb til en enlig, blive foreslået forhøjet tilsvarende.

Merudgifterne ved ydelsen af tillægget og forhøjelsen af lomme pengebeløbet anslås i finansåret 1968-69 at ville andrage ca. 62 mill. kr., og statens merudgift bliver i nævnte finansår ca. 42 mill. kr.

I finansåret 1969-70 vil merudgifterne ved indregning af det foreslåede tillæg og lomme pengebeløb samt den nævnte forhøjelse af en række ydelser efter invalidepensionsloven andrage i alt ca. 70 mill. kr. Statens merudgift bliver i dette finansår ca. 58 mill. kr.

Udgifterne som følge af forhøjelsen af grænsen for den offentlige hjælp vil andrage ca. 2 mill. kr., hvoraf staten endeligt afholder $\frac{3}{10}$.

Lovforslaget blev behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift* og de lovforslag om andre afgiftsforhøjelser, der var fremsat samtidig med dette.

Kompensationsspørgsmålet blev under lovforslagets 1. behandling mest drøftet i relation til befolkningsgrupper, der ikke var omfattet af lovforslaget.

I den afgivne betænkning indstillede *udvalget* lovforslaget til vedtagelse uændret, idet et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) dog henviste til de generelle betragtninger, som mindretallet havde anført vedrørende lovforslaget om ændring af den almindelige omsætningsafgift. Der pegedes i disse betragtninger på, at kompensationerne ikke giver dækning for merværdiafgiftsstigningen til de laveste indtægter, herunder til lærlinge og ungarbejdere. Det udtales endvidere, som en forudsætning for tilslutning til det her omhandlede lovforslag om midlertidigt tillæg til pensionister, at spørgsmålet om den manglende dækning vil kunne løses i forbindelse med udskrivningsloven.

Det fremgik endvidere af betænkningen, at der ville blive ydet kompensation ved forhøjelse af lønarbejderdagpengene i tilfælde af længere sygdom. Dette blev gennemført ved lov nr. 96 af 29. marts 1968 om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring.

Lovforslaget blev ved 3. behandling vedtaget enstemmigt.

86. Lov om ændring af lov om folkepension. (Om folkepensionsbidrag). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 65. C. sp. 39].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{2}$ (F. sp. 41). 1. beh. $\frac{14}{2}$ (F. sp. 236). Partiernes ordførere: Bundvad, Stetter, P. E. Eriksen, Niels Helveg Petersen, Chr. Madsen og Sigsgaard. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskat til staten for skatteåret 1968-69, se side 167. Betænk-

ning (B. sp. 37) afgivet $15/3$, 2. beh. $20/3$ (F. sp. 1423). 3. beh. $22/3$ (F. sp. 1526). *Loven stadfæstet 22. marts 1968.* (Lovt. nr. 85).

Ved loven er med virkning fra og med skatteåret 1968-69 givet ændrede regler i folkepensionslovens § 34, stk. 3, for *beregning af folkepensionsbidraget*. § 34, stk. 3, lyder i sin nu-gældende formulering således:

„Stk. 3. Folkepensionsbidraget beregnes på grundlag af den til statsskat foretagne ansættelse af indkomsten efter hustrufradrag i henhold til ligningslovens § 23 samt fradrag af 8.000 kr. for familieforsørgere og 4.000 kr. for andre. Det årlige bidrag udgør 3 pct. af det herved fremkomne beløb, afrundet nedad til nærmeste kronebeløb, der kan deles med 100. Personer, hvis skattepligt kun gælder for en del af det pågældende skatteår, udreder kun bidraget med en dertil svarende del af det for det fulde skatteår beregnede bidrag. Det udfundne bidrag afrundes nedad til det nærmeste hele kronebeløb, og beløb under 10 kr. opkræves ikke.“

Ifølge § 34, stk. 3, 1. punktum, udgjorde folkepensionsbidraget 3 pct. af det beløb, hvoraf indkomstskat til staten beregnedes (skalaindkomsten). Ifølge lovens § 34, stk. 3, 2. punktum, beregnedes bidraget for forsørgere, hvis skalaindkomst var under 13.000 kr., og for ikke-forsørgere, hvis skalaindkomst var under 6.600 kr., af skalaindkomsten med fradrag af forskellen mellem de nævnte beløb og skalaindkomsten.

Lovforslaget indgik i det af socialministeren i 1. samling fremsatte *forslag til lov om ændring af lov om folkepension* (Om folkepensionsbidrag). Forslaget blev under forhandlingerne i folketinget *delt i to lovforslag*, jfr. side 148 og side 455, hvoraf det ene — om ophævelse af bestemmelsen i folkepensionslovens § 34, stk. 5, hvorefter folkepensionsbidraget kan bringes til fradrag ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst — blev gennemført ved lov nr. 480 af 20. december 1967. Det andet forslag — der svarede til den her omhandlede lov — bortfaldt med opløsningen af tinget.

Loven er en følge af gennemførelsen af lov nr. 452 af 8. december 1967 om *ændring af lov om påligningen af indkomst-*

og formueskat til staten, hvorefter skattefradragsreglen er afskaffet fra og med skatteåret 1968-69.

Loven må endvidere ses i sammenhæng med lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1968-69.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgik bl. a. følgende: Folkepensionsbidraget vil i finansåret 1968-69 udgøre ca. 1.100 mill. kr., d. v. s. samme provenu, som ville kunne forventes efter de hidtil gældende beregningsregler, hvorefter bidraget beregnedes på grundlag af indkomsten med fradrag af betalte skatter. Loven medfører en ændret fordeling af byrderne, således at disse lettes for skatteydere med lavere indkomster og øges for skatteydere med højere indkomster. Loven må endvidere ses i sammenhæng med de forskydninger i skattebyrden, der er en følge af ændringerne i statsindkomstskattens og kommuneskattens beregning. Der henvises herom til de bemærkninger, der ledsagede forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1968-69, se side 167.

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning af alle ordførerne og blev ved 3. behandling vedtaget enstemmigt i uændret form.

87. Lov om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde. (Statstilskud til forsikringspræmier). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 61. C. sp. 11].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{2}$ (F. sp. 40). 1. beh. $\frac{14}{2}$ (F. sp. 235). Partiernes ordførere: Bundvad, Clara Munck, P. E. Eriksen, Erik Hansen (Ålborg amt), Kurt Brauer og Hanne Reintoft. 2. beh. $\frac{16}{2}$ (F. sp. 347). 3. beh. $\frac{27}{2}$ (F. sp. 368). *Loven stadfæstet 6. marts 1968.* (Lovt. nr. 52).

Ved loven er med ikrafttræden den 1. april 1968 gennemført en *forhøjelse af beløbsstørrelserne i ulykkesforsikringslovens § 75, stk. 1, 1. og 2. punktum*, der efter de foretagne ændringer lyder således: „Staten yder til de anerkendte forsikringsselskaber efter behørigt dokumenteret regnskab et tilskud til nedsættelse af præmierne for de forsikringstagere, der driver et erhverv, og som godtgør, at deres årsindtægt ved ansættelsen til indkomstskat til staten ikke overstiger 10.200 kr. Beløbet forhøjes eller nedsættes med 310 kr. for hver fulde 3 points

udsving over eller under 101 i reguleringspristallet for oktober måned.“

De hidtil gældende beløbsstørrelser var 9.000 kr. og 270 kr.

Ved det i bestemmelsen anvendte begreb „årsindtægt ved ansættelsen til indkomstskat til staten“ forstås den pågældendes skattepligtige indkomst. Som følge af skattefradragsreglens afskaffelse fra og med skatteåret 1968-69, jfr. lov nr. 452 af 8. december 1967 om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, har begrebet skattepligtig indkomst fået et nyt indhold, og det var derfor nødvendigt at regulere indtægtsgrænsen i § 75 opad. Det samme gjaldt det beløb, hvormed indtægtsgrænsen forhøjes eller nedsættes ved udsving i reguleringspristallet for oktober måned.

Ved de foretagne ændringer har man opnået, at praktisk talt den samme gruppe, som efter de hidtil gældende regler har været berettiget til tilskud til nedsættelse af præmierne, også i fremtiden bliver berettiget til at modtage sådant tilskud.

Lovforslaget var enslydende med det i 1. samling fremsatte lovforslag, der er omtalt på side 458.

Det fik ved 1. behandling tilslutning af alle ordførerne og blev ikke underkastet udvalgsbehandling. Ved 3. behandling blev det enstemmigt vedtaget.

88. Lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Sygekassegrænsen m. v.). (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 51. C. sp. 41].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{2}$ (F. sp. 38). 1. beh. $\frac{14}{2}$ (F. sp. 228). Partiernes ordførere: Bundvad, Clara Munck, P. E. Eriksen, Erik Hansen (Ålborg amt), Kurt Brauer og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Clara Munck, Asger Jensen, Lis Møller [næstformand], Ulla Worm, P. E. Eriksen [formand], Evan Jensen, Eva Ree, Erik Hansen (Ålborg amt), Meta Ditzel, Lindegaard Rasmussen, Bundvad, Peter Jørgensen, Waldemar Laursen, Niels Mørk, Helge Nielsen, Tastesen og Kurt Brauer). Betænkning (B. sp. 53) afgivet $\frac{15}{3}$. 2. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 1365). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. 3. beh. $\frac{31}{3}$ (F. sp. 1522). *Loven stadfæstet 29. marts 1968.* (Lovt. nr. 96).

Ved loven er med virkning fra 1. januar 1968 gennemført følgende ændringer i lov om den offentlige sygeforsikring:

Sygekassegrænsen er for forsørgere forhøjet til 42.200 kr. i hovedstadsområdet og til 37.200 kr. i det øvrige land. De senest fastsatte sygekassegrænser var i København m. v. 28.900 kr., for købstæder m. v. 26.700 kr. og for det øvrige land 24.400 kr. Der er således tale om betydelige forhøjelser, for hovedstadsområdet således 13.300 kr., men disse er overvejende af teknisk art. Endvidere forhøjes grænsen for forsørgere af et eller flere børn med 5.525 kr. pr. barn mod tidligere 2.775 kr. pr. barn. Grænsen for ikke-forsørgere er ligesom efter de hidtil gældende regler 75 pct. af de beløb, der danner grænsen for forsørgere.

Forhøjelsen af sygekassegrænsen er som nævnt overvejende af teknisk karakter og foranlediget af *skattefradragsreglens bortfald* fra 1. januar 1968. Sammenhængen mellem sygeforsikringslovgivningen og skattelovgivningen fremkommer ved, at man ved afgørelsen af, om et medlems indtægt ligger over eller under de anførte grænser, lægger den pågældendes skattepligtige indtægt til grund.

Da der i den skattepligtige indtægt indtil den 1. januar 1968 er foretaget fradrag bl. a. for betalte skatter, har også personer, hvis bruttoindtægt lå over de til enhver tid fastsatte sygekassegrænser, kunnet optages som medlemmer af gruppe A. I de sidste 15 år har således 76-77 pct. af befolkningen over 16 år opfyldt betingelserne for optagelse som nydende medlem af en anerkendt sygekasses medlemsgruppe A. De foretagne ændringer i skattelovgivningen, der som anført har medført skattefradragsreglens bortfald, har betydet en nominal stigning i de enkelte medlemmers skattepligtige indtægt. Såfremt man ved fastsættelsen af indtægtsgrænserne i lov om den offentlige sygeforsikring ikke havde taget hensyn hertil, ville et meget betydeligt antal A-medlemmer blive overført til sygekassernes afdelinger for B-medlemmer. Dette ville ikke alene medføre, at disse medlemmer for fremtiden ville blive væsentligt anderledes stillet i sygeforsikringsmæssig henseende, men også at forudsætningerne for de mellem sygekasserne og lægerne indgåede overenskomster væsentligt ville ændres.

For at undgå sådanne utilsigtede virkninger af ændringer

i skattelovgivningen er sygekassegrænserne i princippet forhøjet med et beløb, der er lig med den gennemsnitlige indkomstskat for en familie med indtægt svarende til de hidtil gældende grænser.

For hovedstadsområdet svarer dette således til ca. 10.000 kr.

Den øvrige forhøjelse, der for hovedstadsområdet andrager ca. 3.300 kr., hidrører fra en almindelig regulering af grænserne som følge af lønudviklingen. Det erindres herved, at sygekassegrænserne siden sygekasseloven af 1930 er blevet fastsat til et beløb, der for forsørgere svarer til faglærte arbejderes årsindtægt ved fuld beskæftigelse.

Som det fremgår af det ovenstående er antallet af kommunegrupper reduceret fra 3 til 2.

Efter de hidtil gældende regler fastsattes indtægtsgrænserne særskilt for Københavns, Frederiksberg og Gentofte kommuner, for købstæder, flækker og bymæssige bebyggelser med over 1.500 indbyggere og for det øvrige land.

Denne opdeling i 3 kommunegrupper var begrundet i en antagelse om forskelle i indtægtsforhold og leveomkostninger i de 3 områder. For at afværge åbenbare urimeligheder foranlediget af ændringer i bebyggelsesforhold og leveomkostninger indeholdt loven tillige regler, der åbnede mulighed for oprykning fra én kommunegruppe til en anden med højere indtægtsgrænse. Efter indstilling fra vedkommende kommunalbestyrelse afgjorde socialministeren, om betingelserne for oprykning var til stede.

Som begrundelse for den foretagne ændring var det i bemærkningerne til lovforslaget anført, at de senere års udvikling i retning af etablering af større kommunale enheder, jfr. nu også loven af 3. juni 1967 om revision af den kommunale inddeling, den betydelige udflytning til forstadsbebyggelser og den deraf følgende udjævning af indtægter og leveomkostninger i by og på land, havde medført stadig stigende vanskeligheder med tilrettelægning af en praksis for oprykning, der på den ene side tog tilstrækkeligt hensyn til udviklingen og på den anden side ikke tilsidesatte den hidtil gældende lovs forudsætninger

om eksistensen af 3 kommunegrupper. Disse vanskeligheder var navnlig udtalte for så vidt angår forholdet mellem købstæder m. v. og landdistrikter og forstærkedes yderligere af de stedfindende sammenlægninger i storkommuner.

Den overgang fra A-medlemskab til B-medlemskab og omvendt, som er følgen af sammenlægning af de hidtidige kommunegrupper II og III, vil efter de foretagne beregninger opveje hinanden, når indtægtsgrænsen for det samlede område er fastlagt som ovenfor angivet.

Som en rent teknisk ændring har man direkte i lovteksten fastsat de absolutte indtægtsgrænser, ligesom man i selve lovteksten har sikret en automatisk regulering i overensstemmelse med lønudviklingen for de faglærte arbejdere. Disse bestemmelser har hidtil været fastsat i bekendtgørelser udsendt af socialministeriet og har i et vist omfang forudsat forhandling med et i dette øjemed nedsat folketingsudvalg.

I lovens afsnit II om dagpenge til lønarbejdere i tilfælde af sygdom eller fødsel er indsat en særregel, som betyder en lempelse for lærlinge m. fl. for så vidt angår spørgsmålet om fastsættelse af grænserne for dagpengenes størrelse. Disse grænser fastsættes på grundlag af medlemmets daglige fortjeneste inden for den sidste uge før sygemeldingen, hvilket udelukker, at der tages hensyn til medlemmets formodede fremtidige indtægter. Man har erkendt, at disse regler er mindre rimelige for så vidt angår personer, der i en del af sygeperioden eller umiddelbart forud herfor har været lærling eller været undergivet tilsvarende systematisk oplæring, og som enten udlæres eller færdigguddannes i sygeperioden eller i ugen umiddelbart før dennes påbegyndelse.

Særreglen, der er indsat som § 53, stk. 3, 3. punktum, er formuleret således:

„Såfremt et medlem, der står i læreforhold eller er under anden uddannelse, kan godtgøre, at han efter sygdommens indtræden ville have kunnet opnå en væsentlig højere fortjeneste, såfremt sygdommen ikke var indtrådt, fastsættes grænserne for dagpengehjælpens størrelse fra nævnte tidspunkt på grundlag af denne højere fortjeneste. Det samme gælder for et medlem,

hvis uddannelse er afsluttet i den sidste uge før sygdommens indtræden.“

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at kravet om, at der skal være tale om en væsentlig højere fortjeneste, indebærer, at almindelige dyrtidsreguleringer eller stigninger på grund af overenskomstfornyelser ikke vil være tilstrækkelige. Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at reglen svarer til ulykkesforsikringslovens § 44, stk. 6 a, der blev indsat i loven i 1964.

En person, hvis arbejdsudygtighed har haft en varighed af mere end 3 uger, får et tillæg på 1 kr. pr. dag til den beregnede dagpengehjælp, hvilket indebærer, at tillægget efterbetales ham for perioden fra sygdommens begyndelse. Denne forhøjelse, der tilsigter at yde kompensation for forhøjelsen af merværdiafgiften, har virkning for dagpenge, der vedrører sygedage efter den 31. marts 1968. Kravet om, at sygdommen skal have haft en varighed af mere end 3 uger, må ses i sammenhæng med, at et tilsvarende krav er stillet i § 52, stk. 2, med hensyn til efterbetaling af dagpenge for ventetiden, som er de 6 første sygedage.

Lovforslaget var, bortset fra en mindre, reguleringsbestemt forhøjelse af det særlige beløb vedrørende børn, en uændret genfremsettelse af det lovforslag, der var blevet fremsat i 1. samling (årbogen side 457). Ordførerne kunne derfor ved 1. behandling henvise til udtalelserne ved dette lovforslags 1. behandling, hvorved man havde givet tilslutning til lovforslaget. *Clara Munck* (KF) kunne dog ønske, at personer, hvis indtægt ligger under sygekassegrænsen, skulle kunne vælge B-medlemskab i stedet for A-medlemskab. *Hanne Reintoft* (VS) kunne også tilslutte sig lovforslaget, men havde gerne set spørgsmålet om karensdagenes afskaffelse, om gifte mænds og kvinders ligestilling med hensyn til dagpenge og spørgsmålet om dagpenge ved ambulans behandling m. v. løst ved lovforslaget.

I den af udvalget afgivne betænkning stillede socialministeren med tilslutning af et *fertal* (det konservative folkepartis, venstres og det radikale venstres medlemmer af udvalget) et ændringsforslag om kompensation for forhøjelsen af merværdiafgiften, jfr. ovenfor. Et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) stillede et underændringsforslag, hvorefter kompensationen skulle komme til udbetaling efter forløbet af de første 6 udbetalingsdage.

Uden for betænkningen stillede *Hanne Reintoft*, *Kai Moltke*,

Kjær Rasmussen og *Sigsgaard* (VS) en række ændringsforslag, hvorefter der skulle ydes dagpenge i anledning af ambulant behandling eller undersøgelse på hospitaler eller poliklinikker til erstatning for det herved forårsagede tab af arbejdsfortjeneste eller af arbejdsløshedsunderstøttelse fra en anerkendt arbejdsløshedskasse.

Under debatten ved 2. behandling gav ordførerne udtryk for forståelse for de problemer, der var peget på ved de ændringsforslag, medlemmer af VS havde fremsat. Man mente dog, at de var så tæt sammenkædede med spørgsmålet om begrænsning af karensdagenes antal eller deres fuldstændige afskaffelse, at de måtte løses i forbindelse hermed.

Ved afstemningen ved 2. behandling blev det af socialministeren stillede ændringsforslag vedtaget, medens såvel det i betænkningen af et mindretal stillede underændringsforslag som de uden for betænkningen af medlemmer af VS stillede ændringsforslag blev forkastet.

Ved 3. behandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt.

89. Lov om husmoderafløsning og hjemmehjælp. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1501. C. sp. 361].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 980). 1. beh. $^{27}/_3$ (F. sp. 1684). Partiernes ordførere: Lis Groes, Gerda Møller, Eva Ree, Rigmor Christensen, Gunhild Due og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Gerda Møller [næstformand], Erik Hansen (Vejle amt), Asger Jensen, Clara Munck, Eva Ree, P. E. Eriksen, Holger Hansen [formand], Rigmor Christensen, Meta Ditzel, Samuelsen, Lis Groes, Bundvad, Thomas Have, Th. Mikkelsen, Niels Mørk, Karl Max Rasmussen og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 825) afgivet $^{15}/_5$. 2. beh. $^{21}/_5$ (F. sp. 3213). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1003) afgivet $^{22}/_5$. 3. beh. $^{28}/_5$ (F. sp. 3678). *Loven stadfæstet 6. juni 1968.* (Lovt. nr. 230).

Ved loven er gennemført følgende ændringer i forhold til den hidtil gældende lov (nr. 153 af 24. april 1963):

Hjemmehjælp til folke- og invalidepensionister, der hidtil har haft hjemmel i loven om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister, er medtaget i loven, således som det fremgår af dens benævnelse. Samlingen af reglerne for de to former for hjælp i samme lov er begrundet i, at det er det samme korps af kvinder, som varetager begge funktioner. Der opnås

også herved administrative fordele. Der kan således henvises til, at der fastsættes én takst for statens refusion til kommunen, medens der efter gældende lov er én takst for hjemmehjælp og en anden takst for husmoderafløsning. Som følge af lovændringen vil hjemmehjælpsordningen fremtidig i højere grad være undergivet regulerende bestemmelser fastsat af socialministeriet.

Der er indført adgang til, at husmoderafløsere i det omfang, hensynet til deres øvrige opgaver tillader dem det, kan udsendes til lejlighedsvis afløsning af personer, der i hjemmet passer et barn med fysisk eller psykisk lidelse. Det fremgik af ministerens fremsættelsestale, at denne foranstaltning måtte ses som en videreførelse af de tanker, som ligger bag ved reglen i forsorgslovens § 73, der er indsat i loven i 1967. Ifølge denne bestemmelse kan der til sådanne personer, der i hjemmet forsørger et barn, som har en fysisk eller psykisk lidelse, der medfører særlige udgifter ved forsørgelsen, ydes et tilskud til hel eller delvis dækning af disse udgifter.

Lovforslaget i dets oprindelige skikkelse svarede i hovedtrækkene til det i 1. samling fremsatte lovforslag (se side 417), men adskilte sig dog på følgende væsentlige punkter derfra:

Hjemmehjælpsordningen var ikke medtaget i det tidligere fremsatte lovforslag. Man havde anlagt det principielle synspunkt, at disse regler burde samles i loven om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister.

Bestemmelserne om udsendelse af „børnehjælper“ er taget ud af lovforslaget. Det fremgik af ministerens fremsættelsestale, at opsyn med syge børn i hjemmet allerede under den gældende lov kan varetages af husmoderafløsere, uanset det ikke udtrykkeligt er nævnt i loven. En lovfæstelse heraf måtte anses for overflødig.

Af bemærkningerne til lovforslaget er der grund til at fremhæve, at husmoderafløsning og hjemmehjælp kan afgrænses således:

Husmoderafløsning er en rent midlertidig hjælp til et hjem i forbindelse med sygdom eller med en fødsel. Hjælp kan ydes også til hjem, der ikke til daglig passes af en husmoder, når den, der plejer at udføre det daglige arbejde, er syg og de øvrige personer i husstanden på grund af svagelighed, eller fordi de ikke kan forsømme deres arbejde, er ude af stand til på forsvarlig måde at påtage sig den nødvendige husgerning. Hjælp kan ydes til hjem, hvor normalt

ingen er hjemme om dagen, således hjem, hvor begge forældre har udearbejde, når en person, f. eks. et barn, på grund af sygdom må blive i hjemmet. Hjemmehjælp er en mere varig bistand til invalide- og folkepensionister, som ydes navnlig med henblik på, at de kan blive i deres egne hjem så længe som muligt i stedet for at blive optaget på alderdomshjem eller plejehjem.

Af bemærkningerne til lovforslaget fremgår i øvrigt følgende:

Der vil fortsat være hjemmel for kommunerne til i fællesskab at iværksætte en husmoderaflønningsordning, uanset dette ikke længere er udtrykkeligt udtalt i loven.

Kravet om rekvisition fra en læge eller jordemoder som betingelse for ydelse af husmoderafløsning må forstås således, at husmoderafløsning er nødvendigt straks kan etableres, medens rekvisitionen tilvejebringes senere. Udsendelse af husmoderafløsere til opsyn med handicappede børn kan kun ske efter lægerekvisition.

Socialministerens fremsættelsestale formede sig i det væsentlige som en begrundelse for at samle reglerne om hjemmehjælp og husmoderafløsning i samme lov samt som en begrundelse for den foreslåede hjælp til hjem med handicappede børn.

Alle ordførerne, hvis indlæg bar præg af, at det tilsvarende lovforslag havde været grundigt debatteret i 1. samling, tilsagde ved 1. behandling deres støtte til lovforslaget. *Lis Groes* (S) kunne dog ønske større klarhed omkring aflønningsforholdene, medens *Rigmor Christensen* (RV) udtrykte en vis frygt for, at de nye refusionsregler skulle være til skade for kommuner med en svag økonomi, ligesom hun ønskede udsendelse af husmoderafløsere til hjem med handicappede børn gjort obligatorisk. *Gunhild Due* (SF) ønskede tilvejebragt en ankeinstans vedrørende kommunernes afgørelse af behovet for ydelse af hjælp. Endelig fandt *Hanne Reintoft* (VS), at administrationen af ordningerne ikke burde kunne overlades til private institutioner.

I betænkningen stillede socialministeren en række ændringsforslag, som var blevet tiltrådt af udvalget. Herved gennemførtes bl. a. den ændring, at loven skal tages op til revision i folketingsåret 1971-72. Endvidere stillede et *mindretal* (socialdemokratiets og socialistisk folkepartis medlemmer af udvalget) et ændringsforslag, der tilsigtede at gøre uddannelse obligatorisk for husmoderafløserne og hjemmehjælperne. Det var forudsat, at uddannelseskapaaciteten, der for tiden er utilstrækkelig til en sådan opgave, måtte udbygges over en treårig periode.

Med hensyn til spørgsmålet om indførelsen af en obligatorisk uddannelse udtalte et *flertal* (udvalget bortset fra det ovennævnte mindretal), at en sådan foranstaltning for tiden måtte anses for betænkelig, under hensyn til at der i flere kommuner stadig er mangel på husmoderafløsere og hjemmehjælperne, men at man med sigte på dette spørgsmål havde taget initiativet til den ovennævnte revisions-

bestemmelse. Samtidig pegede flertallet på det ønskelige i, at der etableres lokale kursus i eftermiddags- og aften timerne.

Det fremgik endelig af betænkningen, at spørgsmålet om ydelse af husmoderafløsning i barseltilfælde var blevet indgående drøftet med henblik på, hvorvidt denne ydelse i alle tilfælde skulle være vederlagsfri. Betænkningen indeholder ikke nogen egentlig stillingtagen til spørgsmålet.

Ved lovforslagets 2. behandling blev spørgsmålene om indførelsen af en obligatorisk uddannelse og om vederlagsfri ydelse af husmoderafløsning i barseltilfælde indgående debatteret.

De af socialministeren stillede ændringsforslag blev herefter vedtaget, hvorimod det af mindretallet stillede ændringsforslag blev forkastet.

Efter fornyet udvalgsbehandling blev lovforslaget vedtaget enstemmigt ved 3. behandling.

90. Lov om oprettelse af en institution på Amager i Forsorgscentret for København m. v., afdelingen for voksne. (Socialminister *Nathalie Lind*). [A. sp. 1513. C. sp. 295].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 982). 1. beh. $^{27}/_3$ (F. sp. 1697). Partiernes ordførere: Orla Pedersen, Clara Munck, Eva Ree, Valbak, Gunhild Due og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Clara Munck, Bøgholm, Vestergaard Poulsen, Ulla Worm [næstformand], Eva Ree [formand], P. E. Eriksen, Per Møller, Valbak, Grethe Philip, Rigmor Christensen, Orla Pedersen, Albertsen, Bundvad, Dose, Lene Christensen, Niels Mørk og Gunhild Due). Betænkning (B. sp. 453) afgivet $^9/_5$. 2. beh. $^{16}/_5$ (F. sp. 3064). 3. beh. $^{21}/_5$ (F. sp. 3195). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 217).

Loven har følgende ordlyd:

„Socialministeren bemyndiges til at yde bestyrelsen for statens åndssvageforsorg lån af statskassen til oprettelse af en institution for voksne på Amager i Forsorgscentret for København m. v., afdelingen for voksne. Lånet kan ikke overstige 45 mill. kr. Dette beløb reguleres i forhold til byggeomkostningsindeks for januar 1968.“

Som det fremgår af socialministerens fremsættelsestale, må loven ses som et led i den udbygning af åndssvageforsorgen, som var til sigtet med loven af 1959 om forsorgen for åndssvage og andre særligt

svagt begavede. Denne udbygning har senere givet sig udslag i en række love om oprettelse, udvidelse samt ombygning af en række åndssvageinstitutioner, senest ved lov nr. 232 af 3. juni 1967.

Om den hidtidige dækning af området oplyses i fremsættelsen og bemærkningerne bl. a.:

Forsorgscentret for København m. v., afdelingen for voksne, er oprettet den 1. april 1961. Dette område omfatter Københavns og Frederiksberg kommuner samt følgende kommuner i Københavns amt: Brøndbyerne, Dragør, Gentofte, Gladsaxe, Glostrup, Herlev, Hvidovre, Rødovre, St. Magleby og Tårnby og endvidere Bornholms amt, et område med et samlet befolkningsantal på ca. 1,2 millioner svarende til ca. $\frac{1}{4}$ af landets befolkning. I det samme område varetages for sorgen for børn af Forsorgscentret for København m. v., afdelingen for børn.

Der er oprettet to centralinstitutioner i København, nemlig Lillemosegård og Børnehospitalet i Vangede.

Lillemosegård, der blev færdig i 1963, er normeret til 294 voksne, medens Børnehospitalet, der toges i brug i 1966, er normeret til 291 børn.

Bortset fra enkelte mindre institutioner er der ikke andre åndssvageinstitutioner i området end de nævnte. Befolkningsantallet taget i betragtning er der således en overordentlig stor mangel på institutionspladser.

Som retningslinje regner man med, at ca. $\frac{20}{100}$ af befolkningen har behov for vedvarende ophold på en åndssvageinstitution, hvilket svarer til ca. 2.400 institutionspladser i de 2 forsorgscentre. Af disse pladser regner man med, at ca. $\frac{1}{4}$, d. v. s. ca. 600 pladser, skal være til børn, medens $\frac{3}{4}$, d. v. s. ca. 1.800 pladser, skal være til voksne.

Med hensyn til antallet af institutionspladser for voksne kan det oplyses, at Lillemosegård er belagt med ca. 335 patienter, medens de mindre institutioner er belagt med ca. 200 patienter.

Der er herefter et behov på ca. 1.300 nye institutionspladser for voksne i København og på Bornholm. Patienterne fra København har som følge heraf måttet anbringes andre steder. Forsorgscentret for København m. v. har således ifølge sædvanlig praksis haft ret til at belægge hveranden ledigbleven plads på Ebberødgård og Rødbygård og hver tredje ledigbleven plads på Andersvænge. Ifølge en foretaget opgørelse findes der ca. 800 voksne patienter fra København på de nævnte institutioner, ligesom der også på andre institutioner findes et ikke nærmere opgjort antal patienter fra København.

Denne ordning er uheldig for patienterne og disses pårørende i de mange tilfælde, hvor der er tale om en anbringelse langt fra København, ligesom den er belastende for de implicerede forsorgsledere.

Ved mageskifte mellem Carlsbergbryggerierne og bestyrelsen for statens åndssvageforsorg med hensyn til et areal på Amager, tilhørende bryggerierne, og skolehjemmet Gl. Bakkehus, tilhørende be-

styrelsen, har man fået det fornødne areal til rådighed til opførelsen af en institution til 284 voksne patienter.

Da behandlingsapparatet til fysiurgisk behandlingskrævende patienter er temmelig kostbar og behandlingen kræver et betydeligt antal specialister, har man tænkt sig at samle den væsentlige del af behandlingen af navnligt svære tilfælde i denne institution. Denne opgave vil efter de foreliggende oplysninger lægge beslag på ca. 140 pladser, der derfor indrettes og placeres med særligt henblik på dette klientel, medens de resterende 144 pladser indrettes som mere almindelige bolighuse. Bebyggelsen er planlagt hovedsagelig med eneværelse til beboerne.

Bebyggelsens samlede etageareal vil efter planen blive ca. 18.550 m² eksklusiv indretning af kælderareal til sikringsrum m. v. Udgifterne til opførelse af institutionen er anslået til i alt 45 mill. kr. ved byggeomkostningsindekset for januar 1968 (181).

Totalprojekt vil kunne udarbejdes inden sommeren 1970, således at man efter dette tidspunkt kan påbegynde byggeriet. Byggetiden er anslået til 2 år.

Finansieringen vil blive indpasset i de rammer, som afstikkes ved de 3-årige budgetoverslag og de årlige finanslovforslag.

De årlige driftsudgifter er på grundlag af erfaringerne fra nyere institutioner anslået til 12 mill. kr.

Ved den projekterede institution må anslås at blive brugt for et personale på knap 300, heraf halvdelen tjenestemænd og halvdelen overenskomstlønnet.

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning fra alle ordførere og blev ved 3. behandling enstemmigt vedtaget.

91. Lov om ændring af lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene. (Minister for teknisk samarbejde med udviklingslandene *K. Helveg Petersen*). [A. sp. 1193. C. sp. 213].

Skriftlig fremsættelse $2\frac{9}{2}$ (F. sp. 489). 1. beh. $1\frac{5}{3}$ (F. sp. 1198). Partiernes ordførere: Søren B. Jørgensen, Jørgen Jensen, Per Møller, Else-Merete Ross, Morten Lange og Kai Moltke. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen [næstformand], Knud Bro, Bøgholm, Lembourn, Per Federspiel, Anders Andersen, Per Møller, Else-Merete Ross [formand], Stinus, Skovmand, Søren B. Jørgensen, Jørgen Peder Hansen, Holst, Frode Jakobsen, Niels Matthiasen, Knud Nielsen og Poul Dam). Betænkning (B. sp. 315) afgivet $\frac{2}{5}$. 2. beh. $1\frac{4}{5}$

(F. sp. 2833). 3. beh. $17/5$ (F. sp. 3141). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 212).

Ved loven foretages følgende ændringer i lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene, jfr. lovbekendtgørelse nr. 374 af 6. september 1967:

Den i § 7, stk. 1, fastsatte ramme for ydelse af *statslån* forhøjes fra 500 mill. kr. til 800 mill. kr.

Den i § 9 fastsatte beløbsramme for *garantier mod tab på private kreditter* forhøjes fra 500 mill. kr. (jfr. finansudvalgets aktstykke nr. 204 af 19. marts 1968) til 1 milliard kr. Samtidig er bestemmelsen i paragraffens 2. punktum, hvorefter beløbet eventuelt ville kunne forhøjes med finansudvalgets tilslutning, udgået. Dette hænger sammen med, at det i forbindelse med det nævnte aktstykke blev bestemt, at eventuelle yderligere udvidelser af kreditrammen skulle være et lovgivningsanliggende.

Ministerne for teknisk samarbejde med udviklingslandene oplyste i sin fremsættelse, at der nu var stiftet låneforpligtelser eller givet tilsagn om ydelse af lån op til den grænse på 500 mill. kr., som var fastsat i lovens § 7, stk. 1.

Ud over de nævnte tilsagn, der kunne forventes at føre til indgåelse af låneaftaler i løbet af en kortere tid, forelå låneanmodninger fra en række udviklingslande. Det var i denne forbindelse vigtigt at erindre, at låneforhandlingerne med udviklingslandene erfaringsmæssigt krævede ret lang tid. For at kunne realitetsbehandle de mange ansøgninger om statslån ville det være nødvendigt, at der fandtes en betydelig beløbsmargen med henblik på afgivelse af forhåndstilsagn.

Hertil kom, at det måtte forudses, at der foruden den allerede ydede støtte til Den asiatiske Udviklingsbank, hvor Danmark havde tegnet sig for en aktieandel på ca. 35 mill. kr., kunne blive tale om at yde støtte til andre internationale finansinstitutter, der havde til opgave at fremme den økonomiske vækst i udviklingslande.

Den finansielle bistand fra Danmark ville som for andre industrilande få stigende betydning i bistandsprogrammet, hvor hovedvægten hidtil for Danmarks vedkommende havde været lagt på teknisk bistand.

Bestemmelsen om ændring af lovens § 9 angående beløbsrammen for garantier mod tab på private kreditter indsatles under behandlingen i folketinget efter et af ministeren i udvalgets betænkning stillet ændringsforslag. I bemærkningerne til ændringsforslaget, hvortil der henvises, var der indgående gjort rede for den hidtidige udnyttelse af kreditrammen. Det fremgik heraf, at ordningen på det

nærmeste var fuldt udnyttet. Den garantiramme, som man nu arbejdede med, var kun tilstrækkelig til at dække de tilsagn m. v., som allerede var givet, og da der måtte forventes et betydeligt antal ansøgninger om kreditgarantier i den nærmeste fremtid, var en udvidelse af rammen af den foreslåede størrelsesorden påkrævet.

Lovforslaget fik i folketinget en meget velvillig behandling, idet alle ordførere var overordentlig positivt indstillet over for en udbygning af Danmarks bidrag til udviklingslandene, omend der var nuancer i opfattelsen af de mest egnede midler.

Det fremgår af udvalgets betænkning bl. a., at landbrugsorganisatorerne i en fælles henvendelse til udvalget har henstillet, at *landbrugsvarer* i højere grad end hidtil inddrages i Danmarks bilaterale bistand til udviklingslandene.

Det hedder herom i betænkningen bl. a.:

„— — — Der har på denne baggrund fundet en meningsudveksling sted i udvalget om spørgsmålet, i hvilket omfang der bør åbnes mulighed for lån eller gaver til finansiering af import af levnedsmidler, og hvorvidt overvejelser herom bør føre til en ændring af lovens § 7, stk. 1, nr. 3.

Drøftelserne har vist, at der blandt udvalgets medlemmer er forskellige opfattelser herom, og at det vil være ønskeligt, at hele spørgsmålet om fødevarerleverancer søges nærmere belyst, før der tages endelig stilling til spørgsmålet. Ministeren har udtalt sig positivt over for tanken om at lade levnedsmidler indgå med større vægt i de danske bistandsprogrammer og har tilbudt at lade en redegørelse om disse problemer udarbejde af sekretariatet for teknisk samarbejde med udviklingslandene til brug for udvalget. Dette arbejde må imidlertid påregnes at ville kræve så lang tid, at resultatet ikke kan foreligge, før udvalgsarbejdet — hvis lovforslaget skal gennemføres i denne mødeperiode — må være afsluttet.

Udvalget skal derfor indstille, at folketinget beslutter, at *udvalget i henhold til forretningsordenens § 7, stk. 6, vedbliver at bestå indtil samlingens afslutning* for derved at give udvalget mulighed for at behandle de nævnte oplysninger, når disse måtte foreligge. — —“

Efter at lovforslaget ved 3. behandling var vedtaget enstemmigt med 134 stemmer, vedtoges udvalgets indstilling om dets beståen indtil samlingens slutning uden afstemning.

92. Lov om ændring af lov om folkeskolen. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 481. C. sp. 199].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 244). 1. beh. $\frac{2}{3}$ (F. sp. 783). Partiernes ordførere: Orla Møller, Gerda Møller, Holger Hansen, Samuelsen, Gunhild Due og Sigsgaard. Henvist til

udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 267) afgivet $25/4$. 2. beh. $7/5$ (F. sp. 2711). 3. beh. $9/5$ (F. sp. 2799). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 203).

Loven indeholder i første række bestemmelser, hvorved der er tilvejebragt hjemmel for *befordring* af skolesøgende børn, hvor *hensynet til børnenes sikkerhed i trafikken* gør det særlig påkrævet.

Bestemmelserne, der indeholdes i folkeskolelovens § 50, er udformet på en sådan måde, at det kun kan pålægges en kommune at sørge for befordring af skolebørn af hensyn til deres sikkerhed i trafikken, såfremt de trafikale ulemper ikke med rimelighed kan forlanges afhjulpet gennem vejtekniske eller færdselsregulerende foranstaltninger. Dette er efter loven også en betingelse for ydelse af tilskud fra skolefond og stat til befordringen.

Ved ændringer, som foretoges under folketingets behandling af lovforslaget, er det gennemført, at bestemmelserne i folkeskolelovens § 50 om befordring af skoleelever og om ydelse af tilskud hertil får gyldighed for *købstadkommuner og kommuner, der i tilsynsmæssig henseende er ligestillet hermed*. Det er dog i bemærkningerne til ændringsforslagene anført, at det i almindelighed må være en forudsætning for godkendelse af befordringsordninger i sådanne kommuner, at de stedlige forholds beskaffenhed gør disse særlig påkrævet. I fuldt udbyggede købstadområder med forholdsvis kort afstand mellem hjem og distriktsskole og med hyppige trafikforbindelser vil der normalt ikke kunne forventes godkendt elevbefordring med tilskud fra skolefonden og statskassen. Ændringerne omfattede *ikke Københavns kommune*.

På baggrund af den hidtidige udvikling, som havde udvist en stadig stigning i antallet af *udelte klasser fra begyndelsen af 6. skoleår*, indføjedes ligeledes under udvalgsbehandlingen nogle ændringer i folkeskolelovens § 17, som *ophæver den sammenkædning med reglerne om forsøgsundervisning*, som undladelse af deling hidtil har været underkastet. Herefter vil klasserne kunne videreføres udelt enten — som hidtil — i henhold til

forældreønsker eller ifølge bestemmelse på kommunens (skolens) undervisningsplan.

Endelig indeholder loven nogle mindre ændringer af de gældende bestemmelser om befordring på grund af skolevejens længde samt en ændring af folkeskolelovens § 4, der er en følge af den samtidigt gennemførte ændring af lov om gymnasieskoler (se herom side 368).

Lovforslaget svarede i sin oprindelige form ganske til det i 1. samling fremsatte forslag (se side 458), som ikke nåede at komme til behandling inden folketingsvalget.

Bestemmelserne om befordring af skolesøgende børn af trafik-sikkerhedsmæssige hensyn bygger på nogle af undervisningsministeriets skolefærdselsudvalg afgivne udtalelser, som er refereret i lovforslagets bemærkninger. Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at såvel justitsministeriet som vejdirektoratet er gået ind for en ændring af de pågældende bestemmelser efter de retningslinjer, der var foreslået af skolefærdselsudvalget.

Lovforslaget fik fra alle ordføreres side en meget positiv modtagelse på baggrund af de stadigt stigende farer for skolebørnene, som den moderne trafik medførte. Fra flere sider udtaltes beklagelse af, at reglerne ikke gjaldt for de bymæssige områder. Dette var som nævnt et af de punkter, på hvilke forslaget — på udvalgets initiativ — ændredes under behandlingen.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 127 stemmer; 1 medlem (Fær.) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

93. Lov om ændring af lov om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 493. C. sp. 201].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{1}{2}$ (F. sp. 245). 1. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 793). Partiernes ordførere: K. B. Andersen, Lembourn, Holger Hansen, Meta Ditzel, Gunhild Due og Sigsgaard. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 321) afgivet $\frac{2}{5}$. 2. beh. $\frac{7}{5}$ (F. sp. 2714). 3. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2799). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 204).

Ved lov nr. 77 af 1. marts 1962 om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen bemyndigedes undervisningsministeren til at gennemføre en række forholdsregler mod lærermangelen i folkeskolen og til i denne forbindelse at fravige

forskellige bestemmelser i folkeskoleloven. Disse bemyndigelser forlængedes ved lov nr. 192 af 26. maj 1965 for 3 år.

Ved nærværende lov *forlænges bemyndigelserne for endnu en 3-årig periode.*

Lovforslaget svarede ganske til et forslag, som fremsattes i folketingsårets 1. samling, men som ikke nåede at komme til behandling inden folketingsvalget.

Ministeren understregede i sin fremsættelse, at det, da loven blev forlænget i 1965, var givet, at de restriktioner, der var gennemført med hjemmel i loven af 1962, måtte bevares fuldt ud. I den nu foreliggende situation syntes det imidlertid forsvarligt at begynde på *en forsigtig lempelse.*

Som det fremgik af bemærkningerne til lovforslaget, var seminariernes kapacitet siden lærermangelslovens vedtagelse forøget så meget, at antallet af nyuddannede lærere pr. år var steget fra 1.839 i 1962 til 2.891 i 1967, og at antallet i løbet af de følgende 4 år ville stige til ca. 3.700.

Alt andet lige skulle der i 1968-69 blive et lille overskud af lærere. Ved de normeringsberegninger, der skulle foretages i foråret 1968 for det følgende skoleår, ville kommunerne derfor få *en ekstra lærerstilling for hver 20 klasser* pr. normeringsenhed. Lempelsen kunne synes beskedent på baggrund af de i bemærkningerne indeholdte beregninger af løntimebehov og -udbud, men disse beregninger forudsatte uændrede forhold, og forholdene var ikke uændrede fra år til år. Der var f. eks. ikke regnet med det yderligere lærerbehov, der ville opstå, hvis lærernes gennemsnitlige ugentlige timetal gik ned, eller hvis antallet af løntimer pr. klasse blev øget, eller hvis klassekvotienten sattes længere ned.

Ministeren udtalte sin glæde over, at man nu kunne tænke på at indlede en afvikling af lærermangelsrestriktionerne. I forbindelse hermed måtte lærernes store *overtimebyrde* gradvis lettes, *vikarudendelsen af lærerstuderende* måtte afvikles, og der måtte åbnes for de *pædagogiske fremskridt* og den udbygning af *lærernes videre- og efteruddannelse*, som havde været hæmmet af lærermangelen. Afviklingen af restriktionerne måtte imidlertid ske langsomt, hvorfor det var nødvendigt at bevare lovens bemyndigelser et stykke tid endnu.

Sluttelig beskæftigede ministeren sig med nogle specielle punkter, som var nævnt i den af folketingsudvalget i 1965 afgivne betænkning: faglærerne, lærerinder, som havde forladt skolearbejdet, og transport af skoleelever med henblik på at spare lærerkræfter ved at samle flere elever.

Der må i øvrigt henvises til lovforslagets bemærkninger, som indeholder en redegørelse for de anvendte foranstaltninger, lærersituationen i 1965, seminariebyggeriet og lærersituationen i de nærmeste år. Som bilag til bemærkningerne er optrykt undervisnings-

ministeriets cirkulære af 5. marts 1962 om foranstaltninger mod lærermangelen.

Der blev ved behandlingen i folketinget fra alle sider udtrykt glæde over, at det nu syntes muligt at indlede en afvikling af restriktionerne. Man måtte nu drøfte en prioritering af lempelserne. Der blev dog samtidig fra mange sider givet udtryk for det beklagelige i, at det var fundet nødvendigt at forlænge lovens bemyndigelser i 3 år.

I udvalget drøftedes bl. a. muligheden for *fra 1. august 1968 at nedsætte klassekvotienten i 1. klasserne* som en begyndelse på en almindelig kvotientnedsættelse. Spørgsmålet forelagdes ministeren, hvis svar er optrykt som bilag til betænkningen. I svaret siges bl. a.:

„— — — I betragtning heraf må jeg finde det rimeligt som led i den gradvise lempelse af foranstaltningerne mod lærermangelen, som nu er påbegyndt med ministeriets cirkulære af 18. marts d. å., at fremme en nedsættelse af elevtallet i klasserne, begyndende på 1. klassetrin, og jeg er indstillet på at gøre dette ved at meddele de kommunale skolemyndigheder, at børnetallet i 1. klasserne kun undtagelsesvis — f. eks. hvis knaphed på undervisningslokaler gør det nødvendigt — bør overstige 28. På lidt længere sigt vil man herved nå frem til den nedsættelse af børnetallet i folkeskolens 1.-5. klasser, som var tilsigtet i 1958.

Nedsættelsen vil dog først kunne påbegyndes fra skoleåret 1969-70, da kommunerne nu allerede må være langt inde i proceduren med tilrettelæggelse af klassetallet, beregning af lærernormering og opslag og besættelse af nye lærerstillinger med henblik på skoleåret 1968-69. — — —“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 127 stemmer; 4 medlemmer (VS og Fær.) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

94. Lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 465. C. sp. 149].

Skriftlig fremsættelse $1\frac{5}{2}$ (F. sp. 242). 1. beh. $\frac{7}{3}$ (F. sp. 772). Partiernes ordførere: Karl Max Rasmussen, Ellen Strange Petersen (Gerda Møller), Holger Hansen, Samuelson, Gunhild Due og Sigsgaard. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 245) afgivet $1\frac{8}{4}$. 2. beh. $\frac{25}{4}$ (F. sp. 2581). 3. beh. $\frac{2}{5}$ (F. sp. 2648). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 150).

Loven har nær sammenhæng med de i det følgende omtalte to love: *lov om ændring af lov om gymnasieskoler* og *lov om*

ændring af lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler. Lovforslaget fremsattes sammen med disse i folketingsårets 1. samling, men nåede ikke at komme til behandling inden valget. I indeværende samling fremsattes og behandledes de tre lovforslag sammen.

Loven åbner mulighed for etablering af *kommunale kursus* til højere forberedelseseksamen.

Det fremgår af undervisningsministerens fremsættelse, at der i efteråret 1967 oprettedes i alt 16 kurser til højere forberedelseseksamen. Heraf henlagdes 11 til seminarier og 4 til gymnasier, medens 1 er et selvstændigt statskursus.

Disse kursers kapacitet tillod ikke optagelse af de tilmeldte ansøgere, idet omkring 450 kvalificerede ansøgere måtte afvises af pladsmæssige grunde.

På denne baggrund måtte det anses for særdeles ønskeligt at skabe et større antal kursuspladser. Der måtte i øvrigt forventes et betydeligt større antal ansøgere i 1968-69, da der ikke længere ville blive oprettet præparandklasser ved seminarierne.

Det måtte påregnes, at seminarierne på længere sigt næppe ville kunne etablere disse kurser i større omfang. Det ville fremtidig i ret væsentligt omfang blive gymnasier, der tog denne opgave op.

Under disse forudsætninger var det formålstjenligt, at også de kommunale gymnasier blev inddraget i denne virksomhed, også af hensyn til en rimelig geografisk placering.

De hidtidige erfaringer havde efter ministerens opfattelse vist, at den fornyelse i uddannelsessystemet, det var hensigten at skabe ved etableringen af højere forberedelseseksamen, virkelig havde imødekommet et behov.

Forhandlingerne om den kompetence, der skulle gives den nye eksamen, var endnu ikke afsluttet.

Samtlige ordførere kunne ved behandlingen i folketinget anbefale lovforslaget ud fra de af ministeren anførte grunde. Flere af ordførerne beskæftigede sig med det beklagelige i, at HF's kompetence endnu ikke var klarlagt.

Det hedder herom i udvalgets betænkning:

„Udvalget har bl. a. beskæftiget sig med spørgsmålet om, hvilke muligheder højere forberedelseseksamen indebærer, og går ud fra, at der i løbet af meget kort tid sker en afklaring af dette spørgsmål, således at der i hvert fald — i overensstemmelse med de tanker, der lå bag indførelsen af højere forberedelseseksamen — fastlægges en række muligheder for adgang til forskellige uddannelser.“

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt.

95. Lov om ændring af lov om gymnasieskoler. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 469. C. sp. 151].

Skriftlig fremsættelse $^{15}/_2$ (F. sp. 242). 1. beh. $^{7}/_3$ (F. sp. 772). Partiernes ordførere: Karl Max Rasmussen, Ellen Strange Petersen (Gerda Møller), Holger Hansen, Samuelson, Gunhild Due og Sigsgaard. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 245) afgivet $^{18}/_4$. 2. beh. $^{25}/_4$ (F. sp. 2581). 3. beh. $^{2}/_5$ (F. sp. 2650). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 148).

Ved loven åbnes der mulighed for, at undervisningsministeren, når forholdene taler derfor, kan tillade, at der ved en gymnasieskole ikke oprettes nye 1. realklasser.

Loven der må ses i sammenhæng med den nærmest foregående sag, *lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen*, skaber herigennem mulighed for oprettelse af yderligere kursuspladser til højere forberedelseseksamen.

Dispensationshjemmelen vil også gøre det muligt i andre særlige tilfælde at skabe en tiltrængt yderligere kapacitet med hensyn til gymnasieklasser.

Når der i bestemmelsen tales om etablering af *nye* 1. realklasser, ligger der heri, at spørgsmålet om dispensation skal afgøres forud for hvert skoleår.

Lovforslaget fremsattes sammen med *forslag til lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen* og *forslag til lov om ændring af lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasier* (se nærmest følgende sag) i folketingsårets 1. samling. Lovforslagene nåede ikke at komme til behandling i 1. samling. I indeværende samling genfremsattes og behandledes de sammen.

Som det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, må det påregnes, at seminarierne fremtidig i højere grad må udnytte den forhåndenværende kapacitet til læreruddannelsen, således at en udvidelse af den eksisterende kapacitet med hensyn til undervisningen til højere forberedelseseksamen må forventes i stadig stigende grad at måtte foregå på gymnasieskolerne, jfr. også den nærmest foregående sag om ændring af lov om højere forberedelseseksamen.

Lovforslaget anbefaledes ved behandlingen i folketinget af alle ordførerne, selv om der fra flere sider udtaltes betænkelighed ved en så principiel ændring.

Af udvalgsbetænkningen fremgår, at udvalget erkender behovet for kursuspladser til højere forberedelseseksamen. Udvalget finder det

dog rigtigt i denne forbindelse at fremhæve, at nedlæggelse af en realklasse ikke uden videre vil give plads til en højere forberedelsesklasse, da der er større behov for faglokaler ved undervisningen til højere forberedelseseksamen end i realklasserne.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt.

96. Lov om ændring af lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 473. C. sp. 153].

Skriftlig fremsættelse $15/2$ (F. sp. 242). 1. beh. $7/3$ (F. sp. 772). Partiernes ordførere: Karl Max Rasmussen, Stæhr Johansen, Holger Hansen, Samuelson (Bernhard Baunsgaard), Gunhild Due og Sigsgaard. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 245) afgivet $18/4$. 2. beh. $25/4$ (F. sp. 2581). 3. beh. $2/5$ (F. sp. 2650). *Loven stadfæstet 8. maj 1968.* (Lovt. nr. 149).

Loven må ses i sammenhæng med den foran (side 366) omtalte *lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen*, hvori der er skabt hjemmel for at etablere kommunale kursus til højere forberedelseseksamen.

Ved en ændring af lovens § 1 bringes de omhandlede kursus ind under de statstilskudsregler, der gælder for kommunale gymnasieskolels driftsudgifter, således at elevtilskuddet til disse kommunale kursus beregnes på grundlag af udgiften pr. elev ved de tilsvarende kursus ved statsskolerne og statsseminarierne. Det er fundet rimeligt at bortse fra udgiften pr. elev ved det ene selvstændige statskursus til højere forberedelseseksamen, idet dette kursus er præget af særlige forhold.

Det er en betingelse for statstilskud, at elever fra andre kommuner, hvor der ikke findes offentlige kursus til højere forberedelseseksamen, får adgang på lige fod med kursuskommunens egne elever i det omfang, pladsforholdene tillader det.

Som en naturlig følge af denne bestemmelse pålægges der hjemstedskommunen en pligt til betaling for undervisningen i den fremmede kommune. Dette svarer til, hvad der gælder for kommunale gymnasieskoler.

Også på enkelte andre punkter er der skabt ligestilling for kursuseleverne med de forhold, der gælder for gymnasieelever.

Lovforslaget fremsattes i folketingsårets 1. samling, men nåede ikke at komme til behandling inden folketingsvalget.

Det genfremstattes og behandles i indeværende samling sammen med de to foran omtalte forslag: *forslag til lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen og forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler.*

Det grundlæggende princip i de ved lovforslaget foreslåede regler var, som det fremgår af bemærkningerne, i lighed med begrundelsen for ordningen ved de offentlige gymnasieskoler i videst muligt omfang at ligestille kommunerne økonomisk uden hensyn til, om den undervisningsinstitution, der ligger i kommunen, er statslig eller kommunal.

Loven påregnes ikke at ville medføre udgifter for staten.

Der vil derimod blive pålagt kommunerne en udgift, idet de bliver forpligtet til at afholde 10 pct. af driftsudgifterne i forbindelse med undervisningen til højere forberedelseseksamen. Den kommunale udgift er ifølge lovforslagets bemærkninger anslået til 1.400.000 kr. for skoleåret 1968-69.

Lovforslaget fik ved behandlingen i folketinget tilslutning fra alle ordføreres side.

Bernhard Baunsgaard (RV) fremkom ved anden behandling med en række kritiske bemærkninger angående de tilskudsforhold, man var kommet frem til for HF-klasserne. *Undervisningsministeren* ville være opmærksom på disse problemer ved den kommende revision af reglerne for tilskud til de private skoleformer.

Lovforslaget vedtoges enstemmigt ved 3. behandling.

97. Lov om fritidsundervisning m. v. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 805. C. sp. 401].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₂ (F. sp. 406). 1. beh. ¹²/₃ (F. sp. 945). Partiernes ordførere: K. B. Andersen, Knud Bro, Robert Christensen, Svend Haugaard, Gunhild Due og Sigsgaard. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 577) afgivet ¹⁵/₅. 2. beh. ²⁴/₅ (F. sp. 3574). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 1021) afgivet ²⁴/₅. 3. beh. ²⁹/₅ (F. sp. 3776). *Loven stadfæstet 6. juni 1968* (Lovt. nr. 233).

Forslag til lov om fritidsundervisning m. v. fremsattes første gang i 2. samling af folketingsåret 1966-67. Det genfrem-

sattes i uændret skikkelse i dette folketingsårs 1. samling. Også ved fremsættelsen i nærværende samling svarede forslaget ganske til de tidligere fremsatte forslag, som det ikke var lykkedes at færdigbehandle i de nævnte samlinger.

Lovforslagets indhold er i hovedtræk refereret i årbog 1966-67, side 513, hvortil der derfor henvises herom.

Det underkastedes under behandlingen i folketinget en række ændringer, hvoraf en stor del dog var af redaktionel karakter. I det følgende vil alene realitetsændringer, som i særlig grad gav anledning til drøftelser, blive omtalt.

Ved en ændret affattelse af bestemmelsen i § 2 om undervisningen i ungdomsskolen er der åbnet mulighed for en mere smidig tilrettelæggelse af faget *ungdomsorientering*, der dog stadig — som oprindeligt foreslået — er obligatorisk. Som følge af denne ændring er § 11 nu affattet således, at der ikke, som foreslået i lovforslaget, skal ydes højere timeløn for undervisning i ungdomsorientering end for anden undervisning i ungdomsskolen.

Ved den endelige affattelse af § 28 er der åbnet mulighed for, at *interessegrupper for børn og unge* også kan arbejde i *de tidlige aftentimer*, hvorved man har tænkt på tiden indtil kl. 20.

Medens det i lovforslaget var fastsat, at der skulle ydes *løn til instruktører* ved interessegrupper for børn og unge og til *ledere og medarbejdere* ved godkendte ungdomsklubber, er §§ 29 og 32 nu affattet således, at dette ikke er en betingelse. Ændringerne skyldes et ønske fra børne- og ungdomskorpsets samråd, der har ønsket mulighed for at drive virksomhed på de pågældende områder med ulønnet personale.

Ved § 31 angående godkendelse af en *ungdomsklub* er der tilsikret klubbens aktive medlemmer mindst én plads i bestyrelsen. Det er dog ved formuleringen tilsikret, at bestyrelsens flertal udgøres af myndige personer.

Det fremgik af lovforslagets bemærkninger, at det var hensigten at udelukke *gymnastik* og idræt fra godkendelse som fag i aftenskolen. De nævnte fag måtte tillige udelukkes som emner i fritidsgrupperne. Selv om der ikke er tale om en formel ændring af lovens tekst, bør det formentlig allerede her anføres,

hvad udvalget med henblik på den kommende bekendtgørelse har udtalt i sin betænkning:

„Med hensyn til arten af de aktiviteter, der skal kunne finde sted i interessegrupper for voksne (§§ 56-58), ønsker udvalget at understrege, at man finder, at den omstændighed, at faget gymnastik ikke agtes godkendt i aftenskolen, ikke bør medføre en lignende begrænsning i kredsen af emner for disse grupper. Man vil *finde det rigtigt, at også gymnastik kan tages op i interessegruppens form*, også under hensyn til, at deltagerne selv kan bidrage til instruktørlønnen.“

I øvrigt er betegnelsen „fritidsgrupper for voksne“ ændret til „interessegrupper for voksne“.

Ved en række ændringsforslag, der fremsattes med de kommunale organisationers tilslutning, er *de administrative bestemmelser* ændret således, at de gældende bestemmelser med hensyn til opbygningen af de organer, der administrerer fritidsundervisningen, opretholdes. Baggrunden herfor er de administrative omlægninger, der må forventes med gennemførelsen af kommunalreformen, og som må få konsekvenser for alle bestemmelser, der bygger på den nuværende kommune- og amtsinddeling.

Ved tilføjelse af et nyt stykke til § 105 er der åbnet mulighed for statstilskud til opførelse af *svømmebassiner*, der stilles til rådighed for ungdomsskolen eller fritidsvirksomhed for børn og unge. Det er en forudsætning for ydelse af tilskud, at der ikke på anden måde til opførelsen ydes lån eller tilskud af statslige midler, herunder tipsmidler. Tilskuddet kan højst udgøre 50.000 kr. Denne ændring må ses på baggrund af det i 1. samling af *Svend Haugaard* m. fl. fremsatte forslag til lov om tilskud til opførelse af svømmebassiner, som ikke gennemførtes, se side 476.

Endelig bemærkes, at lovens *ikrafttrædelsesdato* er ændret til *den 1. august 1969* (§ 113).

Lovforslaget gav ved 1. behandling ikke anledning til større debat, idet der fra alle sider var meget stor interesse for dets gennemførelse og de fleste af ordførerne kunne henvise til deres udtalelser ved tidligere behandlinger.

I den af udvalget afgivne betænkning stillede en række ændringsforslag, som for en dels vedkommende er omtalt i det foregående.

Om de i udvalgets betænkning i øvrigt omtalte spørgsmål skal anføres følgende:

Nogle spørgsmål om kommunale *tilskud til lokaler og udendørsanlæg* og om *statsrefusion*, jfr. lovens § 34, stk. 5, og § 36, stk. 3, foreslår udvalget løst i forbindelse med gennemførelsen af kommunalreformen og de kommende drøftelser om byrdefordelingen mellem stat og kommuner.

Om spørgsmålet om sikring af en leders *kvalifikationer*, jfr. lovens § 38, nr. 1, siges det i betænkningen:

„Til sikring af de fornødne kvalifikationer skal en leder senest ét år efter at være tiltrådt som leder have gennemgået en administrativ-pædagogisk grunduddannelse som nedenfor anført. Undtaget fra dette krav er ledere, som ved lovens ikrafttræden har fungeret i mindst ét år.

Uanset skolens størrelse skal lederen have gennemgået et leder-teknisk grundkursus på mindst 8 timer. Kursuset skal indeholde en gennemgang af bestemmelserne om fritidsundervisning for voksne med særligt henblik på lederens funktioner, og herudover — for ledere, der ikke har en pædagogisk uddannelse — en orientering i pædagogisk planlægning af fritidsundervisning for voksne.

Har skolen mere end 100 timer årligt, skal lederen yderligere have gennemgået et kursus af mindst 36 timers varighed. Kursuset skal indeholde en udvidet gennemgang af fritidslovens administration, af regnskabsføring og budgetlægning, udformning af programmer og tilbud samt orientering om det samlede uddannelsessystem, således at lederen får mulighed for at vejlede deltagere i valg af kursus og anden uddannelse.

Tilbyder skolen forberedelseskursus eller specialundervisning, skal lederen inden for den samlede uddannelse have modtaget mindst 12 timers undervisning om de særlige forhold inden for hver af disse undervisningsformer.

De her omtalte kursus oprettes og støttes i henhold til reglerne i § 100.

Udvalget ønsker i øvrigt at understrege, at ledere regelmæssigt bør følge kursus af betydning for ledervirksomheden.“

Udvalget omtaler lovforslagets bestemmelser om fritidsgrupper (interessegrupper) for voksne, hvorved den mere hobbyprægede virksomhed er blevet udskilt fra bestemmelserne om aftenskolen. På denne baggrund finder udvalget det rimeligt at *stramme kravene til aftenskolen*, så det i højere grad påses, at denne tager sigte på en egentlig fremadskridende undervisning i overensstemmelse med en lagt undervisningsplan.

Foranlediget af en henvendelse fra Skole og Samfund har udvalget drøftet muligheden for *samlet deltagelse af forældre og børn i fritidsvirksomhed* efter lovforslagets bestemmelser. Udvalget peger på, at lovforslagets bestemmelser vil kunne administreres således, at børn undtagelsesvis vil kunne optages i aftenskolen, hvorimod udvalget vil finde det betænkeligt at åbne adgang for voksnes deltagelse i interessegrupper for børn og unge.

Der er i loven stillet krav om, at undervisningen skal være gennemført med mindst *et vist antal deltagere i gennemsnit* pr. time. Efter udvalgets opfattelse bør der ved tilmeldte deltagere forstås dels de forud for de i lovens § 75 anførte frister indmeldte, dels de senere tilkomne, der deltager i undervisningen fra den anden undervisningsgang. Ministeren har over for udvalget givet tilsagn om at fastslå dette i gennemførelsesbekendtgørelsen.

I denne forbindelse understreger udvalget det ønskelige i en effektivisering af kontrollen med overholdelse af deltagerrantallet.

Af betænkningen skal endelig citeres følgende:

„— — — Udvalget har indgående drøftet spørgsmålet om *initiativtagerne* til tilrettelæggelse af fritidsvirksomhed for børn og unge og fritidsundervisningen for voksne og en *koordination* af denne virksomhed. Udvalget kan tilslutte sig den opfattelse, som har fundet udtryk i aftenskoleudvalgets betænkning, at der ikke er grundlag for at indskrænke igangværende kommunal aftenskolevirksomhed eller at formene kommunerne adgang til at etablere undervisnings- og oplysningsvirksomhed i henhold til loven.

Det må med tilfredshed erkendes, at der allerede nu ved forhandlinger mellem de interesserede udfoldes bestræbelser for at sammenarbejde den her omhandlede virksomhed. Udvalget har på denne baggrund ikke fundet anledning til at stille forslag om en pligtmæssig forudgående koordinering af tilbuddene, men understreger det ønskelige i, at koordineringsbestræbelserne videreføres. Hvad angår *forberedelseskursus* og *specialundervisning*, er man specielt opmærksom på det ønskelige i en forudgående koordinering dels under hensyn til de gunstigere igangsætningsbetingelser, dels under hensyn til den særlige betydning, der ligger i, at netop disse kursus oprettes i det omfang, der er et tilstrækkeligt antal deltagere.

I øvrigt går udvalget ud fra, at tilskudsberettigede tilbudsgivere har pligt til at deltage i det i § 73, stk. 4, (lovens § 75, stk. 4), omtalte fælles møde. — — —

— — — Udvalget har drøftet spørgsmålet om *brevskolernes forhold* og finder det ønskeligt, at en mere rationel tilskudsordning søges udarbejdet med henblik på gennemførelse ved en kommende revision af loven.

I den af Danmarks radios arbejdsgruppe for voksenundervisning den 10. december 1967 afgivne 2. betænkning siges det i 12. afsnit, punkt 13: „I den kommende lov om fritidsundervisning for

voksne søges etableret fornøden hjemmel til gennemførelse af tilskudsberettigede lokale støtteforanstaltninger i tilknytning til radio- og TV-undervisning.“ Ministeren vil ved udformningen af bekendtgørelsen tage hensyn hertil. — — —“

Uden for betænkningen stilledes til 2. behandling ændringsforslag af *Sigsgaard* m. fl. (VS). Disse tilsigtede dels at give de unge selv en væsentlig indflydelse på ledelsen af ungdomsklubber, dels at tilvejebringe ligestilling af privat og kommunal virksomhed såvel økonomisk som på det initiativmæssige område.

Ved 2. behandling vedtoges de i betænkningen stillede ændringsforslag, medens de af VS stillede forkastedes.

I den af udvalget afgivne tillægsbetænkning stilledes yderligere enkelte ændringsforslag, hovedsagelig af redaktionel karakter.

Med disse yderligere ændringer vedtoges lovforslaget ved 3. behandling enstemmigt med 153 stemmer; 4 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

98. Lov om universiteternes udbygning. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 2317. C. sp. 251].

Skriftlig fremsættelse $15/3$ (F. sp. 1177). 1. beh. $4/4$ (F. sp. 2279). Partiernes ordførere: K. B. Andersen, Jørgen Jensen, Per Møller, Grethe Philip, Morten Lange og Hanne Reintoft (*Sigsgaard*). Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Knud Bro, Hanne Budtz, Ellen Strange Petersen [næstformand], Per Møller, Enggaard, Holger Hansen, Grethe Philip [formand], Bernhard Baunsgaard, Lindegaard Rasmussen, K. B. Andersen, Lis Groes, Lysholt Hansen, Waldemar Laursen, Hans Lund, Niels Matthiasen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 375) afgivet $9/5$. 2. beh. $18/5$ (F. sp. 3052). 3. beh. $21/5$ (F. sp. 3195). *Loven stadfæstet 31. maj 1968*. (Lovt. nr. 209).

Loven har følgende indhold:

„§ 1. Undervisningsministeren bemyndiges til indtil 1. april 1976 til udbygningen af universiteterne i København, Odense og Århus at anvende et samlet beløb på 1.250 mill. kr.

§ 2. I folketingsåret 1968-69 fremsættes der for folketinget lovforslag om, hvor den fremtidige udbygning af Københavns universitet skal gennemføres, og om erhvervelse af de dertil

fornødne arealer. Samtidig fremsættes forslag om den geografiske placering af nye centre for højere uddannelse, hvis oprettelse skal indgå i den samlede planlægning af de højere uddannelsers udbygning.

Stk. 2. Undervisningsministeren bemyndiges til at videreføre forberedelsen og gennemførelsen af allerede projekteret eller planlagt udbygning af Københavns universitets lægevidenskabelige og matematisk-naturvidenskabelige fakulteter.

§ 3. Lovforslag om de bevillingsmæssige rammer for universitetsudbygningen efter 1. april 1976 fremsættes for folketinget senest i folketingsåret 1974-75.“

Det bemærkes, at § 2, stk. 1, 2. punktum, der omhandler fremsættelse af forslag i folketingsåret 1968-69 om den geografiske placering af *nye centre*, ikke fandtes i det oprindelige forslag, men indsattes under behandlingen i folketinget.

Undervisningsministeren henviste i sin fremsættelse til, at folketinget i 1965-66 og 1966-67 havde haft anledning til at beskæftige sig med problemer vedrørende universitetsudbygningen i forbindelse med lovforslagene om uddannelsescentre. (Århog 1965-66, side 484 og 1966-67, side 511). Disse lovforslag var imidlertid ikke blevet færdigbehandlede, bl. a. fordi man afventede skitsen for udbygningen af de højere uddannelser i tiden indtil 1980. Planskitsen, som blev offentliggjort i juni 1967, var det første forsøg på at foretage en bred og sammenhængende vurdering af de mange problemer, som rejser sig i forbindelse med udbygningen ikke blot af vore universiteter, men de højere uddannelsesinstitutioner i det hele taget.

Ministerne redegjorde for nogle af de væsentlige spørgsmål, der rejste sig i denne forbindelse. Et vigtigt spørgsmål i den generelle målsætning var, om man skulle udbygge med henblik på at sikre alle egnede adgang til en højere uddannelse efter lyst og evner, eller om man skulle planlægge efter samfundets behov.

Det burde stadig være lyst og evner, der var afgørende; men for sigtige skøn over samfundets udvikling og behov måtte naturligvis indgå i vejlednings- og rådgivningsarbejdet ved valg af uddannelse. Det centrale måtte være fleksibilitet i uddannelsessystemet også på de højere niveauer, og denne fleksibilitet måtte kombineres med udstrakte muligheder for videre- og efteruddannelse.

Det havde været et gennemgående træk i folketingets tidligere behandling af disse problemer, og det var nu også stærkt understreget af planlægningsrådet, at en løsning af *de tre bestående universiteters* forhold var den mest presserende opgave.

„Regeringen har derfor“, udtalte ministeren, „fundet det by-

dende nødvendigt allerede i denne folketingsssamling at få fastlagt en bevillingsramme, som kan sikre disse universiteters udbygning til midten af næste årti — uanset at der, ikke mindst for Københavns universitet, foreligger en række forudsætninger, som endnu ikke er klarlagt. Der er bred enighed om, at de lægevidenskabelige undervisnings- og forskningsinstitutter ved Københavns universitet fortsat må placeres i området omkring rigshospitalet, og Blegdamshospitalet er erhvervet netop med henblik herpå. Tilsvarende bør visse af de biologiske fagområder fortsat være placeret i området ved Nørre Fælled og den botaniske have. Sammenhængende hermed er det forudsat, at den naturhistorisk-geografiske faggruppe overtager polyteknisk læreanstalts hidtidige lokaler ved Sølvtorvet og på Øster Vold.

Det er også en udbredt opfattelse, at man ikke kan basere de humanistiske, dette ord taget i vid forstand, fagområders fremtid på en „indre byplan“. Der er derfor nedsat et snævert udvalg med repræsentanter for undervisningsministeriet, Københavns kommune og boligministeriet med henblik på at belyse de senest opståede muligheder i København. Resultatet forudsættes at foreligge i løbet af sommeren, således at der i næste folketingsssamling vil kunne foreligge forslag om planerne for den videre udbygning af Københavns universitet og dermed hørende arealerhvervelser. — — —“

Ved lovforslagets 1. behandling erkendtes det fra alle sider, at det var helt nødvendigt nu at søge de eksisterende universiteters problemer løst, og den foreslåede rammebevilling såvel som forslaget øvrige bestemmelser herom fik derfor almindelig tilslutning.

Der fremførtes imidlertid, navnlig af *K. B. Andersen* (S) og *Morten Lange* (SF), meget kritiske bemærkninger om forslaget i øvrigt.

K. B. Andersen (S) gav en indgående redegørelse for det hidtidige arbejde med spørgsmålet om planlægning af de højere læreanstalter, herunder planlægningsrådets arbejde og de nu foreliggende resultater af dette arbejde. Der var nu tilvejebragt et sådant materiale, at der var mulighed for at fremsætte både forslag om en rammelov for de tre bestående universiteter, forslag om den endelige placering af Københavns universitet på længere sigt og om et nyt center øst for Store-Bælt, så snart visse arealproblemer var afklaret, og om placeringen af centrene ude i landet. På denne baggrund var dette forslag et dårligt og utilstrækkeligt forslag, idet det alene beskæftigede sig med den helt nødvendige rammelov for udbygning af de tre bestående universiteter; alt andet var forsvundet. Hvad var der sket, siden regeringen havde droppet ethvert hensyn til planlægning og og ikke tog hensyn til ønskerne ude i landet om at kunne få besked?

Morten Lange (SF) fandt det ligeledes påfaldende, at forslaget fuldstændig ignorerede en hvilken som helst universitetsplanlægning i Danmark. Planlægningen for de tre universiteter, som forslaget omfattede, kunne ikke udføres, uden at de øvrige planer lå klare og

vedtagne. Planlægningen var essentiel, og det foreliggende forslag burde derfor udvides sådan, at det indeholdt en ganske klar angivelse af planlægningen for universitetscentrenes udbygning i de kommende år.

I udvalgets betænkning stillede undervisningsministeren ændringsforslag, som gik ud på at indføre den ovenfor nævnte bestemmelse angående forslag om den geografiske placering af nye centre, jfr. § 2, stk. 1, 2. punktum.

Herefter indstillede udvalget lovforslaget til vedtagelse med den foreslåede ændring.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 151 stemmer.

99. Lov om forskningsråd. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 781. C. sp. 253].

Skriftlig fremsættelse $28/2$ (F. sp. 407). 1. beh. $14/3$ (F. sp. 1142). Partiernes ordførere: Orla Møller, Knud Bro, Arne Christiansen, Bernhard Baunsgaard, Morten Lange og Hanne Reintoft. Henvist til udvalget angående videnskabelig forskning. Betænkning (B. sp. 353) afgivet $8/5$. 2. beh. $16/5$ (F. sp. 3062). 3. beh. $21/5$ (F. sp. 3195). *Loven stadfæstet 31. maj 1968*. (Lovt. nr. 206).

Ifølge loven oprettes der et forskningsråd for hvert af følgende områder: naturvidenskaberne, de humanistiske videnskaber, samfundsvidenskaberne, lægevidenskaben samt jordbrugs- og veterinærvidenskaberne.

Rådene skal dels være rådgivende i forskningsanliggender og søge at samordne forskningen, dels være bemyndiget til inden for en rådighedssums rammer at tage initiativ til at gennemføre påtrængende forskningsopgaver, som ikke naturligt henhører under de bestående forskningsinstitutioner, eller som af finansielle eller af andre årsager ikke uden rådernes medvirken ville lade sig realisere ved disse institutioner.

Loven ophæver Statens almindelige Videnskabsfond, ligesom 3 kommissioner under Statens teknisk-videnskabelige Fond vil blive ophævet.

Hvert forskningsråd består af mindst 10 og højst 15 medlemmer, der beskikkes af undervisningsministeren. Et flertal

af medlemmerne af hvert forskningsråd skal være forskere, og mindst en tredjedel af medlemmerne skal beskikkes efter indstilling af de fakulteter eller fagråd ved de højere læreanstalter m. v., hvortil de højeste uddannelser inden for det pågældende område er henlagt.

Der oprettes et Forskningsrådenes Centraludvalg, der består af repræsentanter for forskningsrådene, Atomenergi-kommissionen, Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd, Statens teknisk-videnskabelige Fond og Rask-Ørsted Fondet. Centraludvalget er ikke ment som et forskningsrådene overordnet organ, men skal alene fungere som et rent koordinerende organ. Det med virkning fra 1. oktober 1965 etablerede organ, Forskningens Fællesudvalg, som består af personligt udpegede medlemmer fra forskningsområderne, erhvervslivet og centraladministrationen, vil fortsat varetage sine opgaver som regeringens og folketingets rådgivende organ ved tilrettelæggelsen af den samlede forskningspolitik.

Loven skal tages op til revision 1971-72.

I fremsættelsestalen blev det nævnt, at der i finansåret 1968-69 ville være 15,2 mill. kr. til rådighed for de af lovforslaget omfattede områder, og at beløbet forudsættes forøget med 9 mill. kr. hvert af de to følgende finansår til henholdsvis 24 og 33 mill. kr. Det blev i fremsættelsestalen understreget, at den foreslåede nyordning med forskningsrådene som rådgivende og initiativtagende instans ville betyde, at dansk forskning fremtidig ville blive organiseret efter samme retningslinjer som i bl. a. Sverige og Norge.

Ved 1. behandling blev forslaget velvilligt modtaget. *Orla Møller* (S) rejste spørgsmålet om forholdet mellem Forskningsrådenes Centraludvalg og Forskningens Fællesudvalg. Han fandt endvidere, at de planlagte bevillinger til området var for små. Han var positiv over for loven i sin helhed.

Knud Bro (KF) fandt, at forslaget ville betyde en bedre udnyttelse af ressourcerne. Han understregede, at brugerne måtte med i forskningsrådene. Det måtte endvidere ikke udvikle sig derhen, at forskningsrådenes centraludvalg fordelte midlerne. Det var en politisk opgave.

Arne Christiansen (V) tilsagde sit partis medvirken til en grundig og velvillig behandling. Han ønskede brugsinteresser repræsenteret i forskningsrådene og rejste spørgsmålet om arbejdsdelingen mellem den forskning, der gennemføres for landbrugsministeriets bevillinger og koordineres af landbrugets samråd for forskning og forsøg, og den

forskning, der ville komme under det jordbrugs- og veterinærvidenskabelige forskningsråd.

Bernhard Bavnsgaard (RV) var ligeledes velvillig over for forslaget. Han var ikke sikker på, at man var gået langt nok i koncentrationen af de forskellige råd.

Morten Lange (SF) fandt, at bevillingerne burde være 2 eller 3 gange så høje som de nuværende, for at de kunne være nogenlunde rimelige. Han havde svært ved at se forskningens fællesudvalgs plads ved siden af forskningsrådets centraludvalg. Rask-Ørsted Fondet burde endvidere have været foreslået ophævet. Forslagets hovedindhold fandt han særdeles konstruktivt.

Hanne Reintoft (VS) kunne principielt støtte forslaget. Hun var bange for, at professorerne ville få for stor indflydelse på sammensætningen af rådene. 80 pct. af lærerkrafterne ved universiteterne var ikke professorer. Universiteterne og de højere læreanstalter skulle være særdeles velegnede arbejdspladser til gennemførelse af et højt udviklet medlemsdemokrati.

Det nedsatte udvalg indstillede lovforslaget til vedtagelse med enkelte af ministeren foreslåede ændringer. Tidspunktet for lovens revision blev foreslået fremrykket fra 1972-73 til 1971-72. Et ændringsforslag tydeliggjorde det enkelte forskningsråds kompetence, og et andet fremhævede centraludvalgets koordinerende karakter. Det fremgår af betænkningen, at udvalget særlig har lagt vægt på at få kompetenceforholdet mellem det enkelte forskningsråd, Forskningsrådenes Centraludvalg og Forskningens Fællesudvalg nærmere præciseret. Undervisningsministeren har over for udvalget givet tilsagn om, at der vil blive fastsat regler om samarbejdet mellem Centraludvalget og Forskningens Fællesudvalg, herunder at disse mindst én gang årlig holder et fælles orienterende møde.

Om de enkelte forskningsråds kompetence hedder det:

„Udvalget har lagt vægt på, at der fastsættes begrænsninger i de enkelte forskningsråds kompetence. Ministeren har i den anledning givet tilsagn om at fastsætte følgende begrænsninger:

1. Rådene bør ikke selv kunne være ansvarlige for forskning, der finansieres af rådene. Hvor bevillingerne ikke gives til en bestående institution, bør de ydes til en forsker, en gruppe af forskere eller en ad hoc nedsat bestyrelse som ansvarlig over for rådet for bevillingernes anvendelse.
2. Rådene kan ikke uden undervisningsministeriets godkendelse bevilge midler til opførelse af bygninger eller til væsentlige ombygninger.
3. Forskningsrådene kan ikke uden undervisningsministeriets godkendelse oprette forskerstillinger eller yde forskere honorarer eller lønninger, der ikke er knyttet til udførelsen af bestemte forskningsopgaver.

4. Rådene kan ikke uden undervisningsministeriets godkendelse binde sig til deltagelse i større internationale forskningsprojekter.

Udvalget kan tilslutte sig ovenstående retningslinjer for forskningsrådene, idet man dog forudsætter, at den i punkt 3 foreslåede praksis med hensyn til udbetaling af honorarer og lønninger til sin tid bringes i overensstemmelse med en ny tjenestemandsløvs regler.“

Undervisningsministeren har endvidere givet tilsagn om op-hævelse af Rask-Ørsted Fondet ved den kommende revision samt at overveje, hvordan Danmarks teknisk-videnskabelige Forskningsråd og Statens teknisk-videnskabelige Fond efter de da indvundne erfaringer eventuelt kan inddrages direkte under den nu fastlagte organisatoriske ramme.

Ved 2. behandling blev ændringsforslagene vedtaget uden afstemning, og ved 3. behandling blev lovforslaget enstemmigt vedtaget med 153 stemmer.

100. Lov om ændring af lov om Danmarks lærerhøjskole.

(Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 1209. C. sp. 211].

Skriftlig fremsættelse $\frac{1}{3}$ (F. sp. 516). 1. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 1434). Partiernes ordførere: K. B. Andersen, Lembourn, Holger Hansen, Meta Ditzel, Morten Lange og Sigsgaard. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Betænkning (B. sp. 273) afgivet $\frac{25}{4}$. 2. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2809). 3. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 2830). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 205).

Efter loven oprettes med henblik på kursusvirksomhed i provinsen yderligere afdelinger af Danmarks lærerhøjskole i Esbjerg, Haderslev, Skive, og Vordingborg foruden de allerede eksisterende afdelinger i Odense, Ålborg og Århus.

Et ganske tilsvarende lovforslag fremsattes i 1. samling, men nåede ikke at komme til behandling inden folketingsvalget.

Om baggrunden for lovforslaget anføres følgende:

Ved lov nr. 201 af 4. juni 1965 om ændring af lov om Danmarks lærerhøjskole fastsloges det, at kursusvirksomheden i provinsen blev en del af lærerhøjskolens almindelige virkefelt, og at der foreløbig oprettedes afdelinger af lærerhøjskolen i Odense, Ålborg og Århus. Det var i forslaget til loven anført, at der skulle oprettes indtil 8 afdelinger af lærerhøjskolen med de tre nævnte som de første. Placeringen af de øvrige afdelinger måtte ifølge bemærkningerne til forslaget nøje overvejes, bl. a. i planlægningsrådet for de højere uddan-

nelser, og bemærkningerne indeholdt visse retningslinjer for placeringen af de kommende afdelinger. Under behandlingen i folketinget begrænsedes lovforslaget til de tre nævnte afdelinger, således at der blev givet folketinget lejlighed til senere på grundlag af de indvundne erfaringer at tage samlet stilling til placeringen af de yderligere afdelinger.

I en indstilling af 8. september 1967, der er optrykt som bilag til nærværende lovforslag, redegjorde rektor for Danmarks lærerhøjskole for erfaringerne fra de tre første afdelinger og stillede bl. a. på grundlag heraf forslag om oprettelse af yderligere afdelinger. Ud fra en række i bemærkningerne anførte betragtninger, som var fremhævet i indstillingen, stillede rektor forslag om, at der kun oprettedes yderligere tre afdelinger, og at disse placeredes i Esbjerg, Herning og Vordingborg.

Undervisningsministeriet kunne tilslutte sig forslaget om oprettelse af afdelinger i Vordingborg og Esbjerg. Man fandt det imidlertid påkrævet, at der yderligere oprettedes en afdeling i *Haderslev*. Afdelingen i det nordvestlige Jylland skulle herefter fortrinsvis dække Viborg og Thisted amter, hvorfor det efter ministeriets opfattelse var nødvendigt at placere denne afdeling nordligere end Herning. Under hensyn hertil og for i det hele at opnå den bedst mulige landsdækning foresloges det, ikke mindst af hensyn til Thisted amt, at denne afdeling placeredes i *Skive*, der havde et fuldt udbygget seminarium, og som pr. 1. august 1968 også ville få et gymnasium.

Lovforslaget fik i folketinget en meget positiv modtagelse, idet alle erkendte værdien af en veludbygget videre- og efteruddannelse af lærerne.

Som anført afveg forslaget på to punkter fra lærerhøjskolens indstilling, idet der dels yderligere foresloges oprettet en afdeling i *Haderslev*, dels en ændring af placeringen af den foreslåede afdeling i Herning til *Skive*.

Medens alle — enkelte omend med nogen betænkelighed — kunne give tilslutning til afdelingen i *Haderslev*, opnåedes der ikke enighed om den af ministeren foreslåede placering af en afdeling i *Skive*, idet nogle medlemmer fandt placeringen i Herning pædagogisk sagligt rigtigere. Bl. a. *Lembourn* (KF) gav udtryk for denne opfattelse og fremhævede som noget afgørende den betydeligt større befolkningskoncentration i Herningområdet og prognoserne for den fremtidige udvikling her. Dette medførte også en både nuværende og kommende større lærerkoncentration i dette område. Også *Bodil Koch* (S) gik ind for disse synspunkter og fremhævede, at Herning havde usædvanligt gode forudsætninger for at tilgodese den nye lærerhøjskoles krav og skabe et godt miljø for dens trivsel.

Udvalgets *flertal* (udvalget med undtagelse af *Bodil Koch* og *Lembourn*) indstillede lovforslaget til vedtagelse uforandret og be-

tonede bl. a. hensynet til efteruddannelsesmulighederne for lærerne i Thisted amt.

Til 2. behandling af lovforslaget stillede *Arne Christensen, Foged, Niels Jørgen Nielsen* og *Kristen Østergaard ændringsforslag*, hvorefter „Skive“ skulle ændres til: „Herning“. Ændringsforslaget forkastedes.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt med 146 stemmer.

101. Lov om ændring af lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed. (Undervisningsminister *Helge Larsen*). [A. sp. 1231. C. sp. 209].

Skriftlig fremsættelse $\frac{1}{3}$ (F. sp. 514). 1. beh. $\frac{20}{3}$ (F. sp. 1424). Partiernes ordførere: Knud Nielsen, Knud Bro, Enggaard, Stinus, Morten Lange og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Knud Bro, Gerda Møller, Poul Schlüter, Simonsen [næstformand], Enggaard, Merete Bjørn Hanssen, Kristen Østergaard, Stinus, Bilgrav-Nielsen, Niels Helveg Petersen [formand], Knud Nielsen, K. B. Andersen, Anker Jørgensen, Kampmann, Kjeld Olesen, Søgaard og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 325) afgivet $\frac{3}{5}$. 2. beh. $\frac{9}{5}$ (F. sp. 2803). 3. beh. $\frac{14}{5}$ (F. sp. 2830). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 207).

Lovens § 1 *udskyder* den i lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed foreskrevne *revision* et år til folketingsåret 1968-69.

Efter § 2 — der indsattes under folketingets behandling af lovforslaget — stilles *i finansåret 1968-69 yderligere 20 mill. kr.* til rådighed for „Ungdommens uddannelsesfond“. Beløbet fordeles med 12 mill. kr., hvoraf 6 mill. kr. som stipendier og 6 mill. kr. som lån, til studerende, der omfattes af § 1, stk. 1, i den i § 1 nævnte lov, og 8 mill. kr. som stipendier til de elevgrupper, der omfattes af § 1, stk. 2-4, i samme lov.

Baggrunden for den foreslåede yderligere forlængelse af revisionsfristen var, at det nedsatte udvalg, der skulle overveje og stille forslag om den fremtidige støtteordning for unge under uddannelse, ikke havde kunnet nå at afslutte sit arbejde. Udvalget havde udfoldet et omfattende arbejde, men dette havde vist sig mere tidkrævende end forudset. Medvirkende til, at arbejdet ikke havde kunnet af-

sluttes, havde også været en følelig mangel på arbejdskraft i udvalgets sekretariat, som det ikke havde vist sig muligt at afhjælpe.

Ved et af undervisningsministeren stillet ændringsforslag indsattes som nævnt en bestemmelse, hvorefter der i finansåret 1968-69 stilledes *yderligere 20 mill. kr.* til rådighed for fondet. Dette var til dels et led i de kompensationsordninger, der tilsigtede at afbøde virkningerne af merværdiafgiftens stigning for den mindrebemidlede del af befolkningen, hvortil de unge under uddannelse måtte anses at høre.

Herudover var det fundet rimeligt at gennemføre en vis forøgelse af støttemidlerne til unge under uddannelse. Dette skyldtes, for så vidt angik de studerende ved de videregående uddannelser (lovens § 1, stk. 1), hovedsagelig det forhold, at den stigning i de studerendes leveomkostninger, der var en følge af den almindelige prisudvikling, ikke i fuldt omfang var blevet afhjulpet gennem den regulering af midlerne, der fandt sted på grundlag af svingningerne i reguleringspristallet og i elevtallene. Dette hang sammen med, at de studerendes forbrugssammensætning på visse punkter afveg fra den forbrugssammensætning, der lå til grund for beregningen af reguleringspristallet.

Med hensyn til de i lovens § 1, stk. 2-4, nævnte elevgrupper — gymnasieelever og studenterkursister, elever i 8.-10. klasse, realafdelingen og på realkursus samt læringe — var de øgede stipendiemidler begrundet med ønsket om at søge disse unges støttemuligheder væsentligt forbedret, idet de hidtidige bevillinger ikke havde vist sig tilstrækkelige til at dække de betydelige behov for støtte inden for disse elevkategorier.

Det blev af alle ordførere i folketinget beklaget stærkt, at det materiale, som skulle danne grundlaget for en hårdt tiltrængt revision af loven, endnu ikke forelå. Det blev dog på den anden side erkendt, at det var nødvendigt, at revisionen fandt sted på et forsvarligt grundlag, og den foreslåede udskydelse fik derfor tilslutning fra alle sider.

Også den foreslåede forøgelse af støttemidlerne fik almindelig tilslutning. *Socialdemokratiets* og *socialistisk folkepartis* medlemmer tog imidlertid *forbehold* over for den foreslåede *fordeling* af midlerne, da baggrunden herfor ikke fandtes tilstrækkeligt oplyst. *Hanne Reintoft* (VS) vurderede denne beskedne forbedring som en meget ringe politisk løsning på et meget brændende problem.

Ved 3. behandling vedtoges lovforslaget enstemmigt.

102. Lov om statsgaranti for lån til haglskaderamte frugtavlere, gartnere og landmænd. (*Holger Hansen, Robert Christensen, Lembourn, Gerda Møller, Lindegaard Ramussen og Stinus*). [A. sp. 2343. C. sp. 215].

Skriftlig fremsættelse $15/3$ (F. sp. 1182). 1. beh. $28/3$ (F. sp. 1611). Partiernes ordførere: Lysholt Hansen (Hans Hækkerup), Gerda Møller, Ib Thyregod, Stinus (Lindegaard Rasmussen), Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Gerda Møller, Juul-Madsen, Lembourn, Niels Ravn, Ib Thyregod [formand], Robert Christensen, Holger Hansen, Stinus, Lindegaard Rasmussen [næstformand], Niels Helveg Petersen, Hans Hækkerup, Lysholt Hansen, A. W. Larsen, Chr. Rasmussen, Teichert, Chr. Thomsen og Morten Lange). Betænkning (B. sp. 329) afgivet $3/5$. 2. beh. $8/5$ (F. sp. 2769). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Mundtlig indstilling. 3. beh. $17/5$ (F. sp. 3142). *Loven stadfæstet 31. maj 1968.* (Lovt. nr. 213).

Loven har følgende indhold:

„§ 1. Landbrugsministeren kan i finansåret 1968-69 på statskassens vegne yde garanti for lån, som til sædvanlig markedsrente optages i banker og sparekasser af frugtavlere, gartnere og landbrugere, som ved naturkatastrofen natten mellem den 25. og 26. juni 1967 har lidt tab ved haglskade på afgrøder, som ikke dækkes af en gældende forsikring.

§ 2. De lån, for hvilke der ydes garanti, må ikke overstige 75 pct. af den opgjorte skade for den enkelte ejendom.

Stk. 2. Garanti kan ikke ydes for skader, der opgøres til mindre end 1.000 kr.

§ 3. De for lånene udstedte pantebreve skal kunne tinglyses inden for 120 pct. af ejendommens panteværdi, hvorved forstås ejendomsværdien med tillæg af den ved formuebeskatningen ansatte værdi af besætning og inventar.

Stk. 2. Lånene skal være afdragsfri til og med juni termin 1970 og derefter afdrages over en 10 års periode.

Stk. 3. Statsgarantien for lånene bortfalder ved ejerskifte.

§ 4. Statsgaranti kan ikke ydes for lån til ejendomme, der har været genstand for salg eller bortforpagtning i tiden efter 26. juni 1967.

§ 5. Statsgaranti i henhold til § 1 kan kun ydes under forudsætning af:

- at plante- eller frugtavlskonsulenten afgiver erklæring om, at ansøgerens opgivende af tabet ved den anførte haglkatastrofe må anses for at være rigtig,
- at kommunalbestyrelsen bekræfter, at ejendommen ikke har været genstand for salg eller bortforpagtning som anført i § 4,
- at kommunalbestyrelsen kan anbefale andragendet, og
- at der fra kommunalbestyrelsen foreligger oplysning om ejendommens panteværdi, jfr. § 3, stk. 1.

§ 6. Når statsgaranti i henhold til § 1 er bevilget for lån til ejeren af et selvstændigt brug, som er undergivet pantsætningsbegrænsninger efter § 24 eller § 54 i statshusmandsloven (lovbekendtgørelse nr. 117 af 10. april 1967) eller efter lov om foranstaltninger vedrørende landbrugets gæld (lovbekendtgørelse nr. 706 af 30. december 1940), kan pant for lånet tinglyses uden særlig tilladelse.

§ 7. Nærmere regler vedrørende gennemførelsen af denne lov — herunder en tegning af forsikring — fastsættes af landbrugsministeren.“

Om baggrunden for lovforslaget, der ved fremsættelsen havde følgende titel: forslag til lov om *statslån* til haglskaderamte frugtavlere, gartnere og landmænd, udtalte ordføreren for forslagsstillerne *Holger Hansen* (V) i sin fremsættelsestale følgende:

„Ved haglskadekatastrofen natten mellem den 25. og 26. juni 1967 rantes den nordlige del af Falster, Bogø og den vestlige del af Møn af et uejvr, hvis lige vel næppe er set i Danmark i mange år. På mange ejendomme var al vækst totalt ødelagt, og den skade, der opgjordes, var ikke bare for den enkelte skaderamte, men for hele egnen af en sådan størrelsesorden, at man måtte befrygte en økonomisk krise i disse områder.

Heldigvis havde de allerflESTE ejendomme forsikret, men alligevel måtte de fleste konstatere store tab.

Tilbage er en gruppe frugtavlere, gartnere og landmænd, der ikke havde forsikret. For disse har situationen — alt efter skadens omfang på den enkelte ejendom — været vanskelig, ja, for manges vedkommende så alvorlig, at en forbliven på ejendommene må skønnes at være umulig. Endvidere vil det for nogle være umuligt at få sæt jorden til i dette forår af mangel på kapital.

Det siger sig selv, at når et helt høstårs indtægt helt eller delvis forsvinder netop i en periode med vanskelige vilkår, så virker katastrofen dobbelt.

Der har siden sommeren 1967 i landbrugsministeriet ligget anmodning om støtte fra disse skaderamte.

Nu foreligger der meddelelse om, at regeringen af principielle grunde ikke ser sig i stand til at yde nogen bistand. Derfor har forslagsstillerne ment det nødvendigt og rigtigt at fremsætte forslaget, som det nu ligger.

Det er ikke forslagsstillernes opfattelse, at dette forslag er den eneste vej til hjælp til de skaderamte. Forslagsstillerne har også drøftet muligheden af statsgaranti for lån, men vi har ment, at dette forslag var den enkleste måde at løse spørgsmålet på, men er naturligvis villige til i det udvalgt, vi håber må blive nedsat, at drøfte enhver mulighed, der måtte være for at kunne yde en hjælp, ikke i form af tilskud, men i form af lån — for at kunne udstrække tabet over en årrække.“

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at det drejer sig om omkring 250 ejendomme, der ikke har haft forsikret, og at tabet for disse ejendommers vedkommende er opgjort til ca. 3,6 mill. kr.

Ved lovforslagets behandling i folketinget udtalte *landbrugsministeren*, at regeringen af principielle grunde og af hensyn til konsekvenserne ikke kunne støtte forslaget. Det afgørende var, at de skadelidte i den foreliggende situation kunne have tegnet forsikring mod de indtrufne skader, hvorfor situationen ikke kunne sammenlignes med andre naturkatastrofer, hvor der var sket skader, mod hvilke forsikring ikke kunne tegnes. Ministeren henviste endvidere til, at der i 1948 blev gennemført en lignende låneordning for haglskaderamte, hvor finansudvalget ved sin tiltrædelse af ordningen gjorde opmærksom på, at det ikke for fremtiden kunne påregnes, at lignende skader ville blive dækket. Ministeriet havde i overensstemmelse hermed senere afslået lignende henvendelser om støtte.

Lysholt Hansen (S) kunne ubetinget anbefale lovforslaget, som han fandt var meget påkrævet. Han stillede sig uforstående over for regeringens stilling til forslaget og spurgte, om den måske skyldtes, at man havde skåret så meget ned på lovreserven på finanslovsforslaget, at der ikke var de fornødne penge, og at man heller ikke ønskede at søge dem ved en ekstrabevilling.

Gerda Møller (KF), *Ib Thyregod* (V) og *Stinus* (RV) kunne meget vel forstå regeringens principielle betænkeligheder. Der var både blandt de konservative og de radikale medlemmer af folketinget delte meninger over for lovforslaget, og *Ib Thyregod* oplyste, at man inden for venstres folketingsgruppe ville foretrække et forslag om statsgaranti til markedsrente i stedet for det foreliggende forslag om statslån.

Kjær Rasmussen (VS) kunne ikke støtte lovforslaget.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til et udvalgt, der behandlede forslaget i møder såvel mellem 1. og 2. behandling som mellem 2. og 3. behandling. I udvalgets betænkning udtales bl. a.: „*Et flertal*

(udvalget med undtagelse af Niels Helveg Petersen) har under hensyn til, at de indtrufne haglskader er af et helt ekstraordinært omfang, fundet det rimeligt, at der efter omstændighederne ydes støtte til de frugtavlere, gartnere og landmænd, der ikke havde forsikret. Flertallet har dog fundet det rigtigere, at støtten ydes som statsgaranti for lån i stedet for som statslån, og har derfor stillet nedenstående ændringsforslag, der i øvrigt som lovforslaget tilsigter at afbøde virkningerne af de tab, som de ikke forsikrede ejendomme har lidt.

De organisationer, der har rettet henvendelse til udvalget, har oplyst, at de agter at påbegynde en oplysningsvirksomhed over for deres medlemmer med henblik på, at der fremtidig tegnes forsikringer over for lignende skader. Flertallet ønsker i tilslutning hertil at understrege, at der ikke i fremtiden kan regnes med, at skader af denne karakter vil kunne blive dækket på anden måde end gennem tegning af forsikring.

Det er flertallets opfattelse, at forslaget § 1 også omfatter forpagtere, men disse må sørge for, at garantien kan sikres ved pant i den pågældende ejendom. Ejeren må have en så stor interesse i, at forpagteren kan fortsætte trods indtægtstab, at en sådan ordning er rimelig.

Flertallet går i øvrigt ud fra, at landbrugsministeren ved fastsættelsen af reglerne til gennemførelse af loven vil kræve, at der tegnes haglskadeforsikring af de personer, der opnår garanti i henhold til loven.“

Herefter indstillede flertallet lovforslaget til vedtagelse med det af flertallet stillede ændringsforslag, mens et *mindretal* (Niels Helveg Petersen) ikke kunne medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Ved 2. behandling anbefalede det således ændrede lovforslag af samtlige partiers ordførere undtagen af ordføreren for venstresocialisterne, der fortsat ikke kunne stemme for det. Det blev endvidere af ordførerne for det konservative folkeparti og det radikale venstre understreget, at der stadig var delte meninger om forslaget i disse to partier. *Ib Thyregod* mente, at de principielle betænkeligheder, der havde været fremhævet, ikke kunne være afgørende over for det forslag, som nu forelå, og han henstillede derfor til regeringen at tage sin stilling op til fornyet overvejelse. Landbrugsministeren svarede, at regeringen — af hensyn til konsekvenserne — ikke kunne skifte standpunkt, uanset at han var enig i, at der var sket en principiel ændring af lovforslagets indhold.

Ved 3. behandling erklærede *Chr. Rasmussen* (S), at han på grund af principielle betænkeligheder ved den i lovforslagets § 3 fastsatte lånegrænse måtte anbefale at undlade at stemme. *Niels Helveg Petersen* (RV) motiverede, hvorfor han måtte stemme imod lovforslaget. Han fandt forslaget „farligt“ og sagde bl. a., at hvis der skal være lighed for loven, „vil folketinget efter vedtagelsen af dette lovforslag være svagt stillet over for større eller mindre grupper og

for så vidt også over for enkeltpersoner, der i fremtiden retter henvendelse til folketinget om økonomisk støtte på grund af manglende forsikring.“

Efter at *landbrugsministeren* havde udtalt, at regeringen ikke ville gøre sagen til et kabinetsspørgsmål, vedtoges lovforslaget med 73 stemmer mod 35; 26 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

II. Ikke-vedtagne.

Folketingsårets 1. samling.

1. Forslag til finanslov for finansåret 1. april 1968-31. marts 1969. (Finansminister *Grünbaum*). [D. 1, D. 433 (Anm.)].

Mundtlig fremsættelse ³⁰/₁₁ (F. sp. 1846). 1. beh. ¹⁴/₁₂ (F. sp. 2412). Partiernes ordførere: Lysholt Hansen, Damsgaard, Jørgen Jensen, Ømann, Grethe Philip og Poul Antonsen. Henvist til finansudvalget.

Finanslovforslaget viste på drifts-, anlægs- og udlånsbudgettet i alt en udgift på *22.137 mill. kr.* og en indtægt på *22.802 mill. kr.* Udgiften til børnetilskud, der hidtil havde været opført som et fradrag i indkomstskatten, var fra 1. januar 1969 planlagt flyttet til familieministeriets budget. Korrigeret for den nævnte overflytning viste de samlede udgifter en stigning på lidt over 3 milliarder, nemlig 3.032 mill. kr., medens indtægterne viste en lidt større stigning, nemlig 3.160 mill. kr. Indtægterne ved skatter og afgifter var budgetteret til 22.719 mill. kr. imod 19.750 mill. kr. på finansloven for 1967-68. Dette var en stigning på 3 milliarder kr. Heraf kunne ca. 1.300 mill. kr. henføres til personskatterne.

Ved den mundtlige fremsættelse af finanslovforslaget omtalte ministeren først kort statsregnskabet for 1966-67, hvorefter ministeren kommenterede udviklingen i det løbende finansår:

„Om den statsfinansielle udvikling i indeværende finansår kan jeg oplyse, at der formentlig vil fremkomme en merindtægt fra personskatterne, herunder arveafgifter, samt statens forventede andel af Nationalbankens overskud, medens der for forbrugsafgifterne som

helhed synes at være tendens til mindreindtægt i forhold til skønnene på finansloven; det er forårsaget af den konjunkturdæmpning, der har fundet sted siden foråret.

For momsprovenuet giver de indbetalte beløb ikke holdepunkt for på nuværende tidspunkt at revidere de foreliggende skøn.

For udgifterne må der regnes med, at de lovbounde tilskud vil vise merudgifter bl. a. til tilskud til nedbringelse af landbrugsejendommens grundskyld, til sygehustilskud, til børne- og ungdomsforsorgen og til refusion af kommunale vejudgifter. I modsat retning virker en skønnet mindreudgift til sociale pensioner. Sammenlagt skønner vi, at bevægelserne i indtægter og udgifter nogenlunde vil afbalancere hinanden, men det følger af sagens natur, at der i finansårets sidste del kan indtræde forskydninger, som kan ændre helhedsbilledet noget. Indtil 1. november var der disponeret over ca. halvdelen af de på finansloven afsatte tillægsbevillingsreserver på i alt 190 mill. kr.

Det er regeringens hensigt at fortsætte den tilbageholdende linje. Den afsatte reserve på 1.300 mil. kr. til imødegåelse af løn- og prisstigninger og til dækning af udgifterne ved landbrugsstøtten i indeværende finansår vil næppe blive overskredet. Jeg ser her bort fra de ændringer, devalueringen vil kunne give. De udgifter, der er en følge af ny lovgivning, påregnes holdt inden for den dertil afsatte reserve på 350 mill. kr. Hvad indeværende finansår angår, kan jeg derfor sammenfattende sige, at den hidtidige finansielle udvikling er forløbet nogenlunde som budgetteret.“

Ministeren redegjorde derefter for opstillingen på finansloven, hvor alle finanslovens egentlige driftsudgiftsbudgetter nu var udarbejdet efter rammebevillingssystemet, og gik derefter over til at redegøre for hovedlinjerne i forslaget til finanslov og de overvejelser, der havde været lagt til grund ved dets udarbejdelse. I forbindelse dermed kommenteredes et budgetoverslag for 1969-70 og 1970-71, der samtidig med finanslovsforslaget var blevet omdelt til tinget.

Om den finanspolitiske side af finanslovsforslaget udtalte ministeren bl. a.:

„Hvad angår den mere finanspolitiske side af budgetforslaget for 1968-69, vil jeg gerne sige, at det stadig er nødvendigt at føre en stram finanspolitik. På baggrund af den økonomiske udvikling i sommer vil der måske hos nogle — vi har jo hørt røster om det — være en forventning om, at tiden nu skulle være inde til at foretage en lempelse af finanspolitikken. Det nu fremsatte finanslovsforslag er ikke udtryk for en sådan kursændring. Det har været afgørende for fastlæggelsen af hovedlinjen, at der her er tale om et budget, som først træder i kraft til foråret, d. v. s. på et tidspunkt, da der, så vidt man i dag kan bedømme konjunkturudsigterne, vil ske en ændring i det økonomiske klima. Den konjunkturafmatning, der har hersket i de fleste vesteuropæiske lande i det sidste års tid, synes i dag at have nået bunden.

Ikke mindst efter den engelske devaluering må man regne med, at der er tilvejebragt et fastere grundlag for den engelske økonomi, og i USA synes hovedproblemet for den kommende tid snarere at være at dæmme op for et stigende efterspørgselspres. Det er en udbredt opfattelse, at OECD-landene som helhed i løbet af 1968 igen vil være inde i en opgangsperiode, som skulle betinge bedre afsætningsmuligheder for danske eksporterhverv.

Det må derfor fortsat være et mål for den danske økonomiske politik og ikke mindst for finanspolitikken at hindre tendenser til en for stærk stigning i den indenlandske efterspørgsel i 1968-69."

Finanslovens 1. *behandling* indledtes af partiernes finanspolitiske ordførere. Endvidere havde *Knud Hertling* (Grønl.) ordet. Efter at *Peter Jørgensen* (S) havde haft ordet, talte *finansministeren* og *undervisningsministeren*, og forhandlingerne afsluttedes med indlæg af *Grethe Philip* (RV) og *Poul Dam* (SF).

Forslaget blev henvist til finansudvalget, der ikke nåede at afgive betænkning før folketingsvalget.

2. Forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1968-69. (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 1313].

Mundtlig fremsættelse ²⁵/₁₀ (F. sp. 612). 1. beh. ²/₁₁ (F. sp. 965). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Ninn-Hansen, Aksel Larsen, Hilmar Baunsgaard og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten m. fl. lovforslag, se side 105.

De årlige udskrivningslove indeholder regler om beregningen af indkomst- og formueskatten til staten for personer og dødsboer samt om ydelsen af persontilskud og børnetilskud. De tidligere regler fandtes i lov nr. 83 af 18. marts 1967 om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1967-68. Det heromhandlede lovforslag indeholder forslag til de tilsvarende regler for skatteåret 1968-69.

Ifølge forslaget til lov om ændring af ligningsloven, der blev fremsat i folketinget den 13. oktober 1967 og gennemførtes som lov nr. 452 af 8. december 1967, skal betalte personlige *skatter* fra og med skatteåret 1968-69 *ikke længere fradrages* ved opgørelsen af den skattepligtige indkomst. Forslaget til

udskrivningslov indeholdt derfor en *ny skala* for beregning af statsindkomstskatten, ligesom det særlige *merindkomstfradrag* foresloges ophævet. Da fradraget for betalt formueskat ligeledes var foreslået afskaffet, stilledes der samtidig forslag om en ny formueskatteskala.

De nye udskrivningsregler skulle efter lovforslaget anvendes ved beskatningen for hele skatteåret 1968-69. Det var imidlertid den daværende regerings hensigt at fremsætte lovforslag om kildeskattens ikrafttræden den 1. januar 1969, og i forbindelse hermed måtte der stilles forslag om, at indkomst- og formueskatten til staten efter nærværende lovforslag kun skulle opkræves for første halvdel af skatteåret 1968-69.

I. Hidtil var *statsindkomstskatten* udskrevet ved hjælp af to forskellige skalaer, en for forsørgere og en for ikke-forsørgere. Den i lovforslaget indeholdte skala var en såkaldt *enhedsskala*, der skulle anvendes ved skatteberegningen såvel for forsørgere som for ikke-forsørgere. Statsskattebeløbene skulle dog også fremtidig afpasses efter skatteyderens forsørgerstilling, idet indkomsten, forinden skatten beregnedes, skulle nedsættes med *person- og bofradrag* på 10.000 kr. for forsørgere og på 5.000 kr. for ikke-forsørgere.

Disse person- og bofradrag skulle afløse de hidtidige skattefri mindstebeløb, der bevirker, at skatteydere med meget lave indtægter bliver helt fri for at betale statsindkomstskat. Mindstebeløbene har hidtil været indarbejdet i skatteskalaerne, og de andrager for skatteåret 1967-68 9.000 kr. for forsørgere og 4.500 kr. for ikke-forsørgere. Når der tages hensyn til skattefradragets og merindtægtsfradragets bortfald, svarer de foreslåede personfradrag nogenlunde til de nuværende skattefri mindstebeløb. For skatteåret 1968-69 ville de foreslåede personfradrag antagelig bevirke, at antallet af ansættelser, der ikke pålignes statsskat, bliver 10.000-15.000 større, end hvis skatten beregnes efter de regler, der gælder for skatteåret 1967-68.

I den tidligere forsørgerskala var den laveste sats 21 pct. og den højeste 105. Ikke-forsørgerskalaen har et smalt førstetrin med en sats på 10 pct. I øvrigt ligger skattesatserne her mellem 21 og 110 pct. I den foreslåede enhedsskala var procen-

terne gennemgående lavere som følge af bortfaldet af skattefradraget og merindkomstfradraget. Den laveste sats var 18 pct. og den højeste 45 pct.

Den foreslåede skala var sålydende:

Af en skalainkomst på:		svares		18 pct.	
17.000 kr. og derunder	30.000 kr.	3.060 kr.	af 17.000 kr.,	30 pct.	af resten
over 17.000 - , men ikke over	70.000 -	6.960 -	30.000 - ,	40 - -	—
— 30.000 - , — — —	—	22.960 -	70.000 - ,	45 - -	—
70.000 - og derover	—	—	—	—	—

De foreslåede statsskatteskalaer var udformet således, at indkomstskatten til staten for skatteåret 1968-69, beregnet på grundlag af lovforslagets regler, skønnedes at ville indbringe nogenlunde samme provenu som en beskatning efter de regler, der gælder for skatteåret 1967-68.

I bemærkningerne til lovforslaget var under en række nærmere specificerede forudsætninger foretaget følgende beregninger over den samlede indkomstskat (heri medregnet kommuneskat og folkepensjonsbidrag) på forskellige indkomstrin efter de gældende regler og efter lovforslaget.

Eksempler på samlet indkomstskat ifølge gældende regler og lovforslag.

Forsøgere.

Skattepligtig indkomst		Samlet skat i pct. af skattepligtig indkomst før skattefradrag	
efter skattefradrag	før skattefradrag	iflg. gld. regler	iflg. lovforslag
(1)	(2)	(3)	(4)
kr.	kr.	pct.	pct.
5.000	5.000	—	—
10.000	10.633	9,6	6,9
15.000	17.396	18,1	17,0
22.000	26.710	22,4	22,7
25.000	30.717	26,5	25,4
30.000	38.773	31,7	29,4
40.000	56.477	38,2	37,2
50.000	74.509	41,5	41,6
70.000	110.997	45,5	47,3
100.000	166.232	48,2	51,6

Ikke-forsørgere.

Skattepligtig indkomst		Samlet skat i pct. af skattepligtig indkomst før skattefradrag	
efter skattefradrag	før skattefradrag	iflg. gld. regler	iflg. lovforslag
(1)	(2)	(3)	(4)
kr.	kr.	pct.	pct.
5.000	5.268	8,7	6,4
10.000	11.782	20,4	21,1
15.000	18.456	24,7	25,4
22.000	28.698	30,3	30,8
25.000	33.203	32,9	32,9
30.000	41.462	36,7	36,8
40.000	59.207	41,5	42,3
50.000	77.324	44,0	45,4
70.000	114.559	47,9	50,1
100.000	171.579	50,5	53,4

II. *Formueskatteskalaen* i lovforslagets § 8 var udformet således, at der som hidtil ikke skulle betales formueskat, når den skattepligtige formue er under 200.000 kr. De *promiller*, hvormed skatten beregnes, var fastsat til 10, 11 og 12 mod fra 16 til 23 i den tidligere skala. Disse nedsættelser i formueskatten skulle afbøde de stigninger i formueskatteydernes indkomstskat, som indtræder, når formueskatten ikke mere kan fradrages ved indkomstopgørelsen. Derfor var den foreslåede skala udformet således, at nedsættelsen af formueskatten på hvert enkelt formuetrin så vidt muligt svarede til den gennemsnitlige stigning i indkomstskatten, der ved formueskattefradragets bortfald rammer formueskatteyderne på det pågældende formuetrin.

I den tidligere udskrivningslov var der fastsat særlige regler om nedsættelse af formueskatten for skatteydere, hvis skattepligtige indkomst efter skattefradrag udgør mindre end 3 pct. af den skattepligtige formue. Nedsættelsen andrager 5 pct. af formueskatten for hver 2 promille eller del deraf, hvormed den skattepligtige indkomst ligger under 3 pct. af formuen. Hvis indtægten er 0 eller negativ, nedsættes formueskatten med 80 pct.

Den foreslåede *nedsættelsesregel* går ud på, at formueskat-

ten skal nedsættes, når den skattepligtige indkomst før skattefradrag ligger under 6 pct. af den skattepligtige formue. Nedsættelsen foreslås fastsat til 5 pct. af formueskatten for hver 4 promille eller del deraf, hvormed indkomsten er under 6 pct. af formuen. Hvis indtægten er 0 eller negativ, skal formueskatten som hidtil nedsættes med 80 pct.

For skatteydere, hvis indtægt og formue er nogenlunde uforandret fra år til år, vil den foreslåede regel bevirke, at såvel muligheden for at få formueskatten nedsat som størrelsen af den procentvise nedsættelse vil blive omtrent som efter de gældende regler, dersom den skattepligtige formue udgør ca. 1 mill. kr. Er formuen lavere, bliver såvel mulighederne for at få nedsættelse som de procentvise nedsættelser forøget. Hvis formuen derimod er over ca. 1 mill. kr., vil både adgangen til at få nedsættelse og de procentvise nedsættelser blive formindsket.

Hvis formueskatten for skatteåret 1968-69 blev udskrevet efter de foreslåede regler, ville den reelle formueskat for alle formueskatteydere under ét blive omtrent den samme, som hvis de for skatteåret 1967-68 gældende regler benyttes. Derimod ville forslaget medføre en omfordeling af den reelle formuebeskatning som følge af skattefradragets bortfald.

III. Den tidligere udskrivningslovs regel om, at indkomstskatten til staten *nedsættes*, når de samlede indkomst- og formueskatter samt folkepensionsbidraget overstiger *80 pct.* af indkomsten før skattefradrag, var bibeholdt i lovforslaget.

Efter lovforslaget skulle der kun gives *børnetilskud* for første halvår af skatteåret 1968-69. De foreslåede tilskudsbeløb svarede til halvdelen af de tidligere helårsbeløb. Baggrunden herfor er, at der samtidig med kildeskattens forventede indførelse den 1. januar 1969 sættes en ny børnetilskudsordning i kraft. Reglerne herom findes i lov nr. 236 af 3. juni 1967 om børnetilskud og andre familieydelser.

Også *persontilskuddene* skulle efter lovforslaget kun udbetales for første halvdel af skatteåret 1968-69. Det var tanken at søge denne ordning erstattet med andre ydelser, når kildeskatten træder i kraft. Skattefradragets afskaffelse har gjort

det nødvendigt at regulere indtægtsgrænserne for disse tilskud, og formålet hermed er at sikre, at de tilfalder de samme grupper af personer som efter den gældende ordning.

IV. *Udskrivningen af indkomst- og formueskat* af personer og dødsboer for skatteåret 1968-69 er i nedenstående oversigt rent skønsmæssigt anslået under forudsætning af, at udskrivningen sker dels efter de regler, der gælder for skatteåret 1967-68, dels efter lovforslagets bestemmelser. Ved udarbejdelsen af skønnet over udskrivningen af indkomstskat efter de gældende regler er det forudsat, at forudbetalingerne af personlige skatter i indkomståret 1967 får samme omfang som i det forudgående indkomstår, således at skattefradraget i indkomståret 1967 nogenlunde svarer til de skattebeløb, der forfalder til betaling i løbet af dette år.

Anslået udskrivning for skatteåret 1968-69.

	Ifølge gældende regler mill. kr.	Ifølge lov- forslag mill. kr.
Indkomstskat af personer	ca. 8.200	ca. 8.370
Formueskat	- 470	- 250
	<hr/>	<hr/>
I alt	ca. 8.670	ca. 8.620

Forskydningerne i udskrivningen fremkommer på den måde, at indkomstskatten forøges med ca. 170 mill. kr. Det svarer til den anslåede forøgelse af formueskatteydernes statsindkomstskat og folkepensionsbidrag som følge af formueskattefradragets bortfald. Endvidere vil formueskatteydernes kommuneskat stige med et beløb, der kan anslås til ca. 50 mill. kr., dersom kommunernes skattesatser ikke ændres i den anledning. Herved kommer den samlede stigning i formueskatteydernes indkomstskat op på ca. 220 mill. kr. Da denne stigning skyldes formueskattefradragets bortfald, er udskrivningen af formueskat ifølge lovforslaget nedsat med ca. 220 mill. kr., således at der reelt ikke sker nogen ændring i den samlede formuebeskatning.

For statskassen vil den foreslåede omlægning medføre et provenutab for skatteåret 1968-69 på ca. 50 mill. kr., som antagelig vil tilfalde kommunerne.

Lovforslaget behandlede i folketinget sammen med *forslag til lov om ændring af lov om folkepension*. (Om folkepensionsbidrag), se nedenfor side 455. Ved 1. behandling anbefalede lovforslagene af *Peter Nielsen* (S). Han kunne dog tænke sig et større bundfradrag efterhånden, men ingen ville efter udskrivningslovforslaget blive beskattet over evne. Lovforslaget indeholdt de rigtige skatteprocenter, og man kunne nu se, hvilken uklarhed skattefradragsreglen havde skabt. *Henry Christensen* (V) kunne efter sin gennemarbejdning af udskrivningslovforslaget konstatere, at de lettelser i indkomstbeskatningen, som var forudsætningen for indførelsen af merværdiafgiften, var forsvundet. Finansministeren foreslog nu at udskrive i statsindkomstskat 1.000-1.200 mill. kr. mere end efter de forslag, han stillede i udsigt ved indførelsen af merværdiafgiften, og hertil kom merprovenuet som følge af indkomststigningen. Alligevel fremstilledes det, som om der var tale om skattelettelser. De ændringer, der var foretaget af formuebeskatningen, fandt venstre ikke tilstrækkelige. Formueskattegrænsen burde i det mindste reguleres i overensstemmelse med faldet i pengeværdien. I stedet for at fremsætte forslag, hvorefter det offentlige lagde beslag på størstedelen af reallønsfremgangen, burde finansministeren have fremlagt en samlet udgiftsramme som udgangspunkt for udgiftsbudgettet. De offentlige udgifter måtte afpasses efter den samfundsøkonomiske situation. *Ninn-Hansen* (KF) savnede svar på to vigtige spørgsmål: Hvad skal den enkelte skatteyder betale i skat efter den nye skala i forhold til den gamle skala, når der tages hensyn til den gennemsnitlige indkomststigning, og hvad vil statens provenu blive for skatteåret 1968-69 sammenlignet med provenuet for skatteåret 1966-67, når hensyn tages til den nævnte indkomststigning. De oplysninger, der i så henseende var fremlagt af ministeren i forbindelse med udskrivningslovforslaget, fandt *Ninn-Hansen* ikke særligt illustrerende. Den skatteskala, der var indeholdt i lovforslaget, var for progressiv. Den skala, der var udarbejdet af finansministeriet under kildeskatteforhandlingerne i marts måned 1967, var i den henseende mere tiltalende, også fordi den byggede på bevarelsen af fradragsretten for kommunale skatter. Provenuforskellen mellem de to skalaer udgjorde efter *Ninn-Hansens* beregninger 1.200 mill. kr. *Aksel Larsen* (SF) anbefalede udskrivningslovforslaget, der svarede til, hvad regeringen havde stillet i udsigt under forhandlingerne i foråret. Det var for ham meget betydningsfuldt, at skattefradragsreglen nu var afskaffet, hvilket ville bane vej for en stærk forenkling af skattesystemet. Man ville nu få stoppet den konkurrence i indrømmelse af fradragmuligheder, som folketingets partier havde deltaget i gennem 20 år. *Hilmar Baunsgaard*

(RV) anerkendte, at der var sket en forenkling med den nye skatte-skala, men han kunne have ønsket, at man ved skalaen havde lagt forholdet mellem de forskellige indkomstgrupper fast og så havde arbejdet med en årlig udskrivningsprocent. Man var imidlertid kommet for højt op med indkomstbeskatningen. I mange kommuner ville der blive udskrevet 75 pct. af den sidste del af indkomsten i samlet indkomstskat og folkepensionsbidrag, og det var efter hans opfattelse for meget. En så høj beskatning kunne hæmme initiativet i erhvervslivet. *Niels Westerby* (LC) var utilfreds med lovforslaget. Allerede for indtægter på 10.000 kr. var marginalskatten 33 pct., for 27.000 kr. 45 pct., og for 40.000 kr. 55 pct. Selv almindelige mellemindtægter måtte nu betale lige så meget af deres ekstraindtægter, som tidligere de højeste indtægter betalte. Han pegede på, at en forhøjelse af momsprocenten til 15 ville gøre det muligt at nedsætte indkomstskatterne med 25 pct. Den stigende arbejdsløshed kunne gøre en sådan nedsættelse af indkomstskatterne nødvendig.

Efter 1. behandlingen henvistes de to lovforslag til behandling i det udvalg, der var nedsat angående ligningslovforslaget. Udvalget nåede imidlertid ikke at tilendebringe sit arbejde med disse forslag, inden der blev udskrevet valg til folketinget.

3. Forslag til lov om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 1565].

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₁ (F. sp. 1062). 1. beh. ²²/₁₁ (F. sp. 1571). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Ninn-Hansen, Ømann, Hilmar Baunsgaard og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om påligning af indkomst- og formueskat til staten m. fl. lovforslag (se ovenfor side 105).

Ifølge § 91 i lov nr. 100 af 31. marts 1967 om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) fastsættes tidspunktet for lovens ikrafttræden ved særlig lov. Nærværende lovforslag er forslag til denne ikrafttrædelseslov, der foreslår *ikrafttrædelsesdatoen* fastsat til den 1. januar 1969. Lovforslaget indeholder i øvrigt de overgangsregler, der er nødvendige, når man på denne dato skal skifte fra det hidtidige system til kildeskatteordningen.

Om indholdet af lovforslaget udtalte *finansministeren* ved lovforslagets fremsættelse bl. a.:

„..... Interessen samler sig i særlig grad om, hvad der bestemmes med hensyn til *de skatter, der er pålignet for skatteåret 1968-69*, og som skatteyderne er i færd med at betale, når den nye ordning begynder. I almindelighed vil skatteyderne på dette tidspunkt have betalt halvdelen af skatten for 1968-69. I en del af de kommuner, der har tilladelse til at anvende andre opkrævningsterminer end de legale, kan der dog være betalt mere end halvdelen. Opkrævningen af kildeskat begynder hos lønmodtagerne straks fra begyndelsen af året 1969, og den 1. rate af B-skat forfalder til betaling den 1. februar 1969. Når det skal undgås, at skatteyderne i den første del af året 1969 kommer til at betale skat både efter den gamle og den nye ordning, må man undlade at opkræve de skatter for 1968-69, der forfalder i 1969. For statsskattens vedkommende vil det i de normale tilfælde dreje sig om skatten for 2. halvår, altså halvdelen. I nogle kommuner vil der som nævnt være betalt mere end halvdelen af statsskatten for 1968-69 inden 1. januar 1969. Skatteyderne i disse kommuner bør imidlertid med hensyn til skatten til staten have samme stilling som skatteyderne i de øvrige kommuner. Derfor foreslås det, at man i alle tilfælde kun opkræver den første halvdel af statsskatten for 1968-69.

Et andet spørgsmål i forbindelse med overgangen til kildeskat drejer sig om det såkaldte *skattefri år*, der opstår, fordi man går over til at beskatte på grundlag af den løbende indkomst i stedet for indkomsten i det foregående år. De sidste skatter efter den hidtidige ordning er dem, der er pålignet for skatteåret 1968-69. De er beregnet på grundlag af indkomsten i indkomståret 1967, normalt kalenderåret 1967, og af formuen ved udgangen af året 1967. Den første skat under kildeskatteordningen beregnes af indkomster i 1969 og af formuen ved dette års udgang. Indkomståret 1968 vil således ikke komme til at danne grundlag for påligning af indkomstskat, og der vil ikke blive beregnet formueskat af formuen ved udløbet af dette indkomstår.

Efter forslaget skal der indgives sædvanlig selvangivelse for indkomståret 1968, og der skal foretages ansættelse af indkomst og formue. Dette er nødvendigt af kontrolmæssige grunde

og for at skabe grundlaget for de *overgangsregler*, jeg nu skal omtale. Det kan naturligvis ikke overlades til den enkeltes for-godtbefindende at placere så store indkomster som muligt i det skattefrie år eller at udskyde fradrag, der hører hjemme dér, til senere år. For at modvirke sådanne dispositioner stilles der forslag om en vis indkomstbeskatning for 1968, men dog kun for de tilfælde, hvor indkomsten i dette år væsentligt overstiger indkomsten i det første år under kildeskatten. Der kan foreligge en naturlig indtægtsnedgang i 1969, f. eks. på grund af pensionering, og det tages der hensyn til ved en regel om, at indkomsten for 1969 inden sammenligningen forhøjes med 20 pct., dog mindst 15.000 kr. Derved undgås også, at mere tilfældige udsving i indkomstforløbet medfører beskatning. Kun hvor der er en væsentlig højere indkomst i 1968, d. v. s. kun hvis indkomsten i 1968 overstiger indkomsten i 1969 med den nævnte forhøjelse, foretages en ansættelse af denne såkaldte overskydende indkomst.

Skatten af den overskydende indkomst skal efter forslaget udgøre 30 pct. og betales i 4 rater i efteråret 1970. Ligesom for den særlige indkomstskat fastsættes kommunens andel af skatten til en tredjedel.

De foreslåede regler om beskatning af overskydende indkomst ville kunne omgås ved vilkårlige regnskabsmæssige eller faktiske dispositioner. Det kunne f. eks. ske ved at tilpasse varelager nedskrivninger på en sådan måde, at varelageret opskrives til fuld værdi over årene 1968 og 1969, uden at der opstår nogen overskydende indkomst. Sådanne dispositioner søges modvirket ved en særlig regel om beskatning af overført indkomst, d. v. s. indkomst, der overføres til året 1968 ved regnskabsmæssige foranstaltninger eller ved unormalt store udbetalinger af udbytte eller lønninger fra selskaber og foreninger m. v. For at denne regel kan få tilstrækkelig virkning, foreslas skatten af overført indkomst beregnet som en forholds-mæssig andel af den indkomstskat, der skulle være beregnet af den samlede indkomst for 1968, hvis den ikke var undtaget fra beskatning. Ved skatteberegningen anvendes reglerne for skatteåret 1968-69.

Et særligt problem frembyder indskud på kapitalbindingskonti. Hvis sådanne indskud hæves inden udløbet af den femårige bindingsperiode, skal det hævdede beløb medregnes til indkomsten i det år, hvor beløbet hæves. Forslagets regler om beskattning af overskydende indkomst vil ikke danne noget værn mod, at kontohaverne benytter sig af skattefriheden for året 1968 til at hæve deres indskud skattefrit. Det drejer sig om et meget stort samlet beløb. Man har derfor optaget en regel om, at beskattningen af beløb, der hæves i utide i indkomståret 1968, bliver henført til indkomstbeskatning for det følgende indkomstår, 1969.

Ved det forslag til ændring af ligningsloven, der blev fremsat den 13. oktober, blev der bl. a. stillet forslag om et reguleringsfradrag for skatteåret 1968-69 til de skatteydere, der havde haft særlig store skattebetalinger i indkomståret 1967. Som nævnt vil kildeskattens indførelse pr. 1. januar 1969 betyde, at kun den første halvdel af statskatten for skatteåret 1968-69 kommer til opkrævning, og for så vidt får reguleringsfradraget kun halv virkning. Efter nærværende forslag om kildeskattelovens ikrafttræden skal der kompenseres for den formindskede virkning af reguleringsfradraget, ved at skatteyderen får fradrag i indkomsten for 1969 med et beløb svarende til halvdelen af det reguleringsfradrag, der er opnået for skatteåret 1968-69. I selve det skattefrie år, 1968, vil der også blive betalt skatter, som er pålignet efter skalaer, der forudsætter fradragsret. Det vil normalt være den sidste del af skatterne for skatteåret 1967-68. Der kan også være trang til reguleringsfradrag for disse skatter, og det er der taget hensyn til i forslaget ved en regel om, at der for indkomståret 1968 indrømmes reguleringsfradrag efter tilsvarende regler som for skatteåret 1968-69. Fradraget kan ikke gives for indkomståret 1968, da indkomsten i dette år ikke vil blive undergivet beskattning. Derfor foreslås fradraget overført til det følgende år, indkomståret 1969. . . . .“

Hertil føjede finansministeren følgende oplysninger:

„. . . . . Jeg vil gerne nævne, at der siden kildeskattelovens vedtagelse er arbejdet videre med den nærmere tilrettelæggelse

af dens administration. Herunder er der ført forhandlinger med *de kommunale organisationer* bl. a. om, hvorledes opgaverne skal fordeles mellem de statslige og de kommunale myndigheder. For nogle måneder siden blev der opnået enighed med de kommunale organisationer om de væsentlige spørgsmål i denne forbindelse. Der er desuden indledt et samarbejde med kommunale skatteekspertter om kildeskatteordningens nærmere udformning.

Overgangen til den ændrede betalingsordning vil medføre visse likviditetsproblemer for kommunerne. Finansministeriet undersøger for tiden, hvilke foranstaltninger der er bedst egnede til imødegåelse heraf. Også disse spørgsmål vil blive drøftet med kommunerne. . . . .“

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med *forslag til lov om ikrafttræden af lov om kommunal indkomstskat*, se side 424. Ved 1. behandling anbefaledes lovforslagene af *Peter Nielsen* (S). Lovforslagene løste formentlig overgangsspørgsmålene så retfærdigt, som det var muligt. Millimeterretfærdighed kunne næppe opnås. *Henry Christensen* (V) udtalte, at der endnu var så mange uafklarede problemer omkring den praktiske udformning af kildeskatten, at det måske havde været en fordel både for myndighederne og skatteyderne, om man ikke havde bundet sig så fast til datoen 1. januar 1969, og det var hans opfattelse, at der kunne være fordele ved at benytte den anden dato end 1. januar. De foreslåede overgangsregler havde han ingen principielle indvendinger mod, men der var detaljer, som nærmere måtte overvejes i udvalget. *Henry Christensen* var skuffet over, at der stadig ikke forelå noget forslag om sambeskatningens ophævelse, og det generelle personfradrag til alle var ikke nogen heldig løsning. Samtidig med kildeskattens indførelse burde spørgsmålet om de andre bidrag til det offentlige løses, således at arbejdsgiverne kunne opkræve dem sammen med kildeskatten. *Ninn-Hansen* (KF) kunne ikke tage endelig stilling til lovforslaget, før en række spørgsmål var afklaret, f. eks. om den praktiske tilrettelæggelse af systemet, grundskalaen, særbeskatningens ophævelse, dødsboernes stilling og fradragsreglerne. De foreslåede overgangsregler kunne han i princippet tilslutte sig, selv om der var enkeltheder, som nærmere måtte drøftes. Forberedelsen af EDB-behandling ville tilsyneladende ikke være afsluttet inden 1. januar 1969. Var overvejelserne om et manuelt overgangssystem afsluttet, og hvorledes ville dette system komme til at virke? Endelig spurgte *Ninn-Hansen*, om der havde været forhandlinger med pengeinstitutterne om deres overtagelse af en del af opkrævningsopgaverne. *Ømann* (SF) anbefalede lovforslagene. Han mente dog ikke, at lovtekstens formulering med hensyn til de tilfælde, hvor der skulle svares skat af overført

indkomst, var tilstrækkelig. Man skulle beskatte en række unormale transaktioner, men der var intet i formuleringen, der kunne vejlede om, hvad der skulle betragtes som normalt. At spekulationsgevinster ikke skulle betragtes som overført indkomst, var nok en mangel ved lovforslaget. Med hensyn til beskattningen af overskydende indkomst burde det overvejes, om det frie beløb og procenten ikke var lovlig højt ansat. *Hilmar Baunsgaard* (RV) fandt det nødvendigt, at forskellige spørgsmål klaredes i forbindelse med lovforslaget. Det system, der var skitseret under forårets kildeskatteforhandlinger, var ikke tilfredsstillende i henseende til størst mulig samtidighed mellem indtjening og skattebetaling og i henseende til praktisk administration for arbejdsgiveren. Alle de forskellige tilbageholdelser, som arbejdsgiveren skulle foretage i lønnen, burde samles i én. De foreslåede overgangsregler kunne han acceptere, selv om det var et spørgsmål, om det ikke ville være bedre at gøre 1967 til skattefrit år i stedet for 1968. Det var for *Hilmar Baunsgaard* stadig et spørgsmål, om det overhovedet var muligt at få kildeskatten i kraft den 1. januar 1969. *Niels Westerby* (LV) henledte opmærksomheden på de fra administrationsrådet fremkomne synspunkter og ønskede herefter finansministerens udtalelse om, hvorvidt det var fuldt forsvarligt at gennemføre kildeskatten den 1. januar 1969. Overgangsreglerne kunne han i princippet tiltræde, men bestemmelsen om beskatning af overført indkomst gav skattemyndighederne for frie hænder. Som flere af de andre ordførere efterlyste *Niels Westerby* en løsning af spørgsmålet om sambeskatningens ophævelse.

Efter 1. behandlingen henvistes lovforslagene til behandling i udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om påligning af indkomst- og formueskat til staten m. fl. lovforslag. Udvalget nåede imidlertid ikke at tilendebringe sit arbejde med lovforslagene, inden der blev udskrevet valg til folketinget.

4. Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 1233].

Skriftlig fremsættelse ¹³/₁₀ (F. sp. 461). 1. beh. ²⁵/₁₀ (F. sp. 690). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Hauch, Ninn-Hansen, Ømann, A. C. Normann og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Peter Nielsen, Lis Groes, Per Hækkerup [formand], Egon Jensen, Hans Lund, Chr. Rasmussen, Børge Schmidt, Hauch, Jens Frandsen, Johan Philipsen, Ib Thyregød, Ninn-Hansen, Haunstrup Clemmensen, Hastrup, Ømann [næstformand], Aksel Larsen (fra ⁸/₁₁ Krog Hansen) og A. C. Normann). Betænkning (B. sp. 147) afgivet ¹³/₁₂.

Ved lovforslaget foresloges en række ændringer af lov om særlig indkomstskat m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 122 af 6. april 1967.

1. Der foresloges en *skærpelse af beskatningen af visse fortjenester ved afståelse af fast ejendom*. Der er tale om de fortjenester, som i forvejen er skattepligtige som særlig indkomst. De gældende fritagelsesregler for fortjenester på en- og to familieshuse samt ejerlejligheder berøres ikke af forslaget. Det særlige konjunkturtillæg på 6 pct. pr. år til anskaffessummen for fast ejendom samt det skattefrie fradrag på 10 pct. af den regulerede anskaffessum, dog mindst 10.000 kr. og højst 40.000 kr., foreslås heller ikke ændret. Derimod foreslås det nugældende tillæg til anskaffessummen på 40 pct. ændret. Dette tillæg fører til, at selv meget betydelige fortjenester på afståelse af fast ejendom går fuldstændig fri for beskatning. Tillægget foreslås derfor nedsat fra 40 pct. til 20 pct. af anskaffessummen.

Forslaget indeholder endvidere regler om beskatning med særlig indkomstskat dels af *dusører og belønninger for tjenstfulde handlinger*, dels af *hædersgaver*, der ydes af offentlige midler og legater i form af engangsydelser.

Efter de gældende regler beskattes engangsydelser som dusører og belønninger for tjenstfulde handlinger fuldt ud som skattepligtig almindelig indkomst. Det er imidlertid fundet rimeligt, at dusører og belønninger, der f. eks. ydes for indsats for at redde menneskeliv eller for medvirken ved opklaring af forbrydelser, skal kunne beskattes som særlig indkomst, når udførelsen af den pågældende handling ligger uden for modtagerens erhverv. Efter lovforslagets § 1, nr. 4, skal finansministeren derfor kunne tillade, at sådanne dusører beskattes efter reglerne om særlig indkomstskat.

Hædersgaver, der er ydet én gang for alle af offentlige midler, legater osv., og som udelukkende har karakter af en anerkendelse af modtagerens fortjenester, er derimod fuldstændigt skattefrie efter den gældende ligningslovs § 7, litra a. Efter lovforslagets § 1, nr. 1, skal sådanne hædersgaver fremtidig ligeledes beskattes efter reglerne om særlig indkomstskat. Antallet af ydelser af denne art har været stigende i de senere år, og

mange nyindstiftede hæderspriser har en anden karakter end de hædersgaver, man hidtil har kendt.

Ved de foreslåede ændringer i beskatningen ligestilles heretter dusører og belønninger for fortjenstfulde handlinger med hædersgaver og legater.

Endelig foreslås det, at nogle af lovens *dispensationsbeføjelser* skal kunne overføres fra finansministeren til en anden myndighed.

Ved lovforslagets 1. behandling anbefaledes det af *Peter Nielsen* (S) og *Ømann* (SF). Ømann fandt det dog urimeligt, at parcelhuse i almindelighed var undtaget fra avancebeskatningen, uanset hvor stor og hvor urimelig avance der var opnået. *Hauch* (V) kunne ikke tiltræde forslaget om skærpelse af beskatningen ved salg af fast ejendom. Forslaget måtte ses i sammenhæng med den nye jordlovgivning, som regeringen havde bebudet. For venstre drejede det sig om at få større udbud af grunde og derigennem faldende priser. Hertil kunne den af venstre foreslåede frigørelsesafgift tjene, men ikke regeringens lovforslag. De stadige ændringer af loven om særlig indkomstskat skabte utryghed om regeringens hensigter. Også *Ninn-Hansen* (KF) så på lovforslaget i sammenhæng med jordlovgivningen, og han henstillede, at regeringen lod lovforslaget komme til drøftelse sammen med resten af jordlovs-komplekset. I øvrigt kunne han ikke tiltræde den foreslåede skærpelse, der kunne bevirke, at der kom mindre udbud af jord. Han vendte sig også imod, at der var tillagt skærpsen tilbagevirkende kraft, idet den skulle kunne anvendes på handler, der fandt sted fra dagen for lovforslagets fremsættelse. *A. C. Normann* (RV) udtalte som sin principielle indstilling, at betydelige arbejdsfri indtægter skulle beskattes, men tiden var næppe inde til at forøge erhvervslivets vanskeligheder, for det var jo navnlig erhvervsjendomme, der ville blive ramt af den foreslåede skærpelse. Også hans parti fandt det urimeligt at behandle lovforslaget uden sammenhæng med jordlovgivningen i øvrigt. En kapitalvindingskat på jord var isoleret set uden nogen indflydelse på jordsituationen. *Niels Westerbjerg* (LC) fandt, at lovforslaget var uden jordpolitisk betydning. Det måtte betragtes som en ren skattepolitisk foreteelse og ses i sammenhæng med indkomstbeskatningen. Under denne synsvinkel forekom det ham ikke rimeligt, at gevinster ved salg af fast ejendom beskattedes så lempeligt. Man burde overveje at gå længere end det lovforslag, der var til forhandling. Skatteprocenten kunne strammes og tillægget på 40 pct. helt bortfalde. Derimod måtte konjunkturtillægget nok forøges.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i et udvalg. Udvalget afgav betænkning den 13. december, og der var i

betænkningen af finansministeren stillet et ændringsforslag, der var tiltrådt af udvalget. Ændringsforslaget gik ud på at udskyde tidspunktet for ikrafttrædelsen af skærpelsen af beskætningen af fortjeneste ved afståelse af fast ejendom fra dagen for lovforslagets fremsættelse til den 1. januar 1968.

Herefter indstillede et *flertal* (S og SF) lovforslaget til vedtagelse med den foreslåede ændring. Et *mindretal* (V og KF) udtalte, at det ikke kunne medvirke til lovforslagets gennemførelse. Det radikale medlem af udvalget var på grund af sygdom ikke til stede ved betænkningens afgivelse.

Lovforslaget nåede ikke at komme til 2. behandling, inden der blev udskrevet valg til folketinget.

5. Forslag til lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl. (Finansminister *Grünbaum*). [A. sp. 2433].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₁₂ (F. sp. 2484).

Lovforslaget havde til formål at *tilpasse de særlige beskætningsregler for folkepensionister, invalidepensionister m. fl. til de stigninger i pensionerne, der havde fundet sted fra 1966 til 1967.*

Af lovforslagets bemærkninger anføres:

„De gældende beskætningsregler findes i lov nr. 14 af 1. februar 1967 om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl. Herefter gives der ved skatteansættelsen et særligt nedslag i indkomsten, hvis den skattepligtige opfylder aldersbetingelsen for at få folkepension, eller hvis han oppebærer eller er tillagt ret til folkepension, til enkepension, til invalidepension, eller til invaliditetsydelse med bistands- eller plejetillæg. Der gives endvidere nedslag, når den skattepligtige er sambeskattet med hustruen, og det alene er denne, der opfylder de nævnte betingelser.

Disse nedslag i indkomsten nedsætter såvel indkomstskatten til staten og folkepensionsbidraget som kommuneskatten og de kirkelige afgifter.

Nedslagsbeløbene fastsættes efter to forskellige regler. Efter den ene regel gives der indtægtsbestemte nedslag. Hvis den skattepligtige indkomst efter skattefradrag er 16.000 kr. eller derover, gives der intet nedslag. Er indkomsten under 16.000 kr., udgør nedslagsbeløbet som hovedregel 6.000 kr.; men det kan dog aldrig overstige forskellen mellem 16.000 kr. og den skattepligtige indkomst efter skattefradrag. Disse indtægtsbestemte nedslag anvendes, når det drejer sig om personer, der opfylder aldersbetingelserne for at få folkepension, eller som modtager eller er kendt berettiget til folke-

pension, enkepension eller invalidepension efter de gamle regler (d. v. s. invalidepension med invaliditetstillæg).

Den anden nedslagsregel omfatter personer, der får eller er kendt berettiget til invalidepension efter de ny regler (d. v. s. med invaliditetsbeløb) eller til invaliditetsydelse med bistands- og plejetillæg. Disse personer får et fast nedslag på 2.500 kr. uanset størrelsen af den skattepligtige indkomst.“

De ændringer, der stilledes forslag om, gik ud på, at det indtægtsbestemte *nedslag* hævedes til 7.000 kr. Nedslaget skulle efter forslaget ikke kunne overstige forskellen mellem en *maksimalindkomst på 18.000 kr.* og den skattepligtige indkomst uden skattefradrag. Det betyder, at nedslaget skulle aftrappes, når den skattepligtige indkomst kom op over 11.000 kr., og at det helt bortfaldt, når den skattepligtige indkomst var 18.000 kr. og derover.

Samtidig foresloges det faste nedslag til *invalidepensionister m. fl.* forhøjet fra de nævnte 2.500 kr. til 3.000 kr.

Den foreslåede forhøjelse af nedslagsbeløbene ville medføre et *provenutab*, der for hele skatteåret 1968-69 skønnedes at ville andrage omkring 28 mill. kr. for statsindkomsts-katten og omkring 5 mill. kr. for folkepensionsbidraget, dersom udskrivning for hele skatteåret skete efter de af regeringen foreslåede regler.

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling i folketinget, inden der blev udskrevet valg.

6. Forslag til lov om ændret dyrtidsregulering af lønninger m. v. (Arbejdsminister *Erling Dinesen*). [A. sp. 1853].

Mundtlig fremsættelse ⁵/₁₂ (F. sp. 1903). 1. beh. ⁷/₁₂ (F. sp. 2052). Partiernes ordførere: Per Hækkerup, Henry Christensen, Poul Møller, Aksel Larsen, Hilmar Baunsgaard, Niels Westerby og Knud Hertling. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om engangsskat for personer for skatteåret 1968-69, se ovenfor side 112. Betænkning (B. sp. 91) afgivet ¹¹/₁₂. 2. beh. ¹³/₁₂ (F. sp. 2332). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. 3. beh. ¹⁵/₁₂ (F. sp. 2491). *Lovforslaget forkastet.*

Efter afstemningen ved 2. behandling havde lovforslaget følgende formulering:

„§ 1. Ved regulering af arbejdsvederlag på grundlag af det reguleringspristal, der beregnes i henhold til lov nr. 83 af 16. marts 1963 om beregning af et reguleringspristal, bortses der ved regulering, som finder sted som følge af de for januar, april, juli og oktober 1968 beregnede reguleringspristal, fra de første 3 points, hvormed reguleringspristallet overstiger 124.

Stk. 2. På overenskomstområder, hvor regulering ikke sker efter intervaller på 3 points i reguleringspristallet, træffes dog af overenskomstparterne i et for hvert område paritetisk sammensat nævn aftale om en ordning med tilsvarende virkning. Kan aftale i nævnet ikke opnås inden den 20. januar 1968, træffes afgørelse inden den 30. januar 1968 af en af nævnet valgt opmand. Kan der ikke opnås enighed om valget, udpeges opmanden af statens forligningsinstitution. Udgifter i forbindelse med et paritetisk nævns virksomhed, herunder vederlag til en eventuel opmand, afholdes af det offentlige.

§ 2. Sager vedrørende brud på eller forståelse af de ved nærværende lov ændrede overenskomster behandles ad sædvanlig fagretlig vej.“

Bestemmelsen i lovforslagets § 1, stk. 2, var indføjet under behandlingen i folketinget. Arbejdsministeren stillede ændringsforslag herom i udvalgets betænkning, fordi det fra repræsentanter såvel for 2 points- som fra 3 points-grupperne var tilkendegivet, at man i ordningens gyldighedsperiode ønskede at undgå den skævhed, der ellers kunne opstå mellem dyrtidsreguleringerne på de to områder.

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *arbejdsministeren* ved fremsættelsen bl. a.:

„... Statsministeren redegjorde mandag den 20. november 1967 her i tinget for de foranstaltninger, regeringen fandt nødvendige i den situation, som devalueringen af det engelske pund havde skabt. Jeg vil gerne fremhæve, at foranstaltningerne alene var motiveret af den britiske devaluering og de følger virkninger, den ville få for Danmarks økonomi og for de danske erhverv og dermed for den danske beskæftigelses udvikling. Der måtte i situationen tages et særligt hensyn til, at over halvdelen af vor landbrugseksport afsættes på det britiske marked, og at landbruget i forvejen har betydelige vanskeligheder. Men også hensynet til virkningerne for de øvrige eksport erhverv og til de erhvervsgræne, som konkurrerer

med importen, måtte indgå i overvejelserne. Hensynet til hele beskæftigelsen måtte på denne måde komme til at spille en afgørende rolle.

De senere års udvidelse af industrieksporten vidner om industriens konkurrencedygtighed. Selv på baggrund af en begrundet forventning om ny konjunkturopgang i vore større aftagerlande måtte vi se i øjnene, at konkurrencen fortsat vil være hård. Den britiske devaluering ville skærpe denne konkurrence på en række af vore markeder, den kunne bidrage til at øge problemerne for danske eksporterhverv og for beskæftigelsen.

Ud fra disse hensyn til erhvervene og til deres muligheder for at fastholde og foretage en yderligere udbygning af eksporten besluttede regeringen derfor i forståelse med Nationalbanken at foretage en i forhold til den britiske *begrænset dansk devaluering*. Begrænsningen i den danske devaluering skulle gøre det muligt at undgå, at den skaber et efterspørgselspres og fremkalder omkostnings- og prisforhøjelser, som hurtigt udhuler de gunstige virkninger for udenrigshandelen, produktionen og dermed beskæftigelsen.

Jeg vil gerne sige, at regeringen deler helt det synspunkt, som under forhandlingerne med erhvervslivets og arbejdsmarkedets organisationer så stærkt blev fremhævet, at vi må undgå skridt, som bringer Danmark ud af trit med omkostnings- og prisudviklingen i andre lande.

Som bebudet i statsministerens redegørelse den 20. november fremlægger regeringen derfor nu forslag til foranstaltninger, som ved siden af den allerede gennemførte lov om avancestop skal bidrage til at hindre, at devalueringen giver næring til en udvikling i pris- og omkostningsniveauet til skade for landets økonomi.

Jeg vil gerne understrege, at særlig to hensyn har været afgørende ved udarbejdelsen af disse foranstaltninger: hensynet til beskæftigelsen og hensynet til en rimelig social balance i fordelingen af de økonomiske byrder, den nødvendige devaluering indebærer. Den rimelige sociale balance i byrdefordelingen finder regeringen i samspillet mellem det forslag til *engangsskat*, som finansministeren samtidig fremsætter, og mit forslag til *indejfrsning* for et år af den *dyrtidsregulering*, der svarer til 3 points i reguleringspristallet. Herved bidrages på socialt rimeligt grundlag til en stabilisering af omkostningsniveauet, herved styrkes erhvervslivets konkurrenceevne, og herved tilgodeses det hensyn til beskæftigelsen, som regeringen i sin økonomiske politik tillægger afgørende betydning.

Under forudsætning af en lighed i byrdefordelingen, som regeringen finder er opfyldt, har lønmodtagernes organisationer givet tilsagn om at medvirke til en sådan løsning af problemerne og derved påtage sig en forpligtelse i helhedens interesse, og forslaget lægger derfor efter min mening ved sin gennemførelse tilsvarende forpligtelser på erhvervslivet. Disse forpligtelser må gå ud på at udnytte

den omkostningsmæssige lempelse til ekspansion i produktion og eksport. De må også gå ud på, at erhvervslivet ikke foretager eller medvirker til forhøjelser i omkostningsniveauet, som ville gøre den i lovforslaget valgte løsning helt eller delvis illusorisk....“

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med forslag til lov om engangsskat for personer for skatteåret 1968-69, og der henvises til omtalen heraf ovenfor side 112. Det fremgår heraf, at lovforslaget ved 3. behandling forkastedes med 92 stemmer mod 85, medens 2 medlemmer undlod at stemme.

7. Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløsheds-kasser). (Arbejdsminister *Erling Dinesen*). [A. sp. 2301].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2245).

Lovforslaget var identisk med det lovforslag — i dets oprindelige form — som blev vedtaget i 2. samling, hvorom der henvises til det på side 222 ff anførte.

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling, før folketingsvalget blev udskrevet.

8. Forslag til lov om privat arbejdsanvisning m. v. (Arbejdsminister *Erling Dinesen*). [A. sp. 2417].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2245).

Lovforslaget var identisk med det lovforslag — i dets oprindelige form — som blev genfremsat og vedtaget i 2. samling, og hvorom der henvises til det på side 231 ff anførte.

Det må ses i sammenhæng med det samtidig fremsatte forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v.

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling, før folketingsvalget blev udskrevet.

9. Forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører). (Arbejdsminister *Erling Dinesen*). [A. sp. 2275].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2253).

Lovforslaget svarede bortset fra redaktionelle ændringer til det lovforslag, som blev vedtaget i 2. samling, og som er omtalt på side 249.

Det nåede ikke at komme til 1. behandling, inden folketingsvalget blev udskrevet.

10. Forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri. (Beskyttelse mod ioniserende stråling). (Arbejdsminister *Erling Dinesen*). [A. sp. 2293].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2253).

Lovforslaget svarede til det lovforslag, som blev vedtaget i 2. samling, og som er omtalt på side 254.

Det nåede ikke at komme til 1. behandling, inden folketingsvalget blev udskrevet.

11. Forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. (Beskyttelse mod ioniserende stråling). (Arbejdsminister *Erling Dinesen*). [A. sp. 2297].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2253).

Lovforslaget svarede til det lovforslag, som blev vedtaget i 2. samling, og som er omtalt på side 252.

Det nåede ikke at komme til 1. behandling, inden folketingsvalget blev udskrevet.

12. Forslag til lov om ændringer i bygge lov for købstæderne og landet. (Boligminister *Kaj Andresen*). [A. sp. 1].

Skriftlig fremsættelse ⁴/₁₀ (F. sp. 77). 1. beh. ¹⁸/₁₀ (F. sp. 487). Partiernes ordførere: Axel Ivan Pedersen, Hauch, Asger Jensen, Arne Larsen, Bernhard Baunsgaard og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Axel Ivan Pedersen, Albertsen, Jørgen Peder Hansen, Erhard Jakobsen, Herløv Larsen, Niels Mørk [formand], Viola Nørlov, Hauch [næstformand], A. Chr. Andersen, Alfred Bøgh, Enggaard, Asger Jensen, Chr. R. Christensen, Thestrup, Arne Larsen, Svend Lund og Bernhard Baunsgaard).

Ved lovforslaget foresloges en række ændringer i bygge lov for købstæderne og landet nr. 246 af 10. juni 1960, som revideret ved lov nr. 42 af 15. februar 1963 (årbog 1962-63, side 221).

Ved fremsættelsen af lovforslaget var henvist til, at der under behandlingen af bygge lovsforslaget i folketinget i 1959-60 var givet udtryk for *det principielt ønskelige i at sammenarbejde landsbygge loven og byplanloven* til én lov. Undersøgelser med henblik på en sådan gennemgribende revision var iværksat i forbindelse med tilvejebringelsen af en ændret planlægningslovgivning og kommunalreformen.

Uanset den nævnte forventede generelle revision indeholdt lovforslaget imidlertid *visse begrænsede ændringer*, som det på grundlag af indvundne erfaringer var fundet påkrævet eller ønskeligt at gennemføre straks. Samtidig indeholdt forslaget ændringer, som tilsigtede at imødekomme ønsker om en *rationalisering af byggesagsbehandlingen*, hvor dette kunne ske uden at foregribe det kommende system.

Endelig indeholdt forslaget en række ændringer, som tog sigte på en ønskelig *tydeliggørelse* af de gældende lovbestemmelser.

Blandt *rationaliseringsforslagene* fremhæves en foreslået ændring af landsbygge lovens § 13, hvorefter der gives mulighed for at slække på eller eventuelt helt opgive kravene om byggetilladelse og bygningsattest ved byggearbejder, hvor bygningsmyndighedens kontrol ikke står i rimeligt forhold til bygge-

arbejdets betydning, eller hvor kontrollen i øvrigt findes at kunne undværes.

En aflastning af centraladministrationen var foreslået ved et ændringsforslag til lovens § 14, som i overensstemmelse med den sædvanligt gældende ordning, hvorefter en sag som hovedregel altid kan forlanges bedømt af 2 instanser, indeholder en bestemmelse om, at amtsrådenes afgørelser i 1. instans kan påklages til boligministeren. Under hensyn til, at en dispensation er en undtagelse fra loven, og til, at de fleste af de herhenhørende sager angår forhold af forholdsvis mindre betydning, foresloges at indskrænke klageadgangen for disse sagers vedkommende derved, at den almindelige klageadgang bortfaldt og afløstes af en adgang for boligministeren til at tillade klage i tilfælde, hvor afgørelsen er af principiel karakter eller af større betydning for klageren.

Endvidere var en lettelse for såvel kommunerne som centraladministrationen foreslået ved et ændringsforslag til lovens § 16. Ændringsforslaget gik ud på, at det skulle overlades til den stedlige bygningsmyndighed selv at afgøre, om offentlige institutioner m. v. kan opføres i byggeområder til f. eks. boligbebyggelse, uden at som hidtil en ministeriel dispensation eller en byplanvedtægt er nødvendig.

Blandt forslagene om *nye bestemmelser*, som erfaringerne havde gjort påkrævede eller ønskelige, skal særlig fremhæves, at der efter henstilling fra De samvirkende Sognerådsforeninger var medtaget et forslag, hvis formål var at sikre, at bl. a. *bilkirkegårde* kun anbringes på steder, der er egnet til formålet, og at de afskærmes eller tilplantes, hvor dette er påkrævet ud fra æstetiske eller andre hensyn.

På foranledning af en henvendelse herom fra Amtsrådsforeningen åbnedes der ved en ny § 59 a adgang for amtsrådene til at foretage *ekspropriation* af grunde *til amtskommunale anlæg, institutioner m. m.* Den foreslåede ekspropriationshjemmel svarer til den adgang, primærkommunerne har i henhold til landsbyggeovens § 56, stk. 1, b til at foretage ekspropriationer til kommunale formål.

Af de bemærkninger, som ledsagede lovforslaget ved dets

fremførelse, fremgik, at lovforslaget ikke indebar finansielle konsekvenser for staten og kommunerne.

Ved 1. behandlingen modtoges lovforslaget med principiel velvilje af samtlige ordførere. Flere af disse havde dog enkelte indvendinger af teknisk karakter, som der imidlertid var enighed om at gennemdrøfte nærmere i et udvalg. Specielt fremhæves, at der fra flere ordføreres side blev rejst spørgsmål om at udvide den foreslåede bestemmelse om bilkirkegårde og andre lossepladser til også at give mulighed for indgreb over for bestående bilkirkegårde m. v.

Det udvalg, hvortil lovforslaget henvistes, afgav ikke betænkning inden folketingsvalget.

13. Forslag til lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse. (Støtte til mødre i forbindelse med fødsel). (Minister for familiens anliggender *Camilla Larsen-Ledet*). [A. sp. 1441].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{11}$ (F. sp. 1059). 1. beh. $\frac{6}{12}$ (F. sp. 1974). Partiernes ordførere: Astrid Skjoldbo, Eva Ree, Asger Jensen, Hanne Reintoft, Grethe Philip og Inge-Lise Bech Hansen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Astrid Skjoldbo, Albertsen, Evald Kristensen, Waldemar Laursen, Niels Mørk [formand], Viola Nørlov, Eigil Schytt, Eva Ree, Søren Andersen, P. E. Eriksen, Evan Jensen, Asger Jensen, Lis Møller, Clara Munck, Pia Dam, Hanne Reintoft og Grethe Philip [næstformand]).

Lovforslaget indeholdt følgende ændringer til den *lov om børnetilskud og andre familieydelse*, der træder i kraft samtidig med kildeskatten, og hvorom der henvises til folketingsårbog 1966-67, side 317:

1. For at sikre den enlige moder ro i omstillingsprocessen efter fødslen skulle der i loven optages en bestemmelse om, at de kvinder, der har ret til forhøjet børnetilskud efter børnetilskudslovens § 2, stk. 2, nr. 1)-3), nemlig enker og separerede samt fraskilte og ugifte kvinder, der ikke samlever med barnets fader, og kvinder, hvis samliv med ægtefællen er ophævet på grund af uoverensstemmelse, i 4 måneder efter et barns fødsel får ret til en ydelse til deres underhold under forudsætning af, at de har barnet hos sig.

Ydelsen skulle fastsættes til et beløb svarende til grundbeløbet for enkepensionen med det til denne pension ydede pensionstillæg samt et beløb svarende til faderens underholdsbidrag (normalbidraget) til moderens underhold efter fødslen. Efter de på tidspunktet for lovforslagets fremsættelse gældende satser for de nævnte beløb ville den månedlige ydelse blive 810 kr., hvortil kommer et beløb svarende til sygekassekontingentet.

Såfremt kvinden havde indtægt, skulle indtægten komme til fradrag i ydelsen. Retten til at modtage ydelsen skulle være betinget af, at moderen fulgte eventuelle anvisninger fra et revalideringscenter eller et arbejdsanvisningskontor, idet formålet med hjælpen måtte være at skaffe klarhed over hendes muligheder for efter udløbet af 4-måneders perioden at klare forsørgelsen af sig selv og barnet.

2. Det blev pålagt det sociale udvalg (magistraten) at vejlede den pågældende om mulighederne for rådgivning om personlige og økonomiske forhold, om uddannelse og om bistand hertil samt at optage forhandling med vedkommende revalideringscenter, arbejdsanvisningskontor eller mødrehjælpsinstitution om hendes uddannelse, omskoling eller beskæftigelse, når det skønnedes ønskeligt.

3. Forhøjelse af den i lovens § 3 med henblik på ydelse af forhøjet børnetilskud til enlige forsørgere fastsatte indtægtsgrænse.

Af bemærkningerne til lovforslaget anføres bl. a. følgende vedrørende ændring nr. 1:

„Ved behandlingen af lovforslaget i det af folketinget nedsatte udvalg blev det drøftet, om der er grundlag for en ydelse fra det offentlige til den moder, der helt eller delvis afholder sig fra arbejde uden for hjemmet for at passe sit barn en vis tid efter fødslen. Det blev herunder drøftet, om det ville være rimeligt at give en sådan ydelse til alle mødre, eller om den burde forbeholdes enlige mødre. Udvalget fandt, at spørgsmålet kun kunne løses efter nærmere undersøgelse, og gav udtryk for ønsket om, at en eventuel lovgivning om spørgsmålet skulle træde i kraft samtidig med loven om børnetilskud og andre familieydelse.

Spørgsmålet har herefter været behandlet i et udvalg, nedsat under ministeriet for familiens anliggender. På grundlag af forslag,

drøftet i dette udvalg, fremsættes herved forslag om ændring af loven om børnetilskud m. v.

Lovforslaget er begrundet med, at reglerne om dagpenge efter børnetilskudslovens kapitel 3 ikke i fornødent omfang sikrer moderen mulighed for pasning af barnet og samvær med dette i den første periode af barnets liv. Mange kvinder vil således være afskåret fra dagpenge, fordi de ikke i tilstrækkelig lang tid har haft tilknytning til arbejdsmarkedet, idet loven gennemfører en skærpelse af kravet til kvindens forudgående beskæftigelse. Dette vil navnlig være tilfældet for unge mødre, der er under uddannelse eller nylig har afsluttet en uddannelse, og for kvinder, der nylig har genoptaget arbejde uden for hjemmet efter en separation eller skilsmisse. Hertil kommer, at dagpengene kun kommer til udbetaling i 14 uger omkring fødslen, og at mange kvinder på grund af karakteren af deres arbejde eller af helbredsmæssige grunde er nødsaget til at udnytte den adgang, der er til at oppebære dagpenge i indtil 8 uger før forventet fødsel, således at der efter fødslen kun vil være 6 uger tilbage af dagpengeperioden.

Under hensyn til, at en familie, i hvilken ægtefællerne lever sammen, har mulighed for at vælge at klare sig for den ene ægtefælles indtægt, således at den anden ægtefælle kan varetage pasningen af barnet, er det rimeligt at give særlige regler for den enlige moder, idet hun ikke har denne valgmulighed. Selv om en kvinde ikke forud for barnets fødsel har haft erhvervmæssigt arbejde, må det formodes, at hun efter fødslen vil være nødt til at søge sådant arbejde. — — —

Vedrørende den under nr. 3 nævnte ændring bemærkes, at den var en følge af skattefradragsrettens bortfald.

Det fremgik endelig af bemærkningerne til lovforslaget, at udgiften ved dets gennemførelse kunne anslås til 15 mill. kr. årlig. Udgiften skulle dækkes af statskassen med $\frac{8}{10}$, medens resten skulle afholdes af opholdskommunen.

Ministeren for familiens anliggender anførte bl. a. følgende ved lovforslagets fremsættelse:

„Når man skal vurdere, hvor vigtigt det er, at en moder i den første tid af et barns liv selv kan tage sig af det, er der flere hensyn at tage i betragtning. Den lægevidenskabelige og psykologiske sagskundskab skønner, at den nære kontakt i den første tid af barnets liv mellem moder og barn er af størst betydning.

Men på den anden side bør den moder, der selv må tage arbejde uden for hjemmet, næppe være borte fra arbejdet i lang tid, da hun herved risikerer at få en isoleret stilling og få vanskeligt ved senere at indpasses i arbejdsmarkedet. Man bør derfor næppe i almindelighed skabe regler, der i længere tid holder moderen borte fra sit arbejdssted.

Det forslag, jeg her fremsætter, foregiver ikke at være den endelige løsning på spørgsmålet om, hvad man fra samfundets side bør

gøre for en moder i tiden efter fødslen... Lovforslaget omfatter kun støtten til den enlige moder, men jeg er klar over, at der i forbindelse med en fødsel også kan være behov for at hjælpe den gifte kvinde, som ellers af økonomiske årsager ville være tvunget til at gå ud på arbejdsmarkedet efter en fødsel. Jeg kan her henvise til, at der ved en ændring af loven om offentlig forsorg, som blev gennemført i forbindelse med børnetilskudsloven, og som træder i kraft allerede fra 1. april 1968, er givet mulighed for bedre at hjælpe en familie i anledning af en fødsel. Hjælpen efter forsorgsloven kan udstrækkes i så lang tid, at der kan gives en moder en rimelig hvileperiode, før hun på ny tager beskæftigelse. — — —

Ved forhandlingerne i folketinget om lovforslaget om børnetilskud var man inde på, at reglen om tillæg til børnetilskud for personer med lave indtægter også burde omfatte familier. Jeg har stadig dette spørgsmål under overvejelse, men mener, at det vil være ønskeligt at vide, hvorledes skattereglerne bliver, og hvorledes de kommer til at virke i praksis, før man tager stilling til, om reglerne om tillæg til børnetilskud skal omfatte en større personkreds.“

Ved 1. behandling fik lovforslaget tilslutning af *Astrid Skjoldbo* (S) og tildels af *Eva Ree* (V), der dog nævnte det som et problem, hvorvidt hjælpen burde gives alene i tilfælde af trang, og som ønskede, at hjælpen også skulle kunne ydes til andre mødre end de enlige. *Asger Jensen* (KF) var ret kritisk over for lovforslagets udformning og *Hanne Reintoft* (SF) fandt det ikke vidtgående nok, idet beløbet burde være højere, ligesom man burde medtage andre end de enlige mødre. Hun tog afstand fra betingelsen om, at den pågældende skulle følge anvisninger fra revalideringscenter m. v. *Grethe Philip* (RV) var også noget kritisk og pegede navnlig på, at personkredsen burde udvides til andre end de enlige mødre, når de var tilsvarende svagt stillede. Noget tilsvarende gjaldt *Inger-Lise Bech Hansen* (LC).

Det udvalg, hvortil lovforslaget blev henvist, nåede ikke at tilendebringe sit arbejde før folketingsvalg blev udskrevet.

14. Forslag til lov om husmoderafløsning. (Minister for familiens anliggender *Camilla Larsen-Ledet*). [A. sp. 1431].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{11}$ (F. sp. 1057). 1. beh. $\frac{6}{12}$ (F. sp. 1955). Partiernes ordførere: *Viola Nørlov*, *Eva Ree*, *Clara Munck*, *Hanne Reintoft*, *Rigmor Christensen* og *Inger-Lise Bech Hansen*. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (*Viola Nørlov*, *Lis Groes* [formand], *Thomas Have*, *Th. Mikkelsen*, *Niels Mørk*, *Carl Nielsen*, *Karl Max Rasmussen*, *Eva Ree*, *P. E. Eriksen*, *Holger Hansen*, *Skov Thulesen*, *Clara Munck*,

Asger Jensen, Gerda Møller, Pia Dam, Hanne Reintoft og Rigmor Christensen [næstformand]).

Ved fremsættelsen af lovforslaget erindrede ministeren om, at den gældende lov af 1963 pålægger kommunerne at etablere husmoderafløsning inden 1. april 1968. Skønt endnu ikke alle kommuner på tidspunktet for lovforslagets fremsættelse havde husmoderafløsning, havde den gældende lov på tilfredsstillende måde tilvejebragt grundlaget for ordningerne. Loven indeholdt imidlertid bestemmelse om, at den skulle optages til revision i folketingsåret 1967-68. Ministeren pegede på lovforslagets væsentligste nydannelser:

Husmoderafløsere kan således udsendes som børnehjælpere uden rekvisition i tilfælde, hvor der skal føres *opsyn med et sygt barn*. Dette sker uden lægerekvisition, såfremt der er tale om opsyn af højst 4 dages varighed. Der blev endvidere peget på, at husmoderafløsning efter den gældende lov normalt ydes i indtil 14 dage, men dog kan udstrækkes ud over dette tidsrum, når der *undtagelsesvis i det enkelte tilfælde* skønnes at være behov derfor. Denne regel lempes således, ved at lade de kursiverede ord udgå, hvorved det klart tilkendegives, at skønnet skal udøves lempeligere. Ministeren omtalte endelig, at en obligatorisk undervisning af husmoderafløsere kunne være ønskelig, men at tiden efter de foreliggende oplysninger ikke var moden dertil.

Fra bemærkningerne til lovforslaget er der anledning til at fremhæve, at husmoderafløsningsordninger ville kunne tilrettelægges af *flere kommuner i fællesskab*, uanset at den gældende lovs udtrykkelige hjemmel herfor ikke var medtaget i lovforslaget. Der er endvidere grund til at fremhæve, at formålet med udsendelse af børnehjælpere var defineret ved, at hjemmene skulle kunne opnå bistand straks, ligesom de skulle kunne få hjælp, uanset at egentlig husmoderafløsning ikke var påkrævet. Det forudsattes, at forsørgeren var enlig, eller at begge forældre på grund af arbejde måtte være fraværende fra hjemmet.

Lovforslaget fik ved 1. behandling en velvillig modtagelse fra alle sider, selv om der fremkom enkelte kritiske bemærkninger. *Viola Nørlov* (S) fremhævede således, at tiden efter hendes opfattelse måtte være inde til at gøre uddannelsen obligatorisk. *Eva Ree* (V) fandt, at den medhjælpende hustru også kunne have brug for, at der til hjemmet kunne udsendes børnehjælpere. Hun fandt endvidere, at der

måtte ses nærmere på de krav, der måtte stilles til en børnehjælper, bl. a. fordi undervisningen af husmoderafløsere ikke skulle være obligatorisk. *Clara Munck* (KF) pegede på, at der allerede udsendes husmoderafløsere til hjem med et sygt barn, skønt dette ikke har hjemmel i loven, og hun så helst, at man ikke anvendte udtrykket børnehjælper, så længe dettes selvstændige indhold ikke var afgrænset. *Hanne Reintoft* (SF) ville foretrække, at der knyttes særlige husmoderafløsere til børnehaverne og vuggestuerne, således at børnene ville være kendt med disse personer, når de kom i hjemmet som børnehjælper. Hun fandt endvidere, at betalingsreglerne for modtagelse af husmoderafløsning burde lempes. *Rigmor Christensen* (RV) lagde stor vægt på, at de personer, der skulle have opsyn med syge børn, havde de fornødne kvalifikationer. *Inger-Lise Bech Hansen* (LC) fandt, at husmoderafløsningsuddannelsen burde være obligatorisk, ligesom socialministeriet burde sikre, at kommuner ikke afskar sig fra at få kvalificeret hjælp ved at tilbyde for små lønninger.

Det udvalg, hvortil lovforslaget blev henvist, nåede ikke at afgive betænkning, inden valget blev udskrevet.

15. Forslag til konkurrencelov. (Handelsminister *Ove Hansen*). [A. sp. 553].

Skriftlig fremsættelse $\frac{1}{10}$ (F. sp. 100). 1. beh. $\frac{11}{10}$ (F. sp. 371). Partiernes ordførere: *Viola Nørløv*, *Jens Peter Jensen*, *Jørgen Jensen*, *Gunhild Due*, *Hilmar Baunsgaard* og *Poul Antonsen*. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (*Viola Nørløv*, *Albertsen*, *Lis Groes* [formand], *Jørgen Peder Hansen*, *Anker Jørgensen*, *Helge Nielsen*, *Axel Ivan Pedersen*, *Jens Peter Jensen* [næstformand], *Guldberg*, *Holger Hansen*, *Eva Ree*, *Jørgen Jensen*, *Gerda Møller*, *Weikop*, *Gunhild Due*, *Kjær Rasmussen* og *A. C. Normann*).

Lovforslaget var — bortset fra enkelte ændringer af teknisk karakter — enslydende med det forslag til ny konkurrencelov, som fremsattes i folketingsåret 1966-67, 2. samling, og hvorom henvises til den udførlige omtale i folketingsårbogen 1966-67, side 499 ff.

Lovforslaget var foreslået sat i kraft den 1. januar 1968.

Ved genfremsættelsen af lovforslaget fremhævede handelsministeren, at det folketingsudvalg, som i folketingsåret 1966-67 havde behandlet lovforslaget, havde fremsat ønske om en yderligere belysning af spørgsmålet om oprettelse af et *opinionsnævn*, inden endelig stilling kunne tages. Handelsministeren henviste i forbindelse hermed

til, at den tidligere handelsminister ved lovforslagets første fremsættelse havde udtalt, at han ville finde det værdifuldt, om en undersøgelse af dette spørgsmål blev foretaget, således at der på grundlag eventuelt kunne etableres et organ af denne art. Den tidligere handelsminister havde endvidere senere givet udtryk for, at han om nødvendigt gerne ville formidle en kontakt mellem de interesserede organisationer om dette spørgsmål. En sådan kontakt skulle efter det oplyste være blevet etableret i mellemtiden, og ministeren gik derfor ud fra, at det nye folketingsudvalg ville modtage orientering om organisationernes overvejelser.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med det nedenunder omtalte forslag til lov om ændring i lov om indseende med priser og fik på ny ved 1. behandlingen en stort set velvillig modtagelse, selv om det rummede et stort antal problemer, som ønskedes overvejet nærmere i et udvalg.

Det udvalg, hvortil lovforslaget henvistes, afgav ikke betænkning inden folketingsvalget.

16. Forslag til lov om ændring i lov om indseende med priser. (Handelsminister *Ove Hansen*). [A. sp. 547].

Skriftlig fremsættelse ⁴/₁₀ (F. sp. 100). 1. beh. ¹¹/₁₀ (F. sp. 371). Partiernes ordførere: Viola Nørløv, Jens Peter Jensen, Jørgen Jensen, Gunhild Due, Hilmar Baunsgaard og Poul Antonsen. Henvist til samme udvalg som forslag til konkurrencelov, se foranstående sag.

Bortset fra en ændring af det foreslåede ikrafttrædelsestidspunkt, var forslaget identisk med det lovforslag, som i folketingsåret 1966-67, 2. samling, fremsattes af handelsminister Tyge Dahlgaard.

Om lovforslagets indhold og formål kan derfor henvises til omtalen i folketingsårbogen 1966-67, side 505 ff.

Lovforslaget var foreslået sat i kraft samtidig med det ovenfor omtalte forslag til konkurrencelov — den 1. januar 1968.

Ved 1. behandlingen i folketinget var som tidligere nogle af ordførerne betænkelige ved den vidtgående bemyndigelse, lovforslaget indeholdt.

Det folketingsudvalg, hvortil lovforslaget henvistes, afgav ikke betænkning inden folketingsvalget.

17. Forslag til lov om ændring af lov om banker. (Handelsminister *Ove Hansen*). [A. sp. 1831].

Skriftlig fremsættelse ^{30/11} (F. sp. 1860). 1. beh. ^{12/12} (F. sp. 2294). Partiernes ordførere: Andreas Hansen, Jens Frandsen, Fanger, Vivike, Hilmar Baunsgaard og Poul Antonsen.

Ifølge banklovens § 9, stk. 5, jfr. lovbekendtgørelse nr. 169 af 15. juni 1956, som ændret ved § 72 i lov nr. 213 af 4. juni 1965, må direktører, vicedirektører og underdirektører samt filialbestyrere i bankfilialer med en balance over 5 mill. kr. ikke som bestyrelsesmedlem, funktionær eller på anden måde deltage i ledelsen eller driften af anden erhvervsvirksomhed end banken.

Efter at der i Grønland var blevet oprettet en selvstændig bank, „Grønlandsbanken, Aktieselskab“, var det fundet ønskeligt, dels at banklovens gyldighedsområde *udvidedes til Grønland*, dels at den foran nævnte bestemmelse i banklovens § 9, stk. 5, ændredes, således at handelsministeren kan give tilladelse til, at *bankdirektører m. fl. kan deltage i ledelsen af banker og sparekasser med hjemsted i Grønland*.

Det var ved fremsættelsen af lovforslaget oplyst, at gennemførelsen af dette ville medføre udgifter til periodiske inspektioner af personale fra tilsynet med banker og sparekasser. Da de med tilsynet med banker og sparekasser forbundne udgifter imidlertid fuldt ud afholdes af de under tilsynet stående pengeinstitutter, ville lovforslagets gennemførelse dog ikke påføre statskassen udgifter.

Ved 1. behandlingen i folketinget kunne såvel samtlige partiordførere som *Rosing* (Grønland) anbefale lovforslaget til hurtig og villig behandling. Det fandtes ikke nødvendigt at lade forslaget udvalgsbehandle, men alligevel nåede lovforslaget ikke at blive færdigbehandlet i folketinget forinden udskrivningen af folketingsvalget.

18. Forslag til lov om ændring af lov om sparekasser. (Handelsminister *Ove Hansen*). [A. sp. 1833].

Skriftlig fremsættelse ^{30/11} (F. sp. 1860). 1. beh. ^{12/12} (F. sp. 2295). Partiernes ordførere: Andreas Hansen, Jens Frandsen, Fanger, Vivike, Hilmar Baunsgaard og Poul Antonsen.

Lovforslaget må ses i sammenhæng med dels det ovenfor omtalte forslag til lov om ændring af lov om banker, dels med

det nedenfor omhandlede forslag til lov om ændring af lov om visse spare- og udlånsvirksomheder.

Lovforslaget indebar, dels at sparekasseloven skulle sættes i kraft for *Grønland*, dels at loven for Grønlands vedkommende ændredes således, at handelsministeren kunne give tilladelse til, at *sparekassedirektører og afdelingsbestyrere kan deltage i ledelsen af banker og sparekasser med hjemsted i Grønland*. Om begrundelsen for de foreslåede ændringer henvises til det under den foregående sag anførte.

Også dette lovforslag fik ved 1. behandlingen i folketinget en meget velvillig behandling, men nåede ikke at blive gennemført inden folketingsvalget.

19. Forslag til lov om ændring af lov om visse spare- og udlånsvirksomheder. (Handelsminister *Ove Hansen*). [A. sp. 1835].

Skriftlig fremsættelse ³⁰/₁₁ (F. sp. 1860). 1. beh. ¹²/₁₂ (F. sp. 2295). Partiernes ordførere: Andreas Hansen, Jens Frandsen, Fanger, Vivike, Hilmar Baunsgaard og Poul Antonsen.

Ved lovforslaget foresloges lov nr. 156 af 2. maj 1934 om visse spare- og udlånsvirksomheder, som ændret ved § 34 i lov nr. 213 af 4. juni 1965, sat i kraft for *Grønland*. Lovforslaget havde sammenhæng med den samtidigt foreslåede ikræftsættelse af henholdsvis bankloven og sparekasseloven for Grønland, jfr. de to nærmest foregående sager.

Ligesom disse fik også nærværende lovforslag en gunstig modtagelse i folketinget, som dog ikke nåede at færaigbehandle det, inden folketingsvalget blev udskrevet.

20. Forslag til lov om ændringer i lov om hemmelige patenter. (Handelsminister *Ove Hansen*). [A. sp. 1559].

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₁ (F. sp. 1054). 1. beh. ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1206). Partiernes ordførere: Holm Tved, Ib Thyregod, Knud Thomsen, Poul Dam, Erik Hansen og Poul Antonsen. Henvist til samme udvalg som forslag til patentlov og forslag til lov om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser.

Lovforslaget var, bortset fra en ændring af det foreslåede ikrafttrædelsestidspunkt, enslydende med det lovforslag, som første gang fremsattes af handelsministeren den 12. maj 1966, og som på ny genfremsattes den 2. november 1966 og igen den 7. december samme år.

Vedrørende lovforslagets indhold henvises til omtalen i folketingsårbogen 1965-66, side 473. Her skal blot nævnes, at lovforslaget var en *direkte følge af patentlovsforslaget*, idet det alene betød en ændring af lovens henvisninger til den gældende patentlov til de tilsvarende bestemmelser i den nye patentlov.

Lovforslaget gav som ved de tidligere genfremsættelser ikke anledning til nye bemærkninger fra ordførernes side. Det henvises sammen med de to øvrige forslag vedrørende patentlovgivningen til et udvalg, men blev i modsætning til patentlovsforslaget ikke færdigbehandlet inden folketingsvalget.

21. Forslag til lov om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser. (Handelsminister *Ove Hansen*). [A. sp. 1451].

Skriftlig fremsættelse ⁹/₁₁ (F. sp. 1054). 1. beh. ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1206). Partiernes ordførere: Holm Tved, Ib Thyregod, Knud Thomsen, Poul Dam, Erik Hansen og Poul Antonsen. Henvist til samme udvalg som forslag til patentlov og forslag til lov om ændringer i lov om hemmelige patenter.

I folketingsåret 1965-66 fremsatte handelsministeren i folketinget forslag til lov om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser (årbog 1965-66, side 473).

Forslaget gik ud på ophævelse af lovens § 14, hvorefter loven skulle forelægges folketinget til revision i folketingsåret 1965-66. Det blev efter 1. behandling i folketinget henvist til et udvalg, der samtidigt behandlede forslaget til patentlov.

Forslaget blev ikke gennemført inden folketingsårets udløb, men blev fremsat på ny i folketingsåret 1966-67 samtidig med patentlovsforslaget uden at blive gennemført. I det udvalg, hvortil forslagene efter 1. behandling i folketinget blev henvist, fremhævede et flertal, at man var i tvivl om, hvorvidt loven

kan anses for at være tilfredsstillende på alle områder, og at man derfor var betænkelig ved at frafalde kravet om revision.

I forhold til de tidligere fremsatte lovforslag var nærværende forslag derefter ændret således, at loven om arbejdstageres opfindelser skulle forelægges folketinget til revision i folketingsåret 1971-72.

Ved fremsættelsen af lovforslaget var i øvrigt oplyst følgende om bestræbelserne for at opnå nordisk retsenhed på dette område:

„Efter ønske fra norsk og svensk side etableredes der i 1960 et nordisk samarbejde med henblik på udarbejdelse af ensartede regler for de 4 nordiske lande om arbejdstageres opfindelser. Der er i samtlige 4 lande afgivet betænkninger om spørgsmålet med forslag til ny lovgivning.

I Norge er der i foråret 1967 fremsat et lovforslag, der bygger på betænkningens udkast, men forslaget er ikke færdigbehandlet. I Finland er der ligeledes fremsat et lovforslag, medens der i Sverige ikke i en nærmere fremtid kan forventes at fremkomme et lovforslag.

Ved den nu foreslåede revision i folketingsåret 1971-72 vil der kunne tages hensyn til den udvikling, som i den forløbne tid har fundet sted i de øvrige nordiske lande.“

Lovforslaget gav ved *I. behandling* ikke ordførerne anledning til særlige bemærkninger. Det henvistes til videre behandling i samme udvalg som de to foregående sager, men blev ikke færdigbehandlet inden folketingsvalget.

22. Forslag til lov om ikrafttræden af lov om kommunal indkomstskat. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 1423].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{11}$ (F. sp. 1066). 1. beh. $\frac{22}{11}$ (F. sp. 1571). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Ninn-Hansen, Ømann, Hilmar Baunsgaard og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten m. fl. lovforslag, se side 105.

Lov nr. 101 af 31. marts 1967 om kommunal indkomstskat, der fastsætter de særlige kommunale skatteregler under en kildeskatteordning, indeholder i § 19 en bestemmelse om, at tidspunktet for lovens ikrafttræden fastsættes ved senere lov.

I forbindelse med det af finansministeren fremsatte forslag

til lov om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m.v. (Kildeskat), hvorefter *kildeskateordningen skal træde i kraft den 1. januar 1969*, fremsattes nærværende lovforslag om ikrafttræden af lov om kommunal indkomstskat, der fastsætter samme ikrafttrædelsestidspunkt for denne lov.

Foruden selve ikrafttrædelsesbestemmelsen indeholder lovforslaget dels nogle mere *teknisk begrundede regler*, der må anses som konsekvenser af det af finansministeren fremsatte lovforslag, dels bestemmelser om, hvorledes der i forbindelse med overgangen til kildeskat skal forholdes med *de kommunale skatter og kirkelige afgifter*, der er pålignet for skatteåret 1968-69.

Den foreslåede ordning af sidstnævnte spørgsmål går ud på, at opkrævningen af disse skatter og afgifter bortfalder i de enkelte kommuner, for så vidt angår de terminer, hvis sidste rettidige indbetalingsdag indtræder efter den 31. december 1968, idet man herved skattebetalingsmæssigt set opnår en jævn overgang til det nye skattesystem, og samtidig undgår at skabe unødige likviditetsproblemer for kommunerne. Den andel af den for skatteåret 1968-69 pålignede opholdskommuneskat, der herefter skal betales i kommunerne, vil således afhænge af den enkelte kommunes opkrævningsordning, d. v. s. at der i kommuner med tidlige opkrævningsterminer skal svares en større andel af kommuneskatten end i kommuner med sene opkrævningsterminer.

Ser man imidlertid på den samlede skattebetaling i kalenderåret 1968, vil forholdet blive det, at ingen skatteydere i dette kalenderår kommer til at betale mere end 1 års kommune- og statsskatter, og at nogle vil komme til at betale mindre end 1 års statsskat. F. eks. skal skatteyderne i Københavns kommune i nævnte kalenderår betale 2 kvartalers stats- og kommuneskat for skatteåret 1967-68 og 2 kvartalers stats- og kommuneskat for skatteåret 1968-69, altså i alt 4 kvartalers stats- og kommuneskat, medens skatteydere i kommuner, hvor 3 kvartaler af den for skatteåret 1968-69 pålignede kommuneskat skal være betalt inden 1. januar 1969, i kalenderåret 1968 vil komme til at betale 1 kvartals stats- og kommuneskat for

skatteåret 1967-68 samt 3 kvartalers kommuneskat og 2 kvartalers statskat for skatteåret 1968-69, idet der jo efter finansministerens forslag i alle kommuner kun skal betales 2 kvartalers statskat for skatteåret 1968-69. Den samlede skattebetaling i en sådan kommune bliver således i kalenderåret 1968 4 kvartalers kommuneskat og 3 kvartalers statskat.

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med forslag til lov om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat), og der henvises til omtalen heraf ovenfor side 398.

23. Forslag til lov om folkeregistrering. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 1817].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₁₁ (F. sp. 1700). 1. beh. ⁸/₁₂ F. sp. 2232). Partiernes ordførere: Thomas Have, A. Chr. Andersen, Poul Schlüter, Kjær Rasmussen, Bilgrav-Nielsen og Poul Antonsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Thomas Have, Normann Andersen, Kampmann, A. W. Larsen, Otto Mørch, Kaj Rasmussen, Børge Schmidt [formand], A. Chr. Andersen [næstformand], Holger Hansen, Kofoed, Ejner Kristensen, Poul Schlüter, Burgdorf, Weikop, Kjær Rasmussen, Pia Dam og Bilgrav-Nielsen).

Lovforslaget fremsattes til afløsning af lov nr. 57 af 14. marts 1924 om folkeregistre, som ændret ved § 3 i lov nr. 181 af 20. maj 1952, lov nr. 77 af 13. marts 1963 og § 23 i lov nr. 213 af 4. juni 1965.

Med lovforslaget tilsigtedes dels foretaget en *revision af folkeregisterloven* med henblik på fjernelse af forældede bestemmelser og dels foretaget en sådan modernisering af loven, at der åbnes mulighed for en *rationalisering af folkeregistervæsenet* (personregistreringen) i overensstemmelse med den tekniske udvikling (elektronisk databehandling). Endelig er *det centrale personregister* (CPR), der forventes oprettet i begyndelsen af 1968, og som etableres i meget snævert samarbejde med folkeregistrene, udtrykkelig nævnt i lovforslaget.

I bemærkningerne til lovforslaget anføres følgende om det centrale personregister:

„Oprettelsen af *det centrale personregister* (CPR) vil i den første periode bevirke et vist merarbejde for kommunerne, idet det pålægges folkeregistrene at medvirke til oprettelsen og vedligeholdelsen af CPR gennem løbende indberetninger og systematisk kontrol af CPRs dataindhold.

Etableringen af CPR vil imidlertid betyde, at dette register ved siden af dets øvrige opgaver kan overtage en del af folkeregistrenes nuværende forpligtelser med hensyn til at underrette andre myndigheder om ændringer i persondata, ligesom der i øvrigt skabes mulighed for en forenkling af folkeregistrenes førelse, herunder kommunernes anvendelse af EDB-teknik i de kommunale hulkort- og EDB-centraler.

Denne rationalisering af folkeregistrene vil kunne gennemføres efterhånden som det centrale personregister udvikles og må, når den er gennemført, antages i hvert fald at modsvare de forpligtelser over for CPR, som pålægges folkeregistrene.

Oprettelsen af det centrale personregister vil efter de foreliggende beregninger umiddelbart betyde en årlig udgift for staten på ca. 7 mill. kr. Når udnyttelsen af registret i andre administrationsgrene efterhånden gennemføres, påregnes der opnået sådanne besparelser, at de samlede udgifter til vedligeholdelsen af persondata i den offentlige administration vil blive væsentlig mindre, end tilfældet ville være uden CPRs eksistens, ligesom selve eksistensen af registret formenten at ville medvirke til overgang til mere rationelle metoder inden for administrationen. Herudover påregnes registret at kunne bevirke en lettelse for borgerne med hensyn til disses forpligtelser til over for forskellige myndigheder m. fl. at anmelde ændringer i de personlige data, i særlig grad adresseændringer, som i dag anmeldes til mange forskellige myndigheder.

Af de nævnte 7 mill. kr. forudses ca. 1 mill. kr. at ville medgå til den centrale administration og den videre planlægning og udvikling af registret og dets udnyttelse, medens det øvrige beløb påregnes at medgå til maskinelle kørsler, blanketter m. v. I indeværende finansår er der på finanslovkonto § 13.1.01.23. Kommissioner, bevilget ca. 3,3 mill. kr. til planlægningen af CPR, registrets oprettelse og driften af registret efter dets oprettelse i den resterende del af finansåret.“

Lovforslaget mødte i folketinget tilslutning fra alle ordførerne, omend der blev rejst en del indvendinger imod det. Specielt skal det nævnes, at der fra flere sider blev fremsat ønske om en mere præcis udformning af loven for om muligt i nogen grad at indskrænke bemyndigelserne til ministeren.

Det udvalg, hvortil lovforslaget henvistes, nåede ikke at afgive betænkning, inden folketingsvalget blev udskrevet.

24. Forslag til lov om kommunernes styrelse. (Indenrigsminister *Hans Hækkerup*). [A. sp. 587].

Skriftlig fremsættelse ⁴/₁₀ (F. sp. 91). 1. beh. ¹⁰/₁₀ (F. sp. 332). Partiernes ordførere: Herløv Larsen, P. E. Eriksen, Vestergaard Poulsen, Svend Lund, Arthur Jacobsen og Poul Antonsen. Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Herløv Larsen, Normann Andersen, Gorrson, Thomas Have, Erhard Jakobsen, Peter Jørgensen [formand], A. W. Larsen, Kaj Rasmussen, Alfred Bøgh [næstformand], A. Chr. Andersen, P. E. Eriksen, Hauch, Finn Poulsen, Vestergaard Poulsen, Chr. R. Christensen, Asger Jensen, Stæhr Johansen, Svend Lund, Sigsgaard, Arthur Jacobsen og Skytte).

Lovforslaget var identisk med det i folketingsåret 1966-67 to gange fremsatte lovforslag (årbog 1966-67, side 453-454 og side 498-499) og således stort set uændret i forhold til forslaget, som det blev fremsat allerede i folketingsåret 1965-66, og hvorom henvises til omtalen i årbog 1965-66, side 437-442.

Ved fremsættelsen af lovforslaget oplyste *indenrigsministeren*, at han under lovforslagets videre behandling ville fremkomme med forslag om visse ændringer og tilføjelser, idet der siden lovforslagets seneste fremsættelse var sket en række ændringer i den øvrige lovgivning af betydning for styrelsesloven, ligesom indenrigsministeriet havde modtaget opfordringer og henvendelser fra folketingets ombudsmand, organisationer og kommuner.

Ministeren fremhævede, at det ville være af stor betydning for det videre arbejde med de mange problemer, der knytter sig til kommunalreformen, herunder opgavefordelingen mellem staten og kommunerne, at den nye styrelsesordning kunne blive fastlagt så hurtigt som muligt. Hertil kom, at den nye styrelseslov vil nødvendiggøre ændringer i speciallovgivningen i ret betydeligt omfang, og at disse ændringer gerne skulle kunne træde i kraft i 1970 samtidig med styrelsesloven. Endelig nævnte ministeren, at der måtte levnes kommunerne en rimelig tid til at sætte sig ind i og indrette sig efter de nye bestemmelser.

Lovforslaget, der ved 1. behandling i folketinget på ny fik en gennemgående velvillig modtagelse, henvistes til behandling i et udvalg, der ikke nåede at afgive betænkning, inden folketingsvalget blev udskrevet.

25. Forslag til lov om vandforsyning. (Indenrigsminister Hans Hækkerup). [A. sp. 1905].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{12}$ (F. sp. 2151).

Den 26. maj 1956 nedsatte indenrigsministeren en *kommission* af repræsentanter for kommunalforvaltningen, erhvervene, videnskabelig og teknisk sagskundskab og forskellige statsinstitutioner med den opgave at overveje en revision af den danske vandforsyningslovgivning. Kommissionen afgav *betænkning den 5. september 1961* indeholdende *forslag til en ny dansk vandforsyningslov*. Forslaget omfatter dels de forhold, der er reguleret ved lov nr. 54 af 31. marts 1926 om vandforsyningsanlæg, dels de forhold, der er omfattet af yderligere følgende love: lov af 30. november 1857 angående staden København og dens grundes forsyning med vand fra de nye vandværker, lov af 30. november 1857 om beskyttelsen af de til Københavns vandvæsen hørende værker, anlæg og beholdere, lov nr. 14 af 28. januar 1876 angående tilvejebringelse af vedtægter for benyttelsen af vand fra kommunale vandværker samt lov nr. 60 af 24. april 1896 om beskyttelse af vandforsyningsanlæg.

Den 24. oktober 1961 nedsatte akademirådet for *Akademiet for de tekniske Videnskaber et udvalg af videnskabsmænd og teknikere* med den opgave at foretage en teknisk-videnskabelig vurdering af problemer i forbindelse med Danmarks vandforsyning. Dette udvalg afgav i 1963 *betænkningen „Vand“*. I betænkningen redegøres for de faktorer, der er afgørende for mulighederne for vandindvinding i Danmark, og der gøres et forsøg på at anslå behovet for vandindvinding i Danmark i 1970.

Endelig nedsatte indenrigsministeriet den 30. juni 1964 en *kommission vedrørende den offentlige hygiejne m. v.* med det formål at arbejde på en reform af sundhedskommissionernes forhold og embedslægevæsenet. Kommissionens arbejde er ifølge bemærkningerne til lovforslaget endnu ikke afsluttet, men det påregnes, at arbejdet bl. a. vil føre til forslag om, at ordningen med en særlig sundhedsvedtægt for hver enkelt kommune afløses af en ordning, hvorved reglerne for sundhedskommissionernes arbejde i vidt omfang fastsættes ved for hele landet gældende regler.

Nærværende lovforslag bygger i det væsentlige på forslaget i betænkningen af 1961. I overensstemmelse med betænkningen „Vand“ af 1963 har man dog suppleret forslaget med et forslag om oprettelse af et *vandforsyningsråd*, d. v. s. et centralt, sagkyndigt organ, der kan bistå myndighederne med tilvejebringelse og koordinering af nødvendige data og i øvrigt være rådgivende for myndighederne i vandindvindingssager. Endvidere har man i overensstemmelse med, hvad der er anført ovenfor

om en reform af *sundhedslovgivningen*, stillet forslag om, at de regler om vandforsyning og grundvandsforurening, som hidtil har stået i sundhedsvedtægterne, overføres til vandforsyningsloven eller til bekendtgørelser udstedt i medfør af vandforsyningsloven. Også på enkelte andre punkter har man i mindre omfang foretaget ændringer i kommissionsforslaget som følge af udviklingen siden forslagets afgivelse.

Lovforslaget var opdelt i følgende kapitler:

- I. Definitioner.
- II. Myndighederne i vandforsyningsager.
- III. Retten til at indvinde vand.
- IV. Vandforsyningsanlæggenes indretning.
- V. Beskyttelse mod forurening af vand.
- VI. Sundhedsmæssige forskrifter for driften af vandforsyningsanlæg.
- VII. Forholdet mellem et vandværk og dets forbrugere.
- VIII. Almindelige bestemmelser.
- IX. Ikrafttrædelses- og overgangsbestemmelser.

Ud over det allerede anførte skal her omtales følgende mere principielle spørgsmål, som er indeholdt i lovforslaget:

Det foreslås, at *afgørelsemyndigheden i vandindvindingsager* i det væsentlige forbliver hos landvæsenskommissionen, men således at ordningen udbygges på forskellig måde. Det foreslås således i § 2, at der gives en udtrykkelig bestemmelse om kommunernes opgaver med hensyn til at udarbejde planer for den fremtidige vandforsyning. Det foreslås i denne forbindelse i § 7, stk. 2, at indenrigsministeren skal kunne pålægge kommunerne at foretage vandundersøgelser.

Med hensyn til landvæsenskommissionernes virksomhed foreslår man i § 5, at ordningen med faste landvæsenskommissioner kan udvides til at gælde også for andre områder end det storkøbenhavnske indvindingsområde. Man foreslår endvidere i § 16, stk. 2, at interesserede kommuner og Danmarks geologiske undersøgelse skal underrettes om og eventuelt indkaldes til landvæsensretternes møder. Man har herudover i § 16, stk. 2, foreslået, at vedkommende amtmand og eventuelle byudviklingsudvalg og fredningsplanudvalg skal underrettes og ind-

kaldes, så spørgsmålet om vandforsyningsens indpasning i planer om fremtidig bebyggelse, spildevandsafledning og rekreative områder kan blive belyst. Efter § 16, stk. 3, skal de nævnte planlægningsudvalg kunne forlange en sag for landvæsensretten udsat for at overveje den foreliggende sags uoverensstemmelse med igangværende planlægning.

Det ovenfor omtalte *vandforsyningsråd* er hjemlet i lovforslagets § 8. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at rådet påregnes at kunne få betydning som støtte for kommunerne under deres planlægning af vandforsyningen. Endvidere skal landvæsensretterne under deres sagsbehandling være opmærksom på muligheden for at indhente udtalelser fra rådet, jfr. § 17, stk. 1, og der skal altid indhentes en udtalelse fra rådet, forinden der gives påbud om oprettelse af et kommunalt vandforsyningsfællesskab, og forinden der pålægges en kommunal vandforsyning leveringspligt til en anden kommune, jfr. §§ 21 og 22. Det påregnes, at landvæsensretterne i det hele i deres afgørelser vil følge udtalelser fra vandforsyningsrådet. Indenrigsministeren skal altid gøres bekendt med rådets udtalelser.

Visse *spørgsmål af større samfundsmæssig betydning* kan dog undtages fra landvæsenskommissionens myndighed. I lovforslagets § 17, stk. 3, er det således foreslået, at landvæsensretten skal udsætte sagen og forelægge den for indenrigsministeren til overvejelse af, om spørgsmålet bør søges afgjort ved lov, såfremt en afgørelse, der ville være nærliggende som teknisk hensigtsmæssig og økonomisk rimelig, vil komme i strid med andre særdeles betydelige samfundsmæssige hensyn.

Indskrænkninger i den enkelte grundejers ret til at indvinde vand på sin egen ejendom er hidtil bl. a. sket gennem sundhedsvedtægterne, som næsten i alle tilfælde giver sundhedskommissionerne ret til at skride ind over for sundhedsfarlige vandforsyningsanlæg. Nærværende lovforslag indeholder yderligere følgende to indskrænkninger i grundejernes frie indvindingsret. Den første indskrænkning vedrører de såkaldte „vandmangelsvandværker“. Når en by opfører et større vandværk ude i landet og dermed fremkalder en grundvandstandssænkning, som skader

brønde og boringer på en række omkringliggende ejendomme, vil det ofte være den bedste løsning at opføre et sideløbende, lokalt vandværk til forsyning af de ramte ejendomme, men det har undertiden vist sig vanskeligt at opnå tilstrækkelig frivillig samling om et sådant vandværk. I lovforslagets § 19, stk. 2, foreslås det derfor at give landvæsenskommissionerne myndighed til i sådanne tilfælde at gennemtvinge tilslutning til et vandværk.

Den anden indskrænkning vedrører bebyggelser, hvor man ud fra en samlet hygiejnisk vurdering finder det ønskeligt, at vandforsyning fremtidigt sker gennem oprettelse af et nyt, fælles vandforsyningsanlæg. I så fald kan landvæsenskommissionen, jfr. lovforslagets § 25, påbyde oprettelse af et vandværk og påbyde grundejerne at slutte sig til værket.

Herudover kan der også i visse andre tilfælde gribes ind i vandforsyningens organisation, f. eks. i tilfælde, hvor der bør skabes ét stort vandværk i stedet for flere små. I henhold til lovforslagets § 17 vil landvæsensretterne således ved deres behandling af vandindvindingsager bl. a. kunne tage hensyn til vandværkernes placering i en kommende bebyggelse, og af § 18, stk. 1, nr. 1, fremgår det, at landvæsensretterne kan nægte at fremme ansøgte indvindingsanlæg. § 26 indeholder en bestemmelse, der kan føre til yderligere *koordinering af vandforsyningen*, idet der gives kommuner mulighed for med landvæsenskommissionens godkendelse at overtage private vandværker, der leverer til beboere i kommunen.

Endelig kan der være tale om at gennemføre et vandforsyningsmæssigt *samarbejde mellem flere kommuner*, og lovforslagets § 22 indeholder mulighed for at pålægge en kommune pligt til at levere vand til en anden kommune. Landvæsensretten kan træffe bestemmelse herom ikke alene under tvingende omstændigheder, men i alle tilfælde, hvor en fællesordning findes ønskelig. I § 21 er der endvidere adgang til at gennemføre en tvangsmæssig stiftelse af kommunale ejendoms- eller driftsfællesskaber om vandforsyning i forbindelse med oprettelse af nye vandværker.

Sluttelig skal det her nævnes, at lovforslaget i § 19 inde-

holder en bestemmelse om *erstatningspligt* for skader ved sænkning af grundvandstanden. Erstatningen skal ydes for „skade, som voldes i bestående forhold ved forandring af grundvandstanden under prøveboringer og prøvepumpninger og under anlæggets udførelse og drift“. Det fremgår af bemærkningerne til paragraffen, at man ved denne formulering har ønsket at fastholde den erstatningspraksis, som har udviklet sig i de forløbne ca. 40 år.

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling i folketinget, inden folketingsvalget blev udskrevet.

26. Forslag til lov om ændring af lov om pas til danske statsborgere m. v. (Justitsminister *K. Axel Nielsen*). [A. sp. 1389].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₁ (F. sp. 1037). 1. beh. ²²/₁₁ (F. sp. 1560). Partiernes ordførere: Otto Mørch, Niels Jørgen Nielsen, Fuglsang-Damgaard, Thomas Christensen, Rigmor Christensen og Diderichsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Otto Mørch, Albertsen, Andreas Hansen, Thomas Have [formand], Ejner Nielsen, Viola Nørlov, Kaj Rasmussen, Niels Jørgen Nielsen, Per Federspiel, Holger Hansen, Hauch [næstformand], Fuglsang-Damgaard, Marie Antoinette von Lowzow, Bendix, Pia Dam, Thomas Christensen og Rigmor Christensen).

Forslaget gik ud på at forhøje gebyret for udstedelsen af pas fra 20 kr. til 50 kr. fra den 1. april 1968. Justitsministeriet ville samtidig forhøje gebyret for udstedelse af pas til personer under 18 år fra 10 kr. til 25 kr.

I fremsættelsestalen var forhøjelsen motiveret med stigende udgifter til politiet. Forhøjelsen af pasgebyrerne ville medføre en årlig merindtægt for statskassen på ca. 5½ mill. kr.

Under 1. behandlingen kunne *Otto Mørch* (S) anbefale forslaget, medens *Niels Jørgen Nielsen* (V) fandt forhøjelsen meget voldsom. *Fuglsang-Damgaard* (KF) fandt det ikke urimeligt at overveje en ordning, hvorefter pas var en gratis service fra det offentliges side. *Thomas Christensen* (SF) fandt, at der var en del, der talte for, at der skulle betales gebyr, og at det skulle stige. *Rigmor Christensen* (RV)

oplyste, at hendes parti ikke kunne medvirke. *Diderichsen* (LC) stillede sig velvilligt.

Forslaget blev henvist til et udvalg, hvis arbejde ikke blev færdigt inden udskrivningen af valg.

27. Forslag til lov om statsstøtte til musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg. (Minister for kulturelle anliggender *Bodil Koch*). [A. sp. 1357].

Skriftlig fremsættelse ³¹/₁₀ (F. sp. 790). 1. beh. ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1192). Partiernes ordførere: Albertsen, Raunkjær, Adam Møller, Gunhild Due, Erik Hansen og Diderichsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Waldemar Laursen, Albertsen, Bomholt, Andreas Hansen [formand], Evald Kristensen, Poul Nilsson, Søgaard, Raunkjær [næstformand], Robert Christensen, Søren Jensen, Peter Larsen, Adam Møller, Poul Sørensen, Stetter, Gunhild Due, Alfred Andersen (fra ⁵/₁₂ Skræppenborg-Nielsen) og Erik Hansen).

Musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg havde hidtil modtaget tilskud fra staten i henhold til lov nr. 55 af 4. marts 1964 om statsstøtte til musikkonservatorier. Den gældende konservatoriestøttelov var af principielle grunde udformet som en rammelov. Man havde ved fremsættelsen af forslaget til denne lov ganske vist i første række tænkt på en sikring af driften af de på dette tidspunkt eksisterende tre private musikkonservatorier, nemlig Vestjysk Musikkonservatorium i Esbjerg, Det fynske Musikkonservatorium i Odense og Nordjysk Musikkonservatorium i Ålborg, men det var ikke udelukket, at der ville kunne vise sig behov for og grundlag for godkendelse af andre konservatorier. For at folketinget således kunne få lejlighed til at konstatere behovet for musikkonservatorier efter et passende tidsrum, indføjede man under det nævnte lovforslags behandling i folketinget en bestemmelse om, at loven skulle revideres senest tre år efter dens vedtagelse.

Da der ikke havde vist sig behov for nye konservatorier, var nærværende forslag til en ny konservatoriestøttelov konkretiseret som en lov om støtte til de tre eksisterende private konservatorier. Lovforslaget var i princippet uforandret fra

den gældende lov. Den gældende støtteordning, hvorefter staten afholder $\frac{3}{4}$ af de enkelte konservatoriers driftsudgifter, medens vedkommende kommune afholder den resterende $\frac{1}{4}$, opretholdtes. Ud over de 3 nævnte konservatorier findes der 2 statskonservatorier, et i København og et i Århus. Lovforslaget indeholdt en bestemmelse om revision i folketingsåret 1970-71.

Ved 1. behandling fik lovforslaget støtte fra alle sider og blev henvist til et udvalg, der ikke nåede at afgive betænkning, før der blev udskrevet folketingsvalg.

Lovforslaget blev genfremsat og vedtaget i 2. samling (se side 318).

28. Forslag til lov om udlån til sammenlægning, supplerende samt oprettelse af jordbrug m. m. (Landbrugsminister Chr. Thomsen). [A. sp. 2257].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2176).

Ved lovforslaget søges i overensstemmelse med reglerne i statshusmandsloven, jfr. lovebekendtgørelse nr. 117 af 10. april 1967, de fornødne midler stillet til rådighed for finansåret 1968-69 til gennemførelse af den i statshusmandsloven omhandlede udlånsvirksomhed.

Lovforslaget, der skulle afløse udlånsloven for finansåret 1967-68, jfr. lov nr. 111 af 4. april 1967 (årbog 1966-67, side 218-222), søger at tilvejebringe det fornødne finansielle grundlag for en fortsat statslig støtte til fremme af landbrugets strukturalisering m. m.

De beløb, der i §§ 1 og 2 foreslås stillet til rådighed henholdsvis af jordfondens og af statskassens midler, er sammenlagt af samme størrelse som beløbene i udlånsloven for 1967-68, nemlig 15 mill. kr. af jordfonden og 50,7 mill. kr. af statskassen. Fordelingen af de to beløb til de enkelte formål er også uændret bortset fra, at der af statskassen stilles 2 mill. kr. mindre til rådighed til oprettelse af nye selvstændige landbrug, men til gengæld stilles 2 mill. kr. mere til rådighed til oprettelse af nye selvstændige *gartnerier* under hensyn til den stigende interesse, der har vist sig for oprettelse af gartnerbrug.

For så vidt angår de enkelte lånesatser i lovforslagets § 3, er det absolutte maksimumsbeløb for lån til jordkøb til nye selvstændige landbrug fastsat uændret til 70.000 kr., mens det tilsvarende *maksimumsbeløb for jord til gartnerier er forhøjet* fra 55.000 kr. til 65.000 kr. under hensyn til jordpriserne i de områder, som er særlig egnet til etablering af gartnerkolonier.

Under hensyn til de fortsat stigende byggepriser og prisstigninger i øvrigt indeholder lovforslagets § 3 endvidere følgende maksimumsbeløb for lån (beløbene for udlånslov 1967-68 er anført i parentes):

til opførelse af bygninger til nye selvstændige landbrug	110.000 kr.	(107.000) kr.
undtagelsesvis	135.000 -	(130.000) -
til opførelse af bygninger til nye selvstændige gartnerier (inkl. drivhuse)	135.000 -	(107.000) -
til særskilt opførelse af drivhuse . .	80.000 -	(55.000) -
til overtagelse, til- og ombygning af bygninger på stamparceller . .	135.000 -	(105.000) -
til el-installation	4.000 -	(3.500) -
til anskaffelse af besætning og inventar til landbrug og til anskaffelse af vandings- og vandforsyningsanlæg m. m. til gartnerier .	25.000 -	(20.000) -
til omlægning af landbrug til gartneri	80.000 -	(55.000) -

Beløbet på 300 kr. til læplantning og beløbene til anlæg af nye frugtplantager og til indretning af frugtopbevaringsrum, vandingsanlæg m. v. på bestående frugtplantager på henholdsvis 25.000 kr. og 20.000 kr. er uændrede.

Som noget nyt er foreslået et maksimumsbeløb for lån til *varmeanlæg i drivhuse til bestående gartnerier*, jfr. statshusmandslovens § 60, stk. 2, på 20.000 kr.

Endelig er maksimumsbeløbet i lovforslagets § 3, stk. 2, til at forhøje visse af de foran omhandlede lånebeløb til dæk-

ning af udgifter til supplerende tekniske installationer, såfremt disse etableres i forbindelse med opførelsen af bygninger på nyetablerede brug, forhøjet med 3.000 kr. til 15.000 kr.

De øvrige bestemmelser i lovforslaget svarer i realiteten til bestemmelserne i udlånsloven for finansåret 1967-68.

Lovforslaget nåede ikke at komme til behandling inden udskrivning af valget.

29. Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 2109].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2176).

Ved lovforslaget søges i overensstemmelse med reglerne i lov om opførelse af arbejderboliger på landet, jfr. lovbekendtgørelse nr. 118 af 10. april 1967, de fornødne midler stillet til rådighed for finansåret 1968-69 til gennemførelse af den i nævnte lov omhandlede udlånsvirksomhed m. v.

Efter indstilling fra statens jordlovsudvalg er det i lovforslagets § 1 omhandlede rådighedsbeløb af jordfondens midler til erhvervelse af byggegrunde fastsat uændret til 50.000 kr., jfr. den for finansåret 1967-68 gældende udlånslov, lov nr. 112 af 4. april 1967 (årbog 1966-67, side 224-226).

Af statskassens midler kan der efter lovforslagets § 2 disponeres over i alt 25 mill. kr., hvilket beløb ligeledes er af samme størrelse som i den tidligere udlånslov. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at det med bevillingernes nuværende størrelse ikke vil være muligt at bevilge lån til samtlige kvalificerede ansøgere, men at man på grund af statens samlede finansielle situation har undladt at stille forslag om en forhøjelse af rådighedsbeløbet. Under hensyn til nedgangen i antallet af ansøgninger efter kap. VI (vedrørende opførelse af arbejderboliger for landmandens regning) foreslås rådighedsbeløbet fordelt med 23 mill. kr. til lån efter kap. IV til opførelse af arbejderboliger for arbejderens regning (22 mill. kr. i udlånslov 1967-68) og 2 mill. kr. til lån efter kap. VI (3 mill. kr. i udlånslov 1967-68). Denne fordeling svarer til, hvad der var gældende forud for udlånsloven for 1967-68.

Som følge af stigningen i byggeomkostningerne er lånesatserne til opførelse af bygninger efter lovforslagets § 3 foreslået forhøjet med 2.000 kr. til henholdsvis 47.000 kr., 49.000 kr. og 47.000 kr.

Lovforslagets øvrige bestemmelser svarer til bestemmelserne i udlånsloven for 1967-68.

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling, inden folketingsvalget blev udskrevet.

30. Forslag til lov om ændring af vandløbsloven. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 2113].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₂ (F. sp. 2161).

Lovforslaget indeholder forslag til ændringer i lov nr. 214 af 11. april 1949 — vandløbsloven — som ændret ved lov nr. 171 af 3. maj 1963 og lov nr. 260 af 9. juni 1967. Ifølge sidstnævnte lov skulle forslag om revision af vandløbsloven fremsættes for folketinget i folketingsåret 1967-68. Forslaget er udarbejdet på grundlag af forslag fra den af landbrugsministeriet i 1957 nedsatte *spildevandskommission*, jfr. betænkning nr. 431 afgivet i 1966.

Forslaget vedrører navnlig en udbygning af reglerne 1) om vandløbsretternes virksomhed til beskyttelse af vandløb og havet mod forurening med spildevand, 2) om kontrol med spildevandsanlægs drift og vedligeholdelse, 3) om fremskyndelse af spildevandsagers behandling og 4) om finansieringen af spildevandsanlæg og rensningsanlæg. Forslaget indeholder desuden en del ændringer af andre bestemmelser i loven, hvorved disse bringes i overensstemmelse med de foreslåede nye regler om nævnte fire hovedpunkter. Endelig foreslås visse ændringer af redaktionel karakter og ændringer, hvorved vandløbsloven bringes i overensstemmelse med den udvikling, der har fundet sted siden lovens ikrafttræden den 1. november 1949.

Om lovforslagets nærmere indhold skal her fremhæves følgende:

Det fastslås, at afledning af spildevand fra samlede bebyggelser og erhvervsvirksomheder, som normalt vil medføre fare

for „væsentlig forurening“, altid skal behandles for *vandløbsretten*, for at denne kan afgøre, hvilke rensningskrav der må forlanges overholdt for at beskytte vandløb, søer eller havet mod skadelig forurening. I den omhandlede bestemmelse (§ 5 a) er endvidere medtaget afløb fra brunkulslejer, hvilket afløb kan være skadeligt for fisk, og afløb fra dambrug, fordi dette vand på grund af det meget store indhold af næringsstoffer som regel medfører en forøget grødevækst i recipienten til skade for dennes vedligeholdelse.

Efter lovforslagets § 74, stk. 4, har man udvidet landvæsenskommissionens adgang til at pålægge en *kommunalbestyrelse* at indtræde som *medrekvirent* under en af en anden kommune rejst sag.

Landvæsenskommissionens arbejde foreslås samtidigt begrænset på områder, der er uden betydning for vandområdernes beskyttelse, idet det overlades til *kommuner*, der råder over den fornødne tekniske og økonomiske forvaltning, og som selv ønsker det, dels at bestemme *udformningen af de ledninger*, gennem hvilke spildevandet skal samles til rensningsanlægget, dels at ordne *anlæggenes finansiering* på en måde, der svarer til, hvad der er almindeligt ved andre offentlige anlæg og værker.

Af betydning for kommunernes administration af spildevandsforholdene og vandløbene er endvidere forslagets §§ 70 a, 74 a og 74 f, der gør det muligt at indbringe for landvæsenskommissionen skitseprojekt for hele kloakområdets kloakering og for en etapevis udbygning af anlæggene. Kommunerne kan også få fastslået, hvor store bidrag der påhviler arealer, som står foran *udstyknings*. Dette bør være klarlagt på tidspunktet for udstykningsandragendets behandling, men kommunalbestyrelsen kan om fornødent begære udstykningen stillet i bero. Til gengæld skal kommunalbestyrelsen orientere den landinspektør, der forbereder en udstykning, om spildevandsafledningen skal ske til et privat eller et offentligt anlæg, og om begæring om udstykningsens udsættelse vil blive fremsat.

Til beskyttelse af vandområderne er der foreslået etableret en *lokal, administrativ kontrol med, at spildevandsanlæg drives, vedligeholdes og udbygges*, så rensningskravene opret-

holdes. Bortset fra købstæderne, i hvilke kontrollen henlægges til vedkommende byråd, foreslås kontrollen knyttet til amtsvandinspektørerne i forbindelse med vedkommende embedslæge.

Det skriftlige grundlag til støtte for tilsynsmyndigheden foreslås samlet i *regulativer* for de offentlige spildevandsanlæg på samme måde som for offentlige vandløb. Det foreslås endvidere, at den projekterende allerede under sagens behandling for landvæsenskommissionen skal udarbejde en beskrivelse af anlæggets forskellige dele og en vejledning i deres rette drift og vedligeholdelse.

Andre myndigheders adgang til at udøve kontrol bibeholdes eller øges ved en ændret affattelse af § 81, stk. 2. Repræsentanter for kommunalbestyrelsen, som driver spildevandsanlæg, og for tilsynsmyndigheder foreslås i § 91 a givet adgang til at foretage undersøgelser på private virksomheder. Regler for laboratorier, der beskæftiger sig med undersøgelser af spildevand, foreslås indføjet som § 92 a.

For at sikre forureningskontrollens effektivitet foreslås i § 88 a indføjet bestemmelser om, at kommunale forsømmelser af at opfylde forpligtelser efter vandløbsloven eller en landvæsenskommissionskendelse kan afhjælpes ved en slags „*tvangsfuldbyrdelse*“ ved højere administrativ myndigheds indgriben.

I § 74 d er foreslået bestemmelser om *statstilskud til spildevandsanlæg*, som er nødvendiggjort af forskellige myndigheders varetagelse af vigtige almene interesser, og hvis finansiering overstiger den lokale befolknings og kommunes økonomiske formåen.

Foruden de omtalte forslag om vandområdernes beskyttelse mod forurening indeholder forslaget forskellige bestemmelser, hvorved den ved lov nr. 171 af 3. maj 1963 gennemførte ordning af *de offentlige vandløbs vedligeholdelse* bibeholdes og suppleres efter de i de forløbne år indvundne erfaringer.

Lovforslaget berører en række forskellige interesser, lige fra den enkelte borgers behov for at komme af med en del af sit affald og den enkelte kommunes bestræbelser for at hjælpe

ham og andre borgere til at gøre det på den mest praktiske måde gennem fælles anlæg.

Endelig skal det nævnes, at lovforslaget berører *en række almene interesser* som sundhedsvæsen, vandforsyning, hensigtsmæssig byudvikling og beskyttelse af vigtige dele af naturen.

Ved lovforslagets fremsættelse fremkom *landbrugsministeren* med en indgående redegørelse om baggrunden for ønsket om en modernisering af vandløbsloven. Ministeren omtalte, at vandproblemerne er taget op til behandling i forskellige internationale organisationer såsom FN (WHO og UNESCO), Europarådet og ECE, og drog herunder sammenligninger mellem den danske vandløbslov og en række synspunkter, som en ekspertgruppe under ECE har opstillet, og som ECE har anbefalet som principskitse over for regeringerne i de tilsluttede lande. Om forholdene her i landet udtalte ministeren bl. a. følgende:

„Om „vandpolitikens“ mål — at formindske de eksisterende forureninger og at undgå nye skadelige forureninger — kan der næppe herske tvivl.

Den opgave, der nu skal tages op, er at udforme vandløbslovens regler således, at der skabes et bedre apparat til at beskytte overfladevand mod forurening. Det er en langsigtet opgave.

Jeg håber, at der kan opnås tilslutning her i tinget og i befolkningen til, at der skal gøres en indsats nu og fremover for at beskytte vandløb, søer og strande mod forurening med spildevand, således at disse vigtige dele af vore omgivelser kan bevares som et fælles gode og afleveres i anstændig stand til vore efterkommere.

Som det fremgår af indledningen til den betænkning, der er afgivet af spildevandskommissionen af 1957, og som blev forelagt tingets medlemmer i oktober 1966, er også her i Danmark bekymringerne vedrørende den stigende forurening af vore vandløb og strande snart af gammel dato. Sundhedsstyrelsen har således allerede i medicinalberetningen for 1932 gjort opmærksom på sagen, der også var fremdraget under lovgivningsarbejdet i 1930'erne.

Ved gennemførelsen af vandløbsloven af 1949 nærmedes der — også her i tinget — forventning om, at de nye regler ville medføre en bedring.

Man måtte allerede omkring midten af 1950'erne erkende, at forventningen ikke blev opfyldt fuldt ud.

Spildevandskommissionen har gjort rede for forskellige årsager, der kan forklare, hvorfor denne på mange punkter moderne lov har vist sig ufyldstgørende, især med hensyn til forureningskontrollens organisation.

Medens spildevandskommissionen arbejdede, blev forureningsproblemet draget frem her i tinget i forbindelse med behandlingen af tillægget af 3. maj 1963 til vandløbsloven.

Det bør også nævnes, at Akademiet for de tekniske Videnskaber

i 1961 nedsatte et særligt udvalg, der i 1963 afgav en betænkning om mulighederne for at dække befolkningens stigende behov for vand, i hvilken nødvendigheden af områdeplanlægning og intensiveret forskning og uddannelse, også for så vidt angår forureningsspørgsmålet, påpeges.

Senest har Dansk Ingeniørforening taget hele forureningsspørgsmålet op til behandling. Foreningen nedsatte i 1965 et udvalg med et betydeligt antal repræsentanter også uden for ingeniørernes egen kreds med den opgave at beskrive bestående og forudselige problemer i forbindelse med støj, luftforurening og forurening af drikkevand, vandløb osv. samt bortledning af spildevand. Udvalget skulle endvidere gennemgå gældende lovbestemmelser og pege på, hvor det fremover fra teknisk side vil være ønskeligt og muligt at bidrage til en begrænsning af forurening, dels gennem foranstaltninger til udbygning og udnyttelse af teknisk viden, dels ved anvisning af forslag til nye bestemmelser. Dette udvalgs betænkning er offentliggjort i 1967.

Det fremhæves i denne udvalgsbetænkning, at der i Danmark ikke findes ferskvandsrecipienter, der kan optage store mængder urensset spildevand af normal sammensætning, at det er teknisk muligt at begrænse spildevandsforurening af vore vandområder på en sådan måde, at vandet i hygiejnisk, biologisk og æstetisk henseende ikke bliver uegnet til noget brug, hvortil det ville være egnet i sin naturlige tilstand, og at recipienten er bestemmende for, på hvilken måde og efter hvilken rensning spildevandet kan afledes. Det fremhæves, at der ved planlægning af spildevandsanlæg ved søer og vandløb, der med tiden kan forventes anvendt til drikkevandsforsyning, dog skal tages hensyn til, at der straks eller senere kan ske en afskæring af spildevandstilførslen, hvorfor betydningen af sagkyndig lokal planlægning fremhæves. Det er ønskeligt, at der ved etablering af kloakplanlægningsudvalg for større samlede områder tilvejebringes betingelser for den mest rationelle løsning under hensyn til samfundets stedse stigende krav. Nødvendigheden af en effektiv, sagkyndig kontrol med rensningsanlægs drift og vedligeholdelse fremhæves. Denne kontrol bør henlægges til lokale myndigheder, der råder over en teknisk administration, som under hygiejne-teknisk ledelse kan varetage den omfattende kontrollerende og rådgivende virksomhed, som er nødvendig.

Endelig har Ingeniørforeningens forureningsudvalg fremhævet nødvendigheden af visse retningslinjer og normer, af en udvidet aktivitet inden for forskning, uddannelse og oplysning og af samarbejde over en bred front.

Med hensyn til dette sidste punkt om forskning og uddannelse har Nordisk Råd i rek. nr. 2/1966 anbefalet regeringerne så hurtigt som muligt at tilvejebringe et effektivt *samarbejde mellem de nordiske lande* på vattenvårdens og vattenvårdsforskningens område. På embedsmandsplan har der i nogle år fundet forhandlinger sted til

gensidig orientering om dette emne, og der består gode muligheder for direkte kontakt mellem forskningsinstitutter i de nordiske lande. Inden man går videre med overvejelserne om nordisk samarbejde, må vi fra dansk side finde det ønskeligt at overveje, under hvilke former der kan etableres et effektivt samarbejde mellem en række forskellige danske institutter, der hver for sig beskæftiger sig med spildevand, forurening og rensning. Dansk Ingeniørforenings spildevandskomité har fra 1. april 1967 fået forøget sin bevilling på finansloven til 200.000 kr. årlig for i overensstemmelse med et forslag i spildevandskommissionens betænkning at få mulighed for øget virksomhed ved ansættelse af 2 ingeniører som fast medhjælp. Dansk Ingeniørforenings spildevandskomité har endvidere som omtalt i betænkningen taget spørgsmålet om øget kontakt med andre institutioner op; men der foreligger endnu ikke oplysning for ministeriet om resultatet af disse overvejelser.

Det er ikke alle de omtalte emner, der kan løses ved ændring af vandløbsloven. Således må spørgsmålet om *planlægning* tages op i større sammenhæng. Regeringens planlægningsudvalg arbejder med denne sag. Vandløbslovens sammenhæng med den almindelige planlægning har været overvejet i udvalget, og der er enighed om allerede nu at søge de tekniske bestemmelser ændret, medens den endelige fastsættelse af en række administrative og økonomiske spørgsmål afventer udformningen af kommunestrukturen og byrdefordelingen og dermed placeringen af det planlægningsmæssige og administrative ansvar. Lovforslagets enkelte bestemmelser er udformet med henblik herpå. Samarbejde mellem forskellige myndigheder, der hver for sig varetager særlige opgaver efter bestemte lovbestemmelser, kan heller ikke foreskrives i vandløbsloven, men gennemførelse af forslaget bestemmelser vil gøre vandløbsmyndighederne bedre i stand til at medvirke i et sådant større samarbejde. Når der i overensstemmelse med forslaget opbygges en lokal kontrol med spildevandsanlæg, og hvis kontrollen, som foreslået, i det væsentlige henlægges til amtsrådene, er det min opfattelse, at disse meget snart vil føle behov for at tage opgaven op om samlet planlægning af spildevandsafledningen for store samlede områder i forbindelse med anden planlægningsvirksomhed, som amtsrådene på forskellig måde har kontakt med.“

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling inden udskrivningen af folketingsvalget.

31. Forslag til lov om ændring af lov om landvæsen-
retter. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 2265].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2174).

Lovforslaget havde tilknytning til det samtidigt fremsatte

forslag til lov om ændring af vandløbsloven, jfr. nærmest foregående sag, og indeholdt forslag til ændringer i lov nr. 213 af 31. marts 1949 om landvæsensretter.

Nogle af ændringsforslagene var udformet på grundlag af forslag fra den af landbrugsministeriet i 1957 nedsatte spildvandskommission, jfr. betænkning nr. 431 afgivet i 1966. Andre ændringsforslag tilsigtede at imødekomme en henvendelse fra Advokatrådet om at bringe behandlingen af erstatnings-sager i overensstemmelse med almindelige retsplejprincipper.

Af lovforslagets indhold skal her anføres følgende:

Ved en tilføjelse til lovens § 7 åbnes der adgang for landbrugsministeren til at nedsætte *faste landvæsenskommissioner*, hvis det findes påkrævet i byudviklingsområder, og hvor det viser sig ønskeligt, at alle sager vedrørende et samlet, naturligt afstrømningsområde behandles for samme vandløbsret.

Ved en ændret affattelse af lovens § 26 er det præciseret, at spørgsmål, som normalt hører under de almindelige domstole, kun kan *afgøres af landvæsensretter, når begge parter i tvisten er enige herom.*

Endvidere er lovens § 31, stk. 1, foreslået ændret for at klargøre, at der i overensstemmelse med almindelige retsplejprincipper består en *adgang for parterne til at blive gjort bekendt med de for landvæsensretten foreliggende oplysninger*, som er af betydning for vedkommende part.

Endelig skal det nævnes, at der i henhold til ændringsforslaget til lovens § 31, stk. 2, kan afholdes *syn og skøn* efter retsplejelovens regler, ligesom der er hjemlet parterne lejlighed til under en erstatningssag at gøre sig bekendt med og udtale sig om den teknisk sagkyndiges erklæringer, forinden sagen optages til kendelse.

Ved lovforslagets fremsættelse udtalte *landbrugsministeren* bl. a. følgende om landvæsensretternes virksomhed: „I den gældende lov er samlet regler for landvæsensretternes sammensætning og forretningsgang. Det er efter vore retlige traditioner en hensigtsmæssig fremgangsmåde til at sikre offentlighed og en grundig oplysning af sager, som behandles af sagkyndige instanser, at det foreskrives, at behandlingen skal ske i en retssags former, selv om der ikke består en aktuel tvist. Landvæsensretterne behandler f. eks. sager om gen-

nemførelse af store fælles vandaflednings- og kloakanlæg, om hvis gavnlighed der ikke er uenighed mellem grundejerne og vedkommende kommune. Her varetager landvæsenstretten en række interesser uden for den kreds, som er direkte interesseret i anlægget. Mest aktuelt i dag, hvor også vandløbslovens spildevandsbestemmelser er til behandling, er det at nævne beskyttelsen af vandområder mod forurening. Vandløbsretten skal allerede nu, og det fremhæves yderligere i forslaget til lov om ændring af vandløbsloven, fastsætte krav om den fornødne rensning som vilkår for at tillade spildevandsanlægget. Denne opgave varetager retten på det offentlige vegne, og afgørelsen er ikke afhængig af parternes procedure.

Det forekommer imidlertid også, at der for landvæsenstretten forelægges egentlige tvister til afgørelse, f. eks. erstatningskrav for skade på dambrug, eller at tvistigheder må afgøres i forbindelse med behandlingen af sager om gennemførelse af fælles anlæg. Hvor lovgivningen ikke indeholder udtrykkelige bestemmelser om særordninger, afgøres spørgsmål om loves og dokumenters fortolkning og om erstatning af de almindelige domstole.“

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling i folketinget inden udskrivningen af folketingsvalget.

32. Forslag til lov om ændring af lov om afgift for ekspedition af udstyknings-sager. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 1393].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₁ (F. sp. 1038). 1. beh. ¹⁵/₁₁ (F. sp. 1272). Partiernes ordførere: Chr. Rasmussen, Robert Christensen, Chr. R. Christensen, Thomas Christensen, Erik Hansen og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Chr. Rasmussen, Bladt, Poul Dalsager, Kampmann, A. W. Larsen, Carl Nielsen, Teichert [formand], Robert Christensen, Niels Eriksen, Peter Larsen, Finn Poulsen, Niels Ravn, Burgdorf, Chr. R. Christensen, Thomas Christensen [næstformand], Bjørn Larsen og Erik Hansen).

Lovforslaget havde følgende ordlyd:

„§ 1.

I lov nr. 183 af 26. maj 1965 om afgift for ekspedition af udstyknings-sager foretages følgende ændringer:

1. § 1 affattes således:

„§ 1. For matrikelvæsenets ekspedition af udstyknings-

sager svares en afgift på 200 kr. til statskassen for hvert matrikelnummer (artikelnummer), der fraskilles en samlet fast ejendom.“

2. § 2 affattes således:

„§ 2. Afgift svares ikke for fraskillelse af et matrikelnummer (artikelnummer), hvis værdi ikke overstiger 1.000 kr. Landbrugsministeren fastsætter regler om godtgørelse af værdien.

Stk. 2. Fraskilles flere matrikelnumre (artikelnumre) til samlet anvendelse, svares afgift, som om det samlede fraskilte areal udgør et matrikelnummer (artikelnummer).“

§ 2.

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. januar 1968.

Stk. 2. Afgift efter denne lov skal ikke svares i udstykningsager, som er indkommet til matrikeldirektoratet inden lovens ikrafttræden. I Sønderjylland svares afgiften ikke i udstykningssager, der er rekvireret hos vedkommende amtslandinspektør inden lovens ikrafttræden.“

Ved lovforslagets fremsættelse anførte *landbrugsministeren* bl. a. følgende:

„På grund af de siden den nugældende lovs ikrafttræden i 1965 stedfundne lønstigninger m. m. og for at skabe bedre overensstemmelse mellem matrikelvæsenets indtægter og udgifter finder jeg det rimeligt at *forhøje* den *afgift*, der svares for ekspedition af udstykningssager, fra *100 kr. til 200 kr.* for hvert matr. nr., der frastykkes en samlet fast ejendom.

Det er ikke herved tilsigtet at skaffe fuld dækning for matrikelvæsenets udgifter, og dette er overensstemmende med de synspunkter, der har ligget til grund for den gældende lov, idet der under matrikelvæsenet også hører en række arbejdsopgaver, hvortil det offentlige bør afholde udgifterne.

De foreslåede mindre ændringer er foretaget på grundlag af erfaringer fra den gældende lov, men hovedreglen er stadig, at der skal svares lige stor afgift af alle udstykkede parceller uanset deres størrelse og værdi.

Det anslås, at den ændrede afgift vil forøge matrikeldirektoratets indtægter med 5 mill. kr. årligt.“

Lovforslaget fik ved 1. behandling en velvillig modtagelse af partiernes ordførere, og det skal her specielt nævnes, at der fra alle sider blev udtalt tilfredshed med, at den under lovforslagets nr. 2

omhandlede værdigrænse på 1.000 kr. skulle erstatte lovens arealgrænse på 200 m². Landbrugsministeren fandt i øvrigt anledning til at fremhæve, at der efter gældende lov ikke svares afgift i sager om overførsel af arealer ved omdeling eller skelforandring, og at der heller ikke efter lovforslaget fremtidigt skal svares afgift i sådanne sager.

Det udvalg, hvortil lovforslaget henvistes, nåede ikke at afgive betænkning, inden folketingsvalget blev udskrevet.

33. Forslag til lov om ændring af lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 1589].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1188). 1. beh. ³⁰/₁₁ (F. sp. 1862). Partiernes ordførere: Chr. Rasmussen, Ejner Kristensen, Chr. R. Christensen, Bjørn Larsen, Erik Hansen og Diderichsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Chr. Rasmussen, Bladt, Frode Jakobsen, Holst, A. W. Larsen, Viola Nørlov, Teichert [formand], Ejner Kristensen [næstformand], Per Federspiel, Niels Jørgen Nielsen, Raunkjær, Chr. R. Christensen, Niels Ravn, Weikop, Bjørn Larsen, Thomas Christensen og Erik Hansen).

Lovforslaget fremsattes under hensyn til § 21, stk. 2, i lov nr. 205 af 16. juni 1962 om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter, jfr. lov nr. 345 af 9. december 1964, hvorefter forslag til revision af loven skulle fremsættes for folketinget i folketingsåret 1967-68.

Forslaget bygger på en indstilling fra en arbejdsgruppe, som landbrugsministeriet nedsatte i september 1966, efter at landbrugets og handelens organisationer havde fremsat anmodning om, at Danmark ratificerer den internationale konvention om beskyttelse af plantenyheder, oprettet i Paris den 2. december 1961 og underskrevet af Danmark den 26. november 1962. Da der var rejst spørgsmål om, hvorvidt ovennævnte lov af 16. juni 1962 fuldt ud opfylder konventionens krav, fik arbejdsgruppen til opgave at undersøge dette spørgsmål og eventuelt komme med indstilling om ændringer af loven.

Lovforslagets hovedsigte er at ændre *karakteren af den ret, der skal indrømmes forældre*.

Efter loven af 16. juni 1962 har der været pålagt forædleren pligt til at stille formeringsmateriale af den beskyttede plante til rådighed for almenheden gennem de for planter af den

pågældende art sædvanlige handels- og produktionsled, men således at forædleren har ret til af enhver, der erhvervsmæssigt formerer plantenyheden, at opkræve en afgift, som forædleren selv fastsætter med den begrænsning, at afgiften ikke må være urimelig.

Disse bestemmelser foreslås nu ændret således, at *forædlerens forudgående tilladelse* — ligesom ifølge konventionen — skal være *nødvendig til erhvervsmæssig fremstilling af formeringsmateriale* med salg for øje samt til salg af sådant formeringsmateriale. Forædleren skal selv kunne bestemme, i hvilket omfang og på hvilke vilkår han vil give tilladelse. Forædlerens ret omfatter således *kun formeringsmaterialet*, herunder — for vegetativt formerede planter — hele planter, og tilladelse kræves ikke til brugen af en beskyttet plantenyhed til forædlingsarbejde.

I forædlerens ret kan der — ligeledes i overensstemmelse med konventionen — *kun* gøres *indskrænkninger af hensyn til offentlige interesser*. Disse begrænsninger er bl. a. forædlerens pligt til at medvirke til, at plantenyheden vinder udbredelse, og at dette sker til rimelige priser. Pligtens opfyldelse sikres ved individuelle tvangslicenser eller ved generelle tvangslicenser og derved, at der gives adgang til at kræve urimelige vilkår ændret. Administrationen af sager herom henlægges til et særligt nævn, vilkårsnævnet for plantenyheder.

Efter forhandling med justitsministeriet er der herudover i forhold til arbejdsgruppens indstilling foretaget enkelte ændringer af ren lovteknisk karakter, ligesom der yderligere er foretaget visse mindre ændringer i lovforslaget uden principiel eller afgørende betydning.

I forbindelse med lovforslagets fremsættelse udtalte *landbrugsministeren* bl. a. følgende:

„Hovedproblemet er — som det også fremgår af betænkningen og bemærkningerne til lovforslaget — spørgsmålet om omfanget af forædlerens ret.

Vi har efter den gældende lov givet forædleren ret til afgift, men det er ikke nok. Han skal have en eneret til fremstilling af formeringsmateriale. Dette kan nok give anledning til betænkeligheder, men man mener, at betænkelighederne stort set er overvundet ved det fremsatte lovforslag.

Bortset fra blomster til salg omfatter forædlerens ret ikke det færdige produkt. Dette vil sige, at forædleren ikke kan modsætte sig, at en landmand bruger frø af en beskyttet plantenyhed til at avle f. eks. foderplanter eller frø udelukkende til egen udsæd, og der kan efter konventionen træffes foranstaltninger til at sikre forsyningen af markedet, hvilket også er gjort dels ved at pålægge forædleren pligt til at lade plantenyheden vinde udbredelse, dels ved regler om tvangslicenser.

Selv om ikke alle betænkeligheder hermed er ryddet af vejen for frøplanterne, må det dog siges, at problemerne her er forholdsvis små, og dette gælder også kartofler.

Noget anderledes stiller det sig med andre vegetativt formerede planter end kartofler, især planteskolernes planter.

Efter konventionen er forholdet nemlig det, at hele planter, der fremstilles erhvervsmæssigt med salg for øje, også er omfattet af forædlerens ret, d. v. s. planteskolerne skal have forædlerens tilladelse til at producere f. eks. småtræer til salg til udplantning, hvis det drejer sig om beskyttede plantenyheder.

Planteskolerne føler sig utrygge ved denne regel. De er bange for alvorlige indgreb i erhvervsfriheden, herunder f. eks. deres adgang til at eksportere. Dette fremgår af bilag E til lovforslaget, hvori det meddeles, at Almindelig dansk Gartnerforening den 7. september 1967 har vedtaget en resolution, hvori der bl. a. gives udtryk for ønsket om, at erhvervets hævdevundne frihed til produktion og afsætning respekteres.

Jeg forstår disse synspunkter, og jeg mener også, at lovforslaget i videst muligt omfang har taget hensyn hertil. Dels indeholder forslaget i den nye § 15 b en bestemmelse om, at der bl. a. til modvirkning af væsentlig forringelse af vilkårene for en erhvervsgren kan gives forædleren pålæg om at give enhver egnet producent tilladelse til at formere og sælge den beskyttede plantenyhed. Dette er i overensstemmelse med konventionens artikel 9, der tillader indskrænkninger i forædlerens ret, når en offentlig interesse kræver det, og ved lovforslaget anerkendes det altså som en offentlig interesse, at en erhvervsgrens vilkår ikke forringes væsentligt ved den ret, der gives forædleren. Derudover indeholder forslaget i § 3 en midlertidig bestemmelse om, at forædlerens ret vedrørende vegetativt formerede planter — undtagen kartofler — indtil videre skal være undtaget fra den nye hovedregel om forædlerens ret. Herefter får forædleren af vegetativt formerede planter (bortset fra kartofler) en ret, der i alt væsentligt svarer til den nuværende lov, men med den ændring, at han har krav på, at der ikke benyttes formeringsmateriale, som ikke er fremstillet på grundlag af materialet, der er leveret af ham. Den særlige undtagelsesbestemmelse er tænkt foreløbig at skulle gælde indtil næste lovrevision, der foreslås henlagt til 1973-74. Man må så til den tid se, hvordan udviklingen er forløbet. Men allerede

inden dette tidspunkt kan enkelte grupper ifølge § 3, stk. 9, overføres fra undtagelsesreglerne til lovens almindelige regler om forædlerens ret, og sådan overførsel skal ske i tilfælde, hvor internationale forpligtelser — herunder navnlig konventionens tidstabel for inddragelse af plantegrupper under konventionens regler — nødvendiggør det.

Jeg mener, at man herved har gjort ret og skel til alle sider, og dette støttes også af, at betænkningen om lovændringerne er enstemmig, et forhold, jeg lægger stor vægt på.“

Lovforslaget blev velvilligt modtaget ved 1. behandling.

Bjørn Larsen (SF) var dog ikke helt sikker på, at lovforslaget ville sikre mod misbrug af forædlerrettighederne. Ligesom de fleste andre ordførere fandt han det af værdi, at et udvalg fik lejlighed til at høre bl. a. erhvervenes mening.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes, nåede ikke at afgive betænkning, inden folketingsvalget blev udskrevet.

34. Forslag til lov om handel med frø og planter. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 1685].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₁₁ (F. sp. 1191). 1. beh. ³⁰/₁₁ (F. sp. 1863). Partiernes ordførere: Chr. Rasmussen, Ejner Kristensen, Chr. R. Christensen, Bjørn Larsen, Erik Hansen og Diderichsen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter (se nærmest foregående sag).

Nærværende lovforslag fremsattes til afløsning og videreførelse af lov nr. 206 af 16. juni 1962 om salg af visse mindre-værdige plantenyheder, der ifølge § 3, stk. 2, som affattet ved lov nr. 346 af 9. december 1964, skulle underkastes revision i folketingsåret 1967-68.

Lovforslagets tre hovedbestemmelser var sålydende:

„§ 1. Efter forhandling med vedkommende erhvervs hovedorganisationer kan landbrugsministeren fastsætte regler for afprøvning og anerkendelse af planter og for optagelse af planter på sortsliste over dyrkningsværdige planter.

Stk. 2. Brugsfrø af en anerkendt sort eller stamme må kun sælges under stammenavnet og det tildelte anerkendelsesmærke, når frøet er avlet på stamfrø, der enten direkte eller indirekte som fremavlet stamfrø er leveret af forædleren.

§ 2. Landbrugsministeren fastsætter regler for navngivning af anerkendte sorter og stammer. Reglerne fastsættes i overensstemmelse med bestemmelserne om navngivning af plantenyheder i lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter.

Stk. 2. Efter indstilling fra vedkommende erhvervsorganisation kan landbrugsministeren derudover fastsætte regler for navngivning af planter efter de i stk. 1 nævnte principper.

§ 3. Nyheder af planter, for hvilke der her i landet er søgt forædlerbeskyttelse i medfør af lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter, må ikke falbydes eller forhandles her i landet, medmindre de efter stedfunden afprøvning er anerkendt eller er optaget på en sortsliste over dyrkningsværdige planter, jfr. § 1, stk. 1. Det samme gælder for plantenyheder, for hvilke forædlerbeskyttelse er søgt i et land, med hvilket Danmark har truffet overenskomst om gensidig indrømmelse af forædlerbeskyttelse.

Stk. 2. Bestemmelserne i stk. 1 finder ikke anvendelse, *når* anmeldelsen om forædlerbeskyttelse her i landet er afslået, *når* fristen for anmeldelse om forædlerbeskyttelse her i landet på grundlag af ansøgning om sådan beskyttelse i udlandet er udløbet, uden at anmeldelse rettidigt er indgivet her i landet, *når* beskyttelsesperioden her i landet er udløbet, eller *når* indehaveren af forædlerbeskyttelse har meddelt plantenyhedsnævnet, at han giver bindende afkald på beskyttelse.“

Ved fremsættelsen anførte *landbrugsministeren* bl. a., at den foreslåede ordning med sortsliste allerede er påbegyndt i henhold til loven om salg af visse mindreværdige plantenyheder.

Lovforslaget, der ved 1. behandling blev mødt med tilslutning fra de forskellige partiers ordførere, henvistes til behandling i et udvalg, der ikke nåede at afgive betænkning, inden folketingsvalget blev udskrevet.

35. Forslag til lov om kunstig sædooverføring på husdyr.
(Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 1161].

Skriftlig fremsættelse ⁵/₁₀ (F. sp. 110). 1. beh. ¹²/₁₀ (F. sp. 415). Partiernes ordførere: Poul Dalsager, Raunkjær, Niels Ravn, Thomas Christensen, Erik Hansen og Inger-Lise Bech

Hansen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Poul Dalsager, Bladt, Kampmann, A. W. Larsen, Herløv Larsen, Chr. Rasmussen, Teichert [formand], Raunkjær, A. Chr. Andersen [næstformand], Søren Jensen, Johan Philipsen, Niels Ravn, Burgdorf, Chr. R. Christensen, Bjørn Larsen, Thomas Christensen og Erik Hansen).

Lovforslagets indhold var identisk med et tilsvarende forslag, der blev fremsat, men ikke færdigbehandlet i det foregående folketingsår, jfr. årbog 1966-67, side 496-98.

Idet der også om baggrunden for lovforslagets fremsættelse henvises til omtalen i årbog 1966-67, skal her blot anføres, at *landbrugsministeren* ved lovforslagets genfremsættelse bl. a. udtalte:

„Lovforslaget indeholder bemyndigelse for mig til at fastsætte en række bestemmelser, der skal tilsigte at forebygge spredning af smitsomme husdyrsygdomme. Sådanne bestemmelser vil let blive betragtet som noget, som blot vanskeliggør tilværelsen for de virksomheder, der her er tale om. Over for en sådan betragtning må det dog fremhæves, at når ondartede smitsomme husdyrsygdomme spredes her i landet, træder det offentlige til og påtager sig en betydelig økonomisk byrde med sygdomsbekæmpelsen. Derfor må det også være rimeligt, at det offentlige kan stille betingelser for disse virksomheders drift, der kan tjene til på forsvarlig måde at sikre mod den øgede risiko for smittespredning, som de frembyder.“

Ved 1. behandling i folketinget blev lovforslaget på ny i det store og hele mødt med velvilje fra partiernes ordførere, omend der var enkeltheder, man ønskede drøftet i et udvalg.

Det udvalg, hvortil lovforslaget blev henvist, nåede ikke at afgive betænkning, inden folketingsvalget blev udskrevet.

36. Forslag til lov om garanti for lån og rentetilskud til skovejere i anledning af stormfaldet i 1967. (Landbrugsminister *Chr. Thomsen*). [A. sp. 2441].

Skriftlig fremsættelse ¹⁵/₁₂ (F. sp. 2487).

Efter lovforslagets § 1 bemyndiges landbrugsministeren til i *kalenderårene 1968 og 1969* inden for et beløb af i alt 100 mill. kr. på statskassens vegne at yde *garanti for lån*, som af skovejere optages i danske penge- og kreditinstitutter til følgende formål og med følgende beløb:

a. Finansiering af *opskovning, udtransport* til fast vej eller lagerplads og *oplagring* i fornødent tidsrum på hensigtsmæssig måde af træ, der er stormfældet i 1967. Lån kan ydes til det kvantum træ, som overstiger normalhugsten + 100 kubikmeter. Lånet må ikke overstige et beløb, der svarer til 35 kr. pr. kubikmeter af det pågældende kvantum.

b. Finansiering af *den industrielle bearbejdning m. v.* på savværker eller andre træindustrielle virksomheder af træ, der er stormfældet i 1967. Lån kan ydes til det kvantum træ, som overstiger normalhugsten + 100 kubikmeter. Lånet må ikke overstige et beløb, der svarer til 110 kr. pr. kubikmeter stormfældet løvtræ og 65 kr. pr. kubikmeter stormfældet nåletræ efter fradrag af det kvantum træ, som skovejeren gennemsnitligt årligt har afhændet til eller fået forarbejdet på træindustrielle virksomheder i de sidste 3 år.

De lån, for hvilke garanti kan ydes, skal efter lovforslagets § 2 have en *løbetid på højst 3 år*, og renten skal betales ved lånets tilbagebetaling. Udbetales lånet i rater, løber de 3 år fra hver rates udbetaling, og renten betales ved hver rates tilbagebetaling. Såfremt låntageren inden 3-årsfristens udløb modtager betaling for træ, der er omfattet af låneordningen, skal beløbet indbetales til långiveren som afdrag på lånet.

I henhold til lovforslagets § 3 kan der efter ansøgning ydes *rentetilskud* af statskassen til skovejere, der har opnået garanti for lån efter reglerne i § 1. Rentetilskuddet udgør 4 pct. årlig af lånet fra dets udbetaling, indtil tilbagebetaling finder sted i henhold til lånedokumentet. Rentetilskud ydes dog ikke udover 31. december 1970 og bortfalder i alle tilfælde, efterhånden som låntageren sælger det af låneordningen omfattede kvantum træ. Tilskuddet udbetales til långiveren ved låneforholdets ophør, jfr. § 2, stk. 1. Det er en betingelse for bevilning af rentetilskud, at låntagerens skattepligtige indkomst for skatteåret 1967-68 ikke oversteg 40.000 kr.

Rentetilskud ydes ikke til kommuner. Rentetilskud til stiftelser og institutioner, der ikke er skattepligtige, ydes kun, såfremt det i § 4 nævnte udvalg finder det påkrævet, for at

træ, der er stormfældet på stiftelsernes eller institutionernes ejendomme, kan blive skovet og bearbejdet.

Til administration af loven foreslås i forslaget § 4 nedsat et *udvalg* bestående af en af landbrugsministeren udnævnt formand, en repræsentant for finansministeriet, en repræsentant for direktoratet for statsskovbruget og en repræsentant for Dansk Skovforening.

Om baggrunden for lovforslaget anførte *landbrugsministeren* ved fremsættelsen følgende:

„Ved de voldsomme storme i februar og oktober 1967 skete der stormfald af træer i de danske skove i et katastrofalt omfang, navnlig i et område beliggende syd for en linje Esbjerg-Nordfyn-Sjællands Odde samt på Bornholm.

Det skønnes, at der under stormene faldt i alt ca. 2,5 mill. kubikmeter træ, hvoraf ca. 2,1 mill. kubikmeter i de private skove. Til sammenligning kan oplyses, at den gennemsnitlige årlige hugst i samtlige danske skove udgør ca. 1,9 mill. kubikmeter.

Hvis dette træ ikke snarest bliver skovet og bearbejdet eller oplagret, er der stor risiko for, at det bliver ødelagt, da træ ikke tåler at blive liggende i skoven i længere tid.

Der har imidlertid vist sig store vanskeligheder med hensyn til skovning og bearbejdning m. m. af det stormfældede træ, dels fordi mange skovejere som følge af stormfaldet er kommet i likviditetsvanskeligheder og derfor ikke ser sig i stand til at afholde omkostningerne ved træets skovning m. v., og dels fordi det har vist sig meget vanskeligt at få træet afsat og bearbejdet, da savværker og andre træindustrielle virksomheder ligeledes er kommet i likviditetsvanskeligheder som følge af stormfaldet.

Dansk Skovforening har derfor fremsat ønske om statsstøtte til de omhandlede skovejere til finansiering af skovning og bearbejdelse m. v. af det stormfældede træ, således at det kan undgås, at samfundsmæssigt store værdier går tabt.

Regeringen er af den opfattelse, at det er påkrævet, at der ydes støtte til det omhandlede formål, og på regeringens vegne fremsætter jeg derfor dette lovforslag, hvorefter der i kalenderårene 1968 og 1969 kan ydes statsgaranti for lån, som skovejere optager i danske penge- og kreditinstitutter til de nævnte formål efter de i forslaget nærmere angivne regler, og hvorefter der som nærmere anført i forslaget i et vist omfang kan ydes rentetilskud til de skovejere, der har opnået statsgaranti for lån.

Der har været ført forhandlinger med repræsentanter for banker og sparekasser, og såvel bankerne som sparekasserne har givet tilsagn om at ville stille sig villigt med hensyn til bevilling af de i forslaget omhandlede lån.“

Lovforslaget nåede ikke at komme til 1. behandling, inden folketingsvalget blev udskrevet.

37. Forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Om folkepensionsbidrag). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 1305].

Skriftlig fremsættelse $^{25}/_{10}$ (F. sp. 611). 1. beh. $^2/_{11}$ (F. sp. 965). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Ninn-Hansen, Aksel Larsen, Kampp, Hilmar Baunsgaard og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten, se side 105. Betænkning (B. sp. 149) afgivet $^{13}/_{12}$. 2. beh. $^{14}/_{12}$ (F. sp. 2411). Henvist til fornyet udvalgsbehandling.

Lovforslaget, der drejede sig om *folkepensionsbidragets beregning*, var opstået ved deling efter 1. behandling af et lovforslag, som tillige vedrørte bortfald af fradragsret for folkepensionsbidraget ved beregningen af den skattepligtige indkomst.

Det her omhandlede lovforslag blev ved 2. behandling vist tilbage til udvalget. Udvalget nåede ikke at færdigbehandle lovforslaget, før folketingsvalget blev udskrevet, hvorved det bortfaldt.

Lovforslaget blev genfremsat og vedtaget i uændret form i 2. samling, hvorom der henvises til det side 347 ff anførte.

38. Forslag til lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 69].

Skriftlig fremsættelse $^4/_{10}$ (F. sp. 81). 1. beh. $^{10}/_{10}$ (F. sp. 292). Partiernes ordførere: Niels Mørk, P. E. Eriksen, Clara Munck, Kampp, Grethe Philip og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Mørk, Albertsen [formand], Bladt, Bomholt (fra $^{18}/_{10}$ Th. Mikkelsen), Evald Kristensen, Eigil Schytt, Astrid Skjoldbo, Søren Andersen, P. E. Eriksen, Evan Jensen, Eva Ree, Clara Munck, Kirsten Gersbo (fra $^{15}/_{11}$ Lis Møller), Vestergaard Poulsen, Kampp, Chr. Madsen og Grethe Philip [næstformand]).

Ved fremsættelsen af lovforslaget henviste socialministeren til, at omsorgsloven af 1964 indeholdt en revisionsbestemmelse, hvorefter loven skulle tages op til revision i folketingsåret 1967-68. Den gældende lov havde virket tilfredsstillende, men på grundlag af de gjorte erfaringer blev der foreslået en række forbedringer:

Det pålægges kommunerne at drage omsorg for en egentlig *vejledning* af pensionisterne med hensyn til deres rettigheder ifølge lovgivningen, ligesom det pålægges kommunerne at yde hjælp ved *indretning af en pensionists hjem*, så det bliver bedre egnet som bolig for den pågældende. Det pålægges endvidere kommunerne at yde pensionisterne nødvendige *hjælpemidler* i det daglige, for eksempel hjælp til anskaffelse af telefon, således at de kan klare sig bedre i hjemmet. Der blev dernæst foreslået ændring af *refusionsreglerne*, således at halvdelen af kommunernes udgifter til det typiske omsorgsarbejde vil kunne afholdes af pensionslovenes rådighedsbeløb, hvilket indebærer forbedret ydelse af statsrefusion. Der stilles krav om, at *planer for oprettelse af daghjem*, d. v. s. institutioner for de alvorligst handicappede hjemmeboende pensionister, skal forelægges socialministeren til godkendelse. Det samme gælder for rekreationshjem og for andre særlige hjem for invalide- og folkepensionister. Der er samtidig givet hjemmel for ydelse af refusion til disse institutioner. Reglerne om, hvornår der skal indgås *overenskomst mellem kommunen og et privat alderdoms- eller plejehjem*, samt reglerne om, hvornår dette skal overgå til at være en selvejende institution, skærpes, således at disse krav stilles i tilfælde, hvor der er indlagt mindst 8 pensionister, medens kravene efter loven af 1964 forudsætter, at der er indlagt mindst 12 personer, hvis ophold helt eller delvis betales af offentlige midler. Endelig blev der foreslået visse ændringer i *de økonomiske forhold* i forbindelse med pensionisters ophold på de kommunale alderdoms- eller plejehjem eller på private alderdoms- eller plejehjem, med hvilke der er indgået overenskomst i henhold til de herom gældende regler. Bortfald af pensionen sker således først med udgangen af den måned, der følger efter indlæggelsesmåneden, ligesom der af socialministeren fastsættes en øverste grænse for

den betaling, der kan kræves af en pensionist for ophold på et hjem. Endelig åbnes der mulighed for ydelse af *personlige tillæg* til pensionister på alderdoms- eller plejehjem.

Lovforslaget fik ved I. behandling en velvillig modtagelse.

Niels Mørk (S) hæftede sig navnlig ved vejledningspligten, som han fandt imødekom et vigtigt behov. *P. E. Eriksen* (V) pegede på en opgavedeling mellem primær- og sekundærkommune, således at den sidstnævnte virkede koordinerende med hensyn til planlægning, visitering m. v. Han indtog en kritisk holdning med hensyn til at skærpe kriteriet for, hvornår et plejehjem skal være en selvejende institution, hvilket synspunkt fandt tilslutning hos *Clara Munck* (KF). *Kampp* (SF) fandt, at man i endnu højere grad kunne pålægge kommunerne forpligtelser med hensyn til omsorgsarbejdet. *Grethe Philip* (RV) anmodede socialministeren om at støtte kommunerne ved gennemførelsen af deres pligt til vejledning og rejste det spørgsmål, hvorvidt de mange private plejehjem, som ikke har overenskomst, kunne siges at være af fuldt forsvarlig standard. *Inger-Lise Bech Hansen* (LC) pegede bl. a. på nødvendigheden af, at yngre pensionister anbringes blandt jævnaldrende.

Lovforslaget blev henvist til et udvalg, som ikke nåede at afslutte sit arbejde, inden folketingsvalget blev udskrevet.

39. Forslag til lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Sygekassegrænsen m. v.). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 1863].

Skriftlig fremsættelse $\frac{6}{12}$ (F. sp. 1925). 1. beh. $\frac{13}{12}$ (F. sp. 2391). Partiernes ordførere: *Niels Mørk*, *Peter Larsen*, *Clara Munck*, *Skræppenborg-Nielsen*, *Erik Hansen* og *Inger-Lise Bech Hansen*. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (*Niels Mørk*, *Bladt*, *Peter Jørgensen*, *Waldemar Laursen*, *Hans Lund*, *Helge Nielsen*, *Tastesen*, *Peter Larsen*, *Søren Andersen*, *P. E. Eriksen*, *Evan Jensen*, *Clara Munck*, *Asger Jensen*, *Lis Møller*, *Skræppenborg-Nielsen*, *Hanne Reintoft* og *Erik Hansen*).

Lovforslaget svarede ganske til det lovforslag, der blev vedtaget i 2. samling, og som er omtalt på side 350 ff.

Lovforslagets hovedindhold var en overvejende teknisk begrundet *forhøjelse af sygekassegrænserne*, en *reduktion af kommunegrupperne fra 3 til 2* samt en bestemmelse, hvorefter man

ved beregning af sygedagpenge efter sygeforsikringslovens afsnit II i visse tilfælde tager *stigende indtægter* i betragtning, når det drejer sig om lærlinge og lignende grupper under uddannelse. Vedrørende det sidstnævnte punkt bemærkes, at der her foreslås en principiel ændring, idet man ved beregning af dagpengenes størrelse anvender medlemmets daglige fortjeneste inden for den *sidste uge før sygemeldingen* som grænse, hvorved dog bemærkes, at der yderligere gælder et i loven fastsat maksimum.

Lovforslaget fik ved 1. behandling tilslutning af alle ordførere.

40. Forslag til lov om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde. (Statstilskud til forsikringspræmier). (Socialminister *Bundvad*). [A. sp. 1873].

Skriftlig fremsættelse $6/12$ (F. sp. 1925). 1. beh. $13/12$ (F. sp. 2388). Partiernes ordførere: Bertel Pedersen, Peter Larsen, Clara Munck, Skræppenborg-Nielsen, Erik Hansen og Inger-Lise Bech Hansen.

Lovforslaget var enslydende med det lovforslag, som blev vedtaget i 2. samling, og hvorom der henvises til det på side 349 ff anførte.

Det fik ved 1. behandling tilslutning af alle ordførerne, men kom ikke til 2. behandling, inden folketingsvalget blev udskrevet.

41. Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen. (Undervisningsminister *K. B. Andersen*). [A. sp. 1893].

Skriftlig fremsættelse $7/12$ (F. sp. 2003).

Lovforslaget tilsigtede i første række at tilvejebringe hjemmel for *befordring af skolesøgende børn, hvor hensynet til børnenes sikkerhed i trafikken gør det særlig påkrævet*.

Det indeholdt endvidere forslag til nogle mindre ændringer af de gældende bestemmelser om befordring på grund af skolevejens længde samt til en ændring af folkeskolelovens § 4, der

var en følge af det samtidigt fremsatte forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler.

Lovforslaget nåede ikke at komme til behandling i folketingsårets 1. samling. Det genfremsattes og gennemførtes i 2. samling, hvorfor der i det hele henvises til omtalen side 362 ff.

42. Forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen. (Undervisningsminister *K. B. Andersen*). [A. sp. 2095].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2158).

Lovforslaget gik — ligesom det tilsvarende i 1965 — ud på *forlængelse af bemyndigelserne* i lov nr. 77 af 1. marts 1962 om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen for endnu en *3-årig periode*.

Lovforslaget nåede ikke at komme til behandling i folketingsårets 1. samling. Det genfremsattes og gennemførtes i 2. samling, hvorfor der om dets baggrund og behandling i det hele henvises til omtalen side 364.

43. Forslag til lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen. (Undervisningsminister *K. B. Andersen*). [A. sp. 1877].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{12}$ (F. sp. 2001).

Lovforslaget fremsattes sammen med de i det følgende omtalte to lovforslag: *forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler og forslag til lov om ændring af lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler*, med hvilke det havde nær sammenhæng.

Lovforslagene gik ud på at skabe hjemmel for oprettelse af kursus til højere forberedelseseksamen ved kommunale gymnasier og at fordele udgifterne ved kursus, der etableres ved offentlige gymnasieskoler eller statsseminarier, efter samme regler som i den gældende lov om udgiftsfordelingen ved statsskoler og kommunale gymnasieskoler.

Lovforslagene nåede ikke at komme til behandling i folke-

tingsårets 1. samling. De genfremstattes og gennemførtes i 2. samling. Om deres baggrund, indhold og behandling henvises derfor i det hele til omtalen side 366.

44. Forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler. (Undervisningsminister *K. B. Andersen*). [A. sp. 1881].
Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{12}$ (F. sp. 2001).

Lovforslaget, der havde nær sammenhæng med det foran omtalte *forslag til lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen* og det i det følgende omtalte *forslag til lov om ændring af lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler*, nåede ligesom disse ikke at komme til behandling i folketingsårets 1. samling. Det genfremstattes og gennemførtes i 2. samling, hvorfor der om dets indhold, baggrund og behandling i det hele henvises til side 368.

45. Forslag til lov om ændring af lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler. (Undervisningsminister *K. B. Andersen*). [A. sp. 1885].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{12}$ (F. sp. 2001).

Lovforslaget, der havde nær sammenhæng med de to foran omtalte *forslag til lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen* og *forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler*, nåede ligesom disse ikke at komme til behandling i folketingsårets 1. samling. Det genfremstattes og gennemførtes i 2. samling, hvorfor der om dets indhold, baggrund og behandling i det hele henvises til omtalen side 369.

46. Forslag til lov om fritidsundervisning m. v. (Undervisningsminister *K. B. Andersen*). [A. sp. 731].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 90). 1. beh. $\frac{13}{10}$ (F. sp. 421). Partiernes ordførere: Poul Hansen, Robert Christensen, Bendix, Poul Dam, Svend Haugaard og Diderichsen. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse.

Lovforslaget svarede til et i foregående folketingsår fremsat lovforslag, som ikke nåede at blive færdigbehandlet inden folketingsårets slutning. Det henvistes efter 1. behandlingen til behandling i undervisningsudvalget, som imidlertid ikke i denne samling nåede at tilendebringe sit arbejde inden folketingsvalget.

Lovforslaget genfremstattes og gennemførtes i folketingsårets 2. samling.

Om lovforslagets indhold og om de ændringer, der gennemførtes under behandlingen i folketinget, henvises derfor i det hele til omtalen i årbogen 1966-67, side 513, og til side 370 i denne årbog.

47. Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks lærerhøjskole. (Undervisningsminister *K. B. Andersen*). [A. sp. 2073].

Skriftlig fremsættelse $\frac{9}{12}$ (F. sp. 2155).

Lovforslaget tilsigtede oprettelse af yderligere afdelinger af Danmarks lærerhøjskole i Esbjerg, Haderslev, Skive og Vordingborg.

Det nåede ikke at komme til behandling i folketingsårets 1. samling, men genfremstattes og gennemførtes i 2. samling. Der henvises derfor om lovforslagets baggrund og behandling i det hele til omtalen side 381.

48. Forslag til lov om opsparing på kapitalbindingskonti. (*Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Poul Hartling og Poul Sørensen*). [A. sp. 1289].

Mundtlig fremsættelse $\frac{19}{10}$ (F. sp. 506). 1. beh. $\frac{2}{11}$ (F. sp. 942). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Haunstrup Clemmensen, Aksel Larsen (*Ømann*), Hilmar Baunsgaard og Niels Westerby (*Poul Antonsen*). Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten m. fl. lovforslag, se ovenfor side 105. Betænkning (B. sp. 45) afgivet $\frac{5}{12}$. 2. beh. $\frac{7}{12}$

(F. sp. 2040). Henvist til fornyet udvalgsbehandling. Tillægsbetænkning (B. sp. 75) afgivet $\frac{7}{12}$. 3. beh. $\frac{8}{12}$ (F. sp. 2187). Forkastet.

Lovforslaget har samme tekniske opbygning som lov nr. 240 af 8. juni 1966 om indskud på kapitalbindingskonti, der blev ophævet ved vedtagelse i folketinget 2. juni 1967.

En del af lovforslagets paragraffer er identiske med paragraffer i ovennævnte lov. Den væsentligste ændring er en *ny udformning af § 1, hvorefter skattelettelsen ved kapitalbinding i fem år gives ved et nedslag i indkomstskatten til staten i stedet for som tidligere ved et fradrag i den skattepligtige indkomst*. Dette medfører, at skattefordelen ved opsparing på kapitalbindingskonti bliver ens for alle indtægtsgrupper.

Skattelettelsen foreslås fastsat til 30 pct. af det indskudte beløb, dog højst 750 kr. årligt, og skattelettelsen kan ikke indrømmes på grundlag af et større beløb end forskellen mellem 2.500 kr. og de fradrag, der tilkommer skatteyderen i henhold til § 1, stk. 1 d, i renteforsikringsloven.

Såfremt der i bindingsperioden sker udtræk af beløb, for hvilke der er indrømmet skattelettelse, skal den opnåede skattelettelse tilbagebetales. Sker der i bindingsperioden udtræk af beløb, der er indskudt før 26. maj 1967, for hvilke der følgelig er indrømmet fradrag i den skattepligtige indkomst, skal det udtrukne beløb som hidtil medregnes til kontohaverens skattepligtige indkomst for det indkomstår, hvori udtrækket er sket.

Ved lovforslagets 1. behandling afvistes det af *finansministeren*. Kapitalbindingsordningen var efter hans mening en dårlig ordning. Man kunne opnå skattemæssige fordele ved ordningen uden at have foretaget nogen opsparing. En væsentlig del af de indskudte beløb var antagelig alene udtryk for en ændret anbringelse af formue, som indskyderen rådede over i forvejen, eller som han alligevel ville have opsparet.

Til disse bemærkninger sluttede *Peter Nielsen* (S) og *Aksel Larsen* (SF) sig. Aksel Larsen mente i øvrigt, at skatteyderne ville være bedre tjent med at placere sparemidlerne i obligationer. Det ville give omtrent samme fordele som kapitalbindingsordningen, uden at skatteyderne behøvede at binde deres midler for fem år.

Lovforslaget anbefaledes af *Henry Christensen* (V) og *Havnstrup Clemmensen* (KF), der betragtede kapitalbindingsordningen som en

af kapitalmangelen nødvendiggjort stimulans for den private opsparing. Man henviste i forbindelse hermed til, at den tidligere ordning navnlig havde været benyttet af lønmodtagerne.

Hilmar Baunsgaard (RV) gav udtryk for, at han gerne havde undværet ordningen, men man burde i så fald have nedsat skatteprogressionen. I udskrivningslovforslaget var imidlertid foreslået en skærpet progression, og virkningerne heraf kunne blive således, at man måtte finde veje til en begunstigelse af opsparingen.

Niels Westerby (LC) anbefalede lovforslaget, og han bad regeringen overveje, om man af hensyn til obligationsmarkedet i det mindste ikke burde overveje at indføre ordningen, for så vidt angik køb af obligationer.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten m. fl. lovforslag. I dette udvalgs betænkning over lovforslaget stilledes af venstres og det konservative folkepartis medlemmer af udvalget ændringsforslag, der ville åbne mulighed for oprettelse af kapitalbindingskonti i danske investeringsforeninger. Lovforslaget opnåede imidlertid ikke tilslutning fra de andre partier i udvalget, og ved 3. behandling *forkastedes lovforslaget* med 86 stemmer mod 63, medens 13 medlemmer undlod at stemme.

49. Forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. (*Alfred Bøgh, Henry Christensen, Haunstrup Clemmensen, Poul Hartling, Jens Peter Jensen, Stetter, Poul Sørensen og Knud Thomsen*). [A. sp. 1401].

Mundtlig fremsættelse ⁸/₁₁ (F. sp. 1040). 1. beh. ²³/₁₁ (F. sp. 1659). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Haunstrup Clemmensen, Ømann, Arthur Jacobsen og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Peter Nielsen, Lis Groes, Per Hækkerup [formand], Egon Jensen, Hans Lund, Chr. Rasmussen, Børge Schmidt, Alfred Bøgh, Anders Andersen, Henry Christensen, Haunstrup Clemmensen [næstformand], Stetter, Knud Thomsen, Ømann, Krog Hansen, Arthur Jacobsen og Hilmar Baunsgaard).

Ved lov nr. 199 af 3. juni 1967 om ændring af lov om skattefri afskrivninger gennemførtes en halvering af afskrivningen på nyanskaffede maskiner, inventar m. v. i sådanne aktivers anskaffelsesår, se folketingsårbogen 1966-67, side 151.

Ændringen var begrundet i ønsket om at undgå de såkaldte statuskøb af aktiver sidst på regnskabsåret for derved at opnå forøgede afskrivningsmuligheder.

Ved nærværende lovforslag foresloges dels en *tilbagevendten til de før loven af 3. juni 1967 gældende bestemmelser om afskrivning* på nyanskaffede maskiner, inventar og lignende driftsmidler henhørende under afsnit I i afskrivningsloven, dels en tilsvarende ændring af afskrivningsadgangen for de under denne lovs afsnit II omhandlede blandet privat og erhvervs-mæssigt benyttede aktiver. Desuden foresloges en ajourføring af den i afskrivningslovens § 3 omhandlede bestemmelse om adgang til fuldt fradrag i anskaffelsesåret for omkostninger til *småaktiver*. Den tidligere fastsatte beløbsgrænse på 800 kr. foresloges forhøjet til 1.200 kr.

Endvidere var foreslået visse regler, hvis formål var i videre omfang end hidtil at give mulighed for *forskudsafskrivning på driftsmidler*. Efter de gældende regler, som har hjemmel i tekstanmærkninger til de gældende finanslove, kan kun foretages forskudsafskrivning, såfremt den samlede anskaffelses-sum for de i bestillingsåret bestilte driftsmidler overstiger 1 mill. kr. Dette beløb foresloges nedsat til 200.000 kr. I forbindelse hermed opfordrede forslagsstillerne finansministeren til snarest at udarbejde forslag til, hvorledes øvrige nødvendige bestemmelser om forskudsafskrivninger på driftsmidler kunne indarbejdes i afskrivningsloven.

For at understrege, at afskrivninger er omkostninger og ikke særlige erhvervsbegunstigelser, var endeligt foreslået at ændre lovens terminologi, således at udtrykket „skattefri“ afskrivninger overalt i afskrivningsloven ændredes til „*skattemæssige*“ *afskrivninger*.

Om baggrunden for de foreslåede ændrede regler var i bemærkningerne til lovforslaget bl. a. oplyst, at der ikke kunne ses bort fra, at den med loven af 3. juni 1967 gennemførte halvering af førsteårsafskrivningen også ramte samtlige andre maskininvesteringer og lignende investeringer, som foretoges i erhvervslivet. I den tid, der var gået, siden skærpelsen vedtoges, var erhvervenes vilkår undergået en mærkbar forringelse, der truede med at fortsætte yderligere.

Forslagsstillerne mente derfor, at de erhvervsøkonomiske vilkår

var så skærpede, og at de forudsætninger, hvorunder lovændringen i 1967 var vedtaget, havde forrykket sig så tydeligt, at afskrivningslovgivningen måtte tages op til revision.

Lovforslaget fremsattes i folketinget sammen med de nedenfor omtalte forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v., forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds og forslag til folketingsbeslutning vedrørende afskrivningsreglerne for bygninger. Det kom også til 1. behandling sammen med disse forslag, men også det af Niels Westerby m. fl. fremsatte forslag til folketingsbeslutning om forbedring af afskrivningsreglerne indgik i forhandlingerne.

Ved 1. behandlingen kunne finansministeren ikke tilslutte sig forslaget. Forslaget var ensbetydende med, at den i maj måned 1967 med socialdemokratiets, socialistisk folkepartis og det radikale venstres stemmer vedtagne lov om ændringer i afskrivningsloven ikke ville blive gennemført. Der var ved denne lov kun foretaget en beskeden begrænsning af førsteårsafskrivningerne, og ændringerne ramte fortrinsvis de skattemæssigt motiverede investeringer, men ikke de virkelig produktive investeringer. Med hensyn til småaktiverne ville ministeren ikke bestride, at hvis reglen i dag skulle omfatte de samme kredse af aktiver, som da reglen indførtes i 1957, måtte beløbsgrænsen forhøjes. Imidlertid stod man her over for et område, hvor der foregik mindre rimelige ting, som man måske ikke havde forudset, da reglen blev indført. Heller ikke forslaget om udvidet adgang til forskudsafskrivninger kunne finansministeren tilslutte sig. Forslaget ville medføre en alt for vidtgående undtagelse fra hovedreglen i afskrivningssystemet om, at afskrivninger først kan påbegyndes, når et driftsmiddel er leveret.

Ud fra de samme synspunkter kunne heller ikke Peter Nielsen (S) eller Ømann (SF) tilslutte sig forslaget.

Arthur Jacobsen (RV) havde ingen større tiltro til, at tilbageføring til de gamle afskrivningsregler var tilstrækkelig. Med hensyn til førsteårsafskrivningerne henviste han til, at han tidligere havde fremsat forslag om indførelse af den såkaldte proannoafskrivning, hvorefter førsteårsafskrivningen nøjagtigt ville svare til det tidsrum, hvori man havde haft aktivet. For så vidt angik småaktiverne, kunne man ikke benægte, at der kunne være rimelighed i en pristalsregulering i forhold til 1957. Endvidere burde det undersøges nærmere, om det ikke ville være rigtigt at gennemføre den foreslåede regel om forskudsafskrivninger for 200.000 kr.

Lovforslaget henvistes sammen med de øvrige forslag vedrørende afskrivningsreglerne til et udvalg, som imidlertid ikke nåede at afgive betænkning inden folketingsvalget.

50. Forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v. (*Alfred Bøgh, Henry Christensen, Haunstrup Clemmensen, Poul Hartling, Jens Peter Jensen, Stetter, Poul Sørensen og Knud Thomsen*). [A. sp. 1409].

Mundtlig fremsættelse $\frac{8}{11}$ (F. sp. 1040). 1. beh. $\frac{23}{11}$ (F. sp. 1659). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Haunstrup Clemmensen, Ømann, Arthur Jacobsen og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. m. fl. forslag.

Ved lov nr. 200 af 3. juni 1967 blev der vedtaget en successiv afvikling af den hidtil gældende højeste sats for nedskrivning på varelagre på 30 pct. med 2 pct. årligt over 10 skatteår, hvorefter den højeste nedskrivnings-sats fremover ville blive 10 pct. Den første etape i afviklingen skulle ske med virkning for skatteåret 1968-69, d. v. s. for regnskabsåret 1967, se folketingsårbogen 1966-67, side 155.

Ved samme lov vedtoges en fuldstændig afvikling af den hidtil gældende adgang til med skattemæssig virkning at foretage afskrivning på varer, bestilt på bindende kontrakt til levering i det følgende indkomstår. Afviklingen af disse kontraktafskrivninger skulle ske med 5 pct. om året, begyndende med virkning for skatteåret 1968-69, d. v. s. regnskabsåret 1967. Herefter ville der fra og med skatteåret 1973-74 ikke kunne foretages nedskrivning på kontraktkøb.

Ved nærværende lovforslag foresloges at *vende tilbage til de før loven af 3. juni 1967 gældende regler*, således at der i skatteåret 1968-69 og senere år såvel på varelagre som på varer indkøbt på bindende kontrakt kunne nedskrives indtil 30 pct.

Om baggrunden for lovforslaget var i de ledsagende bemærkninger bl. a. anført følgende:

„Adgangen til at foretage nedskrivning på varelagre og kontrakter ned under dags- eller kostpris blev indført i begyndelsen af 1940erne, oprindeligt således at nedskrivningsadgangen var fastlagt under hensyn til krigsforholdene og de forventede efterkrigsforhold. Efter at disse særlige forhold havde tabt deres betydning, blev der i 1955 foretaget en principiel omlægning og modernisering af disse nedskrivningers beregning, hvorved man tilpassede dem en erhvervsøkonomi, der var upåvirket af krigs- og efterkrigsforhold.

Begrundelsen for den fortsatte opretholdelse var i første række hensynet til at give virksomhederne en vis skattemæssig sikring mod prisfald og prissvingninger. Herudover var friheden til at variere den enkelte virksomheds nedskrivninger år for år inden for maksimumsprocenten — tillige med den samme variationsmulighed, som ved afskrivningsloven indrømmedes for de årlige maskin- og til dels også bygningsafskrivninger — udslag af en moderne erhvervsskattepolitik, der åbnede virksomhederne mulighed for inden for visse rammer at kunne udjævne svingende årsindtægter for derved at opnå en mere jævn og stabil skattebetaling.

Disse hensyn bag nedskrivningsreglerne har i dag mindst samme vægt som i 1955. Det danske erhvervsliv er ude i meget usikre forhold, som må befrygtes at ville forværres i den kommende tid til fare for produktionen og beskæftigelsen.

Ud over af fjerne den stødpude mod økonomiske tilbageslag, som er nedskrivningsreglernes primære funktion, vil imidlertid selve afviklingen af lagerreserver og kontrakt nedskrivninger i afviklingsårene betyde en alvorlig likviditetsbelastning for erhvervene. Disse nedskrivningsregler har givet erhvervslivet en skattecredit, som kræves indfriet, når afvikling skal ske. Erhvervenes fællesudvalg om skattespørgsmål har i en henvendelse til folketinget af 9. marts d. å. vedrørende lovforslaget om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v. anført, at der på basis af statistiske oplysninger kan skønnes at være sket nedskrivninger på varelagre og kontrakter på i alt henved 6 milliarder kr. Efter de i foråret skete beskedne lempelser af finansministerens oprindelige lovforslag om fuldstændig afvikling af lager nedskrivninger kan det skønnes, at ca. 5 milliarder kr. i lager- og kontraktreserver vil blive inddraget til beskatning som en ekstraindkomst ved siden af den løbende erhvervsindkomst.“

Lovforslaget behandledes i folketinget sammen med de samtidigt fremsatte forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v., forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds, forslag til folketingsbeslutning vedrørende afskrivningsreglerne for bygninger samt det af Niels Westerby m. fl. fremsatte forslag til folketingsbeslutning om forbedring af afskrivningsreglerne.

Ved 1. behandlingen fastholdt finansministeren, at den afvikling over 6 år af nedskrivningerne på varepartier indkøbt på bindende kontrakt, der var vedtaget i forrige samling, måtte gennemføres. Derimod var spørgsmålet om de øvrige varelagernedskrivninger et område, som måske kunne inddrages under de igangværende drøftelser mellem regeringen og repræsentanter for erhvervslivet.

Peter Nielsen (S) kunne tilslutte sig finansministerens synspunkter, og også Ømann (SF) var enig i, at de tidligere vedtagne regler måtte gennemføres.

Derimod fandt Arthur Jacobsen (RV) anledning til at underkaste

spørgsmålet en nøjere undersøgelse, idet han erindrede om, at hans parti var gået mod lovændringen af 3. juni 1967.

Lovforslaget henvistes sammen med de øvrige omtalte forslag vedrørende afskrivningsreglerne til et udvalg, som imidlertid ikke afsluttede sit arbejde inden folketingsvalget.

51. Forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds. (*Alfred Bøgh, Henry Christensen, Haunstrup Clemmensen, Poul Harling, Jens Peter Jensen, Stetter, Poul Sørensen og Knud Thomsen*). [A. 1399].

Mundtlig fremsættelse ^{8/11} (F. sp. 1040). 1. beh. ^{23/11} (F. sp. 1659). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Haunstrup Clemmensen, Ømann, Arthur Jacobsen og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. m. fl. forslag.

I det samtidigt fremsatte *lovforslag om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v.*, jfr. ovenfor, var foreslået en ajourføring af den i afskrivningslovens § 3 fastsatte adgang til fradrag for omkostninger til anskaffelse af småaktiver. Den gældende beløbsgrænse på 800 kr. var i forslaget foreslået forhøjet til 1.200 kr.

Som en konsekvens af dette forslag foresloges § 3, stk. 2, i lov om investeringsfonds ændret således, at *henlæggelser til investeringsfonds ikke* kunne benyttes til *forlods afskrivning på maskiner, inventar og lignende driftsmidler*, hvis anskaffelsespris var under 1.200 kr.

Lovforslaget behandlede i folketinget sammen med de samtidigt fremsatte *forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v., forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v., forslag til folketingsbeslutning vedrørende afskrivningsreglerne for bygninger* samt det af *Niels Westerby* fremsatte *forslag til folketingsbeslutning om forbedring af afskrivningsreglerne*.

Under hensyn til lovforslagets nære sammenhæng med det foran omtalte forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. kan med hensyn til folketingets behandling henvises til omtalen heraf.

Det folketingsudvalg, hvortil lovforslaget henvistes efter 1. behandling sammen med de øvrige forslag vedrørende afskrivningsreglerne, afgav ikke betænkning inden folketingsvalget.

52. Forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift. (*Henry Christensen, Poul Hartling, Anders Andersen, Alfred Bøgh og Jens Frandsen*). [A. 1347].

Skriftlig fremsættelse ²⁶/₁₀ (F. sp. 722). 1. beh. ¹⁶/₁₁ (F. sp. 1340). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Stetter, Aksel Larsen, Hilmar Baunsgaard og Poul Antonsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Peter Nielsen, Lis Groes, Jørgen Peder Hansen [næstformand], Per Hækkerup, Egon Jensen, Hans Lund, Børge Schmidt, Henry Christensen, Anders Andersen, Alfred Bøgh [formand], Ib Thyregod, Knud Thomsen, Haunstrup Clemmensen, Stetter, Aksel Larsen, Ømann (fra ²⁰/₁₁ Krog Hansen) og Hilmar Baunsgaard).

Lovforslaget foreslog valgfrihed for virksomhederne til at vælge mellem at opgøre den afgiftspligtige omsætning på grundlag af modtagne betalinger (betalingsmetoden) eller på grundlag af foretagne leverancer (leverancemetoden). Det andet område, hvor der var stillet et direkte forslag, var en forlængelse af fristen for indsendelse af angivelse og for betaling af afgifter. Disse frister var foreslået forlænget med en måned fra 20 dage til 1 måned og 20 dage. Ud over de to områder, hvor der var stillet direkte forslag til ændringer, var der i bemærkningerne nævnt nogle områder, som forslagsstillerne ønskede drøftet, bl. a. teatre, der ønskedes fritaget under henvisning til, at endog professionelle boksekampe var fritaget.

1. behandlingen gav *finansministeren* anledning til i almindelighed at omtale de erfaringer, man havde gjort med merværdiafgiften, og at omtale de ændringer, regeringen ville foreslå i loven (se *lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift* side 124). Finansministeren fandt det mere konsekvent at inddrage professionelle boksekampe under afgiften end at fritage teatrene. Ministeren afviste at indføre valgfrihed mellem betalings- og leveranceprincippet. Det var navnlig hensynet til ligningskontrollen, der førte til, at faktureringsmetoden (leverancemetoden) blev den eneste metode for afregning. Ministeren ville stille forslag om, at der skete en forlængelse af angivelses- og betalingsfristen på 1 måned i overensstemmelse med forslaget.

Stetter (KF) fandt, „at det var en beklagelig fejltagelse, da flertallet i marts gennemtrufede, at den afgiftspligtige omsætning kun kan opgøres efter faktureringsmetoden.“ Ministerens bebudelse af et

forslag, der ville udskyde fristen med hensyn til opgørelse og afregning, blev hilst med tilfredshed.

Aksel Larsen (SF) kunne ikke mobilisere nogen velvilje over for det fremsatte lovforslag og havde mest lyst til at stille forslag om, at det blev nægtet overgang til 2. behandling, hvad han dog ikke ville gøre.

Hilmar Baunsgaard (RV) fandt den ene del af forslaget, ønsket om en forlængelse af afregningsfristen, rigtig. På det andet område, valgfriheden mellem leverancemetode og betalingsmetoden, fandt han, at man skulle have et større erfaringsgrundlag, før man endeligt kunne drage konklusion.

Poul Antonsen (LC) kunne tilslutte sig udsættelsen af tidspunktet for afregning og indbetaling. Med hensyn til valgfrihed mellem fakturerings- og betalingsmetoden fandt han, at der var argumenter både for og imod.

Forslaget blev henvist til et udvalg, hvortil også det af regeringen fremsatte forslag om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift blev henvist. Udvalget afgav ikke betænkning eller beretning over det her behandlede forslag.

53. Forslag til lov om offentlighed i forvaltningen.

(*Ib Thyregod, Hilmar Baunsgaard, Poul Hartling, Poul Møller, Niels Helveg Petersen, Else-Merete Ross, Poul Sørensen, Thestrup og Kristen Østergaard*). [A. 1365].

Skriftlig fremsættelse ²/₁₁ (F. sp. 938). 1. beh. ¹⁷/₁₁ (F. sp. 1378). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Ib Thyregod, Thestrup, Poul Dam, Niels Helveg Petersen og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Peder Hansen, Lis Groes, Thomas Have, Knud Hertling, Holst, Lindberg, Axel Ivan Pedersen, Ib Thyregod [formand], A. Chr. Andersen, Per Møller, Finn Poulsen, Thestrup [næstformand], Knud Bro, Mads Eg Damgaard, Poul Dam, Hanne Reintoft og Niels Helveg Petersen).

Forslaget gik ud på at indføre en retligt beskyttet adgang for almenheden til forvaltningens aktstykker. Ifølge § 1 kan enhver dansk statsborger begære at blive gjort bekendt med dokumenter i sager, der er afgjort af eller til behandling i den offentlige forvaltning. I modsætning til den svenske ordning gik forslaget ud på, at der alene gives adgang til at se dokumen-

terne i de i en begæring nærmere angivne sager, og der gives ikke en almindelig adgang til gennemsyn af journaler, registre og andre foretegnelser, men kun en sådan adgang med hensyn til indførsler vedrørende de sager, begæringen angår (§ 3). Forslaget omfattede både statens og kommunernes forvaltning. I § 2, stk. 1, var angivet hensyn, der kunne hindre offentlighedens adgang, „hvis adgangen til at få oplysninger ville komme i strid med væsentlige hensyn til

1. statens sikkerhed, landets forsvar samt forhold til fremmed magt og mellemfolkelige institutioner;
2. forbrydelsers forebyggelse, opklaring og forfølgning, straf fuldbyrdelse o. lign. samt beskyttelse af sigtede, vidner eller andre i sager om strafferetlig eller disciplinær forfølgning;
3. det offentliges og privates erhvervsmæssige eller andre økonomiske interesser;
4. privatlivets fred og personlige anliggender i øvrigt;
5. sædeligheden;
6. offentlig kontrol-, regulerings- eller planlægningsvirksomhed, påtænkte foranstaltninger inden for afgiftslovgivningen o. lign., for så vidt meddelelse af oplysninger kan befrygtes at modvirke opnåelsen af det med sådan virksomhed tilsigtede formål;
7. beskyttelse af andre interesser, hvor hemmeligholdelse efter forholdets særlige karakter er påkrævet.“

For sagsområder, hvor disse nævnte hensyn i almindelighed vil udelukke meddelelse af oplysninger, kunne det ved kgl. anordning bestemmes, at § 1 ikke skulle komme til anvendelse.

§ 4 bestemte, at internt arbejdsmateriale udarbejdet af forvaltningen til eget brug, såsom referater, koncepter, udkast, forslag og planer, ikke var omfattet af offentlighedsretten. Offentlige myndigheders brevveksling med sagkyndige til brug i retssager eller ved overvejelse af, om retssag bør føres, var ligeledes undtaget. § 4 opregnede endvidere nogle grupper af dokumenter m. v., som uanset deres indhold skulle undtages fra offentlighedsprincippet. Det drejede sig om:

- „a) statsrådsprotokoller, referater af møder mellem ministre, indstillinger til kongen samt brevveksling mellem ministerier om lovgivning, herunder bevillingslove,
- b) brevveksling mellem forskellige afdelinger eller kontorer m. v. inden for samme myndighed,
- c) brevveksling mellem en kommunalbestyrelse og dennes afdelinger, udvalg og andre administrative organer samt mellem sådanne afdelinger, udvalg og administrative organer indbyrdes,
- d) materiale, der tilvejebringes som grundlag for udarbejdelse af offentlig statistik,
- e) dokumenter i sager om administrativ ikendelse af bøder.“

Lovforslaget svarede til det udkast til lov om offentlighed i forvaltningen, som blev udarbejdet af den af statsministeriet den 25. februar 1956 nedsatte kommission. (Betænkning om offentlighed i forvaltningen nr. 325/1963). Lovforslaget indeholdt dog ikke udkastets bestemmelse om, at sager om ansættelse eller forfremmelse i det offentlige tjeneste undtages fra det almindelige offentlighedsprincip. Med undtagelse af visse enkeltspørgsmål kunne hele kommissionen tiltræde det udarbejdede udkast under forudsætning af, at der skulle indføres et offentlighedsprincip. Et sådant princip indførelse kunne imidlertid kun et mindretal støtte. Kommissionen udarbejdede også et udkast til lov om partsoffentlighed, der var grundlaget for lov nr. 141 af 13. maj 1964 om partsoffentlighed i forvaltningen. Denne lov har en bestemmelse om revision i folketingsåret 1969-70.

Under 1. behandling fandt *justitsministeren* det mærkeligt, at forslagsstillerne ikke havde kunnet afvente revisionen i 1969-70. Justitsministeriet havde iværksat en undersøgelse af, hvordan parts-offentlighedsloven havde virket i praksis. Selv om ministeren var sympatisk stemt over for tanken om at give borgerne større adgang til at gøre sig bekendt med, hvad der foregik i den offentlige forvaltning, fandt han det ikke rigtigt at tage stilling, før resultatet af den iværksatte undersøgelse forelå, og før der havde været fornøden tid til grundigt at overveje de synspunkter, der var kommet frem i de norske og svenske betænkninger.

Foruden af forslagsstillerne (V, KF og RV) blev forslaget støttet af *Niels Westerby* (LC), der dog gerne ville have den svenske ordning inddraget i drøftelserne. *Poul Dam* (SF) kunne ikke støtte forslaget.

Forslaget blev henvist til et udvalg, der ikke nåede at afgive betænkning før folketingsvalget.

54. Forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Om lempelse af fradragsregler). (Søren Andersen, P. E. Eriksen, Poul Hartling og Kristen Østergaard). [A. sp. 1809].

Mundtlig fremsættelse ²⁹/₁₁ (F. sp. 1811). 1. beh. ⁹/₁₂ (F. sp. 2221). Partiernes ordførere: Niels Mørk, Søren Andersen, Clara Munck, Kampp, Grethe Philip og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Mørk, Albertsen, Bladt, Evald Kristensen, Th. Mikkelsen, Eigil Schytt, Astrid Skjoldbo, Søren Andersen [formand], P. E. Eriksen, Evan Jensen, Eva Ree, Clara Munck [næstformand], Asger Jensen, Lis Møller, Kampp, Chr. Madsen og Grethe Philip).

Ved lovforslaget foreslås lempeligere regler for de fradrag i invalidepensionens grundbeløb, som er en følge af indtægter ved siden af pensionen. Efter de gældende regler sker der et fradrag i invalidepensionen på 60 pct. af det beløb, hvormed invalidepensionistens og dennes eventuelle ægtefælles samlede indkomst (bortset fra invalidepensionen og efter foretagelsen af visse reguleringer) overstiger et vist „fradragsfrit indtægtsbeløb“. På tidspunktet for lovforslagets fremsættelse var det 4.200 kr. for ægtepar og 2.900 kr. for enlige. Fradraget er progressivt, idet de udgør 72 pct. for „reguleret indkomst“ ud over 1,4 gange det fradragsfrie indtægtsbeløb, d. v. s. 5.880 kr. for ægtepar og 4.060 kr. for enlige, og 84 pct. for reguleret indkomst ud over 1,8 gange det fradragsfrie indtægtsbeløb, d. v. s. 7.560 kr. for ægtepar og 5.220 kr. for enlige. Forslaget nedsetter disse fradragsprocenter til henholdsvis 36, 48 og 60 pct.

Ved behandlingen i 1965 af forslag til lov om invalidepension m. v. blev der af venstres medlemmer af det vedrørende lovforslaget nedsatte folketingsudvalg fremsat ændringsforslag indeholdende en lempelse af bestemmelserne om fradrag i invalidepensionen for den indkomst, invalidepensionisten eller dennes ægtefælle måtte oppebære ved siden af pensionen, jfr. udvalgets betænkning af 21. maj 1965. Forslaget om en sådan lempelse kunne dengang ikke opnå det fornødne flertal for gennemførelse.

Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget, at forslagsstillerne finder, at udviklingen siden da har understreget behovet for en sådan lempelse, og at de nuværende fradragsbestemmelser i mange tilfælde medfører urimelige konsekvenser for den invalide og dennes

familie. Lovforslaget er uændret i forhold til det i 1965 fremsatte ændringsforslag.

Det fremgår ligeledes af bemærkningerne, at de foreliggende oplysninger kun tillader et yderst usikkert skøn over de samlede omkostninger ved forslaget. På baggrund af drøftelserne i 1965 kan deres størrelsesorden anslås til 10-20 mill. kr.

Ved den mundtlige fremsættelse af lovforslaget udtalte ordføreren for forslagsstillerne (*Søren Andersen*) (V) bl. a.: Reformer af invalidelovgivningen i 1965 rummede en del betydelige fremskridt, således den stærke graduering af ydelserne, den betydeligt øgede hjælp til de hårdt ramte invalider og den højere indtægt, invaliden kan have, inden pensionen falder bort. Det sidste er udformet, så det navnlig kommer den enlige invalid til gode. Den store gruppe af ægtepar, ca. 40.000, hvor kun den ene ægtefælle er invalid, fik imidlertid ikke sine problemer løst på tilfredsstillende og hensigtsmæssig måde. Det er ikke mindst denne gruppe, men naturligvis også andre invalidegrupper, lovforslaget tager sigte på at hjælpe.

Forslagsstillerne var bekendt med, at et embedsmandsudvalg under socialministeriet overvejede fradragsreglerne, men man fandt, at den i lovforslaget indeholdte mildning af fradragsreglerne ikke burde vente længere.

Ved 1. behandling tog *socialministeren* (Bundvad) afstand fra lovforslaget under henvisning til, at tilsvarende fradragsregler gælder for folkepensionister og enkepensionister, samt under henvisning til, at problemerne omkring fradragsreglerne ikke kan løses særskilt for invalidepensionister. En lovrevision måtte derfor afvente embedsmandsudvalgets betænkning, hvilket synspunkt også havde fundet enstemmig tilslutning i den betænkning, et folketingsudvalg havde afgivet den 15. november 1967 vedrørende forslag til lov om ændring af lov om folkepension m. v. (årbogen side 151).

Ordførerne for samtlige partier, bortset fra venstre, fandt ligeledes, at man burde afvente de sagkyndiges betænkning og derefter tage spørgsmålet op for alle de grupper af pensionister, som er omfattet af de omhandlede fradragsregler, som man fandt utilfredsstillende.

Udvalget, hvortil lovforslaget blev henvist, nåede ikke at påbegynde sit arbejde, inden folketingsudvalget blev udskrevet.

55. Forslag til lov om regler for organisationers og foreningers bidrag til politisk virksomhed. (*Henry Christensen, Enggaard, Poul Hartling og Ib Thyregod*). [A. sp. 1169].

Skriftlig fremsættelse $\frac{6}{10}$ (F. sp. 287). 1. beh. $\frac{20}{10}$ (F. sp. 519). Partiernes ordførere: Anker Jørgensen, Henry Christen-

sen, Thestrup, Krog Hansen, Erik Hansen og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Anker Jørgensen, Thomas Have, Per Hækkerup [næstformand], Niels Matthiasen (fra 9/11 Bertel Pedersen), Helge Nielsen, Peter Nielsen, Kjeld Olesen, Henry Christensen, Enggaard [formand], Jens Frandsen, Søren Jensen, Thestrup, Asger Jensen, Ninn-Hansen, Krog Hansen, Poul Dam og Erik Hansen).

Lovforslaget havde følgende ordlyd:

„§ 1. Omfattet af denne lovs bestemmelser er sådanne organisationer og foreninger, hvortil medlemskab er af afgørende betydning for at opnå en beskæftigelse, beklæde en stilling eller på anden måde udøve sit erhverv.

§ 2. Medlemskab af en interesseorganisation, jfr. § 1, kan ingen sinde medføre, at et medlem derigennem tilpligtes at yde bidrag til et politisk arbejde, herunder politiske partier, politiske foreninger og udgivelsen af politisk presse.

§ 3. Såfremt en interesseorganisation yder bidrag til politiske formål, jfr. § 2, skal det ske fra en særlig fond, hvortil bidragspligten ikke er obligatorisk. Regnskabet for en sådan fond skal holdes adskilt fra organisationens almindelige regnskaber, ligesom opkrævning af bidrag til fonden skal være særskilt specificeret.

§ 4. Ved indmeldelse/optagelse af medlemmer i en interesseorganisation, jfr. § 1, skal det klart tilkendegives ansøgeren, at bidrag til en eventuel fond for støtte til politiske formål er frivillige, og bidrag må kun opkræves, såfremt ansøgeren separat har erklæret sig indforstået med, at bidrag ydes til en fond, jfr. § 3.

§ 5. Afgivet erklæring om bidragspligt til politisk arbejde skal kunne tilbagekaldes til udløb ved et regnskabsårs ophør, ligesom ethvert medlem efter sin indmeldelse skal kunne afgive erklæring om indforståelse med bidragspligt.

§ 6. Denne lov træder i kraft ved begyndelsen af førstkommande regnskabsår efter 1. januar 1968.“

Lovforslaget var enslydende med et i folketingsåret 1966-67, 2. samling, fremsat lovforslag (folketingsårbog 1966-67, side 537).

Ved 1. behandling kunne justitsministeren, ordføreren for forslagsstillerne samt de øvrige ordførere henvise til deres udtalelser ved det tidligere fremsatte lovforslags 1. behandling, hvorom der henvises til folketingsårbog 1966-67.

Det udvalg, hvortil lovforslaget blev henvist, nåede ikke at tilendebringe sit arbejde, inden folketingsvalget blev udskrevet.

56. Forslag til lov om tilskud til opførelse af svømmebassiner. (*Svend Haugaard, Bernhard Baumsgaard, Erik Hansen og Arthur Jacobsen*). [A. sp. 1281].

Skriftlig fremsættelse $^{17}/_{10}$ (F. sp. 471). 1. beh. $^{31}/_{10}$ (F. sp. 804). Partiernes ordførere: Kaj Rasmussen, Raunkjær, Gerda Møller, Svend Lund, Svend Haugaard og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Peder Hansen, Peter Jørgensen, Ejner Nielsen, Kjeld Olesen, Bertel Pedersen, Kaj Rasmussen, Karl Max Rasmussen, Raunkjær, A. Chr. Andersen, Robert Christensen, Skov Thulesen, Gerda Møller [næstformand], Bendix, Burgdorf, Svend Lund, Thomas Christensen og Svend Haugaard [formand]).

Lovforslaget svarede til det forslag, som forslagsstillerne fremsatte i 2. samling af folketingsåret 1966-67. Om lovforslagets indhold henvises derfor til årbogen 1966-67, side 542 ff.

Det udvalg, hvortil lovforslaget henvistes efter 1. behandling, afgav ikke betænkning.

Det bemærkes, at en i *forslag til lov om fritidsundervisning m. v.* foretaget ændring vedrørende svømmebassiner må ses på baggrund af nærværende lovforslag. Herom henvises til side 372.

Folketingsårets 2. samling.

1. Forslag til lov om ændring af lov om sømandsskat. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden). (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2733].

Skriftlig fremsættelse $^8/_5$ (F. sp. 2780). 1. beh. $^{21}/_5$ (F. sp. 3231). Partiernes ordførere: Grünbaum, Haunstrup Clemmensen, Niels Andersen, Niels Helveg Petersen og Ømann. Henvist

til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) m. fl. lovforslag, se side 175.

Formålet med lovforslaget var at gennemføre nogle ændringer, der er en *følge af kildeskattens ikrafttræden*. Ændringerne skulle derfor først have virkning, når kildeskatten sættes i kraft.

I lovforslaget bibeholdes det nuværende system med en *sømandsskat, der er definitiv*. Efter de gældende regler bliver sømandsskatten imidlertid kun definitiv, når tjenesten om bord på det sømandsbeskattede skib har varet mindst 6 måneder. Denne 6 måneders grænse skyldes især de vanskeligheder, der er forbundet med overgange mellem sømandsskatteordningen og den almindelige landskat. Efter indførelsen af kildeskatte-systemet bliver det imidlertid lettere for den skattepligtige at skifte fra det ene skattesystem til det andet. Som følge heraf stilles der forslag om *ophævelse af 6 måneders grænsen*, således at *sømandsskatten* for fremtiden bliver *definitiv uanset tjenestetidens længde*.

Som følge af, at sømandsskatten er en definitiv skat, er skatteskalaen og fradragene baseret på den forudsætning, at sømanden hvert år i gennemsnit kun har 10 måneder med indtægt om bord. I de resterende 2 måneder vil der på grund af arbejdsløshed og sygdom m. v. normalt ikke være nogen lønindtægt. Dette „10 måneders system“ foreslås bibeholdt.

Der stilles forslag om en ret omfattende *ændring af reglerne om beregning af skat af sømandens indtægter i land*. Efter forslaget foregår skatteberegningen under ét fælles for alle former for landindtægt, såvel indtægt, der stammer fra tiden før eller efter tjenesten om bord, som indtægt, medens tjenesten består. De gældende regler, der er meget komplicerede, har i hovedsagen været nødvendiggjort af den store forskel på de to skattesystemer. De foreslåede regler er mere enkle og derfor også nemmere at administrere. I sammenligning med de gældende regler yder forslaget sømændene visse progressions- og fradragsmæssige fordele. Hensynet til at opnå en enkel ordning synes imidlertid af så stor vægt, at man må kunne se bort fra dette.

Efter gældende regler er sømanden omfattet af sømandsskatteordningen *under kortvarige perioder med arbejdsløshed eller sygdom*. Det skyldes især de vanskeligheder, der er forbundet med overgangen mellem de to skattesystemer. Efter indførelse af kildeskat bliver disse vanskeligheder mindre, hvorfor sømænd i de nævnte perioder nu foreslås *henført til det almindelige landskattesystem*. Igennem det særlige 10 måneders system vil der fortsat blive taget hensyn til, at sømanden i gennemsnit i 2 måneder hvert år er uden lønindtægt — i det væsentlige som følge af arbejdsløshed eller sygdom.

Der foreslås kun ganske ubetydelige ændringer af *standardfradraget* („sømandsfradraget“), § 5, stk. 1, i sømandsskatte-loven. Forslagets satser er de samme som i den gældende lov. Fradrag efter den høje sats ydes efter den gældende lov til familieforsørgere. Efter lovforslaget skal det store fradrag ydes til gifte mænd, som er berettiget til 2 personfradrag, d. v. s. mænd, hvis hustru ikke er undergivet særskilt beskatning.

Sømandsskatteskalaerne findes i § 9 i den gældende lov. De nødvendige justeringer af skalaerne har ført til, at folketinget hvert år har fået forelagt forslag om ændring af sømandsskatte-loven. For at undgå dette foreslås det at optage skalaerne i udskrivningsloven.

Forslaget indeholder regler om særskilt beskatning af *hustruindtægt* svarende til, hvad der gælder efter kildeskatte-loven. Før skatteberegningen indrømmes der den skattepligtige et personfradrag. Såfremt det drejer sig om en gift mand, som sambeskattes med sin hustru, får han 2 personfradrag. Beskattes hustruen særskilt, deles de 2 personfradrag med 1 fradrag til manden og 1 fradrag til hustruen. Kan den ene af ægtefællerne i en sådan situation ikke udnytte sit personfradrag, skal den ikke-udnyttede del af fradraget overføres til den anden ægtefælle. Den gifte kvinde, der er ansat til tjeneste om bord, sømandsbeskattes herefter altid med 1 personfradrag og med standardfradrag efter den lille sats. Forslaget indeholder ikke nogen bestemmelse om hustrufradrag.

Lovforslaget indeholder herudover en lang række ændringer overvejende af teknisk og redaktionel karakter.

Ved 1. behandling i folketinget modtoges lovforslaget med velvilje af alle ordførerne. Det henvistes til udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer (kildeskat) m. fl. lovforslag, der ikke nåede at tilendebringe sin behandling af forslaget inden folketingssamlingens slutning.

2. Forslag til lov om stempelafgift. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2637].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{5}$ (F. sp. 2702). 1. beh. $\frac{24}{5}$ (F. sp. 3611). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Poul Schlüter, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Niels Helveg Petersen, Ømann og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Poul Schlüter, Hanne Budtz [formand], Hans Kjær, Stetter, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Anders Andersen, Jens Frandsen, Niels Helveg Petersen, Nordqvist [næstformand], Svend Haugegaard, Peter Nielsen, Lis Groes, Grünbaum, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Egon Jensen og Ømann).

Forslaget tilsigtede en samlet reform af lovgivningen om stempelafgift, tinglysningsafgift og afgift ved registrering af skibe og af rettigheder over luftfartøjer.

I forslaget var indarbejdet tinglysnings- og registreringsafgifterne i stempelafgiften, således at der kun blev tale om én afgift — stempelafgift — i forbindelse med et dokumentets oprettelse og tinglysning (registrering). Der var ikke ved forslaget tilsigtet nogen væsentlig forskydning i forholdet mellem de enkelte dokumentarters andel i den samlede afgiftsbyrde. Derimod var der tilstræbt en generel, for de fleste dokumenter lige stor, nedsættelse af den gældende stempelafgift, som siden 1965 havde været forhøjet til det dobbelte af de i stempeloven fra 1929 fastsatte afgifter. Nedsættelsen var i almindelighed ca. 25 pct., hvilket vil sige, at halvdelen af den midlertidige stempelafgiftsforhøjelse skulle opretholdes. Som eksempel kan nævnes, at stempelafgiften for skøder var nedsat med ca. 25 pct. Da den gældende afgift for tinglysning foresloges afskaffet, var afgiftssatsen for tinglysning lagt til det nedsatte stempel, hvilket bevirkede, at skødestemplet var foreslået sat til 1 pct., hvor

den samlede stempel- og tinglysningsafgift i dag udgør mindst 1,2 pct. (1 pct. + 0,2 pct.). Den samlede stempelafgift er for finansåret 1968-69 budgetteret med 325 mill. kr., medens tinglysningsafgifter og skibsregistreringsafgifter er skønnet at ville indbringe ca. 50 mill. kr. Det tilsvarende provenu på grundlag af forslagets afgiftssatser skønnes at ville være ca. 300 mill. kr., men da den nye stempellov først skulle træde i kraft den 1. april 1969, ville forslaget ikke få provenumæssige virkninger for finansåret 1968-69.

I den gældende stempellov og i et stort antal andre love findes der bestemmelser om fritagelse for stempel- og tinglysningsafgift af visse dokumenter. Forslaget begrænsede særbegunstigelse på stempelafgiftens område meget væsentligt.

Forslaget byggede på en betænkning vedrørende revision af stempel- og tinglysningsafgiftslovgivningen, som var afgivet i 1960 af et af finansministeren i 1952 nedsat sagkyndigt udvalg (betænkning nr. 265/1960).

Ved 1. behandling fik forslaget i almindelighed en velvillig modtagelse. *Jens Peter Jensen* (Sorø amt (V)) fandt dog, at der måtte en del ændringer til, før hans parti kunne tilslutte sig forslaget. Han fandt det en skuffelse, at halvdelen af de ekstraordinære afgiftsforhøjelser var bibeholdt, ligesom han ikke fandt det rimeligt, at fritagelsesregler eller lempelsesregler var bortfaldet, selv om de vedrørte produktive formål. *Kjær Rasmussen* (VS) ønskede en højere sats for tillægslån til uproduktive formål. Forslaget blev henvist til et udvalg, der ikke afgav betænkning eller beretning.

3. Forslag til lov om retsafgifter. (Finansminister *Poul Møller*). [A. sp. 2785].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{5}$ (F. sp. 2783). 1. beh. $\frac{24}{5}$ (F. sp. 3619). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Langkilde, Ib Thyregod, Rigmor Christensen og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Langkilde, Hanne Budtz, Mads Eg Damgaard, Poul Schlüter [formand], Ib Thyregod [næstformand], Per Federspiel, Jens Chr. Christensen, Rigmor Christensen, Nordqvist, Martin Pedersen, K. Axel Nielsen, Thomas Have, Hans Hækkerup, Th. Mikkelsen, Otto Mørch, Axel Ivan Pedersen og Poul Dam).

Forslaget tilsigtede en samlet reform af lovgivningen om retsafgifter i domssager, fogedafgifter, auktionsafgifter, skifteafgifter, notarialafgifter og andre bestemmelser om retsgebyrer. Derimod omfattede lovforslaget ikke tinglysningsafgifter og afgift ved registrering af skibe og rettigheder over luftfartøjer. Disse afgifter var medtaget i *forslag til lov om stempelafgift* (se side 479). De gældende regler om retsafgifter findes i en lang række love, der tidsmæssigt spænder fra 1814 til 1957. De er på mange punkter forældede og dertil yderst uensartede i deres formelle opbygning. Ved forslaget ville der ske en forenkling og rationalisering, idet adskillige afgifter skulle slås sammen til én. F. eks. skulle der i borgerlige domssager fremtidig kun betales afgift én gang, nemlig ved sagens indbringelse for retten, idet de nugældende afgifter for vidneførsel, for syn og skøn og ved sagens optagelse til doms — den såkaldte optagelsesafgift — afskaffedes.

Forslaget byggede på en betænkning, som var afgivet i 1964 af et sagkyndigt udvalg (betænkning nr. 377/1964).

I sin fremsættelsestale oplyste *finansministeren* bl. a.:

„Ved bedømmelsen af forslagets provenumæssige virkninger må det tages i betragtning, at retsafgifterne er dækningsafgifter. Det bør derfor tilstræbes, at afgiftssatserne fastsættes således, at så stor en del som muligt af udgifterne til den borgerlige retspleje — bortset fra tinglysningen — dækkes, og der bør for de forskellige retshandlinger fastsættes en passende mindsteafgift, således at retterne ikke ulejlighes med unødvendige eller overflødige forretninger. Ud fra disse synspunkter er der foreslået en forhøjelse af afgiftssatserne. Afgiftens provenu skulle efter forslaget herefter kunne indbringe ca. 25-26 mill. kr. årlig mod de sidste års 13-14 mill. kr., således at afgifterne dækker en noget større del af udgifterne til den borgerlige retspleje, der — bortset fra udgifterne til tinglysningen — skønsmæssigt kan anslås til ca. 40 mill. kr. årlig. Det må dog herved erindres, at forskellige vederlag (bl. a. til stævningmænd) på i alt godt 4 mill. kr., der hidtil er blevet betalt af vedkommende private, fremtidig skal afholdes af statskassen i henhold til det lovforslag, som justitsministeren agter at fremsætte.“

Ved 1. behandling fik forslaget en velvillig modtagelse. Det blev behandlet sammen med *forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om retsafgift m. v.* (se side 493).

K. Axel Nielsen (S) satte et spørgsmålstegn ved provenuets størrelse. „Vi skulle nødig komme dertil, at samfundets borgere finder

sig i uretten, fordi det er for dyrt at få retsvæsenets bistand.“ *Ib Thyregod* (V) rejste spørgsmålet om fri proces. *Finansministeren* fandt det ikke urimeligt, at folk skulle betale noget for at føre retssager. „Men er det urimeligt at sige, at for at føre en sag ved de danske domstole skal man betale 50 kr. i afgift? Det forekommer det mig ikke at være“. Han kunne endvidere på justitsministerens vegne oplyse, at denne til efteråret ville fremsætte et forslag om udvidet adgang til at få fri proces, således at retsafgifterne ikke i samme grad ville få en social slagside, som man ellers kunne tænke sig.

Forslaget blev herefter henvist til et udvalg, der ikke afgav betretning eller betænkning.

4. Forslag til lov om støtte til erhverv i Grønland.

(Minister for Grønland *A. C. Normann*). [A. sp. 2483].

Skriftlig fremsættelse $\frac{20}{3}$ (F. sp. 1454). I. beh. $\frac{18}{4}$ (F. sp. 2417). Partiernes ordførere: Carl P. Jensen, Lembourn, Holger Hansen, Svend Haugaard, Vivike og Knud Hertling. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om statstilskud til socialforsorg m. v. i Grønland, se side 273.

Lovforslaget omfatter de former for støtte — lån og tilskud — der hidtil er ydet på basis af *tekstanmærkninger* til § 30 i de årlige finanslove og en med hjemmel i *tekstanmærkningerne* udstedt *erhvervsstøttebekendtgørelse fra 1953*. Endvidere giver lovforslaget mulighed for *garantistillelse samt aktie- og andelstegning*. Disse støtteformer er omtalt i *lov nr. 278 af 27. maj 1950 om en grønlandsk erhvervslånefond*, men denne lov er efter *erhvervsstøttebekendtgørelsens* ikrafttræden ikke blevet benyttet i praksis.

Lovforslaget indeholder forskellige nydannelser:

I henhold til *tekstanmærkningen* har der hidtil kun kunnet ydes støtte til danske statsborgere og virksomheder, der er hjemmehørende i Grønland. Lovforslaget stiller *ikke* noget *krav om hjemsted i Grønland*, og der åbnes herved mulighed for, at personer og selskaber med hjemsted hernede kan få støtte til virksomhed i Grønland i det omfang, dette findes hensigtsmæssigt. Ministeren for Grønland betonedede imidlertid ved fremsættelsen af lovforslaget, at det er hensigten, at støtten som hidtil administreres således, at den *først og fremmest tilgodeser*

den grønlandske befolknings deltagelse i erhvervsudviklingen. Dette vil blandt andet kunne ske ved, at personer af den grønlandske befolkning hyppigere end tilvandrede opnår adgang til lovens maksimale ydelser.

En nydannelse er endvidere forslaget om *differentieret støtte*. Hidtil har rentefoden for erhvervsstøttelån inden for alle områder været 4 pct. I overensstemmelse med den erhvervs-politik, Grønlandsudvalget af 1960 og Grønlandsrådet har anbefalet gennemført, vil støtten ifølge forslaget fremtidig blive koncentreret om den mere risikobetonede kreditgivning til erhvervsformål, der kræver særlig støtte, navnlig eksporterhvervene, medens hjemmemarkedserhvervene (specielt handels- og håndværksfag) som hovedregel må antages at have så gode betingelser, at de kan eksistere på basis af det almindelige private lånemarked, herunder de lånemuligheder, som er opstået i Grønland efter etableringen af private pengeinstitutter i Grønland.

Dette indebærer blandt andet, at *eksporterhvervene* som hovedregel vil kunne opnå lån til den hidtidige lave rentefod på 4 pct., medens *hjemmemarkedserhvervene* — i det omfang det findes hensigtsmæssigt at yde statsstøtte til disse — vil skulle betale *markedsrente*.

Forslaget bygger på den forudsætning, at statens investeringer i Grønland fortsat vil blive foretaget i henhold til *en formuleret erhvervspolitik*. Det vil derfor være rimeligt, at de formål, der ydes erhvervsstøtte til, harmonerer med planerne for de offentlige udviklingsfremmende investeringer, således at det offentlige ikke igennem erhvervsstøtte kommer til at medvirke til investering i erhvervsvirksomhed, som står i modsætning til den udvikling, der i øvrigt ønskes fremmet.

Forslaget åbner mulighed for at opstille *vilkår for støtten* til sikring af den grønlandske befolknings interesser. Der tænkes her f. eks. på, at det ved långivning til større industrivirksomheder kan stilles som vilkår, at virksomheden beskæftiger en vis procentdel grønlandsk arbejdskraft og i passende omfang uddanner grønlændere til blandt andet formænd og arbejdsledere.

Bortset fra den foreslåede garantiordning påregnes forslaget ikke at få væsentlige *økonomiske konsekvenser* i forhold til den hidtidige ordning. Det vil fortsat være således, at størrelsen af de beløb, som på de årlige finanslove foreslås bevilget til erhvervsstøtteformål, holdes inden for de fastsatte rammer for de samlede statslige investeringer i Grønland.

Garantiordningen er en nydannelse med hensyn til økonomiske konsekvenser for staten. Det er på indeværende tidspunkt ikke muligt at vurdere størrelsesordenen af behovet for garantier på længere sigt. Behovet det første år efter ordningens ikrafttræden anslås ikke at ville overstige 5 mill. kr. For de følgende 2-3 år anslås det årlige behov til ca. 15 mill. kr., fordelt med 5 mill. kr. til driftslån til fiskerfartøjer, fiskeindustrier og servicevirksomheder for fiskeriet, 5 mill. kr. til driftslån inden for håndværk, handel, landbrug og renavl og 5 mill. kr. til langfristet långivning.

Ifølge lovforslaget bemyndiges ministeren for Grønland til at bestemme tidspunktet for lovens ikrafttræden.

Om baggrunden for lovforslaget udtalte *ministeren for Grønland* ved fremsættelsen bl. a. følgende:

” — — — —
Efter at Grønlandsudvalget af 1960 (G. 60) havde anbefalet en intensiveret statsstøtte til det grønlandske erhvervsliv, har ministeriet for Grønland undersøgt, hvorledes G.60s forslag kunne indpasses i de bestående støtteordninger. Resultatet af overvejelserne har været, at man fandt det hensigtsmæssigt at sammenfatte de forskellige former for direkte statslig støtte til det grønlandske erhvervsliv i en ny lov.

Forslaget har været forelagt Grønlands landsråd i 1966, hvor landsrådet fremkom med visse ændringsforslag, som ministeriet for de fleste vedkommende kunne tilslutte sig. Det reviderede forslag blev i 1967 forelagt landsrådet, som tiltrådte forslaget i sin helhed og anbefalede, at forslaget blev sat i kraft snarest muligt.

Hensigten med forslaget er ikke i detaljer at fastlåse omfanget og vilkårene for statens støtte til erhvervslivet i Grønland, men at skabe en hensigtsmæssig ramme for den statsstøtte, hvis omfang og vilkår til enhver tid fastsættes. Mere detaljerede retningslinjer, f. eks. med hensyn til den procentvise størrelse af lånebeløb, vil så kunne fastsættes administrativt og ændres, efterhånden som udviklingen gør dette påkrævet, ligesom det finansielle grundlag tænkes tilvejebragt ved bevillinger på de årlige finanslove. — — — —“

Ved 1. behandling i folketinget anbefalede lovforslaget af ord-

førerne for de 4 store partier. Dog erklærede *Lembourn* (KF) sig som modstander af målsætningen, idet han ikke var sikker på, at koncentrationspolitikken kunne holde. Han ønskede derfor i et udvalg drøftet forskellige detaljer i lovforslaget, og både *Lembourn* og *Holger Hansen* (V) udtalte ønsket om, at erhvervslivet blev repræsenteret i det erhvervsstøtteudvalg, der skulle nedsættes. *Vivike* (SF) var bange for, at lovforslaget ville gøre det lettere for danske erhvervsfolk at etablere sig i Grønland, således at statens investeringer ikke i første række ville komme grønlænderne til gode.

Lovforslaget henvistes til det udvalg, der var nedsat angående forslag til lov om statstilskud til socialforsorg m. v. i Grønland. Udvalget nåede ikke at tilendebringe sin behandling af lovforslaget inden samlingens slutning.

5. Forslag til konkurrencelov. (Handelsminister *Knud Thomsen*). [A. sp. 1421].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{3}$ (F. sp. 740). 1. beh. $\frac{21}{3}$ (F. sp. 1472). Partiernes ordførere: Lis Groes, Jørgen Jensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Dagmar Andreasen, Gunhild Due og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Fanger [formand], Erik Hansen (Vejle amt), Gerda Møller, Jens Peter Jensen (Sorø amt) [næstformand], Holger Hansen, Eva Ree, Dagmar Andreasen, Svend Haugaard, Helge von Rosen, Lis Groes, Albertsen, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Anker Jørgensen, Axel Ivan Pedersen og Gunhild Due). Beretning (B sp. 1565) afgivet $\frac{27}{9}$.

Lovforslaget var i alt væsentligt enslydende med det lovforslag, som fremsattes af handelsministeren den 23. februar 1967, og som med enkelte tekniske ændringer genfremsattes den 4. oktober 1967. Disse ændringer af teknisk karakter, der vedrørte § 11, stk. 3, og § 12, stk. 1 og 3, var også opretholdt i nærværende lovforslag.

Om baggrunden for lovforslaget og dettes nærmere indhold kan derfor henvises til omtalen i folketingsårbogen 1966-67, side 499 ff.

Ved fremsættelsen udtalte *handelsministeren* bl. a.:

„Som det fremgår af de tidligere behandlinger, har der været

delte meninger om enkeltheder i lovforslagene, og jeg er naturligvis villig til fordomsfrit at drøfte de synspunkter, som måtte komme frem både her i tinget og i det folketingsudvalg, som antagelig vil blive nedsat til behandling af forslagene.“

Ligesom ved de tidligere behandlinger af sagen fremsattes og behandlede lovforslaget i folketinget sammen med det følgende forslag til lov om ændring af lov om indseende med priser.

Som tidligere fik lovforslaget en overvejende velvillig modtagelse, selv om ordførerne fandt, at forslaget rummede en lang række problemer, som måtte overvejes nærmere. Navnlig spørgsmålene om øget forbrugeroplysning og om behovet og mulighederne for oprettelse af et såkaldt opinionsnævn blev debatteret kraftigt.

Det udvalg, hvortil sagen henvistes, afgav en beretning, hvoraf det fremgår, at det ikke har været muligt at tilendebringe arbejdet inden folketingssamlingens slutning.

6. Forslag til lov om ændring af lov om indseende med priser. (Handelsminister Knud Thomsen). [A. sp. 1457].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{3}$ (F. sp. 740). 1. beh. $\frac{21}{3}$ (F. sp. 1472). Partiernes ordførere: Lis Groes, Jørgen Jensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Dagmar Andreasen, Gunhild Due og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til konkurrencelov. Beretning (B. sp. 1565) afgivet $\frac{27}{9}$.

Lovforslaget var en genfremsættelse af det forslag til lov om ændring i lov om indseende med priser, som fremsattes af handelsministeren den 23. februar 1967, og som genfremsattes den 4. oktober samme år. I forhold til de tidligere lovforslag var den eneste ændring, at lovforslagets ikrafttrædelsesdato var ændret til 1. januar 1969.

Om lovforslagets indhold og begrundelse henvises til folketingsårbogen 1966-67, side 505 ff.

Lovforslaget fremsattes og behandlede i folketinget sammen med den ovenfor omtalte sag vedrørende en ny konkurrencelov.

Lovforslaget fik i folketinget stort set samme modtagelse som tidligere, idet nogle af ordførerne var betænkelige ved den vidtgående bemyndigelse, lovforslaget rummede.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes, afgav en beretning, hvoraf det fremgår, at det ikke har været muligt at tilendebringe arbejdet inden samlingens slutning.

7. Forslag til lov om vandforsyning. (Indenrigsminister *Poul Sørensen*). [A. sp. 1025].

Skriftlig fremsættelse $28\frac{1}{2}$ (F. sp. 403). 1. beh. $14\frac{1}{3}$ (F. sp. 1127). Partiernes ordførere: Ove Hansen, Stæhr Johansen, Enggaard, Nordqvist, Krog Hansen og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stæhr Johansen, Juul-Madsen [formand], Poul Schlüter, H. C. Toft, Enggaard [næstformand], Hauch, Kristen Østergaard, Nordqvist, Skovmand, Arthur Jacobsen, Hans Hækkerup, Ove Hansen, Waldemar Laursen, Axel Ivan Pedersen, Børge Schmidt, Chr. Thomsen og Krog Hansen). Beretning (B. sp. 1557) afgivet $20\frac{1}{9}$.

Lovforslaget var identisk med det af indenrigsministeren den 7. december 1967 fremsatte lovforslag, som ikke nåede at komme til 1. behandling inden udskrivning af folketingsvalget.

Om baggrunden for lovforslaget samt om dettes nærmere indhold henvises derfor i det hele til omtalen på side 429.

Ved 1. behandling modtoges lovforslaget med overvejende velvilje af næsten alle partiernes ordførere.

Ove Hansen (S) udtalte glæde over, at man nu ville få en moderne vandforsyningslov, som kommunerne kan leve med og disponere efter. Han anførte, at der ikke mindst i Københavnsområdet er store problemer, hvis løsning har ventet på denne lovgivning.

Stæhr Johansen (KF) udtrykte også tilfredshed med lovforslagets fremsættelse. Han fandt, at oprettelsen af et vandforsyningsråd af rådgivende karakter var en rigtig foranstaltning, men mente, at man nøje måtte drøfte arbejdsformen i rådet for at sikre, at muligheden for hurtige afgørelser ikke blev formindsket i forhold til den nuværende lovgivning.

Enggaard (V) ønskede som de øvrige ordførere visse spørgsmål nærmere drøftet i et folketingsudvalg. Han nævnte bl. a. lovforslagets bestemmelse om kommunal vandindvindingstilladelse til vanding af afgrøder med indtil 2.000 m³ årligt, idet han var af den opfattelse, at denne regel mange steder kan forekomme urimeligt begrænsende. Han mente i øvrigt ikke, at det ville være rigtigt, om folketingsudvalget veg tilbage for at undersøge og prøve at finde en løsning på hovedstadsområdets vandforsyning.

Nordqvist (RV) anførte bl. a., at man under hensyn til udviklingen henimod større kommunale enheder og til, at knaphed på drikkevand formentlig over en kort årrække vil føre til nedlæggelse af en del mindre vandværker, alvorligt måtte overveje en ordning som den svenske med egentlige vanddomstole, hvilket han fandt

særlig velbegrunder, såfremt vandforsyningsrådet bliver en realitet. Han følte sig i øvrigt ikke overbevist af lovforslagets bemærkninger om betimeligheden af dette vandforsyningsråd.

Krog Hansen (SF) efterlyste et planlægningsråd for hele landet, der sideløbende med anden planlægning kunne undersøge, hvor der findes vand, hvor det vil være rimeligt at placere vandværker, hvor meget vand der er til rådighed m. v. Han fandt det ikke rimeligt, at lovforslaget indskrænker muligheden af en mellemkommunal pligt til at levere vand til de tilfælde, hvor der kan skaffes erstatningsvand, og spurgte, hvad motiveringen skal være for denne indskrænkning.

Hanne Reintoft (VS) udtrykte tvivl, om vandforsyningsrådet ville være i stand til at løse problemerne, hvor de presser mest på i de hastigt voksende bysamfund og i de store nye sommerhusområder. Hun mente, at det måtte overvejes, om der ikke bør skabes mulighed for, at der kan udarbejdes en egentlig landsplan for vandforsyningen. Det var hendes opfattelse, at lovforslaget tager alt for let både på forsegene på at komme forureningen til livs og dens årsager.

Indenrigsministeren gav udtryk for, at spørgsmålene i relation til denne lovgivning ikke kan ses isoleret, men må ses i en større sammenhæng ikke mindst med den nye kommunestruktur. Han tilsagde ministeriets støtte til folketingsudvalgets fortsatte arbejde.

Det folketingsudvalg, hvortil lovforslaget henvistes, nåede som ventet ikke at afgive betænkning, men afgav en beretning om sit arbejde.

8. Forslag til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning.

(Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 2937].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₅ (F. sp. 2820). 1. beh. ²⁴/₅ (F. sp. 3628). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Hanne Budtz, Merete Bjørn Hanssen, Rigmor Christensen, Poul Dam og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hanne Budtz, Knud Bro [formand], Langkilde, Ulla Worm, Merete Bjørn Hanssen, Eva Ree, Ib Thyregod [næstformand], Rigmor Christensen, Nordqvist, Samuelson, K. Axel Nielsen, Lis Groes, Thomas Have, Hans Hækkerup, Waldemar Laursen, Tastesen og Poul Dam).

Grundlaget for lovforslaget var ægteskabsudvalgets anden betænkning fra 1964.

I ægteskabslovforslagets § 6 i kapitlet om *ægteskabsbetingelserne* var den gældende aldersgrænse for mænds adgang

til at indgå ægteskab nedsat fra 21 til 20 år. For kvinder foresloges grænsen på 18 år bevaret. Som hidtil skulle alle under 21 år efter § 7 have forældrenes samtykke. I øvrigt var ægteskabsbetingelserne blevet forenklet på en række punkter. Bestemmelsen i § 10 om tilladelse til sindssyges og åndssvages ægteskab var ændret i forhold til gældende ret og ægteskabsudvalgets forslag, idet alvorlige sjælelige forstyrrelser af anden art end sindssygdom eller åndssvaghed (visse epilepsiledsagende og psykopatiske karakterforandringer) ikke skulle kræve tilladelse til indgåelse af ægteskab. Bestemmelsen i gældende ret, der var foreslået opretholdt af ægteskabsudvalget, hvorefter tilladelse til indgåelse af ægteskab kan betinges af, at den pågældende underkaster sig sterilisation, var ikke medtaget i forslaget. Med hensyn til fremgangsmåden ved indgåelse af ægteskab foresloges i kapitel 3 den forenkling, at kravet om *lysning* inden vielsen ophæves.

Det er navnlig kapitel 5 om *betingelserne for separation og skilsmisse*, der både i ægteskabsudvalget og senere har givet anledning til debat. Efter forslagets § 41 skulle utroskab opretholdes som skilsmissegrund, dog således, at retten fik adgang til at give separation i stedet for skilsmisse, når hensynet til børnene eller andre vægtige grunde talte derfor. Dette svarer til en rekommandation vedtaget af Nordisk Råd. I sin fremsættelsestale oplyste justitsministeren, at han havde været i tvivl om, hvorvidt dette var den rigtige løsning, men at han havde fulgt den af hensyn til nordisk retsenhed. Ægteskabsudvalgets flertal havde foreslået, at ægteskabsbrud kun skulle give den krænkede ægtefælle ret til separation, medens udvalgets mindretal ville bevare den gældende regel om, at ægteskabsbrud giver ubetinget ret til skilsmisse, dog bortset fra separationstiden, hvor mindretallet ville ophæve den nugældende ret til skilsmisse på grund af utroskab. Ifølge forslagets § 36 havde enhver af ægtefællerne ret til skilsmisse, når de efter opnået separation har levet adskilt i 1 år og ikke senere har genoptaget samlivet.

De nuværende regler har to frister. En på 1½ år, når parterne er enige om skilsmisse, og én på 2½ år, når skilsmisse

begæres alene af en af ægtefællerne. Efter forslagets § 37 havde enhver af ægtefællerne ret til skilsmisse, når deres samliv på grund af uoverensstemmelse havde været hævet i de sidste 3 år. Ifølge gældende ret kan ægtefællerne, når de er enige eller hvis sagsøgtes livsførelse hovedsagelig er skyld i samlivets ophævelse, få skilsmisse efter 4 års samlivsophævelse. Er det sagsøgerens livsførelse, der er hovedårsagen til ophævelsen af samlivet, „bør skilsmisse i almindelighed ikke gives“. Efter nyere retspraksis er der dog givet skilsmisse efter ophævelse af samlivet i 7-8 år, selv om sagsøgeren måtte anses som den „skyldige“ part.

Med hensyn til *fremgangsmåden* ved opnåelse af separation og skilsmisse indeholdt forslaget en række ændringer i forhold til den gældende lov. Ægtefæller, som ønsker separation eller skilsmisse, ville altid få mulighed for at vælge mellem domstolsafgørelse og administrativ bevilling, medens man nu ved skilsmisse efter separation kun kan gå bevillingsvejen. Forslaget indeholdt endvidere en bestemmelse om, at der straks ved separationen tages stilling til, hvorledes vilkårene skal være også efter den skilsmisse, der ofte følger efter.

Initiativet til revisionen af ægteskabslovgivningen blev taget på nordisk basis bl. a. af Nordisk Råd, der i 1955 henstillede til regeringerne at undersøge forudsætningerne for en revision af de nordiske landes lovgivning om ægteskab og ægtefællers formueforhold, således at lovgivningen kunne blive så ensartet som muligt. I Danmark blev der i 1957 nedsat et ægteskabsudvalg, hvis første betænkning blev grundlaget for ændringerne i 1963 i skiftelovens kapitel om skifte mellem ægtefæller. Det er udvalgets anden betænkning fra 1964 (betænkning nr. 369/1964 ægteskabs indgåelse og opløsning samt forældremyndighed og samkvemsret), der har dannet grundlag for det fremsatte lovforslag. Nordisk Råd tog spørgsmålet om utroskab og separationstidens længde op på den 15. session i 1967, og den rekommandation, der blev vedtaget, er fulgt i lovforslaget.

Forslaget fik ved 1. behandling i almindelighed en velvillig modtagelse.

K. Axel Nielsen (S) fremhævede, at forslaget ikke havde været behandlet i hans gruppe. Han henstillede, at der kom offentlig debat om lovforslaget. *Hanne Budtz* (KF) fandt det personligt rigtigt, at utroskab i princippet bevares som skilsmissegrund. *Merete Bjørn Hanssen* (V) kunne tilslutte sig nedsættelsen af ægteskabsalderen for

mænd med 1 år til 20 år. Hun kunne ligeledes tilslutte sig en separationstid på 1 år og reglen om ret til skilsmisse efter 3 års faktisk samlivsophævelse. Hun fandt det forkert at understrege moderens ret til børn under 2 år. *Rigmor Christensen* (RV) kritiserede bestemmelsen om erstatningspligt under visse omstændigheder for den mand, der besvangrer sin forlovede, idet hun ønskede begrebet forlovelse og forældrenes samtykke udeladt og en grænse på 18 år for mandens vedkommende. Hun kunne personligt tiltræde nedsættelsen af ægteskabsalderen fra 21 år til 20 år for mænds vedkommende, men fandt, at det ville være logisk at nedsætte myndighedsalderen samtidig. Hun var nærmest af den opfattelse, at utroskab kun burde give adgang til separation. Den foreslåede regel om en separationstid på 1 år kunne tiltrædes. *Poul Dam* (SF) ønskede regler for ægteskabslignende faste samlivsforhold. Han fandt forlovelseskapitlet forældet og ønskede obligatorisk borgerlig vielse. Han vendte sig imod, at overøvrigheden skulle give tilladelse til ægteskab. Det ønskelige var en absolut lav-alder og forældretiladelse. En skilsmisse burde altid begyndes med en separation. Begrebet utroskab i separationstiden fandt han helt meningsløst. *Hanne Reintoft* (VS) gik i princippet ind for, at aldersgrænsen blev 18 år for både mænd og kvinder. Hun vendte sig imod, at de unge skulle have forældrenes tilladelse til ægteskabets indgåelse. Et ægteskab burde kunne opløses, hvis begge ægtefæller var enige om, at ægteskabet ikke længere havde nogen værdi for dem eller for børnene. Uden for ordførernes række vendte *Else-Merete Ross* (RV) sig imod utroskab som en automatisk virkende grund for den krænkede part til at kræve skilsmisse. Grundlaget for både separation og skilsmisse burde være dyb og varig uoverensstemmelse. *Lis Møller* (KF) vendte sig imod reglen om, at moderen i almindelighed burde tillægges forældremyndigheden over børn under 2 år. *Langkilde* (KF) forsvarede værdien af mæglingen.

Forslaget blev henvist til et udvalg, der ikke afgav betænkning eller beretning.

9. Forslag til lov om ændring af myndighedsloven. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 3021].

Skriftlig fremsættelse $14/5$ (F. sp. 2820). 1. beh. $24/5$ (F. sp. 3628). Partiernes ordførere: Tastesen, Hanne Budtz, Merete Bjørn Hanssen, Rigmor Christensen, Poul Dam og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning, jfr. side 488.

Lovforslaget indeholdt hovedsagelig konsekvensændringer på grund af *forslag til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning*

(se side 488). Der var dog i § 27 tale om en selvstændig ny regel, hvorefter overøvrigheden kan tillægge faderen til et barn uden for ægteskab ret til personligt samkvem med barnet, såfremt særlige omstændigheder, herunder navnlig faderens hidtidige forbindelse med barnet, taler derfor, og det er foreneligt med barnets tarv.

Forslaget blev fremsat sammen med *forslag til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning* og kom til 1. behandling sammen med dette, ligesom det blev henvist til samme udvalg, der ikke afgav betænkning eller beretning.

10. Forslag til lov om filmcensur. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 2887].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{5}$ (F. sp. 2785). 1. beh. $\frac{24}{5}$ (F. sp. 3658). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Hanne Budtz, Per Møller, Else-Merete Ross, Poul Dam og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hanne Budtz, Langkilde [formand], Lembourn, Vestergaard Poulsen, Per Møller, Ib Thyregod, Kristen Østergaard, Else-Merete Ross [næstformand], Samuelsen, Jørgen Andersen, K. Axel Nielsen, Lene Christensen, Hans Hækkerup, Bodil Koch, Niels Matthiasen, Knud Nielsen og Poul Dam). Beretning (B. sp. 1563) afgivet $\frac{26}{9}$.

Ifølge lovforslaget skulle voksencensuren afskaffes. Børnecensuren opretholdtes med de to hidtidige aldersgrænser ved 12 og 16 år. Der foresloges væsentlige ændringer i censurens organisatoriske opbygning. Ændringerne stod i forbindelse med, at censurens opgave efter forslaget alene var at tage stilling til, i hvilket omfang film skal kunne tillades for børn. Der var derfor lagt vægt på, at såvel den pædagogiske som den psykologiske — og eventuelt psykiatriske — sagkundskab er repræsenteret i censororganerne. Den afgørende ændring af censurens opgave havde endvidere ført til, at det var fundet rigtigst, at afgørelsen i ankeinstansen træffes af et særligt sagkyndigt ankenævn, fremfor som nu af justitsministeren. Ved offentlig forevisning af film, der ikke havde været indleveret

til censur, skulle det tilkendegives, at børn under 16 år ikke har adgang til forevisningen. Lovforslaget undtog fjernsynet fra børnecensur.

I 1963 nedsattes der et udvalg, der skulle overveje, om der burde ske ændringer i den gældende ordning vedrørende censurering af film. Udvalget afgav betænkning (betænkning om filmcensur, nr. 468/1967) i december 1967. Lovforslaget byggede på denne betænkning og var i det væsentlige i overensstemmelse med det udkast til lov om filmcensur, der findes i betænkningen side 40.

Forslaget fik ved 1. behandling en velvillig modtagelse. *K. Axel Nielsen* (S), *Hanne Budtz* (KF) og *Per Møller* (V) kunne anbefale forslaget, som det forelå. *Else-Merete Ross* (RV) fandt, at en 16 års grænse burde drøftes meget indgående, og ville ikke lægge sig fast hverken på bibeholdelse eller ophævelse af 12 eller 16 års grænsen. *Poul Dam* (SF) udtrykte ligeledes tvivl om berettigelsen af børnecensuren. Han fandt, at området burde flyttes fra justitsministeriet til undervisningsministeriet og kulturministeriet. Dette sidste synspunkt deltes af *Kjær Rasmussen* (VS), der som eneste ordfører udtrykte tvivl om voksencensurens afskaffelse.

Forslaget blev henvist til et udvalg, der afgav en beretning om sit arbejde.

11. Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om retsafgift m. v. (Justitsminister *Thestrup*). [A. sp. 2893].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{5}$ (F. sp. 2788). 1. beh. $\frac{24}{5}$ (F. sp. 3620). Partiernes ordførere: *K. Axel Nielsen*, *Langkilde*, *Ib Thyregod*, *Rigmor Christensen* og *Poul Dam*. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om retsafgifter, se side 480.

Forslaget knyttede sig til det af finansministeren fremsatte forslag til lov om retsafgifter (se side 480). Dette forslag nødvendiggjorde visse ændringer i en række love under justitsministeriets område, bl. a. skifteloven, og disse ændringer var samlet i det foreliggende forslag.

Ved 1. behandling blev forslaget behandlet sammen med *forslag til lov om retsafgifter* og henvist til samme udvalg som dette. Dette udvalg afgav ikke beretning eller betænkning.

12. Forslag til lov om naturfredning. (Minister for kulturelle anliggender *K. Helveg Petersen*). [A. sp. 3031].

Skriftlig fremsættelse $22/5$ (F. sp. 3356). 1. beh. $31/5$ (F. sp. 3934). Partiernes ordførere: Bodil Koch, H. C. Toft, Jens Chr. Christensen, Bernhard Baunsgaard, Vivike og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (H. C. Toft, Hanne Budtz, Poul Schlüter, Knud Østergaard, Jens Chr. Christensen, Ib Thyregod [næstformand], Kristen Østergaard, Bernhard Baunsgaard, Lindegaard Rasmussen [formand], Nordqvist, Bodil Koch, Kaj Andresen, Frode Jakobsen, K. Axel Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Chr. Rasmussen og Vivike). Beretning (B. sp. 1559) afgivet $20/6$.

Lovforslaget var i det væsentlige i overensstemmelse med det udkast til forslag til lov om naturfredning, som indgik i naturfredningskommissionens betænkning II (betænkning om naturfredning II nr. 467/1967). Den gældende naturfredningslovs § 22 forbyder opførelse af bygninger, der ikke tjener lokale formål, i områder uden for byplanlagte områder og områder omfattet af byudviklingsplaner uden fredningsnævnets tilslutning. Gives der afslag, er ejeren efter stk. 2 berettiget til erstatning for den ved afslaget forvoldte værdnedgang. Denne bestemmelse skulle være udgået, idet man i overensstemmelse med kommissionens flertal gik ind for, at den almindelige bebyggelseskontrol skulle varetages af de sædvanlige bebyggelsesregulerende myndigheder. I bemærkningerne til lovforslaget siges det, at „man i overensstemmelse med kommissionens enige indstilling vil stræbe efter på rent fredningsmæssigt grundlag varigt at sikre en række større og sammenhængende landskaber, hvor de naturfredningsmæssige værdier eller interesser har en særlig rig koncentration“. Endvidere siges det: „Naturparkerne må skabes ved gennemførelse af fredninger mod sædvanlig erstatning til grundejere. . . . Erstatningens størrelse vil i det omfang, erstatningen omfatter mistet byggechance, være afhængig af, i hvilket omfang man efter den øvrige bebyggelsesregulerende lovgivning udreder erstatninger herfor.“ Kapitel VIII indeholdt udvidede regler om almenhedens færdsel og ophold i landskabet. Foruden som nu at

måtte færdes på alle strandbredder indeholdt forslaget en ret til at opholde sig og bade. Foruden som nu at måtte færdes til fods i alle offentlige skove åbnedes der også adgang til privatejede skove. Endelig gaves der også adgang til visse udyrkede arealer.

Naturfredningskommissionen blev nedsat i efteråret 1961, efter at det under folketingets behandling af ændringsforslagene af 1961 til loven var blevet tilkendegivet, at det var ønskeligt at få en kommissionsbehandling af dette problemkompleks. I januar 1963 fremsatte regeringen forslag til en række love vedrørende fast ejendom, de såkaldte „jordlove“, der bl. a. omfattede forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning. Efter dette forslag skulle der ikke ydes grundejerne erstatning for nægtelse af udstyknings- eller byggetilladelse efter naturfredningslovens § 22. Denne paragraf var kommet ind i loven i 1961. Regeringsforslaget, der lå til grund for ændringen i 1961, havde været uden nogen erstatningsbestemmelse, men denne var kommet ind i loven under folketingets behandling af forslaget. Regeringsforslaget om ændringer i naturfredningsloven af januar 1963 bortfaldt ved folkeafstemning. Efter folkeafstemningen fortsatte naturfredningskommissionen sit arbejde, der i 1967 resulterede i to betænkninger (betænkning om naturfredning I og II nr. 461 og 467/1967). Den anden betænkning indeholder et udkast til lovforslag, der har været lagt til grund ved udarbejdelsen af nærværende forslag. I sin fremsættelsestale udtalte *ministeren for kulturelle anliggender* bl. a.:

„Regeringen har ment, at kommissionens forslag udgør et så værdifuldt grundlag for overvejelserne her i det høje ting og ude omkring i befolkningen, at man har fundet det rigtigst nu at fremsætte forslaget til en helt fri debat.

Det vil i denne forbindelse være betydningsfuldt, at problemerne kan drøftes i sammenhæng med de bidrag til en ny jordlovgivning, som påregnes fremsåt i det kommende folketingsår, men regeringen lægger vægt på, at diskussion om de særlige naturfredningsproblemer kan påbegyndes allerede i løbet af sommeren.“

Forslaget fik ved 1. behandling en velvillig modtagelse. *Bodil Koch* (S) udtalte bl. a.: „I det forslag, vi har til debat i dag, er den væsentlige bestemmelse gledet ud, at naturfredningsmyndighederne skal øve en almindelig kontrol med bebyggelsen i det åbne land. . . . I mit parti har vi jo både i regeringsperioden og senere hen arbejdet intenst med jordlovsproblemerne og er særdeles parat til at tage de nødvendige skridt, hvad enten det nu vil blive påkrævede ændringer i byreguleringsloven eller i landsbygge-loven“. *H. C. Toft* (KF) var ikke uenig i, at § 22 gled ud af lovgivningen og bebyggelsesreguleringen blev overført til anden lovgivning, men fandt det ikke rigtig at ophæve bestemmelsen, før der var faste lovgivningsregler i anden lov-

givning. Han håbede, at man igen kunne nå til bred enighed om en naturfredningslovgivning. *Jens Chr. Christensen* (V) udtrykte ligeledes håb om „bredest mulig enighed“. Han fandt udvidelserne af almenhedens adgang til skove og udyrkede arealer betænkelige og mente, at det burde overvejes, om ikke § 22 burde bevares. *Bernhard Baunsgaard* (RV) udtrykte ligeledes håb om, „at vi med dette lovforslag kan tage den gode gamle tradition op om, at vi kan vedtage en ny naturfredningslov i enighed.“ *Vivike* (SF) fandt ikke, at lovens § 22, stk. 2, havde „været egnet til at værne naturen, men tværtimod til at værne udstykningen, værne spekulanterne.“ *Kjær Rasmussen* (VS) fandt, at med den sammensætning, fredningsnævnene havde, var der mulighed for, at det i højere grad blev lokale interesser, der blev tilgodeset, end formålsparagraffen. Ekspropriationsbestemmelsen fandt han ikke meget værd, hvis der ikke eksproprieres til den hidtidige anvendelsespris.

Efter 1. behandling blev forslaget henvist til et udvalg, som afgav en beretning om sit arbejde.

13. Forslag til lov om ændring af vandløbsloven. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 625].

Skriftlig fremsættelse $28\frac{1}{2}$ (F. sp. 403). 1. beh. $15\frac{1}{3}$ (F. sp. 1211). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Juul-Madsen, Kristen Østergaard, Svend Haugaard, Vivike og Hanne Reintoft. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Juul-Madsen [næstformand], Stæhr Johansen, Poul Schlüter, H. C. Toft, Kristen Østergaard [formand], Jens Chr. Christensen, Arne Christiansen, Svend Haugaard, Amtoft, Jens Peter Jensen (Agerskov), Chr. Thomsen, Kaj Andresen, Hans Hækkerup, K. Axel Nielsen, Chr. Rasmussen, Teichert og Vivike). Beretning (B. sp. 1043) afgivet $29\frac{1}{5}$.

Lovforslaget var identisk med det lovforslag, som fremsattes af landbrugsministeren den 8. december 1967, men som ikke nåede at komme til 1. behandling i folketinget på grund af folketingsvalget.

Om baggrunden for lovforslaget samt om dettes nærmere indhold henvises til den udførlige omtale side 438, idet det her blot skal anføres, at forslaget navnlig vedrører 1) en udbygning af reglerne om *vandløbsretternes virksomhed* til beskyttelse af vandløb og havet mod forurening med spildevand, 2) *kontrol*

med spildevandsanlægs drift og vedligeholdelse, 3) fremskyndelse af spildevandsagernes behandling og 4) finansieringen af spildevandsanlæg og rensningsanlæg.

Ved 1. behandling modtoges lovforslaget med velvilje af de forskellige partiers ordførere, idet dog *Hanne Reintoft* (VS) fandt, at forslaget måtte betragtes som et alt for beskedent skridt fremad, da det på for mange punkter veg uden om væsentlige problemer. Hun efterlyste en samlet landsplanlægning og mente, at det ville være naturligt dels at have et særligt organ for en sådan planlægning, dels at få vandløbsretterne afskaffet og administrationen flyttet til den almindelige kommunale administration, hvis man ikke skulle foretrække større regionale områder.

Det blev fra flere sider fremhævet, at gennemførelsen af loven, og dermed en løsning af vandforureningsproblemerne, i mange år vil kræve økonomiske investeringer af et meget betydeligt omfang. *Vivike* (SF) udtrykte i denne forbindelse bekymring for, at forslaget med hensyn til at komme vandforureningen til livs kunne blive noget af et slag i luften, hvis staten ikke ville yde tilskud i videre omfang end efter forslaget. *Landbrugsministeren* anførte, at man ikke i dag kan overse de samlede økonomiske konsekvenser for stat og kommune, da man ikke ved sikkerhed og i enkeltheder kan finde frem til, hvor store problemerne vil blive. Det var dog klart, og også en forudsætning for lovforslaget, at en større effektivitet på disse områder i høj grad er påkrævet. Til *Svend Haugaard* (RV), der havde rejst spørgsmålet om evt. at få alle samfundets forureningsproblemer samlet i ét departement, oplyste *ministeren*, at han ikke havde tanker om på nuværende tidspunkt at søge frem til en samlet planlægning for alle disse områder.

Lovforslaget henvistes til behandling i et udvalg, der ikke nåede at afslutte sit arbejde inden folketingsårets udløb. Udvalget afgav en beretning om sit arbejde.

14. Forslag til lov om ændring af lov om landvæsensretter. (Landbrugsminister *Peter Larsen*). [A. sp. 615].

Skriftlig fremsættelse ²⁸/₂ (F. sp. 404). 1. beh. ¹⁵/₃ (F. sp. 1211). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Poul Schlüter, Kristen Østergaard, Svend Haugaard, Vivike og Hanne Reintoft. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af vandløbsloven. Beretning (B. sp. 1043) afgivet ²⁹/₅.

Lovforslaget var enslydende med det af landbrugsministeren den 8. december 1967 fremsatte lovforslag, som ikke

nåede at komme til 1. behandling inden udskrivningen af folketingsvalget.

Idet der i øvrigt henvises til omtalen på side 443, skal her blot nævnes, at forslaget knytter sig til det samtidigt fremsatte *forslag til lov om ændring af vandløbsloven*, idet landvæsensretternes væsentligste arbejde er behandlingen af sager om vandløb og spildevandsanlæg efter vandløbslovens regler.

Lovforslaget gav ikke ved 1. behandling anledning til særlige bemærkninger. Det henvistes sammen med forslag til lov om ændring af vandløbsloven til et udvalg, som afgav en beretning om sit arbejde.

15. Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (*Grünbaum, Lysholt Hansen, Ove Hansen, Per Hækkerup, Egon Jensen, Peter Nielsen og Ivar Nørgaard*), [A. sp. 185].

Skriftlig fremsættelse $\frac{3}{2}$ (F. sp. 160). 1. beh. $\frac{27}{2}$ (F. sp. 377). Partiernes ordførere: Grünbaum, Stetter, Hauch, Niels Helveg Petersen, Ømann og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Stetter, Haunstrup Clemmensen, Asger Jensen, Poul Schlüter [næstformand], Hauch, Jens Frandsen, Ib Thyregod, Niels Helveg Petersen, Martin Pedersen, Helge von Rosen, Grünbaum, Lis Groes, Ove Hansen [formand], Egon Jensen, Hans Lund, Peter Nielsen og Aksel Larsen).

Lovforslaget gik ud på en skærpelse af de i lov om særlig indkomstskat m. v., jfr. lovbekendtgørelse nr. 122 af 6. april 1967, indeholdte bestemmelser om *beskatning af fortjeneste ved afståelse af fast ejendom*. For de tilfælde, hvor sådan fortjeneste ifølge loven beskattes, foreslås, at det i lovens § 7 A, stk. 2, og § 7 A, stk. 4, litra b, omhandlede skattefri tillæg på 40 pct. af anskaffelses- eller forbedringsudgiften nedsættes til 20 pct. Ændringen skulle ifølge lovforslaget finde anvendelse på fortjeneste, der var indvundet den 1. april 1968 eller senere.

Den nævnte ændring var en del af det af den tidligere finansminister den 13. oktober 1967 fremsatte lovforslag med samme titel, der ikke blev gennemført inden folketingsvalget den 23. januar 1968. Denne del af det tidligere lovforslag var imidlertid ikke medtaget i det af finansministeren den 7. februar 1968 fremsatte lovforslag

jfr. ovenfor side 195, der i øvrigt var en genfremsættelse af det tidligere lovforslag. Ordføreren for forslagsstillerne (Grünbaum) udtalte herom ved lovforslagets fremsættelse bl. a.:

„.... Det må findes ganske urimeligt, at disse store arbejdsfri indkomster fortsat stort set kan gå fri for beskatning, ikke mindst på baggrund af den ikke ringe beskatning, der i øvrigt finder sted for arbejdsindkomst og anden indkomst, bag hvilken der ligger en personlig indsats.

Også på baggrund af, at regeringen nu har bebudet yderligere skatter lagt på den almindelige befolkning, forekommer det urimeligt, at finansministeren — og dermed den nuværende regering — ved genfremsættelsen af lovforslaget om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. har undladt at medtage forslaget om skærpelse af beskatningen af disse kapitalgevinster.

Vi vil gerne understrege, at den skærpelse af beskatningen, der her foreslås, ikke vil berøre en- og tofamiliehuse samt ejerlejligheder. Disse holdes som hidtil uden for beskatningen af kapitalgevinster.“

Ved lovforslagets 1. behandling i folketinget afvistes det af *finansministeren*. Det var ikke spekulationssalg eller erhvervsmæssige handler, der her var tale om. De handler hørte ind under den almindelige indkomstbeskatning. Det, forslagsstillerne ville ramme hårdere, var de almindelige, ikke-erhvervsmæssige handler, og det tillæg på 40 pct., man i sin tid havde indført for at fritage de mere almindelige fortjenester fra beskatning, skulle nu nedsættes til 20 pct. Man ville nu også beskatte disse mere almindelige fortjenester. Dette kunne få til konsekvens, at samfundsmæssigt fornuftige dispositioner måtte opgives, f. eks. tilfælde, hvor en landmand ville sælge sin gård for at få penge til at købe en anden, der kunne drives mere hensigtsmæssigt. Efter regeringens skøn burde lovforslaget bedømmes i sammenhæng med forslagene til den samlede jordlovgivning, som regeringen ville fremsætte i næste samling.

For forslagsstillerne anbefalede *Grünbaum* (S) lovforslaget. Når der nu skulle skaffes betydelige indtægter for staten, var det rimeligt, at de arbejdsfri indtægter også blev hårdere beskattet. Den gældende lov var ikke effektiv, den havde ikke reel skattemæssig betydning, og også derfor var skærpelsen velbegrundet. *Stetter* (KF) kunne ikke anbefale lovforslaget. Der ville være en tendens til, at skatten blev overvæltet på købepriserne, der i forvejen var alt for høje. I andre tilfælde kunne skatten afholde en ejendomsbesidder fra at sælge, og lovforslaget ville virke begrænsende på chancerne for en ændring af erhvervsstrukturen. *Hauch* (V) betragtede lovforslaget som en aktion mod symptomerne, men ikke som noget forsøg på at gå til ondets rod. Der var mange årsager til prisstigningerne, og problemerne var så komplicerede, at de ikke kunne løses ved blot at kræve flere penge i statskassen. *Niels Helveg Petersen* (RV) fastslog lovens

hovedprincip: at betydelige arbejdsfrie indtægter skulle beskattes. Dette kunne ses af undtagelserne for en- og tofamiliehuse, ejerlejligheder, 40 pct.s tillægget og 10 pct.s fradraget. Lovforslaget var ikke noget svar på prisstigningerne i byudviklingsområderne. I forhold til de store stigninger, der skete på basis af lovens principper, ville lovforslaget blot være en narresut. Det var nok et skattespørgsmål, men ikke kun et skattespørgsmål, og det var ikke hensigtsmæssigt at behandle spørgsmålet isoleret fra den bebudede jordlovgivning. *Ømann* (SF) mente som *Grünbaum*, at man i en tid med behov for store statsindtægter måtte skærpe beskatningen på arbejdsfrie indtægter. Når man så, hvad loven havde indbragt, 70-75 mill. kr. om året, måtte man erkende, at det var småpenge i forhold til de kapitaler, der var tale om. Loven fungerede ikke. Ved udformningen af en passende progressiv skat kunne der skabes et loft over fortjenesterne. Han anbefalede lovforslaget, men ville gerne have forskellige problemerne drøftet under udvalgsbehandlingen. *Sigsgaard* (VS) betragtede stigningen i jordpriserne som den værste inflationskilde. Lovforslaget var en forbedring af den gældende lov, men langtfra tilstrækkelig. Man burde afskaffe de skattefri tillæg og fradrag bortset fra 6 pct.s konjunkturregulering, og en- og tofamiliehuse og ejerlejligheder burde føres ind under lovens regler. Da værdierne imidlertid var skabt af lokalsamfundene, burde hovedparten af skatten tilfalde kommunerne.

Efter 1. behandling henvistes lovforslaget til behandling i et udvalg, der imidlertid ikke nåede at tilendebringe sit arbejde inden udgangen af folketingsåret.

16. Forslag til lov om ændring af lov om leje. (Om lejerens ret til bytning af lejlighed). (*Arne Larsen, Morten Lange og Chr. Madsen*). [A. sp. 429].

Skriftlig fremsættelse $^{14}/_2$ (F. sp. 215). 1. beh. $^{7}/_3$ (F. sp. 744). Partiernes ordførere: Kaj Andresen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Skovmand, Arne Larsen og Kai Moltke. Henvist til boligudvalget. Beretning (B. sp. 1573) afgivet $^{30}/_9$.

Forslaget indebar, at nedennævnte bestemmelse skulle ind sættes i lov nr. 23 af 14. februar 1967 om leje:

„Kapitel XIII A.

Om lejerens ret til bytning af lejlighed.

§ 62 A. En lejer, som uafbrudt i 2 år har haft lejemål til en lejlighed, der udelukkende anvendes til beboelse for lejeren

og dennes husstand, har ret til at bytte lejlighed med en anden lejer, uden at udlejeren kan modsætte sig dette.

Stk. 2. Udlejeren kan dog modsætte sig bytningen, dersom den indflyttende lejers husstand består af mere end $1\frac{1}{2}$ person pr. beboelsesrum, for 1 værelses lejligheder dog indtil 2 personer.

Stk. 3. Et almennyttigt boligselskab er som udlejer berettiget til at modsætte sig bytning, dersom den indflyttende lejer fraflytter en privatejet lejlighed og har en husstandsindkomst, der overstiger den i lov om boligbyggeri fastsatte grænse for indflytning i almennyttigt byggeri.

Stk. 4. Dersom udlejeren kan påvise, at bytningen vil påføre ham helt urimelige byrder, kan han modsætte sig den. Hvis udlejeren med denne begrundelse afviser en lejers ønske om bytning, kan lejeren indbringe sagen for kommunalbestyrelsen, der træffer afgørelse om, hvorvidt udlejersens afvisning er rimeligt begrundet.

Stk. 5. Kommunalbestyrelsens afgørelse kan indbringes for boligretten.

Stk. 6. Bestemmelserne i denne paragraf kan ikke ved aftale fraviges til ugunst for lejeren. Bestemmelserne gælder dog ikke for beboelseslejligheder i et hus, i hvilket der kun er indrettet 2 lejligheder, hvoraf ejeren bebor den ene.“

Ved fremsættelsen i folketinget begrundede ordføreren for forslagsstillerne, *Arne Larsen*, forslaget på følgende måde:

„Fra alle sider erkendes det i dag, at boligforliget og de dermed forbundne love, som gennemførtes i 1966 og 1967, ikke har løst vore boligproblemer tilfredsstillende. Trods en stigende boligproduktion, trods rentesikring til gennemsnitlig 12.000 lejligheder årligt og trods loven om boligsikring er det økonomisk uoverkommeligt for mange familier at erhverve sig eller betale, hvad en ny lejlighed koster i dag. Derfor er mange familier, og især unge familier med børn, henvist til at bo i den dårligste del af boligmassen, at bo i overbefolkede lejligheder eller under husvildeforsorg. Dette er uholdbare og uværdige tilstande, som der snarest burde rådes bod på.

Et af de midler, der bør tages i anvendelse, og som kunne bidrage til en løsning af mange familiers boligproblem, er at gennemføre fri bytteret for alle lejere. Der er næppe nogen tvivl om, at mange familier, især de lidt ældre, som ikke længere har hjemmeboende børn, tit og ofte sidder i større lejligheder, som de kunne

tænke sig at bytte til mindre lejligheder, men forhindres deri dels på grund af modstand fra husværter og dels på grund af frygten for at komme til at sidde for alt for dyre huslejer, som de ikke kan overkomme. Den samme situation har mange enligstillede, enker og enkemænd, som har mere husrum, end de egentlig har behov for, og derfor ville være taknemlige for at få lov til at bytte større lejligheder bort med mindre lejligheder, men hindres heri af mange praktiske grunde. Den væsentligste årsag til, at denne rokering inden for boligmassen ikke kan finde sted på en hensigtsmæssig måde, er uden tvivl husværternes modstand. Vi lever egentlig i et børnefjendsk samfund, hvor hensynet til vedligeholdelse og slitage på ejendomme spiller en større rolle for husværter end det at udnytte boligmassen mest hensigtsmæssigt og mest samfundsmæssigt. Der er næppe nogen tvivl om, at en bytteret for lejerner under regulerede former ville lette presset på boligmarkedet og kunne løse mange familiers boligproblem.

Bytteret burde gennemføres også af flere andre grunde. Her skal blot fremhæves endnu én, at en bytteret også ville kunne løse omplacering af arbejdskraften, dels mellem landsdelene og dels i områderne inden for Storkøbenhavn. Trafikken mellem hjem og arbejdsplads er ved at blive et større og større problem, som dels bliver mere og mere tidkrævende og dels mere og mere økonomisk belastende for den enkelte arbejdstager. En større mulighed for at bytte lejlighed vil også kunne løse dette problem for mange familier.

I lov om midlertidig regulering af boligforholdene, afsnittet om boliganvisning, tillader § 50 bytning af lejligheder efter nærmere fastsatte regler. Denne lovgivning dækker dog kun et fåtal af landets kommuner, og bestemmelserne om bytning overlader det helt til husværten selv at komme med indstilling til boliganvisningsudvalget om, hvilken lejer han ønsker at godtage. Denne bytteret er derfor illusorisk efter vor opfattelse og bør erstattes af en generel bytteret gældende for hele landet.

Vi tror ikke, at gennemførelsen af fri bytteret løser hele boligproblemet, men vi er overbevist om, at det vil løse en del af det, hvorfor jeg anbefaler lovforslaget til tingets hurtige og velvillige behandling.“

Ved 1. behandlingen anførte *boligministeren*, at spørgsmålet om at give lejere ret til at bytte deres lejlighed ikke var noget nyt for folketinget. Et tilsvarende forslag var indeholdt i det lejelovsforslag, som den daværende arbejds- og boligminister fremsatte i folketinget i 1958, men bestemmelsen udgik ved lovforslagets 2. behandling i tinget. Spørgsmålet var også blevet rejst over for folketingets boligudvalg under de forhandlinger, som førte til boliglovene i 1966-67, men også dér havde man opgivet tanken. Det var klart, at såvel samfundet som de enkelte lejere havde interesse i den størst mulige bevægelighed på boligmarkedet, så boligmassen kunne udnyttes bedst

muligt med hensyn til størrelse af husstand og også med hensyn til beliggenhed og afstand til arbejdsplads. En fri bytteret kunne måske rent umiddelbart synes at bidrage til at fremme denne bevægelighed, men en generel løsning af problemerne var den i hvert fald ikke, og den ville rejse en række nye og til dels helt uoverskuelige problemer. Efter at have omtalt de problemer, gennemførelse af en fri bytteret ville rejse, sluttede ministeren med at udtale, at han ikke kunne tiltræde forslaget i den forelagte form, men at han samtidig mente, at det berørte så væsentlige problemer, at det ville være rimeligt at overveje det nærmere i folketingets boligudvalg.

Også partiernes ordførere kunne tilslutte sig den tankegang, der lå bag forslaget: at sikre en stadig bedre fordeling af den eksisterende boligmasse. Men også de havde en række principielle indvendinger mod forslaget. *Kaj Andresen* (S) anførte således, at hvis hans parti skulle medvirke til udvidede muligheder for bytning, måtte forudsætningen være, at de boligsøgendes muligheder for at få en lejlighed ikke begrænsedes eller forringedes. Der måtte derfor skabes et eller andet kriterium for retten til eller den udvidede mulighed for at bytte.

Ordførerne for det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre kunne heller ikke på det foreliggende grundlag medvirke til lovforslagets gennemførelse, idet de bl. a. pegede på, at gennemførelsen af forslaget i forhold til husejerne ville betyde en indskrænkning af ejendomsretten.

På venstresocialisternes vegne erklærede *Kai Moltke* sig villigt indstillet over for en større bytteret. Han fandt dog, at forslaget burde udbygges nærmere, og fremsatte i overensstemmelse hermed en række forslag til ændringsforslag, som han fandt burde indgå i boligudvalgets overvejelser.

Efter 1. behandlingen henvistes forslaget til behandling i folketingets boligudvalg. Udvalget afgav en beretning om sit arbejde.

17. Forslag til lov om ændring af lov om ejerlejligheder.

(*Kai Moltke, Kjær Rasmussen, Hanne Reintoft og Sigsgaard*). [A. sp. 2145].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₃ (F. sp. 1099). 1. beh. ¹⁷/₄ (F. sp. 2372). Partiernes ordførere: Albertsen, Poul Schlüter, Ib Thyregod, Skovmand, Arne Larsen og Kai Moltke. Henvist til boligudvalget. Beretning (B. sp. 1573) afgivet ³⁰/₆.

Ved lovforslaget foresloges en række ændringer af og tilføjelser til den gældende lov nr. 199 af 8. juni 1966 om ejerlejligheder.

Efter den gældende lovs § 9 skal overdrageren af en lejlighed i en endnu ikke fuldført bygning *gøre erhververen bekendt med en beregning* af de med opførelsen forbundne udgifter og en opstilling over ejendommens og lejlighedens endelige finansiering og driftsudgifter. Denne bestemmelse foresloges efter forslaget *udvidet* således, at eventuelle overskridelser af den beregnede endelige finansieringsplan, herunder forøgelse af den samlede pålydende værdi af enhver form for låntagning, skulle indberettes til boligministeriet og til de lokale kommunale myndigheder.

Det foresloges dernæst at ændre § 10, nr. 3, således, at ejerlejlighedsloven ikke finder anvendelse på beboelsesejendomme, hvis *opførelse er påbegyndt inden 1. januar 1964*, medmindre sådanne ejendomme allerede er opdelt i tinglyste ejerlejligheder. Efter den tilsvarende gældende bestemmelse er kun beboelsesejendomme, hvis opførelse er påbegyndt før 1890, udelukket fra at kunne overgå til ejerlejligheder.

Endvidere var det foreslået at indsætte følgende to nye bestemmelser i den eksisterende lov:

„§ 10 nr. 4. Grundejere og ejendomsselskaber, der efter den 1. juli 1966 i hidtidige udlejningsejendomme har afhændet disse til ejerlejligheder, er forpligtet til over for boligministeriet og de lokale kommunale myndigheder at give *underretning om salgsbetingelserne*, herunder pris for hver ny ejerlejlighed, udbetaling, afdragsordninger samt om resterende pantegæld og dennes forrentningsvilkår.“

„§ 10 nr. 5. Enhver indehaver af en ejerlejlighed i etagebyggeri har pligt til til de kommunale myndigheder og til boligministeriet at *indberette* enhver optagelse af *tillægslån*, give oplysninger om disses formål samt ved ejerskitte at indberette salgspris og andre overdragelsesbetingelser.“

Endelig foresloges, at ejerlejlighedsloven skulle forelægges folketinget til *revision inden den 1. januar 1970*.

Ifølge de ledsagende bemærkninger var lovforslagets formål at hindre en tiltagende spekulation i opdeling af ejerlejligheder i stadig større dele af den ældre boligmasse — ledsaget af en tiltagende

belastning af realkreditlen. Specielt i den ældre boligmasse hæmmede systemet en naturlig rokering i fordelingen af den forhåndenværende boligmasse, vanskeliggjorde rationel gennemførelse af reglerne for boliganvisning og tilfredsstillelse af boligsøgende familiers behov i form af lejemål.

Priserne på ejerlejligheder havde nået en højde, der gjorde erhvervelse af en ledig lejlighed under disse betingelser til et privilegium for folk med formue.

Forslaget tilsigtede endvidere at få tilvejebragt en overskuelig statistisk oversigt over de sociale og økonomiske virkninger af lov om ejerlejligheder efter denne lovs ikrafttræden den 1. juli 1966.

Ved 1. behandlingen udtalte *boligministeren*, at en gennemførelse af lovforslaget ville være ensbetydende med, at loven om ejerlejligheder delvis blev sat ud af kraft. Loven var en forholdsvis ny lov, og der var tillige gået en vis tid, inden den kunne begynde at få praktiske virkninger. Det erfaringsmateriale, der stod til rådighed, var derfor overordentlig spinkelt. Der forelå intet for boligministeriet, som godtgjorde, at der i almindelighed skulle være tale om en urimelig prisdannelse på ejerlejligheder, og enkelte mindre heldige eksempler burde ikke give anledning til, at loven som sådan helt eller delvis sattes ud af kraft. Ministeren fandt derfor ikke, at der for tiden var grundlag for at ændre ejerlejlighedsloven, men anførte samtidig, at man i boligministeriet ville følge lovens virkninger med opmærksomhed.

På socialdemokratiets vegne udtalte *Albertsen*, at ejerlejlighedsloven havde været en af de ingredienser i boligforliget, som havde været mindst tiltalende for hans parti. For at opnå forliget havde man imidlertid været nødsaget til at resignere på enkelte punkter. Det var hans opfattelse, at der forekom misbrug af loven, og at man derfor efter en tilbundsående undersøgelse måtte revidere denne på de mindre heldige punkter. Efter *Poul Schlütters* (KF) og *Ib Thyregods* (V) mening havde ejerlejlighedslovens gennemførelse været en gavnlig lovgivning, og det ville efter deres opfattelse være et tilbageskridt, hvis man skred til den foreslåede begrænsning af ejerlejlighedsinstituttet. De fremhævede mindre heldige eksempler var undtagelsestilfælde, som man ikke kunne indrette lovgivningen efter. Heller ikke *Skovmand* (RV) kunne støtte forslaget, som han fandt var for vidtgående, idet det ikke måtte overses, at også ejerlejligheder i den ældre boligmasse skabte større bevægelighed i den samlede boligmasse.

Derimod kunne *Arne Larsen* (SF) støtte forslaget, selv om han hellere så, at ejerlejlighedsloven blev helt ophævet.

Lovforslaget blev efter 1. behandlingen henvist til folketingets boligudvalg, som afgav en beretning om sit arbejde.

18. Forslag til lov om ændringer af lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger. (*Ømann, Poul Dam, Morten Lange og Aksel Larsen*). [A. sp. 73].

Skriftlig fremsættelse $7\frac{1}{2}$ (F. sp. 42). 1. beh. $15\frac{1}{2}$ (F. sp. 260).
Partiernes ordførere: Ove Hansen, Jørgen Jensen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Erik Hansen (Ålborg amt), Ømann og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen, Hans Kjær, Gerda Møller, Stetter, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Niels Andersen, Holger Hansen, Erik Hansen (Ålborg amt), Dagmar Andreassen, Nordqvist, Ove Hansen [næstformand], Albertsen, Lis Groes, Jørgen Peder Hansen, Anker Jørgensen, Axel Ivan Pedersen og Ømann [formand]).

Lovforslaget indeholdt en række forslag til ændringer af den gældende lov nr. 102 af 31. marts 1955 om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger, således som denne er ændret senest ved lov nr. 231 af 10. juni 1960 og ved § 67 i lov nr. 213 af 4. juni 1965.

Det var således foreslået at udvide lovens § 1, der omhandler lovens formål, med en bestemmelse om, at loven tillige skulle have til formål at *forhindre priser, der er højere*, end de ville have været, såfremt *konkurrencen* i vedkommende erhverv eller erhvervsgren havde været effektiv.

Endvidere indeholdt forslaget en bestemmelse om ændring af monopollovens § 2, således at lovens anvendelsesområde dækkede *alle erhvervsvirksomheder i hele landet*.

Den vigtigste del af lovforslaget var følgende nye bestemmelse:

„§ 11 A. Finder monopoltilsynet efter foretagen undersøgelse, at priser, der fastsættes af en erhvervsvirksomhed, en erhvervsgren eller et erhverv, er højere, end de måtte formodes at ville have været, såfremt der herskede effektiv konkurrence, påhviler det tilsynet ved forhandling at søge priserne nedbragt til det niveau, de ville have, såfremt konkurrencen var effektiv.

Stk. 2. Bedømmelsen af, om konkurrencen er effektiv, skal ses på grundlag af sammenligning med omkostninger og prisfastsættelse i virksomheder, der drives på en teknisk og kom-

mercielt hensigtsmæssig måde i brancher, der er underkastet en effektiv konkurrence fra udlandet.“

Endelig tilsigtede lovforslaget at give monopoltilsynet be-
føjelse til at udstede *pålæg* om en *passende pris*, hvis forhand-
ling ikke gav resultat.

De øvrige ændringsforslag var alle af redaktionel karakter.

Om hensigten med lovforslaget oplyste *ordføreren for forslags-
stillerne, Ømann*, følgende ved fremsættelsen:

„Selv om forslaget har et varigere sigte, har det i høj grad med den
aktuelle økonomiske situation at gøre. Der er grund til bekymring
over den finanspolitiske stramning, som regeringen lægger op til.

Hensigten med stramningen er bl. a. at bekæmpe de stigende
priser, og det er utvivlsomt rigtigt, at der i efterkrigstiden har været
perioder, hvor den afgørende årsag til prisernes stigning har været
en for stor efterspørgsel.

Imidlertid er der for øjeblikket meget lidt, måske intet, der
peger på, at de stigende priser skyldes for stor efterspørgsel. Tvært-
imod synes alle konjunkturindikatorer og da især den voksende
arbejdsløshed at pege på en utilstrækkelig hjemlig økonomisk akti-
vitet.

Vi frygter i socialistisk folkeparti, at den politiske linje, regerin-
gen synes at ville følge, vil medføre større og ikke mindre arbejds-
løshed. Socialistisk folkeparti har derfor ønsket at anvise en anden
måde at bekæmpe prisstigningerne på, en måde, der ikke skaber
arbejdsløshed, men tværtimod skaber beskæftigelse ved at gøre
dansk erhvervsliv mere konkurrencedygtigt.

I en rapport fra OEEC (nu OECD) fra 1961 er der ved siden af
overefterspørgslen som årsag til prisstigninger (man taler om, at
efterspørgslen *trækker* priserne opad) også fremhævet betydningen
af omkostningsstigninger, der virker uafhængigt af efterspørgslen
(man taler om, at omkostningerne *skubber* priserne i vejret).

Blandt disse årsager til omkostningsstigninger fortjener især
en at fremhæves, nemlig den såkaldte asymmetri i prisdannelsen.
Denne asymmetri kan beskrives som en mindre kraftig tendens til
at foretage prissænkninger, når der er mulighed herfor, end til at
foretage prisforhøjelser, når omkostningerne peger den vej.

Produktivitetsstigningerne i industri og andre erhverv har været
meget ulige fordelt. Højere produktivitet i en branche tenderer i
retning af højere lønninger inden for branchen. En i sig selv rimelig
afsmitning af lønstigningerne til andre brancher, som har haft ringere
eller ingen produktivitetsstigning, skaber omkostningsstigninger i
disse, og priserne vil skubbes opad.

Det helt klare modtræk mod denne udvikling må være at sørge

for, at prisstigninger i erhverv med ringe produktivitetstigning modsvares af prisfald i erhverv med stor produktivitetstigning.

Erfaringerne viser imidlertid, at de liberale mekanismer ikke rigtig slår til, når priserne skal nedad, selv om prisnedsættelsen er muligjort af øget produktivitet. Denne træghed kan erfaringsmæssigt afhjælpes ved konkurrence fra udlandet.

Meningen med forslaget er, at hvor konkurrence fra udlandet ikke er effektiv, og det kan have mange årsager, skal monopoltilsynet vikariere for denne konkurrence. Det skal undersøge forholdet, forhandle med virksomheden og om nødvendigt fastsætte en rimeligere pris.

Forslaget har ud over bekæmpelse af stivhed i tendensen til prisnedsættelser endnu et formål. Der kan tænkes virksomheder, som i ly af told eller anden beskyttelse har kunnet undlade gennemførlige og fornuftige rationaliseringer. Et prismæssigt pres på sådanne virksomheder vil motivere rationaliseringer og medføre øget produktivitet.

Som det fremgår, er det ikke socialistisk folkepartis hensigt med lovforslaget at genoplive krigstidens generelle priskontrol. Den ville efter vor opfattelse føre til usmidighed i prisdannelsen og forkerte anvendelser af produktionsfaktorerne, i hvert fald hvis kontrollen opretholdes over en længere periode, men en fri prisdannelse til gavn for forbrugerne er ikke det samme som kræfternes frie spil. Det er ikke forslagets formål at formindske konkurrencen, men tværtimod at gøre den effektiv.“

Ved 1. behandlingen gav handelsministeren udtryk for, at monopolloven ikke burde ændres. Han erindrede om, at den var blevet gennemført i 1955 med en meget stor majoritet i folketinget og efter grundige forberedelser i trustkommissionen. En monopollov burde ifølge sin karakter have en betydelig bestandighed og ikke ændres under indtryk af forhåbentlig forbigående økonomiske vanskeligheder. Den foreslåede bestemmelse om, at monopolloven skulle hindre priser, der var højere, end de ville være, såfremt konkurrencen var effektiv, anså han for overflødig, idet det ved monopollovens administration i høj grad var vejledende, hvad priserne ville være under en effektiv konkurrence.

På socialdemokratiets vegne udtalte *Ove Hansen*, at han ikke kunne være betænkelig ved at udvide monopoltilsynets tilsynsområde, og at man derfor under det kommende udvalgsarbejde burde se nærmere på mulighederne herfor.

Derimod kunne hverken *Jørgen Jensen* (KF) eller *Jens Peter Jensen* (Sorø amt) (V) medvirke til lovforslagets gennemførelse, idet de gav udtryk for, at en permanent udvidelse af monopoltilsynets kompetence og administration ikke ville føre til sundere konkurrence og prisdannelse.

Heller ikke *Erik Hansen* (Ålborg amt) (RV) fandt forslaget hensigtsmæssigt som middel til at skabe et godt økonomisk klima.

Endelig gav *Kjær Rasmussen* på venstresocialisternes vegne tilsgaen om at ville støtte forslaget.

Lovforslaget henvistes til videre behandling i et udvalg, som imidlertid ikke afgav betænkning inden samlingens slutning.

19. Forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger i anledning af svangerskab m. v. (*Morten Lange, Poul Dam og Vivike*). [A. sp. 163].

Skriftlig fremsættelse $\frac{7}{2}$ (F. sp. 45). 1. beh. $\frac{5}{3}$ (F. sp. 588). Partiernes ordførere: Lis Groes, Gerda Møller, Eva Ree, Else-Merete Ross, Morten Lange og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Lis Møller, Gerda Møller [næstformand], Vestergaard Poulsen, Ulla Worm, Eva Ree, P. E. Erikson, Merete Bjørn Hanssen, Else-Merete Ross, Meta Ditzel, Svend Haugaard, Lis Groes, Kampmann, Waldemar Laursen, Kjeld Olesen, Tastesen, Holm Tved (fra $\frac{7}{3}$ K. Axel Nielsen) og Morten Lange [formand]). Beretning (B. sp. 1571) afgivet $\frac{30}{9}$.

Det fremsatte lovforslag var en genfremsættelse af et ligeledes af socialistisk folkeparti fremsat lovforslag i folketingsåret 1966-67, 2. samling. (Se folketingsårbogen 1966-67, side 531). Forslaget går ind for *fri abort i den tidligste del af svangerskabet*.

Under 1. behandlingen redegjorde *justitsministeren* for arbejdet i det af justitsministeren nedsatte sagkyndige udvalg. Udvalget havde samlet et betydeligt materiale om forholdene her i landet og i udlandet til belysning af de spørgsmål, der udgjorde udvalgets kommissorium. I samarbejde med det tilsvarende svenske udvalg havde der således været foretaget studierejser i 4 østeuropæiske lande. Ministeren oplyste, at svangerskabsudvalget havde anmodet Dansk psykiatrisk Selskab om at være behjælpelig med at få oplyst de psykiske problemer i forbindelse med svangerskabsafbrydelse. På tilsvarende måde havde udvalget bedt Dansk Selskab for Obstetrik og Gynækologi om bistand ved oplysningen af de helbredsmæssige risici, der er forbundet ned svangerskabsafbrydelse, og ved vurderingen af de i praksis anvendte operationsmetoders egnethed. Man var i justitsministeriet indstillet på til sin tid, når arbejdet i justitsministeriets svangerskabsudvalg var ført så langt frem, at spørgsmålet om udformningen af de supplerende straffebestemmelser hensigtsmæssigt kunne behandles, da at tage spørgsmålet om lovens straffebestemmelse op i samarbejde med straffelovrådet. Ministeren

kunne anbefale, at lovforslaget og dermed hele problemkredsen blev undergivet fortsat behandling i tinget.

Ordføreren for forslagsstillerne, Morten Lange (SF), havde ikke i det materiale, der var kommet frem, set noget, som havde gjort, at han havde ændret sit hovedsyn, nemlig at spørgsmålet om indikation var noget, man måtte overlade til den besvarede kvinde. *Lis Groes (S)* anførte, at hun ikke havde taget endelig stilling i sagen, men at jo mere hun arbejdede med disse problemer, jo vanskeligere havde hun fundet det at tage selvbestemmelsesretten fra kvinderne. I hendes parti havde man ikke taget nogen fast stilling. Et særligt udvalg, der havde beskæftiget sig med sagen, havde peget på aldersbetingelserne og på den sociale skævhed under den nugældende lov. *Gerda Møller (KF)* lagde vægten på udvidelse af mulighederne for uddannelse af den enlige mor, øget økonomisk hjælp til hende og på udbredelse af brugen af præventive midler. *Eva Ree (V)* lagde ligeledes vægt på bedre oplysning om præventive midler, obligatorisk seksualundervisning i skolerne og mødrehjælpens økonomi. *Else-Merete Ross (RV)* fandt ikke, at de sociale foranstaltninger hurtigt ville få de illegale aborters antal nedsat væsentligt. Hun bad justitsministeren henstille til abortudvalget at gøre sig hurtigt færdig, helst inden en bestemt frist. Hun fandt det fremsatte forslag om at begrænse den frie adgang til abort til de første 12 uger af svangerskabet det hidtil bedste forslag. I hendes gruppe var der forskellige opfattelser af dette lovforslag. *Kjær Rasmussen (VS)* fandt ikke, at fri abort for dem over eller under en vis aldersgrænse ville være tilstrækkeligt. Der ville da fortsat være et meget stort antal illegale aborter.

Efter 1. behandling blev forslaget henvist til et udvalg, som afgav beretning om sit arbejde.

B.

Forslag til folketingsbeslutning.

I. Vedtagne.

Folketingsårets 1. samling.

1. Folketingsbeslutning angående Danmarks tiltrædelse af den under 30. juni 1967 oprettede Genèveprotokol (1967) til Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel, den under samme dato i Genève oprettede Overenskomst om grundlaget for forhandling om en international kornordning samt den ligeledes under denne dato i Genève oprettede Overenskomst om Anvendelsen af artikel VI i Den Almindelige Overenskomst om Told- og Udenrigshandel.

(Udenrigsminister *Hans Tabor*). [A. sp. 921. C. sp. 43].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 101). 1. beh. $\frac{13}{10}$ (F. sp. 440). Partiernes ordførere: Jørgen Peder Hansen, Jens Peter Jensen, Jørgen Jensen, Krog Hansen, Niels Helveg Petersen og Poul Antonsen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af toldloven (se side 122). Betænkning (B. sp. 27) afgivet $\frac{21}{11}$. 2. (sidste) beh. $\frac{23}{11}$ (F. sp. 1652).

Ved beslutningen gav folketinget sit samtykke til Danmarks tiltrædelse af følgende i Genève den 30. juni 1967 oprettede protokol og overenskomster:

Genève-Protokollen (1967) til Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel.

Overenskomst om grundlaget for forhandling om en international kornordning.

Overenskomst om anvendelse af artikel VI i Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel.

I alt 46 lande undertegnede den 30. juni 1967 i Genève slutakten vedrørende de såkaldte Kennedyrunde-forhandlinger, hvorved af-

sluttedes de hidtil mest omfattende toldforhandlinger inden for rammerne af Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel (Gatt-overenskomsten). I fremsættelsestalen siges det: „Kennedyrunden er så langt de mest omfattende toldforhandlinger, der har fundet sted i Gatt, og resultatet, der berører en international handel på henved 300 milliarder kr., er uden sammenligning det største, der er opnået i det internationale toldsamarbejdes historie.“

Forhandlingerne var foregået ved, at de deltagende lande fremlagde tilbud. For *industrivarernes* vedkommende fremtrådte tilbudene som lister over varer, for hvilke det enkelte land ikke kunne tilbyde en 50 pct.s toldnedsættelse. Danmark, Norge og Sverige indgav overhovedet ingen undtagelsesliste, men forbeholdt sig at foretage tilbageværende i deres tilbud, såfremt det senere under forhandlingerne måtte vise sig, at der bestod et misforhold mellem den fordel, andre landes indrømmelser ville give deres erhvervsliv, og de toldindrømmelser, de selv havde tilbudt. Da det ikke lykkedes at få en rimelig modydelse, måtte en række tilbud trækkes tilbage. De danske tilbud for *hovedlandbrugsvarerne* udformedes som generelle oplæg til verdensomspændende vareaftaler eller regionale arrangementer omfattende samtlige relevante støtte- og beskyttelselementer. Det lykkedes her kun at nå til enighed om en international kornordning, jfr. nedenfor.

Genèveprotokollen med de tilknyttede lister over deltagerlandenes toldindrømmelser udgør det vigtigste aktstykke i Kennedyrunden.

De af Danmark opnåede indrømmelser.

Industrivarer. Det er især eksporten til fællesmarkedslandene, USA og Japan, som bliver berørt af de trufne toldaftaler. Den nuværende fællestarif i fællesmarkedet betyder for den toldbelagte del af den danske industrieksport en gennemsnitlig toldbelastning på ca. 14 pct., som — når Kennedyrundens toldnedsættelser er endeligt gennemført i 1972 — vil blive reduceret til gennemsnitlig ca. 8,5 pct. For $\frac{2}{3}$ af den toldbelagte eksport vil toldsatserne blive halveret, medens godt 4 pct. af den toldbelagte eksport slet ikke opnår nogen toldnedsættelse. Resten opnår varierende toldnedsættelser, der er mindre end 50 pct., i gennemsnit ca. 25 pct. De amerikanske toldnedsættelser i Kennedyrunden indebærer for den overvejende del af den danske industrieksport til USA en halvering af toldsatserne. For den toldbelagte eksport til Japan bliver satserne halveret for ca. 85 pct. af eksporten.

Landbrugsvarer. Med fællesmarkedet blev der afsluttet en kvæg-aftale, der er trærig med ikrafttræden den 1. april 1968. Ifølge aftalen skal der for så vidt angår eksporten til Tyskland være adgang til under de angivne bestemmelser at levere forarbejdningskøer under toldkontrol til forarbejdende og bearbejdende virksomheder, herunder slagtermestre. Der blev ligeledes indgået en særlig aftale med fællesmarkedet om Havartiost. Det væsentligste resultat for Dan-

mark i forhandlingerne med USA har været en binding af den gældende told på dåseskinker.

De danske indrømmelser.

Toldindrømmelserne i medfør af Kennedyrunden betød som helhed en reduktion af det danske toldniveau på 25-30 pct. Af en totalimport i 1966 på ca. 13 milliarder kr. fra ikke-EFTA-lande fik en import på 1,4 milliarder kr. en toldnedsættelse på 50 pct., medens en import på 2,2 milliarder kr. fik toldnedsættelser på mindre end 50 pct. En import på 7,4 milliarder kr. var allerede toldfri, og en toldbelagt import på i alt 1,9 milliarder kr. undtoges helt fra indrømmelser i Kennedyrunden.

Overenskomsten om grundlaget for forhandling om en international kornordning vedrører dels den internationale handel med hvede, dels et nyt fødevarerhjælpeprogram. I overensstemmelse med overenskomstens art. 1 blev der i Rom i juli-august 1967 forhandlet om detaljerne i en ny international kornordning, omfattende en *konvention om hvedehandel og en konvention om fødevarerhjælp*, jfr. side 518.

Overenskomsten om anvendelse af artikel VI i Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel, den såkaldte antidumpingkode, er et supplement og fortolkningsbidrag til bestemmelserne i Gatt-overenskomsten.

Den afgørende begivenhed, der satte gang i de nu afsluttede forhandlinger, var vedtagelsen i oktober 1962 i den amerikanske kongres af præsident Kennedy's Trade Expansion Act, der gav den amerikanske præsident bemyndigelse til under forudsætning af gensidighed at forhandle om nedsættelse af USAs toldsats med op til 50 pct. og en afskaffelse af toldsats på 5 pct. og derunder. Denne bemyndigelse havde sin baggrund i de vesteuropæiske markedsdannelser, som USA efter Storbritanniens og andre landes ansøgning i 1961 om optagelse i EEC frygtede ville føre til et stort, toldfrit europæisk marked.

Under de afsluttende forhandlinger i Kennedyrunden forhandlede *de nordiske lande samlet*.

I sin fremsættelsestale udtrykte udenrigsministeren tilfredshed med resultatet for så vidt angik industrivarer. Det havde derimod været en skuffelse, at forhandlingerne ikke havde ført til det tilsigtede brud på den traditionelle landbrugsprotektionisme. Det havde endvidere været et formål at søge udviklingslandenes eksportinteresser fremmet, uden at disse lande skulle yde noget væsentligt til gengæld. Om dette udtalte udenrigsministeren i fremsættelsestalen: „Der opnåedes på dette område en række betydelige toldindrømmelser for varer af interesse for udviklingslandene, men desværre færrest for de varer udviklingslandene tillagde størst betydning.“

Forslaget blev i folketinget behandlet sammen med det forslag til ændring af toldloven, der gennemførte de af Danmark givne indrømmelser (jfr. side 122).

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle sider, idet dog alle beklagede det dårlige resultat på landbrugsområdet. U-landenes handelsproblemer blev ligeledes omtalt i de fleste af indlæggene. *Krog Hansen* (SF) stillede krav om modforholdsregler over for Vesttyskland på grund af manglende opfyldelse af kvægaftalerne. Det nedsatte udvalg indstillede enstemmigt forslaget til vedtagelse, hvorefter det ved 2. (sidste) behandling blev enstemmigt vedtaget med 110 stemmer.

2. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1967-68 til at drøfte problemer og modtage information i forbindelse med udbygningen af tunnelbaneforbindelserne i det storkøbenhavnske område. (*Lindberg, Guldborg, Stæhr Johansen, Arne Larsen og Else-Merete Ross*). [A. sp. 1303. C. sp. 33].

Skriftlig fremsættelse ²⁴/₁₀ (F. sp. 534). 1. beh. ³¹/₁₀ (F. sp. 798). Partiernes ordførere: Lindberg, Guldborg, Stæhr Johansen, Kampp, Else-Merete Ross og Diderichsen. 2. (sidste) beh. ⁹/₁₁ (F. sp. 1069).

Forslaget var i bemærkningerne motiveret på følgende måde:

„Det fremgår af den betænkning, som det i folketingsåret 1966-67 nedsatte udvalg angående forslag til lov om anlæg og drift af tunnelbaner i Københavns, Frederiksberg og Tårnby kommuner afgav den 17. maj 1967, at udvalget, efter at et flertal havde indstillet til vedtagelse en Citylinje fra Dybbølsbro Station og via Københavns Hovedbanegård og Højbro til Østerport Station, ønskede at fortsætte arbejdet med overvejelser angående de øvrige linjer. Under henvisning til forretningsordenens § 7, stk. 6, indstillede man derfor til tinget, at udvalget vedblev at bestå indtil samlingens slutning. Ved samlingens slutning afgav udvalget en beretning (23. september 1967), hvoraf fremgik, at da der ikke var fremkommet nye oplysninger, havde udvalget ikke været i stand til at fremkomme med forslag til ministeren for offentlige arbejder vedrørende prioriteringen af kommende tunnelbanestrækninger.

Man har anset det for at være af betydning, at et folketings-

udvalg fortsat beskæftiger sig med disse problemer og fortsat er i stand til at modtage relevante oplysninger fra ministeren for offentlige arbejder.“

Ved 1. behandling fik forslaget tilslutning fra alle sider og overgik til 2. (sidste) behandling, hvor det blev enstemmigt vedtaget med 151 stemmer.

Det ifølge folketingsbeslutningen nedsatte udvalg afgav en betretning i 2. samling (B. sp. 1579) ^{30/9}.

3. Folketingsbeslutning om ophævelse af udvalget nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 15. maj 1963 om undersøgelse af landbrugets erhvervsøkonomiske forhold. [C. sp. 3].

Betænkning og indstilling herom afgivet af udvalget ^{11/10} (B. sp. 9). 1. beh. ^{17/10} (F. sp. 472). Partiernes ordførere: Thomas Christensen og Poul Antonsen. 2. (sidste) beh. ^{24/10} (F. sp. 535).

Folketingsbeslutningen går ud på at *ophæve det udvalg til undersøgelse af landbrugets erhvervsøkonomiske forhold*, der blev nedsat ved folketingsbeslutning af 15. maj 1963.

Om baggrunden for udvalgets nedsættelse i 1963 og den nu foreliggende indstilling om udvalgets ophævelse anføres følgende i udvalgets betænkning:

„Ved folketingsbeslutning af 15. maj 1963 nedsatte folketinget et udvalg på 17 medlemmer med henblik på fortrinsvis at undersøge virkningerne for dansk landbrug af de støtteforanstaltninger, der i de seneste år var gennemført bl. a. ved lovene om en kornordning, rapsordning og om afsætning af danske landbrugsvarer m. fl. Udvalget skulle herunder især undersøge foranstaltningernes virkning på landbrugets indkomst-, formue- og omkostningsforhold, men også deres virkninger på den ønskede strukturændring inden for erhvervet.

Udvalget skulle om nødvendigt søge at finde andre former for eventuelle fremtidige støtteforanstaltninger til gennemførelse ved lovenes udløb, ligesom det skulle undersøge, om de lave priser på landets eksportmarkeder skyldtes for store udbud, og i så fald, om politiske foranstaltninger måtte være nødvendige og anvendelige til at ændre de bestående tilstande.

Under hensyn til udvalgets stærkt begrænsede virksomhed bl. a. som følge af, at de omhandlede spørgsmål delvis behandles i landbokommissionen, finder udvalget det nu rigtigst, at udvalget ophæves.“

Under sagens behandling i folketinget blev forslaget anbefalet af *Thomas Christensen* (SF). Det var dog en forudsætning, at landbo-kommissionen ville blive aktiviseret, og at der ville blive nedsat et særligt udvalg i folketinget, når landbrugets støtteordninger på ny kom til behandling. *Poul Antonsen* (LC) vendte sig kraftigt imod forslaget, idet han fandt, at det mandat, udvalget havde fået, indeholdt opgaver, som var særdeles aktuelle. Han fremhævede bl. a. betydningen af at nå frem til mere tidssvarende støtteforanstaltninger, som i højere grad kunne forfølge nogle målsætninger inden for landbrugspolitikken. Landbrugsministeren kunne tiltræde indstillingen om at ophæve udvalget. Han mente ikke, at tidspunktet var velegnet til at fastlægge en virkelig langsigtet målsætning for fremtidens danske landbrugspolitik, idet den måtte afhænge af, hvordan markedsforholdene udvikler sig.

Ved 2. (sidste) behandling blev forslaget vedtaget med 134 stemmer imod 3 (LC); 1 medlem (Grønl.) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

4. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1967-68 til drøftelse af problemer i forbindelse med pristal. (*Kampmann, Poul Dam, Gottschalck-Hansen, Guldborg og Grethe Philip*). [A. sp. 1311. C. sp. 31].

Skriftlig fremsættelse ²⁵/₁₀ (F. sp. 720). 1. beh. ³¹/₁₀ (F. sp. 794). Partiernes ordførere: *Kampmann, Guldborg, Gottschalck-Hansen, Alfred Andersen, Grethe Philip og Niels Westerby*. 2. (sidste) beh. ⁹/₁₁ (F. sp. 1069).

I henhold til folketingsbeslutningen nedsætter folketinget i folketingsåret 1967-68 et udvalg på 17 medlemmer til at drøfte problemer i forbindelse med *pristal*.

Om baggrunden for forslaget var ved dettes fremsættelse henvist til, at det af den beretning, som det i folketingsåret 1966-67 nedsatte udvalg angående forslag til lov om ændring af lov om beregning af et reguleringspristal afgav den 2. oktober 1967, fremgik, at ordførerne for de i udvalget repræsenterede partier ville fremsætte forslag til folketingsbeslutning som det her omhandlede. Af beretningen fremgik endvidere, at udvalget havde anmodet om, at Danmarks Statistik tilvejebragte et materiale til brug for drøftelsen af problemerne i forbindelse med prisudviklingen for forskellige befolkningsgruppers forbrug, at det søgtes oplyst, i hvilket omfang reguleringspristallet bruges til regulering af priser på andre områder, samt at

der fremskaffedes oplysninger om og eventuelle resultater fra socialforskningsinstituttets igangværende undersøgelse om de ældres forbrug. Når det nødvendige materiale var fremskaffet, skulle det forelåede udvalg behandle disse problemer.

Forslaget gennemførtes uden udvalgsbehandling og vedtoges enstemmigt ved 2. (sidste) behandling med 146 stemmer.

Det ifølge folketingsbeslutningen nedsatte udvalg afgav en beretning i 2. samling (B. sp. 1561) ²³/₆.

5. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen. (*Ib Thyregod, Hilmar Baunsgaard, Lysholt Hansen, Poul Schlüter, Niels Westerby og Ømann*). [A. sp. 1387. C. sp. 37].

Skriftlig fremsættelse ²/₁₁ (F. sp. 936). 1. beh. ⁸/₁₁ (F. sp. 1050). 2. (sidste) beh. ¹⁶/₁₁ (F. sp. 1320).

Ved folketingsbeslutningen besluttedes at nedsætte et udvalg på 17 medlemmer for folketingsåret 1967-68 til at modtage oplysninger af økonomiministeren om *det af administrationsrådet planlagte arbejde for en rationalisering af statens administration* samt om, hvilke *foranstaltninger* der i *øvrigt* tænkes gennemført med dette formål.

Baggrunden for folketingsbeslutningen var den i folketinget den 24. oktober førte forhandling om forespørgsel til økonomiministeren af Poul Schlüter m. fl.: „Hvilke oplysninger kan økonomiministeren give om resultaterne af det hidtidige arbejde for en rationalisering af statsforvaltningen samt om de foranstaltninger, ministeren måtte påtænke med henblik på en intensivning af rationaliseringen?“. (Se side 573).

Ved fremsættelsen af forslaget til folketingsbeslutning fremhævede *ordføreren for forslagsstillerne* (*Ib Thyregod*), at der efter afslutningen af den nævnte forespørgselsdebat var opnået enighed mellem ordførerne for samtlige partier om, at det pågældende udvalg burde nedsættes med henblik på dette formål.

Under hensyn til, at der på forhånd var enighed mellem samtlige ordførere om forslaget, kunne dette gennemføres uden udvalgsbehandling, og det vedtoges enstemmigt ved 2. (sidste) behandling med 127 stemmer.

Det ifølge folketingsbeslutningen nedsatte udvalg afgav en beretning i 2. samling (B. sp. 1569) ²⁷/₆.

6. Folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1966. [C. sp. 5].

Betænkning over folketingets ombudsmands beretning for året 1966 afgivet af ombudsmandsudvalget ¹²/₁₀ (B. sp. 11).

1. beh. af det i betænkningen indeholdte forslag til folketingsbeslutning ¹⁷/₁₀ (F. sp. 471). 2. (sidste) beh. ²⁴/₁₀ (F. sp. 536).

Folketingsbeslutningen går ud på at tage ombudsmandens beretning til efterretning.

Forslaget herom vedtoges uden debat enstemmigt med 137 stemmer.

Folketingsårets 2. samling.

1. Folketingsbeslutning angående Danmarks ratifikation af de til den internationale kornordning 1967 knyttede konventioner om henholdsvis hvedehandel og fødevarhjælp. (Statsminister *Hilmar Baunsgaard* på udenrigsminister *Poul Hartlings* vegne). [A. sp. 1865. C. sp. 123].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₃ (F. sp. 1084). 1. beh. ⁵/₄ (F. sp. 2318). Partiernes ordførere: Chr. Thomsen, Bøgholm, Per Federspiel, Svend Haugaard, Poul Dam og Kai Moltke. 2. (sidste) beh. ¹⁰/₄ (F. sp. 2489).

Ved folketingsbeslutningen gav folketinget sit samtykke til Danmarks ratifikation af følgende den 24. november 1967 undertegnede konventioner:

1. konventionen om hvedehandel,
2. konventionen om fødevarhjælp med en fælles præambel.

Om baggrunden for det fremsatte forslag til folketingsbeslutning anføres følgende fra forslagens bemærkninger:

„Som led i den række af forhandlinger om generelle toldnedsættelser (den såkaldte Kennedyrunde), der i årene 1962-67 fandt sted inden for rammerne af Den almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel, GATT, sluttedes en overenskomst om grundlaget for forhandling om en international kornordning indeholdende bestemmelser dels om priser, leveringsforpligtelser m. v. i den internationale hvedehandel, dels om et internationalt fødevarhjælpeprogram. Overenskomsten undertegnedes den 30. juni 1967 i Genève af 18 lande — herunder Danmark — der forpligtede sig til at deltage i snarlige

forhandlinger om udformningen af den nye kornordning og søge denne tiltrådt snarest muligt.

For Danmarks vedkommende undertegnedes overenskomsten med forbehold om godkendelse af folketinget, som blev givet den 23. november 1967.

De i Genèveoverenskomsten forudsete forhandlinger om en international kornordning fandt sted i Rom i tiden 12. juli—19. august 1967. Som resultat af forhandlingerne oprettedes en international kornordning 1967, der med en fælles præambel forener to adskilte legale instrumenter: en konvention om hvedehandel og en konvention om fødevarerhjælp. Denne aftalekonstruktion, der er resultatet af et kompromis mellem USA og EEC, muliggør, at Sovjetunionen, der var deltager i den hidtidige hvedeaftale, men som ikke ønskede at deltage i forhandlingerne i Rom, eventuelt senere vil kunne tilslutte sig konventionen om hvedehandel uden at forpligte sig til fødevarerhjælp.“

Om de to konventioner skal følgende anføres:

Konventionen om hvedehandel er med forskellige ændringer en videreførelse af den internationale hvedeaftale fra 1962. Konventionens formål er at sikre de importerende medlemslande tilførsler og de eksporterende lande afsætning af hvede og hvedemel til rimelige og stabile priser. Den pålægger importlandene forpligtelse til at aftage en vis procentdel af deres samlede importbehov hos andre deltagerlande til priser inden for en fastsat prisramme, medens eksportlandene forpligtes til at fremskaffe tilstrækkelige mængder hvede til at dække importlandenes behov, ligeledes til priser inden for prisrammen.

Danmark har ikke siden 1959 været deltager i de internationale hvedeaftaler, og den danske interesse i at tilslutte sig den nu oprettede konvention er isoleret set begrænset i betragtning af den beskedne danske eksport og import af hvede. Den i Genève vedtagne kornoverenskomst var imidlertid et nødvendigt kompromis for en positiv afslutning på Kennedy-runden.

For de i Genève forpligtede lande samt for enkelte andre lande er der fastsat procentuelle importforpligtelser over for eksportlandene henholdsvis for den situation, at Sovjetunionen holder sig uden for aftalen, og for det tilfælde, at den tilslutter sig denne. Selv om Danmark i de sidste 5 høstår udelukkende

har importeret hvede fra lande, der kan forventes tilsluttet den nye hvedeaftale, har man fra dansk side fastholdt en maksimumsforpligtelse for de to situationer på henholdsvis 70 og 85 pct. Man har herved bevaret muligheden for import fra udenforstående østlande, såfremt disse på ny viser interesse for salg af hvede som modydelse for køb af danske varer.

Som deltager i konventionen bliver Danmark forpligtet til at bidrage til Det internationale Hvederåds administrationsudgifter.

Ved *konventionen om fødevarerhjælp* har signatarlandene forpligtet sig til at deltage i et fødevarerhjælpeprogram til fordel for udviklingslandene, hvorved der skal tilføres disse en ekstra fødevarerhjælp på i alt 4,5 mill. tons korn årlig, hvilket foruden at gavne udviklingslandene vil medføre en aflastning af det kommercielle kornmarked for pristrykkende udbud af overskudslagre.

Danmarks andel i programmet udgør 0,6 pct. eller ca. 27.000 tons årlig. Opfyldelse kan ske enten ved levering af korn eller ved kontantbidrag, leveret enten som gave eller mod et vederlag i modtagerlandets valuta, som ikke må kunne udføres fra modtagerlandet eller konverteres til valuta eller varer og tjenesteydelser til brug for giverlandet.

Konventionen tillader giverlandene at bestemme, hvilke udviklingslande deres hjælp skal tilfalde. I et til konventionen hørende konferencedokument fortolkes denne bestemmelse således, at hjælpen kan ydes enten bilateralt eller gennem FN's og FAO's Verdensfødevarerprogram (WFP).

Opfyldelsen af Danmarks forpligtelser i henhold til konventionen om fødevarerhjælp vil koste ca. 13 mill. kr. årlig i konventionens 3-årige gyldighedsperiode. Dette beløb er den i henhold til konventionen beregnede f.o.b.-værdi af 27.000 tons hvede.

Der er endnu ikke taget stilling til, om Danmarks opfyldelse af konventionen om fødevarerhjælp skal ske på bilateral basis eller gennem verdensfødevarerprogrammet. Opfyldelse gennem WFP vil antagelig medføre en merudgift på ca. 3 mill. kr. til dækning af fragt- og administrationsomkostninger, men

kan samtidig rumme visse administrative og politiske fordele. Den svenske og formentlig den norske hjælp i henhold til konventionen vil blive ydet gennem WFP.

Begge konventioner træder i kraft den 1. juli 1968 og er bindende for 3 år.

Ved fremsættelsen af forslaget udtalte *den fungerende udenrigsminister*, Hilmar Baunsgaard, bl. a :

„Konventionerne synes ikke at frembyde vanskeligheder for de berørte erhverv, med hvem de har været drøftet forud for forhandlingernes afslutning.

Indsatsen mod levnedsmiddelmangelen har stedse været et højt prioriteret mål for den danske u-landshjælp. Den væsentligste del af vor bilaterale hjælp ydes således i form af direkte leverancer af fødevarer eller med det sigte at fremme de fattige landes egen produktion af sådanne varer. Hvad den multilaterale hjælp angår, følger vi den samme linje, idet Danmark er den tredjestørste bidragyder — efter USA og Canada — til verdensfødevarerprogrammet.

Den konvention om fødevarerhjælp, som nu er forelagt folketinget, vil være et værdifuldt led i kampen mod sulten i verden og vil også bidrage til en økonomisk udvikling af de tilbagestående områder.“

Forslaget mødte i folketinget tilslutning fra alle sider. Det vedtoges — uden at have været undergivet udvalgsbehandling — uændret og enstemmigt.

2. Folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af tre på De Forenede Nationers konference om retsordenen på havet i Genève i 1958 undertegnede konventioner, nemlig konvention om det ydre territorialfarvand og den tilstødende zone, konvention om det åbne hav og konvention om fiskeri på det åbne hav og bevarelse af dets levende rigdomskilder samt valgfri protokol vedrørende tvungen bilæggelse af tvister. (*Udenrigsminister Poul Hartling*). [A. sp. 2353. C. sp. 125].

Skriftlig fremsættelse $19/3$ (F. sp. 1248). 1. beh. $5/4$ (F. sp. 2321). Partiernes ordførere: Risgaard Knudsen, Hindkjær Pedersen, Per Møller, Nordqvist og Poul Dam. 2. beh. $19/4$ (F. sp. 2490).

Ved folketingsbeslutningen meddelte folketinget sit samtykke til, at Danmark ratificerer tre på De Forenede Nationers konference om retsordenen på havet i Genève den 29. april 1958 undertegnede konventioner, nemlig konvention om det ydre territorialfarvand og den tilstødende zone, konvention om det åbne hav og konvention om fiskeri på det åbne hav og bevarelse af dets levende rigdomskilder samt valgfri protokol vedrørende tvungen bilæggelse af tvister.

Udenrigsministeren anførte i sin fremsættelse, at konventionerne sammen med den på den nævnte konference ligeledes undertegnede konvention om den internationale sokkel, som Danmark ratificerede i 1963 (årbog 1962-63, side 447), udgjorde en enhed.

Når der var gået så lang tid, inden der fremsattes forslag om ratifikation, var det bl. a., fordi en stillingtagen til et så omfattende konventionsmateriale forudsatte tidkrævende overvejelser. Den væsentligste grund var det omfattende arbejde med at bringe den interne danske lovgivning i overensstemmelse med konventionerne. I denne forbindelse måtte især fremhæves det arbejde, der var udført med fastlæggelse af det danske søterritorium.

Som det fremgik af forslagens bemærkninger, var konventionerne nu ratificeret af et nogenlunde repræsentativt antal stater, nemlig henholdsvis 33, 40 og 25 stater, medens 34 stater havde tilsluttet sig den valgfri protokol. Blandt de lande, der havde ratificeret alle 3 konventioner, var USA, Storbritannien og Sovjetunionen.

Regeringen kunne have ønsket, at yderligere en række lande, deriblandt ikke mindst Norge og Sverige, havde set sig i stand til at ratificere konventionerne samtidig med Danmark. De to lande havde ment i det hele at mangle det fornødne incitament til at tiltræde konventionerne og havde på grund af deres særegne kystkontur anlagt en fra territorialfarvandskonventionen afvigende vurdering af principperne for dragnin af rette basislinjer.

Udenrigsministeren udtalte bl. a.:

„— — — I overensstemmelse med vort tidligere tilkendegivne ønske om at støtte De Forenede Nationers bestræbelser for en kodifikation af gældende folkeret, har regeringen anset det for rigtigt, at vi også i denne sag, hvor det drejer sig om betydningsfulde og for den internationale skibsfart grundlæggende principper, markerer en positiv dansk interesse i, at konventionernes bestemmelser får en så bred anerkendelse og tilslutning som muligt. Det er da også regeringens håb, at vi igennem vor ratifikation kan bidrage til, at yderligere en række lande slutter sig til konventionerne.

På denne baggrund anser regeringen det for ønskeligt, at Danmark nu ratificerer de foreliggende konventioner. — — —“

Om baggrunden for konventionerne og om deres indhold anføres følgende:

Konventionen om det ydre territorialfarvand og den tilstødende zone.

Der har hidtil ikke kunnet opnås international enighed om territorialfarvands bredde. Medens en række lande, herunder Danmark, i overensstemmelse med folkerettens traditionelle regel om søterritoriets bredde har hævdet en 3-milegrænse, har Sverige og Norge fastholdt den gamle nordiske regel om en 4-milegrænse, Middelhavslandene 6 sømil og Sovjetunionen m. fl. 12 sømil. Spørgsmålet blev derfor også under konferencen i Genève om retsordenen på havet betegnet som det vigtigste problem og blev genstand for indgående forhandlinger. Imidlertid lykkedes det ikke konferencen at forlige de modstående synspunkter, som heller ikke fandt deres løsning under den af FN i 1960 indkaldte nye konference.

Uanset det negative resultat af forhandlingerne om søterritoriets bredde lykkedes det konferencen at nå til enighed om en konvention om de øvrige spørgsmål vedrørende det ydre territorialfarvand og den tilstødende zones afgrænsning og retsstilling.

Konventionen er inddelt i tre hovedafsnit, således at I. del indeholder bestemmelserne om *det ydre territorialfarvand*, II. del bestemmelserne om *den tilstødende zone* og III. del *de afsluttende artikler*.

Artikel 1 og 2 fastslår i al almindelighed statens højhedsret over *det ydre territorialfarvand*, luftrummet derover samt havbunden og undergrunden under dette farvand.

Artikel 3-13 indeholder nærmere bestemmelser om afgrænsningen af det ydre territorialfarvand. Artikel 3 og 4 bestemmer, at den basislinje, fra hvilken det ydre territorialfarvands bredde måles ud mod det åbne hav, normalt er lavvandslinjen, men at basislinjen på steder, hvor kystlinjen har dybe indskæringer, eller hvor der uden for denne ligger en bræmme af øer, kan drages ved at forbinde passende punkter med rette

basislinjer, hvorved farvandene inden for linjen får karakter af indre territorialt farvand. I artikel 4, stk. 2-6, gives der herefter nærmere regler om dragningen af sådanne rette basislinjer.

Et særligt afsnit i konventionen behandler spørgsmålet om retten til *uskadelig gennemfart* af det ydre territorialfarvand, idet der først i underafsnit A (artikel 14-17) gives bestemmelser herom, som gælder for alle skibe, medens underafsnit B (artikel 18-20) vedrører handelsskibe, underafsnit C (artikel 21 og 22) statsskibe, som ikke er krigsskibe, og underafsnit D (artikel 23) alene krigsskibe.

Konventionens II. del omfatter kun artikel 24 og indeholder bestemmelser om *den zone, som støder op til en kyststats ydre territorialfarvand*, og som strækker sig indtil 12 sømil fra kysten eller rette basislinjer. I denne zone er kyststaten berettiget til at udøve kontrol med told-, afgifts-, sundheds- og indvandningsforskrifters overholdelse og til at straffe overtrædelse heraf. Artiklen spillede en fremtrædende rolle under konferencens forhandlinger om søterritoriets bredde, idet man søgte at udstrække kyststatens beføjelser til også at omfatte fiskerirettigheder, således at kyststaten kunne forbeholde sine egne fiskere eneret i denne zone indtil 12 sømil fra kysten, uanset at det ydre territorialfarvand i øvrigt blev snævrere afgrænset. De herpå sigtende forslag blev imidlertid ikke vedtaget.

Konvention om det åbne hav.

I præamblen fastslår parterne, at konventionens bestemmelser i det væsentlige er udtryk for gældende folkeretlige regler.

Medens artikel 1 definerer udtrykket „det åbne hav“, fastslår artikel 2 princippet om *det åbne havs frihed* og dette principps indhold. De i artiklen opregnede friheder og andre rettigheder, der er anerkendt af folkeretten, skal udøves på de for disse fastsatte betingelser og i øvrigt under rimelig hensyntagen til andre staters interesser. Nogle lande, særlig de østeuropæiske, havde ønsket et forbud mod *kerne våbensprængninger* på det åbne hav optaget i konventionen. Forslaget sattes imidlertid ikke under afstemning, men blev henskudt til behandling i

FNs generalforsamling. (Den senere indgåede begrænsede prøvestopaftale, der trådte i kraft den 10. oktober 1963, forbyder som bekendt alle kernevåbenforsøg i atmosfæren, det ydre rum og under vandet. Aftalen er tiltrådt af 85 stater).

Da det åbne havs frihed gælder for såvel kyststater som indlandsstater, pålægger artikel 3 en stat, der er beliggende mellem havet og en indlandsstat, ved overenskomst at tilstå sidstnævnte *fri transit* og ligebehandling i dets havne. I fortsættelse heraf fastslår artikel 4 enhver stats ret til at lade skibe sejle under eget flag på det åbne hav.

Artikel 5 omhandler spørgsmålet om *skibes nationalitet* og bestemmer bl. a., at der skal bestå en ægte forbindelse mellem staten og skibet, som navnlig skal give sig udtryk i flagstatens effektive jurisdiktion og kontrol over skibet. Formålet med denne bestemmelse er i første række at sætte grænse for sejlads under såkaldt bekvemmelighedsflag.

Artikel 6 giver regler om *skibes status*, medens artikel 7 bestemmer, at de foregående artikler ikke skal præjudicere spørgsmålet om skibe, som sejler i en international organisations tjeneste og fører dennes flag.

Artikel 8 fastslår *krigsskibes* fuldstændige *immunitet* og definerer udtrykket „krigsskibe“.

På samme måde bestemmer artikel 9 andre *regeringsskibes immunitet*. Sovjetunionen og de østeuropæiske lande har ved deres undertegnelse af konventionen givet udtryk for den opfattelse, at alle statsskibe nyder immunitet på det åbne hav.

Medens artiklerne 10 og 12 pålægger staterne en række *forpligtelser med henblik på sikkerheden til søs*, pligt til at yde hjælp til nødstedte på det åbne hav samt til at opretholde en effektiv undersøgelses- og redningstjeneste og til, hvor omstændighederne kræver det, at samarbejde med nabostater herom, indeholder artikel 11 regler om den *strafferetlige jurisdiktion* i tilfælde af kollision.

Artikel 13 handler om foranstaltninger til afværgelse af *slavetransport*.

Artiklerne 14-21 indeholder bestemmelser om *sørøveri*, der

defineres som omfattende ulovlig tvang udøvet i personligt øjemed af besætning eller passagerer på et privat skib eller et privat luftfartøj mod et andet skib eller luftfartøj eller mod personer og ejendom om bord samt enhver frivillig deltagelse i et sådant fartøjs drift eller forsætlig medvirken til de ulovlige handlinger. I artikel 22 gives nærmere regler for, under hvilke betingelser krigsskibe har ret til at standse og borde fremmede handelsskibe.

Artikel 23 behandler spørgsmålet om *forfølgelse in continenti* og bestemmer, at en sådan kan iværksættes, når et fremmed skib under ophold i en kyststats indre eller ydre territorialfarvand eller tilstødende zone har overtrådt dennes love og forskrifter.

Artikel 24 og 25 pålægger enhver stat at træffe foranstaltning mod *forurening af havet* med olie og radioaktivt materiale m. v.

Artikel 26 fastslår alle staters ret til at nedlægge undersøiske *kabler og rørledninger* under tilbørlig hensyntagen til allerede udlagte kabler og rørledninger og kyststatens adgang til at iværksætte rimelige foranstaltninger til udforskning og udnyttelse af den kontinentale sokkel. I tilslutning hertil fastslår artikel 27 enhver stats pligt til at fastsætte straffebestemmelser for egne skibes beskadigelse af undersøiske kabler og rørledninger.

Artikel 28 pålægger enhver stat at gennemføre regler om erstatningsansvar for den beskadigelse, som påføres andres kabler eller rørledninger ved deres egne statsborgeres udlæggelse eller reparation af kabler eller rørledninger. Endvidere pålægger artikel 29 enhver stat at fastsætte regler om erstatning til skibsredere, hvis skibe har ofret et anker, fiskeredskaber eller lignende for at undgå beskadigelse af kabler eller rørledninger.

Artiklerne 30-37 indeholder de formelle afslutningsbestemmelser om forholdet til andre konventioner, om undertegnelse, ratifikation og ikrafttræden. Konventionen, der trådte i kraft den 30. september 1962, kan ifølge artikel 35 tidligst revideres efter den 30. september 1967.

*Konvention om fiskeri på det åbne hav og bevarelse
af dets levende rigdomskilder.*

Baggrunden for ønsket om at søge tilvejebragt nye regler på dette område var, som det også fremgår af konventionens præambel, at de senere års store tekniske fremskridt med hensyn til såvel udforskning som *udnyttelse af havets rigdomme* har medført, at den bestående retstilstand ikke længere yder en tilstrækkelig beskyttelse af havets fauna mod hel eller delvis udryddelse. Det åbne havs største og vigtigste fiskeforekomster findes således på forholdsvis ringe havdybder og derfor fortrinsvis i de havområder, som støder op til kysten.

Hovedproblemet for konferencen var at søge tilvejebragt enighed om en ordening, som bl. a. gjorde det muligt at sikre bevarelsen af havets levende rigdomskilder under rimelig hensyntagen både til de stater, som i særlig grad ser deres interesse i fiskeriet i det åbne hav omkring deres egne kyster, og til de stater, som fortrinsvis udøver fiskeri på det åbne hav fjernt fra egne kyster.

Artikel 1 fastslår den alle stater tilkommende ret til at lade deres statsborgere fiske på det åbne hav, dog med forbehold af bestemmelserne i denne konvention eller anden traktatmæssig forpligtelse, men pålægger samtidig enhver stat at medvirke til at „bevare havets levende rigdomskilder“. Hvad der forstås herved, bestemmer artikel 2, som endvidere udtaler, at fredningsprogrammer skal udformes således, at man i første række sikrer fødemidler til menneskers forbrug. I overensstemmelse med et ønske fra de danske fiskerierorganisationer, som mener, at denne bestemmelse ville kunne anvendes til at lægge hindringer i vejen for det danske industrifiskeri, vil der ved ratifikationen i henhold til den i artikel 19 hjemlede adgang til at tage forbehold over for konventionens artikler fra dansk side blive givet udtryk for den opfattelse, at det ikke er muligt at tage stilling til, hvorledes havets rigdomme i fremtiden bedst vil kunne udnyttes til menneskets fordel.

Såfremt et lands statsborgere driver fiskeri på et område af det åbne hav, hvor andre ikke driver sådant fiskeri, skal vedkommende stat efter artikel 3 iværksætte eventuelt nød-

vendige fredningsforanstaltninger i dette område over for sine fiskere.

Såfremt flere landes statsborgere driver samme slags fiskeri i samme område, pålægger artikel 4 de pågældende stater en tilsvarende forpligtelse til at træffe nærmere aftale om eventuelt nødvendige fredningsforanstaltninger.

Artikel 5 pålægger andre stater, hvis statsborgere påbegynder fiskeri i de i artikel 3 og 4 omhandlede områder, efter at de ovenfor nævnte fredningsforanstaltninger er iværksat, at bringe disse i anvendelse over for deres egne statsborgere inden en bestemt frist.

Artikel 6 omhandler ligesom artikel 7 kyststatens rettigheder over *de dele af det åbne hav, som støder op til dens ydre territoriale farvand*. Kyststaten er herefter berettiget til at deltage på lige fod i enhver undersøgelse og regulering i området og kan forlange forhandlinger om fredningsforanstaltninger med hjemstaten for de fiskere, som fisker i området. Såfremt kyststaten har gennemført bestemte fredningsregler i området, er andre stater ikke berettiget til at håndhæve modstridende regler, men kan eventuelt forhandle med kyststaten om de nødvendige fredningsforanstaltninger.

Artikel 7 giver under visse betingelser kyststaten ret til ensidigt at iværksætte passende *fredningsforanstaltninger* med virkning også for andre stater i de områder af det åbne hav, som grænser op til dens ydre territorialfarvand.

Har et land en særlig interesse i bevarelsen af dyrelivet i andre områder af det åbne hav, kan det ifølge artikel 8 anmode de lande, som udøver fiskeri dér, om at iværksætte de nødvendige beskyttelsesforanstaltninger. Anmodningen skal ledsages af en videnskabelig begrundelse.

I naturlig konsekvens af, at de enkelte fredningsartikler 4-8 for hver enkelt gruppe af tilfælde foreskriver, at uoverensstemmelser kan forelægges for et voldgiftsorgan — i nogle tilfælde dog først efter en bestemt frist — indeholder artikel 9 og 10 de nærmere regler om den voldgiftsordning, som i sådanne tilfælde skal bringes i anvendelse.

Medens artikel 9 bl. a. bestemmer den særlige voldgifts-

kommissions sammensætning, indeholder artikel 10 regler om, efter hvilke kriterier kommissionen skal afgøre de tvister, som forelægges den. Artikel 11 bestemmer, at den særlige kommissions afgørelser er bindende for de pågældende stater. Ved udtrykkeligt at henvise til De Forenede Nationers pagts artikel 94 åbner den mulighed for tvangsfuldbyrdelse igennem sikkerhedsrådet.

Hvis de faktiske forhold, hvorpå den særlige kommissions afgørelser er truffet, ændres væsentligt, giver artikel 12 mulighed for en genoptagelse af det omstridte spørgsmål.

Artikel 13 regulerer de særlige former for fiskeri, der udøves ved hjælp af redskaber anbragt på havbunden i områder af det åbne hav, som støder op til en stats ydre territorialfarvand.

Artikel 14 bestemmer, at et fiskerfartøjs flag og ikke besættningens nationalitet er afgørende for tilhørsforholdet.

Artikel 15-22 indeholder de formelle afslutningsbestemmelser om undertegnelse, ratifikation og ikrafttræden. Artikel 19 giver hjemmel for en stat til at tage forbehold over for visse af konventionens bestemmelser.

Konventionen, der trådte i kraft den 20. marts 1966, kan ifølge artikel 20 tidligst revideres efter den 20. marts 1971.

Valgfri protokol om tvungen bilæggelse af tvister.

Protokollens artikel I foreskriver, at enhver tvist vedrørende fortolkning eller anvendelse af de omhandlede konventioner skal henhøre under *Den mellemfolkelige Domstols kompetence* og kan indbringes for domstolen af en af tvistens parter, såfremt denne deltager i protokollen. Inden for visse frister kan parterne dog i henhold til artikel III og IV indbyrdes aftale at forelægge tvisten for en voldgiftsret i stedet for domstolen eller at forelægge den til mæglingsbehandling inden dens eventuelle indbringelse for domstolen.

Artikel II *undtager* udtrykkeligt *spørgsmål i forbindelse med fredning af havets levende rigdomskilder* fra domstolens kompetence, idet den særlige voldgiftsordning, der er foreskrevet i konventionen om dette emne, ubetinget skal gælde i forholdet mellem denne konventions parter.

Protokollen trådte i kraft den 30. september 1962.

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, agter man fra dansk side i forbindelse med ratifikationen at rejse *indsigelse* over for en række forbehold, som af en del stater er taget i forbindelse med deres undertegnelse, ratifikation eller tiltrædelse af konventionerne.

Forslaget fik en positiv behandling af partiernes ordførere. *Poul Dam* (SF) var dog bekymret over, at Danmark skulle foretage ratifikation af disse konventioner, som ikke var og formodentlig ikke kunne ventes ratificeret af bl. a. Norge og Sverige.

Forslaget gennemførtes med en kort 1. behandling og uden udvalgsbehandling. Det vedtoges ved 2. (sidste) behandling enstemmigt med 126 stemmer.

3. Folketingsbeslutning i henhold til grundlovens § 47 med hensyn til statsregnskabet for finansåret 1965-66. [C. 127].

Statsrevisorernes betænkning over statsregnskabet for finansåret 1965-66 anmeldt i folketinget ²⁸/₄ 1967 (F. 1966-67, sp. 3844). I samlingen 1966-67 henvist til et udvalg på 17 medlemmer, som ikke nåede til ende med sit arbejde inden folketingsårets slutning. I 1. samling 1967-68 på ny henvist til et udvalg på 17 medlemmer, som imidlertid på grund af folketingsvalget heller ikke afsluttede arbejdet. I 2. samling 1967-68 derefter henvist til nyt udvalg på 17 medlemmer (Burgdorf, Gerda Møller, Vestergaard Poulsen, Niels Ravn [formand], P. E. Eriksen, Niels Andersen, Jens Frandsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Amtoft, Helge von Rosen, Kampmann [næstformand], Poul Dalsager, Ove Hansen, Egon Jensen, Hans Lund, Th. Mikkelsen og Chr. Madsen), som afgav betænkning (B. sp. 201) ³/₄. 1. beh. af det i betænkningen indeholdte forslag til folketingsbeslutning ¹⁸/₄ (F. sp. 2439). 2. (sidste) beh. ²³/₄ (F. sp. 2539).

Ved folketingsbeslutningen godkendtes statsregnskabet for finansåret 1965-66.

I folketingsudvalgets enstemmige betænkning, der var ledsaget af 6 bilag, udtales:

„Udvalget har i 5 møder fortsat den i 1. samling påbegyndte gennemgang af statsrevisorernes hovedbetænkning og tillægsbetænkning over statsregnskabet for finansåret 1965-66, ligesom udvalget har gennemgået de af statsrevisorerne afgivne beretninger henholdsvis om udviklingen i statens jordlovsudvalgs virksomhed og personale

og om de forvaltningsøkonomiske konsekvenser af de i folketingsåret 1965-66 gennemførte love. Udvalget har endvidere fra forskellige ministerier modtaget besvarelser af en række spørgsmål om punkter, udvalget har ønsket nærmere belyst. En del af besvarelserne er optrykt som bilag til nærværende betænkning.

Udvalget har haft samråd med statsrevisorerne om revisionen af Danmarks radios regnskaber, om udviklingen i statens jordlovsudvalgs virksomhed og personale, om statens ydelser af honorarer for arkitekt- og ingeniørbistand samt om revisionsspørgsmål i forbindelse med hjemmemarkedsordningerne for landbrugsvarer. Om statens jordlovsudvalg har der tillige i 1. samling været afholdt samråd med den daværende landbrugsminister og med den daværende formand for statens jordlovsudvalg.

Udvalget har drøftet den af statsrevisorerne i tillægsbetænkningen på side 103 fremsatte udtalelse, hvorefter statsrevisorerne må holde for, at statens almindelige revisionssystem også bør omfatte Danmarks radio. Efter den nugældende særlige revisionsordning, der har hjemmel i forretningsordenen for radiatorådet og i radiospredningsloven, revideres Danmarks radios regnskab af to af kulturministeren udnævnte revisorer, medens revisionsdepartementet har et vist overtilsyn med denne revision og varetager kritiske opgaver af juridisk og tillige økonomisk karakter.

Det fremgår af tillægsbetænkningen, at revisionsarbejdets deling mellem disse to revisionsorganer må anses for utilfredsstillende og flere gange har givet anledning til forhandlinger mellem revisionsdepartementet, Danmarks radio og ministeriet for kulturelle anliggender. Herunder er en række mangler blevet afhjulpet, og yderligere skridt i denne retning overvejes.

Over for det i 1. samling nedsatte udvalg har den daværende minister for kulturelle anliggender oplyst, jfr. bilag 1, at statsrevisorernes standpunkt har været forelagt radiatorådet. Radiorådet har opretholdt et tidligere udtalt standpunkt, hvorefter den nuværende revisionsform bør opretholdes under hensyn til institutionens særlige karakter. Ministeriet har over for udvalget tilsluttet sig radiatorådet's udtalelse.

Udvalget er af den opfattelse, at Danmarks radios særlige karakter ikke kan nødvendiggøre en særordning, hvorved bemærkes, at udvalget lægger stor vægt på, at gennemførelsen af statens almindelige revisionssystem sker så undtagelsesfrit som muligt. Udvalget tilslutter sig derfor statsrevisorernes udtalelse.

Ved gennemgangen af statsrevisorernes beretning om udviklingen i statens jordlovsudvalgs virksomhed og personale har udvalget med tilfredshed bemærket, at der er gennemført en betydelig rationalisering, hvorved der er sket en reduktion af det samlede antal af ansatte. Under det indledningsvis nævnte samråd har man drøftet, hvilken betydning de i april 1967 gennemførte ændringer i landbrugs-

lovgivningen har haft og må antages at få fremover for arbejdet i jordlovsudvalget. Drøftelsen har navnlig været ført med henblik på, om udviklingen i tiden efter beretningens afgivelse må medføre en ændret bedømmelse, således at den af statsrevisorerne foreslåede særlige rationaliseringsundersøgelse for tiden må anses for upåkrævet. Som et led i bl. a. disse overvejelser har det i 1. samling nedsatte udvalg stillet en række spørgsmål til den tidligere landbrugsminister, hvis svar fremgår af bilag 2. Det er over for udvalget oplyst, at rationaliseringen inden for jordlovsudvalget fortsættes, men at den i almindelighed heraf følgende frigørelse af arbejdskraft vil blive opvejet som følge af det merarbejde, der er forbundet med bl. a. administrationen af de nye regler om adgang til jordrentens afløsning samt om sammenlægning af landbrugsejendomme. Det er endvidere oplyst, at de rationaliseringsundersøgelser, der finder sted i landbrugsministeriet, også omfatter statens jordlovsudvalg.

På grundlag af det anførte skønner udvalget, at den foreslåede særlige rationaliseringsundersøgelse ikke er påkrævet på indeværende tidspunkt, og dette synspunkt har statsrevisorerne tilsluttet sig under samrådet. Statsrevisorerne såvel som udvalget vil dog have opmærksomheden særlig henvendt på, hvorledes jordlovsudvalgets organisation vil udvikle sig, når det ovenfor omtalte merarbejde i det væsentlige vil være afviklet inden for få år.

Udvalget henstiller, at de under jordlovsudvalget hørende skovarealer, som efter deres beskaffenhed kan administreres af statsskovvæsenet, snarest muligt overføres til dette.

Udvalget har endvidere beskæftiget sig med revisionen af regnskabet for de statsmidler, der indgår i hjemmemarkedsordningerne for landbrugsvarer. Efter statsrevisorernes opfattelse er statsmidler i denne henseende midler, der er tilvejebragt med hjemmel i lov; udvalget kan tilslutte sig denne afgrænsning, hvilket indebærer, at alene midler vedrørende hjemmemarkedsordningen for mejeriprodukter falder udenfor. For så vidt angår statsmidlerne, er det oplyst, at disse i visse tilfælde administreres af statsinstitutioner, hvorfor revisionen vedrørende deres anvendelse varetages direkte af revisionsdepartementet. I de øvrige tilfælde aflægges de pågældende organisationer over for landbrugsministeriet regnskab for midlernes anvendelse, hvorefter disse regnskaber behandles af revisionsdepartementet.

I tilslutning til det under samrådet med statsrevisorerne oplyste bemærkes, at såvel udvalget som statsrevisorerne med opmærksomhed vil følge, at statsmidlerne bliver anvendt i overensstemmelse med lovgivningen samt de almindeligt gældende principper for administrationen af statsmidler.

I statsrevisorernes tillægsbetænkning er på side 127-128 omtalt problemerne i forbindelse med Limfjordsbroens drift og ejerforhold. Det fremgår heraf bl. a., at der efter revisionsdepartementets opfattelse snarest bør søges tilvejebragt en ordening af broens økonomiske

forhold formentlig derhen, at broen i henhold til § 10 i den oprindelige koncession af 24. marts 1928 overtages af staten, således at broens nettoaktiver indgår i vejfonden, og således at der tilvejebringes lov-hjemmel for, at udgifterne ved broens fremtidige vedligeholdelse afholdes af vejfonden. Det fremgår endvidere af tillægsbetænkningen, at revisionsdepartementet til ministeriet for offentlige arbejder har bemærket, at broens midler, der er tilvejebragt gennem benzinafgifter, må betragtes som statsmidler. Anvendelsen af disse midler bør derfor efter departementets opfattelse ske under kontrol af vedkommende statslige myndigheder og efter de samme retningslinjer, som er gældende for statsmidler af den pågældende karakter.

Til det i 1. samling nedsatte udvalg har den daværende minister for offentlige arbejder, jfr. bilag 3, bl. a. udtalt, at broen efter hans opfattelse bør overgå til Ålborg kommune.

Udvalget kan tiltræde denne opfattelse og henstiller til ministeren for offentlige arbejder at fortsætte bestræbelserne herfor. Udvalget henstiller endvidere, at den af revisionsdepartementet foreslåede kontrol med anvendelsen af broens midler gennemføres snarest muligt.

Det fremgår af statsrevisorernes tillægsbetænkning side 137, at en i forbindelse med udvidelse og ombygning af rigshospitalet indgået honorarftale er ugunstig for staten sammenlignet med andre af staten indgåede honorarftaler. Byggeudvalget for rigshospitalet har imødegået dette synspunkt, jfr. bilag 4, bl. a. under henvisning til, at opgaven er særdeles krævende. Udvalget kan tiltræde, at der her er tale om en opgave af særlig karakter, hvorfor man ikke finder det med sikkerhed godtgjort, at der er tale om en for staten ugunstig honorarftale, men udvalget finder det påkrævet, at revisionsdepartementet som anført i betænkningen nøje følger udviklingen omkring honorarerne ved byggeriet. Udvalget lægger imidlertid stor vægt på det synspunkt, at honorarftalen kan medføre krav om uberettiget høje honorarer ved andre anlægsarbejder, og henstiller derfor til statsrevisorerne meget nøje at følge udviklingen på dette område.

Under omtalen af dansk teknisk oplysningstjenestes administrationsudgifter er det på side 174-176 i tillægsbetænkningen anført, at revisionsdepartementet har bemærket, at der med hensyn til aflønningen af de ved institutionen ansatte civilingeniører og kontorfunktionærer, personalets arbejdstid, afregning af tjenesterejser m. v. er blevet etableret ordninger, der ikke er i overensstemmelse med statens bestemmelser eller praksis, og som har medført merudgifter for institutionen. Det fremgår endvidere, at revisionsdepartementet ved sagens forelæggelse for undervisningsministeriet har udtalt, at de til DTO henlagte opgaver, uanset at disses løsning forudsætter nær kontakt med erhvervslivet, efter departementets opfattelse ikke har været af en så speciel karakter, at der heri har foreligget tilstrækkelig motivering for ved institutionens drift at etablere særordninger

i den udstrækning, det er sket, og at en opretholdelse af særordningerne under alle omstændigheder måtte kræve økonomiministeriets godkendelse. I disse synspunkter har undervisningsministeriet erklæret sig principielt enig.

Udvalget ønsker at udtale sin fulde tilslutning til det anførte standpunkt.

På side 170-171 i tillægsbetænkningen er omtalt tilsynet med modtagelse af private tilskudsmidler ved Danmarks tekniske højskole. Udvalget har gjort sig bekendt med den til undervisningsministeriet og revisionsdepartementet afgivne indberetning om anvendelsen af de i finansåret 1965-66 modtagne, som det anføres, private tilskudsmidler.

Udvalget har konstateret, at indberetningen omhandler tilskud på i alt ca. 4,3 mill. kr., men at ca. 3 mill. kr. heraf er ydet af det offentlige, for størstedelens vedkommende af statens teknisk-videnskabelige fond (STVF). Udvalget ser i dette forhold en yderligere begrundelse for den fastsatte indberetningspligt.

I anledning af det i tillægsbetænkningen på side 173-174 anførte om regnskabsafleggelsen ved det kgl. teater beklager udvalget, at der er sket fejlposteringer m. v., og vil med opmærksomhed følge den videre udvikling.

I tillægsbetænkningen på side 176-191 er omtalt en af revisionsdepartementet foretaget undersøgelse over statens udgifter til fredningsformål. I de afsluttende bemærkninger er der udtalt kritik af det gennemgåede regnskabsmateriale, ligesom der peges på nødvendigheden af en fastere og kontrolmæssigt mere betryggende administration inden for fredningsområdet. Over for det i 1. samling nedsatte udvalg har den daværende minister for kulturelle anliggender, jfr. bilag 5, givet en redegørelse for, hvor langt man er kommet i bestræbelserne for at opnå forbedringer på de omhandlede områder.

Udvalget udtrykker sin beklagelse over de mangelfulde forhold og vil med opmærksomhed følge den videre udvikling.

Endelig ønsker udvalget i tilslutning til sin gennemgang af tillægsbetænkningens side 12 ff. om anvendelse af EDB-teknik i den offentlige forvaltning at udtale sin tilfredshed med den tidligere økonomiministers redegørelse under folketingsdebatten om rationalisering af statsforvaltningen.“

Forslaget til folketingsbeslutning vedtoges enstemmigt.

4. Folketingsbeslutning om godkendelse af »Kongeriget Danmarks Hypotekbank«s regnskab for regnskabsåret 1966-67. [C. sp. 371].

Beretning fra revisorerne ved „Kongeriget Danmarks Hypotekbank“ for regnskabsåret 1966-67 anmeldt i folketinget i 1. samling ¹²/₁₂ (F. sp. 2259). I 2. samling henvist til et udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen [formand], Bøgholm, Adam Møller, Niels Ravn, Søren Jensen [næstformand], Robert Christensen, Niels Jørgen Nielsen, Erik Hansen (Ålborg amt), Jørgen Andersen, Martin Pedersen, Axel Ivan Pedersen, Camre, Poul Dalsager, Gorrnsen, Knud Nielsen, Holm Tved og Arne Larsen), der afgav betænkning ⁹/₅ (B. sp. 385). 1. beh. af det i betænkningen indeholdte forslag til folketingsbeslutning ²¹/₅ (F. sp. 3229). 2. (sidste) beh. ²⁸/₅ (F. sp. 3679).

Ved 1. behandling fremkom udvalgets formand, *Jørgen Jensen* (KF), med nogle procedureprægede bemærkninger om folketingets behandling af Hypotekbankens regnskaber. Efter den tidligere lov om Kongeriget Danmarks Hypotekbank af 13. april 1954 skulle bankens regnskaber efter at være revideret af to af finansministeren udnævnte revisorer forelægges folketinget, som efter forelæggelse for statsrevisorerne skulle tage beslutning om regnskabets godkendelse. I overensstemmelse hermed havde folketinget hidtil i henhold til tingets forretningsorden § 7, stk. 5, nedsat et særligt udvalg til at behandle regnskabet og foretage indstilling til folketinget om at tage beslutning om dette.

Ved den nye lov om Kongeriget Danmarks Hypotekbank af 3. juni 1967 var imidlertid sket den ændring, at Hypotekbanken i forhold til folketinget blot skulle afgive beretning om regnskabet, og at det ikke længere efter loven krævedes, at folketinget skulle tage beslutning om godkendelse af dette.

På baggrund heraf fandt Jørgen Jensen anledning til at bede folketingets ledelse overveje, hvorvidt det fremover var nødvendigt at nedsætte et særligt folketingsudvalg, når der ikke længere af folketinget skulle tages beslutning om regnskabet.

Udvalgsformandens bemærkninger gav ikke anledning til debat, og beslutningen om godkendelse af Hypotekbankens regnskab for 1966-67 vedtoges enstemmigt.

5. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny storlufthavn og en fast forbindelse over Øresund. (*Holmberg, Bilgrav-Nielsen, Horn, Stæhr Johansen og Aksel Larsen*). [A. sp. 3095. C. sp. 449].

Skriftlig fremsættelse $24/5$ (F. sp. 3526). 1. beh. $28/5$ (F. sp. 3741). 2. (sidste) beh. $30/5$ (F. sp. 3792).

På grundlag af en redegørelse af ministeren for offentlige arbejder for planerne om anlæg af en lufthavn på Saltholm (se side 611) fandt der en debat sted i tinget om dette emne. På baggrund af denne debat fandt fem partier — socialdemokratiet, de konservative, venstre, det radikale venstre og socialistisk folkeparti — at det ville være rimeligt, at et udvalg på 21 mand blev nedsat til at drøfte problemerne og modtage information. Udvalget skal nedsættes ved begyndelsen af hvert folketingsår og efter folketingsvalg.

Ved 1. behandling tog kun ordføreren for forslagsstillerne, *Holmberg* (V), ordet. Forslaget gik direkte til 2. (sidste) behandling, hvor det blev vedtaget enstemmigt med 125 stemmer.

Det ifølge folketingsbeslutningen nedsatte udvalg afgav en beretning (B. sp. 1577) $30/9$.

II. Ikke vedtagne.

Folketingsårets I. samling.

1. Forslag til folketingsbeslutning om maksimumsregler for udskrivning af indkomst- og formueskat. (Skatteloft). (*Ninn-Hansen, Poul Møller, Poul Sørensen og Thestrup*). [A. sp. 1171].

Mundtlig fremsættelse $10/10$ (F. sp. 289). 1. beh. $26/10$ (F. sp. 737). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Henry Christensen, Ninn-Hansen, Ømann, Niels Helveg Petersen og Poul Antonsen., Henvist til udvalg på 21 medlemmer (Peter Nielsen, Lis Groes, Egon Jensen, Per Hækkerup [formand], Hans Lund, Chr. Rasmussen, Børge Schmidt, Eigil Schytt, Henry Christensen, Anders Andersen, Alfred Bøgh, Finn Poulsen, Ib Thyregod, Ninn-Hansen [næstformand], Haunstrup Clemmensen, Hastrup, Stetter, Ømann, Aksel Larsen, Hilmar Baunsgaard og Niels Helveg Petersen).

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer finansministeren til at udforme de kommende lovforslag om indkomst- og formuebeskatning således:

- 1) at den kommunale indkomstskat forbliver fradragsberettiget ved opgørelsen af den indkomst, der er grundlag for beregningen af indkomstskat såvel til staten som til kommunen,
- 2) at statsindkomstskatten underkastes en maksimumsregel, så skatten af den øverste del af indkomsten (den sidst tjente krone) ikke kan overstige en grænse, der svarer til den højeste marginale ligevægtsbeskatning af bruttoindkomsten under det hidtil gældende system,
- 3) at de nugældende regler i §§ 7 og 10 i lov nr. 83 af 18. marts 1967 om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1967-68 henholdsvis om nedsættelse af den samlede indkomst- og formueskat og om reduktion af skatten ved lavt formueafkast ajourføres under hensyn til fradragsrettens bortfald.“

Ved forslagets 1. behandling henviste *finansministeren* med hensyn til det i forslagets punkt 3 nævnte spørgsmål om *reduktion af skatten ved lavt formueafkast* til det af ham den foregående dag fremsatte forslag til udskrivningslov, hvorefter de i så henseende gældende regler foresloges ajourført i overensstemmelse med skitsen i forslaget til folketingsbeslutning, jfr. ovenfor side 391. Ministeren var endvidere enig med forslagsstillerne i, at den i punkt 3 ligeledes omhandlede *80 pct.s regel* burde ajourføres, men han kunne ikke tiltræde, at dette var ensbetydende med, at grænsen på 80 pct. skulle nedsættes til 67 pct. som anført i bemærkningerne til forslaget.

Om forslagets hovedpunkt, *fastsættelse af en overgrænse* for de procenter, hvormed indkomstskatten til staten skal beregnes på de forskellige indkomstrin, udtalte ministeren, at skalaen i udskrivningslovforslaget formentlig var i overensstemmelse med forslagsstillernes ønske. Spørgsmålet om skatteloft ville blive løst på en for skatteyderne bedre måde ved gennemførelsen af den grundbeløbsskala, som ville komme i forbindelse med kildeskatten.

Til disse bemærkninger sluttede *Peter Nielsen* (S) og *Ømann* (SF) sig.

Henry Christensen (V) fandt det påkrævet, at der fastsattes et *skatteloft*, og han henviste i denne forbindelse til det af venstre under kildeskatteforhandlingerne i foråret 1967 fremsatte forslag, der byg-

gede på en enhedsskala med indkomstgrænser, reguleret i takt med indkomstudviklingen. Hertil var knyttet fastsættelsen af en bestemt procent som grænse for, hvor meget der måtte udskrives i indkomstskat og folkepensionsbidrag af den sidst tjente krone. Han kunne også støtte forslaget om *bevarelse af fradragsretten for kommuneskat*. En ændring af byrdefordelingen var påkrævet, og indtil dette spørgsmål kunne løses generelt, burde man bevare den beskedne udligningsmulighed, der lå i bevarelsen af fradragsretten for kommunale skatter.

Som ordfører for forslagsstillerne anbefalede *Ninn-Hansen (KF)* forslaget. Han uddybede nærmere det i bemærkningerne til forslaget anførte og henviste navnlig til de løfter om fastsættelse af et *skatteloft*, der var fremsat af medlemmer af regeringen forud for valget 1966.

Niels Helveg Petersen (RV) henviste med hensyn til spørgsmålet om *skatteloft* til det radikale forslag om en *grundskala kombineret med en udskrivningsprocent*. Han fandt ikke, at man burde fastsætte et egentligt skatteloft i form af en øverste grænse for maksimalbeskatningen. Forslaget om *bevarelse af fradragsretten for kommunale skatter* kunne han tilslutte sig, hvorimod han var tvivlende over for det hensigtsmæssige i at bevare *80 pct.s reglen*. Det sidstnævnte spørgsmål ville han dog gerne være med til at undersøge under en udvalgsbehandling.

Poul Antonsen (LC) ønskede så *lave skattesatser* som muligt, og han kunne derfor ikke tilslutte sig forslaget om bevarelse af fradragsretten for kommunale skatter. Problemet om udligning af forskellene mellem kommunerne ville han gerne være med til at løse på anden vis. Han henviste i denne forbindelse til hans partis forslag til *ændringer af den kommunale lovgivning*. Forslaget om *skatteloft* kunne han give principiel tilslutning, og han ville medvirke til indførelse af et skatteloft, når der var flertal for det i folketinget.

Efter 1. behandling henvistes forslaget til behandling i et udvalg på 21 medlemmer. Udvalget nåede ikke at tilendebringe sit arbejde, inden der blev udskrevet valg til folketinget.

2. Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af afskrivningsreglerne. (*Niels Westerby* og *Poul Antonsen*). [A. sp. 1421].

Skriftlig fremsættelse $\frac{8}{11}$ (F. sp. 1039). 1. beh. $\frac{23}{11}$ (F. sp. 1660). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Haunstrup Clemmensen, Ømann, Arthur Jacobsen og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af

lov om skattefri afskrivninger m. v. m. fl. lovforslag [af Alfred Bøgh m. fl.], se side 463.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende affattelse:

„Folketinget opfordrer finansministeren til:

- 1) at fremsætte lovforslag, der genindfører de afskrivningsregler (for maskiner samt varelagre m. v.), der var gældende ved opgørelse af den skattepligtige indkomst for skatteåret 1967-68 (regnskabsåret 1966), og
- 2) at forberede en langsigtet afskrivningsreform med det formål

dels at begrænse mulighederne for misbrug af afskrivningsreglerne (ved misbrug forstås afskrivninger, der — i stedet for at tjene erhvervs- og beskæftigelsesmæssige formål — i overvejende grad benyttes til at opnå urimelige skattefordele),

dels at udvide adgangen til erhvervs- og beskæftigelsesfremmende afskrivninger, f. eks. på erhvervsbygninger.“

Som begrundelse for forslaget anførtes i de bemærkninger, der ledsagede det ved fremsættelsen:

„Stigende arbejdsløshed truer, og mange erhvervsvirksomheder har voksende likviditets- og afsætningsvanskeligheder. Det er derfor nødvendigt, at der hurtigt iværksættes en politik, der stimulerer erhvervsliv og beskæftigelse.

Som *et led* i en sådan politik foreslås det at genindføre de afskrivningsregler, der var gældende, før de blev ændret af et folketingsflertal i sidste folketingsssamling. Det foreslås således at ophæve halveringen af førsteårsafskrivningen på maskiner og inventar samt den stedfundne forringelse af mulighederne for afskrivninger på varelagre og på køb på bindende kontrakt.

Forslagsstillerne lægger vægt på, at dette sker straks, således at erhverv og beskæftigelse hurtigt kan udvikle sig i en gunstigere retning. Ved en hurtig vedtagelse af forslaget til folketingsbeslutning vil erhvervslivet øjeblikkeligt kunne ændre sine dispositioner i forvisning om, at en realitetsbeslutning allerede er truffet, og at behandlingen af de efterfølgende lovforslag bliver et formelt lovgivningsanliggende. Forslagsstillerne har derfor — i modsætning til venstre og de konservative — afstået fra at stille en række mere detaljerede forslag, der vil kræve undersøgelser og forsinke behandlingen, således at de forbedrede afskrivningsreglers ikrafttræden undskydes i en uvis fremtid. Det er endelig forslagsstillerens håb, at den ændrede beskæftigelses- og erhvervsudvikling vil kunne få folketingsflertallet til at foretage den nødvendige omlægning af den førte afskrivningspolitik.

Ved en hurtig gennemførelse af „de gamle“ afskrivningsregler vil folketinget og regeringen opnå den fornødne gode tid til at forberede den påkrævede langsigtede afskrivningsreform, der sigter mod en yderligere forbedring af afskrivningsmulighederne samtidig med, at muligheder for misbrug begrænses. Dette forudsætter efter forslagsstillernes opfattelse et grundigt og tidkrævende arbejde.

Forslagsstillerne er ikke tilhængere af konjunkturbestemte afskrivningsregler. Det er tværtimod vor opfattelse, at det private erhvervslivs investeringer såvel som de offentlige investeringer ikke bør være en katebald under de skiftende konjunkturer. For den enkelte erhvervsvirksomhed er det vigtigt at kunne disponere og planlægge på lang sigt i tillid til faste og realistiske afskrivningsmuligheder. Den nødvendige konjunkturtilpasning bør efter vor opfattelse fortrinsvis ske ved finanspolitiske indskrænkninger og udvidelser af forbruget.“

Forslaget behandlede i folketinget sammen med de ovenfor side 463 ff omtalte af Alfred Bøgh m. fl. fremsatte forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v., forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v., forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds og forslag til folketingsbeslutning vedrørende afskrivningsreglerne for bygninger.

Ved 1. behandlingen bemærkede *finansministeren*, at forslagens indhold reelt stort set faldt sammen med de ovenfor nævnte forslag af Alfred Bøgh m. fl., og at han derfor kunne henholde sig til de udtalelser, han allerede havde fremsat vedrørende disse.

Som de øvrige nævnte forslag henvistes forslaget til behandling i et udvalg, som imidlertid ikke nåede at afgive betænkning, inden udskrivningen af folketingsvalget fandt sted.

3. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende afskrivningsreglerne for bygninger. (*Alfred Bøgh, Henry Christensen, Haunstrup Clemmensen, Poul Hartling, Jens Peter Jensen, Stetter, Poul Sørensen og Knud Thomsen*). [A. sp. 1413].

Mundtlig fremsættelse ⁸/₁₁ (F. sp. 1040). 1. beh. ²³/₁₁ (F. sp. 1660). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Alfred Bøgh, Haunstrup Clemmensen, Ømann, Arthur Jacobsen og Niels Westerby. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. m. fl. forslag.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer finansministeren til inden 15. marts 1968 at fremsætte lovforslag om ændring af afskrivningsreglerne, således

1) at der bliver ret til afskrivning på enhver erhvervsmæssigt anvendt driftsbygning (herunder handels- og kontorbygninger) samt på bygninger, hvoraf en nærmere fastsat, rimelig del anvendes erhvervsmæssigt, og

2) at der ved afskrivningssatsernes fastlæggelse tages et større hensyn end hidtil til de afskrivningsberettigede bygningers økonomiske levealder.“

Om baggrunden for forslaget anførte forslagsstillerne bl. a. følgende i de bemærkninger, der er knyttet til forslaget ved fremsættelsen:

„Det af finansministeren den 17. februar 1967 fremsatte forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. indeholdt forslag om halvering af de tilladte ekstraafskrivninger, således at disse kun kunne foretages med højst 20 pct. og fordelt over 2-5 år. Samtidig foresloges den laveste restlevetid forhøjet fra 15 til 25 år. Denne del af lovforslaget blev ikke gennemført; i betænkningen over lovforslaget af 19. maj 1967 henvistes til, at spørgsmålet om ændring af reglerne om bygningsafskrivning vil blive gjort til genstand for yderligere overvejelser i afskrivningsudvalget, og finansministeren ville samtidig anmode udvalget om snarest at tilendebringe sit arbejde hermed.

Det er imidlertid forslagsstillernes opfattelse, at en revision, der bygger på de af finansministeren foreslåede, men ikke gennemførte skærper, er uheldig, idet den i så fald vil hæmme nybyggeriet i erhvervslivet. Det er ligeledes vor opfattelse, at en revision af bygningsafskrivningsreglerne bør indebære en udvidelse af afskrivningsadgangen, således at der principielt bliver ret til afskrivning på enhver erhvervsmæssigt anvendt driftsbygning samt på bygninger, hvoraf en nærmere fastsat, rimelig del anvendes erhvervsmæssigt. En sådan udvidelse af afskrivningsområdet bør ske, uden at det bliver på bekostning af afskrivningsmulighederne for de allerede afskrivningsberettigede bygninger.

Desuden bør der ved afskrivningssatsernes fastlæggelse tages et større hensyn til bygningers økonomiske levealder, hvilket især for industriens og landbrugets bygninger er af betydning. Således bør landbrugsbygninger afskrives ud fra en forudsætning om, at disse bygningers levetid er væsentlig lavere end 50 år.

Under forudsætning af sådanne ændringer af bygningsafskrivningerne vil det efter forslagsstillernes mening ikke være urimeligt at indføre en almindelig beskatning af avancer ved afskrevne bygningers salg med fortjeneste, således at den del af den konstaterede fortjeneste, der modsvares af tidligere skattemæssige afskrivninger, tilbageføres til beskatning.“

Forslaget behandlede i folketinget sammen med de samtidig fremsatte forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v., forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre, forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds samt det af Niels Westerby fremsatte forslag til folketingsbeslutning om forbedring af afskrivningsreglerne.

Ved 1. behandlingen henviste finansministeren til, at han i forrige samling var gået med til, at en ændring af afskrivningsreglerne for bygninger udsattes, indtil det af regeringen nedsatte afskrivningsudvalg havde afsluttet sit arbejde på dette område. Han fandt det ejendommeligt, at venstre og det konservative folkeparti nu lagde op til en debat i folketinget på et tidspunkt, da det arbejde i afskrivningsudvalget, som de selv havde lagt så stor vægt på blev gennemført, endnu ikke var afsluttet. Han kunne i øvrigt oplyse, at udvalget havde arbejdet intenst med problemerne, og at han havde det bedste håb om, at et resultat meget snart kunne foreligge.

Også Peter Nielsen (S) og Ømann (SF) fandt, at man burde afvente resultatet af afskrivningsudvalgets arbejde.

På det radikale venstres vegne udtalte Arthur Jacobsen, at det foreliggende forslag fulgte de tanker op, som han i forrige samling havde givet udtryk for ved behandlingen af afskrivningsloven.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes sammen med de øvrige forslag vedrørende afskrivningsreglerne, nåede ikke at færdiggøre arbejdet inden folketingsvalget.

4. Forslag til folketingsbeslutning om lovfæstede mindste opsigelsesvarsler for arbejdere. (*Niels Westerby og Inger-Lise Bech Hansen*). [A. sp. 1419].

Skriftlig fremsættelse ⁸/₁₁ (F. sp. 1039). 1. beh. ¹/₁₂ (F. sp. 1872). Partiernes ordførere: Helge Nielsen, Jens Frandsen, Bendix, Kampp og Erik Hansen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Bertel Pedersen, Egon Jensen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Helge Nielsen [formand], Poul Nilsson, Viola Nørlov, Jens Frandsen [næstformand], Søren Andersen, Enggaard, Niels Jørgen Nielsen, Asger Jensen, Bendix, Mads Eg Damgaard, Krog Hansen, Kampp og Erik Hansen).

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer arbejdsministeren til at fremsætte forslag til lov om opsigelsesregler for arbejdere, således at der sikres alle arbejdere, som uden afbrydelse har været beskæftiget i samme virksomhed i ét år, et opsigelsesvarsel på 14 dage for-

længet med 7 dage for hvert yderligere år, den pågældende har været beskæftiget i virksomheden, dog ikke over 35 dage.“

I bemærkningerne til forslaget anførtes følgende:

„Funktionær- og medhjælperlov sikrer mange lønmodtagere, der har været ansat en vis tid, et rimeligt varsel i tilfælde af opsigelse. Lovgivningen indeholder ikke tilsvarende regler for arbejdere. De kollektive overenskomster mellem arbejdsmarkedets parter sikrer dog en væsentlig del af arbejderne et vist opsigelsesvarsel under forudsætning af en vis ansættelsestid. Et socialt gode, som et mindste opsigelsesvarsel er, bør imidlertid ikke være begrænset til medlemmer af de organisationer, der har haft styrke nok til at sikre deres medlemmer rimelig tryghed i ansættelsen. Det foreslås derfor, at *alle* arbejdere med 1 års uafbrudt beskæftigelse i samme virksomhed skal sikres et mindste opsigelsesvarsel på 14 dage forlænget med 7 dage for hvert yderligere ansættelsesår i samme virksomhed — dog højst 35 dage.

Reglerne bør udformes således, at de ikke ved aftale kan fraviges til ugunst for arbejderne (arbejderne), og således, at de ikke er til hinder for, at organisationerne ved overenskomster kan sikre deres medlemmer gunstigere regler end lovgivningens minimum.

Sygdom, militærtjeneste, barselhvile m. v. bør ikke regnes som afbrydelse af beskæftigelse i samme virksomhed.“

Ved 1. behandling udtalte *arbejdsministeren*, at han anså det for betydningsfuldt med rimelige opsigelsesregler, men at spørgsmålet bedst fandt sin løsning ved forhandling mellem parterne, fordi arbejdsmarkedet fungerer under så forskellige vilkår. Arbejdsministeren, der i øvrigt gav en indgående beskrivelse af opsigelsesreglerne, fandt derfor ikke tilstrækkelig begrundelse for et lovgivningsindgreb på dette område.

Ordføreren for forslagsstillerne *Niels Westerby* (LC) pegede på, at næsten alle andre mennesker end arbejdere har tryghed i deres beskæftigelse, hvorfor der måtte være behov for den omhandlede lovgivning. *Helge Nielsen* (S), *Bendix* (KF) og *Kampp* (SF) fandt forslaget overflødigt, medens *Frandsen* (V) og *Erik Hansen* (RV) så med en vis sympati på forslaget.

Det udvalg, hvortil forslaget blev henvist, nåede ikke at afslutte sit arbejde, inden folketingsvalget blev udskrevet.

5. Forslag til folketingsbeslutning om undersøgelse af forbrugernes lukkelovsønsker. (*Poul Antonsen og Inger-Lise Bech Hansen*). [A. sp. 1417].

Mundtlig fremsættelse ⁸/₁₁ (F. sp. 1039). 1. beh. ²¹/₁₁ (F. sp. 1513). Partiernes ordførere: *Albertsen, Jens Peter Jensen,*

Weikop, Gunhild Due, Rigmor Christensen og Poul Antonsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Albertsen, Lis Groes, Andreas Hansen, Ejner Nielsen, Viola Nørlov, Axel Ivan Pedersen [formand], Tastesen, Jens Peter Jensen, Holmberg, Niels Jørgen Nielsen, Eva Ree, Weikop, Gerda Møller, Ellen Strange Petersen, Gunhild Due [næstformand], Kjær Rasmussen og Rigmor Christensen).

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer handelsministeren til snarest at lade foretage en undersøgelse, der kan skabe klarhed om forbrugernes lukkelovsønsker.“

I bemærkningerne til forslaget henvises til, at ved behandlingen i folketinget i begyndelsen af 1967 af liberalt centrums forslag om en smidig lukkelov (årbog 1966-67, side 529 ff), oplyste den daværende handelsminister, at handelsministeriet ville lade en uvildig institution foretage en undersøgelse af behovet for en revision af lukkeloven. Opgaven var blevet stillet til instituttet for markedsøkonomi i Århus, som i mellemtiden havde afsluttet sit arbejde, og handelsministeren havde herefter til et dagblad oplyst, at lukkelovsproblemerne nu skulle kulegraves sammen med de interesserede organisationer. Forslaget tilsigtede derfor at fremskaffe dokumenterede oplysninger om forbrugernes lukkelovsønsker.

Ved 1. behandling kunne *handelsministeren* (Ove Hansen) sige, at regeringen helt delte det synspunkt, at forbrugernes lukkelovsønsker skulle undersøges nærmere, og at han derfor i og for sig godt kunne tiltræde, at man i et folketingsudvalg arbejdede videre med det fremsatte forslag.

Poul Antonsen (LC) fremhævede som ordfører for forslagsstillerne, at baggrunden for fremsættelsen af forslaget var, at de øvrige partier ved deres bemærkninger til liberalt centrums lukkelovsforslag havde vist, at de ikke havde tilstrækkelig forståelse for de forskellige artede behov, som kun kunne imødekommes gennem en smidig lukkelov. Han ønskede derfor sort på hvidt at få konstateret, at forbrugernes behov var så forskelligartede, som man ud fra en umiddelbar betragtning kunne se de var.

Samtlige øvrige ordførere gav udtryk for, at man ikke havde indvendinger mod, at der blev foretaget forbrugerundersøgelser over de rejste problemer, men at man i øvrigt gerne havde afventet det af handelsministeren bebudede materiale.

Forslaget henvistes til behandling i et folketingsudvalg, som imidlertid ikke afgav betænkning, inden udskrivningen af folketingsvalget fandt sted.

6. Forslag til folketingsbeslutning om sikring af privatlivets fred og den enkelte borgers demokratiske rettigheder. (Svend Haugaard, Bilgrav-Nielsen, Rigmor Christensen, Erik Hansen, K. Helveg Petersen, Niels Helveg Petersen, Else-Merete Ross og Skytte). [A. sp. 1361].

Skriftlig fremsættelse ³¹/₁₀ (F. sp. 793). 1. beh. ¹⁵/₁₁ (F. sp. 1276). Partiernes ordførere: Kjeld Olesen, Johan Philipsen, Thestrup, Sigsgaard, Svend Haugaard og Diderichsen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Thomas Have, Frode Jakobsen, Waldemar Laursen, Otto Mørch, Niels Mørk, Helge Nielsen, Kjeld Olesen [næstformand], Johan Philipsen, Per Federspiel, Holmberg, Per Møller, Thestrup, Hanne Budtz, Adam Møller, Sigsgaard, Alfred Andersen (fra ⁵/₁₂ Skræppenborg-Nielsen) og Svend Haugaard [formand]).

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget henstiller til regeringen, at der til sikring af privatlivets fred og den enkelte borgers demokratiske rettigheder fremsættes lovforslag efter følgende retningslinjer:

1. Offentlige myndigheder er ikke berettiget til at føre fortegnelse over enkelte borgeres politiske synspunkter eller politiske tilhørsforhold, når borgerne holder sig inden for de i grundloven indeholdte og forudsatte rammer for politisk arbejde og ytringsfrihed. Ligeledes er myndighederne ikke berettiget til at registrere deltagelse i politiske møder eller føre fortegnelse over abonnement på aviser og tidsskrifter, udtalelser ved møder, i presse o. lign.

2. Borgerne har ret til rejser i udlandet uden myndighedernes kontrol med deres rejsemål.

3. Retningslinjerne for politiets videregivelse af oplysninger om idømte bøder og kriminelle straffe tages op til revision, så det sikres, at disse oplysninger ikke usagligt kommer nogen til skade ved ansættelser, ansøgninger o. lign.

4. Private oplysningsbureauer må ikke indsamle eller videregive oplysninger, der med henblik på ansættelse eller långivning går videre end til at tjene som støtte for en saglig vurdering af de pågældende. Familieforhold, politiske, religiøse

eller andre personlige synspunkter, fritidsbeskæftigelse m. v. kan ikke henregnes herunder.

5. Der må som betingelse for offentlig ansættelse ikke stilles krav om oplysninger, der går videre end de under 4 nævnte retningslinjer.

6. Der fastlægges regler til begrænsning af misbrug af elektroniske lytteapparater og båndoptagere og virksomheder-nes aflytning af personalesamtaler.“

Ved 1. behandling udtalte *justitsministeren* (K. Axel Nielsen) om den personregistrering, som politiets efterretningstjeneste foretager, at det udvalg, der i 1964 var blevet nedsat, havde koncentreret sin interesse om muligheden for at begrænse registreringernes omfang. „At arbejdet hermed har båret frugt, turde fremgå af den kendsgerning, at antallet af registreringer siden 1964 er mere end halveret“. Forslaget ville praktisk talt afskaffe registreringen, hvilket var urealistisk. „Danmark er også fortsat medlem af NATO og har i denne egenskab forpligtelser, som ikke kan opfyldes uden et arbejde, som det, efterretningstjenesten udfører. Justitsministeren redegjorde nærmere for bestemmelserne om, hvilke oplysninger om tidligere straffe politiet må give. Om oplysningsbureauernes virksomhed oplyste ministeren, at man havde foretaget visse undersøgelser, og at man derved var kommet til det resultat, at der ikke var behov for nærmere regler. Spørgsmålet om, hvilke oplysninger offentlige myndigheder bør kræve i forbindelse med ansættelser, ville blive taget op i forbindelse med en undersøgelse af proceduren ved ansættelser i statens tjeneste. Det sidste spørgsmål, om misbrug af elektroniske lytteapparater m. v., ville blive behandlet af straffelovrådet.

Svend Haugaard (RV) redegjorde nærmere for forslaget. Kartotekernes tilstedeværelse havde en hæmmende virkning på folks standpunkttagen. „Derved svækkes den opposition fra progressive bevægelser, som i høj grad er med til at holde demokratiet frisk“. Oplysningsbureauernes virksomhed burde nærmere undersøges, ligesom ansættelsesskemaernes mange spørgsmål måtte begrænses.

Kjeld Olesen (S) fandt, at punkt 6, det sidste, var langt det alvorligste, der var blevet rejst. „Perspektiverne forekommer temmelig uhyggelige, fordi apparaterne er med til at gøre begrebet privatlivets fred til en illusion, og jeg mener, at vi må sætte hårdt ind fra starten.“ *Johan Philipsen* (V) fandt kartotekerne nødvendige. „For venstre er altså sikkerhed på det forsvarsmæssige område en nødvendighed; derfor skal vi have en efterretningstjeneste, og vi skal selvfølgelig også have en vis form for registrering.“ Han fandt, at forslaget kun var en lille del af forholdet mellem hensynet til den enkelte og hensynet til det fælles. Afgrænsningen var altid vanskelig og måtte altid give anledning til debat. *Thestrup* (KF) kunne give tilslutning til, at hele

dette område blev taget op. Han var af den opfattelse, at kontrollen med politiets efterretningstjeneste var forsvarligt ordnet. Problemerne havde været drøftet i den internationale juristkommission og i Nordisk Råd. Hans parti havde haft en konference om det og ville eventuelt fremsætte lovforslag om en del af spørgsmålene. *Sigsgaard* (SF) kunne i almindelighed tilslutte sig forslaget. Han fandt de politiske kartoteker i strid med demokratiske principper. Der burde i forslaget være anført, at registrering af deltagelse i demonstrationer var forbudt på linje med deltagelse i politiske møder. Spørgsmålet om telefonaflytninger af efterretningsmæssige grunde burde også direkte være nævnt i forslaget. Oplysningsbureauer burde kun tildeles med henblik på långivning og ikke med henblik på ansættelse, og de burde undergives et effektivt tilsyn. *Diderichsen* (LC) kunne ikke gå så langt som forslaget i begrænsningen af efterretningstjenestens ret til at føre kartoteker, men kunne ønske sig, at der på en eller anden måde, f. eks. i en ansøgningssituation, blev givet den pågældende mulighed for at tage stilling til det materiale, der lå imod ham.

Forslaget blev henvist til et udvalg, der ikke afgav beretning eller betænkning.

7. Forslag til folketingsbeslutning om adgang til gen-givelser af udsendelser i Danmarks radio. (*Hastrup, Hanne Budtz, Poul Møller, Poul Sørensen og Thestrup*). [A. sp. 919].

Skriftlig fremsættelse $\frac{4}{10}$ (F. sp. 108). 1. beh. $\frac{12}{10}$ (F. sp. 404). Partiernes ordførere: Albertsen, Marie Louise Truels-Christensen, Hastrup, Morten Lange, Niels Helveg Petersen og Niels Westerby. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Matthiasen (fra $\frac{9}{11}$ Astrid Skjoldbo), Albertsen, Normann Andersen, Per Hækkerup, Waldemar Laursen [næstformand], Ejner Nielsen, Bertel Pedersen, Ib Thyregod, Erik Eriksen, Evan Jensen, Conrad Kofoed, Hastrup, Hanne Budtz [formand], Lembourn, Gert Petersen, Morten Lange og Niels Helveg Peter- sen).

Et ganske tilsvarende forslag fremsattes i 2. samling af folketingsåret 1966-67. Forslaget er optrykt i årbogen 1966-67, side 586, hvortil der derfor henvises angående dets nærmere indhold. Som det også fremgår af årbogens behandling, mødte forslaget betydelig velvilje, men nåede ikke at blive færdigbehandlet i den pågældende samling.

Ved fremsættelsen af nærværende forslag bemærkede ordføreren for forslagsstillerne (*Hastrup*) dog, at der fra forskellig side var ytret betænkelighed ved forslaget punkt 3, der indeholdt bestemmelser om *almindelig adgang til gengivelse af udsendelser vedrørende økonomiske, politiske eller religiøse spørgsmål*. Forslaget fremsattes imidlertid i uændret skikkelse, således at der også kunne blive mulighed for at forhandle dette punkt, som efter forslagsstillernes opfattelse måtte tillægges stor betydning, fordi det vedrørte spørgsmålet om selve grundlaget for en væsentlig del af den offentlige debat og meningsdannelse.

Ved 1. behandling henviste *ministeren for kulturelle anliggender* til, at det i sidste samling nedsatte folketingsudvalg havde fået tilstillet et fyldigt materiale til belysning af stillede spørgsmål. Dette materiale dannede nu grundlaget for ministeriets fortsatte arbejde med sagen.

Ministeren var principielt enig med forslagsstillerne i, at der burde tilvejebringes en ordning, der både sikrede den enkelte, der omtaltes i udsendelserne, og i rimelig udstrækning tilgodeså hensynet til den offentlige debat, og hun var indstillet på at medvirke til gennemførelsen af klare bestemmelser på dette samfundsvigtige område.

Også ved denne behandling fik forslaget en velvillig modtagelse hos alle partiers ordførere. Det bemærkedes dog af enkelte ordførere, at en række tekniske, økonomiske og ophavsretlige spørgsmål måtte klares i forbindelse med gennemførelsen af bestemmelser af denne art.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes, nåede ikke at tilendebringe sit arbejde inden udskrivningen af folketingsvalget.

8. Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af tre kommissioner vedrørende forurening. (*Poul Antonsen, Diderichsen, Inger-Lise Bech Hansen og Niels Westerby*). [A. sp. 1837].

Skriftlig fremsættelse ³⁰/₁₁ (F. sp. 1870).

Forslaget til folketingsbeslutning var enslydende med et i folketingsåret 1966-67, 2. samling, fremsat forslag og gik ud på at opfordre regeringen til at nedsætte følgende 3 *kommissioner*, hver bestående af et begrænset antal særligt sagkyndige, der bør gives mulighed for i en begrænset periode at ofre en væsentlig del af deres arbejdsindsats på kommissionsarbejdet:

En kommission, der skal gennemarbejde problemerne i forbindelse med den stigende *luftforurening* og stille forslag om, hvilke lovgivningsinitiativer der er ønskelige på dette område.

En kommission, der på tilsvarende måde skal behandle problemerne i forbindelse med *støjulemper* af enhver art.

En kommission, hvis opgave det er at stille forslag om en kodifikation og, i det omfang det skønnes nødvendigt, en forbedring af den nuværende lovgivning vedrørende *vandforurening* og stille forslag om en administrativ forenkling og effektivisering af behandlingen af sager, der vedrører denne lovgivning.

Om baggrunden for forslagets fremsættelse og de forskellige partiers stilling til det henvises til omtalen i årbog 1966-67, side 573-575.

Forslaget nåede ikke at komme til 1. behandling, inden folketingsvalget blev udskrevet.

9. Forslag til folketingsbeslutning om ændringer af den offentlige sygeforsikring m. v. (Om administrative forenklinger m. v.). (*Peter Larsen, Søren Andersen, Henry Christensen, P. E. Eriksen, Poul Hartling og Evan Jensen*). [A. sp. 1693].

Mundtlig fremsættelse ²⁷/₁₀ (F. sp. 1317). 1. beh. ⁸/₁₂ (F. sp. 2204). Partiernes ordførere: Peter Larsen, Niels Mørk, Clara Munck, Skræppenborg-Nielsen, Erik Hansen og Inger-Lise Bech Hansen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Niels Mørk, Bladt, Peter Jørgensen, Waldemar Laursen, Hans Lund, Helge Nielsen, Tastesen, Peter Larsen [formand], Søren Andersen, P. E. Eriksen, Evan Jensen, Clara Munck [næstformand], Asger Jensen, Vestergaard Poulsen, Skræppenborg-Nielsen, Hanne Reintoft og Erik Hansen).

Efter forslaget opfordres socialministeren til at lade udarbejde forslag til lov om ændringer i lov om den offentlige sygeforsikring efter de nedenfor angivne hovedretningslinjer:

1. Enhver, der er fyldt 16 år og opfylder de i lovens § 5 fastsatte betingelser, anses som medlem af den stedlige, anerkendte sygekasse og er pligtig til at betale kontingent hertil, medmindre den pågældende meddeler sygekassen, at han er medlem af en fortsættelsessygekasse, jfr. § 65, eller medlem af

en bestående landsomfattende sygekasse. Dog bevares adgangen til fritagelse for medlemskab, respektive kontingentfritagelse, i særlige tilfælde, jfr. således lovens § 6, stk. 1 og 4, og § 33, stk. 4-6. Det forudsættes, at sygekassen fortsat retter henvendelse til alle 16-årige om medlemskab, og at det pålægges kasserne i denne forbindelse at gøre opmærksom på den valgfrihed, loven giver mulighed for.

2. Sygekassernes ydelser i henhold til lovens kapitel III udbygges, således at alle nydende medlemmer uanset bopæl får ret til såvel de nuværende obligatoriske ydelser, henholdsvis refusioner, som de supplerende ydelser, der i henhold til nævnte kapitel nu forudsætter særlig bestemmelse herom i den enkelte sygekasses vedtægt.

3. Svarende til den under punkt 2 foreslåede udbygning af sygekassernes ydelser bør størrelsen af de nydende medlemmers bidrag fastsættes under ét for alle sygekasser. Fastsættelsen af bidragenes størrelse for henholdsvis A- og B-medlemmer, der forudses foretaget af De samvirkende Centralforeninger af Sygekasser i Danmark, skal ske således, at bidragene i forbindelse med kassernes øvrige ordinære indtægter og de påbudte tilskud og refusioner fra det offentlige er tilstrækkelige til fyldestgørelse af kassernes samlede forpligtelser samt til dannelse af fornødne reserver, jfr. lovens § 33, stk. 1. I forbindelse hermed fastsættes som hidtil størrelsen af tillæg for dagpengesikring, jfr. § 33, stk. 3.

4. På grundlag af sygekassernes fortegnelse over medlemmer m. v. forestår kommunerne opkrævningen af sygekassekontingent efter tilsvarende regler, som gælder for opkrævningen af skat til kommunen, og således at borgeren kan betale sit sygekassekontingent sammen med betalingen af skat til kommunen. Kommunen afholder over for sygekassen udgiften ved eventuelt uerholdelige restancer, ligesom eftergivelse af kontingent i særlige tilfælde kan finde sted efter reglerne i lov om personlig skat til kommunen. Såfremt sygekassen ikke hos medlemmet har kunnet opnå betaling af eventuelle kontrolgebyrer o. lign., anmelder kassen ved regnskabsårets slutning dette for kommunalbestyrelsen, der herefter kan lade sådanne

gebyrer m. v. opkræve og inddrive efter tilsvarende regler som ovenfor.

5. Med henblik på forenkling og administrativ rationalisering bør overvejes en omlægning af de offentlige tilskud og refusioner til sygekasserne, eventuelt derved at de nuværende tilskud og refusioner helt eller delvis afløses af fuld offentlig overtagelse af sygekassernes udgifter til hospitalsbehandling m. v. (§ 12) og medicin (§ 13).

6. De regler, hvorefter den enkelte arbejdsgiver skal beregne og indbetale forskellige lovpligtige sociale præmier og bidrag (d. v. s. til sygelønsordning, lovpligtig ulykkesforsikring og invalideforsikringsfond, ATP og arbejdsløshedsfond), sammenfattes og forenkles således, at beregning og indbetaling i videst mulig udstrækning kan foretages under ét, og det derefter påhviler det offentlige at fordele og formidle det indkomne provenu til de respektive institutioner m. v. Det forudsættes herved, at de nødvendige ændringer i de respektive andre love udarbejdes.

7. Uddannelsesmuligheder og -tilbud for sygekassernes medarbejdere bør for at imødekomme kravene fra de mere kvalificerede opgaver udbygges og i videst muligt omfang koordineres med uddannelsesforanstaltninger for medarbejdere inden for andre led i det samlede sociale trykthedssystem. Det bør ligeledes allerede nu overvejes, om dette sammen med en koordinering af andre sider af personalepolitikken inden for administrationen af de forskellige dele af det almindelige sociale trykthedssystem kan bidrage til at sikre medarbejderne de bedst mulige arbejdsvilkår og at gøre den sociale administration bedre egnet til at imødekomme kravene til et tidssvarende socialt trykthedssystem, bl. a. med henblik på de forskydninger i arbejdsopgaverne og mulighederne for deres løsning, der følger med udviklingen i et moderne samfund.

I folketingsåret 1966-67 fremsatte medlemmer af venstre forslag til folketingsbeslutning om forbedringer af den offentlige sygeforsikrings ydelser og forenklinger af dens administration. Der henvises herom til folketingsårbogen 1966-67, side 303 og side 577. Væsentlige dele af dette forslags indhold gennemførtes med bred tilslutning i folketinget, nemlig forhøjelsen af satserne for sygedag-

penge, medens forslaget som sådant ikke blev færdigbehandlet før folketingsårets udløb.

Der blev dog tilvejebragt et fyldigt materiale, hvis væsentligste dele er optrykt som bilag til udvalgets beretning af 21. september 1967 (tillæg B. spalte 2127).

Om motiveringen for forslaget anførte forslagsstillerne bl. a. følgende:

„Nærværende forslag tilsigter dels en forbedring af visse af sygekassernes ydelser i sygdomstilfælde og dels en administrativ forenkling af de funktioner, som i det nuværende sociale trykhedssystem er henlagt under sygekasserne. Af hensyn til arbejdet i den socialreformkommission, der i 1964 nedsattes på venstres initiativ, har forslagsstillerne derimod afstået fra på dette tidspunkt at foreslå ændringer, som berører selve strukturen i det sociale trykhedssystem.

Denne hensyntagen til socialreformkommissionen betyder, at de foreslåede ændringer begrænses af de hidtidige rammer og opdelinger. De vil derfor uundgåeligt have midlertidighedens karakter over for de yderligere muligheder for forbedringer og forenklinger, som efter venstres opfattelse vil ligge i en samlet reform af det sociale trykhedssystem på tværs af den nuværende og historisk betingede struktur. Uanset disse videre muligheder må det påhvile lovgivningsmagten at sikre, at det sociale trykhedssystem også fungerer bedst muligt i tiden, indtil en virkelig reform kan nås. Forslagsstillerne skal samtidigt stærkt understrege forventningen om, at arbejdet i socialreformkommissionen fremskyndes mest muligt.

I forbindelse med folketingets beslutning af 29. maj 1964 om nedsættelse af en socialreformkommission blev det fra alle partier fremholdt som en forudsætning, at kommissionens nedsættelse ikke må standse eller forsinke ajourføringen af sociale ydelser eller hindre, at der gennemføres nydannelser, som måtte vise sig påkrævet. Forslagsstillerne er fortsat af denne opfattelse, både når det gælder de sociale ydelser og de bestræbelser for administrativ rationalisering og effektivisering, der ofte kan være et praktisk bidrag til at føre nye sociale fremskridt ud i livet, bl. a. ved at frigøre fornøden kvalificeret arbejdskraft dertil.“

Ved 1. behandling af forslaget kunne *socialministeren* i det store og hele henholde sig til de udtalelser, han havde fremsat ved det tilsvarende forslags behandling i det foregående folketingsår. Det fremgik heraf, at han så med forståelse på spørgsmålene om at gøre medlemsskab af sygekasserne tvungent og at gøre alle sygeforsikringslovens ydelser tvungne, hvorimod han så med en vis skepsis på spørgsmålet om at fastsætte ensartet medlemsbidrag. Det fremgik ligeledes af de tidligere fremsatte udtalelser, at man vedrørende de øvrige spørgsmål burde afvente resultatet af socialreformkommissionens arbejde.

På grundlag af de oplysninger, der var tilvejebragt ved det tidligere udvalgsarbejde, gav socialministeren en lidt nærmere vurdering af visse af forslaget enkelte punkter. Socialministeren fandt bl. a., at man ved spørgsmålet om indførelse af ensartede tvungne sygekassedydelser måtte konstatere, at en udbygning af sundhedsvæsenet, herunder ved uddannelse af personale, var den mest afgørende forudsætning for at sikre, at sygekassemedlemmer, uanset hvor de bor, får lige adgang til alle behandlingsfaciliteter. I forbindelse med forslaget om at lade kommunerne forestå opkrævningen af sygekassekontingentet pegede socialministeren på, at opnåelse af en fordel her ved ville afhænge dels af, om reglerne om kontingentpligt kunne tilpasses skattepligtsbestemmelserne, dels af de tekniske opkrævningsforhold. Vedrørende spørgsmålet om det offentliges fulde overtagelse af udgifterne til medicin pegede socialministeren på, at en sådan foranstaltning måtte forventes at nødvendiggøre et omfattende kontrolsystem.

Ordføreren for forslagsstillerne *Peter Larsen* (V) pegede på, at hovedlinjerne i forslaget var ønsket om administrative forenklinger og ensartede kontingenter samt ensartede sygekassedydelser. Han gav endvidere tilslutning til det under debatten gentagne gange fremsatte synspunkt, at egentlige strukturændringer måtte tages op i sammenhæng med ændringer i en række andre sociale love. Lovændringer i overensstemmelse med forslagets forskellige punkter måtte kunne gennemføres inden for den gældende sygeforsikringslovgivnings rammer.

Niels Mørk (S) pegede navnlig på de merudgifter, vederlagsfri sygehusbehandling ville medføre. *Clara Munck* (KF) var betænkelig ved de konsekvenser, forslaget indebar for kommunerne, ligesom hun var betænkelig ved afskaffelsen af bidragydende medlemskab. De øvrige ordførere henholdt sig stort set til det synspunkt, at socialreformkommissionens betænkning burde afventes for at sikre den nødvendige koordinering.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes, nåede ikke at afslutte sit arbejde inden samlingens slutning.

Folketingsårets 2. samling.

1. Forslag til folketingsbeslutning om redegørelser for det løbende kommissionsarbejde. (*Poul Dam, Morten Lange og Aksel Larsen*). [A. sp. 1471].

Skriftlig fremsættelse $^{13}/_3$ (F. sp. 1082). 1. beh. $^{24}/_4$ (F. sp. 2564). Partiernes ordførere: Kampmann, Hanne Budtz, Kristen Østergaard, Svend Haugaard, Poul Dam og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hanne Budtz, Knud Bro, Adam

Møller, Ellen Strange Petersen, Kristen Østergaard, From, Per Møller, Svend Haugaard, Grethe Philip, Bernhard Baunsgaard, Kampmann [næstformand], Kaj Andresen, Lis Groes, K. Axel Nielsen, Ivar Nørgaard, Børge Schmidt og Poul Dam [formand]). Beretning (B. sp. 1049) afgivet ²⁹/₅.

Ved forslaget opfordredes statsministeren til at drage omsorg for, at hver af ministrene årligt afgiver en skriftlig redegørelse til folketinget for det løbende arbejde i de under vedkommende ministres ressort nedsatte kommissioner og udvalg.

Om begrundelsen for forslaget var anført følgende i de ledsagende bemærkninger:

„I de kommissioner og udvalg, som nedsættes af de forskellige ministre til undersøgelse af bestemte problemer og problemkomplekser, foregår et væsentligt arbejde, der er af største betydning for såvel lovgivningsarbejdet som den offentlige debat om samfundsspørgsmålene. Adskillige af disse kommissioner er da også nedsat efter et direkte eller indirekte udtalt ønske herom fra folketinget eller fra organisationer og andre kredse uden for den politiske verden.

Arbejdet trækker imidlertid ofte så længe ud, at udenforstående kan få det indtryk, at en kommissions nedsættelse mere skyldes ønsket om at glemme et problem end ønsket om at få det belyst, og der er derfor behov for, at såvel folketinget som en større offentlighed skal få mulighed for løbende at følge kommissionsarbejdet. De årlige redegørelser, som forslaget sigter imod, skulle tjene hertil.“

Ved 1. behandlingen gav *statsministeren* udtryk for en smule bekymring for, at man ved at gennemføre forslaget gav anledning til et tidkrævende arbejde, der i mange tilfælde ville vise sig temmelig overflødig. Statsministeren henviste i den forbindelse til, at der årligt siden 1919 gennem statsministeriet var afgivet en *oversigt til folketinget* over de af de enkelte ministerier og styrelser nedsatte, ikke permanente kommissioner, nævn og udvalg af kommissionslignende karakter. Af hensyn til det nordiske lovsamarbejde var oversigterne i 1961 blev udvidet til at omfatte oplysninger om, hvornår den pågældende kommission er nedsat, hvornår arbejdet forventes afsluttet, hvorvidt delbetænkning kan forventes afgivet, og, hvis dette ikke fremgår af kommissoriet eller kommissionens navn, de opgaver, der påhviler kommissionen, navnlig om det er pålagt den at udarbejde lovforslag. Fortegnelsen indeholder endvidere oplysninger om kommissionens medlemmer, formand og sekretærer og om eventuelle honorarer til disse. Såfremt der måtte være behov for yderligere oplysninger om arbejdet i en bestemt kommission, ville sådanne oplysninger i øvrigt normalt kunne fås ved at stille spørgsmål til den pågældende minister i folketinget. Statsministeren fandt det dog helt naturligt,

at tingets medlemmer ønskede at sikre sig, at kommissionsarbejdet ikke unødigt trækkes i langdrag. Han var derfor villig til at overveje, om de eksisterende muligheder kunne forbedres, herunder om der kunne opnås noget ved at optage flere oplysninger i den årlige oversigt.

Selv om flere af ordførerne fandt, at en bogstavelig gennemførelse af det fremsatte forslag kunne få visse uheldige konsekvenser, var der fra alle partiers side enighed om at kortlægge problemernes omfang i et udvalg.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes, afgav ikke betænkning, men udtalte i en beretning, at statsministeren over for udvalget havde oplyst, at man i statsministeriet arbejdede på en revision af form og indhold for den årligt udarbejdede kommissionsoversigt, hvorved oplysningerne i denne skulle kunne gøres meget mere fyldige. Statsministeren havde dog samtidig tilkendegivet, at det ikke kunne anses for rimeligt, at der gaves meddelelser om igangværende drøftelsers indhold, idet kommissionsarbejdets rolige gang ville kunne skades af en førtidig debat i offentligheden. Det ville endvidere være ønskeligt, om kommissionsoversigten pr. 1. januar 1969 efter udarbejdelsen kunne drøftes mellem repræsentanter for folketinget og repræsentanter for regeringen med henblik på at finde frem til en varig form, som kunne tilfredsstille de forskellige hensyn, der måtte tages.

På baggrund af statsministerens erklæring udtalte udvalget i beretningen, at virkeliggørelsen af de af statsministeren fremførte tanker i vidt omfang svarede til de ønsker, der var fremført dels af forslagsstillerne, dels af de øvrige partiers ordførere under 1. behandlingen, og at udvalget derfor havde besluttet ikke at foretage mere i sagen.

2. Forslag til folketingsbeslutning om anerkendelse af Polens vestgrænse og skridt til normalisering af forholdet mellem Danmark og Den tyske demokratiske Republik (DDR). (*Gert Petersen, Morten Lange og Aksel Larsen*). [A. sp. 79].

Skriftlig fremsættelse $7\frac{1}{2}$ (F. sp. 45). 1. beh. $28\frac{1}{2}$ (F. sp. 460). Partierne ordførere: Per Hækkerup, Poul Schlüter, Per Federspiel, Niels Helveg Petersen, Gert Petersen og Kai Moltke. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Poul Schlüter [næstformand], Knud Bro, Bøgholm, Knud Østergaard, Per Federspiel, Per Møller, Johan Philipsen, Niels Helveg Petersen, Else-Merete Ross, Stinus, Per Hækkerup, Victor Gram, Frode

Jakobsen, Teichert, Lindberg, Niels Matthiasen og Gert Petersen [formand]).

Forslaget havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til

- 1) at give udtryk for, at den danske regering anser Polens nuværende vestgrænse (Oder-Neisse grænsen) for endelig, og at den vil anse det for et vigtigt bidrag til europæisk afspænding, såfremt Forbundsrepublikken Tyskland anerkender denne grænse som den endelige og varige mellem Polen og de tyske stater,
- 2) at tage skridt til at normalisere forholdet mellem Danmark og Den tyske demokratiske Republik (DDR) ved at træffe foranstaltninger til optagelse af konsulære forbindelser mellem de to stater og afslutning af handelstraktater mellem dem på statslig basis.“

Ordføreren for forslagsstillerne, (*Gert Petersen* (SF)), bemærkede i sin fremsættelse, at forslaget havde til formål at sikre, at Danmark ydede et væsentligt bidrag til afspændingen og konsolideringen af freden i Europa. De væsentligste politisk-territoriale problemer, der involverede både vest og øst i Europa, berørte alle på den ene eller anden måde det tyske territorium.

Danmark måtte yde aktive bidrag til løsningen af det tyske spørgsmål. Dette gjaldt først og fremmest *Oder-Neisse grænsen*. Noget tydede på, at den vesttyske regering selv var på glem mod en anerkendelse af denne grænse. Det ville være en håndsækning til de folk i vesttyske regeringskredse, der ønskede en fornyelse af Vesttysklands politik, at en nabostat klart og åbent fremlagde sin mening om spørgsmålet.

I spørgsmålet om *Tysklands deling* havde vesttysk politik hidtil været præget af virkelighedsflugt. Det var nødvendigt, at Danmark tog skridt, som kunne bidrage til en øget virkeligheds erkendelse i den tyske opinion. Efter hans opfattelse opfyldte DDR i og for sig de krav, der stilles til anerkendelse af en stat som suveræn. På baggrund af de vanskeligheder, bl. a. af traktatmæssig karakter, som en egentlig anerkendelse ville støde på, havde man nøjedes med at stille forslag som anført, der indebar skridt i retning af en normalisering af forholdet mellem Danmark og DDR.

Ved 1. behandling udtalte *udenrigsministeren*: „Det foreliggende forslag mener regeringen ikke bør gennemføres. Regeringens opfattelse går som allerede meddelt ud på følgende:

Spørgsmålet om Oder-Neisse linjen er ikke et dansk problem. Det må finde sin løsning i forhandlinger om en kommende europæisk

sikkerhedsordning. Regeringen finder, at forhandlinger om en europæisk sikkerhedsordning må tage deres udgangspunkt i de faktisk bestående grænser.

Spørgsmålet om Østtysklands status er en del af det mere omfattende Tysklandsspørgsmål. Også dette må finde sin løsning som led i en europæisk sikkerhedsordning. En sådan sikkerhedsordning må omfatte en løsning af Tysklandsspørgsmålet på grundlag af det tyske folks ønske om selvbestemmelse og genforening. Det gælder således om begge de af forslaget omfattede spørgsmål, at de må finde deres løsning som led i den endelige ordning af de af krigen efterladte politiske problemer i Europa, som en dag må komme.

En for alle parter og for Europa tilfredsstillende løsning af det centrale politiske spørgsmål i Europa, Tysklandsspørgsmålet, forudsætter en udvikling i det tyske folk selv. Vi tror, at en sådan udvikling er i gang, og at det vil gøre mere skade end gavn at forsøge ad den her anviste vej at øve indflydelse på det udefra.

Jeg skal tilføje, at det er velkendt, at regeringen er forpligtet af NATO-aftalerne fra 1954.

Regeringen kan, som jeg nævnte til indledning, ikke tiltræde forslaget. I en eventuelt kommende udvalgsbehandling kan der imidlertid, om det ønskes, blive lejlighed til en mere detaljeret drøftelse af tingene.“

Udenrigsministerens synspunkter fik tilslutning fra *Per Hækkerup* (S), som med tilfredshed konstaterede, at regeringen fortsatte den linje i udenrigspolitikken, som den tidligere regering havde fastlagt. Også *Poul Schlüter* (KF), *Per Federspiel* (V) og *Niels Helveg Petersen* (RV) kunne tilslutte sig regeringens grundsynspunkter i disse spørgsmål. Alle de nævnte ordførere fandt det urigtigt at gribe ind i den udvikling, der var i gang, og at udtage de af forslaget omfattede spørgsmål fra en samlet løsning af de europæiske problemer. De måtte derfor afvise forslaget, men fandt spørgsmålene så betydningsfulde, at de burde drøftes nærmere i et udvalg.

Kai Moltke (VS) foreslog forslaget udbygget på en række punkter.

Uden for ordførernes kreds havde *Frode Jakobsen* (S) ordet. Han fandt forslaget meget moderat, idet det erkendte de praktiske vanskeligheder og kun tilsigtede en delvis, faktisk og praktisk anerkendelse af, at DDR eksisterede. Der var grund til at se nærmere på forslaget med velvilje og alvor.

Det udvalg, hvortil forslaget henvistes, afgav ikke betænkning.

3. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende skattebegunstigelse under uforskyldt arbejdsløshed m. v. (*Kjær Rasmussen, Kai Moltke, Hanne Reintoft og Sigsgaard*). [A sp. 2147].

Skriftlig fremsættelse $14/3$ (F. sp. 1160). 1. beh. $18/4$ (F. sp. 2439). Partiernes ordførere: Peter Nielsen, Asger Jensen, Jens Frandsen, Martin Pedersen, Chr. Madsen og Kjær Rasmussen. Henvist til samme udvalg som forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) (se side 175). Beretning (B. sp. 1567) afgivet $27/9$.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd: „Folketinget opfordrer finansministeren til i folketinget at fremsætte forslag til lov, der sikrer lønmodtagerne skattebegunstigelse i en passende periode, når de lider løntab som følge af uforskyldt arbejdsløshed, sygdom eller ulykkestilfælde.“

I bemærkningerne siges det, at den pågældende efter ledighed eller arbejdsudygtighed af en vis varighed — 14 dage — må være berettiget til henstand med betaling af skat, herunder restancer. Hvis ledigheden eller arbejdsudygtigheden bliver af betydelig varighed — 2 måneder eller mere — bør vedkommendes skat nedsættes. Endelig bør henstandsgivelse omfatte en vis periode efter genoptagelsen af arbejdet, ligesom der for afviklingen af restancer bør fastsættes en passende afdragsordning. I tilfælde, hvor den pågældendes ægtefælle har indtægter, som dog ikke er af en sådan størrelse, at de sikrer familien et uændret leveniveau trods løntabet, må der fastsættes ændrede regler for skattens inddrivelse hos ægtefællen, således at familien sikres et passende leveniveau.

I fremsættelsestalen anføres det bl. a.: „Det faktum, at vi tilsyneladende er på vej ind i en periode med tendens til stigende arbejdsløshed, jfr. det økonomiske sekretariats årsoversigt, aktualiserer forslaget. I øjeblikket betales skat af indkomsten i kalenderåret 1966 — altså en periode med temmelig god beskæftigelse. I dag, hvor antallet af arbejdsløse i visse landsdele allerede er meget stort, kan det være overmåde byrdefuldt for disse lønmodtagere at klare den store skat, som er blevet dem pålagt på grundlag af fuld arbejdsindtægt.“

Under 1. behandling gennemgik *finansministeren* de forskellige regler om henstand og nedsættelse. Spørgsmålet om tilbageholdelse i arbejdsløshedsunderstøttelse hørte under indenrigsministeren. Det var kommunalbestyrelsen, der havde afgørelsen. Indenrigsministeren havde i et cirkulære udtalt, at der burde vises tilbageholdenhed med at anvende tilbageholdelse i understøttelsen. Den samme tilbageholdenhed med inddrivelsen blev vist ved henstandsordninger. Dette spørgsmål hørte ligeledes under indenrigsministeren. Spørgsmålet om skattenedsættelse hørte under indenrigsministeriet, for så vidt angik

kommuneskatten, og under finansministeriet, for så vidt angik statskatten. I begge tilfælde var der hjemmel til at lempe i de omhandlede tilfælde. Ministeren fandt det ikke muligt at erstatte de nuværende regler om skønsmæssig nedsættelse med regler, der gav skatteyderne en ret til nedsættelse, når de opfyldte visse fastsatte betingelser. Der var for mange individuelle og forskelligartede hensyn i disse sager.

Peter Nielsen (S) fandt det utilbørligt, at man opkrævede skat på kontrolstedet. Han fandt, at man burde indskærpe oppebørselsmyndighederne, at de måtte fare med lempe.

Asger Jensen (KF) mente, at kommunerne tog de skyldige hensyn. Det ville „spille en fundamental rolle, hvis det blev en almindelig retningslinje, at det, man skylder væk, behøver man ikke at betale.“

Jens Frandsen (V) fandt ingen grund til det fremsatte forslag, men var tilfreds med de gældende regler.

Martin Pedersen (RV) fandt, at der var mange mennesker med en mindre arbejdsindtægt, der betalte betydelige beløb i skat, og som med samme ret kunne komme og sige, at de skulle have skattelempelse. Han fandt, at den måde, skattelovgivningen blev administreret på, var rimelig.

Chr. Madsen (SF) mente, at der var meget stor forskel på kommunernes administration med hensyn til tilbageholdelse af arbejdsløshedsunderstøttelse. Han fandt, at lovgivningen gav krav på henstand og nedsættelse i langt videre omfang, end der blev givet, og at det måtte være ulovligt, at reglerne blev praktiseret på den måde, de blev det.

Som afslutning på debatten nævnte *finansministeren*, at han ville spørge indenrigsministeren, om han mente, at han igennem en ny henstilling fra indenrigsministeriet kunne få kommunerne til at praktisere reglen om tilbageholdelse i understøttelse endnu mere lempeligt.

Forslaget blev derefter henvist til udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat). Dette udvalg afgav en beretning om sit arbejde.

4. Forslag til folketingsbeslutning angående sanering af kreditforholdene. (*Kai Moltke, Sigsgaard, Hanne Reintoft og Kjær Rasmussen*). [A. sp. 2149].

Skriftlig fremsættelse ¹⁴/₃ (F. sp. 1101). 1. beh. ¹⁹/₄ (F. sp. 2492). Partiernes ordførere: Poul Dalsager, Jørgen Jensen, Jens Chr. Christensen, Helge von Rosen, Ømann og Kai Moltke.

Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Jørgen Jensen [formand], Fanger, Erik Hansen (Vejle amt), Niels Ravn, Jens Chr. Christensen, Niels Eriksen, Henry Sørensen, Helge von Rosen, Kirkegaard, Dagmar Andreassen, Poul Dalsager, Camre, Grünbaum, Ove Hansen, Kampmann [næstformand], Ivar Nørgaard og Poul Dam).

Med det formål at tilvejebringe en hurtig og gennemgribende sanering af kreditforholdene og for at lede opsparingsmidler og investeringerne ind i mere produktionsfremmende baner opfordres regeringen efter forslaget til at foretage følgende:

1) gennem forhandlinger med Danmarks Nationalbank at foranledige, at kreditrationeringsaftalen af 1965 med Bankernes Fællesrepræsentation revideres efter retningslinjer, der sikrer, at der ved kreditgivning skaffes prioritet for den del af erhvervslivet, der gennem eksport og produktion i konkurrence med importen er af særlig betydning for valutabalace og beskæftigelse,

2) at søge gennemført en lovgivning, som fastsætter en klar definition af strafbar ågerrente ved udlån gennem private aftaler eller veksellån og fastslår, at den tilladte rente på disse områder ikke må overstige den gennemsnitlige udlånsrente i banker og sparekasser med mere end 25 pct.,

3) ved samme lovgivning at søge foreskrevet, at långiverens retsbeskyttelse i forbindelse med inddrivelse af renter, afdrag og restgæld bortfalder i tilfælde, hvor det ved dokumenteret klage fra låntageren kan bevises, at bestemmelserne om renteåger er overtrådt,

4) i overensstemmelse med de nævnte regler at indføre maksimale rentesatser ved afbetalingshandel og anden forbrugskredit ud over 3 måneder — modificeret med et rimeligt risikotillæg, fastsat af monopoltilsynet — og at gennemføre klare bestemmelser om, at rente alene kan kræves af restgælden og ikke af den oprindelige købesum minus udbetaling,

5) ved lov at søge pålagt alle tinglysningskontorer med en måneds varsel til et dertil oprettet særligt kontor at give indberetning om alle tinglyste private pantebreve i fast ejendom

for at få fremskaffet et samlet materiale vedrørende sådan långivning og dennes omfang samt

6) ved særlig lovgivning at søge indført bestemmelser om, at tinglysning af private pantebreve uden undtagelse gøres obligatorisk, og at der ved tinglysning af private pantebreve i fast ejendom, hvor låntagningen ikke er forbundet med dokumenterede produktive formål eller ejerskifte, afkræves en stempelafgift svarende til 15 pct. af lånets pålydende værdi.

I henhold til de ledsagende bemærkninger skulle forslaget betragtes som et alternativ fra venstresocialisterne ved løsningen af så vigtige problemer som at tilvejebringe betingelser for en holdbar nedsættelse af renteniveaue, derigennem lette erhvervslivets omkostningsniveau på det mest sårbare punkt og samtidig gennem rationel dirigering af kreditten at lette fortsat industriel modernisering og ekspansion og derved sikre beskæftigelsen.

Ved fremsættelsen af forslaget fremhævede ordføreren for forslagsstillerne navnlig den del af forslaget, der omhandlede en revision af *kreditrationeringsaftalerne* mellem Nationalbanken og de private banker. Han udtalte i forbindelse hermed:

„Jeg skal ikke lægge skjul på, at VS i sit langtidsperspektiv sigter henimod, at Nationalbanken gøres til en virkelig statsbank, at forsikringsvæsenet (med udgangspunkt i de lovpligtige forsikringer, hvor staten reelt fremskaffer og udvider kundekredsen) nationaliseres som en voksende faktor på pengemarkedet. Vi er også principielt tilhængere af, at bankvirksomhed gøres til et statsmonopol. Men i det fremsatte forslag sigter vi foreløbig mere beskeden på forholdsregler, der i videre forstand dirigerer bankernes udlån konsekvent i retning af de nødvendige produktive mål, som må prioriteres, hvad også statsministeren i sin appel til pengeinstitutterne om at vise større samfundssind ved udlånenes retning har udtalt.“

Ved 1. behandlingen udtalte *justitsministeren* forundring over indholdet af forslaget. Han henviste til, at han i besvarelse af et af Kai Moltke den 6 marts stillet spørgsmål vedrørende åger og renteproblemer i forbindelse med private pantebreve og afbetalingshandel havde tilkendegivet, at disse spørgsmål vil blive gjort til genstand for en nærmere undersøgelse og vurdering i et udvalg, der ikke alene skulle se på de strafferetlige spørgsmål, men også på problemernes civile og økonomiske sider. Det omtalte udvalg var nu i færd med at blive etableret. For så vidt angik forslagens punkter 2, 3 og 4, kunne justitsministeren derfor henvise til sine bemærkninger til det tidligere stillede spørgsmål (F. sp. 619-622).

Om de øvrige af forslagens punkter udtalte ministeren, at disse efter regeringens opfattelse ikke kunne betragtes som tjenlige midler

til en økonomisk sanering. Vedrørende forslaget punkt 1 gjorde han således opmærksom på, at det var et væsentligt led i aftalerne mellem Nationalbanken og de private banker og sparekasser, at aftalerne ikke måtte benyttes til indførelse af en detaljeret dirigering af kreditgivning. Dette kunne naturligvis ikke udelukke et lovgivningsinitiativ, men det var regeringen bekendt, at Nationalbanken ikke kunne tilråde noget sådant, bl. a. under hensyn til, at det ikke ville være muligt på rimelig måde at foretage en klar inddeling af erhvervslivet ud fra valutamæssige og beskæftigelsesmæssige kriterier.

Angående forslaget punkt 5 vedrørende indberetning om alle tinglyste private pantebreve i fast ejendom til et dertil oprettet kontor fremhævede justitsministeren, at han ikke kunne indse formålet med oprettelsen af et nyt administrativt organ. For så vidt formålet var tilvejebringelse af statistisk materiale, kunne han oplyse, at statistiske undersøgelser var foretaget på dette område og tillige offentliggjort i Nationalbankens beretning for 1967.

Heller ikke forslaget punkt 6 kunne ministeren gå ind for. Tinglysningsproceduren var og måtte være baseret på ganske klare regler, og det var indlysende, at man ikke kunne opstille sådanne klare regler til afgørelse af, om formålet med en kreditgivning var produktivt.

Heller ingen af ordførerne kunne uden videre tiltræde forslaget. Der var imidlertid enighed om, at forslaget beskæftigede sig med meget vigtige forhold, og der var derfor enighed om at henvise forslaget til nærmere behandling i et udvalg.

Udvalget afgav imidlertid ikke betænkning over forslaget til folketingsbeslutning inden folketingssamlingens slutning.

5. Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af valgretsalderen og myndighedsalderen. (*Sigsgaard, Kai Moltke, Kjær Rasmussen og Hanne Reintoft*). [A. sp. 2315].

Skriftlig fremsættelse $15/3$ (F. sp. 1182). 1. beh. $19/4$ (F. sp. 2514). Partiernes ordførere: Tastesen, Knud Bro, Enggaard, Samuelsen, Aksel Larsen og Sigsgaard. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Knud Bro [formand], Fanger, Ellen Strange Petersen, Knud Østergaard, Enggaard [næstformand], Arne Christiansen, Kofoed, Samuelsen, Bilgrav-Nielsen, Nordqvist, Tastesen, Jørgen Peder Hansen, Ove Hansen, Hans Hækkerup, Niels Matthiasen, Børge Schmidt og Poul Dam).

Forslaget til folketingsbeslutning gik ud på, at folketinget skulle opfordre regeringen til at fremsætte lovforslag med henblik på en *nedsættelse af valgretsalderen og myndighedsalderen til 18 år.*

I bemærkningerne til forslaget henvises til, at der på Nordisk Råds session i 1964 vedtoges en rekommandation, der opfordrer de nordiske regeringer til at undersøge mulighederne for en nedsættelse af valgretsalderen og i den forbindelse have opmærksomheden henvendt på sammenhængen mellem valgretsalderen og myndighedsalderen. I bemærkningerne anføres endvidere følgende:

„I adskillige lande er valgretsalderen 18 år. I de øvrige nordiske lande vil den i meget nær fremtid være nedsat til 20 år. Det er forslagsstillerens opfattelse, at kravet om 18 års valgret inden for en kort årrække vil presse sig så stærkt på, at det må imødekommes. Da argumenterne for 18 års valgret samtidig er gode, vil en nedsættelse til 20 år — selv om det selvfølgelig vil være et fremskridt — være et unødvendigt mellemtrin.

Samfundet kræver af de unge, at de skal betale skat, og at de for mændenes vedkommende skal aftjene værnepligt. Det er rimeligt, at den pågældende aldersgruppe samtidig har indflydelse på det samfund, der stiller kravene til dem.

De 18—21-årige har i de senere år vist en stærkt stigende politisk interesse og aktivitet, der i hvert fald ikke står tilbage for interessen og aktiviteten i andre aldersgrupper, ligesom de unge bl. a. i kraft af en bedre uddannelse har bedre forudsætninger end tidligere for at deltage i det politiske liv.

Det skal endelig fremføres, at de unge har en alt for ringe politisk indflydelse i forhold til de ældre.

Forslagsstillerne anser det for rimeligt, at valgretsalder og myndighedsalder følges ad, og opfordrer derfor samtidig regeringen til at fremsætte forslag om nedsættelse af myndighedsalderen til 18 år.“

Ved 1. behandling kunne *indenrigsministeren* (Poul Sørensen) oplyse, at spørgsmålet om en nedsættelse af valgretsalderen til 20 år var under overvejelse, men at han af flere grunde — herunder hensynet til opnåelsen af den størst mulige overensstemmelse mellem reglerne i de nordiske lande — ikke fandt det rigtigt på nuværende tidspunkt at nedsætte valgretsalderen til 18 år. På tilsvarende måde oplyste *justitsministeren* (Thestrup), at myndighedsalderen ville blive søgt nedsat til 20 år, men at han foreløbig ikke kunne gå ind for en nedsættelse til 18 år. Han delte den opfattelse, at valgretsalder og myndighedsalder bør følges ad.

Sigsgaard (VS) uddybede som ordfører for forslagsstillerne de synspunkter, der taler for en nedsættelse af valgretsalderen og myndighedsalderen til 18 år, og som er omtalt i bemærkningerne til forslaget, jfr. foran. Han mente ikke, at der nogen sinde ville komme

et folkekrav bag ønsket om sænkning af valgretsaldere, men derfor kunne forslaget godt være rigtigt alligevel.

Tastesen (S) oplyste, at målsætningen for socialdemokratiet er at nå frem til en valgretsaldere på 18 år, men at man på nuværende tidspunkt ville følge den nordiske linje og gå ind for 20 år som et første skridt i denne retning. Myndighedsaldere burde formentlig fastsættes til 20 år, men man var parat til i et folketingsudvalg at drøfte de konsekvenser, det måtte få for ungdommen, hvis myndighedsaldere blev sænket yderligere.

Knud Bro (KF) understregede, at der må være et rimeligt forhold mellem ungdommens rettigheder og pligter. Der var efter hans opfattelse en række forhold, der tyder på, at ungdommen i dag er tidligere moden, men det må være af afgørende betydning at vide, om den biologiske modenhed følges af en social modenhed. Han foreslog derfor, at der nedsættes en kommission bestående af sagkyndige, som til brug for regering og folketing kan kulegrave hele dette spørgsmål med henblik på at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt det vil være rimeligt at nedsætte myndighedsaldere og valgretsaldere.

Heller ikke *Enggaard* kunne på venstres vegne støtte forslaget i den foreliggende skikkelse. Han var enig i, at det nok principielt bør være sådan, at valgretsaldere og myndighedsaldere falder sammen, men udgangspunktet måtte være at få myndighedsaldere rigtigt fastlagt. For ham at se ville en afgørende sænkning af myndighedsaldere kunne føre til uønskede forhold for en række unge, som i dag er beskyttet af 21 års grænsen.

Samuelson (RV) mente ikke, at man i første omgang kunne nå frem til en nedsættelse af både valgretsaldere og myndighedsaldere til 18 år. Han var i og for sig ikke spor betænkelig ved en nedsættelse af valgretsaldere, idet han var af den overbevisning, at ungdommen i de senere år er blevet betydelig mere politisk moden. Det var hans opfattelse, at der var mange skævheder ved den nuværende ordning med to myndighedsaldere på henholdsvis 18 og 21 år, som tiltrængte en sanering. Han anbefalede nedsættelsen af et folketingsudvalg til at undersøge de med forslaget forbundne problemer.

Aksel Larsen (SF) var tilhænger af en valgretsaldere på 18 år. Han så gerne, at der var retsenhed mellem de nordiske lande på dette område, men mente, at Danmark måtte kunne tage et initiativ og evt. gennem Nordisk Råd nå frem til en samordnet fælles nedsættelse til 18 år. I modsætning til de øvrige ordførere kunne han ikke se, at der var noget i vejen for, at valgretsaldere var lavere end myndighedsaldere, og han mente, at forslagsstillerne havde gjort sagen og sig selv en dårlig tjeneste ved at kæde de to spørgsmål sammen.

Det udvalg, som sagen henvistes til, afgav ikke betænkning.

6. Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af katastrofeværn og offentligt redningsvæsen. (*Kurt Brauer, Morten Lange og Aksel Larsen*). [A. sp. 2153].

Skriftlig fremsættelse $14/3$ (F. sp. 1104). 1. beh. $17/4$ (F. sp. 2357). Partiernes ordførere: Victor Gram, Adam Møller, A. Chr. Andersen, Amtoft, Kurt Brauer og Kjær Rasmussen. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Knud Østergaard, Adam Møller, Bøgholm, Erik Hansen (Vejle amt), A. Chr. Andersen, Enggaard, Kristen Østergaard, Amtoft [næstformand], Svend Haugaard, Stinus, Victor Gram, Ove Hansen, Frode Jakobsen, Peter Jørgensen, Risgaard Knudsen, Axel Ivan Pedersen og Kurt Brauer [formand]).

Efter forslaget opfordredes indenrigsministeren til at fremsætte lovforslag om katastrofeværn og offentligt redningsvæsen efter følgende retningslinjer:

1. Værnets opgave er
  - a. at yde assistance ved ulykker med personskade,
  - b. at yde assistance ved større materielle skader, brande, oversvømmelser m. v.,
  - c. at eftersøge og yde bistand til personer, der formodes forulykkede eller i nød på hav eller sø og tilsvarende på land.
  - d. Under ekstraordinære forhold kan værnet tildeles bevogtningsopgaver.
2. Værnets personel er dels et fast stampersonel med specialuddannelse, dels et udskrevet mandskab. Det udskrevne mandskab optrænes på et kursus, hvis varighed nærmere fastsættes i loven, og fungerer herefter ved tilkaldelse i en nærmere fastsat periode.
3. Værnet ledes af en centralstyrelse og regionale afsnitsledelser.
4. Værnets materiel er det civilforsvaret tillagte og statens civile og militære redningsvæsens materiel. Ved overgangsbestemmelser inddrages også det kommunale materiel under værnet.
5. Ved overgangsbestemmelser får værnet eneret og pligt til

at påtage sig de under 1 nævnte opgaver i det omfang, der kræves organiseret assistance.

6. Det særlige civilforsvar nedlægges.

Forslaget var i alt væsentligt en genfremsættelse af det af medlemmer af socialistisk folkeparti den 31. marts 1966 fremsatte forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af katastrofeværn og offentligt redningsvæsen (årbog 1965-66, side 572). På enkelte punkter var dog foretaget visse ændringer. Dette gjaldt således forslaget punkt 2, hvori der efter det nye forslag åbnes mulighed for i lovgivningen at fastsætte uddannelses-tiden.

Ændringen begrundedes ved fremsættelsen af ordføreren for forslagsstillerne, *Kurt Brauer* (SF), således:

„Socialistisk folkeparti ønsker herved at udskyde afgørelsen af uddannelsestidens længde, til en behovsundersøgelse kan være gennemført af særligt sagkyndige. Men det skal allerede her i den skriftlige fremsættelse understreges, at mit parti fastholder, at vi finder det urimeligt, at man i den nugældende lovgivning opretholder en så lang tjenestetid i civilforsvaret, at ingen saglig begrundelse kan tale derfor. De civilforsvarspligtiges „ligestilling“ med de militære værnepligtige finder mit parti fortsat, med de tidligere fremsatte begrundelser, er aldeles uantagelig.“

Ved 1. behandlingen tog *indenrigsministeren*, ligesom indenrigsministeren gjorde det i 1966, afstand fra forslaget. Først og fremmest var han helt uenig i det, der var et af hovedformålene med forslaget, nemlig afskaffelse af *civilforsvaret*. Investering i civilforsvaret, der under en krig skal varetage rent humanitære hjælpeopgaver, måtte betragtes som en del af den forsikringspræmie, som samfundet må betale for at være bedst muligt rustet til at hjælpe befolkningen mod følger af en krigs ulykker.

Ministeren kunne i øvrigt oplyse, at man i indenrigsministeriet for tiden behandlede et forslag fra civilforsvarsstyrelsen om etablering af et såkaldt fredsmæssigt katastrofeberedskab. Forslaget indebar dels en øget anvendelse af civilforsvaret under katastrofer i fredstid, dels en udbygning af samarbejdet mellem civilforsvaret og andre institutioner, der yder bistand under katastrofer.

Bortset fra forslagsstillerens eget parti og venstresocialisterne kunne heller ikke ordførerne for partierne tiltræde forslaget. Det blev imidlertid fra flere sider erkendt, at der kunne være spørgsmål vedrørende civilforsvarsordningen, som burde overvejes nærmere. Der var derfor enighed om at henvise forslaget til behandling i et folketingsudvalg. Udvalget afgav ikke betænkning.

7. Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til sikring af borgernes frihed og fred. (*Poul Dam, Kurt Brauer og Morten Lange*). [A. sp. 1207].

Skriftlig fremsættelse ²⁹/₂ (F. sp. 492). 1. beh. ²²/₃ (F. sp. 1547). Partiernes ordførere: K. Axel Nielsen, Hanne Budtz, Ib Thyregod, Stinus, Sigsgaard og Poul Dam. Henvist til udvalg på 17 medlemmer (Hanne Budtz, Bøgholm, Adam Møller, Knud Østergaard, Ib Thyregod [næstformand], Per Federspiel, Johan Philipsen, Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen, Bilgrav-Nielsen, K. Axel Nielsen, Thomas Have, Frode Jakobsen, Waldemar Laursen, Otto Mørch, Kjeld Olesen og Poul Dam [formand]). Beretning (B. sp. 1045) afgivet ²⁹/₅.

Forslaget til folketingsbeslutning havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer regeringen til at lade udarbejde og fremsætte forslag om følgende foranstaltninger til sikring af borgernes frihed og fred:

- 1) Forbud mod, at nogen myndighed indsamler oplysninger om borgerne ud over, hvad der udtrykkeligt er hjemlet i en af folketinget vedtagen lov.
- 2) Indførelse af direkte parlamentarisk kontrol med politiets virksomhed, bortset fra efterforskning af begåede forbrydelser.
- 3) Forbud mod enhver form for oplysningsbureauvirksomhed.
- 4) Forbud mod, at nogen i forbindelse med antagelse af personale videregiver, kræver eller skaffer sig oplysninger, der ikke vedrører en ansøgers uddannelse eller tidligere beskæftigelse.
- 5) Forbud mod enhver form for optagelse af tale eller billeder, der sker, uden at de berørte har kunnet være vidende om optagelsen.
- 6) Kontrol med indførelse, fremstilling og salg af materiel, som vil kunne anvendes ved overtrædelse af det under punkt 5 anførte forbud.“

I bemærkningerne var der henvist til det i 1. samling fremsatte forslag til beslutning om sikring af privatlivets fred og den enkelte

borgers demokratiske rettigheder, der var fremsat af det radikale venstres folketingsgruppe. Det hed endvidere: „For at sagen ikke skal gå i glemmebogen, har man ment det rigtigt at fremsætte nærværende forslag, som vil give folketingsrådet lejlighed til at fortsætte arbejdet med disse væsentlige spørgsmål og til at gøre dette med et mere konsekvent forslag som udgangspunkt.“

Ved 1. behandling gav *justitsministeren* udtryk for, at regeringen var enig med forslagsstillerne i, at folketingsrådet burde have lejlighed til at fortsætte arbejdet med disse meget betydningsfulde problemer. Han var derfor indstillet på, at debatten burde resultere i nedsættelsen af et udvalg. Han fandt det ikke heldigt på nuværende tidspunkt at angive, hvorledes de enkelte problemer burde løses. Han fandt det dog urealistisk med et almindeligt forbud mod enhver oplysningsbureauvirksomhed. Hvad angik ansættelse i privat tjeneste, så fandt han det meget tvivlsomt, hvor langt man kunne og burde gå. Spørgsmålet om hemmelig optagelse af tale eller billeder blev for tiden behandlet i straffelovrådet, ligesom der var et nordisk samarbejde i gang. En nærmere stillingtagen burde afvente udfaldet af disse overvejelser.

Fra alle ordførernes side blev der givet tilslutning til, at spørgsmålet blev grundigt undersøgt.

Det nedsatte udvalg afgav følgende beretning:

„Udvalget har afholdt to møder.

Da det er blevet oplyst, at der på forskellige af de områder, som berøres i forslaget, forberedes lovforslag til forelæggelse i det kommende folketingsår, har udvalget ment at kunne stille arbejdet med det foreliggende forslag i bero.

Forslagsstillerne har i denne forbindelse meddelt, at de agter at genfremsætte de dele af forslaget, der ikke dækkes af regeringens arbejdsprogram for folketingsåret 1968-69, så hurtigt som muligt efter folketingsårets begyndelse.“

8. Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af undervisningspligten. (*K. B. Andersen, Erling Dinesen, Anker Jørgensen, Peter Jørgensen, Bodil Koch, Orla Møller og Karl Max Rasmussen* [A. sp. 1467].

Mundtlig fremsættelse ¹³/₃ (F. sp. 986). 1. beh. ²⁹/₃ (F. sp. 1959). Partiernes ordførere: K. B. Andersen, Ellen Strange Petersen, P. E. Eriksen (Holger Hansen), Svend Haugaard (Bernhard Baunsgaard), Gunhild Due og Sigsgaard. Henvist til udvalget for undervisning og uddannelse. Beretning (B. sp. 1047) afgivet ³⁰/₅.

Forslaget havde følgende ordlyd:

„Folketinget opfordrer undervisningsministeren til at fremsætte lovforslag om en udvidelse af undervisningspligten, således at 8. undervisningsår gøres obligatorisk fra og med skoleåret 1972-73 og 9. undervisningsår fra 1973-74.“

Som det fremgik af bemærkningerne til forslaget, hvortil der henvises, byggede forslaget på en betænkning, som var afgivet af et af undervisningsministeren i 1965 nedsat udvalg, hvis opgave det var at overveje mulighederne for og konsekvenserne af en udvidelse af undervisningspligten og afgive indstilling herom. (Betænkning nr. 473/1968).

Forslaget tilsigtede at give grundlag for en gennemførelse af udvalgets indstilling. Forslagsstillerne kunne i det store og hele tilslutte sig de synspunkter, der i betænkningen lå til grund for udvalgets indstilling. De i forslaget indeholdte tidsterminer var i overensstemmelse med de af udvalget foreslåede, og forslaget var ligeledes begrænset til en udvidelse til det 8. og 9. skoleår. Hvad det 10. skoleår angik, havde udvalget fundet, at det måtte ses i sammenhæng med overvejelser om overgang til en begyndende erhvervsuddannelse af bred karakter. Disse problemer overvejedes i en af udvalget nedsat arbejdsgruppe. Forslagsstillerne var enige i, at det ville være rigtigt at gennemdrøfte nærmere, hvordan det 10. skoleår kunne blive en slags mødeplads for folkeskolens almene, ikke-faglige undervisning og så en begyndende erhvervsuddannelse af bred karakter. Det var dog forslagsstillerens opfattelse, at der, når arbejdsgruppen havde afsluttet sine overvejelser, måtte tages stilling til, hvordan også det 10. år kunne komme ind under undervisningspligten.

Ordføreren for forslagsstillerne (K. B. Andersen) henviste i øvrigt til den forespørgselsdebat, der havde fundet sted i tinget i 2. samling af foregående folketingsår (årbog 1966-67, side 590), og som havde vist, at der i tinget var et bredt flertal for en udvidelse af undervisningspligten. Både før og efter denne debat havde der endvidere landet over i forældre kredse og i skolekredse, i pressen og på anden måde været ført en omfattende drøftelse af argumenterne for og imod.

K. B. Andersen sluttede: „Ifølge betænkningen forlader op imod 25 pct. af de unge folkeskolen inden det 9. år. Det er hensynet til denne gruppe af unge, som i dag ikke får en grundlæggende uddannelse, der er tilstrækkelig til at sætte dem i stand til at møde de krav, de stilles over for, der er afgørende for forslagsstillerne. Derfor ønsker vi betænkningen og debatten i marts i fjor fulgt op med en egentlig beslutning om en udvidelse af undervisningspligten og netop undervisningspligten; skolepligt i den forstand, at en enkelt skoleform

skulle have monopol på uddannelsen, har vi jo heldigvis ikke, og ingen drømmer vel om at indføre skolepligt.

Ved at fremsætte forslaget nu, inden den 15. marts, ønsker forslagsstillerne at give mulighed for en vedtagelse i denne folketings-samling, så vi kan undgå en yderligere udsættelse. For hvert år, der går, inden der sker en udvidelse af undervisningspligten, må tusinder af unge betale med forringede fremtidsmuligheder både menneskeligt og fagligt. Jeg anbefaler forslaget til tingets velvillige behandling.“

Undervisningsministeren advarede mod at drage sammenligninger med andre lande med hensyn til undervisningspligtens længde, fordi undervisnings- og uddannelsesmønstret var forskelligt. På den anden side advarede han også imod en overvurdering af vor egen indsats. Han fremhævede, at den hurtige og dynamiske udvikling i samfundet nødvendiggjorde den bedst mulige almene uddannelse som grundlag for videregående uddannelse. Denne udvikling var en del af baggrunden for den stærkt øgede tilgang til det frivillige 8. og 9. skoleår og til mange andre former for uddannelse.

Han beskæftigede sig med årsagerne til, at en vis del af børnene ikke kom med i den frivillige uddannelse efter det 7. skoleår, og kom især ind på problemet de tilpasningsvanskelige børn. En øget interesse for at løse disse børns problemer allerede i folkeskolen var utvivlsomt en forudsætning for at få dem med i undervisningen efter det 7. skoleår. Det var et spørgsmål, om man ikke herhjemme, som man havde gjort det i USA, skulle forsøge med en skoleform, som gav de unge et varieret tilbud af undervisnings- og uddannelsesforanstaltninger, baseret på en personlig og faglig rådgivning for den enkelte.

Når han i den offentlige debat var blevet citeret for tidligere udtalelser, hvorefter han skulle være lidenskabsløs over for spørgsmålet om undervisningspligtens udvidelse og være tilhænger af den, ville han slå fast, at det ikke var hans personlige opfattelse, der var afgørende. Det var hans hovedopgave som undervisningsminister under de kommende forhandlinger at lytte sig frem til en fællesnævner, der kunne angive den retningslinje og de grundlinjer, hvorefter skolevæsenet skulle udbygges i de kommende år.

Ellen Strange Petersen (KF) fastslog, at hendes parti ønskede undervisningspligten udvidet fra 7 til 9 år, så snart det blev økonomisk forsvarligt og praktisk muligt, hvilket først og fremmest ville sige: når der var lærerkræfter nok. Man ønskede også, at skolemodne børn kunne komme tidligere i skole, og fandt ikke, at børnehaveklasser var løsenet for det tidligt skolemodne barn.

Man burde foretage flere undersøgelser af, hvad der for børnene eller børnenes forældre motiverede, at børnene kom tidligt ud af skolen. Visse undersøgelser tydede på, at der var sociale vanskeligheder, ikke nødvendigvis af økonomisk art, og tilpasningsvanskeligheder hos børnene allerede fra ca. 10 års alderen. Disse børn måtte støttes i pubertetsårene og ikke blot udskrives som 14-årige. I denne

forbindelse kom man ikke uden om at se på skolens indhold. Skolen måtte og skulle tage hensyn til børnenes vidt forskellige evner og anlæg og indrette undervisningen herefter.

I venstre var der delte meninger om en udvidelse af undervisningspligten, men *P. E. Eriksen* (V) fastslog, at der var et stort flertal imod en sådan udvidelse. Han understregede værdien af frivillighedens princip og fremhævede i den forbindelse de resultater, der allerede var opnået efter skoleloven af 1958. Af de ca. 10 pct. der ikke fortsatte efter det 7. skoleår, var der adskillige, der vendte tilbage til en undervisning på efterskoler, ungdomsskoler eller private skoler. Først når man havde analyseret årsagerne til, at denne lille gruppe ikke fortsatte, og havde undersøgt, hvordan man kunne hjælpe de skoletrætte med tilpasningen, kunne man begynde at tale om udvidet undervisningspligt, og så var det forhåbentlig helt overflødigt.

Holger Hansen (V) talte for et mindretal i partiet. Det var hans og mindretallets opfattelse, at man burde stræbe imod en udvidelse af undervisningspligten. Man skulle søge denne beslutning ført ud i livet i den takt, det var muligt ud fra såvel økonomiske som lærermæssige og pædagogiske hensyn, men så hurtigt, som det under hensyn til disse faktorer var muligt. Forslaget var nok kommet for tidligt. Der måtte gives befolkningen lejlighed til at drøfte de spørgsmål, som var trukket frem i betænkningen, inden folketinget tog stilling.

Svend Haugaard (RV) fastslog, at også hans parti var delt i denne sag. Uenigheden gjaldt alene spørgsmålet om tvang eller frivillighed. Ønsket om den bedst mulige uddannelse deltes af alle. Der var for ham ingen tvivl om, at frivilligheden havde været den store inspiration for den hidtidige udbygning af videregående skoleundervisning og for tilslutningen hertil. Man skulle udbygge skolen, gøre den spændende og fristende, så den kunne anspore til forpligtende selvvalg, men ikke gribe til tvang, hvor det lykkedes bedre i frihed.

Bernhard Baunsgaard (RV) fastslog som taler for den anden del af partiet, at der ikke var tale om at indføre nogen ny tvang, men alene om, hvor lang den allerede eksisterende undervisningspligt skulle være. Han anbefalede en forlængelse af undervisningspligten til hjælp for de børn, der ikke i dag fik en tilstrækkelig lang undervisning, så de havde lige så gode chancer som deres kammerater, når de skulle ud i erhvervslivet. Som forudsætning krævedes imidlertid et bredt tilbud, penge til nyt undervisningsmateriel, flere lærere, flere bygninger og adgang til dispensation.

Gunhild Due (SF) fastslog, at socialistisk folkeparti kunne give tilslutning til øget undervisningspligt og ikke mente, at sagen burde udsættes. Også hun understregede, at tilbuddet af skoleformer måtte være varieret, så de børn, der trængte til at skifte skoleform, fik mulighed derfor. Man måtte arbejde videre med nye undervisningsformer, eksperimenter og forskning. Målet måtte være en 10-årig udelst skole med mange tilvalgsfag og muligheder, mindre klasse-

kvotienter, en langt friere og mere varieret undervisningsform og mere medindflydelse for eleverne.

Sigsgaard (VS) kunne tilslutte sig forslaget. Han understregede, at undervisningspligtens længde ikke måtte betragtes som en isoleret faktor, men havde meget nøje sammenhæng med hele skolens formål og indhold. Han fandt, at man allerede nu havde gode undersøgelser af årsagerne til, at nogle forlod skolen efter kun 7 års skolegang. Man måtte i højere grad end hidtil tilrettelægge undervisningen med hensyntagen til hver enkelt elevs særlige forudsætninger og intensivere samarbejdet mellem hjem og skole.

Uden for ordførernes kreds havde *Lembourn* (KF) og *Meta Ditzel* (RV) ordet.

I den af udvalget afgivne beretning siges det bl. a.:

„— — — Undervisningsministeren har i det nævnte samråd over for udvalget oplyst, at det er tanken i sommerens løb at undersøge problemerne omkring de tilpasningsvanskelige elever med henblik på hjælpeforanstaltninger samt at foretage en vurdering af, hvornår forudsætningerne for udvidet undervisningspligt kan være tilvejebragt. Det er hensigten til efteråret at indstille til regeringen, at man tager stilling til en udvidelse af undervisningspligten.

Udvalget har ikke kunnet nå at færdigbehandle forslaget til folketingsbeslutning.“

C.

Andre sager.

I. Forespørgsler.

Folketingsårets I. samling.

1. Den 6. oktober 1967 anmeldtes i folketinget (F. sp. 286) følgende forespørgsel til *økonomiministeren* af *Poul Schlüter*, *Hilmar Baunsgaard*, *Henry Christensen*, *Poul Hartling*, *Skytte* og *Poul Sørensen*:

„Hvilke oplysninger kan økonomiministeren give om resultaterne af det hidtidige arbejde for en rationalisering af statsforvaltningen samt om de foranstaltninger, ministeren måtte påtænke med henblik på en intensivering af rationaliseringen?“

Fremme af forespørgslen vedtoges ¹⁰/₁₀ (F. sp. 291).

Forespørgslen foretoges ²⁴/₁₀ (F. sp. 537).

Ordføreren for forespørgerne, *Poul Schlüter* (KF), fastslog i sin begrundelse for forespørgslen, at problemet om en effektivisering af statsforvaltningen var et af disse års politiske hovedemner. Alligevel havde folketinget sjældent lejlighed til at behandle det, bl. a. fordi arbejdet med det hvilede på ministerielle cirkulærer. Han erkendte, at der var sket visse fremskridt på en række specialområder, men alt i alt var det hans indtryk, at resultaterne af de senere års arbejde var for sparsomme. Virkelig dybtgående administrative reformer var udeblevet, og der savnedes fra regeringens side en principplan for forvaltningens fremtidige udvikling.

Poul Schlüter fremhævede en række konkrete problemer. På visse forvaltningsområder ville den moderne EDB-teknik muliggøre en centralisering af administrationen, medens decentralisering og henlægning til kommuner eller amter var en mulighed på andre felter. I denne forbindelse måtte man tage den kommende kommunalrevision i betragtning.

Det var et spørgsmål, om den nuværende sagsfordeling mellem ministerier og de forskellige administrationsområder var hensigtsmæssig. Den nuværende embedsstruktur var ikke tilstrækkelig smidig.

Tjenestemænd burde ikke ansættes under et for snævert felt af stats-administrationen. Også spørgsmålet om stillingsanalyse burde overvejes.

Han foreslog, at administrationsrådets indstillinger blev offentliggjort. I øvrigt fandt han, at rådets sammensætning burde være en anden, idet det ikke var rigtigt, at det overvejende antal medlemmer var embedsmænd med tilknytning til centralforvaltningen.

Økonomiministeren gav i sit svar indledningsvis en samlet redegørelse for det rationaliseringsarbejde, der siden krigens slutning havde fundet sted i en række udvalg og nævn med tilhørende sekretariater inden for centraladministrationen.

Det fremgik heraf, at der på en række punkter var opnået resultater af det arbejde, der var udført i årene 1946-64, men helhedsindtrykket af disse bestræbelser var, at resultaterne ikke var i overensstemmelse med de ønsker, man havde opstillet, og ikke havde holdt mål med udviklingen.

Disse erfaringer bevirkede, at regeringen den 19. november 1964 nedsatte et udvalg til overvejelse af den statslige rationaliseringsvirksomhed, som fem måneder senere afgav en betænkning om effektivisering af statsadministrationen.

Herefter skulle det grundlæggende rationaliseringsarbejde udføres i de enkelte styrelser under de enkelte ministres ansvar. Til støtte for en samordning af rationaliseringsarbejdet i styrelserne skulle oprettes et centralt råd med et sekretariat, der samtidig kunne virke som inspirerende serviceorgan for de enkelte styrelser. På denne baggrund nedsatte regeringen den 15. september 1965 statens administrationsråd.

Administrationsrådet havde i den forløbne 2 års periode søgt at sætte arbejdet i gang over en bred front og helt anderledes end tidligere søgt at inddrage de enkelte styrelser og det dér ansatte personale aktivt i arbejdet. Ministeren fandt, at administrationsrådet i denne periode havde taget værdifulde skridt i denne retning, men en sådan aktivisering over en bred front var ikke noget, man kunne gennemføre på kort tid.

Man måtte i øvrigt være opmærksom på de administrative konsekvenser af de love, der blev vedtaget i folketinget. Regeringen havde da også på administrationsrådets initiativ fra 1. januar 1967 indført den praksis at redegøre for lovenes administrative konsekvenser i bemærkningerne til lovforslagene.

Ministeren redegjorde derefter nærmere for det arbejde, administrationsrådet havde udført, idet han understregede, at arbejdet ikke så meget skulle vurderes ud fra de resultater, der aktuelt var nået, som ud fra, hvad der var sat i gang.

Administrationsrådets hovedopgave havde været at yde bistand ved styrelsernes igangværende eller planlagte rationaliseringsarbejde. Denne bistand ydedes under to forskellige former, dels i form af

kursusvirksomhed og dels i form af rådgivning i forbindelse med styrelsernes planlægning og prioritering af rationaliseringsopgaverne samt vejledning ved rationaliseringens gennemførelse.

Foruden bistanden til de enkelte styrelser havde rådet selv tilrettelagt og gennemført undersøgelser af rationaliseringsopgaver, der berørte flere eller samtlige styrelser, såkaldt tværgående undersøgelser.

Der var nedsat en arbejdsgruppe med repræsentanter for de interesserede ministerier med henblik på en koordinering af central-administrationens strukturrationaliseringsarbejde med de strukturændringer af den lokale administration, som forventedes iværksat som følge af kommunalreformen. En del af dette udvalg's opgave var at pege på mulighederne for at gennemføre en øget decentralisering og dekoncentration af den offentlige forvaltning.

I snæver sammenhæng med strukturproblemerne stod personalepolitikken. Ministeren pegede i denne forbindelse på det igangværende arbejde i tjenestemandskommissionen, som bl. a. tog sigte på at løse det nuværende stive system op gennem større ansættelsesområder, smidigere lønfastsættelse og friere lønindplacering.

En af administrationsrådets vigtigste opgaver vedrørte mulighederne for anvendelse af elektronisk databehandling inden for forvaltningen. Rådets sekretariat fungerede som sagkyndig rådgiver i sager om anskaffelse af EDB-materiel til forvaltningen og havde medvirket ved behandlingen af en stor række enkeltsager.

Der var taget skridt til at imødegå det efterhånden kritiske behov for egentligt EDB-fagligt personale.

Ministeren omtalte derefter rationaliseringsvirksomheden i enkelte styrelser og institutioner og sluttede med kort at omtale de tanker, regeringen havde gjort sig med henblik på en intensivering af rationaliseringsbestræbelserne.

Lysholt Hansen (S) fremhævede, at hans parti var meget positivt indstillet over for enhver fornuftig rationaliseringsbestræbelse, hvilket bl. a. arbejdet i finansudvalget havde vist. Disse bestræbelser måtte imidlertid udfoldes af folketingets partier i fælleskab, f. eks. i folketingets investeringsudvalg, og det faktum, at forespørgslen kun var fremsat af tre af folketingets partier, gav efter hans opfattelse debatten et partipolitisk præg.

Det var vel formelt rigtigt, at ministrene havde ansvaret for den offentlige administration, men folketingets partier gjorde klogt i at erkende, at også de havde et ansvar at bære. Det var i folketinget, de love blev til, som administrationen blev sat til at forvalte.

Ib Thyregod (V) betonedede, at administrationsrådet måtte gøres uafhængigt af regeringen, og at folketinget skulle have mulighed for løbende at følge med i arbejdet.

Med hensyn til rationalisering var der navnlig tre områder, hvor man først og fremmest burde sætte ind: en decentralisering af admini-

strationen til afgørelser på det lokale plan, anvendelse af moderne kontormetoder, herunder EDB-teknik, og skabelse af et bedre klima på arbejdspladserne.

Skulle administrationen effektivt forbedres og tempoet forøges, måtte man sikre sig den bedst mulige udvælgelse af embedsmænd ud fra saglige hensyn. I denne forbindelse nævnte han tanken om et særligt ansættelsesråd eller lignende.

Det var vigtigt, at folketinget kom aktivt med så tidligt som muligt i arbejdet med at gennemføre nogle af de ting, ministeren havde nævnt i sin redegørelse. Det var derfor ønskeligt, at der blev nedsat et folketingsudvalg til at modtage oplysninger fra økonomiministeren på dette område. (Ved folketingsbeslutning af 16. november blev det besluttet, at et sådant udvalg skulle nedsættes, se herom side 517).

Ømann (SF) fastslog, at administrationsapparatet gennem en lang årrække var blevet forsømt i forhold til de opgaver, som udviklingen havde medført.

Decentralisering var en mulighed på visse områder, men bl. a. den moderne EDB-teknik kunne tale for tendenser i modsat retning, og det var derfor ikke muligt i dag at opstille en færdig model for landets administration på længere sigt.

Det kunne dog allerede nu opstilles som et generelt krav, at der måtte et ændret uddannelsesprogram til for dem, der skulle ansættes i statsadministrationen.

Man havde begået den fejl ikke at inddrage personalet i tilstrækkeligt omfang i rationaliseringsarbejdet, og det var glædeligt, at der nu var taget videregående skridt til at inddrage hele personalet.

Hilmar Baunsgaard (RV) betonede, at den offentlige administration byggede på politisk arbejde og dermed på lovgivning, og lovgivningen måtte anse det for vigtigere at tage hensyn til befolkningsgrupper og disses ønsker end til administrativ effektivitet. Under respekt af dette hensyn var det klart, at en bestræbelse for at få den mest effektive statsadministration måtte være et uafviseligt krav.

Han anså det for væsentligt, at alle partier i folketinget medvirkede til at sikre den mest hensigtsmæssige planlægning både fysisk og økonomisk og efterlyste i øvrigt en mere rationel tilrettelæggelse af lovgivningsarbejdet.

Niels Westerby (LC) fremhævede også folketingets ansvar med hensyn til at være meget opmærksom på de administrative konsekvenser af lovforslagene.

Han anbefalede i øvrigt i højere grad at styrke den lokale administration og pegede i denne forbindelse på oprettelse af forvaltningsdomstole for at sikre borgerne en ligelig behandling i forhold til loven.

2. Den 24. oktober 1967 anmeldtes i folketinget (F. sp. 533) følgende forespørgsel til *statsministeren af Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Poul Hartling, Poul Møller, Poul Sørensen og Kristen Østergaard*:

„Vil regeringen medvirke til foranstaltninger, der formindsker erhvervenes alvorlige vanskeligheder og dermed den stigende arbejdsløshed, og vil regeringen give tilsagn om i folketingsåret 1967-68

- 1) at undlade igangsættelse af foranstaltninger, der pålægger erhvervene yderligere tid- og udgiftkrævende administrative opgaver,
- 2) at undlade at søge gennemført lovforslag, der ensidigt pålægger erhvervene øgede økonomiske byrder, og samtidig henstille til kommunerne i samme periode at afstå fra tilsvarende beslutninger?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $25/10$ (F. sp. 638).

Forespørgslen foretoges $9/11$ (F. sp. 1070).

Ordføreren for forespørgerne, *Haunstrup Clemmensen (KF)*, fremhævede som begrundelse for forespørgslen, at udviklingen i beskæftigelsen gav anledning til bekymring og var af en så alvorlig karakter, at det måtte være naturligt for folketinget nu at drøfte disse spørgsmål.

Sådan som udviklingen formede sig, ville den også medføre nedgang i produktionen, og der var grund til på ny at slå fast, at forudsætningen for en større velstand simpelt hen var en forøget produktion.

Det kunne næsten generelt siges, at på områder, hvor et fald var ønskeligt, i omkostninger, valutabalaceunderskud m. v., var der stigninger, og på områder, hvor der var brug for stigninger, i produktion, eksport m. v., var stigningen ikke tilstrækkelig stor, i visse tilfælde var den endda udeblevet.

Han erkendte, at der var både udenlandske og indenlandske årsager til vore vanskeligheder, men netop når de udenlandske vanskeligheder var størst, måtte man bestræbe sig på at gøre de indenlandske så små som muligt. Der var efter hans opfattelse tre hovedårsager til de indenlandske vanskeligheder: væksten i det danske omkostningsniveau, der var stærkere end hos vore udenlandske konkurrenter, opsparingen var for lille, hvilket medførte en alvorlig mangel på kapital til investeringer i erhvervslivet, og endelig savnede erhvervslivet den tryghed og den tillidsfulde atmosfære, som var en afgørende forudsætning for erhvervslivets trivsel. Hermed sigtede

ordføreren til, at erhvervspolitikken førtes i samarbejde med socialistisk folkeparti, som ikke kunne forventes at have stor sympati for privat erhvervsliv.

Statsministeren gav først en redegørelse for den økonomiske situation. Han fremhævede, at det nødvendigvis måtte mærkes på dansk økonomi, når store dele af Vesteuropa, dækkende hovedparten af vor eksport, ramtes af en økonomisk afmatning. Hertil kom, at den internationale landbrugsprotektionisme i særlig grad ramte Danmark, som havde en langt større landbrugseksport end andre europæiske lande.

Der havde faktisk i de senere år været en meget kraftig forøgelse af de erhvervsmæssige investinger her i landet, hvilket statsministeren belyste gennem en række taleksempler. Dansk industri havde trods skærpede konkurrencevilkår som helhed kunnet fastholde sin markedsandel. Også produktiviteten var steget betydeligt både inden for landbrug og industri, og vi havde derfor gode forudsætninger for at imødegå de øjeblikkelige vanskeligheder. Det var centralt vigtigt, at industriudviklingen og den øvrige erhvervsudvikling fortsat blev fremmet, hvis erhvervslivet skulle kunne løse den kommende tids opgaver.

Statsministeren redegjorde derefter for regeringens planer for at fremme en sådan udvikling. Disse retningslinjer omfattede et aktivt *erhvervsprogram på 13 punkter*:

Punkt 1. Erhvervene måtte tilføres kapital inden for rammerne af en forsvarlig økonomisk politik. Dette ville i første række ske ved, at Nationalbanken ved forhandlinger med kreditforeningerne søgte kreditvotaerne til industri og landbrug forøget. Senere forhandlinger med banker ville på samme måde kunne sikre forudsætningerne for en rimelig kreditudvidelse.

Som punkt 2 ønskede regeringen at tilvejebringe forudsætninger for udnyttelse af den givne mulighed for udlån til industrien fra hypotekforeningerne.

Punkt 3. Regeringen ville, hvis der var interesse herfor, medvirke til at sikre Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk muligheder for at løse sin del af investerings- og finansieringsopgaverne i forbindelse med den fortsatte industrielle udbygning.

Punkt 4 vedrørte en henvendelse fra Landbrugsrådet og Husmandsorganisationerne, som ønskede udenlandske lån til gennemførelse af strukturændringer inden for landbruget. Spørgsmålet ville blive taget op til forhandling med landbruget i den allernærmeste fremtid.

Som punkt 5 nævnedes statsministerens industriens muligheder for øget kapitaltilførsel over aktiemarkedet. Han troede ikke, at der her på kortere sigt kunne opnås væsentlige forbedringer, men et forslag til modernisering af børslovgivningen — som ville kunne virke i den rigtige retning — var under udarbejdelse.

Punkt 6 drejede sig om kapitalimport. Regeringen ville optage forhandlinger med Nationalbanken om en udvidelse af adgangen til kapitalimport til erhvervsformål ud over de allerede nævnte to formål.

Punkt 7 vedrørte den strukturrationalisering, der fandt sted i dansk industri. Regeringen var opmærksom på, at der ikke gennem f. eks. beskatningsregler lagdes hindringer i vejen for en naturlig udvikling, bl. a. gennem virksomhedssammenslutninger. Regeringen overvejede, i hvilket omfang de gældende regler for visse former for sammenslutning kunne videreføres til andre former for sammenslutning.

Hvad angik afskrivningsreglerne — punkt 8 — var regeringen indstillet på at se på mulighederne for lempelse, hvor noget sådant fandtes påkrævet. Spørgsmålet om konjunkturbestemte afskrivninger var regeringen villig til at tage op.

Statsministeren fandt — som punkt 9 — at man burde overveje en udvidet pligt til offentliggørelse af regnskab. Dette kunne bidrage til en bedre forståelse mellem ledere og ansatte, og en større åbenhed ville øge mulighederne for at udnytte aktiemarkedet og give større tillid til investeringer i aktier.

Som punkt 10 opfordrede regeringen parterne på arbejdsmarkedet til at samarbejde branche for branche om den nødvendige strukturrationalisering efter samme mønster som det, der var anvendt i værftsindustrien.

Punkt 11 drejede sig om de områder i landet, hvor industriudviklingen var længst tilbage. Her skulle den nye egnsudviklingslov udnyttes i videst muligt omfang, og om nødvendigt måtte flere penge-midler stilles til rådighed.

Som punkt 12 understregede statsministeren, at finansieringen af industriens forsknings- og udviklingsarbejde var et meget betydningsfuldt spørgsmål. Regeringen var indstillet på at stille større midler til rådighed for dette formål.

Punkt 13 drejede sig om handelspolitikken, hvor hovedtendensen havde været at forøge både eksport og import ved at nedbryde handelsskranker og søge voksende omsætning med gamle handels-partnere samtidig med at søge stigende indpas på nye markeder som udviklingslande og østlande.

Per Hækkerup (S) understregede, at det for socialdemokratiet og for regeringen var et mål at sikre en høj, stabil beskæftigelse, og at den økonomiske politik primært måtte indrettes med dette mål for øje. Han fremhævede den internationale konjunkturafdæmpning som hovedårsagen til de øjeblikkelige vanskeligheder, men var af den opfattelse, at Danmark ved en objektiv bedømmelse hørte til de lande, som hidtil var sluppet nådigst igennem denne afdæmpning.

I forbindelse med spørgsmålet om vor forringede konkurrence-evne påpegede han, at vi i en meget lang årrække havde haft en

indkomstudvikling, der lå bag efter indkomstudviklingen i de lande, vi afsætter til og konkurrerer med, medens den i de seneste år havde ligget noget højere end den gennemsnitlige indkomstudvikling i disse lande. Han fremhævede vanskelighederne ved at føre en fast indkomstpolitik i et land, hvor indkomstdannelsen overvejende var overladt til de frie kræfters spil i en liberal prismekanisme, og hvor det ikke bare drejede sig om lønarbejdernes og funktionærernes indkomster, men i høj grad også om de selvstændige erhvervsdrivendes indkomster.

Han fandt det i øvrigt forkert uden videre at fastslå, at vi var blevet dårligere stillet i konkurrencemæssig henseende i de senere år. Efter at have redegjort for udviklingen i eksporten måtte han mene, at den fremstilling, der var givet af vor situation, var overdrevet. Statsministeren havde nu i sit konstruktive program peget på de områder, hvor man mente det nødvendigt at imødegå de øjeblikkelige vanskeligheder gennem en yderligere forstærkning af erhvervspolitikken.

Også *Poul Dam* (SF) kunne anbefale statsministerens program, som indebar en række muligheder for forbedringer af situationen. Han fandt det dog ikke vidtgående nok og fremførte derfor en række yderligere forslag til overvejelse.

Henry Christensen (V) fandt, at indholdet af statsministerens erklæring stod i omvendt porportionalt forhold til antallet af punkter. Man havde efter hans opfattelse i den vanskelige konjunktursituation foretaget handlinger, der direkte var i strid med eller havde forringet vilkårene for danske erhverv. I denne forbindelse beskæftigede han sig især med de forringede afskrivningsregler. Han fremdrog endvidere afskaffelse af kapitalbindingsordningerne, beskatningen af produktionsjord, forhøjelsen af dækningsafgiften, den manglende mulighed for at vælge mellem forskellige afregningsmetoder med hensyn til den almindelige omsætningsafgift og afvisningen af forslaget om at lempe betalingsfristerne for denne.

Heller ikke *Hilmar Baunsgaard* (RV) fandt noget egentligt program i statsministerens 13 punkter, som nærmest måtte sammenlignes med en disposition til en tale. Han var dog enig i, at der krævedes en kombination af forskellige midler for at afhjælpe den økonomiske situation. Han fremhævede forskellen på den nuværende vanskelige situation og de vanskeligheder, der forelå i begyndelsen af 1960'erne. Dengang var der tale om et overskud af efterspørgsel på hjemmemarkedet, i dag var det et underskud i efterspørgslen på vore eksportmarkeder, der var hovedårsagen til vore økonomiske problemer. Man måtte styrke konkurrenceevnen og tillade en vis likviditetslettelse for erhvervslivet, ikke mindst for de eksportproducerende erhverv. Det var nødvendigt tillige at indse, at indkomsterne ikke burde stige så meget, som de have gjort i de senere år, og en vis prioritering af de offentlige udgifter var nødvendig.

Poul Antonsen (LC) var villig til at se på enkelthederne i statsministerens aktionsprogram, når de i løbet af de kommende år ville fremkomme som lovforslag. En lang række af de nævnte punkter — som næppe alle kunne siges at være lige væsentlige — ville imidlertid ikke blive iværksat nu og ville ikke få betydning for den konkrete situation.

Det, man måtte gøre nu, var at forberede en lempelse af pengepolitikken. Han stillede derfor følgende *forslag til motiveret dagsorden*:

„Folketinget ønsker at stimulere erhvervslivet, sikre fuld beskæftigelse og en stabil økonomisk vækst.

Folketinget opfordrer derfor regeringen til at gennemføre en øjeblikkelig pengepolitisk lettelse samtidig med, at den nuværende finanspolitik foreløbig fastholdes.

Den pengepolitiske lettelse bør ske ved, at regeringen straks optager forhandling med Nationalbanken om

- 1) en hurtig afvikling af kreditrationeringen over for banker og sparekasser,
- 2) forøgede obligationsopkøb i vinterens løb i takt med udviklingen i valutaunderskuddet og den fremtidige stigning i nettoindbetalingerne til staten (kasseoverskuddet).

Regeringen bør allerede nu forberede en lettelse af finanspolitikken (nedsættelse af indkomstskatterne), som iværksættes til foråret, hvis der til den tid er arbejdsløshed, uudnyttet kapacitet i erhvervslivet og forventningerne om et fra udlandet kommende konjunktur-omslag ikke holder stik.

Tinget går hermed over til den næste sag på dagsordenen.“

Under den efterfølgende ret omfattende debat, som sagligt koncentreredes omkring afskrivningsreglerne og politisk omkring samarbejdet mellem socialdemokratiet og socialistisk folkeparti, stillede *Per Hækkerup* (S) og *Poul Dam* (SF) følgende *forslag til dagsorden*:

„Idet folketetinget tager statsministerens redegørelse til efterretning og bekræfter, at en høj og stabil beskæftigelse og en fortsat velstandsstigning er målsætningen for den økonomiske politik, tiltræder tinget de af regeringen fremlagte retningslinjer for en forstærket erhvervspolitisk indsats og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Efter afslutningen af forhandlingen, hvorunder foruden ordførerne også *Skytte* (RV) havde ordet, vedtoges det af *Per Hækkerup* og *Poul Dam* stillede forslag enstemmigt med 87 stemmer; 76 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod. Hermed bortfaldt det af *Poul Antonsen* stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen.

3. Den 2. november 1967 anmeldtes i folketinget (F. sp. 1034) følgende forespørgsel til *udenrigsministeren af Per Hækkerup, Per Federspiel, Poul Møller, Aksel Larsen, K. Helveg Petersen og Niels Westerby*:

„Hvilke oplysninger kan udenrigsministeren give om den udenrigspolitiske situation?“

Fremme af forespørgslen vedtoges ⁸/₁₁ (F. sp. 1050).

Forespørgslen foretoges ¹⁶/₁₁ (F. sp. 1320) og ²⁸/₁₁ (F. sp. 1701).

Udenrigsministeren behandlede indledningsvis regeringens politik i Danmarks centrale sikkerhedsproblemer. Han fastslog, at den politiske udvikling og meningsdannelse i henholdvis USA og Sovjetunionen var af afgørende betydning. Med forholdet mellem Moskva og Washington stod og faldt verdensfreden. Der syntes at kunne spores et begyndende fællesskab hos de to supermagter i følelsen af ansvar for opretholdelsen af verdensfreden.

Konflikten i Vietnam satte i dåg grænsen for dette fællesskabs rækkevidde. Det var i dag næppe muligt gennem FN's sikkerhedsråd at finde en vej, der kunne føre til fred, og bestræbelserne måtte derfor i den nævrende fase koncentreres om at få tilvejebragt forudsætninger for en direkte forhandlingskontakt mellem de implicerede parter. Regeringen havde ved flere lejligheder opfordret USA til ensidigt og betingelsesløst at standse bombningerne af Nordvietnam, samtidig med at man havde opfordret konfliktens anden part og dennes allierede til i så fald at gå til forhandlingsbordet for at nå frem til en fredelig løsning. Målet for en fredsordning i Vietnam måtte være at skabe sikkerhed for, at det vietnamesiske folk fik mulighed for — uden indblanding udefra — at bestemme sin fremtidige skæbne.

Konflikten måtte ses i en større sammenhæng, hvori forholdet mellem USA og Kina og spørgsmålet om voksende kinesisk dominans i Sydøstasien spillede en afgørende rolle. I denne forbindelse omtalte udenrigsministeren Kinas isolation fra den øvrige verden. Han ville finde det ønskeligt, om denne isolationistiske udvikling ville blive bremset. Fra dansk side ville man fortsat arbejde på, at regeringen i Peking kunne komme til at beklæde Kinas plads i De Forenede Nationer.

I sin omtale af det internationale samarbejde kom udenrigsministeren først ind på De Forenede Nationer. Han fandt, at FN's muligheder var stærkt begrænsede i tilfælde, hvor stormagterne havde modstridende interesser, hvorimod FN i andre tilfælde kunne yde væsentlige bidrag til opretholdelse af fred og sikkerhed. Ikke mindst de små nationer havde en klar interesse i verdensorganisationen. Hvad angik krisen i Det mellemste Østen, var det ved sikkerheds-

rådets mellemkomst lykkedes at tilvejebringe en våbenhvile. Hovedproblemet var i dag at få udpeget en særlig FN-repræsentant, der kunne samarbejde med begge konfliktens parter. Der var imidlertid vanskeligheder i forbindelse med formuleringen af visse af de retningslinjer, sikkerhedsrådet skulle fastsætte for hans virksomhed. Fra dansk side havde man anlagt det grundsynspunkt, at en resolution ikke ville være nyttig eller praktisk, medmindre begge konfliktens parter kunne acceptere den eller i hvert fald affinde sig med den. Man ville på dansk side gøre sit yderste for at fremme en politisk løsning, der kunne danne grundlaget for en fredelig udvikling i området.

Et andet centralt FN-problem var nedrustningsspørgsmålet. Interessen koncentrerede sig her fortsat om spørgsmålet om at hindre en yderligere spredning af nukleare våben. Forelæggelsen af enslydende sovjetiske og amerikanske udkast til en ikke-spredningsaftale syntes at have bragt et spredningsforbud nærmere.

Hvad angik situationen i Sydafrika, var det fortsat regeringens politik, at den frembød en trussel mod international fred og sikkerhed, og det var derfor regeringens ønske, at sikkerhedsrådet, når fornøden tilslutning var til stede, skulle slå dette fast og træffe de foranstaltninger, som pagten foreskrev for en sådan situation.

Ministeren kom derefter ind på den globale magtbalance mellem USA og Sovjetunionen og den fortsatte militær-teknologiske udvikling i de to magter. Det måtte være et hovedmål for de internationale fredsbestrebelsers, at magtbalancen bragtes under kontrol gennem aftaler eller forståelse, så den militærtekniske konkurrence blev standset på et balanceret stadium.

I Europa var de to hovedproblemer Tysklandsspørgsmålet og opmarchen i to politiske lejre koncentreret i NATO- og Warszawa-pagten.

Det var regeringens politik at gå ind for Tysklands genforening på grundlag af selvbestemmelsesretten. Dette kunne kun opnås som resultat af en afspændingsproces.

Ministeren fandt, at eksistensen af forsvarsalliancerne så langt fra at skade afspændingen — som påstået af nogle — i et område som Europa netop var forudsætningen for, at der kunne skabes et klima af tryghed, i hvilket afspænding kunne trives, og i hvilket alliancernes enkelte medlemmer kunne føre en afspændingspolitik. Det var fortsat regeringens opfattelse, at vort medlemskab ville give os den bedst mulige garanti for vor nationale sikkerhed. NATOs oprindelige mål: at genoprette og bevare en rimelig politisk og militær balance i Europa, var efter regeringens opfattelse stort set nået. Det var en hovedopgave for alliancen at opretholde denne tilstand. En anden vigtig opgave måtte nu være at bringe afspændingspolitikken i stigende grad ind i alliancens politiske målsætning og over-

vejelser. Harmeldrøftelserne ville forhåbentlig resultere i en klar tilkendegivelse heraf.

Som afslutning på sin omtale af problemerne omkring NATO nævnedes udenrigsministeren Grækenlandsspørgsmålet. Regeringen fandt det helt afgørende som NATO-partner klart at markere sit standpunkt til det, der skete i Grækenland. Central var den sag, der var rejst af Danmark, Norge, Sverige og Holland for Europarådets menneskerettighedskommission. Regeringens holdning betød ikke, at Danmark ikke var indstillet på at fortsætte og udbygge de dansk-græske handelsforbindelser.

Hvad udviklingslandene angik, måtte man i de kommende år forudse en stigende dansk indsats for at udfylde rammerne i regeringens bistandsplan, der var fremlagt i forrige samling. Denne plan sigtede på, at Danmarks bistand skulle nå op på 1 pct. af nationalindkomsten i 1972-73.

På længere sigt måtte målet for al hjælp til udviklingslandene være, at de blev i stand til at klare sig ved egne kræfter ved, at de bl. a. ved eksport fik mulighed for at skaffe sig de fornødne valuta-indtægter. Det var regeringens politik aktivt at virke for, at der på det handelspolitiske område fandt en udvikling sted til fordel for udviklingslandene. Det var først og fremmest inden for GATT og UNCTAD, at disse problemer skulle drøftes.

Sluttelig kommenterede ministeren kort resultaterne af Kennedy-runden set fra et dansk synspunkt. Der var opnået betydelige toldindrømmelser for næsten alle industrivarer. På den anden side var det beklageligt, at forhandlingerne ikke havde ført til noget brud på den traditionelle landbrugsprotektionisme. Det var regeringens hensigt under de kommende forhandlinger i GATT at arbejde videre med overvejelserne om internationale varearrangementer for landbrugsvare.

Per Hækkerup (S) kunne give sit partis tilslutning til regeringens politik, som den var skitseret i udenrigsministerens redegørelse.

Han beskæftigede sig indgående med det almindelige sikkerhedspolitiske perspektiv og imødegik en række af de argumenter, som blev fremført af modstandere af Danmarks medlemskab af NATO. Han konkluderede i, at Danmark burde fastholde hovedlinjerne i vor udenrigspolitik. Det var i u-landsarbejdet, i FN-arbejdet, i NATO-samarbejdet, i det europæiske og nordiske samarbejde, der lå en fremtid for Danmark.

Per Federspiel (V) fandt, at ministerens redegørelse gav et meget sandfærdigt billede af aktuel dansk udenrigspolitik. Han fastslog, at der bortset fra enkelte yderliggående standpunkter stort set var enighed i folketinget om Danmarks forhold til udlandet. Det var nødvendigt at koncentrere den udenrigspolitiske aktivitet om forhold, som var væsentlige, og som vi var i stand til at udøve en egentlig indflydelse på, ikke mindst forhold, der berørte danske interesser.

Hvad Grækenland angik, kunne han tiltræde, at Danmark sammen med andre lande havde indbragt den græske regerings krænkelse af menneskeretskonventionen for menneskeretskommissionen. Man måtte imidlertid være overordentlig varsom med at blande politiske demonstrationer og retslig procedure sammen. I forholdet til Grækenland måtte etableres en saglig og ikke en følelsesbetonet atmosfære.

Han var enig i, at NATO var grundlaget for vor sikkerhedspolitik. Afspændingsbestræbelserne burde imidlertid først og fremmest finde sted gennem bilaterale kontakter og ikke ved en konfrontation af de europæiske alliancer.

Danmark måtte naturligvis stille sig velvilligt over for et spændingsforbud, men burde forebeholde sig sin stilling, indtil man havde haft lejlighed til at studere de nærmere enkeltheder i den endelige aftale.

FNs eneste virkelige opgave i spørgsmålet om krisen i Mellemøsten måtte være at bringe parterne til forhandlingsbordet. Han fandt det lidt ejendommeligt, at ministeren blandt alle de mange ulykkelige konflikter, der fandtes verden over også mange steder i Afrika, alene betegnede forholdene i Sydafrika som en trussel mod international fred og sikkerhed. Efter hans opfattelse var sanktioner omtrent det slettest egnede middel til at fremkalde handling i den retning, man ønskede det, hos dem, over for hvem man anvendte dem.

Hans parti kunne fuldt ud støtte enhver bestræbelse for at få parterne i Vietnam til forhandlingsbordet; men der var en vis inkonsekvens i, at regeringen ikke nævnedes det, som var det afgørende for forholdene også i Vietnam, nemlig bevarelsen af den internationale balance.

Poul Møller (KF) fandt udenrigsministerens redegørelse velafbalanceret og indholdsmæssigt af en sådan karakter, at det var muligt at samle tingets flertal omkring landets udenrigspolitik.

Han beskæftigede sig en del med de europæiske markedsproblemer, som efter hans opfattelse var af en så vigtig karakter, at de ikke kunne holdes uden for en debat om landets udenrigspolitik, selv om de ikke faldt direkte inden for udenrigsministerens område. Han fremhævede i denne forbindelse stærkt tanken om i Europa at skabe en sådan enhed, at der kunne komme en tredje faktor ind i verdenspolitikken.

Han vendte sig stærkt imod den antiamerikanisme, som trivedes i Europa, og som vel i første række var foranlediget af Vietnamspørgsmålet. Hvad dette angik, fastslog han, at Nordvietnam var aggressoren, og påpegede Nordvietnams og Vietcongs manglende forhandlingsvilje. Havde regeringen i forbindelse med sin henvendelse til USA samtidig henvendt sig til den anden part med opfordring til at gå til forhandlingsbordet?

Hvad angik spørgsmålet om afspænding i Europa, specielt Tysklandsspørgsmålet, var det klogeste, man kunne gøre fra dansk

side, at lade den nye tyske koalitionsregering selv afgøre, hvornår tidspunktet var inde til en anerkendelse af grænsen mellem Tyskland og Polen.

Man ville fra konservativ side give støtte til at gøre NATO til et led i en afspændingspolitik. Det måtte være det rette forum for drøftelser af, hvilke initiativer der kunne tages for at skabe en afspænding mellem øst og vest.

For socialistisk folkeparti var taletiden delt mellem *Kai Moltke* og *Gert Petersen*.

Kai Moltke (SF) kunne give udenrigsministeren ret i, at den væsentligste hindring for afspændingsbestræbelserne var krigen i Vietnam. Han fremhævede som et vigtigt punkt, at FNL burde anerkendes som forhandlingspartner. Han kom endvidere ind på problemerne omkring Kinas isolation, forholdene i Det mellemste Østen, Sydafrika og Cypernkonflikten. Hvad NATO angik, håbede han, at der i udenrigsministerens redegørelse lå en klar afvisning af den såkaldte globale NATO-strategi, udvidelsen af NATOs virksomhed til alle dele af verden.

Gert Petersen (SF) beskæftigede sig med de europæiske problemer. Tysklands genforening var et langsigtet mål og kunne kun komme i stand på basis af en dialog mellem dem, der skulle genforenes. Derfor var gensidig anerkendelse og almen international anerkendelse af begge Tysklunde det afgørende og eneste mulige udgangspunkt for en senere genforening. Tysklandsspørgsmålet var det centrale sikkerhedspolitiske problem i Europa, og dets løsning ville give muligheder for en bred europæisk afspænding. NATO havde imidlertid været den væsentligste hindring herfor. Han var uforandret af den opfattelse, at Danmark kunne gøre bedst fyldest stående uden for de magtblokke, der bremsede afspændingen.

K. Helveg Petersen (RV) værdsatte regeringens krav om, at USA skulle standse bombningen af Vietnam. En af de væsentligste opgaver måtte imidlertid være at få klarlagt, hvilke krav Hanoi og befrielsesfronten stillede, for at våbenhvile kunne iværksættes. Han henstillede til regeringen at optage drøftelser på nordisk plan med henblik på, at en af de nordiske udenrigsministre tog til Vietnam.

En virkelig afspænding i Europa kunne ikke nås, før Tysklandsproblemet var løst, og dette var uforeneligt med bevarelsen af de to blokke, NATO og Warszawapagten. Der kunne opstå en udvikling, hvor NATO ikke længere havde sin berettigelse.

Han håbede, at man fra dansk side ville sætte ind med stor energi for at medvirke til en handelspolitisk udvikling til fordel for udviklingslandene. Med den direkte hjælp, Danmark ydede til udviklingslandene, stod det ikke godt til. Han håbede, man kunne gå hurtigere frem end den af regeringen skitserede plan.

Sluttelig fremhævede han det ønskelige i en øget indsats inden

for forskning af international politik og konfliktforskning og anbefalede et samarbejde herom med de øvrige nordiske lande.

Niels Westerby (LC) betonedede, at u-landshjælp eller -bistand fortsat måtte være i centrum i dansk udenrigspolitik. Den stignings-takt i den danske bistand, som var lagt frem i regeringens plan, var for langsom.

Af alle spørgsmål var det vigtigste at undgå en atomkrig, og han kunne give sin fulde tilslutning til den meget forbeholdsløse erklæring fra regeringen om at ville støtte gennemførelsen af en ikke-spredningsaftale.

Hvad Vietnam angik, måtte det centrale være at få bragt parterne til forhandlingsbordet. Et meget vigtigt led heri var det, at det klart blev slået fast, at alle implicerede parter måtte anerkende hinanden som forhandlingsberettigede.

Så længe det ikke var muligt at skabe en sikkerhedsordning, der omfattede hele Europa, øst såvel som vest og USA såvel som Sovjetunionen, måtte vi bevare vort medlemskab af NATO og herigennem arbejde på en afspænding.

Under debatten havde foruden udenrigsministeren og ordførerne følgende ordet: *økonomiministeren*, *forsvarsministeren*, *Frode Jakobsen* (S), *Per Møller* (V), *Erik Kragh* (KF) og *Svend Haugaard* (RV).

4. Den 2. november 1967 anmeldtes i folketinget (F. sp. 1034) følgende forespørgsel til *indenrigsministeren* af *Alfred Bøgh*, *A. Chr. Andersen*, *Poul Hartling*, *Poul Møller*, *Poul Sørensen* og *Thestrup*:

- „1. Hvad kan ministeren oplyse om virkningerne af den gældende byrdefordeling stat og kommuner imellem og kommunerne imellem, når hensyn tages til det forskellige indkomstgrundlag i de enkelte kommuner?
2. Hvad agter ministeren at foretage til en generel løsning af den skæve byrdefordeling?
3. Hvilke midlertidige foranstaltninger agter ministeren at foreslå af hensyn til de vanskeligst stillede kommuner i tiden, indtil en generel ordning kan træde i kraft?“

Fremme af forespørgslen vedtoges ⁸/₁₁ (F. sp. 1050).

Forespørgslen foretoges ²³/₁₁ (F. sp. 1607).

Ordføreren for forespørgerne, *Alfred Bøgh* (V), påpegede i sin begrundelse for forespørgslen, at det var meget længe siden, at spørgsmålet om den skæve byrdefordeling var rejst, og at nødvendigheden af en snarlig løsning siden da var blevet mere og mere åbenbar.

Den dybtgående strukturændring, som store dele af befolkningen var ved at gennemgå, medførte stærke økonomiske virkninger, som bl. a. gav sig udslag i det forskellige skattetryk i de forskellige kommuner. Det var helt åbenbart, at en hel del kommuner stod over for store likviditetsvanskeligheder, der krævede en hurtig indsats.

Indenrigsministeren fandt, at tiden knap var inde til en generaldebat om den serie problemer, der var rejst i forespørgslen. En løsning af byrdefordelingsproblemerne var et led i den samlede kommunalreform, og derfor måtte en række forudsætninger være tilvejebragt, før man kunne tage politisk stilling til, hvorledes denne byrdefordeling skulle ændres. Resultatet af embedsmandsudvalgets arbejde ville foreligge i nær fremtid, men det samlede resultat kunne næppe offentliggøres før i begyndelsen af det nye år.

Ministeren fremhævede den forskydning, der i årenes løb var sket mellem statens og kommunernes andel af de offentlige udgifter, hvorved staten havde overtaget større og større andele af de kommunale udgifter. Formålet hermed havde været at skabe en mere ensartet beskatning landet over. I denne forbindelse omtalte han det mellemkommunale refusionsforbund, hvis formål det havde været at fordele de sociale udgifter efter kommunernes økonomiske bæreevne. Refusionsordningerne i almindelighed betød en væsentlig omfordeling af skattetrykket mellem kommunerne. Udvalgets beregninger viste, at byrdefordelingen ikke var så skæv, som man i almindelighed troede, men ministeren erkendte, at de senere års udvikling havde gjort en stærkere udligning påkrævet.

Regeringen havde nedsat et udvalg af ministre, som nøje skulle overveje alle problemer i forbindelse med byrdefordelingen. Hvad resultatet af dette udvalgs forestående arbejde ville blive, kunne ikke siges nu, men ministeren regnede med, at systemet med de automatiske procentrefusioner måtte ændres. Han regnede også med, at visse af de eksisterende refusioner måtte ophæves, fordi deres betydning var reduceret og de medførte betydelige administrative udgifter.

Regeringen var klar over, at i den ventetid, der måtte hengå, inden den almindelige byrdefordelingsreform lod sig gennemføre, ville midlertidige foranstaltninger til lempelse af beskatningsudviklingen i de vanskeligst stillede kommuner være nødvendige. Problemet var taget op, og i indenrigsministeriet og finansministeriet foretoges i øjeblikket undersøgelser og beregninger for at finde frem til et tilskudsbeløb.

Herlov Larsen (S) erkendte vigtigheden af spørgsmålet om opgave- og byrdefordelingen. Når man spurgte, hvordan ministeren ville klare den skæve byrdefordeling mellem stat og kommune, var det jo klart for alle, at ministeren ikke nu kunne besvare det spørgsmål. Man befandt sig midt i hele inddelingsprocessen og kendte endnu ikke antallet af primær- og sekundærkommuner. Så længe man ikke

kendte dette tal og kommunernes størrelse, var det umuligt at sige, hvilke opgaver de fremtidige kommuner ville være i stand til at løse.

En så enkel refusionsordning som muligt og en så enkel og rationel administration som muligt af de kommende byrde- og opgavefordelinger måtte stå i grunden.

Stæhr Johansen (KF) ønskede, at der kom et stærkere tempo i løsningen af disse opgaver, samtidig med at man fik en løsning af alle de kommunale problemer, der for tiden var til behandling. Det nuværende system med de mange refusioner havde overlevet sig selv. Det var vigtigt på en helt klar måde at få byrdefordelingen mellem stat og kommune opgjort. Eventuelt burde man gå over til det system med bloktilskud, som Sverige havde gennemført.

Han fremførte en række af de rent praktiske ting, som kommunerne havde at kæmpe med i øjeblikket: med skattefradragsrettens bortfald ville også incitamentet til at forudbetale kommunale skatter bortfalde, og det drejede sig om meget store beløb. Dette ville belaste kommunernes likviditet uhyre stærkt. Hvilke muligheder var der for at fremskynde refusionerne? Der var også spørgsmålet om indbetalingen af statskatterne i det overgangsår, man nu befandt sig i. Hvilke muligheder var der for at udskyde denne indbetaling? Ville man fra boligministerens side træffe bestemmelse om forskudsvis udbetaling af statsrefusion for boligtilskud?

Når kildeskatten skulle gennemføres, skulle opkrævningen af kommuneskat formentlig foretages af staten med senere udbetaling til kommunerne. Også dette ville bevirke en meget stærk stramning af likviditeten.

At kommunerne forlods skulle dække skatterestanternes indbetaling af statsskat, var, navnlig for de mindre landkommuner, et stort økonomisk problem.

Sigsgaard (SF) fandt, at det havde været at foretrække, at både byrde- og opgavefordelingen var blevet afklaret, hvad angik hovedprincipperne, sammen med kommissionsundersøgelsen af den kommunale inddeling.

Også efter 1970 ville der være store forskelle i kommunernes beskatningsgrundlag. Hans parti var tilbøjelig til at mene, at netop beskatningsgrundlaget skulle være hovedkriterium for tilskudsudlever fra staten. Det ville være hensigtsmæssigt, at staten overtog alle fuldt lovbundne udgifter i fremtiden. Samtidig burde tilskuddene til andre kommunale udgifter nedsættes. Ud over tilskud til udjævning af forskellene i beskatningsgrundlag burde refusionerne i fremtiden så vidt muligt baseres på objektive udgiftskriterier.

De øjeblikkelige vanskeligheder i visse kommuner burde afhjælpes ved statslån, som kunne være rente- og afdragsfri. Det måtte sikres, at sådanne lån faktisk blev brugt til udbygning og ikke f. eks. gik ind i driften. Det var udviklingskommunerne, der måtte have

mulighed for hjælp, medens problemerne for tilbagegangskommunerne burde løses gennem sammenlægninger.

Arthur Jacobsen (RV) påpegede den meget store ændring i den danske erhvervsstruktur siden den sidste verdenskrig med flytningen af store dele af befolkningen fra land til by. Forholdet mellem staten og kommunerne var ikke helt godt. Det var ofte vanskeligt for kommunerne at tage påtænkte ændringer fra lovgivningsmagtens side i betragtning ved budgetlægningen.

Han ville gerne være med til en udjævning af de kommunale byrder, og det ville måske have befordret kommunalreformen, hvis man på forhånd havde kendt lidt mere til enkelthederne i den kommende lovgivning.

Udviklingskommunerne manglede kapital til deres anlægsudgifter og burde hjælpes gennem langfristede lån. De fattige kommuner i Nordjylland og på Bornholm havde nu fået igangsættelsestilladelser, men manglede penge, og det måtte være en pligt for staten at hjælpe dem i denne akutte situation. Hvad de mange små landkommuner angik, var de i de senere år gjort økonomisk svage ved de mange nye love om hjælpeforanstaltninger, og refusionsordningerne var nu ved at tvinge de små kommuner i knæ.

Diderichsen (LC) fandt, at den nuværende refusionsordning, hvorefter staten refunderede kommunerne en meget væsentlig del af deres udgifter, af flere grunde var uheldig.

Den offentlige myndighed, der besluttede afholdelse af en udgift, burde så vidt muligt have ansvaret for tilvejebringelse af den tilsvarende indtægt, hvilket dog ikke måtte hindre en udligning kommunerne imellem. Udlignings- og tilskudsordninger måtte formes med størst mulig enkelhed og klarhed. Såvel kommunerne som amtskommunerne burde kunne udskrive skat direkte på indkomsten. Han foreslog indførelse af en kommunal udligningsordning, hvorefter kommunernes indtægter baseres på et gennemsnitligt skattegrundlag. Han skitserede derefter retningslinjerne for en påkrævet reform af refusionsordningerne.

Uden for ordførernes kreds understregede *A. Chr. Andersen* (V) det akutte behov for en ændring af byrdefordelingen mellem stat og kommuner og kommunerne imellem. Han gav en række konkrete oplysninger om beskatningsforholdene i vest- og nordjyske kommuner.

Folketingsårets 2. samling.

1. Den 7. marts 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 900) følgende forespørgsel til *forsvarsministeren* af *Victor Gram*, *Per Hækkerup* og *J. O. Krag*:

„Hvilke oplysninger kan forsvarsministeren give om forsvarsbudgetterne for de kommende tre finansår?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $\frac{2}{3}$ (F. sp. 901).

Forespørgslen foretoges $\frac{1}{3}$ (F. sp. 1266).

Ordføreren for forespørgerne, *Victor Gram* (S), anførte som begrundelse for forespørgslen, at regeringens forslag om besparelser på forsvarsbudgettet på 125 mill. kr. og den baggrund, på hvilken forslaget var fremkommet, kunne give anledning til tvivl om, hvad der egentlig var regeringens forsvarspolitiske hensigter. Udgangspunktet for regeringens spareforslag måtte vel kunne føres tilbage til den nuværende statsministers udtalelser i tinget den 13. december 1967 om, at man godt kunne finde besparelser på forsvarsbudgettet på 150-200 mill. kr., uden at det ville være en opsigelse af forsvarsforliget. Dette beløb var altså nu reduceret til 125 mill. kr., og efter en nærmere gennemgang af forslaget bestående fandt *Victor Gram*, at det kun kunne være en ringe del heraf, der kunne betegnes som reelle besparelser — 25-30 mill. kr. — idet der i øvrigt var tale om udsættelser og udskydelser, som skulle dækkes ind i de kommende finansår gennem forøgede bevillinger.

Socialdemokratiet kunne medvirke til de foreslåede besparelser, men ønskede klarhed over, om de i realiteten forudsatte en ny forsvarsordning på et lavere niveau end det hidtidige, og hvad der i det hele var regeringens forsvarspolitik.

Forsvarsministeren oplyste, at der over for finansudvalget var givet meget detaljerede oplysninger om de foreslåede reduktioner. Han gav i øvrigt en nærmere redegørelse for besparelsernes fordeling på anlægsbudgettet og driftsbudgettet og på de enkelte værn. Besparelserne ville i vidt omfang blive opnået ved rationalisering bl. a. inden for de tekniske tjenester ved begrænsning af antallet af værnepligtige under særordninger og ved ændret tilrettelæggelse af tjenesten samt ved udsættelse af visse anskaffelser og vedligeholdelsesarbejder. For flyvevåbenets vedkommende havde den store besparelse — 35 mill. kr. — været mulig på grund af flyvevåbenets nedsatte flyvevirksomhed som følge af mangelen på fly og piloter og ønsket om i videst muligt omfang at begrænse vedligeholdelses- og anskaffelsesudgifter til de ældre, til dels udslidte flytyper.

Han understregede, at besparelserne ikke berørte de i forsvarsloven opstillede styrkemål, og at det var regeringens opfattelse, at de foretagne reduktioner var sket inden for rammerne af de aftaler, der i 1960 og 1966 var blevet truffet mellem de fire partier om forsvarets ordning. I denne forbindelse kunne han henvise til en udtalelse fra forsvarsstyrelsen om, at der ved de foreslåede besparelser i det store og hele ville kunne undgås nedskæringer, der ville få beredskabsmæssige konsekvenser.

På et spørgsmål fra *Victor Gram* om overvejelserne om anskaffelse af en eller to eskadriller fly, oplyste ministeren, at flyverkommandoen efter ministeriets anmodning (med finansudvalgets til-

slutning) havde indhentet tilbud fra USA, Canada, Frankrig og Sverige på en eskadrille med mulighed for, at kontraheringen senere kunne udvides til at omfatte yderligere anskaffelser. Der var endnu ikke taget stilling til disse tilbud. Ministeren betonedede, at kontraheringen ikke ville ændre noget i de foreliggende budgetter, idet udgifterne til flyanskaffelsen ville ske inden for de fastlagte budgetrammer.

Ministeren resumerede regeringens stilling således:

„Vedrørende 1968-69: den for dette finansår gældende besparelse på 125 mill. kr. skal ikke påvirke de kommende budgetter. Vedrørende 1969-70 og 1970-71: de forelagte budgetter vil udgøre den økonomiske ramme for forsvarrets virksomhed. Det gælder såvel materielinvesteringsskontiene, § 27, som driftsskontiene, § 22. For driftsskontienes vedkommende vil regeringen fortsætte bestræbelserne for at fremme rationaliseringer i det omfang, de heraf flydende besparelser kan forenes med effektivitetshensynet og i øvrigt kan ske inden for forsvarsforligets rammer.“

Victor Gram (S) udtalte efter ministerens redegørelse sin stærke tvivl om, at effektiviteten i forsvaret ikke ville blive forringet, og at besparelserne lå inden for rammerne af forsvarsforliget. Han fremhævede, at hans parti ikke havde noget imod, at man ansatte forsvarrets ordning på et lavere plan, end man havde nu, men han var imod at have en falsk forsvarsordning. En ordning, hvor man mere eller mindre tilfældigt sparede — alt efter hvilken økonomisk situation man befandt sig i — ville automatisk føre frem til, at man tilsyneladende kørte videre med styrkemålsætningerne, men uden reelt indhold.

Erik Kragh (KF) var enig i indholdet af forsvarsministerens redegørelse. Han betonedede, at de styrkemål, som blev fastsat i forsvarsloven som følge af forsvarsforliget, ikke opfyldte, hvad man fra NATOs side eller fra national militær side ønskede. Det var derfor nødvendigt at betragte lovens styrkemål som mindstemål. Efter en omtale af NATOs hovedopgaver og en redegørelse for styrkefordelingen i Europa fastslog han, at der ikke var indtrådt en afspænding, som kunne begrunde en reduktion af de forskellige NATO-landes styrkemål.

Når forsvarsstyrelsen som ansvarlig myndighed erklærede, at de midlertidige foranstaltninger, der skulle gennemføres, i det store og hele ville kunne undgå at medføre nedskæringer, der ville få konsekvenser for beredskabet, så måtte man fra politisk side kunne stille sig tilfreds hermed. Det var hans opfattelse, at besparelserne var holdt inden for forsvarsforligets rammer.

Også *From* (V) kunne erklære sig tilfreds med forsvarsministerens redegørelse. Han rejste en række spørgsmål om mulighederne for besparelser på forsvarrets lønninger, som, efter hvad der var hævdet, udgjorde ca. 70 pct. af forsvarrets budget.

Han konkluderede ved at udtale, „at venstres stilling til Dan-

marks sikkerhedspolitik er uændret, at venstre anerkender besparelsen på de 125 mill. kr., at venstre tager ministerens erklæring om de følgende budgetforslag til efterretning, at venstre ønsker rationaliserings- og forenklingsbestræbelserne fortsat, og at venstre lægger afgørende vægt på, at den brede enighed om Danmarks forsvar kan opretholdes også fremover.“

Bilgrav-Nielsen (RV) fandt det urimeligt at tale om, at en besparelse på 125 mill. kr. skulle betyde et brud på forsvarsforliget, når hensås til, at forsvarsloven var en smidig rammelov, der gav en betydelig bevægelsesfrihed. Forsvarsstyrelsen havde jo i øvrigt heller ikke ment, at besparelserne ville få beredskabsmæssige konsekvenser.

Han fremhævede, at man ved lovens gennemførelse havde været opmærksom på de muligheder, der måtte være for en løbende nyvurdering. Den europæiske afspænding var vidt fremskreden, og man måtte ikke forsømme selv den mindste lejlighed til at stimulere denne udvikling. I øvrigt burde rationaliserings- og forenklingsbestræbelserne inden for forsvaret føres langt videre, end sket var, og han pegede i denne forbindelse på en række foranstaltninger, bl. a. nedsettelse af tjenestetiden, som burde tages op til overvejelse.

Morten Lange (SF) var principielt af den opfattelse, at et dansk forsvar under de nuværende forhold var nytteløst. Hans parti var dog naturligvis klar til at samarbejde med andre partier for en konstruktiv politik, som sigtede mod en beskæring af det danske forsvar, så det ikke blev den nuværende store økonomiske og sikkerhedsmæssige belastning.

Atlantpagten befandt sig i dag i en afgørende krise, og vi var i en situation, hvor vi skulle tage stilling til, om vi agtede at fortsætte. Efter hans opfattelse ville Atlantpagten næppe være et rimeligt ståsted for Danmark i den kommende tid.

Hvad forsvarsforliget angik, var det af en sådan karakter, ikke mindst tidsmæssigt, at det havde forhindret Danmark i at følge den europæiske afspænding op.

Han trak sit partis målsætning op i følgende *forslag om motiveret dagsordenen*:

„Idet folketinget opfordrer parterne til at opsigte forsvarsforliget, henstiller det til regeringen at forberede en almindelig afrustning af Danmark

og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Kjær Rasmussen (VS) beskæftigede sig navnlig med Danmarks medlemskab af NATO, som efter hans opfattelse byggede på forkerte forudsætninger og rummede store farer for befolkningen. Han fandt ikke det af Morten Lange stillede dagsordensforslag tilfredsstillende og stillede derfor følgende *dagsordensforslag*:

„Idet folketinget har noteret, at regeringen tilsigter den størst mulige begrænsning af statens udgifter,

giver tinget udtryk for ønske om voksende og varige nedskæringer af de militære budgetter

og går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

J. O. Krag (S) understregede i et indlæg, at der var tale om en meget begrænset besparelse, og at den kun gjaldt for ét finansår. I de følgende finansår ville forsvarsudgifterne stige kraftigt.

Uden for ordførernes kreds talte endvidere *Svend Haugaard* (RV) og *Kai Moltke* (VS).

Efter forhandlingernes afslutning foretoges afstemning over de stillede forslag om motiveret dagsorden.

Det af Morten Lange stillede forslag forkastedes med 127 stemmer mod 14 (SF og VS); 1 medlem (Anker Jørgensen (S)) tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Det af Kjær Rasmussen stillede forslag forkastedes med 130 stemmer mod 7 (VS, Skovmand, Meta Ditzel og Valbak (RV)); 12 medlemmer (SF, Anker Jørgensen og Tastesen (S)) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

2. Den 12. marts 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 927) følgende forespørgsel til *statsministeren* af *Kai Moltke*:

„Hvad er den danske regerings stilling til de fra amerikansk side over for Sverige gennemførte diplomatiske aktioner i anledning af opholdstilladelse til amerikanske soldater, der har undraget sig deltagelse i USAs Vietnamkrig, og i anledning af de i Sverige gennemførte Vietnamtilkendegivelser?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $\frac{13}{3}$ (F. sp. 1011).

Forespørgslen foretoges $\frac{22}{3}$ og $\frac{26}{3}$ (F. sp. 1569 og 1584).

Ordføreren for forespørgerne, *Kai Moltke* (VS), udtalte i sin begrundelse for forespørgslen, at USAs tilbagekaldelse af sin diplomatiske repræsentant i Sverige understregede, hvor vidt Vietnamkrigen og dens følger havde nærmet sig os, og hvorledes dens problematik i stadig højere grad var kommet til at berøre den nordlige del af verden. Han fandt det rigtigt, at statsministeren — også på baggrund af den stilling, tinget ved tidligere lejligheder havde taget til Vietnamspørgsmålet — pointerede en vis solidaritet med det standpunkt, der var taget af den svenske regering.

Statsministeren kunne ikke se, at Danmarks holdning til Vietnamkrigen var indeholdt i forespørgslen. Der var i øvrigt bebudet en udenrigspolitisk debat i tinget, og det ville være naturligt at inddrage spørgsmålet herom i denne debat.

Hvad angik det emne, der var indeholdt i forespørgslen, måtte hjemkaldelsen af den amerikanske Stockholmambassadør til kon-

sultation være et anliggende mellem Sverige og USA. Den danske regering agtede derfor ikke at tage stilling til det.

Kai Moltke fandt det rigtigt, at Danmark markerede sin stilling, og fremsatte derfor følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget udtrykker sin respekt og sympati for den svenske regerings behandling af amerikanske statsborgere, der søger at unddrage sig medansvar for USAs krigsførelse i Vietnam, såvel som for den kritik af denne krigsførelse, som er fremført af udenrigsminister Olof Palme efter samråd med statsminister Tage Erlander og udenrigsminister Torsten Nilsson,

erklærer tinget sin solidaritet med den svenske regering i den diplomatiske krise, USA har skabt i forholdet til Sverige,

hvorefter tinget går over til næste sag på dagsordenen.“

Gert Petersen (SF) mente, at det ville være en fordel at drøfte Vietnamproblemerne i forbindelse med den kommende almindelige udenrigspolitiske debat. Han bemærkede, at det under debatten i Sverige fra en vis side var blevet sagt, at den svenske regerings holdning havde skabt tvivl om Sveriges neutralitetspolitik især i de nordiske nabolande. Han ønskede at vide, om statsministeren delte denne opfattelse.

Statsministeren henstillede indtrængende til folketingets medlemmer at afvise det stillede dagsordensforslag.

På *Gert Petersens* spørgsmål kunne han sige, at der forelå intet, der for den danske regering havde givet anledning til at drage den svenske neutralitet i tvivl.

Det af *Kai Moltke* stillede dagsordensforslag kom til afstemning i tingets følgende møde $\frac{26}{3}$ (F. sp. 1584). Det forkastedes med 139 stemmer mod 5 (VS og *Gunhild Due* (SF)); 8 medlemmer (SF) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

3. Den 26. marts 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 1636) følgende forespørgsel til *udenrigsministeren* af *Per Hækkerup*, *Hauustrup Clemmensen*, *Per Federspiel*, *Niels Helveg Petersen*, *Aksel Larsen* og *Kai Moltke*:

„Hvilke oplysninger kan udenrigsministeren give om den udenrigspolitiske situation?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $\frac{27}{3}$ (F. sp. 1661).

Forespørgslen foretoges $\frac{3}{4}$ (F. sp. 2076 og 2117).

Udenrigsministeren gav en udførlig redegørelse for den udenrigspolitiske situation, hvorom der i hovedsagen må henvises til forhandlingerne.

Han udtrykte indledningsvis håbet om, at den påfølgende debat

måtte bekræfte den brede enighed, der i lang tid havde hersket omkring de vigtigste hovedlinjer i dansk udenrigspolitik.

Ministeren fremsatte først nogle betragtninger over øst-vest problematikken, fortrinsvis som den aftegnede sig i Europa. Man havde i en årrække kunnet tale om en vis afspænding, og man kunne nu skelne to hovedtendenser i tiden, der gav håb om, at forhandlinger sigtende på en løsning af de politiske problemer i Europa med tiden ville kunne komme i stand og bære frugt.

Den ene sås i forholdet mellem Sovjetunionen og USA, hvor et vist interessefællesskab kunne spores. Så længe Vietnamkonflikten ikke var bragt til afslutning, var der dog sat snævre grænser for tilnærmelse mellem de to supermagter.

Den anden hovedtendens viste sig i forholdet mellem de enkelte europæiske lande, hvor behovet for at genetablere tidligere tiders naturlige vekselvirkning mellem Øst- og Vesteuropa trådte mere frem. Den dialog mellem Øst- og Vesteuropa, som det lidt efter lidt var lykkedes at indlede, måtte tillægges stor betydning.

Regeringen støttede tanken om en konference om den europæiske sikkerhed, men således, at den først burde finde sted, når man efter grundige forberedelser havde grund til at tro, at den ville kunne føre til positive resultater. Tysklandsspørgsmålet måtte finde sin løsning på basis af anerkendelse af det tyske folks ønske om selvbestemmelse og genforening. Regeringen fulgte med sympati den tilnærmelse, Den tyske Forbundsregering søgte til de østeuropæiske stater.

Danmarks udenrigspolitik byggede på medlemskab af NATO, og regeringen ville inden for NATO virke for, at der førtes en aktiv afspændingspolitik. Dette faldt godt i tråd med den såkaldte Harmel-rapport, som indebar en ajourføring af alliancens politiske målsætning, hvorved afspændingsbestrebelse fik en mere fremtrædende plads i organisationens politiske overvejelser.

Blandt de mange enkeltspørgsmål, udenrigsministeren berørte i sin redegørelse, bør navnlig fremhæves krigen i Vietnam, som han betegnede som verdenssituationens alvorligste problem.

Det danske synspunkt var, at denne konflikt ikke kunne bringes til ophør ved militære midler. Regeringens opfattelse var uændret den, at en betingelsesløs indstilling af bombningerne af Nordvietnam måtte være den første forudsætning for, at forhandlingerne kunne komme i gang.

Om præsident Johnsons meddelelse den 31. marts 1968 om, at bombningerne af Nordvietnam var blevet indstillet, bortset fra et område nord for den demilitariserede zone, udtalte ministeren, at dette måtte betragtes som en væsentlig tilnærmelse til det nordvietnamesiske standpunkt, men ikke en fuldstændig acceptering af dette. Fra dansk side måtte man hilse dette amerikanske skridt velkommen

og håbe, at det ville blive mødt med en lignende fleksibel holdning på nordvietnamesisk side.

I øvrigt arbejdede regeringen videre på det humanitære plan for, så langt Danmarks muligheder rakte, at søge at lindre den menneskelige nød i Vietnam. Man havde herved for øje såvel den humanitære hjælp i den aktuelle situation som den mere langsigtede hjælp af både humanitær og genopbygningsmæssig art, når fjendtlighederne var ophørt.

Efter en omtale af bl. a. spørgsmålene om Kina, Mellemøsten, Sydafrika, Sydrhodesia og Sydvestafrika beskæftigede ministeren sig med udviklingen i den internationale økonomiske situation i den senere tid. Han kom herunder ind på mulighederne for at løse USA's betalingsbalancevanskeligheder bl. a. gennem en hurtigere gennemførelse af de i Kennedyrunden aftalte toldnedsættelser. Også de senere ugers uro på det internationale pengemarked havde sin rod i det amerikanske betalingsbalanceunderskud. Danmark havde i øvrigt tilsluttet sig guldpuljelandenes beslutning om at adskille det private guldmarked fra centralbankernes guldmarked.

UNCTAD-verdenshandelskonferencens udfald måtte være en skuffelse for udviklingslandene. Det vigtigste resultat var vedtagelsen af et tidsskema for etablering af toldpræferencer til fordel for udviklingslandene. Endvidere havde konferencen vedtaget en forøgelse af målsætningen for industrilandenes udviklingsbistand fra 1 pct. af nettonationalindkomsten til 1 pct. af bruttonationalproduktet, dog uden fastsættelse af nogen tidsfrist. Dette ville for Danmark indebære, at vi på længere sigt skulle forøge vor udviklingsbistand med 20-25 pct. mere end fastsat i 1 pct.-planen for 1968-73.

Udenrigsministeren understregede sluttelig den nære sammenhæng, der var mellem de mange forskellige udenrigspolitiske problemer, og den betydning, de derfor havde for hele menneskeheden. Skulle disse problemer løses gennem forhandling mellem folkene, var en bredere oplysning en nødvendig forudsætning, og det måtte derfor være rigtig og nødvendigt, at udenrigspolitiske spørgsmål i højere grad end nogensinde før gik ind i den offentlige debat.

Forespørgslen gav anledning til en indgående og langvarig debat, hvorom der i hovedsagen må henvises til forhandlingerne. Der kunne i lighed med tidligere konstateres enighed mellem de fire store partier om en lang række væsentlige punkter i regeringens politik. Forhandlingerne drejede sig for en stor del om Vietnamspørgsmålet på baggrund af det af præsident Johnson netop givne tilbud om delvis standsning af bombingerne af Nordvietnam.

Det var — som *Per Hækkerup* (S) udtrykte det — ikke klart, om præsident Johnsons beslutning var tilstrækkelig omfattende til at imødekomme Nordvietnams forudsætninger for at gå til forhandlingsbordet. Lige så glade vi blev over tilkendegivelsen, lige så skuffede var vi blevet over den fortolkning, man havde givet præsiden-

tens erklæring om standsningen af bombningerne. De sidste dages begivenheder (bombninger langt nord for den demilitariserede zone) gjorde det vel ikke lettere at forestille sig, at Nordvietnam ville være villig til at forhandle, men det måtte naturligvis stærkt håbes. Det var heller ikke klart, om USAs regering var parat til at anerkende FNL som en selvstændig forhandlingspartner; det måtte håbes, fordi en sådan anerkendelse ville lette kommende forhandlinger forløb, ja måske være en forudsætning for, at de overhovedet kom i gang. Lige så klart måtte det dog siges, at vort håb nu stod til, at reaktionen fra Nordvietnams side blev positiv, at man ikke lod sig beherske af stivindethed og fastlåste positioner, der udelukkede forhandlinger.

Poul Schlüter (KF) betegnede præsident Johnsons beslutning som en begivenhed af verdenspolitisk rækkevidde. Nu var det øjeblik kommet, som De Forenede Nationers generalsekretær og næsten alle regeringer havde stillet så store forventninger til. Regeringen havde — som den tidligere — støttet U Thants 3 punkts plan, og nu var det afgørende hurtigst gørligt at søge denne plans to næste led realiseret. Alt for optimistisk havde man ikke lov at være. USA havde tidligere forsøgt mange initiativer med henblik på at få sat fredsforhandlinger i gang. Det var derfor nu, det skulle vise sig, om Nordvietnam var rede til at begrænse sin krigsførelse, at indlede forhandlinger og at give indrømmelser.

Per Federspiel (V) kunne slutte sig til, hvad der tidligere var sagt om det initiativ, der var taget af den amerikanske præsident, og nærede det håb, at der i hvert fald ville komme en ny udvikling i dette forhold, der havde været så belastende for afspændingen.

Han fandt det rigtigt, at ministeren i sin redegørelse havde stillet de europæiske problemer i forgrunden: afspændingen som selve sikkerhedspolitikens endelige mål, Tysklandsproblemet, de europæiske enhedsbestræbelsers nuværende tilstand og NATO-politikken, alt det, der skabte forudsætninger for at føre en realistisk afspændingspolitik. Han betonedede den gensidige afhængighed, som for vort vedkommende i Europa måtte konstateres ikke blot på det politiske, men navnlig på det økonomiske område. Han understregede værdien af forsøg på at samle et nordisk initiativ om en europæisk politik.

Else-Merete Ross (RV) udtrykte glæde over det amerikanske initiativ med hensyn til Vietnam, men frygtede, at tilbuddet trods alt var behæftet med betingelser, som det kunne være meget vanskeligt at få modstanderne til at gå ind på. Hun frygtede også, at USA ikke ved eventuelle forhandlinger med Hanoi ville have repræsentanter for befrielsesfronten med ud fra den betragtning, at en fortsat krig i Sydvietnam skulle afgøre spørgsmålet om, hvem der vandt magten dér.

Gert Petersen (SF) fremsatte en række kritiske bemærkninger om dansk Vietnampolitik. Vi havde ganske vist på et ret tidligt

tidspunkt opfordret til at anerkende den nationale befrielsesfront som forhandlingspartner, men kravet om standsning af bombningerne var f. eks. fremkommet alt for sent. Vi havde gennem mange kanaler i vor officielle udenrigspolitik i virkeligheden knyttet os til den part, der havde uret i Vietnamkrigen, den part, der militært støttede et vaklende regime, som var korrupt, selvisk og ude af stand til at gennemføre de nødvendige sociale reformer. Præsident Johnsons tilbud karakteriserede han på baggrund af de seneste oplysninger som et rystende selvafslørende bedrag over for verdensoffentligheden.

På denne baggrund stillede han følgende *forslag om motiveret dagsorden*:

„Idet folketinget tilslutter sig udenrigsministerens ord i redegørelsen af 3. april 1968: „... at en realistisk erkendelse må føre til, at en betingelsesløs indstilling af bombningerne af Nordvietnam er den første forudsætning for, at forhandlinger kan komme i gang“, konstaterer folketinget med dyb bekymring, at store dele af Nordvietnam fortsat er genstand for omfattende amerikanske bombeangreb, og opfordrer regeringen til at gøre det klart for USA, at bombestoppet efter dansk opfattelse bør omfatte hele Nordvietnam.

Tinget går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Kai Møllike (VS) betonedede, at folketinget i sin tid havde accepteret U Thants tre punkter som en helhed, altså ikke blot et betingelsesløst bombestop, men også punktet om FLN som forhandlingspartner. Han fandt, at regeringens stilling på dette som på flere andre punkter burde klarlægges yderligere.

Han stillede under debatten følgende *dagsordensforslag*:

„Idet tinget udtrykker sit ønske om, at den vietnamesiske frihedsbevægelse, der har vist sig at have støtte fra langt den overvejende del af den vietnamesiske befolkning, må formå at befri sig for diktatur og besættelsesmagt,

går tinget over til næste sag på dagsordenen.“

Efter at udenrigsministeren havde taget afstand fra det af *Gert Petersen* stillede dagsordensforslag, stillede *Per Hækkerup* følgende *ændringsforslag* til forslaget:

I første punktum ændres punktum efter „hele Nordvietnam“ til komma, og der tilføjes: „for derved at fremme de forhandlingsmuligheder, som den aktuelle situation synes at rumme.“

Poul Schlüter, *Per Federspiel* og *Else-Merete Ross* stillede følgende *forslag om motiveret dagsorden*:

„Idet folketinget tager udenrigsministerens bekræftelse af det hidtidige danske standpunkt til efterretning, hvorefter en betingelsesløs indstilling af de amerikanske bombardementer af Nordvietnam er en første forudsætning for forhandlinger, der kan bringe krigen til afslutning,

opfordrer folketinget parterne i Vietnamkrigen til at tage yderligere skridt, som kan føre til fredsforhandlinger.

Tinget går derefter over til næste sag på dagsordenen.“

Foruden udenrigsministeren og ordførerne havde statsministeren, ministeren for nedrustningsspørgsmål og følgende medlemmer ordet under forhandlingerne: Frode Jakobsen (S), Erik Kragh (KF) og Svend Haugaard (RV).

Forslag om motiveret dagsorden af Poul Schlüter, Per Federspiel og Else-Merete Ross vedtoges enstemmigt med 93 stemmer; 63 medlemmer (S, SF og VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Hermed bortfaldt det af Gert Petersen stillede forslag om motiveret dagsorden, det dertil stillede ændringsforslag af Per Hækkerup og det af Kai Moltke stillede forslag om motiveret dagsorden.

4. Den 2. maj 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 2607) følgende forespørgsel til *justitsministeren* af *Poul Dam, Kurt Brauer, Ove Krog Hansen, Morten Lange* og *Aksel Larsen*:

„Hvilke oplysninger kan justitsministeren give folketinget

1) om de forholdsordrer, der i almindelighed gælder for politiets indsats i forbindelse med demonstrationer og lignende,

2) om, hvilke disciplinære foranstaltninger der træffes for at sikre, at forholdsordrerne overholdes, samt

3) om, hvilke specielle instrukser der blev givet i forbindelse med Vietnamdemonstrationen den 27. april 1968?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $\frac{3}{5}$ (F. sp. 2690).

Forespørgslen foretoges $\frac{1}{5}$ (F. sp. 3081).

Ordføreren for forespørgerne, *Poul Dam* (SF), fandt, at beghederne den 27. april i forbindelse med Vietnamdemonstrationerne havde rejst en så omfattende debat om både politiet og demonstrationerne, at det måtte være ganske naturligt, at også folketinget tog spørgsmålene op. Det var af betydning at få understreget, at de problemer, der rejste sig, var langt større og langt alvorligere end spørgsmålet, om nogle politifolk måtte have forløbet sig i en situation, der voksede dem over hovedet.

Der var på den ene side hele spørgsmålet om, hvorvidt politiets instrukser var tilfredsstillende for folketinget, som havde det endelige ansvar. Han kom ind på en række af lovgivningens bestemmelser herom, som efter hans opfattelse meget vel kunne vise sig at være forældede eller underkastet en fortolkning, der var præget af ældre tiders problemstillinger.

Selve eksistensen af de store demonstrationer rejste en række påtrængende spørgsmål om det politiske livs former i vor tid, om

befolkningens aktive deltagelse i debat og beslutninger og om grundlovens frihedsrettigheder.

Justitsministeren redegjorde for de tre i forespørgslen rejste spørgsmål.

Hvad angik de gældende forholdsordrer, nævnedes han som det første og vigtigste punkt retsplejelovens § 108, hvorefter det er politiets opgave også i forbindelse med en demonstration at opretholde sikkerhed, fred og orden. Ministeren gennemgik udførligt bestemmelserne i grundlovens §§ 79 og 80 om forsamlingsfriheden og om opløb, lov af 11. februar 1863 angående omordningen af Københavns politi m. v. §§ 12 og 13, straffelovens §§ 133 og 134 og bestemmelserne om stavens brug i justitsministeriets cirkulære af 30. januar 1933. Det fremgik klart heraf, at politiet ikke måtte anvende mere magt end nødvendigt. At politiet i almindelighed arbejdede i overensstemmelse med instruksen, viste de statistiske oplysninger om de senere års demonstrationer og deres forløb. Reglerne var ganske vist ikke nye, men det afgørende måtte være, at de ikke havde givet anledning til væsentlig tvivl i rets anvendelsen, og at de anvendtes fornuftigt. Hvad angik spørgsmålet om det uheldige i, at klager over politiet behandlede af politiet selv, var dette under behandling i et nedsat udvalg, det såkaldte auditorudvalg, som forventedes at blive færdig med arbejdet i løbet af sommeren.

Angående spørgsmålet om, hvilke disciplinære foranstaltninger der blev truffet for at sikre, at forholdsordrerne blev overholdt, oplyste ministeren, at reglerne om politistavens brug, som han havde redegjort for, indlærtes og alvorligt indskærpedes alle politifolk under deres undervisning på politiskolen allerede på begynderkursus. Reglerne kunne således med sikkerhed siges at være bekendt for de politifolk, der deltog i løsningen af opgaver, der kunne kræve anvendelse af magt. Misbrug kunne i ekstreme tilfælde medføre, at der rejstes straffesag. I øvrigt kunne der indledes disciplinær undersøgelse efter de for tjenestemænd gældende regler, og tjenestemandslovens disciplinære straffe kunne anvendes.

Hvad angik det tredje spørgsmål, om Vietnamdemonstrationen den 27. april 1968, oplyste ministeren, at der ikke blev givet specielle instrukser i forbindelse med denne demonstration, ud over at det blev fremhævet over for politistyrkens kommandofører, at der under instruktionen af personalet skulle ske en indskærping af de gældende regler om magtanvendelse, samt at forsøg på intimidering eller provokation i videst muligt omfang skulle ignoreres. Det var ministerens opfattelse, at den indsatte politistyrke som sådan efterkom disse pålæg. Der var ikke i det hidtil fremkomne noget, der lod formode, at politiet ved den lejlighed anvendte mere magt, end det var nødvendigt.

Justitsministeren fastslog som sin opfattelse, at man skulle have lov til ved demonstrationer at tilkendegive sine meninger, selv over

for fremmede magters ambassader, men betingelsen var, at den offentlige fred og orden overholdtes. Man burde gå meget langt for at undgå magtanvendelse.

Vi havde et godt og pålideligt politi, der løste de opgaver, der blev det pålagt, på en fornuftig måde, og langt den største del af befolkningen havde tillid til politiet. Det var en farlig ting at nedbryde denne tillid.

I sit følgende indlæg sammenfattede *Poul Dam* sine synspunkter i følgende forslag om motiveret dagsorden:

„Idet folketinget konstaterer,

at retten til at afholde fredelige demonstrationer, hvorved der gives udtryk for en bestemt stillingtagen til aktuelle udenrigspolitiske eller indenrigspolitiske spørgsmål, hører til de umistelige borgerrettigheder i et folkestyret samfund, men

at denne demonstrationsfrihed i den nuværende situation trues såvel af smågruppers provokationer som af uklarhed i offentligheden om de gældende regler,

opfordrer det justitsministeren til

at gennemgå de gældende regler for politiets indsats i forbindelse med demonstrationer med henblik på at sikre beskyttelsen såvel af demonstrationsfriheden som af den offentlige orden

og går hermed over til næste sag på dagsordenen.“

Af ordførerne kunne *K. Axel Nielsen* (S), *Poul Schlüter* (KF), *Ib Thyregod* (V) og *Samuelsen* (RV) give tilslutning til det stillede dagsordensforslag. De understregede i øvrigt alle værdien og nødvendigheden af den grundlovssikrede adgang til demonstrationer. Også *justitsministeren* anbefalede at stemme for forslaget. *Hanne Reintoft* (VS) fandt, at den senere tid havde vist beklagelige angreb på den helt fundamentale ret, som forsamlingsfriheden var. Hvad det stillede dagsordensforslag angik, måtte man sige, at det enten var intetsigende eller egnet til misbrug, hvorfor hun ville undlade at stemme om det.

Uden for ordførernes kreds havde *Otto Mørch* (S), *Morten Lange* (SF) og *Bundgaard* (VS) ordet under debatten.

Efter forhandlingernes afslutning vedtoges det af *Poul Dam* stillede forslag om overgang til næste sag på dagsordenen enstemmigt med 128 stemmer; 4 medlemmer (VS) tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

5. Den 2. maj 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 2687) følgende forespørgsel til *økonomiministeren* og *ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender* af *J. O. Krag*, *H. C. Toft*, *Damsgaard*, *Else-Merete Ross*, *Aksel Larsen* og *Bundgaard*:

„Hvilke oplysninger kan økonomiministeren og ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender give om den markedspolitiske situation?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $\frac{3}{5}$ (F. sp. 2690).

Forespørgslen foretoges $\frac{14}{5}$ og $\frac{15}{5}$ (F. sp. 2882, 2929 og 3014).

Ordføreren for forespørgerne, *J. O. Krag* (S), fandt, at der i det år, der var forløbet, siden den seneste markedsdebat fandt sted i tinget, var sket ting, der bevirkede, at mange markedspolitiske vurderinger måtte ændres. Der var dels indtruffet en stilstand i de europæiske forhandlinger, og dels var der sket et fremstød på det nordiske samarbejdes område. Dette var anledningen til forespørgslen.

Økonomiministeren og ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender redegjorde indgående for den udvikling, der havde fundet sted efter Danmarks anmodning om forhandlinger med henblik på optagelse som medlem af EEC. Samtidig med Danmark havde Storbritannien og Irland indgivet fornyet ansøgning; et par måneder efter havde Norge ligeledes indgivet ansøgning, og Sverige havde anmodet om forhandlinger om tilknytning til fællesmarkedet i en form, der var forenelig med svensk neutralitetspolitik. Det måtte efter de forhandlinger, der var foregået inden for EEC, og hvoraf det fremgik, at optagelse af nye medlemmer stødte på stærk fransk modstand, i den foreliggende situation nøgternt erkendes, at der ikke var udsigt til en hurtig realisering af den danske markedspolitiske målsætning. Regeringen ville imidlertid fastholde Danmarks ansøgning om optagelse i fællesmarkedet og ville foreløbig afvente et eventuelt udspil fra de seks.

Det var på denne baggrund naturligt, at regeringen forsøgte at opnå en styrkelse og udbygning af EFTA-samarbejdet, selv om det på forhånd var klart, at mulighederne herfor var relativt begrænsede.

Efter denne vurdering var det naturligt, at regeringen ønskede at søge det nordiske samarbejde udvidet. Det var nærliggende at overveje, om man ikke ved at tage yderligere skridt kunne nærme sig en mere fuldstændig økonomisk integration mellem de nordiske lande. Det blev også i stigende omfang klart, at små lande som de nordiske havde vanskeligt ved at gøre deres synspunkter gældende i det bredere europæiske samarbejde.

Regeringens synspunkter med hensyn til det nordiske samarbejde måtte ses i forlængelse af Danmarks hidtidige markedspolitik. Det nordiske samarbejde måtte ske med hensyntagen til vore forpligtelser i EFTA, og det måtte lette de nordiske landes vej til fællesmarkedet.

Den beslutning, der var truffet på det nyligt afholdte nordiske statsministermøde, kunne blive indledningen til skridt af vidtrækkende betydning for de nordiske lande. Regeringen ville i de kommende måneder på det nordiske plan bidrage til at bringe samarbejdet ind i et nyt og positivt spor, der kunne være til gavn for alle de nordiske lande og samtidig forhåbentlig bringe os nærmere løsningen af de store europæiske problemer.

For socialdemokratiet talte to ordførere, *Ivar Nørgaard* og *J. O. Krag*.

Ivar Nørgaard beskæftigede sig med forholdet til de europæiske fællesskaber. Han var enig i, at muligheden for en indledning af forhandlinger om optagelse i fællesmarkedet og for fastlæggelse af en tidstabel for det egentlige medlemskabs begyndelse nu var udskudt på ubestemt tid. Forudsætningerne for vor markedspolitik og dermed også i høj grad for vor hidtidige landbrugspolitik var herved radikalt ændret. Vor landbrugspolitik burde nu tages op til grundig og fornyet overvejelse, og den hidtidige støttepolitik måtte ændres. Samtidig burde man undersøge mulighederne for et udvidet samarbejde mellem landene, der som endemål skulle sikre, at planøkonomien indrettedes til fordel for forbrugerne i stedet for for producenterne.

I spørgsmålet om medlemskab af fællesmarkedet måtte vi fastholde den hidtidige linje og sammen med englænderne stå fast på, at vi ønskede alt eller intet.

J. O. Krag fandt, at ministerens vurderinger gennemgående var sunde og sammenfaldende med socialdemokratiets.

Vi måtte nu — på baggrund af de meget små muligheder for et bredere europæisk samarbejde — give det nordiske samarbejde den størst mulige opmærksomhed. Der burde være større muligheder for et sådant samarbejde i dag, end der tidligere havde været. Vi havde gode og frugtbare EFTA-erfaringer, og der var hos de fire nordiske landes regeringer en stemning for at benytte denne nye nordiske chance.

De nordiske lande måtte tage mod til sig og træffe en bindende beslutning og, først når denne politiske beslutning var truffet, lade rammerne udfylde gennem embedsmænds og ministres forhandlinger og undersøgelser.

Et integreret nordisk samarbejde var en opgave med vidtrækkende perspektiver. Vi kunne ikke på nordisk basis løse de problemer, som hele Europa ikke havde kunnet løse hidtil, men vi ville på næsten ethvert tænkeligt område ved et sådant samarbejde forbedre vor egen position og forbedre vor styrke forhandlingsmæssigt, når de europæiske forhandlinger begyndte igen.

Også *Hauustrup Clemmensen* (KF) kunne i det store og hele tilslutte sig ministerens redegørelse. Han lagde vægt på, at man ikke i markedsdiskussioner kun interesserede sig for Europa, hvor væsent-

ligt dette end var, men så aktivt som muligt søgte globalt at udvide samhandelen.

Hvad landbrugsproblemerne angik, var disse ikke et særligt dansk fænomen, også EFTA og fællesmarkedet havde landbrugsproblemer og vanskeligheder med at løse dem. Der burde være basis for, at EFTA og fællesmarkedet forhandlede disse problemer i lyset af den nuværende overproduktion i Europa og den nuværende udtalte underproduktion og mangel på landbrugsvarer i udviklingslandene, som man fra alle sider var enig om at have en forpligtelse til at bistå.

Det nordiske samarbejde havde den største sympati i hans parti. Det var dog nødvendigt at være realistisk og ikke skabe for store forventninger. Danske erhvervs internationale konkurrenceevne måtte ikke forringes.

Per Federspiel (V) var ligeledes enig med ministeren i den vurdering, at der ikke for øjeblikket var nogen mulighed for at tage et initiativ til at få genåbnet forhandlingerne om en udvidelse af De europæiske Fællesskaber. Man måtte dog stadig bevare et klart sigte mod det mål, man satte sig for 10 år siden.

Han fandt, at det nordiske initiativ kunne indebære meget frugtbare perspektiver. Væsentligt var det, at det nordiske samarbejde tog et videre sigte.

Også han beskæftigede sig med landbrugsproblemerne og pegede på den naturlige sammenhæng mellem en løsning af de europæiske landbrugsproblemer, både inden for og uden for fællesskaberne, og den europæiske indsats over for u-landene. Han mente i øvrigt, at tiden var inde til at optage spørgsmålet om afholdelse af en egentlig europæisk landbrugskonference.

Svend Haugaard (RV) konkluderede i, at det radikale venstre tilsluttede sig bestræbelserne for det størst mulige europæiske markedsområde, herunder Englands og Nordens indmeldelse i EEC, men fortsat afviste isoleret indmeldelse. En af grundene hertil var frygten for Romunionens lidt snærende bånd og noget afskrækkende politiske konsekvenser. Tiden, hvor vi måtte vente på en større europæisk markedsmulighed, måtte anvendes til energiske bestræbelser for et øget nordisk samarbejde og øget nordisk integration på en række områder og også til videregående EFTA-samarbejde.

Aksel Larsen (SF) fastslog, at medlemskab i Romtraktatens fællesmarked hverken af økonomiske, af politiske eller af nationale grunde kunne være særlig tiltrækkende for Danmark. Det var nu klart, at fællesmarkedet i en overskuelig årrække ikke ville være i stand til at optage nye medlemmer. Danmark måtte på denne baggrund være interesseret i en yderligere styrkelse og udbygning af samarbejdet inden for EFTA og i øvrigt en handels- og toldpolitik, der udnyttede alle muligheder såvel i de industrialiserede lande som i udviklingslandene.

Fremfor alt var det nødvendigt, at der blev truffet politisk beslutning om at udbygge det nordiske samarbejde med handelspolitisk og erhvervspolitisk integration som mål. De vigtigste elementer i et udvidet nordisk samarbejde burde være: en samordnet handelspolitik på basis af toldharmoniseringer med nordisk toldunion som mål, en fælles industripolitik med arbejdsdeling og på basis af et fælles forskningsarbejde og et fælles kapitalmarked, arbejdet henimod en fælles landbrugs- og fiskeripolitik med det mål efterhånden at nå til et frit nordisk marked for landbrugs- og fiskerivarer, en harmoniseret og så vidt muligt fælles skatte- og afgiftspolitik og erhvervslovgivning, fælles løsning af de store trafikpolitiske opgaver og en fastholden af, at de nordiske lande optrådte som en enhed i alle forhandlinger og vedrørende alle initiativer i forbindelse med større markedsdannelser og disses udbygning.

Bundgaard (VS) vendte sig stærkt imod en tilslutning til europæiske markedsdannelser i lighed med fællesmarkedet. Han kunne gå ind for en udbygning af nordisk samarbejde, men ikke hvis dette kun var en bagdør til en sådan tilslutning. Det måtte give muligheder udad mod udviklingslandene.

Hvad landbruget angik, måtte man erkende, at man opretholdt en forældet struktur, som måtte radikalt ændres, hvis landbruget skulle hjælpes. Støtteordningerne burde afløses af hjælp til omskoling af landmænd som følge af den teknologiske udvikling.

Under de fortsatte forhandlinger, hvorunder tillige *statsministeren* og *Sigsgaard* (VS) havde ordet, fremsatte *Ivar Nørgaard* på socialdemokratiets, det konservative folkepartis, venstres, det radikale venstres og socialistisk folkepartis vegne følgende *forslag om motiveret dagsorden*:

„Idet folketinget tager økonomi- og handelsministerens redegørelse til efterretning, opfordrer det regeringen til at styrke bestræbelserne for et vidtgående og dynamisk nordisk økonomisk samarbejde, der naturligt tager sit udgangspunkt i en fælles nordisk politisk beslutning om dannelsen af et nordisk økonomisk fællesskab med en bred europæisk løsning som endemål.

Tinget går dermed over til næste sag på dagsordenen.“

Hertil stillede *Bundgaard* på sit partis vegne følgende ændringsforslag:

„Ordene „med en bred europæisk løsning som endemål“ udgår og erstattes af følgende: „med udbygning af handelen til alle sider, herunder såvel til nye europæiske markeder som til udviklingslandene, som mål.“

Ændringsforslaget forkastedes med 153 stemmer mod 4 (VS); 1 medlem (Bodil Koch (S)) tilkendegav, at hun hverken stemte for eller imod.

Det af *Ivar Nørgaard* stillede dagsordensforslag vedtoges herefter med 154 stemmer mod 4 (VS).

6. Den 14. maj 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 2820) følgende forespørgsel til *ministeren for offentlige arbejder af Erling Dinesen, K. B. Andersen, J. O. Krag og Helge Nielsen*:

„Hvilke oplysninger kan ministeren for offentlige arbejder give om årsagen til, at en forhandlingsløsning mellem Jydsk Telefon-Aktieselskab og de jyske afdelinger af Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmark blev forpurret?“

Fremme af forespørgslen vedtoges $15\frac{1}{5}$ (F. sp. 2929).

Forespørgslen foretoges $21\frac{1}{5}$ (F. sp. 3268).

Som begrundelse for forespørgslen anførte ordføreren for forespørgerne, *Erling Dinesen* (S), at det af meddelelser i dagspressen var fremgået, at der ved forhandlinger mellem Jydsk Telefon-Aktieselskab og de jyske afdelinger af Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmark skulle være tilvejebragt muligheder for en løsning af den løbende konflikt, i alle tilfælde for det jyske område, men også med videregående muligheder. Det var i denne forbindelse påstået, at en forhandlingsløsning var blevet forhindret, fordi ministeren havde grebet ind og forbudt, at særaftaler blev afsluttet for Jyllandsområdet.

Baggrunden var også den, at regeringen efter hans opfattelse havde indtaget en sådan holdning i sagen — også med indblanding både før og under konflikten — at den nu måtte tage et initiativ for at få forhandlingerne genoptaget.

Ministeren for offentlige arbejder gav en redegørelse for de formelle forhandlingsregler på området. Det fremgik heraf bl. a., at det grundlag, selskaberne indbyrdes havde aftalt, gik ud på, at forhandlinger for hvert af selskaberne skulle føres gennem en samarbejdsorganisation, De samvirkende Telefonselskaber. Det var på nyligt afholdte møder i Jydsk Telefon-Aktieselskabs bestyrelse fortsat fastslået, at fortsatte forhandlinger efter sædvanlig praksis måtte føres gennem De samvirkende Telefonselskaber, og således at en eventuel aftale foruden enighed mellem de tre selskaber forudsatte godkendelse af telefontilsynet.

Herefter kom ministeren ind på den foreliggende sag og oplyste bl. a., at der havde foreligget en forligsskitse, som Jydsk Telefon var kommet frem til. På grundlag af denne havde der fundet en drøftelse sted mellem de tre selskaber indbyrdes, og formanden for telefontilsynet var derefter blevet orienteret. Efter at drøftelserne havde fundet sted, var ministeren orienteret om, at der på mødet ikke var opnået tilslutning til den forelagte forligsskitse, og at såvel formanden for telefontilsynet som formanden for De samvirkende Telefonselskaber havde gjort opmærksom på selskabernes aftale om enighed og om, at De samvirkende Telefonselskaber optrådte som

repræsentant for de enkelte selskaber under forhandlinger, og at denne oplysning dermed medførte, at der ikke var mulighed for forlig på det foreliggende grundlag og derfor altså heller ikke var noget, der skulle forelægges ministeren.

Ministeren fastslog i øvrigt, at regeringens synspunkt over for arbejdskonflikter var meget konsekvent. Det var ikke regeringens opgave at gribe ind og træffe afgørelse for eller imod den ene eller anden part. Regeringens opgave var at beskytte offentligheden, hvis en sådan situation forelå, som krævede beskyttelse. Først når en sådan situation forelå, skulle regeringen gå ind i selve forhandlingerne.

Erling Dinesen (S) fandt, at regeringen havde behandlet sagen på en højst uheldig måde. Arbejdsministeren havde allerede før konflikstens udbrud truet med tvangsindgreb, og på denne baggrund var der reelt ikke basis for forhandlinger. Statens stilling som indehaver af aktiemajoriteten medførte også uheldige forhold, og der var et stærkt behov for en anden forhandlingspraksis end den hidtidige. Han betonedede, at de gældende forhandlingsregler klart fastslog, at de under Centralorganisationen stående enkelte foreninger havde en selvstændig forhandlingsret over for det enkelte selskab.

Han opfordrede regeringen til omgående at tage et initiativ, således at nye forhandlinger kom i gang hurtigst muligt.

Arne Larsen (SF) kunne helt tilslutte sig Erling Dinesens kritik. Der var fra ansvarligt hold intet gjort for at føre parterne sammen til realistiske forhandlinger. Det var nu en oplagt opgave for ministeren at søge dette gennemført.

Bundgaard (VS) fandt behandlingen af telefonfolkene karakteristisk for regeringens fagforeningsfjendtlige politik. Han kunne helt tilslutte sig ønsket om, at regeringen i stedet for bestræbelser for at skabe grundlag for et regeringsindgreb forsøgte at gøre alt, hvad der var muligt, for at få forhandlinger i gang med henblik på et tilfredsstillende resultat.

Statsministeren gav i nogle indlæg under debatten udtryk for, at medmindre der skete en sådan ændring i konflikten, at livsvigtige funktioner blev berørt, havde regeringen ikke til hensigt at gribe ind i konflikten. Generelt kunne det siges, at regeringen ikke ønskede at blande sig i konflikter; kriteriet for indblanding ville for regeringen altid være, om den skønnede livsvigtige interesser berørt eller samfundsvigtige værdier sat på spil, og kun ud fra et sådant kriterium kunne der blive tale om indgreb.

På spørgsmålet, om regeringen kunne tænke sig at tage en kontakt med parterne for at få en ny forhandling i gang, sagde statsministeren: „... når vi skønner, der er udsigt til, at en sådan henvendelse kan bære positiv frugt i form af, at nye forhandlinger er mulige, så ikke alene vil regeringen gøre det, så føler vi det som en pligt at gøre det.“

II. Redegørelser fra ministre.

Folketingsårets I. samling.

1. På folketingets første mødedag i folketingsåret 1967-68 afgav *statsministeren* i overensstemmelse med grundlovens § 38 en *redegørelse for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger* (F. sp. 1).

Denne redegørelse var i lighed med den i folketingsåret 1966-67 anvendte fremgangsmåde delt i en mundtlig fremstilling (åbningstalen), omhandlende de mere principielle synspunkter, og en skriftlig, i hvilken der blev givet en detaljeret oversigt over regeringens planer på en lang række områder.

Statsministeren understregede, at den skriftlige del af redegørelsen måtte tillægges samme vægt som den mundtlige.

Redegørelsen, hvis mundtlige del i uddrag findes gengivet side 41, efterfulgtes i overensstemmelse med, hvad der foreskrives i den nævnte grundlovsparagraf, af en forhandling, *åbningsdebatten*, som fandt sted $\frac{5}{10}$ (F. sp. 112 og 165) og $\frac{6}{10}$ (F. sp. 193).

Som ordførere talte: *Per Hækkerup* (S), *Poul Hartling* (V), *Poul Møller* (KF), *Aksel Larsen* (SF), *Hilmar Baunsgaard* (RV), *Niels Westerby* (LC) og *Rosing* (Grønl.). Herudover havde *Erhard Jakobsen* (S), *Guldberg* (V), *Johan Philipsen* (V) og *Poul Antonsen* (LC) ordet. Endvidere talte følgende ministre: *statsministeren*, *udenrigsministeren*, *finansministeren*, *forsvarsministeren*, *justitsministeren*, *landbrugsministeren* og *økonomiministeren* og *ministeren for europæiske markedsanliggender*.

2. Den 3. oktober 1967 anmeldtes i folketinget (F. sp. 48) en redegørelse af *socialministeren* angående regeringens planer med hensyn til *en kommende tillægspensionsordning*.

Redegørelsen fandt sted $\frac{12}{10}$ (F. sp. 394). På begæring af 20 medlemmer fra samtlige i folketinget repræsenterede partier sattes redegørelsen $\frac{1}{11}$ til forhandling (F. sp. 843).

De nævnte 20 medlemmer havde endvidere anmodet om, at der blev dispenseret fra den i forretningsordenens § 19, stk. 4, indeholdte bestemmelse, hvorefter forhandlingen skal finde

sted senest 3 mødedage efter, at formanden har modtaget begæringen, idet der blev anmodet om ca. 3 ugers frist. Tingets samtykke til at fravige den nævnte bestemmelse blev givet $^{13}/_{10}$ (F. sp. 421).

I forhandlingen deltog — foruden *socialministeren* — *Egon Jensen* (S), *Peter Larsen* (V), *Poul Møller* (KF), *Morten Lange* (SF), *Bernhard Baunsgaard* (RV) og *Niels Westerby* (LC).

3. Den 20. november 1967 anmeldtes i folketinget (F. sp. 1418) en redegørelse af *statsministeren* angående regeringens beslutning om at *devaluere den danske krone*.

Redegørelsen fandt sted samme dag (F. sp. 1418). Den efterfulgtes ikke af nogen særskilt debat.

Folketingsårets 2. samling.

1. Den 28. februar 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 397) en redegørelse af *finansministeren* for *kildeskattens ikrafttræden*. Redegørelsen fandt sted $^{1}/_{3}$ (F. sp. 517). Der indgaves to anmodninger om, at redegørelsen skulle sættes til forhandling, dels fra en gruppe på 18 medlemmer repræsenterende socialdemokratiet, dels fra 19 medlemmer repræsenterende det konservative folkeparti, venstre og det radikale venstre. Herefter sattes redegørelsen $^{6}/_{3}$ til forhandling (F. sp. 679).

I forhandlingen deltog — foruden *finansministeren* og *statsministeren* — *Grünbaum* (S), *Haunstrup Clemmensen* (KF), *Henry Christensen* (V), *Niels Helveg Petersen* (RV), *Aksel Larsen* (SF), *Sigsgaard* (VS), *Per Hækkerup* (S), *K. B. Andersen* (S), *Lene Christensen* (S) og *Camre* (S).

2. Den 7. maj 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 2700) en redegørelse af *undervisningsministeren* for *den højere forberedelseseksamen*. Redegørelsen fandt sted $^{9}/_{5}$ (F. sp. 2791). På begæring af 20 medlemmer fra samtlige i folketinget repræsenterede partier sattes redegørelsen $^{14}/_{5}$ til forhandling (F. sp. 2835).

I forhandlingen deltog — foruden *undervisningsministeren*

— *K. B. Andersen* (S), *Ellen Strange Petersen* (KF), *Robert Christensen* (V), *Bernhard Baunsgaard* (RV), *Morten Lange* (SF) og *Sigsgaard* (VS).

3. Den 14. maj 1968 anmeldtes i folketinget (F. sp. 2819) en redegørelse af *ministeren for offentlige arbejder* for planerne om *anlæg af en lufthavn på Saltholm*. Redegørelsen fandt sted $16\frac{1}{5}$ (F. sp. 3036). På begæring af 17 medlemmer repræsenterende socialdemokratiet, det konservative folkeparti, venstre, det radikale venstre og socialistisk folkeparti sattes redegørelsen $22\frac{2}{5}$ til forhandling (F. sp. 3468).

I forhandlingen deltog — foruden *ministeren for offentlige arbejder* — *Horn* (S), *Stæhr Johansen* (KF), *Holmberg* (V), *Bilgrav-Nielsen* (RV), *Aksel Larsen* (SF), *Sigsgaard* (VS), *Niels Mathiasen* (S), *Ivar Nørgaard* (S) og *Skovmand* (RV).

III. Spørgsmål til ministrene.

Spørgsmålene er for hver ministers vedkommende opført efter spørgernes bogstavfølge. De med * mærkede spørgsmål er besvaret skriftligt.

Folketingsårets 1. samling.

Til statsministeren:

1. Af <i>Poul Møller</i> om ret for tjenestemænd til at oplyse et folketingsudvalg om deres saglige vurderinger af lovgivningsanliggender.....	Besvaret F. sp. $6\frac{1}{12}$ 1946

Til udenrigsministeren:

2. Af <i>Lembourn</i> om ændring af undervisningsmetoden af u-landsfrivillige. Besvaret af statsministeren på udenrigsministerens vegne.....	$13\frac{1}{12}$ 2302
3. Af <i>K. Helweg Petersen</i> om styrkelse af mulighederne for forhandlinger om fred i Vietnam *....	$11\frac{1}{1}$ 2668
4. Af <i>Hanne Reintoft</i> om garanti for, at danskfabrikeret krigsmateriel, solgt til USA, ikke anvendes i Vietnam.....	$29\frac{1}{11}$ 1837
5. Af <i>Niels Westerby</i> , om ministeren i FN's sikkerhedsråd har tillagt krav om Israels tilbagetrækning af tropper for ensidig stor vægt.....	$1\frac{1}{11}$ 840

Til finansministeren:

6. Af <i>Kirsten Gersbo</i> om det rimelige i, at skattevæsenet forlanger indkomstskat af ydelser fra statens kunstfond	Besvaret F. sp.	
	1/11	837
7. Af <i>Guldberg</i> om ændring af det gældende afgiftssystem for automobiler	11/10	367
8. Af <i>Niels Westerby</i> om tidspunktet for kildeskattens ikrafttræden *	16/10	518

Til arbejdsministeren:

9. Af <i>Inger-Lise Bech Hansen</i> om ansættelse af en særlig konsulent vedrørende beskæftigelse af ældre arbejdskraft	18/10	477
10. Af <i>Chr. Madsen</i> om regeringens planer til imødegåelse af arbejdsløsheden i Nordjylland	18/10	480
11. Af <i>Vestergaard Poulsen</i> om det rimelige i arbejdstilsynets forhøjelse af gebyrerne for kedeleftersyn med 150 pct.	22/11	1550
12. Af <i>Kaj Rasmussen</i> , om de såkaldte vikarbureauer virker i overensstemmelse med gældende regler vedrørende arbejdsanvisningsbistand	25/10	635

Til boligministeren:

13. Af <i>Hanne Budtz</i> om husmødrerepræsentanters deltagelse i planlægningen af nye boliger	15/11	1247
14. Af <i>Guldberg</i> om oplysninger i anledning af en fremsat påstand om et socialt boligselskabs fortjenester på jordsalg m. v., som ikke er kommet lejerne til gode	29/11	1832
15. Af <i>samme</i> om en ifølge dagspressen sket lejefastsættelse i et socialt boligselskab i forhold til de gældende regler for huslejeudligning	29/11	1828
16. Af <i>Hastrup</i> , om byreguleringsloven af 1965 som tilsigtet har sikret tilstedeværelsen af de i loven foreskrevne reservearealer og udførelsen af tekniske hovedanlæg til dækning af de kommende års behov	29/11	1824
17. Af <i>Kai Moltke</i> om fremskyndelse af gårdrydninger i slumkvarterer	8/11	1043
18. Af <i>Axel Ivan Pedersen</i> om reglerne for valg af kreditforeningsrepræsentanter og deres aflønning	15/11	1251
19. Af <i>Ib Thyregod</i> om, hvornår forslag til en ny saneringslov kan forventes fremsat	15/11	1253

Til ministeren for familiens anliggender:

20. Af *Bjørn Larsen* om oprettelse af „medhjælper-
råd“ ved børne- og ungdomsforsorgens institu-
tioner 15/11 1245

Til fiskeriministeren:

21. Af *Svend Haugaard* om ændring af bl. a. de gæl-
dende regler om flydetrawls maskestørrelse 22/11 1552
22. Af *Bjørn Larsen* om økonomisk sikring af udsæt-
ning af havørredyngel 11/10 360

Til forsvarsministeren:

23. Af *Svend Haugaard* om det rimelige i at opretholde
de eksisterende fotograferingsforbud vedrørende
motiver med militære objekter 4/10 69
24. Af *Otto Mørch* om udvidelse af tandplejen for de
værnepligtige 25/10 631
25. Af *K. Helveg Petersen* om en i dagspressen fremsat
udtalelse vedrørende et forsøg med 8 måneders
militæruddannelsestid * 10/1 2666
26. Af *Vivike* om fiskeriinspektionen i de grønlandske
farvande 4/10 66

Til ministeren for Grønland:

27. Af *Fuglsang-Damgaard* om det pædagogisk betæn-
kelige i, at forholdsvis mange skoleinspektører i
Grønland til tider beskæftiges inden for admini-
strationen i Godthåb og København 13/12 2328

Til handelsministeren:

28. Af *Henry Christensen* om, hvorvidt en gennem-
ført prisforhøjelse for Statstidende er i overens-
stemmelse med loven om avancement 6/12 1951
29. Af *Poul Dam* om indgreb over for bankernes
renteaftaler * 12/1 2670
30. Af *Svend Haugaard* om ændring af administrati-
onen af egnsudviklingsloven 4/10 73
31. Af *Kampmann* om nedsættelse af en hurtigtarbej-
dende kommission til undersøgelse af finansie-
ringsproblemerne inden for erhvervslivet 25/10 620
32. Af *Aksel Larsen* om forholdsregler mod speku-
lantgruppens opkøb af aktiemajoriteter for at søge
vinding ved likvidering af industrivirksomheder 11/10 357

Til indenrigsministeren:

33. Af <i>Henry Christensen</i> om tilvejebringelse af klarere regler for sideordnet opstilling af et partis kandidater	Besvaret F. sp. 22/11	1540
34. Af <i>Rigmor Christensen</i> om en ulykkesforsikringsordning med henblik på sikring af erstatning til patienter, der påføres skader som følge af fejl ved sygehusenes materiel	22/11	1543
35. Af <i>Pia Dam</i> om, hvorvidt den såkaldte „adfærdsterapi“ er tilladt efter dansk lovgivning, og om eventuel gennemførelse af forbud mod sådan behandlingsmetode	15/11	1262
36. Af <i>Mads Eg Damgaard</i> om skovbrugsejendommens fritagelse for betaling af amtskommunale ejendomsskatter	25/10	628
37. Af <i>Stæhr Johansen</i> om begrundelsen for indenrigsministeriets forskellige behandling af kommunale lånansøgninger	1/11	825
38. Af <i>Ellen Strange Petersen</i> om oplysninger om den nye speciallægeuddannelse og om forbedring af denne	6/12	1928
39. Af <i>Kjær Rasmussen</i> om det rimelige i tilkendelse af disciplinarmidler ved CF-korpset for ueblivelse på grund af dokumenteret motoruheld med privatvogn	22/11	1545
40. Af <i>Hanne Reintoft</i> om anvendelse af lempeligere former for opkrævning af forfaldne skatter hos arbejdsledige	29/11	1839
41. Af <i>samme</i> om skatteopkrævning hos arbejdsløse *	10/1	2663
42. Af <i>samme</i> om oprettelse af det fornødne antal neurokirurgiske afdelinger under hospitalsvæsenet *	22/1	2676
43. Af <i>Tastesen</i> om nedsættelse af valgretsalderen	13/12	2308

Til justitsministeren:

44. Af <i>Rigmor Christensen</i> om revision af reglerne for politiafhøring af børn og unge under 18 år	29/11	1819
45. Af <i>Guldberg</i> om obligatorisk forsyning af biler med efterbrænder eller andre former for effektiv rensning af udstødningsgas	11/10	363
46. Af <i>Erik Hansen</i> om dansk retsforfølgelse af 2 i en fjernsynsudsendelse nævnte eftersøgte krigsforbrydere	4/10	61

47. Af <i>Morten Lange</i> om forskellige oplysninger vedrørende telefonaflytninger foretaget af politiets efterretningstjeneste	Besvaret F. sp. 22/11	1531
48. Af <i>Poul Møller</i> om generelt forbud mod offentlige demonstrationer ved udenlandske ambassader	1/11	820
49. Af <i>Hanne Reintoft</i> om strafsoneres adgang til at deltage i folketingsvalget*	11/1	2664
50. Af <i>Else-Merete Ross</i> om påtale af et af en filmcensor anvendt udtryk om det homofile mindretal	15/11	1271
51. Af <i>Tastesen</i> om nedsættelse af myndighedsalderen	13/12	2306

Til kirkeministeren:

52. Af <i>Thomas Christensen</i> om det rimelige i at bruge skatteydernes penge til arbejdet i kirkeministeriets strukturkommission	4/10	64
53. Af <i>Diderichsen</i> om indretning af en midlertidig pastoralteologisk undervisning i Århus	1/11	830

Til ministeren for kulturelle anliggender:

54. Af <i>Bendix</i> om opbygning af program 2 i TV som et selvstændigt program baseret på provinstantjenesten	13/12	2326
55. Af <i>Jens Peter Jensen</i> om at stille statstilskuddet til et bestemt angivet privatteater i bero	1/11	813
56. Af <i>Johan Nielsen</i> om ligestilling mellem danskskrivende og færøsskrivende forfattere med hensyn til støtte på finansloven	15/11	1268
57. Af <i>Marie Louise Truels-Christensen</i> : „Godkend ministeren indhold og tone i det personlige angreb, der i „Søndagsjournalen“ i radioen er rettet mod en navngiven person?“	1/11	816

Til landbrugsministeren:

58. Af <i>Thomas Christensen</i> om mulighederne for hjælp til de jordrentehusmænd omkring byerne, der er kommet i vanskeligheder ved 13. ejendomsskyldvurdering	15/11	1238
59. Af <i>Mads Eg Damgaard</i> om begrænsning af hugsten i statsskovene	25/10	626
60. Af <i>Otto Mørch</i> om mulighederne for besparelser ved dyrlægekontrollen på slagterierne	15/11	1240

Til ministeren for offentlige arbejder:

61. Af <i>Bladt</i> om forsøgsvis installation af teleslyngeanlæg i forbindelse med højttaleranlægget på Fredericia Banegård til gavn for hørehæmmede.	Besvaret F. sp.	
62. Af <i>Mads Eg Damgaard</i> om tilvejebringelse af mulighed for telefonisk pladsreservation for biler på DSBs færgeoverfarter, uden at pladsbestillingsbevis skal afhentes		22/11 1547
63. Af <i>Inger-Lise Beck Hansen</i> om indretningen af båddækket på statsbanefærgerne		13/12 2310
64. Af <i>Holmberg</i> om det rimelige i formen for provinslufthavnsudvalgets forberedelser af en eventuel lufthavn ved Hammel		25/10 622
65. Af <i>Evan Jensen</i> om, hvilken betydning en lufthavn ved Hammel vil få for befyvningen af Tirstrup lufthavn		13/12 2312
66. Af <i>Kampmann</i> om, i hvilket omfang fremkomne oplysninger om en betydelig udvidelse af Billund lufthavn vil påvirke planerne om etablering af en storlufthavn ved Hammel		29/11 1817
67. Af <i>Herlöv Larsen</i> om ministerens principielle stilling til oprettelsen af en lystbåde- og fiskerihavn ved Nivå		25/10 624
68. Af <i>Gerda Møller</i> om gennemførelse af privat linjebefyvning mellem Lolland-Falster og Kastrup		13/12 2316
69. Af <i>Else-Merete Ross</i> om indretning af en elevator til gangbesværede m. fl. på Nørreport Station		15/11 1235

Til socialministeren:

70. Af <i>Bendix</i> om omfanget af støtte i henhold til forsøgsloven til værnepligtige og deres familier.		22/11 1534
71. Af <i>Raunkjær</i> om begrundelsen for de store forskelle i refusion pr. plejedag på alderdomshjem.		8/11 1046
72. Af <i>Hanne Reintoft</i> om forbedring af forholdene for personer, der oppebærer forskud på invalidepension		15/11 1257
73. Af <i>samme</i> om mulighederne for f. eks. gennem sygeforsikringsloven at erstatte tabt arbejdsfortjeneste i forbindelse med ambulans hospitalbehandling		15/11 1260
74. Af <i>Skov Thulesen</i> om forringelsen af kommunernes likviditet som følge af statens sene udbetaling af refusionsbeløbene af de sociale udgifter		22/11 1337

Til undervisningsministeren:

75. Af <i>Bernhard Baunsgaard</i> om ændring af reglerne for statens tilskud til folkeskolen.....	Besvaret F. sp. 15/11	1265
76. Af <i>Bendix</i> om udbygningsplanerne for Århus universitet *.....	16/1	2673
77. Af <i>Bilgrav-Nielsen</i> om en undersøgelse af årsagerne til, at enkelte elever forlader skolen efter det syvende skoleår.....	29/11	1813
78. Af <i>Poul Dam</i> om erfaringerne med hensyn til anvendelsen af de såkaldt „frie timer“ i gymnasiet.....	18/10	484
79. Af <i>Fuglsang-Damgaard</i> om, hvorvidt et HF-kursus skal nedlægges, selv om vedkommende seminarium ønsker det opretholdt.....	6/12	1938
80. Af <i>samme</i> om, hvorvidt seminarierne bør udbygges til storseminarier f. eks. i tilslutning til et universitet, og om nedsættelse af et udvalg til undersøgelse af herhenhørende problemer.....	6/12	1941
81. Af <i>samme</i> om, hvilke nye uddannelsesområder HF-eksamen vil åbne adgang til.....	6/12	1935
82. Af <i>Lembourn</i> om, hvornår ensartede regler for vinterferie eller for lørdagsfrihed i skolerne kan indføres.....	6/12	1944
83. Af <i>Kaj Rasmussen</i> om, hvornår lovforslag om forbedring af uddannelsen for børnehavelærere og fritidshjemslærere kan forventes fremsat.....	13/12	2320
84. Af <i>Stetter</i> om kommunernes stilling bl. a. med hensyn til valg af projektmateriale i områder, hvor der er etableret puljer og planer for folkeskolebyggeriet.....	13/12	2322

Til økonomiministeren:

85. Af <i>Erik Hansen</i> om undladelse af statsinstitutioners unødvendigt nærgående spørgsmål til ansøgere til ledige stillinger.....	1/11	833
86. Af <i>Hastrup</i> om uoverensstemmelsen mellem en af det økonomiske sekretariat foretaget forhåndsberegning af januarprisindekset og senere foreliggende oplysninger om prisudviklingen fra Danmarks Statistik *.....	29/12	2658
87. Af <i>samme</i> , om Danmarks Statistik på samme tid som det økonomiske sekretariat var blevet anmodet om at udarbejde et skøn over januarpristallet *.....	10/1	2661

38. Af <i>Lembourn</i> om antallet af beskæftigede i statens tjeneste.....	Besvaret F. sp. 13/12	2303
39. Af <i>Adam Møller</i> om beløbet for fuld pension til den afskedigede kontorchef Vagn Jensen.....	6/12	1932

Folketingsårets 2. samling.

Til statsministeren:

1. Af <i>K. B. Andersen</i> om, hvornår lovforslag om Danmarks journalisthøjskole forventes fremsat..	8/5	2733
2. Af <i>samme</i> om regeringen agter at ændre den af udenrigsministeren påtænkte udsættelse af de videnskabelige raketforsøg*.....	15/7	4005
3. Af <i>Kurt Brauer</i> om støtte til „strandede“ czekiske turister*.....	23/8	4076
4. Af <i>Risgaard Knudsen</i> om, hvilke forhold der efter regeringens opfattelse kan stimulere placering af nye erhvervsvirksomheder i egnsudviklingsområder*.....	23/8	4073
5. Af <i>J. O. Krag</i> om undersøgelse af kapital- og finansieringsforholdene i dansk erhvervsliv.....	22/5	3386
6. Af <i>Chr. Madsen</i> om forbedring af beskæftigelsesforholdene i Nordjylland og andre arbejdsløhedsområder*.....	31/7	4024
7. Af <i>Niels Matthiasen</i> om, hvad regeringen agter at foretage sig i anledning af en af Margaret Papanreou fremsat anmodning om officielt at protestere mod husarresten af Grækenlands to tidligere statsministre.....	22/5	3390
8. Af <i>Orla Møller</i> om yderligere bevillinger til indkøb af levnedsmidler til befolkningen i Biafra*.....	22/7	4015

Til udenrigsministeren:

9. Af <i>Camre</i> om NATO-samarbejdet med Grækenland*.....	21/6	3968
10. Af <i>Aksel Larsen</i> om, hvornår udenrigsministeriets hvidbog om NATO og Danmarks sikkerhedspolitik foreligger.....	22/5	3392
11. Af <i>samme</i> om begrundelsen for, at dagspressen fik udenrigsministeriets redegørelse om Danmarks sikkerhedspolitik før folketingets medlemmer*...	13/8	4049
12. Af <i>Niels Matthiasen</i> om de diplomatiske forbindelser med den græske militærjunta.....	28/2	448

13. Af <i>samme</i> , om ministeren i forbindelse med den polske ministerpræsidents besøg i Danmark har givet udtryk for bekymring over den polske regerings repressalier mod Polens jøder*	Besvaret F. sp. 27/6	3973
14. Af <i>samme</i> om forholdet til den græske regering i forbindelse med en sag, hvor tiltale var rejst mod en herboende græker*	6/8	4039
15. Af <i>Gert Petersen</i> om understregning over for USA af, at de amerikanske bombeangreb mod Nordvietnam bør indstilles	29/5	3769
16. Af <i>samme</i> om afvisning af deltagelse i forholdsregler overfor DDR, som kan medføre yderligere indskrænkninger i rejsesamkvemmet*	29/6	3983
17. Af <i>Hanne Reintoft</i> om begrundelsen for, at indrejsetilladelse var nægtet en statsborger fra DDR*	27/8	4074
18. Af <i>Rosing</i> , om ministeren vil fastslå, at kemisk-bakteriologiske forsøg aldrig har været foretaget i Grønland og heller ikke vil blive tilladt*	13/6	3967
19. Af <i>Sogaard</i> om afsendelse af levnedsmidler, medicinalvarer m. v. til civilbefolkningen i Vietnam og udstationering af et dansk hospital samme sted	14/2	224

Til finansministeren:

20. Af <i>Albertsen</i> om afhjælpning af turisterhvervets stigende vanskeligheder*	17/7	4010
21. Af <i>Jørgen Andersen</i> om fritagelse af kunstforeninger for at stille sikkerhed for told og afgift af kunstgenstande, som midlertidigt indføres til udstilling	8/5	2741
22. Af <i>Hanne Budtz</i> om afskaffelse af arveafgiften af arv, der tilfalder arveladerens ægtefælle*	23/8	4071
23. Af <i>Mads Eg Damgaard</i> om nye regler for indførsel af toldfrie varer fra udlandet	8/5	2738
24. Af <i>Erling Dinesen</i> om gunstigere afskrivningsregler for egnsudviklingsområderne*	8/4	2335
25. Af <i>samme</i> om sikring af løn og feriepenge for de ansatte i Boss-koncernen*	10/6	3963
26. Af <i>Grünbaum</i> om kulegravning i et folketingsudvalg af punktafgiftslovgivningen	6/3	621
27. Af <i>Jørgen Peder Hansen</i> om foranstaltninger til bekæmpelse af smugleriet	24/4	2554
28. Af <i>Egon Jensen</i> om begrundelsen for den valgte placering af kildeskatteadministrationen*	19/8	4058
29. Af <i>Axel Ivan Pedersen</i> om strukturrationalisering af toldvæsenet*	10/2	363

30. Af <i>Grethe Philip</i> om offentliggørelse af en af justitsministeriet udarbejdet redegørelse vedrørende ægteskabsretlige problemer i forbindelse med kildeskattelovgivningen	Besvaret F. sp.	
		14/2 217
31. Af <i>Sigsgaard</i> om, hvornår resultatet af undersøgelsen af totalbeskatningens vægt på forskellige indkomstgrupper vil foreligge*		12/9 4092
32. Af <i>Vivike</i> om kompensation til de søfarende i udenrigsfart i anledning af devalueringen		14/2 217
33. Af <i>Ømann</i> om indførelse af regler om forelæggelse for folketinget af planer om salg af vigtigere statsaktiver*		11/9 4090

Til arbejdsministeren:

34. Af <i>Albertsen</i> om bevilling til afholdelse af koncerter med arbejdsledige musikere*		20/8 4054
35. Af <i>Dagmar Andreassen</i> om imødegåelse af det uheldige forhold, at kvinder, der ønsker deltidsarbejde, hindres heri af overenskomstmæssige grunde		22/5 3370
36. Af <i>Gunhild Due</i> om Danmarks tiltræden af artikel 19 i Den europæiske Socialpakt vedrørende socialvejledning og rådgivning af udenlandske arbejdere		6/3 628
37. Af <i>samme</i> om deltidsbeskæftigedes adgang til forsikring mod arbejdsløshed		2/5 2620
38. Af <i>P. E. Eriksen</i> om ændring af reglerne om godtgørelse for tab af indtægt under omskoling*		20/8 4055
39. Af <i>Jørgen Peder Hansen</i> om beskæftigelsessituationen*		13/8 4040
40. Af <i>samme</i> om regeringens planer til bekæmpelse af arbejdsløsheden*		13/8 4042
41. Af <i>Risgaard Knudsen</i> om imødegåelse af arbejdsløsheden i Nordjylland bl. a. ved fremme af bygge- og anlægsvirksomheden		29/5 3751
42. Af <i>Chr. Madsen</i> om forholdsregler til bekæmpelse af arbejdsløsheden i Nordjylland		28/2 424
43. Af <i>samme</i> om mulighederne for snarlig udflytning af Den kongelige grønlandske Handel eller anden statsvirksomhed til Nordjylland		28/2 427
44. Af <i>samme</i> om ændring af ferieloven, således at feriepenge kan sikres udbetalt også i tilfælde af arbejdsgiverens konkurs*		7/6 3960
45. Af <i>Hanne Reintoft</i> om det rimelige i, at eventuel invaliditetsydelse fratrækkes ved udbetaling af arbejdsløshedsunderstøttelse		20/3 1367

46. Af <i>samme</i> om løsning af problemerne omkring deltidsbeskæftigede kvinders arbejdsløshedsunderstøttelse	Besvaret F. sp.	
	29/5	3749
47. Af <i>Tastesen</i> om beskæftigelsessituationen i Kolding-Vejle området*	20/8	4064

Til boligministeren:

48. Af <i>Kaj Andresen</i> om fuld udnyttelse af boligfonden ved tildeling af lån til ansøgende kommuner	6/3	624
49. Af <i>samme</i> , om ministeren har til hensigt administrativt at stille krav om faste priser for tilsagn om statsgaranti og rentesikring til almennyttigt boligbyggeri	2/5	2635
50. Af <i>Bernhard Baunsgaard</i> om, hvornår tilladelse til opførelse af Danmarks radios byggeri i Århus vil blive givet*	20/8	4061
51. Af <i>Egon Jensen</i> om ministerens planer på baggrund af tilbagegangen i byggeri under opførelse*	16/8	4059
52. Af <i>Søren B. Jørgensen</i> , om et salær på 5 pct. af den årlige husleje til et udlejningskontor kan anses for rimeligt ved anvisning af lejlighed i privat boligbyggeri	20/3	1358
53. Af <i>Arne Larsen</i> om udvidelse af byggekvoten for almennyttigt boligbyggeri*	11/9	4087
54. Af <i>A. W. Larsen</i> om fordelingen af bygge- og boligfondens midler til kommunernes udstykning og byggemodning af boligarealer*	21/8	4065
55. Af <i>Helge Nielsen</i> om gennemførelse af regler, der hindrer, at beboere i saneringsmodne områder skal betale for gårdrydninger	3/4	2102
56. Af <i>Borge Schmidt</i> om ændring af ejerlejlighedsloven	2/5	2631
57. Af <i>Skovmand</i> om foranstaltninger til hindring af planlagt byggeri i bl. a. det sydlige Dragør på grund af de forventede støjgener ved den kommende storlufthavn	17/4	2346
58. Af <i>samme</i> om eventuel skærpelse af kravene til sikkerheden i højhusbyggeriet*	20/6	3971

Til fiskeriministeren:

59. Af <i>Thomas Have</i> om gennemførelse af havnebyggeriet i Krik	14/2	222
60. Af <i>Horn</i> om indførelse af typegodkendelse af både under 20 tons	17/4	2342

61. Af <i>Kampmann</i> om, hvornår udflytning fra København af ferskvands- og forureningslaboratoriet under Danmarks fiskeri- og havundersøgelser vil blive gennemført	Besvaret F. sp.	
62. Af <i>Risgaard Knudsen</i> om, hvorvidt 10 pct.-tolden for dansk fisk landet i England snarest kan forventes afviklet		29/5 3765
63. Af <i>samme</i> om gennemførelse af en destruktionsordning for ældre fiskerfartøjer		28/2 445
64. Af <i>samme</i> om indholdet af en af ministeren bebudet låneordning til afvikling af fiskeriets leverandørgæld*		17/4 2339
65. Af <i>samme</i> om forhøjelse af fiskeribankens grundfond*		12/6 3965
66. Af <i>samme</i> om begrundelsen for, at man fra dansk side er gået med til at forhandle om en mindskelse af eksporten af frosne fiskefileter til Storbritannien*		22/7 4014
67. Af <i>Otto Mørch</i> om begrænsning af fritidsfiskeriet med garn efter laks og havørred*		1/8 4031
68. Af <i>Vivike</i> om, hvorfor der ikke agtes ydet rentetilskud til stormramte fiskere på samme måde som til stormramte skovejere		12/7 3989
69. Af <i>samme</i> om ændring af loven om kvalitetskontrol med fisk og fiskevarer		17/4 2336
70. Af <i>samme</i> om, hvornår den statsgaranterede mindsteprisordning for rødspætter vil træde i kraft*		8/5 2755
71. Af <i>samme</i> om gennemførelse af statsgaranterede mindsteprisordninger for andre fiskearter end rødspætter*		12/6 3962
		20/6 3970

Til forsvarsministeren:

72. Af <i>Kurt Brauer</i> , om ministeren ved salg af militære arealer i København og Århus vil sikre sig, at arealerne anvendes efter de lokale myndigheders anvisning		8/5 2735
73. Af <i>samme</i> om det forsvarlige i placeringen af en militær kommandostation i et tæt beboet område i København*		30/5 3957
74. Af <i>samme</i> om hjemmeværnets personels opbevaring af våben i deres hjem*		15/8 4052
75. Af <i>Holger Hansen</i> om planerne om en militær øvelsesplads i Sydsjælland (Kulsbjergområdet)		24/4 2549
76. Af <i>Krog Hansen</i> : „Hvad agter ministeren at foretage sig for at hindre en gentagelse af den ulykke, der skete fredag den 26. januar 1968 i Helsingør,		

	hvor marineskibet „Herluf Trolle“ var årsag til, at en arbejder kvæstedes?.....	Besvaret F. sp. 14/2	219
77.	Af <i>Kjær Rasmussen</i> , om der for Danmarks vedkommende eksisterer en NATO-kriseplan.....	27/3	1656
78.	Af <i>samme</i> om, i hvilket omfang forpligtelser er indgået med hensyn til udnyttelse af NATO-installationer efter en eventuel dansk udmeldelse af NATO i 1969*.....	13/8	4044

Til ministeren for Grønland:

79.	Af <i>Knud Hertling</i> , om og hvornår ministeren agter at ansøge om bevilling til forøgelse af boligbyggeriet i Grønland.....	29/5	3757
80.	Af <i>Risgaard Knudsen</i> om, hvornår den bebudede udflytning af Den kongelige grønlandske Handel forventes påbegyndt*.....	11/9	4095
81.	Af <i>Axel Ivan Pedersen</i> : „Vil ministeren drage omsorg for, at gaver, der ydes til offentlige institutioner i Grønland til kulturelle eller andre formål, ikke udnyttes af givnerne til reklame for varer, hvis anvendelse kan være samfundsskadelig?“.....	15/5	3011
82.	Af <i>Rosing</i> om imødegåelse af oplægningen af fiskerkuttere i Grønland.....	29/5	3759

Til handelsministeren:

83.	Af <i>Lene Christensen</i> , om hotel- og restaurationsbranchens forskellige priser i og uden for sæsonen er i overensstemmelse med avancementstoploven....	6/3	632
84.	Af <i>samme</i> , om det er i overensstemmelse med lovgivningen, at visse restauranter tager forskellig entré for udlændinge og danske.....	6/3	633
85.	Af <i>Poul Dalsager</i> om ændringer i lovgivningen med henblik på forbedret tilsyn med fondsbørsvekslerer.....	4/2	220
86.	Af <i>Poul Dam</i> om ny aktieselskabslovgivning....	2/5	2617
87.	Af <i>Kampmann</i> om indsnævring af forskellen mellem den gennemsnitlige indlåns- og udlånsrente (rentemarginalen).....	13/3	997
88.	Af <i>Risgaard Knudsen</i> om ændring af egnsudviklingsloven*.....	2/7	3987
89.	Af <i>Waldemar Laurson</i> om oprettelse af en permanent havarikommission for handelsflåden....	15/5	3001

90. Af <i>Kai Moltke</i> om dispensation fra mælkeordningen til kooperative storudsalg, supermarkeder m. fl.*	Besvaret F. sp.	
		29/9 4099
91. Af <i>Tastesen</i> om, hvornår en delbetænkning fra forsikringskommissionen kan forventes		6/3 635
92. Af <i>Ømann</i> , om ministeren vil give tilsagn om ikke at ophæve lov om avancestop og lov om vejledende priser og om prisstop for tjenesteydelser før den i lovene anførte udløbsdato		8/5 2742

Til indenrigsministeren:

93. Af <i>Kurt Brauer</i> : „Vil ministeren drage omsorg for, at militærnægtere, der ikke ønsker at forrette tjeneste i civilforsvarskorpset, ej heller bliver udskrevet til sådan tjeneste?“		8/5 2764
94. Af <i>Knud Bro</i> om ministerens planer til en samlet indsats mod støj- og forureningsproblemer*		17/7 3994
95. Af <i>Meta Ditzel</i> om rimeligheden i, at kvinder i visse kommuner ved brevstemmeafgivning ved folketingsvalg afkræves nærmere angivne oplysninger		28/2 430
96. Af <i>samme</i> om, hvornår sundhedsstyrelsen vil kunne afslutte sin undersøgelse angående narkotiske stoffer*		19/7 3991
97. Af <i>Enggaard</i> om indskærpelse over for Københavns kommune af forbudet mod eksklusivaftaler ved ansættelser i offentlig tjeneste*		2/8 4077
98. Af <i>Lis Groes</i> , om der kan skabes udvej for Herstedernes kommunes lånebehov til skolebyggeri*		19/8 4069
99. Af <i>Stæhr Johansen</i> om årsagen til, at Frederiksberg kommune har fået afslag på en ansøgning om optagelse af udenlandske lån		8/5 2760
100. Af <i>Peter Jørgensen</i> om vederlæggelsen af personer, der modtager patienter fra forsorgen for sindslidende i familiepleje		8/5 2763
101. Af <i>Evald Kristensen</i> om, hvor langt det af indenrigsministeren nedsatte kiropraktorudvalg er nået i overvejelserne om en autorisation af kiropraktorer		13/3 994
102. Af <i>Th. Mikkelsen</i> om, efter hvilke retningslinjer den kommunale inddeling i Århus-, Odense- og Ålborgområdet søges løst		2/5 2644
103. Af <i>Otto Mørch</i> , om kommuner kan undlade at udbetale børnetilskud		29/5 3764

104. Af <i>Kjær Rasmussen</i> om, hvornår forslag til lov om civil værnepligt agtes fremsat.....	Besvaret F. sp. 28/2	429
105. Af <i>samme</i> , om CF-korpset i en nødsituation kan pålægges at udføre opgaver for det militære forsvaret.....	22/5	3373
106. Af <i>Sigsgaard</i> om iværksættelse af en undersøgelse af de nærmere omstændigheder i sagen om nordhavnen i Helsingør.....	27/3	1639
107. Af <i>Skovmand</i> om antallet af anmodninger om militærnægtelse i 1967.....	2/5	2647
108. Af <i>Ømann</i> , om ministeren vil foranledige, at kommunerne ophører med at foretage skatteindeholdelse i feriepenge*.....	10/6	3958
109. Af <i>Knud Østergaard</i> om ændring af valgloven, så danske diplomater med tjeneste i udlandet opnår stemmeret.....	27/3	1638

Til justitsministeren:

110. Af <i>Jørgen Andersen</i> , om en i dagspressen omtalt retssag giver ministeren anledning til administrative ændringer i retsplejesystemet*.....	25/7	4021
111. Af <i>Dagmar Andreassen</i> om fortabelse af den biologiske moders rettigheder til sit barn, når der gennem længere tid ikke har været kontakt.....	24/4	2545
112. Af <i>Hanne Budtz</i> om, i hvilket omfang kravet om ægtefælles samtykke under formuefællesskab til bl. a. pantsætning af fast ejendom påses overholdt.....	20/3	1352
113. Af <i>Bundgård</i> om at udstyre politibetjente med et på uniformen anbragt nummerskilt.....	8/5	2749
114. Af <i>Bøgholm</i> om, efter hvilke retningslinjer opholds- og arbejdstilladelse gives til amerikanske desertører.....	28/2	434
115. Af <i>Lene Christensen</i> , om en nærmere omtalt plejebarnssag har givet anledning til at overveje, i hvilket omfang familieretlige erklæringer bør kunne tilbagekaldes.....	20/3	1356
116. Af <i>samme</i> om undersøgelse af, hvorvidt der i forbindelse med en demonstration er anvendt vold af politiet i videre omfang end nødvendigt.....	2/5	2629
117. Af <i>Poul Dam</i> om nedsættelse af et udvalg til undersøgelse af, om de opnåede resultater med hensyn til behandlingen af indsatte på forvaringsanstalterne er tilfredsstillende.....	3/4	2113
118. Af <i>samme</i> om ændring af straffeloven, således at reglen om forbud mod utugtige billeder ophæves.....	2/5	2628

	Besvaret F. sp.
119. Af <i>samme</i> om, i hvilken udstrækning politiets adgang til at hensætte udlændinge under bevogtning udøves	29/5 3753
120. Af <i>Gorrsen</i> om fjernelse af vejtræer af hensyn til færdselssikkerheden*	2/8 4027
121. Af <i>Svend Haugaard</i> : „Hvad vil ministeren foretage sig over for politiets efterretningstjeneste i anledning af den påståede politiske udspionering af eleverne på Gjedved seminarium?“	27/3 1653
122. Af <i>Arne Larsen</i> , om ændring af færdselslovens § 73 angående hyrevognsreglerne	13/3 1004
123. Af <i>Lembourn</i> om fastlæggelse af strafansvar for brug af skjulte kameraer m. v. til beluring af andre personers private forhold	8/5 2747
124. Af <i>Kai Moltke</i> om fastsættelse af klare juridiske kriterier for begrebet åger	6/3 617
125. Af <i>Per Møller</i> om resultatet af det foreløbige arbejde i trafikikkerhedskommissionen	28/2 436
126. Af <i>Helge Nielsen</i> , om loven om indsamlingskontrol bør skærpes*	7/8 4037
127. Af <i>K. Axel Nielsen</i> om, hvornår en række lovforslag, bebudet i åbningstalen den 3. oktober 1967, ventes fremsat	2/5 2626
128. Af <i>Kjeld Olesen</i> om, hvad ministeren agter foretaget for at undgå brandkatastrofer på campingpladser*	10/7 4000
129. Af <i>samme</i> om ændring af reglerne vedrørende erstatning for uforskyldt varetægtsfængsling*	12/9 4093
130. Af <i>Grethe Philip</i> om undersøgelse af spørgsmålet om erstatning for tab af hustru, der ved erhvervsarbejde væsentligt har bidraget til opretholdelse af familiens levestandard	27/3 1651
131. Af <i>Poul Schlüter</i> , om der agtes fremsat lovforslag om erstatningsregler i forbindelse med urigtige, skadevoldende meddelelser i radio og TV*	14/8 4047
132. Af <i>Sigsgaard</i> om størrelsen af de samlede udgifter til efterretningstjenesten og udgifternes fordeling på finanslovens konti	13/3 1009
133. Af <i>Simonsen</i> om ændring af konkursloven	2/5 2624
134. Af <i>samme</i> om udbygning af informationstjenesten om lovgivningsarbejdet	8/5 2752
135. Af <i>Tastesen</i> : „Hvad agter ministeren at gøre i anledning af den gældende domspraksis, der undervurderer den økonomiske værdi af den hjemmearbejdende husmoders indsats?“	13/3 1006

136. Af *Ib Thyregod* om lovgivning vedrørende statens og kommunernes erstatningsansvar . . . . . Besvaret F. sp. 15/5 3007

Til kirkeministeren:

137. Af *Orla Møller* om erstatning for tabt arbejdsfortjeneste til medlemmer af menighedsråd og provstiudvalg, når møder m. v. holdes i arbejdstiden* 19/7 4011

Til ministeren for kulturelle anliggender:

138. Af *Lene Christensen* om besøg på Færøerne af det kgl. teaters turnéforestillinger 2/5 2622
139. Af *Peter Jørgensen* om planerne for opførelse af en ny arkitektskole i Århus 15/5 2983
140. Af *Bodil Koch* om overflytning af naturfredningen til et andet ministerium. (Besvaret af undervisningsministeren på ministeren for kulturelle anliggendes vegne) 27/3 1643
141. Af *Langkilde*, om ministeren agter at ophæve radiospredningslovens bestemmelse om bødestraf for undladelse af at betale radiolicens 15/5 2984
142. Af *Vestergaard Poulsen* om redegørelse for programudvalgets behandling af indkomne seerprotester i forbindelse med en bestemt fjernsyns-udsendelse 14/2 226
143. Af *Rosing* om ministerens planer vedrørende genopbygningen af det nedbrændte landsbibliotek i Godthåb 6/3 636
144. Af *Poul Schlüter*, om der agtes fremsat lovforslag om berigtigelse af urigtige meddelelser i radio og TV* 15/8 4045
145. Af *Sigsgaard*, om ministeren vil foranledige, at den i teaterloven omhandlede støtte til billetkøbsordning ydes fuldt ud af staten* 11/7 3975

Til landbrugsministeren:

146. Af *Poul Dalsager* om, hvornår § 45 i jagtloven sættes i kraft 15/5 3004
147. Af *Grünbaum* om det nærmere indhold af aftalen med landbruget om ikke at kræve prismæssig justering af hjemmemarkedspriserne på mejeriprodukter m. m.* 26/8 4075
148. Af *Morten Lange* om streng begrænsning af landvindingsprojekter 2/5 2641

149.	Af <i>Otto Mørch</i> om gennemførelse af et intenst oplysningsarbejde til forhindring af det stigende antal jagtulykker*	Besvaret F. sp.	
		6/8	3023
150.	Af <i>Vivike</i> om det rimelige i at anvende 5 mill. kr. til afvanding af Ulvedybets bagland, Øland Enge	15/5	3005

Til ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen:

151.	Af <i>Per Hækkerup</i> om løn- og personaleforholdene inden for børne-, ungdoms- og åndssvageforsorgen	2/5	2638
152.	Af <i>Ivar Nørgaard</i> om begrundelsen for, at den nye tjenestemandsløst første skal træde i kraft den 1. oktober og konsekvenserne af tjenestemandsorganisationernes afvisning af regeringens udspil	24/4	2550

Til ministeren for nedrustningsspørgsmål:

153.	Af <i>Kai Moltke</i> om ministerens stilling til igangværende bestræbelser om forbud mod, at atombevæbnede fly og ubåde færdes uden for de pågældende atommagters egne territorier	28/2	441
154.	Af <i>samme</i> om redegørelse til folketinget for de stedfundne undersøgelser i forbindelse med flystyrtet ved Thule*	15/7	4006
155.	Af <i>samme</i> om flystyrtet i Grønland*	26/7	4018

Til ministeren for offentlige arbejder:

156.	Af <i>Dagmar Andreasen</i> om begrundelsen for ikke at adskille færgeoverfarten fra DSBs øvrige drift*	9/9	4083
157.	Af <i>Mads Eg Damgaard</i> om mulighederne for færdiggørelse af motorvejen fra Kolding til grænsen inden 1975*	20/8	4062
158.	Af <i>Gorrsen</i> om etablering af nødvendigt motorvejssamarbejde mellem Danmark og Tyskland	20/3	1347
159.	Af <i>Lis Groes</i> om Køgebugt-banens færdiggørelse til de fastsatte tidspunkter uanset stedfundne bevillingsnedskæringer	29/5	3767
160.	Af <i>Holmberg</i> , om SAS har monopol på indenrigsruteflyvningen i Danmark	20/3	1343
161.	Af <i>Soren B. Jørgensen</i> om eventuel lovændring vedrørende brugen af vildtriste*	25/7	4016
162.	Af <i>Kampmann</i> om en redegørelse vedrørende den fremtidige placering af provinslufthavne	22/5	3381
163.	Af <i>Risgaard Knudsen</i> om bevilling til ekstraordinær igangsættelse af anlægsarbejder i stærkt arbejdsløshedsramte områder*	8/7	4002

	Besvaret F. sp.
164. Af <i>Evald Kristensen</i> om, hvornår den bebudede ombygning af administrationsbygningen i Ålborg lufthavn kan forventes*	4/6 3957
165. Af <i>Morten Lange</i> om begrænsning af slåning af vejrabatter	8/5 2745
166. Af <i>Th. Mikkelsen</i> om ændring af den planlagte linjeføring af den jyske motorvej	22/5 3383
167. Af <i>Kjeld Olesen</i> om forbedring af flyveledernes arbejdsvilkår	28/2 438
168. Af <i>Niels Ravn</i> om reservation af vejbygningsbevillingerne til motorvejsbyggeriet*	1/8 4029
169. Af <i>Else-Merete Ross</i> om indretning af en elevator i forbindelse med ombygningen af Nørreport station	13/3 983
170. Af <i>Poul Schlüter</i> om afholdelse for åbne døre af tjenestemandshøret i forbindelse med lyntogskatastrofen på Fyn	15/5 2992
171. Af <i>Børge Schmidt</i> om ligestilling af unge under faglig uddannelse og studerende ved højere læreanstalter i forbindelse med studierejser med charterfly	13/3 991
172. Af <i>Skovmand</i> om udgiften ved færdigbygning af en række nærmere angivne S-banestrækninger*	2/7 3980
173. Af <i>samme</i> , om det er teknisk muligt at bringe intervallerne på Boulevardlinjen ned under 2 minutter*	2/7 3981
174. Af <i>samme</i> om omkostningerne ved at have ført Nordbanen over på Kystbanens spor ved Hellerup i stedet for at elektrificere Nordbanen*	2/7 3981
175. Af <i>samme</i> om støjgenerne ved den påtænkte placering af aflastningslufthavnen for Kastrup i Tune*	18/9 4097

Til socialministeren:

176. Af <i>Albertsen</i> om gennemførelse af førtidspension for borgere, som på grund af erhvervsmæssige strukturforandringer kommer i økonomiske vanskeligheder, og som på grund af alder vanskeligt kan omskoles	8/5 2727
177. Af <i>samme</i> om udsendelse af cirkulære til institutionerne inden for børne- og ungdomsforsorgen vedrørende retningslinjer for etablering af forældre-, medarbejder- og elevråd på institutionerne	22/5 3363
178. Af <i>Bundgård</i> om informationspligt for alle sociale institutioner over for alle, der henvender sig i anledning af sociale problemer	15/5 2986
179. Af <i>samme</i> om forhøjelse af hjælpen til revalidender	15/5 2989

180. Af <i>samme</i> om forhøjelse af satserne for ydelse af supplerende hjælp efter revalideringslovens § 7 og lov om offentlig forsorg § 53, stk. 4.	Besvaret F. sp.	
181. Af <i>Bundvad</i> om ikraftsættelse af dele af loven om børnetilskud og andre familieydelse 1. januar 1969.	22/5	3359
182. Af <i>P. E. Eriksen</i> om baggrunden for, at pladser på plejehjem for stærkt handicappede unge står ledige.	3/4	2094
183. Af <i>Merete Bjørn Hanssen</i> om statsanerkendte sygekassers adgang til at foretage indskrænkninger i informationspligten over for pressen. Anmeldt 13/3 (F. sp. 1071).	22/5	3366
184. Af <i>Søren B. Jørgensen</i> om supplerende hjælp til arbejdsløse med mange børn*.	Taget tilbage	
185. Af <i>Chr. Madsen</i> om forhøjelse af sygeforsikringslovens dagpengebeløb.	14/8	4050
186. Af <i>Helge Nielsen</i> om ændringer i ulykkesforsikringsloven, herunder indførelse af ensartede præmiesatser*.	8/5	2730
187. Af <i>Axel Ivan Pedersen</i> om begrundelsen for nogle af ministeren i dagspressen fremsatte bemærkninger om retningslinjer for strukturen i den fremtidige sociallovgivning*.	18/9	4084
188. Af <i>Ellen Strange Petersen</i> om bedre udnyttelse af revalideringsklinikken i Århus*.	1/7	3977
189. Af <i>Grethe Philip</i> om fremskyndelse af arbejdet med en effektivisering af det kommunale og lægelige tilsyn med private plejehjem*.	8/8	4032
190. Af <i>Hanne Reintoft</i> om tilsyn med de til landet bragte vietnamesiske børn. (Besvaret af arbejdsministeren på socialministerens vegne).	1/7	3985
191. Af <i>samme</i> om, hvorvidt eksisterende eksempler på, at forældre har vanskeligt ved at få hjemgivet deres børn fra institutioner, er i overensstemmelse med børne- og ungdomsforsorgsloven.	27/3	1658
192. Af <i>samme</i> om gennemførelse af dels en lang, daglig besøgstid på børneinstitutioner dels adgang til at dække transportudgifter til institutionerne for vanskeligt stillede forældre.	8/5	2719
193. Af <i>samme</i> , om det eksisterende 3 måneders kursus er tilstrækkeligt for uddannelsen af familievejledere*.	8/5	2722
194. Af <i>Valbak</i> om harmonisering af socialforsikringens korttidsydelse.	6/8	4035
	3/4	2098

195. Af *samme*, om Bråskovgårds bygningsmæssige indretning giver en forsvarlig ramme for behandlingen af ungdomsforsorgens vanskeligste klientel* Besvaret F. sp. 28/6 3978

Til ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene:

196. Af *Poul Dam*, om ministeren på baggrund af udviklingslandenes betænkeligheder ved fødevarerhjælp vil henskyde spørgsmålet om dansk u-landshjælps udvidelse til også at omfatte landbrugsvarer til folketinget* 12/7 3997

Til undervisningsministeren:

197. Af *K. B. Andersen* om fremsættelse af forslag til principbeslutning om udvidelse af undervisningspligten 28/2 413
198. Af *samme* om oplysninger om arbejdet i udvalget vedrørende reform af lærlingeuddannelsen 3/4 2105
199. Af *samme* om gennemførelse af bedre uddannelsesforhold for børn og unge, for hvem hovedhindringen for uddannelse er af geografisk karakter 22/5 3379
200. Af *samme* om ingeniøruddannelsen* 9/7 4003
201. Af *Bernhard Baunsgaard* om, i hvor høj grad undervisningsministeriet under overvejelserne angående foranstaltningerne i anledning af lærermangelen i gymnasieskolen har taget gymnasielærernes forhandlingsret i agt 13/3 1001
202. Af *Gunhild Due*, om lovforslag om uddannelse af børnehavelærere og fritidspædagoger agtes fremsat 28/2 415
203. Af *Merete Bjørn Hanssen* om lokaleforholdene for musikstudiet ved Københavns universitet 15/5 2998
204. Af *Peter Jørgensen* om mulighederne for ydelse af tilskud til de studerendes boliganvisning 28/2 422
205. Af *samme* om fribefordring på statsbanerne i weekenden for lærlinge på skolehjem 13/3 999
206. Af *samme* om arbejdet i udvalget angående revision af lærlingeloven* 12/9 4080
207. Af *Kampmann* om større indflydelse til lærere og elever på ledelsen af undervisningsinstitutionerne 3/4 2110
208. Af *samme* om repræsentation for f. eks. teknika, seminarier, de sociale højskoler og Danmarks biblioteksskole i planlægningsrådet for de højere uddannelser* 18/7 4012

209. Af <i>Morten Lange</i> om bevilling til Århus universitets erhvervelse af godset Vilhelmsborg	Besvaret F. sp. 8/5	2766
210. Af <i>Gerda Møller</i> om årsagen til, at forældre med bopæl uden for den kommune, i hvilken deres barns skole er beliggende, ikke er valgbare til skolekommissionen	2/5	2615
211. Af <i>Lis Møller</i> om ændring af friskoleloven med henblik på mulighederne for at oprette friskoler for psykisk og/eller fysisk handicappede børn	27/3	1646
212. Af <i>Per Møller</i> om fremlæggelse af materiale vedrørende adgangs begrænsning til de højere læreanstalter	29/5	3746
213. Af <i>Knud Nielsen</i> om adgang for personer med højere handelseksamen til universiteternes juridiske, økonomiske og statsvidenskabelige fakulteter	28/2	419
214. Af <i>samme</i> om mulighederne for omgående at give personer med højere handelseksamen ret til at studere ved universiteternes juridiske, økonomiske og statsvidenskabelige fakulteter*	6/3	615
215. Af <i>Karl Max Rasmussen</i> om, at undervisningen til alle unge ydes gratis	2/5	2612
216. Af <i>Hanne Reintoft</i> om fremlæggelse af problemerne omkring demokratiseringen af de højere undervisningsinstitutioner til debat i folketinget	3/4	2107
217. Af <i>Else-Merete Ross</i> om afhjælpning af mangelen på børnehave- og fritidshjems lærere	27/3	1648
218. Af <i>Sigsgaard</i> om forsøg med nye prøve- og eksamensformer i folkeskolen og gymnasiet	15/5	2995
219. Af <i>Søgaard</i> om oprettelse af en anlægsteknisk studielinje ved Odense bygningsteknikum	28/2	416
220. Af <i>Ulla Worm</i> om ændring af loven om ungdommens uddannelsesfond*	10/9	4086

Til økonomiministeren:

221. Af <i>A. Chr. Andersen</i> om fremskyndelse af Danmarks Statistiks udarbejdelse og offentliggørelse af statistiske oplysninger	22/5	3376
222. Af <i>Grünbaum</i> om de pristalsmæssige konsekvenser af en ydet støtte til landbruget*	5/9	4079
223. Af <i>Otto Mørch</i> om det økonomisk forsvarlige i, at mange af værnenes befalingsmænd kan pensioneres allerede ved 52 års alderen. (Besvaret af boligministeren på økonomiministerens vegne)	28/2	431

IV. Valgs prøvelse.

Folketingsårets 1. samling.

Efter at der den 4. oktober 1967 var meddelt orlov til folketingsmand *Søgaard* (Odense amtskreds) fra den 5. oktober at regne, indtrådte stedfortræderen, elektriker *Robert Dalskov Andersen*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte amtskreds.

Indstilling og godkendelse af Robert Dalskov Andersen som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{5}{10}$ (F. sp. 112).

Den 7. november overtoges mandatet på ny af *Søgaard* (F. sp. 1035).

Efter at der den 4. oktober 1967 var meddelt orlov til folketingsmand *Per Møller* (østre storkreds) fra den 5. oktober at regne, indtrådte stedfortræderen, fru *Marie-Louise Truels-Christensen*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Marie-Louise Truels-Christensen som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{5}{10}$ (F. sp. 112).

Den 7. november overtoges mandatet på ny af *Per Møller* (F. sp. 1036).

Efter at der den 4. oktober 1967 var meddelt orlov til folketingsmand *Knud Bro* (Svendborg amtskreds) fra den 5. oktober at regne, indtrådte 2. stedfortræder, fru *Kirsten Gersbo*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte amtskreds.

Indstilling om godkendelse af Kirsten Gersbo som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{5}{10}$ (F. sp. 112).

Den 5. november overtoges mandatet på ny af *Knud Bro* (F. sp. 936).

Efter at der den 4. oktober 1967 var meddelt orlov til folketingsmand *Skræppenborg-Nielsen* (Odense amtskreds) fra den 5. oktober at regne, indtrådte stedfortræderen, murerarbejdsmand *Alfred Andersen*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte amtskreds.

Indtilling om godkendelse af Alfred Andersen som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{5}{10}$ (F. sp. 112).

Den 2. december overtoges mandatet på ny af Skræppenborg-Nielsen (F. sp. 1845).

Efter at der den 31. oktober 1967 var meddelt orlov til folketingsmand *Knud Østergaard* (Ålborg amtskreds) fra den 5. november at regne, indtrådte stedfortræderen, seminarie- rektor *Adelbert Fuglsang-Damgaard*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte amtskreds.

Indstilling om godkendelse af Adelbert Fuglsang-Damgaard som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{2}{11}$ (F. sp. 937).

Den 16. december overtoges mandatet på ny af Knud Østergaard (F. sp. 2302).

Efter at folketingsmand *Mohr Dam* (Færøerne) fra den 2. november 1967 at regne havde nedlagt sit mandat som medlem af folketinget, indtrådte stedfortræderen, sognepræst *Johan Nielsen*, som medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Johan Nielsen som ordinært medlem vedtoges $\frac{2}{11}$ (F. sp. 938).

Efter at der den 2. november 1967 var meddelt orlov til folketingsmand *Niels Matthiasen* (Københavns amtskreds) fra den 6. november at regne, indtrådte stedfortræderen, savværks- formand *Kristian Josef Nielsen*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Kristian Josef Nielsen som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{9}{11}$ (F. sp. 1068).

Den 17. december overtoges mandatet på ny af Niels Matthiasen (F. sp. 2656).

Efter afholdelsen af folketingsvalget i Grønland den 6. december 1966 traf folketinget den 7. december 1966 på grundlag af en foreløbig opgørelse over valget beslutning om godkendelse af valget af fuldmægtig, cand jur. *Knud Hertling* for Grønlands 1. opstillingskreds og seminarielærer *Rosing* for Grønlands 2. opstillingskreds.

Indstilling om opretholdelse af den foreløbige godkendelse af Knud Hertling og Rosing som valgt i de grønlandske valg-distrikter vedtoges ¹⁵/₁₂ 1967 (F. sp. 2489).

Folketingsårets 2. samling.

I henhold til forretningsordenens § 1, stk. 2, nedsattes den 6. februar 1968 et udvalg på 21 medlemmer til prøvelse af de stedfundne valg.

Til medlemmer af dette udvalg valgtes:

H. C. Toft, Chr. R. Christensen, Asger Jensen, Vestergaard Poulsen, Poul Schlüter [formand], Niels Andersen, Hauch, [næstformand], Evan Jensen, Niels Jørgen Nielsen, Rigmor Christensen, Arthur Jacobsen, Else-Merete Ross, Lis Groes, Ove Hansen, Hans Hækkerup, Evald Kristensen, A. W. Larsen, Niels Matthiasen, Th. Mikkelsen, Holm Tved og Poul Dam (F. sp. 14).

Udvalget modtog fra indenrigsministeriet bl. a. udskrift af opstillingskredsens valgbøger, beregninger af kreds- og tillægsmandaternes fordeling, opgørelse af, hvilke kandidater der havde opnået valg, og lister over stedfortrædere.

Eneste behandling af indstillingen fra udvalget foretoges ⁷/₂ (F. sp. 19).

Formanden, Poul Schlüter, redegjorde for udvalgets arbejde og udtalte bl. a. følgende:

„Det fremgår af det modtagne materiale, at der både med hensyn til stemmesedlerne og valgbøgerne ligesom tidligere er forefundet forskellige fejl — herunder adskillige tilfælde af manglende redegørelse for afvigelser mellem de på valgnatten optalte stemmetal og de ved fintællingen endeligt opgjorte — men uden at disse fejl dog har været af en sådan karakter, at udvalget har fundet anledning til at gøre særlige bemærkninger herom.

Inden klagefristens udløb var der ikke af indenrigsministeriet modtaget nogen klage over valget, men ministeriet har fremsendt en efter klagefristens udløb fra folketingsmand Aksel Larsen modtaget skrivelse angående formodet uregelmæssighed

ved stemmeafgivningen ved et afstemningssted i Frederiksberg 1. kreds. Skrivelsen er vedlagt en fra Frederiksberg kommunalbestyrelse indhentet erklæring.

Den formodede uregelmæssighed skulle være sket ved, at en hospitalspatient, som kom til afstemningsstedet i bil og ønskede at afgive stemme i bilen, blev betjent af én tilforordnet, mens såvel hr. Aksel Larsen som den pågældende vælger mener, at der burde have været to.

Bistand fra to valgstyrere — eller tilforordnede — kan forlanges af blinde og svagsynede, men ses ikke foreskrevet for det omhandlede tilfælde. Frederiksberg kommunalbestyrelse har i sin førnævnte erklæring bl. a. udtalt, at man eventuelt ville anse det for ideelt med to bistandsydende, men at man må mene, at de gældende instrukser er tilstrækkelige til at gøre stemmeafgivningen betryggende på det foreliggende lovgrundlag, og at bistand af to valgstyrere i hvert enkelt tilfælde ville kunne medføre en urimelig forsinkelse af ekspeditionerne.

Udvalget er enig om, at man på grundlag af den gældende formulering af valgloven må tage kommunalbestyrelsens erklæring til efterretning.

Udvalget har særlig drøftet de 4 tillægsmandater, som efter opgørelsen er tilfaldet partiet venstresocialiserne, og den tvivl, som fra visse sider er rejst om berettigelsen heraf.

Det er efter valglovens § 43, stk. 1, en betingelse for, at et parti kan opnå tillægsmandater, at det

„enten 1) har opnået mindst ét kredsmandat, eller 2) inden for hvert af to af de i § 17, stk. 2, omhandlede tre områder har opnået mindst lige så mange stemmer som det gennemsnitlige antal gyldige stemmer, der i området er afgivet pr. kredsmandat, eller 3) i hele landet har opnået mindst 2 pct. af de afgivne gyldige stemmer.“

Det er dette sidste, som har givet anledning til overvejelse, idet partiet venstresocialisterne har opnået 2 pct. af de afgivne gyldige stemmer efter den af indenrigsministeriet foretagne opgørelse af valget, hvor blanke stemmer ikke er medtaget som „afgivne gyldige“ stemmer, men henført til ugyldige stemmer.

Medregnes de blanke stemmer imidlertid som „afgivne gyldige“ stemmer, har partiet venstresocialisterne ikke opnået de foreskrevne 2 pct. og ville i så tilfælde ikke blive repræsenteret i folketinget.

Udvalget har fra Skjernkredsens venstre modtaget en skriftlig henvendelse, hvori det henstilles

„til udvalget, at det — når det behandler opgørelsen af folketingsvalget den 23. januar d. å. — foretager en nøje vurdering af, om afgivne blanke stemmesedler er gyldige eller ikke gyldige“.

Næstformanden for venstre i Skjernkredsen, proprietær Axel Clausen, og redaktør Sven Hersbøll har efter anmodning haft foretræde for udvalget for mundtligt at supplere deres henvendelse.

Udvalget har endvidere modtaget skriftlige henvendelser om det samme spørgsmål fra hr. Søren Lind Pedersen, Hjulmagerstien, København, advokat N. Chr. Nebelong, Kgs. Lyngby, hr. Frederik Andersen, Bakkevej, Allerød, og hr. Gunnar Johannessen, Peder Billevej, Holbæk.

Til yderligere belysning af spørgsmålet har udvalget haft samråd med indenrigsministeren, hvorunder der blev redegjort for ministeriets fortolkning af de pågældende bestemmelser i valgloven og den af ministeriet fulgte praksis. Valgloven kender ikke begrebet „blanke stemmer“, og ministeriet havde aldrig været i tvivl om, at blanke stemmer må omfattes af bestemmelsen i valglovens § 37, stk. 3, hvor der står, at

„en stemmeseddel er ugyldig, når det ikke med sikkerhed fremgår, hvilket af partierne eller hvilken kandidat uden for partierne vælgeren har villet give sin stemme“.

Også valglovens § 40, stk. 1, synes at forudsætte, at en gyldig stemmeseddel er en stemmeseddel, hvor der er stemt på en kandidat eller et parti, idet der siges, at

„formanden lader i særskilte pakker sammenbinde 1) de i § 36, stk. 1, under 1) og 2) nævnte arter af stemmesedler, 2) de af stemmekasserne udtagne ugyldige stemmesedler, 3) de gyldige stemmesedler, således at de for de

forskellige kandidater afgivne stemmesedler samles i pakker for sig“.

Den anførte praksis fremgik endvidere klart af valgboerne, idet der i alt fald siden 1953 har været anvendt en hovedrubrik „Antal ugyldige stemmer“, således at der herunder opføres „blanke“ stemmer for sig og „andre ugyldige“ for sig, men begge disse kategorier altså under hovedrubriken „Antal ugyldige stemmer“. Denne indretning af valgboerne har aldrig givet anledning til bemærkninger fra folketingets side.

Om praksis siden 2 pct.s spærreklausulens indførelse oplystes det, at opgørelsen af valgene i 1964 og 1966 var baseret på samme praksis, som nu er anvendt i 1968. Endvidere er ved partianmeldelse i henhold til valglovens § 23 siden december 1965, hvor den ny bestemmelse om antallet af valgunderskrifter i forbindelse med anmeldelse af nyt parti blev lovfæstet, 1/175 af samtlige ved det sidst afholdte folketingsvalg „afgivne gyldige stemmer“ altid blevet udregnet på grundlag af de på partierne og kandidaterne uden for partierne afgivne gyldige stemmer, hvorved der er bortset fra blanke stemmer.

Blanke og andre ugyldige stemmer medtages ved beregning af valgdeltagelsen som udtryk for, hvor mange vægere der har afleveret deres stemmeseddel i stemmeurnerne, men i øvrigt har begrebet ingen valgteknisk betydning.

Efter at have modtaget indenrigsministerens redegørelse er udvalget enig i, at man må bygge på den fortolkning af valgloven, som ministeriet har lagt til grund for opgørelsen af valget.

Udvalget er i øvrigt med ministeren enig om, at der, når lejlighed gives, ved ændring af valgloven bør ske en klargørelse, således at al tvivl undgås.

Fra indenrigsministeriet er endvidere modtaget en af valgbestyrelsen for Færøernes folketingsvalgkreds fremsendt valg-bog vedrørende det på Færøerne den 23. januar stedfundne valg til folketinget. Dette materiale har ikke givet udvalget anledning til særlige bemærkninger.

Valget i Grønlands 1. opstillingskreds har endnu ikke fundet sted, men der er fra ministeren for Grønland fremsendt en fra landshøvdingen over Grønland modtaget foreløbig opgørelse af folketingsvalget i 2. opstillingskreds i Grønland den 23. januar 1968.

Det fremgår af denne foreløbige opgørelse, at valget nogle steder afsluttedes før den fastsatte tid, skønt ikke alle stemmeberettigede havde afgivet stemme. Uanset at afstemningsstederne har erklæret, at resterende vælgere ikke ønskede at stemme eller ikke ville kunne møde op på grund af fangstrejse eller flytning, finder udvalget, at det havde været korrekt, om valget i sådanne tilfælde først sluttede til den fastsatte tid.

Udvalget finder i øvrigt ikke anledning til bemærkninger vedrørende valget i Grønlands 2. opstillingskreds; men jeg må dog tilføje, at der vil blive tale om en bekræftelse af mandatet, når valgboøger og øvrigt materiale foreligger.

Jeg skal herefter på hele udvalgets vegne indstille, at de 178 mandater, hvis navne fremgår af de omdelte lister, godkendes.“

Udvalgets indstilling om godkendelse af de 178 mandater vedtoges enstemmigt med 165 stemmer (F. sp. 25).

Efter afholdelse af folketingsvalg i Grønlands 1. opstillingskreds den 29. februar 1968 godkendtes den 7. marts efter indstilling fra udvalget til valgs prøvelse enstemmigt valget af Knud Hertling som ordinært medlem af folketinget fra og med den 23. januar 1968 at regne (F. sp. 743).

Efter at folketingsmand *Peter Mohr Dam* (Færøerne) fra den 1. marts 1968 at regne havde nedlagt sit mandat som medlem af folketinget, indtrådte stedfortræderen, sognepræst *Johan Nielsen*, som medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af Johan Nielsen som ordinært medlem vedtoges $\frac{1}{3}$ (F. sp. 516).

Efter at der den 2. april 1968 var meddelt orlov til folketingsmand *Gottschalk-Hansen* (Københavns amtskreds) fra samme dato at regne, indtrådte stedfortræderen, politiassessor

Jørgen Langkilde, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte amtskreds.

Indstilling om godkendelse af *Jørgen Langkilde* som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{3}{4}$ (F. sp. 2116).

Efter at der den 24. april 1968 var meddelt orlov til folketingsmand *Kai Moltke* (Århus amtskreds) fra samme dato at regne, indtrådte stedfortræderen, socialrådgiver *Chr. Bundgaard*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte amtskreds.

Indstilling om godkendelse af *Chr. Bundgaard* som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{25}{4}$ (F. sp. 2580).

Den 29. maj overtoges mandatet på ny af *Kai Moltke* (F. sp. 3743).

Efter at der den 16. maj 1968 var meddelt orlov til folketingsmand *Dose* (søndre storkreds) fra samme dato at regne, indtrådte stedfortræderen, rådmand *Ib Kolbjørn*, som midlertidigt medlem af tinget for nævnte kreds.

Indstilling om godkendelse af *Ib Kolbjørn* som midlertidigt medlem vedtoges $\frac{17}{5}$ (F. sp. 3140).

V. Valg til kommissioner og hverv.

Folketingsårets 1. samling.

1. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til et udvalg til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab (nedsat i henhold til motiveret dagsorden, vedtaget 4. august 1961).

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): *Per Hækkerup* med stedfortræder *Lysholt Hansen*, *Lis Groes* med stedfortræder *Frode Jakobsen*, *Jørgen Peter Hansen* med stedfortræder *Gorrssen*, *Helge Nielsen* med stedfortræder *Holm Tved*, *Peter Nielsen* med stedfortræder *Anker Jørgensen*, *Teichert* med stedfortræder *Egon Jensen*,

Hilmar Baunsgaard med stedfortræder Niels Westerby, Skytte med stedfortræder Svend Haugaard, Poul Hartling med stedfortræder Henry Christensen, Anders Andersen med stedfortræder Niels Eriksen, Per Federspiel med stedfortræder From, Guldberg med stedfortræder Erik Eriksen, Poul Møller med stedfortræder Weikop, Jørgen Jensen med stedfortræder Haunstrup Clemmensen, H. C. Toft med stedfortræder Poul Sørensen, Morten Lange med stedfortræder Aksel Larsen og Poul Dam med stedfortræder Sigsgaard (F. sp. 55).

2. Valg af 1 stedfortræder til et udvalg til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fælleskab. (i stedet for From).

Valgt blev ($\frac{9}{11}$): Per Møller (F. sp. 1053).

3. Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 15. maj 1963 om undersøgelse af landbrugets erhvervsøkonomiske forhold.

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Chr. Rasmussen, Bladt, Poul Dalsager, Anker Jørgensen, Hans Lund, Carl Nielsen, Teichert, Anders Andersen, Niels Eriksen, Per Federspiel, Peter Larsen, H. C. Toft, Chr. R. Christensen, Niels Ravn, Morten Lange, Thomas Christensen og Svend Haugaard (F. sp. 55).

4. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til et udvalg nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 3. marts 1965 til løbende at modtage oplysninger af økonomiministeren vedrørende de offentlige investeringer.

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Lysholt Hansen med stedfortræder Peter Jørgensen, Per Hækkerup med stedfortræder Antonsen, Lindberg med stedfortræder Børge Schmidt, Niels Mørk med stedfortræder Astrid Skjoldbo, Peter Nielsen med stedfortræder Lis Groes, Chr. Rasmussen med stedfortræder Teichert, Hilmar Baunsgaard med stedfortræder Axel Ivan Pedersen, Poul Hartling med stedfortræder P. E. Eriksen, Henry Christensen med stedfortræder Alfred Bøgh, Damsgaard med stedfortræder

Kristen Østergaard, Holmberg med stedfortræder Guldberg, Jørgen Jensen med stedfortræder Poul Schlüter, Ninn-Hansen med stedfortræder Stæhr Johansen, Stetter med stedfortræder Mads Eg Damgaard, Poul Dam med stedfortræder Hanne Reintoft, Sigsgaard med stedfortræder Arne Larsen og K. Helveg Petersen med stedfortræder Grethe Philip (F. sp. 55).

5. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til det udenrigspolitiske nævn (jfr. lov nr. 54 af 5. marts 1954).

Valgt blev (⁴/₁₀): Niels Matthiasen med stedfortræder Søgaaard, Bomholt med stedfortræder Axel Ivan Pedersen, Andreas Hansen med stedfortræder Gorrsen, Poul Hansen med stedfortræder Kolbjørn, Per Hækkerup med stedfortræder Jørgen Peder Hansen, Frode Jakobsen med stedfortræder Teichert, Lindberg med stedfortræder Lysholt Hansen, Poul Hartling med stedfortræder Johan Philipsen, Henry Christensen med stedfortræder Niels Eriksen, Erik Eriksen med stedfortræder Anders Andersen, Per Føderspiel med stedfortræder From, Poul Sørensen med stedfortræder Thestrup, Poul Møller med stedfortræder Marie Antoinette von Lowzow, Erik Kragh med stedfortræder Haunstrup Clemmensen, Aksel Larsen med stedfortræder Morten Lange, Kai Moltke med stedfortræder Gert Petersen og A. C. Normann med stedfortræder K. Helveg Petersen (F. sp. 56).

6. Valg af 1 stedfortræder til det udenrigspolitiske nævn (i stedet for Søgaaard).

Valgt blev (⁵/₁₀): Helge Nielsen (F. sp. 164).

7. Valg af 1 stedfortræder til det udenrigspolitiske nævn (i stedet for From).

Valgt blev (⁹/₁₁): Per Møller (F. sp. 1053).

8. Valg af 1 medlem til det udenrigspolitiske nævn (i stedet for Niels Matthiasen).

Valgt blev (⁹/₁₁): Søgaaard (F. sp. 1054).

9. Valg af 16 medlemmer og 16 stedfortrædere til Nordisk Råd (jfr. lov nr. 292 af 21. december 1957).

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Bomholt med stedfortræder Lysholt Hansen, Lis Groes med stedfortræder Gorrssen, Per Hækkerup med stedfortræder Knud Hertling, Lindberg med stedfortræder Peter Nielsen, Niels Mørk med stedfortræder Albertsen, Helge Nielsen med stedfortræder Viola Nørløv, A. C. Normann med stedfortræder Niels Matthiasen, Skytte med stedfortræder Hilmar Baunsgaard, Poul Hartling med stedfortræder Conrad Kofoed, Damsgaard med stedfortræder Niels Eriksen, Erik Eriksen med stedfortræder Henry Christensen, Jørgen Jensen med stedfortræder Clara Munck, Poul Møller med stedfortræder H. C. Toft, Thestrup med stedfortræder Knud Thomsen, Aksel Larsen med stedfortræder Arne Larsen og Poul Dam med stedfortræder Sigsgaard (F. sp. 57).

10. Valg af 1 stedfortræder til Nordisk Råd (i stedet for Niels Matthiasen).

Valgt blev ($\frac{9}{11}$): Axel Ivan Pedersen (F. sp. 1185).

11. Valg af 17 medlemmer til folketingets valutaudvalg (jfr. lov nr. 372 af 23. december 1964, jfr. lov nr. 228 af 9. juni 1965).

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Lis Groes, Poul Dalsager, Jørgen Peder Hansen, Helge Nielsen, Peter Nielsen, Axel Ivan Pedersen, Chr. Rasmussen, Guldberg, Henry Christensen, Enggaard, Holmberg, Weikop, Haunstrup Clemmensen, Fanger, Svend Lund, Kjær Rasmussen og Erik Hansen (F. sp. 57).

12. Valg af 15 medlemmer til folketingets sukkerudvalg (jfr. lov nr. 135 af 29. marts 1950).

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Lis Groes, Bladt, Lysholt Hansen, A. W. Larsen, Otto Mørch, Viola Nørløv, Chr. Rasmussen, Bilgrav-Nielsen, Robert Christensen, Niels Eriksen, Peter Larsen, Chr. R. Christensen, Gerda Møller, Niels Ravn og Gunhild Due (F. sp. 58).

13. Valg af 9 medlemmer til det i lov nr. 235 af 27. maj 1950 om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse omhandlede udvalg.

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Jørgen Peder Hansen, Normann Andersen, Kolbjørn, Poul Nilsson, Damsgaard, Niels Eriksen, Weikop, Stetter og Bjørn Larsen (F. sp. 58).

14. Valg af 17 medlemmer til folketingets udvalg vedrørende bymæssige bebyggelser (jfr. lovbekg. nr. 279 af 1. juli 1965).

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Lis Groes, Erhard Jakobsen, Kampmann, Herløv Larsen, Th. Mikkelsen, Otto Mørch, Kaj Rasmussen, A. Chr. Andersen, Enggaard, Guldborg, Finn Poulsen, Chr. R. Christensen, Hastrup, Vestergaard Poulsen, Kampp, Arne Larsen og Arthur Jacobsen (F. sp. 58).

15. Valg af 11 medlemmer til udvalget angående det civile beredskab (jfr. lov nr. 342 af 23. december 1959).

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Axel Ivan Pedersen, Frode Jakobsen, Herløv Larsen, Søgaard, Arthur Jacobsen, Poul Hartling, Enggaard, Jens Frandsen, Erik Kragh, Thestrup og Svend Lund (F. sp. 58).

16. Valg af 17 medlemmer til folketingets toldudvalg (jfr. lovbkg. nr. 1 af 18. januar 1967).

Valgt blev ($\frac{4}{10}$): Lis Groes, Jørgen Peder Hansen, Hans Lund, Helge Nielsen, Poul Nilsson, Kjeld Olesen, Chr. Rasmussen, Jens Peter Jensen, A. Chr. Andersen, Henry Christensen, Holmberg, Mads Eg Damgaard, Jørgen Jensen, Stæhr Johansen, Krog Hansen, Thomas Christensen og Niels Helveg Petersen (F. sp. 59).

17. Valg af 4 medlemmer til Københavns havnebestyrelse for tiden 1. januar 1968-31. december 1973.

Valgt blev ($\frac{25}{10}$): Kolbjørn, fhv. folketingsmand Hermod Lannung, Weikop og fhv. folketingsmand Axel Kristensen (F. sp. 719).

18. Valg af 2 medlemmer og 2 stedfortrædere til åle-gårdsovernævnet (jfr. lov nr. 168 af 12. maj 1965).

Valgt blev (²⁷/₁₀): fisker Anders Andersen, Glyngøre, med stedfortræder fisker Karl Hansen, Mommark, Over Tandslet, Als, og gårdejer Jørgen Nielsen, Frisenvænge pr. Peirup, Fyn, med stedfortræder gårdejer Marius Kyed, Hesselballe ved Kolding (F. sp. 787).

19. Valg af 1 medlem til jernbanerådet (i stedet for fru Marichen Nielsen (jfr. lov nr. 40 af 25. februar 1925).

Valgt blev (²⁷/₁₀): Fru Ella Kjærsgaard, Brønshøj (F. sp. 786).

20. Valg af 8 medlemmer til Rask-Ørsted Fondets bestyrelse (jfr. lovbkg. nr. 472 af 2. december 1948).

Valgt blev (³¹/₁₀): folketingsmand Frode Jakobsen, folketingsmand Poul Hansen, folketingsmand Niels Matthiasen, folketingsmand Bernhard Baunsgaard, fhv. medlem af folketinget Helga Pedersen, fhv. medlem af folketinget Henry Gideon, fhv. medlem af folketinget K. Bøgholm og folketingsmand Morten Lange (F. sp. 812).

21. Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 9. november 1967 til drøftelse af problemer i forbindelse med pristol.

Valgt blev (¹⁴/₁₁): Kampmann, Jørgen Peder Hansen, Anker Jørgensen, Evald Kristensen, Waldemar Laursen, Poul Nilsson, Viola Nørlov, Guldberg, Henry Christensen, Jens Frandsen, Ib Thyregod, Gottschalck-Hansen, Knud Bro, Jørgen Jensen, Poul Dam, Gunhild Due og Grethe Philip (F. sp. 1232).

22. Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 9. november 1967 til at drøfte problemer og modtage information i forbindelse med udbygningen af tunnelbaneforbindelserne i det storkøbenhavnske område.

Valgt blev (¹⁴/₁₁): Lindberg, Gorrsen, Lis Groes, Holst,

Helge Nielsen, Kjeld Olesen, Børge Schmidt, Guldberg, Enggaard, Holmberg, Per Møller, Stæhr Johansen, Fanger, Gottschalck-Hansen, Arne Larsen, Kampp og Else-Merete Ross (F. sp. 1232).

23. Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 16. november 1967 til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen.

Valgt blev (²¹/₁₁): Lysholt Hansen, Poul Dalsager, Lis Groes, Per Hækkerup, Kampmann, Peter Nielsen, Chr. Rasmussen, Ib Thyregod, Henry Christensen, P. E. Eriksen, Jens Frandsen, Poul Schlüter, Fanger, Adam Møller, Ømann, Svend Lund og Hilmar Baunsgaard (F. sp. 1529).

Folketingsårets 2. samling

1. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til et udvalg til at følge regeringens forhandlinger om Danmarks optagelse i Det europæiske økonomiske Fællesskab (nedsat i henhold til motiveret dagsorden, vedtaget 4. august 1961).

Valgt blev (⁷/₂): Haunstrup Clemmensen med stedfortræder Poul Schlüter, Jørgen Jensen med stedfortræder Mads Eg Damgaard, Stetter med stedfortræder Hans Kjær, H. C. Toft med stedfortræder Juul-Madsen, Per Møller med stedfortræder Henry Christensen, Anders Andersen med stedfortræder Niels Eriksen, Per Federspiel med stedfortræder Holmberg, Kirkegaard med stedfortræder Bernhard Baunsgaard, Erik Hansen (Ålborg amt) med stedfortræder Dagmar Andreassen, Svend Haugaard med stedfortræder Stinus, Ivar Nørgaard med stedfortræder Jørgen Peder Hansen, Kaj Andresen med stedfortræder Egon Jensen, Lis Groes med stedfortræder Frode Jakobsen, Per Hækkerup med stedfortræder Peter Nielsen, Teichert med stedfortræder Gorrsen, Chr. Thomsen med stedfortræder Anker Jørgensen og Aksel Larsen med stedfortræder Morten Lange (F. sp. 29).

2. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til et udvalg nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 3. marts 1965 til løbende at modtage oplysninger af økonomiministeren vedrørende de offentlige investeringer.

Valgt blev ($7/2$): Jørgen Jensen med stedfortræder Gottschalck-Hansen, Haunstrup Clemmensen med stedfortræder Poul Schlüter, Stetter med stedfortræder Mads Eg Damgaard, Stæhr Johansen med stedfortræder Lembourn, Holger Hansen med stedfortræder P. E. Eriksen, Damsgaard med stedfortræder Kristen Østergaard, Holmberg med stedfortræder Henry Christensen, Grethe Philip med stedfortræder Bernhard Baunsgaard, Dagmar Andreassen med stedfortræder Lindegaard Rasmussen, Bilgrav-Nielsen med stedfortræder Niels Helveg Petersen, Lysholt Hansen med stedfortræder Peter Jørgensen, K. B. Andersen med stedfortræder Lis Groes, Kaj Andresen med stedfortræder Niels Mørk, Horn med stedfortræder Teichert. Lindberg med stedfortræder Axel Ivan Pedersen, Ivar Nørgaard med stedfortræder Peter Nielsen og Gert Petersen med stedfortræder Arne Larsen (F. sp. 29).

3. Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 9. november 1967 til drøftelse af problemer i forbindelse med pristal.

Valgt blev ($7/2$): Gottschalck-Hansen, Knud Bro, Jørgen Jensen, Gerda Møller, Henry Christensen, Jens Frandsen, Ib Thyregod, Grethe Philip, Lindegaard Rasmussen, Valbak, Ivar Nørgaard, Lis Groes, Jørgen Peder Hansen, Anker Jørgensen, Kampmann, Waldemar Laursen og Poul Dam (F. sp. 29).

4. Valg af 1 medlem til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 9. november 1967 til drøftelse af problemer i forbindelse med pristal (i stedet for Gottschalck-Hansen).

Valgt blev ($2^6/4$): Langkilde (F. sp. 2606).

5. Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 9. november 1967 til at drøfte proble-

mer og modtage information i forbindelse med udbygningen af tunnelbaneforbindelserne i det storkøbenhavnske område.

Valgt blev ($7/2$): Stæhr Johansen, Fanger, Gottschalck-Hansen, Juul-Madsen, Enggaard, Holmberg, Per Møller, Else-Merete Ross, Helge von Rosen, Skovmand, Horn, Ove Hansen, Lindberg, Kjeld Olesen, Børge Schmidt, Holm Tved og Arne Larsen (F. sp. 30).

6. Valg af 1 medlem til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 9. november 1967 til at drøfte problemer og modtage information i forbindelse med udbygningen af tunnelbaneforbindelserne i det storkøbenhavnske område (i stedet for Gottschalck-Hansen).

Valgt blev ($20/4$): Langkilde (F. sp. 2606).

7. Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 16. november 1967 til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen.

Valgt blev ($7/2$): Poul Schlüter, Fanger, Adam Møller, Stetter, Ib Thyregod, P. E. Eriksen, Jens Frandsen, Svend Haugaard, Amtoft, Valbak, Ivar Nørgaard, Bundvad, Poul Dalsager, Per Hækkerup, Peter Nielsen, Chr. Rasmussen og Ømann (F. sp. 31).

8. Valg af 17 medlemmer og 17 stedfortrædere til det udenrigspolitiske nævn (jfr. lov nr. 54 af 5. marts 1954).

Valgt blev ($7/2$): H. C. Toft med stedfortræder Hanne Budtz, Haunstrup Clemmensen med stedfortræder Knud Østergaard, Erik Kragh med stedfortræder Adam Møller, Poul Schlüter med stedfortræder Knud Bro, Henry Christensen med stedfortræder Niels Eriksen, Anders Andersen med stedfortræder Per Møller, Per Federspiel med stedfortræder Johan Philipsen, Skytte med stedfortræder Svend Haugaard, Niels Helveg Petersen med stedfortræder Bernhard Baunsgaard, Else-Merete Ross med stedfortræder Stinus, J. O. Krag med stedfortræder Axel Ivan Pedersen, Victor Gram med stedfortræder Risgaard

Knudsen, Per Hækkerup med stedfortræder Lysholt Hansen, Frode Jakobsen med stedfortræder Teichert, Lindberg med stedfortræder Bundvad, Niels Matthiasen med stedfortræder Søgaard og Gert Petersen med stedfortræder Aksel Larsen (F. sp. 31).

9. Valg af 16 medlemmer og 16 stedfortrædere til Nordisk Råd (jfr. lov nr. 292 af 21. december 1957).

Valgt blev ($\frac{7}{2}$): Jørgen Jensen med stedfortræder Clara Munck, H. C. Toft med stedfortræder Juul-Madsen, Gerda Møller med stedfortræder Knud Østergaard, Henry Christensen med stedfortræder Kristen Østergaard, Damsgaard med stedfortræder Holmberg, Niels Eriksen med stedfortræder Jens Peter Jensen (Sorø amt), Skytte med stedfortræder Svend Haugaard, Bilgrav-Nielsen med stedfortræder Niels Helveg Petersen, Grethe Philip med stedfortræder Erik Hansen (Ålborg amt), J. O. Krag med stedfortræder Ove Hansen, K. B. Andersen med stedfortræder Lis Groes, Bundvad med stedfortræder Niels Mørk, Horn med stedfortræder Lindberg, Per Hækkerup med stedfortræder Erling Dinesen, Ivar Nørgaard med stedfortræder Axel Ivan Pedersen og Aksel Larsen med stedfortræder Poul Dam (F. sp. 31).

10. Valg af 1 stedfortræder til Nordisk Råd (i stedet for Axel Ivan Pedersen).

Valgt blev ($\frac{13}{3}$): Knud Hertling (F. sp. 1070).

11. Valg af 1 medlem til Nordisk Råd (i stedet for Ivar Nørgaard).

Valgt blev ($\frac{5}{4}$): K. Axel Nielsen (F. sp. 2334).

12. Valg af 17 medlemmer til folketingets valutaudvalg (jfr. lov nr. 372 af 23. december 1964, jfr. lov nr. 228 af 9. juni 1965).

Valgt blev ($\frac{7}{2}$): Haunstrup Clemmensen, Fanger, Erik Hansen (Vejle amt), Stetter, Holmberg, Søren Jensen, Henry

Sørensen, Erik Hansen (Ålborg amt), Jørgen Andersen, Dagmar Andreasen, Lis Groes, Dose, Jørgen Peder Hansen, Carl P. Jensen, Chr. Rasmussen, Chr. Thomsen og Poul Dam (F. sp. 32).

13. Valg af 15 medlemmer til folketingets sukkerudvalg (jfr. lov nr. 135 af 29. marts 1950).

Valgt blev ($\frac{7}{2}$): Chr. R. Christensen, Gerda Møller, Niels Ravn, Robert Christensen, Niels Eriksen, Holger Hansen, Jens Peter Jensen (Agerskov), Meta Ditzel, Lindegaard Rasmussen, Lysholt Hansen, Finn Christensen, A. W. Larsen, Otto Mørch, Chr. Rasmussen og Gunhild Due (F. sp. 32).

14. Valg af 9 medlemmer til det i lov nr. 235 af 27. maj 1950 om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse omhandlede udvalg.

Valgt blev ($\frac{7}{2}$): Erik Hansen (Vejle amt), Stetter, Foged, Niels Eriksen, Erik Hansen (Ålborg amt), Amtoft, Poul Nilsson, Orla Møller og Orla Pedersen (F. sp. 32).

15. Valg af 1 medlem til det i lov nr. 235 af 27. maj 1950 om anvendelse af modværdien af de i henhold til Det europæiske Genopbygningsprogram modtagne gaveydelse omhandlede udvalg (i stedet for Amtoft).

Valgt blev ($\frac{3}{4}$): Helge von Rosen (F. sp. 2229).

16. Valg af 17 medlemmer til folketingets udvalg vedrørende bymæssige bebyggelse (jfr. lovbkg. nr. 279 af 1. juli 1965).

Valgt blev ($\frac{7}{2}$): Chr. R. Christensen, Juul-Madsen, Vestergaard Poulsen, Poul Schlüter, A. Chr. Andersen, Jens Chr. Christensen, Enggaard, Rigmor Christensen, Nordqvist, Skovmand, Ove Hansen, Erhard Jakobsen, Kampmann, Th. Mikelsen, Otto Mørch, Kjeld Olesen og Arne Larsen (F. sp. 33).

17. Valg af 1 medlem til folketingets udvalg vedrørende regulering af bymæssige bebyggelser (i stedet for Kampmann).

Valgt blev ($3\frac{1}{5}$): Lene Christensen (F. sp. 3956).

18. Valg af 11 medlemmer til udvalget angående det civile beredskab (jfr. lov nr. 342 af 23. december 1959).

Valgt blev ($7\frac{1}{2}$): Erik Kragh, Asger Jensen, Stæhr Johansen, Henry Christensen, Enggaard, Erik Hansen (Ålborg amt), Helge von Rosen, Hans Hækkerup, Victor Gram, Frode Jakobsen og Axel Ivan Pedersen (F. sp. 33).

19. Valg af 1 medlem til udvalget angående det civile beredskab (i stedet for Helge von Rosen).

Valgt blev ($3\frac{3}{4}$): Amtoft (F. sp. 2230).

20. Valg af 17 medlemmer til folketingets toldudvalg (jfr. lovbkg. nr. 1 af 18. januar 1967).

Valgt blev ($7\frac{1}{2}$): Mads Eg Damgaard, Jørgen Jensen, Stæhr Johansen, Hans Kjær, Jens Peter Jensen (Sorø amt), A. Chr. Andersen, Holmberg, Niels Helveg Petersen, Dagmar Andreasen, Stinus, Lis Groes, Henry Grünbaum, Jørgen Peder Hansen, Hans Lund, Poul Nilsson, Chr. Rasmussen og Krog Hansen (F. sp. 33).

21. Valg af 5 medlemmer til udetillægsnævnet (jfr. lov nr. B. 7 af 26. april 1961).

Valgt blev ($7\frac{1}{2}$): Gottschalck-Hansen, Arne Christiansen, Lindegaard Rasmussen, Lysholt Hansen og Egon Jensen (F. sp. 34).

22. Valg af 1 medlem til udetillægsnævnet (i stedet for Gottschalck-Hansen).

Valgt blev ($3\frac{0}{5}$): Jørgen Jensen (F. sp. 3922).

23. Valg af 4 medlemmer til mødrehjælpens tilsynsråd (jfr. lovbkg. nr. 227 af 24. august 1956).

Valgt blev ($7/2$): Clara Munck, Eva Ree, Else-Merete Ross og Lene Christensen (F. sp. 34).

24. Valg af 1 medlem til mødrehjælpens tilsynsråd (i stedet for Lene Christensen).

Valgt blev ($31/5$): Kampmann (F. sp. 3956).

25. Valg af 1 medlem til landsskatteretten (i stedet for fhv. folketingsmand Johs. E. Larsen).

Valgt blev ($14/2$): fhv. folketingsmand Edvin Boye Hansen (F. sp. 240).

26. Valg af 11 medlemmer til landsskatteretten (jfr. lovbkg. nr. 275 af 1. juli 1966).

Valgt blev ($24/5$): folketingsmand Jørgen Jensen, fhv. landstingsmand Aage Johansen, fhv. folketingsmand Alfred Bøgh, fhv. folketingsmand Finn Poulsen, landsretssagfører Per Gudme, overtoldassistent Thorkild Møller, fhv. folketingsmand Aage Kjældgaard, fhv. folketingsmand Boye Hansen, fhv. folketingsmand Herløv Larsen, tømrermester Simon Jørgensen og fhv. folketingsmand Poul Kampp (F. sp. 3672).

27. Valg af 1 statsrevisor til udløbet af statsrevisorernes indeværende valgperiode (i stedet for finansminister Poul Møller) (jfr. lov nr. 157 af 10. maj 1967).

Valgt blev ($16/2$): H. C. Toft (F. sp. 359).

28. Valg af 1 stedfortræder for statsrevisor Damsgaard (i stedet for udenrigsminister Poul Hartling).

Valgt blev ($6/3$): Henry Christensen (F. sp. 732).

29. Valg af 1 stedfortræder for statsrevisor H. C. Toft (i stedet for justitsminister Thestrup).

Valgt blev ($19/3$): Gottschalck-Hansen (F. sp. 1341).

30. Valg af 6 medlemmer til Nationalbankens repræsentantskab (i stedet for Poul Hansen (Grenå), Erik Eriksen, Poul Hartling, Hilmar Baunsgaard, Ove Weikop og Knud Thestrup) (jfr. lov nr. 116 af 7. april 1936).

Valgt blev ($1^6/2$): J. O. Krag, Henry Christensen, Anders Andersen, Grethe Philip, H. C. Toft og Haunstrup Clemmensen (F. sp. 359).

31. Valg af 1 medlem til Nationalbankens repræsentantskab (i stedet for Lysholt Hansen).

Valgt blev ($7/3$): Ivar Nørgaard (F. sp. 899).

32. Valg af 5 medlemmer og 5 stedfortrædere til Europarådets rådgivende forsamling (jfr. bkg. nr. 40 af 13. september 1949).

Valgt blev ($5/3$): Bøgholm med stedfortræder Knud Østergaard, Per Federspiel med stedfortræder Kristen Østergaard, Else-Merete Ross med stedfortræder Stinus, Erhard Jakobsen med stedfortræder Jørgen Peder Hansen og Per Hækkerup med stedfortræder Ove Hansen (F. sp. 610).

33. Valg af 1 medlem til statens jordlovsudvalg (i stedet for landbrugsminister Peter Larsen) (jfr. lovbkg. nr. 117 af 10. april 1967).

Valgt blev ($5/3$): Niels Eriksen (F. sp. 610).

34. Valg af 1 medlem til radiorådet (i stedet for socialminister Nathalie Lind) (jfr. lov nr. 215 af 11. juni 1959).

Valgt blev ($5/3$): Ib Thyregod (F. sp. 610).

35. Valg af folketingets ombudsmand (jfr. lovbkg. nr. 342 af 1. december 1961).

Valgt blev ($5/3$): professor, dr. jur. Stephan Hurwitz (F. sp. 566).

36. Valg af 1 medlem til landsnævnet for omnibus- og fragtmandskørsel med motorkøretøjer (i stedet for landbrugsminister Peter Larsen) (jfr. lovbkg. nr. 305 af 26. august 1966).

Valgt blev ($\frac{6}{3}$): Jens Chr. Christensen (F. sp. 732).

37. Valg af 2 medlemmer til repræsentantskabet for Færøernes Realkreditinstitut (jfr. lov nr. 60 af 12. marts 1955).

Valgt blev ($\frac{12}{3}$): Per Hækkerup og Hans Kjær (F. sp. 961).

38. Valg af 1 medlem til overfredningsnævnet (i stedet for Jens Chr. Christensen) (jfr. lov nr. 194 af 16. juni 1961).

Valgt blev ($\frac{13}{3}$): fhv. folketingsmand Søren Andersen (F. sp. 1070).

39. Valg af 1 stedfortræder til overfredningsnævnet (i stedet for handelsminister Knud Thomsen).

Valgt blev ($\frac{30}{5}$): Juul-Madsen (F. sp. 3922).

40. Valg af 1 medlem til lønningsrådet (i stedet for Jørgen Peder Hansen) (jfr. lov nr. 154 af 7. juni 1958).

Valgt blev ($\frac{19}{3}$): Ivar Nørgaard (F. sp. 1341).

41. Valg af 4 medlemmer til arbejdsmarkedets afdeling angående arbejdsløshedsforsikringen (jfr. lovbkg. nr. 53 af 28. februar 1967).

Valgt blev ($\frac{20}{3}$): Asger Jensen, tømrermester Carl Nielsen, Åsum, Odense, Erling Dinesen og Svend Haugaard (F. sp. 1453).

42. Valg af 1 medlem til jernbanerådet (i stedet for Juul-Madsen) (jfr. lov nr. 40 af 25. februar 1925).

Valgt blev ($\frac{29}{3}$): stud scient. pol. Rolf Amstrup, Hadsten (F. sp. 2003).

43. Valg af 1 medlem til jernbanerådet (i stedet for sekretær Poul Rasmussen).

Valgt blev (¹⁴/₅): fhv. minister, fru Camma Larsen-Ledet (F. sp. 2895).

44. Valg af 6 medlemmer til ligningsrådet (jfr. lovbkg. nr. 275 af 1. juli 1966).

Valgt blev (²⁴/₅): folketingsmand Asger Jensen, folketingsmand Foged, sogerådsformand Kr. Thule Hansen, fhv. folketingsmand Alfred Gerholm, træarbejder Niels Poulsen, Tarm, og folketingsmand Henry Grünbaum (F. sp. 3672).

45. Valg af 1 medlem til overbevillingsnævnet (i stedet for Gottschalck-Hansen) (jfr. lovbkg. nr. 24 af 21. januar 1964).

Valgt blev (²⁹/₅): Ellen Strange Petersen (F. sp. 3790).

46. Valg af 21 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 30. maj 1968 til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny storlufthavn og en fast forbindelse over Øresund.

Valgt blev (³⁰/₅): Stæhr Johansen, Mads Eg Damgaard, Fanger, Jørgen Jensen, Poul Schlüter, Holmberg, Damsgaard, Enggaard, Eva Ree, Bilgrav-Nielsen, Helge von Rosen, Amtoft, Horn, Victor Gram, Lindberg, Niels Matthiasen, Ivar Nørgaard, Orla Pedersen, Børge Schmidt, Aksel Larsen og Arne Larsen (F. sp. 3792).

Fortegnelse over de i folketingsåret 1967—68, 1. samling, behandlede sager.

A.

Lovforslag.

I. Vedtagne.

Fremsat af regeringen.

Finansministeren vedrørende:	Side
1. Lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten	105
2. Lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for renteindtægter m. v.	110
3. Lov om ændring af lov om sømandsskat	111
4. Forslag til lov om engangsskat for personer for skatteåret 1968-69*)	112
5. Lov om ændring af lov om investeringsfonds	120
6. Lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v.	120
7. Lov om ændring af toldloven	122
8. Lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift	124
9. Lov om tillæg til lov om indenlandsk skellemønt	125
Fiskeriministeren vedrørende:	
10. Lov om ændring af lov om udførsel af fisk og fiskevarer	126
Handelsministeren vedrørende:	
11. Patentlov	127
12. Lov om avancestop	132
Indenrigsministeren vedrørende:	
13. Lov om ændring af lov vedrørende personlig skat til kommunen	137
14. Lov om ændring af lov om lån til betaling af ejendoms-skatte for visse parcel- og rækkehuse	138

*) Ikke indstillet til kgl. stadfæstelse.

	Side
15. Lov om indfødsrets meddelelse	139
16. Lov om indfødsrets meddelelse	140
17. Lov om ændring af lov om levnedsmidler m. m.	140
18. Lov om ændring af lov om sundhedsplejerskeordninger	143

Justitsministeren vedrørende:

19. Lov om anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelser vedrørende visse internationale investeringstvister m. v.	145
--	-----

Landbrugsministeren vedrørende:

20. Lov om ændring af lov om udførsel af kød m. m.	145
21. Lov om ændring af lov om forhandling, udførsel og indførsel af æg og ægprodukter m. m.	146

Socialministeren vedrørende:

22. Lov om ændring af lov om folkepension. (Om ophævelse af fradragsretten for folkepensionsbidrag)	148
23. Lov om ændring af lov om folkepension. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.)	149
24. Lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Forhøjelse af ydelser m. v.)	151
25. Lov om ændring af lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Forhøjelse af grundbeløb m. v.)	153
26. Lov om ændring af lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister. (Forhøjelse af beløb til personlige fornødenheder)	155
27. Lov om ændring af lov om krigs-ulykkesforsikringsrente til enker efter visse fiskere. (Forhøjelse af renten)	156

II. Ikke vedtagne.

a. Fremsat af regeringen.

Finansministeren vedrørende:

1. Forslag til finanslov for finansåret 1. april 1968-31. marts 1969	389
2. Forslag til lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1968-69	391
3. Forslag til lov om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat)	398
4. Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.	403
5. Forslag til lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.	406

Arbejdsministeren vedrørende:

6. Forslag til lov om ændret dyrtidsregulering af lønninger m. v. [Forkastet]	407
7. Forslag til lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløhedskasser)	410
8. Forslag til lov om privat arbejdsanvisning m. v.	410
9. Forslag til lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, nat-arbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører)	411
10. Forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri. (Beskyttelse mod ioniserende stråling)	411
11. Forslag til lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. (Beskyttelse mod ioniserende stråling)	411

Boligministeren vedrørende:

12. Forslag til lov om ændringer i byggelov for købstæderne og landet	412

Ministeren for familiens anliggender vedrørende:

13. Forslag til lov om ændring af lov om børnetilskud og andre familieydelse. (Støtte til mødre i forbindelse med fødsel).	414
14. Forslag til lov om husmoderafløsning	417

Handelsministeren vedrørende:

15. Forslag til konkurrencelov	419
16. Forslag til lov om ændring i lov om indseende med priser.	420
17. Forslag til lov om ændring af lov om banker	421
18. Forslag til lov om ændring af lov om sparekasser	421
19. Forslag til lov om ændring af lov om visse spare- og udlånsvirksomheder	422
20. Forslag til lov om ændringer i lov om hemmelige patenter.	422
21. Forslag til lov om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser	423

Indenrigsministeren vedrørende:

22. Forslag til lov om ikrafttræden af lov om kommunal indkomstskat	424
23. Forslag til lov om folkeregistrering	426

	Side
24. Forslag til lov om kommunernes styrelse	428
25. Forslag til lov om vandforsyning	429

Justitsministeren vedrørende:

26. Forslag til lov om ændring af lov om pas til danske statsborgere m. v.	433
--	-----

Ministeren for kulturelle anliggender vedrørende:

27. Forslag til lov om statsstøtte til musikconservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg	434
--	-----

Landbrugsministeren vedrørende:

28. Forslag til lov om udlån til sammenlægning, supplering samt oprettelse af jordbrug m. m.	435
29. Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet	437
30. Forslag til lov om ændring af vandløbsloven	438
31. Forslag til lov om ændring af lov om landvæsenstretter	443
32. Forslag til lov om ændring af lov om afgift for ekspedition af udstykningsager	445
33. Forslag til lov om ændring af lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter	447
34. Forslag til lov om handel med frø og planter	450
35. Forslag til lov om kunstig sædooverføring på husdyr	451
36. Forslag til lov om garanti for lån og rentetilskud til skovejere i anledning af stormfaldet i 1967	452

Socialministeren vedrørende:

37. Forslag til lov om ændring af lov om folkepension. (Om folkepensionsbidrag)	455
38. Forslag til lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister	455
39. Forslag til lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Sygekassegrænsen m. v.)	457
40. Forslag til lov om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde. (Statstilskud til forsikringspræmier)	458

Undervisningsministeren vedrørende:

41. Forslag til lov om ændring af lov om folkeskolen	458
42. Forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen	459
43. Forslag til lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen	459
44. Forslag til lov om ændring af lov om gymnasieskoler	460

45.	Forslag til lov om ændring af lov om fordeling af udgifterne til statsskoler og kommunale gymnasieskoler	460
46.	Forslag til lov om fritidsundervisning m. v.	460
47.	Forslag til lov om ændring af lov om Danmarks lærerhøjskole	461

b. Fremsat af medlemmer af folketinget.

48.	Forslag til lov om opsparring på kapitalbindingskonti [Haunstrup Clemmensen m. fl.]. [Forkastet]	461
49.	Forslag til lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. [Alfred Bøgh m. fl.]	463
50.	Forslag til lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v. [Alfred Bøgh m. fl.]	466
51.	Forslag til lov om ændring af lov om investeringsfonds [Alfred Bøgh m. fl.]	468
52.	Forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift [Henry Christensen m. fl.]	469
53.	Forslag til lov om offentlighed i forvaltningen [Ib Thyregod m. fl.]	470
54.	Forslag til lov om ændring af lov om invalidepension m. v. (Om lempelse af fradragsregler) [Søren Andersen m. fl.]	473
55.	Forslag til lov om regler for organisationers og foreningers bidrag til politisk virksomhed [Henry Christensen m. fl.]	474
56.	Forslag til lov om tilskud til opførelse af svømmebassiner. [Svend Haugaard m. fl.]	476

B.

Forslag til folketingsbeslutning.

I. Vedtagne.

1.	Folketingsbeslutning angående Danmarks tiltrædelse af den under den 30. juni 1967 oprettede Genèveprotokol (1967) til Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel, den under samme dato i Genève oprettede Overenskomst om grundlaget for forhandling om en international kornordning samt den ligeledes under denne dato i Genève oprettede Overenskomst om Anvendelsen af artikel VI i Den Almindelige Overenskomst om Told og Udenrigshandel	511
2.	Folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1967-68 til at drøfte problemer og modtage information i forbindelse med udbygningen af tunnelbaneforbindelserne i det storkøbenhavnske område [Lindberg m. fl.]	514

	Side
3. Folketingsbeslutning om ophævelse af udvalget nedsat i henhold til folketingsbeslutning af 15. maj 1963 om undersøgelse af landbrugets erhvervsøkonomiske forhold	515
4. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg for folketingsåret 1967-68 til drøftelse af problemer i forbindelse med pristal [Kampmann m. fl.]	516
5. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et udvalg til modtagelse af oplysninger angående arbejdet med rationalisering af statsadministrationen [Ib Thyregod m. fl.]	517
6. Folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1966	518

II. Ikke vedtagne.

1. Forslag til folketingsbeslutning om maksimumsregler for udskrivning af indkomst- og formueskat. (Skatteloft) [Ninn-Hansen m. fl.]	536
2. Forslag til folketingsbeslutning om forbedring af afskrivningsreglerne [Niels Westerby m. fl.]	538
3. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende afskrivningsreglerne for bygninger [Alfred Bøgh m. fl.]	540
4. Forslag til folketingsbeslutning om lovfæstede mindste opsigelsesvarsler for arbejdere [Niels Westerby m. fl.]	542
5. Forslag til folketingsbeslutning om undersøgelse af forbrugernes lukkelovsønsker [Poul Antonsen m. fl.]	543
6. Forslag til folketingsbeslutning om sikring af privatlivets fred og den enkelte borgers demokratiske rettigheder [Svend Haugaard m. fl.]	545
7. Forslag til folketingsbeslutning om adgang til gengivelser af udsendelser i Danmarks radio. [Hastrup m. fl.]	547
8. Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af tre kommissioner vedrørende forurening [Poul Antonsen m. fl.]	548
9. Forslag til folketingsbeslutning om ændringer af den offentlige sygeforsikring m. v. (Om administrative forenklinger m. v.). [Peter Larsen m. fl.]	549

C.

Andre sager.

I. Forespørgsler.

1. Forespørgsel til økonomiministeren af Poul Schlüter, Hilmar Baunsgaard, Henry Christensen, Poul Hartling, Skytte og Poul Sørensen vedrørende rationaliseringen af statsforvaltningen	573
---	-----

2. Forespørgsel til statsministeren af Haunstrup Clemmensen, Henry Christensen, Poul Hartling, Poul Møller, Poul Sørensen og Kristen Østergaard vedrørende foranstaltninger, der kan formindske erhvervenes alvorlige vanskeligheder og dermed den stigende arbejdsløshed 577
3. Forespørgsel til udenrigsministeren af Per Hækkerup, Per Federspiel, Poul Møller, Aksel Larsen, K. Helveg Petersen og Niels Westerby vedrørende den udenrigspolitiske situation 582
4. Forespørgsel til indenrigsministeren af Alfred Bøgh, A. Chr. Andersen, Poul Hartling, Poul Møller, Poul Sørensen og Thestrup vedrørende byrdefordelingen mellem stat og kommuner og kommunerne imellem 587

II. Redegørelser fra ministre.

- I. Redegørelse af statsministeren i henhold til grundlovens § 38 for rigets almindelige stilling og de af regeringen påtænkte foranstaltninger 609
2. Redegørelse af socialministeren for regeringens planer for en kommende tillægspensionsordning 609
3. Redegørelse af statsministeren for regeringens beslutning om at devaluere den danske krone 610

Fortegnelse

over de i folketingsåret 1967—68,

2. samling, behandlede sager.

A.

Lovforslag.

I. Vedtagne.

a. Fremsat af regeringen.

Udenrigsministeren vedrørende: Side

1. Lov om diplomatiske forbindelser 157

Finansministeren vedrørende:

2. Finanslov for finansåret 1. april 1968-31. marts 1969 159
3. Lov om tillægsbevilling for finansåret 1. april 1967-31. marts 1968. 164
4. Lov om udskrivning af indkomst- og formueskatten til staten for skatteåret 1968-69 167
5. Lov om ændring af lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl. 172
6. Lov om ændring af lov om sømandsskat 173
7. Lov om ændring af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) 175
8. Lov om ikrafttræden af lov om opkrævning af indkomst- og formueskat for personer m. v. (Kildeskat) 186
9. Lov om ændring af lov om påligningen af indkomst- og formueskat til staten. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden) 188
10. Lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden) 192
11. Lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. 195
12. Lov om ændring af lov om skattefri afskrivninger m. v. 196
13. Lov om ændring af lov om skattemæssig opgørelse af varelagre m. v. 203
14. Lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. 205
15. Lov om ændring af lov om indkomstbeskatning af aktieselskaber m. v. 205
16. Lov om ændring af lov om investeringsfonds 206
17. Lov om ændring af lov om indskud på etableringskonto 207

	Side
18. Lov om opsparingspræmiering	208
19. Lov om forsøg med en ny toldbehandlingsprocedure	210
20. Lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift	211
21. Lov om beregning af almindelig omsætningsafgift af parfumer, toiletmidler m. v.	213
22. Lov om ændring af lov om tobaksafgifter	214
23. Lov om ændring af lov om afgift af spiritus, vin og øl	214
24. Lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift. (Betalingsfrist for landbrug og fiskeri m. v.)	215
25. Lov om forhøjelse af stempelafgift	218
26. Lov om ændring af lov om totalisatorspil	219
27. Lov om fornyelse af et statspræmieobligationslån	220
28. Lov om optagelse af statslån i udlandet	221

Arbejdsministeren vedrørende:

29. Lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Ændring af reglerne for kontrol med og anvisning af arbejde til ledige medlemmer af anerkendte arbejdsløshedskasser)	222
30. Lov om privat arbejdsanvisning m. v.	231
31. Lov om ændring af lov om arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring m. v. (Om ophævelse af bestemmelser om bortfald af unge arbejdsløses understøttelsesret i visse tilfælde)	233
32. Lov om ændring af lov om erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere	234
33. Lov om ændring af lov om beskæftigelse og uddannelse af unge. (Om bortfald af bestemmelserne om tvungen henvisning)	236
34. Lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Almindelig revision)	238
35. Lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. (Almindelig revision)	246
36. Lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri. (Almindelig revision)	248
37. Lov om ændring af lov om almindelig arbejderbeskyttelse. (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler m. v. for erhvervschauffører)	249
38. Lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for handels- og kontorvirksomhed. (Beskyttelse mod ioniserende stråling)	252
39. Lov om ændring af lov om arbejderbeskyttelse inden for landbrug, skovbrug og gartneri. (Beskyttelse mod ioniserende stråling)	254

Side

40. Lov om fornyelse af kollektive overenskomster mellem Danmarks Rederiforening og Dansk Styrmandsforening samt Radiotelegrafistforeningen af 1917..... 255

Boligministeren vedrørende:

41. Lov om ændringer i byggelov for købstæderne og landet.. 260
42. Lov om ændring af lov om boligsikring..... 261
43. Lov om ændring af lov om boligbyggeri af 1958..... 269
44. Lov om ændring af lov om boligbyggeri af 1967..... 270

Ministeren for Grønland vedrørende:

45. Lov om ændring af lov for Grønland om indførselsafgifter m. v..... 271
46. Lov om statstilskud til socialforsorg m. v. i Grønland.... 273

Handelsministeren vedrørende:

47. Lov om vejledende priser og om prisstop for tjenesteydelser..... 277
48. Lov om ændring af lov om avancestop..... 281
49. Lov om ændring af lukkeloven..... 282
50. Lov om ændring af lov om banker..... 285
51. Lov om ændring af lov om sparekasser..... 286
52. Lov om ændring af lov om visse spare- og udlånsvirksomheder..... 287
53. Lov om ændringer i lov om hemmelige patenter..... 287
54. Lov om ændring i lov om arbejdstageres opfindelser..... 289
55. Lov om forsyningsmæssige foranstaltninger..... 290
56. Lov om ændring i lov om Danmarks erhvervsfond..... 292

Indenrigsministeren vedrørende:

57. Lov om ændring af lov om kommunal indkomstskat.... 295
58. Lov om ikrafttræden af lov om kommunal indkomstskat.. 296
59. Lov om kommunernes styrelse..... 297
60. Lov om ændring af lov om revision af den kommunale inddeling..... 301
61. Lov om folkeregistrering..... 303
62. Lov om indfødsrets meddelelse..... 304
63. Lov om ændring af lov om værnepligt..... 306
64. Lov om terapiasistenters..... 308

Justitsministeren vedrørende:

65. Lov om ændring af lov om rettens pleje. (Ændringer i retskredsinddelingen m. v.)..... 309

66. Lov om ændring af lov om inddrivelse af skatter og afgifter til det offentlige m. m. (Inddrivelse af afgifter, som opkræves af toldvæsenet)..... 311

Kirkeministeren vedrørende:

67. Lov om anmeldelse af fødsler og dødsfald..... 312
68. Lov om ændring af lov om menighedsråd..... 314
69. Lov om ændring af lov om kirkers brug, sognebåndsløsning m. m..... 316

Ministeren for kulturelle anliggender vedrørende:

70. Lov om statsstøtte til musikkonservatorierne i Esbjerg, Odense og Ålborg..... 318
71. Lov om ændring af lov om Statens Kunstfond..... 318

Landbrugsministeren vedrørende:

72. Lov om udlån til sammenlægning, supplerung samt opretelse af jordbrug m. m..... 321
73. Lov om udlån til arbejderboliger på landet..... 323
74. Lov om ændring af lov om udlån til yngre landmænd.... 325
75. Lov om ændring af lov om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter..... 328
76. Lov om handel med frø og planter..... 329
77. Lov om kunstig sædovertøring på husdyr..... 330
78. Lov om bekæmpelse af enzootisk leukose hos kvæg..... 332
79. Lov om garanti for lån og rentetilskud til skovejere i anledning af stormfaldet i 1967..... 334
80. Lov om ændring af lov om afgift for ekspedition af udstykningsager..... 336

Ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen vedrørende:

81. Normeringslov for finansåret 1968-69..... 336

Ministeren for offentlige arbejder vedrørende:

82. Statsbanelov..... 337
83. Lov om visse hovedlandevejsstrækninger..... 339

Socialministeren vedrørende:

84. Lov om omsorg for invalidepensionister og folkepensionister..... 342
85. Lov om midlertidigt tillæg til folke-, invalide- og enkepensionister samt om midlertidig forhøjelse af grænsen for hjælp til underhold..... 345

	Side
86. Lov om ændring af lov om folkepension. (Om folkepensionsbidrag).....	347
87. Lov om ændring af lov om forsikring mod følger af ulykkestilfælde. (Statstilskud til forsikringspræmier).....	349
88. Lov om ændring af lov om den offentlige sygeforsikring. (Sygekassegrænsen m. v.).....	350
89. Lov om husmoderafløsning og hjemmehjælp.....	355
90. Lov om oprettelse af en institution på Amager i Forsorgscentret for København m. v., afdelingen for voksne.....	358

Ministeren for teknisk samarbejde med udviklingslandene vedrørende:

91. Lov om ændring af lov om teknisk samarbejde med udviklingslandene.....	360
--	-----

Undervisningsministeren vedrørende:

92. Lov om ændring af lov om folkeskolen.....	362
93. Lov om ændring af lov om foranstaltninger mod lærermangelen i folkeskolen.....	364
94. Lov om ændring af lov om højere forberedelseseksamen...	366
95. Lov om ændring af lov om gymnasieskoler.....	368
96. Lov om ændring af lov om fordeling af udgifterne til statskoler og kommunale gymnasieskoler.....	369
97. Lov om fritidsundervisning m. v.....	370
98. Lov om universiteternes udbygning.....	375
99. Lov om forskningsråd.....	378
100. Lov om ændring af lov om Danmarks lærerhøjskole.....	381
101. Lov om ændring af lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed.....	383

b. Fremsat af medlemmer af folketinget.

102. Lov om statsgaranti for lån til haglskaderamte frugtavlere, gartnere og landmænd [Holger Hansen m. fl.].....	384
---	-----

II. Ikke vedtagne.

a. Fremsat af regeringen.

Finansministeren vedrørende:

1. Forslag til lov om ændring af lov om sømandsskat. (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden).....	476
2. Forslag til lov om stempelafgift.....	479
3. Forslag til lov om retsafgifter.....	480

Ministeren for Grønland vedrørende:

4. Forslag til lov om støtte til erhverv i Grønland..... 482

Handelsministeren vedrørende:

5. Forslag til konkurrencelov..... 485
6. Forslag til lov om ændring af lov om indseende med priser. 486

Indenrigsministeren vedrørende:

7. Forslag til lov om vandforsyning..... 487

Justitsministeren vedrørende:

8. Forslag til lov om ægteskabs indgåelse og opløsning 488
9. Forslag til lov om ændring af myndighedsloven..... 491
10. Forslag til lov om filmcensur..... 492
11. Forslag til lov om ændring af forskellige lovbestemmelser om retsafgift m. v..... 493

Ministeren for kulturelle anliggender vedrørende:

12. Forslag til lov om naturfredning 494

Landbrugsministeren vedrørende:

13. Forslag til lov om ændring af vandløbsloven..... 496
14. Forslag til lov om ændring af lov om landvæsensretter.... 497

b. Fremsat af medlemmer af folketinget.

15. Forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v. [Grünbaum m. fl.]..... 498
16. Forslag til lov om ændring af lov om leje. (Om lejerens ret til bytning af lejlighed) [Arne Larsen m. fl.]..... 500
17. Forslag til lov om ændring af lov om ejerlejligheder [Kai Moltke m. fl.] 503
18. Forslag til lov om ændringer af lov om tilsyn med monopoler og konkurrencebegrænsninger [Ømann m. fl.]..... 506
19. Forslag til lov om ændring af lov om foranstaltninger i anledning af svangerskab m. v. [Morten Lange m. fl.] 509

B.**Forslag til folketingsbeslutning.****I. Vedtagne.**

Side

1. Folketingsbeslutning angående Danmarks ratifikation af de til den internationale kornordning 1967 knyttede konventioner om henholdsvis hvedehandel og fødevarerhjælp. 518
2. Folketingsbeslutning om Danmarks ratifikation af tre på De Forenede Nationers konference om retsordenen på havet i Genève i 1958 undertegnede konventioner, nemlig konvention om det ydre territorialfarvand og den tilstødende zone, konvention om det åbne hav og konvention om fiskeri på det åbne hav og bevarelse af dets levende rigdomskilder samt valgfri protokol vedrørende tvungen bilæggelse af tvister. 521
3. Folketingsbeslutning i henhold til grundlovens § 47 med hensyn til statsregnskabet for finansåret 1965-66. 530
4. Folketingsbeslutning om godkendelse af „Kongeriget Danmarks Hypotekbank“s regnskab for regnskabsåret 1966-67 534
5. Folketingsbeslutning om nedsættelse af et folketingsudvalg til at drøfte problemer og modtage information vedrørende en ny storlufthavn og en fast forbindelse over Øresund [Holmberg m. fl.] 535

II. Ikke vedtagne.

1. Forslag til folketingsbeslutning om redegørelser for det løbende kommissionsarbejde [Poul Dam m. fl.] 553
2. Forslag til folketingsbeslutning om anerkendelse af Polens vestgrænse og skridt til normalisering af forholdet mellem Danmark og Den tyske demokratiske Republik (DDR) [Gert Petersen m. fl.] 555
3. Forslag til folketingsbeslutning vedrørende skattebegunstigelse under uforskyldt arbejdsløshed m. v. [Kjær Rasmussen m. fl.] 557
4. Forslag til folketingsbeslutning angående sanering af kreditforholdene [Kai Moltke m. fl.] 559
5. Forslag til folketingsbeslutning om nedsættelse af valgretsaldern og myndighedsaldern [Sigsgaard m. fl.] 562
6. Forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af katastrofeværn og offentligt redningsvæsen [Kurt Brauer m. fl.] 565
7. Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til sikring af borgernes frihed og fred [Poul Dam m. fl.] 567
8. Forslag til folketingsbeslutning om udvidelse af undervisningspligten [K. B. Andersen m. fl.] 568

C.**Andre sager.****I. Forespørgsler.**

Side

1. Forespørgsel til forsvarsministeren af Victor Gram, Per Hækkerup og J. O. Krag om forsvarsbudgetterne for de kommende tre finansår..... 590
2. Forespørgsel til statsministeren af Kai Moltke om den danske regerings stilling til de amerikanske diplomatiske aktioner i anledning af Sveriges standpunkt til Vietnamkrigen..... 594
3. Forespørgsel til udenrigsministeren af Per Hækkerup, Haunstrup Clemmensen, Per Federspiel, Niels Helveg Petersen, Aksel Larsen og Kai Moltke vedrørende den udenrigspolitiske situation..... 595
4. Forespørgsel til justitsministeren af Poul Dam, Kurt Brauer, Krog Hansen, Morten Lange og Aksel Larsen om reglerne for politiets optræden over for deltagere i demonstrationer..... 600
5. Forespørgsel til økonomiministeren og ministeren for nordiske anliggender samt europæiske markedsanliggender af J. O. Krag, H. C. Toft, Damsgaard, Else-Merete Ross, Aksel Larsen og Bundgård om den markedspolitiske situation..... 602
6. Forespørgsel til ministeren for offentlige arbejder af Erling Dinesen, K. B. Andersen, J. O. Krag og Helge Nielsen om årsagen til, at en forhandlingsløsning mellem Jydsk Telefon-Aktieselskab og de jyske afdelinger af Centralorganisationen for Telefonstanden i Danmark blev forpurret... 607

II. Redegørelser fra ministre.

1. Redegørelse af finansministeren for kildeskattens ikrafttræden..... 610
2. Redegørelse af undervisningsministeren for den højere forberedelseseksamen..... 610
3. Redegørelse af ministeren for offentlige arbejder for planerne om anlæg af en lufthavn på Saltholm..... 611

Sagregister.

	Side
Abort, se Svangerskab.	
Administrationen, se Offentlighed i forvaltningen.	
Afgifter, se Grønland, Inddrivelse, Omsætningsafgift, Retsafgifter, Spiritus, Stempelafgift, Tobaksafgifter, Toldloven, Totalisatorspil og Udstykningssager.	
Afskrivninger, lovændring	196
— , privat forslag	463
Afskrivningsreglerne, forbedring af, privat forslag	538
— , for bygninger, privat forslag	540
Aktieselskaber, indkomstbeskatning af, lovændring	120
— , — , lovændring	205
Amerikanske desertører, se Regeringens stilling.	
Arbejderbeskyttelse, almindelig, lovændring	238
— , — (Beskyttelse mod ioniserende stråling, natarbejde i bagerier samt arbejdstidsregler for erhvervschauffører), lovændring	249, 411
— inden for handels- og kontorvirksomhed, lovændring	246
— inden for handels- og kontorvirksomhed (Beskyttelse mod ioniserende stråling), lovændring	252, 411
— inden for landbrug, skovbrug og gartneri, lovændring	248
— inden for landbrug, skovbrug og gartneri (Beskyttelse mod ioniserende stråling), lovændring	254, 411
Arbejderboliger på landet, udlån til, lov	323, 437
Arbejdsanvisning, privat, lov	231, 410
Arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring (Ændring af reglerne for	

	kontrol og anvisning af arbejde), lov- ændring 222, 410	
Arbejdsanvisning og arbejdsløshedsforsikring (Bortfald af understøttel- sesret), lov- ændring		233
Arbejdsforhold, se Arbejderbeskyttelse, Arbejderboliger, Arbejdsanvisning, Arbejdsløshed, Beskæftigelse, Er- hvervsmæssig uddannelse, Opfindelser, Opsigelsesvarsler, Overenskomster og Telefonkonflikten.		
Arbejdskonflikter, se Overenskomster og Telefonkonflikten.		
Arbejdsløshed, skattebegunstigelse under uforskyldt, privat forslag		557
— , se Erhvervenes vanskeligheder.		
Arbejdstageres opfindelser, se Opfindelser.		
Auktionsafgifter, se Retsafgifter.		
Avancestop, lov		132
— , lovændring		281
Banker, lovændring		285, 421
Beskæftigelse og uddannelse af unge (Bortfald af bestem- melserne om tvungen henvisning), lovændring		236
Bilkirkegårde, se Byggelov.		
Boligbyggeriloven af 1958, lovændring		269
— af 1967, lovændring		270
Boligforhold, se Boligbyggeriloven, Boligsikring, Ejerlejligh- heder og Lejelov.		
Boligsikring, lovændring		261
Budget- og regnskabsoversigter		95
Byggelov for købstæderne og landet, lovændring		260, 412
Byrdefordelingen mellem stat og kommune, forespørgsel		587
Børnehjælper, se Husmoderafløsning.		
Børnetilskud og andre familieydelse (Støtte til mødre i forbindelse med fødsel), regeringsforslag		414

	Side
Dagsordener, forslag til motiverede, vedtagne	160,
	581, 599, 602, 606
— — — — — , ikke-vedtagne	119,
	160, 217, 259, 581, 593, 595,
	599, 606
Danmarks erhvervsfond, lovændring	292
Danmarks lærerhøjskole, lovændring	381, 461
Danmarks radio, se Radioudsendelser.	
Demokratiske rettigheder, se Privatlivets fred og frihed og fred.	
Demonstrationer, se Politiets forholdsordrer.	
Diplomatiske forbindelser, lov	157
Dyrtidsregulering, se Lønninger.	
Dødsfald, se Fødsler og dødsfald.	
Engangsskat for personer for skatteåret 1968-69, regeringsforslag	112
Ejendomsskatter for parcel- og rækkehuse, lån til betaling af, lovændring	138
Ejerlejligheder, privat forslag	503
Enkepensionsloven (forhøjelse af grundbeløb), lovændring.	153
Enker, se Folke-, invalide- og enkepensionister og Krigsulykkesforsikringsrente.	
Enzootisk leukose hos kvæg, bekæmpelse af, lov	332
Erhvervenes vanskeligheder, foranstaltninger til formindskelse af, forespørgsel	577
Erhvervschauffører, se Arbejderbeskyttelse.	
Erhvervsfond, se Danmarks erhvervsfond.	
Erhvervsmæssig uddannelse af ikke-faglærte arbejdere, lovændring	234
Erhvervsstøtte, se Danmarks erhvervsfond og Grønland.	
Etableringskonto, indskud på, lovændring	207
Etableringslån, se Udlån til yngre landmænd.	
Familieydelse, se Børnetilskud.	
Filmcensur, regeringsforslag	492
Finansloven for 1968-69	159, 389

	Side
Fisk og fiskevarer, udførsel af, lovændring	126
Fogedafgifter, se Retsafgifter.	
Folke-, invalide- og enkepensionister, midlertidigt tillæg til, lov	345
Folkepensionister, skatteansættelsen for, lovændring .	172, 406
Folkepensionsloven (folkepensionsbidrag), lovændring	347, 455
— (forhøjelse af grundbeløb m. v.), lov- ændring	149
— (ophævelse af fradragsretten for folke- pensionsbidrag), lovændring	148
Folkeregistrering, lov	303, 426
Folkeskoleloven, lovændring	362, 458
Folketingets medlemmer	9, 20
Folketingets ombudsmand	88
— — , beretning for 1966, beslutning.	518
— — , valg af	653
— udvalg for forretningsordenen, beretning fra .	6
Folketingsvalget	76
Folketingsåret 1967-68	1
Folketinget, se Dagsordener, Interparlamentarisk gruppe, Kommissioner og hverv, Navneopråd, Partiernes besty- relser, Partigrupperingen, Præsidium og tingsekretærer, Statsregnskabet, Udvalg, Valgs prøvelse og Åbnings- møde.	
Forberedelseseksamen, se Højere forberedelseseksamen.	
Formueskat, se Indkomst- og formueskat.	
Forretningsordenen, se Folketingets udvalg for.	
Forskningsråd, lov	378
Forsorg, se Børnetilskud, Enkepensionsloven, Folkepension- ister, Folkepensionsloven, Folke-, invalide- og enke- pensionister, Forsorgscentret, Grønland, Husmoderafløs- ning, Invalidepensionister og folkepensionister, Invalide- pensionsloven og Krigsulykkesforsikringsrente.	
Forsorgscentret for København, oprettelse af en institution på Amager, lov	358
Forsvarets budgetter, forespørgsel	590
Forsyningsmæssige foranstaltninger, lov	290

Side

Forureningsfare, nedsættelse af tre kommissioner, privat forslag	548
Forvaltningen, se Offentlighed.	
Forædlerrettigheder, se Planter.	
Frihed og fred, foranstaltninger til sikring af borgernes, privat forslag	567
— - —, se Privatlivets fred.	
Fritidsundervisning m. v., lov	370
Frugtavlere, se Statsgaranti.	
Frø og planter, handel med, lov	329, 450
Fødevarerhjælp, se Hvedehandel.	
Fødsel, se Børnetilskud.	
Fødsler og dødsfald, anmeldelse af, lov	312
Garanti for lån og rentetilskud til skovejere, lov	334, 452
— for lån til haglskaderamte frugtavlere, gartnere og landmænd, lov	384
Gartneri, se Arbejderbeskyttelse, Frø	
Genéveprotokollen, se Told og udenrigshandel.	
Grønland, indførselsafgifter, lovændring	271
— , statstilskud til socialforsorg m. v., lov	273
— , støtte til erhverv, regeringsforslag	482
Gymnasieskoler, lovændring	368, 460
Haglskader, se Statsgaranti.	
Handels- og kontorfunktionærer, se Arbejderbeskyttelse.	
Hjemmehjælp, se Husmoderafløsning.	
Hovedlandevejsstrækninger, lov	339
Husdyr, se Enzootisk leukose.	
Husleje, se Boligsikring og Lejelov.	
Husmoderafløsning, regeringsforslag	417
Husmoderafløsning og hjemmehjælp, lov	355
Hvedehandel og fødevarerhjælp, ratifikation af konventioner om, beslutning	518
Hypotekbankens regnskab for 1966-67, beslutning	534
Højere forberedelseseksamen, lovændring	366, 459
— — —, se Redegørelser.	

Inddrivelse af skatter og afgifter (som opkræves af toldvæsenet), lovændring	311
Indfødsret, love	139, 140, 304
Indførselsafgifter, se Grønland.	
Indkomst- og formueskat, opkrævning af (Kildeskat), lov	175
— — — — — , ikrafttræden af lov om opkrævning af (Kildeskat), lov	186, 398
Indseende med priser, se Priser.	
Insemination, se Kunstig sædooverføring.	
International kornordning, se Told og udenrigshandel.	
Internationale forhold, se Diplomatiske forbindelser, Hvedehandel, Investeringstvister, Nordisk råd, Polens vestgrænse, Retsordenen på havet, Told- og udenrigshandel, Toldbehandlingsprocedure og Udviklingslandene.	
Interparlamentarisk gruppe	32
Invalidepensionister og folkepensionister, omsorg for, lov	342
— — — — — , omsorg for, (forhøjelse af beløb til personlige fornødenheder), lovændring	455
Invalidepensionsloven (forhøjelse af ydelser m. v.), lovændring	151
— (lempelse af fradragsregler), privat forslag	473
Investeringsfonds, lovændring	120
— , lovændring	206
— , privat forslag	468
Investeringstvister, internationale, anerkendelse og fuldbyrdelse af kendelser vedrørende, lov	145
Ioniserende stråling, se Arbejderbeskyttelse.	

Jernbaner, se Statsbanelov.

Jordbrugsudlån til sammenlægning m. m., lov 321, 435

Jordfonden, se Arbejderboliger og Jordbrugsudlån.

	Side
Kapitalbindingskonti, opsparing på, privat forslag	461
Katastrofeværn og offentligt redningsvæsen, oprettelse af, privat forslag	565
Kennedyrunden, se Told og udenrigshandel.	
Kildeskat, se Indkomst- og formueskat.	
Kildeskattens ikrafttræden, se Redegørelser.	
Kirken, se Fødsler, Kirkers brug og Menighedsråd.	
Kirkers brug, sognebåndsløsning m. m., lovændring	316
Kollektive overenskomster, se Overenskomster og Telefon- konflikten.	
Kommissioner, se Forureningsfare.	
Kommissioner og hverv, valg til	640, 646
Kommissionsarbejde, redegørelser for løbende, privat for- slag	553
Kommunal inddeling, revision af, lov	301
Kommunal indkomstskat, lovændring	295
— — — — —, ikrafttræden af, lov	296, 424
Kommunale forhold, se Byrdefordelingen og Personlig skat til kommunen.	
Kommunale gymnasier, se Statsskoler og kommunale gym- nasieskoler.	
Kommunernes styrelse, lov	297, 428
Konkurrencebegrænsninger, se Monopoler.	
Konkurrencelov, regeringsforslag	419, 485
Kreditforholdene, sanering af, privat forslag	559
Krigsulykkesforsikringsrente til enker efter visse fiskere (forhøjelse af renten), lovændring	156
Kunsthåndværk, se Statens kunsthåndværk.	
Kunstig sædooverføring på husdyr, lov	330, 451
Kød, udførsel af, lovændring	145
Landbrug, se Arbejderbeskyttelse, Enzootisk leukose, Frø, Jordbrugsudlån, Kunstig sædooverføring, Kød, Omsæt- ningsafgift, Planter, Garanti, Udlån og Æg og ægpro- dukter.	
Landbrugets erhvervsøkonomiske forhold, ophævelse af nedsat folketingsudvalg, beslutning	515

Landvæsensretter, lovændring, regeringsforslag	443, 497
Leje, se Boligsikring.	
Lejelov (bytning af lejlighed), privat forslag	500
Leukose, se Enzootisk leukose.	
Levnedsmidler, lovændring	140
Ligningsloven, lovændring	105
— , (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden), lovændring	188
Lufthavn, se Storlufthavn.	
Lukkeloven, lovændring	282
Lukkelovsønsker, undersøgelse af forbrugernes, privat forslag	543
Lærerhøjskole, se Danmarks Lærerhøjskole.	
Læremangelen i folkeskolen, foranstaltninger mod, lovændring	364, 459
Lønninger m. v., dyrtidsregulering af, regeringsforslag	407
Markedspolitiske situation, forespørgsel	603
Menighedsråd, lovændring	314
Merværdiafgift, se Omsætningsafgift.	
Ministeriet	7, 8, 81
Moms, se Omsætningsafgift.	
Monopoler og konkurrencebegrænsninger, tilsyn med, privat forslag	506
Musikkonservatorier, statsstøtte, lov	318, 434
Myndighedsalder, se Valgretsaldern.	
Myndighedslov, regeringsforslag	491
Natarbejde, se Arbejderbeskyttelse.	
Naturfredning, regeringsforslag	494
Navneopråb	119
Nordisk råd	91
Normeringslov for 1968-69, lov	336
Notarialafgifter, se Retsafgifter.	
Næringsvæsen, se Avancestop, Frø og planter, Hvedehandel, Konkurrencelov, Lukkeloven, Priser og Vejledende priser.	

	Side
Offentlighed i forvaltningen, privat forslag	470
Ombudsmand, se Folketingets ombudsmand.	
Omsorg, se Invalidepensionister og folkepensionister.	
Omsætningsafgift, almindelig, lovændring	124, 469
— — — — — , lovændring	211
— — — — — , (Betalingsfrist for landbrug og fiskeri m. v.), lovændring	215
— — — — — , af parfumer, toiletmidler m. v., lov	213
Opfindelser, arbejdstageres, lovændring	289, 423
Opinionsnævn, se Konkurrencelov.	
Opsigelsesvarsler for arbejdere, lovfæstede mindste, privat forslag	542
Opsparing, se Kapitalbindingskonti.	
Opsparingspræmiering, lov	208
Overenskomster (kollektive) mellem Danmarks Rederi- forening og Dansk Styrmandsforening samt Radiotele- grafistforeningen af 1917, fornyelse af, lov	255
Overenskomster, se Telefonkonflikten.	
 Parcel- og rækkehuse, se Ejendomsskatter.	
Parfumer, se Omsætningsafgift.	
Partiernes bestyrelser	33
Partigrupperingen	31
Pas, regeringsforslag	433
Patenter, hemmelige, lovændring	287, 422
Patentlov	127
Pengevæsen, se Banker, Kreditforholdene, Skillemøt, Sparekasser og Spare- og udlånsvirksomheder.	
Pensionstillæg, se Enkepensionsloven, Folkepensionsloven, Folke-, invalide- og enkepensionister og Invalidepensions- loven.	
Personlig skat til kommunen, lovændring	137
Personregistrering, se Folkeregistrering.	
Planter, beskyttelse af forædlerrettigheder, lovændring 328, 447 — — — — — , se Frø og planter.	

Polens vestgrænse og normalisering af forholdet til Den tyske demokratiske Republik, privat forslag	555
Politiets forholdsordrer vedrørende demonstrationer, forespørgsel	600
Politisk virksomhed, bidrag til, privat forslag	474
Priser, se Avancestop og Vejledende priser.	
Priser, indseende med, regeringsforslag	420, 486
Pristal, drøftelse af problemer i forbindelse med, nedsættelse af et folketingsudvalg, beslutning	516
Privatlivets fred og den enkelte borgers demokratiske rettigheder, sikring af, privat forslag	545
— — — — —, se Frihed og fred.	
Præmieobligationslån, se Statspræmieobligationslån.	
Præsidium og tingsekretærer	35
Radioudsendelser, adgang til gengivelser af, privat forslag .	547
Rationalisering af statsadministrationen, nedsættelse af et folketingsudvalg, beslutning	517
— — — — —, forespørgsel	573
Redegørelser fra ministre	609, 610
Redningsvæsen, se Katastrofeværn.	
Regeringens stilling til amerikanske diplomatiske aktioner over for Sverige i anledning af givne opholdstilladelser til amerikanske desertører, forespørgsel	594
Regeringserklæring ved åbningen af folketingsårets 2. samling	54
Reklame, se Konkurrencelov.	
Renteindtægter m. v., nedslag i skatteansættelsen, lovændring	110
Retsafgifter, regeringsforslag	480
— — — — —, ændring af forskellige bestemmelser, regeringsforslag	493
Retsordenen på havet, ratifikation af tre konventioner, beslutning	521
Retsplejelovent (retskredsinddelingen m. v.), lovændring .	309

Sammenlægning af jordbrug, se Jordbrugsudlån.	
Selskabsskat, se Aktieselskaber.	
Skatteloft, se Udskrivning af indkomst- og formueskat.	
Skatter, se Afskrivning, Afskrivningsreglerne, Aktieselskaber, Arbejdsløshed, Ejendomsskatter, Engangsskat, Etableringskonto, Folkepensionister, Inddrivelse, Indkomst- og formueskat, Kapitalbindingskonti, Kommunal indkomstskat, Ligningsloven, Personlig skat, Redegørelser, Renteindtægter, Særlig indkomstskat, Sømandsskat, Udskrivningslov og Varelagre.	
Skibsregistreringsafgift, se Stempelafgift.	
Skifteafgifter, se Retsafgifter.	
Skillemønt, tillæg til lov	125
Skovbrug, se Arbejderbeskyttelse og Garanti for lån.	
Sognebåndsløsning, se Kirkers brug.	
Spare- og udlånsvirksomheder, lovændring	287, 422
Sparekasser, lovændring	286, 421
Spildevand, se Vandløbslov.	
Spiritus, vin og øl, afgift af, lovændring	214
Spørgsmål til ministrene	611, 618
Statens kunsthåndværk, lovændring	318
Statsadministrationen, se Rationalisering.	
Statsbaneloven, lov	337
Statslån, optagelse af, lov	221
Statspræmieobligationslån, fornyelse af, lov	220
Statsregnskabet for 1965-66, beslutning	530
Statsskoler og kommunale gymnasieskoler, fordeling af udgifterne til, lovændring	369, 460
Stempelafgift, regeringsforslag	479
— , forhøjelse af, lov	218
Storlufthavn, forespørgsel	611
Storlufthavn og fast forbindelse over Øresund, nedsættelse af folketingsudvalg vedrørende, beslutning	535
Stormskader, se Garanti for lån til skovejere.	
Styrmandskonflikt, se Overenskomster.	
Sundhedsplejerskeordninger, lovændring	143

Sundhedsvæsen, se Arbejderbeskyttelse, Enzootisk leukose, Forureningsfare, Sundhedsplejerskeordninger, Svangerskab og Terapiassistenter.	
Svangerskab, foranstaltninger i anledning af, privat forslag	509
Svømmebassiner, tilskud til opførelse af, privat forslag . . .	476
Sygeforsikring (Sygekassegrænsen m. v.), lovændring . 350,	457
— , ændring af (Administrative forenklinger), privat forslag	549
Særlig indkomstskat, lovændring	195, 403
— — , lovændring	205
— — (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden), lovændring	192
— — , privat forslag	498
Sømandsskat, lov	173
— , lovændring	111
— , lovændring (Ændringer som følge af kildeskattens ikrafttræden), regeringsforslag . . .	476
Teknisk samarbejde, se Udviklingslandene.	
Telefonkonflikten, forespørgsel	607
Terapiassistenter, lov	308
Territorialfarvand, se Retsordenen på havet.	
Tillægsbevillingsloven for 1967-68	164
Tillægspensionsordning, se Redegørelser.	
Tinglysningsafgift, se Stempelafgift.	
Tingsekretærer, se Præsidium og tingsekretærer.	
Tjenestemænd, se Lønninger og Normeringslov.	
Tobaksafgifter, lovændring	214
Toiletmidler, se Omsætningsafgift.	
Told og udenrigshandel, Genèveprotokol til Den almindelige overenskomst om, beslutning	511
Toldbehandlingsprocedure, forsøg med en ny, lov	210
Toldloven, lovændring	122
Totalisatorspil, lovændring	219
Traktater, se Hvedehandel, Investeringstvist og Told og udenrigshandel.	

Transportvæsen, se Hovedlandevejsstrækninger, Statsbane- loven, Storlufthavn og Tunnelbaneforbindelser.	
Trettenpunktsprogram, regeringens, se Erhvervenes van- skeligheder.	
Tunnelbaneforbindelser i Storkøbenhavn, nedsættelse af et folketingsudvalg, beslutning	514
Tyske demokratiske Republik, se Polens vestgrænse.	
Uddannelse, se Beskæftigelse, Erhvervsmæssig uddannelse, Danmarks lærerhøjskole, Folkeskolen, Fritidsundervis- ning, Gymnasieskoler, Højere forberedelseseksamen, Læremangelen, Ungdommensuddannelsesfond og Uni- versiteternes udbygning.	
Uddannelsesfond, se Ungdommens uddannelsesfond.	
Udenrigshandel, se Told og udenrigshandel.	
Udenrigspolitiske situation, forespørgsel	582, 595
Udlån til yngre landmænd, lov	325
Udskrivning af indkomst- og formueskat, maksimumsregler for (Skatteloft), privat forslag	536
Udskrivningslov for 1968-69	167, 391
Udstykningsager, afgift for ekspedition, lovændring .	336, 445
Udvalg, stående	35
Udviklingslandene, teknisk samarbejde med, lovændring .	360
Ulykkesforsikring (Statstilskud til forsikringspræmier), lov- ændring	349, 458
— , se Krigsulykkesforsikringsrente.	
Understøttelse, se Arbejdsanvisning.	
Undervisning, se Danmarks lærerhøjskole, Folkeskolen, Fritidsundervisning, Gymnasieskoler, Højere forbered- seseksamen, Læremangelen, Musikonservatorier og Un- dervisningspligt.	
Undervisningspligt, udvidelse af, privat forslag	568
Ungdommens uddannelsesfonds forvaltning og virksomhed, lovændring	383
Universiteternes udbygning, lov	375

Valg, se Folketingsvalget og Kommissioner og hverv.	
Valgretsaldere og myndighedsaldere, nedsættelse af, privat forslag	562
Valgs prøvelse	633, 635
Vandforsyning, regeringsforslag	429, 487
Vandløbslov, regeringsforslag	438, 496
Varelagre, skattemæssig opgørelse af, lovændring	203
— — — — —, privat forslag	466
Veje, se Hovedlandevejsstrækninger.	
Vejledende priser og prisstop for tjenesteydelser, lov	277
Vietnam, se Politiets forholdsordrer, Regeringens stilling og Udenrigspolitiske situation.	
Vin, se Spiritus.	
Værnepligt, lovændring	306
Æg og ægprodukter, forhandling, udførsel og indførsel, lovændring	146
Ægteskabs indgåelse og opløsning, regeringsforslag	488
Øl , se Spiritus.	
Øresundsforbindelse, se Storlufthavn.	
Åbningsdebat , se Redegørelser.	
Åbningsmøde, folketingets	40
Åndssvage, se Forsorgscntret.	
